

School of Theology at Claremont

1001 1409045

FYRATIOTVA

Predikningar

af

John Wesley

.162

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

C. O. Sherman

Withdrawn
~~Garet~~ Biblical Institute

Wesleys Predikningar.

Gud, som bød ljuset utur mörkret lysa, är den som lyfte uti våra hjertan, till upplysning af Guds klarhets kunskap i Jesu Kristi ansigte. 2 Kor. 4: 6.

418
541285
1889

Tryckt hos

Predikningar

af

John Wesley.

~~~~~  
(Andra samlingen.)

~~~~~  
Öfversatta och utgifna

af

I. Pedersen,

Pastor vid Meth. Ep. förs. i Lund.

Winlägg dig om att bewisa dig Gudt en bepröfwad och otviffelig
arbetare, som rätt delar sanningens ord. 2 Tim. 2: 15.

~~~~~
Första delen.

Lund 1880,
Utgifwarens förlag.

"Men fridens Gud, som igenfört hafwer ifrån de döda den store fåraherden, genom det ewiga testamentets blod, vår Herre Jesum, han fullkomne eder uti allt godt werk, till att göra sin wilja, skaffande uti eder hwad honom täckeligt är, genom Jesum Kristum, hwilken ware ära ifrån ewighet till ewighet. Amen." Ebr. 13: 20, 21.

Wesleys Predikningar.

Sveriges

Religionslärare och Lärarinnor

Wördsamligen tillägnade

af

Utgifwaren.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Är nu någon förmaning i Kristo, är någon kärlekens tröst, är någon Andans gemenskap, är någon ömhet och barmhertighet; så uppfyller min glädje, att I ären ens till sinnes, lika kärlek hafwande, samhällige, endrägtige; att intet sker af lifaktighet eller fäsfänga; utan i ödmjukhet akta hwar den andra förmer än sig. Ser icke hwar på sitt eget bästa, utan hwar och en äfwen på andras bästa. Swar och en ware så till sinnes, som och Kristus Jesus war. Filip. 2: 1—7.

Utgifwarens förord.

Bland de oräfneliga wälsignelser, som Gud af sin innerliga barmhertighet och oförflykta nåd låtit mig röna, är den, att jag fått göra bekantskap med John Wesleys skrifter, wissەرligen icke den minsta. Redan år 1874 började jag från engelska till swenska öfversätta denne rikt begåfvade och lifskraftige författarens arbeten, och derigenom har jag erhållit ett klarare begrepp om den heliga skrifts frälsningslära. De i dessa skrifter öfwerallt förekommande allwarliga uppmaningar till waksamhet och redlig kamp för den himmelska kronan, detta "jagande efter målet som förefatt är, till segerlönen, som förhållas ofwanester af Guds kallelse i Kristo Jesu," har för mig warit ett wälsignelserikt medel till enstild uppbyggelse, på samma gång det ofta utgjort en hellsosam be-redelse för mitt offentliga predikokall.

År 1875 inlemnade jag, som då war medlem af kommiteen för boktryckeriet Weslehanas förlagswerkssamhet, förslag om dessa predikningar utgifwande i ett samlat arbete samt att de predikningar, hwilka bäst egnade sig såsom wäckelse- och uppbyggelse-skrifter, på samma gång trycktes hwar för sig. Mitt förslag bordlades och har sedan icke blifwit upptaget.

Wid åtskilliga tillfällen har jag för lyhörande åhörare föreläst mina handskrifna öfversättningar af dessa predikningar, och derwid har gång efter annan den önskan uttalats att få dem i tryck för allmänheten tillgängliga. — För få månader sedan erbjöds mig ett gynnsamt tillfälle att låta trycka ifrågawarande arbete och företaget påbörjades genast. Min wärdade vän Prosten Kersstedt och Pastor Liljegren gafswo mig särskildt löfte om hjälp wid för-

rekturläsningen. Till vår gemensamma glädje och uppbyggelse har arbetet hastigt fortskridit, så att jag nu, genom wänners bistånd, ser werket fullbordadt och min glädje fullkomnad.

John Wesleys sunda, enkla och upphöjda tankar hafwa icke förefallit mig swåra att på swenska återgifwa. Dock har jag äfwen i detta fall ihågkommit Salomos förmaning: "allt det dig förefinner att göra, det gör med all flit." Jag har derfor ofta rådfrågat tjenliga ordböcker och för öfrigt efter bästa förmåga sökt att åstadkomma en god öfversättning. Jag öfwerlemnar nu åt den sakkunnige läsaren, att mildt bedöma huruvida jag här i lyckats.

Några bemärkta bokstafsfel beder jag läsaren själf rätta. Angående ännu andra befintliga ofullkomligheter, hwarom jag möjligen icke är medveten, får jag, i anseende till, att jag ännu är något owan wid utgifwandet af böcker, utbedja mig läsarens skonsamma dom.

Noterna till sid. 9, 46, 67, 206 och 239 äro hemtade ur författarens eget arbete, hwaremot de öfriga äro af mig bifogade.

Med innerlig tacksamhet till Gud, som gifwit mig helsen och krafter att utföra arbetet och med hjertlig tack till alla, som på ett eller annat sätt warit mig behjelpiga, öfwerlemnar jag nu dessa predikningar åt den swenske läsaren, med önskan och bön till Gud, all god gåfwas gifware, att han wille låta sin wälsignelse hwila öfwer detta företag! Måtte dessa dyra sanningar finna vägen till många som på allwar fråga: "hwad skall jag göra att jag må blifwa salig!" Ja, må denna bok, som så kraftigt, varmt och bibelstroget vittnar om den kärlek till Gud och hela menniskoslägtet, hwaraf hwar och en som nämner Kristi namn, bör wara helt genomträngd, spridas bland alla och wäcka kärlek hos alla! Må framför allt Guds ära befrämjas och det stora, enda Frälsarenamnet förhärligas! Ja, "bort det att jag af någonting skulle berömma mig, utan af vår Herres Jesu Kristi kors." "Men honom, som förmår bewara oss ifrån fall och ställa oss inför sin härlighets åsyn ostraffliga, med fröjd: den allena wise Guden, vår Frälsare, ware ära, majestät, wälde och magt, före all tid, nu, och i all ewighet! Amen."

Lund den 28 Februari 1880.

Utdrag ur
Författarens förord.

Påfallar behöfvet någon förklaring rörande enkelheten i min stil? En man, som jag innerligt älskar och högaktar, sade mig för en tid sedan med mycken ömhet och hjertlighet, att "personer med djupare emdömesförmåga spåra ett märkbart aftagande uti mina själsförmögenheter och att man icke väntar att jag skulle kunna skrifwa med samma känslighet och skärpa nu, som för trettio eller fyratio år sedan." Måhända att mina själsförmögenheter hafwa aftagit, ehuru jag icke är medveten derom; men har jag icke här ett lämpligt tillfälle att ursäfta mig sjelf angående den stil jag nyttjar? Det sker nemligen icke af nödvändighet utan af fritt val. Jag skulle ännu kunna skrifwa ett lifa prälände blemsterspråk som någon, men jag vågar det icke, emedan jag endast söker "det pris, som kommer från Gud." Swad är menniskopris för mig, som har den ena foten i grafwen och stundar till det land, hvarifrån jag icke skall återvända? Jag vågar lifa litet begagna ett pryðligt språk, som dyrbara kläder. Men äfwen om omständigheterna wore annorlunda, om jag hade aldrig så godt om tiden, skulle jag likwäl skrifwa såsom jag gör. Jag förkastar bestämdt den fina, pryðliga stilen, som så många beundra. Jag är ingen vän af grannlåt, utan bemödar mig endast om att hafwa ett enkelt, till förståndet och hjertat gående språk.

Jag fruktar, att en person, som predikar eller skrifer predikningar, har kommit in på en afväg, om han bemödar sig att

efterhärma wältalare, wore det än de mest ansedda. Må hans framställning wara tydlig och på sak gående, det är nog. Både med afseende på ämnet och sättet, har Gud själf lärt oss huru wi skola tala: "om någon talar" i Guds namn, "han tale såsom Guds ord;" och skulle jag företrädeswis utwälja någon färskild del deraf, framför det öfriga, så skulle det wara Johannes första bref. Detta är stilen, den förträffligaste stilen, för hwarje evangelii predikant. Må summan af all wältalighet wara denna: "wi älska Gud, ty han hafwer först älskat oss."

London den 1 Jan. 1788.

Första predikan.

Ändamålet med Kristi ankomst.

För den skull uppenbarades Guds Son,
att han skulle nederslå djefwulens gerningar.
1 Joh. 3: 8¹.

Många framstående författare, såväl hedniska som kristna, från både förra och senare århundraden, hafwa använt sin yttersta förmåga och sticklighet att beskrifwa dygdens skönhet; och samma möda hafwa de gjort sig att i de lifligaste färger skildra lastens wederskygglighet, i allmänhet, såväl som de särskilda laster, hvilka mest öfwerflödade i deras tider och länder. Med lika omsorg hafwa de i starkaste ljus framställt den sällhet, som åtföljer dygden och det elände, som allmänt medföljer lasten och alltid efterföljer densamma. Och det måste erkännas, att afhandlingar af detta slag icke äro helt och hållet utan nytta. Måhända, att somliga härigenom å ena sidan hafwa blifwit uppväckt till begär att följa dygden och somliga å andra sidan hejdade i sitt lopp på lastens bana — måhända öfwergifwit den, åtminstone för en tid. Men förändringar, werlade uti menniskan genom dessa medel, äro sällan hwarfen djupa eller omfattande, mycket mindre äro de waraktiga; inom kort försvinna de såsom morgonmolnet. Sådana bewefelsesgrunder äro allt för swaga att öfwerwinna de oräkneliga frestelser, som omgifwa oss. Allt hwad som kan sägas om dygdens skönhet och förmåner samt om lastens förnedrande och onda werknigar, kan icke iståndsätta oss att emot-

---

¹ Citationerna ur bibeln äro i allmänhet återgifna efter Domprosten G. M. Melins berigtigade bibelöfversättning.

stå, mycket mindre att öfwerwinna och bota våra otlyglade begär och själsrörelser.

2. Det är derför alldeles nödvändigt, om vi skola besegra lasten och stadigt fortgå i dygdens utöfning, att hafwa wapen af ett bättre slag än dessa, i annat fall skulle vi wäl kunna se, hwad som är rätt, men vi kunna icke uppnå det samma. Många personer med skarp omdömesförmåga, bland sjelfwa hedningarna, woro djupt öfvertygade häröf. Deras hjertans språk war det af Medea: —

Video meliora proboque; deteriora sequor:

jag inser och gillar det bättre, följer det sämre.

Huru noga öfwerensstämmar ej detta med apostelens ord (som beteckna en menniska öfwerbewist om synd, men som ännu icke besegrat den:) "det goda, som jag vill, gör jag icke, utan det onda, som jag icke vill, det gör jag." Menniskohjertats egentära sträfwan kunde till och med den romerska filosofen upptäcka: "det finnes i hwarje menniska," sade han, "en swaghet (han kunde hafwa sagt denna swåra sjukdomen) *Gloriæ sites: törst efter ära.*" Det naturliga förståndet utwisar sjukdomen, men icke läkemedlet.

3. Icke är det förwånande, att ehuru de sötte efter läkemedel, funno de likwäl intet, ty de sötte det, der det aldrig war att finna och aldrig skall komma att finnas, nemligen hos sig sjelfwa, i förståndet och filosofien; brusna rörstafwar, bubbler, röt! De sötte det icke hos Gud, hos hwilken det allena är möjligt att finna. Hos Gud! Nej; de förkastade helt och hållet detta och det i de starkaste uttryck. Ty ehuru Cicero, ett af deras oratel, en gång stapplade öfwer denna främmande fanning: "*Nemo unquam vir magnus sine afflatu divino fuit;*" (det har aldrig funnits en stor man, som icke varit gudomligt inspi-rerad), likwäl, motsäger han sig sjelf i samma afhandling, och förkastar helt och hållet sin egen försäkran, genom att fråga: "*Quis pro virtute aut sapientiâ gratias dedit Deis unquam?*" "hwem tackade någonsin Gud för sin dygd eller sin wisdom?" Den romerske poeten är, om möjligt, ännu mera uttrycksfull, hwilken, efter att hafwa omnämnt åtskilliga yttre wälsignelser, helt ärligt tillägger:

Hæc satis est orare Jovem, quæ donat et aufert:
Det vitam, det opes: Equum mi animum ipse parabo.

Vi bedje af Gud, hwad han kan gifwa eller taga;
Lif, magt; men dygden frambringar jag sjelf.

4. De bästa bland hedningarne sökte antingen dygden endels hos Gud och endels hos sig sjelfwa, eller också sökte de den hos de gudar, som i verkligheten woro djeflar, och kunde sålunda icke sannolikt göra sina tillbedjare bättre än de sjelfwa woro. Så dunkelt war begreppet hos de wisaste män, tills "lif och ordelighet framfördes i ljuset genom evangelium," till dess "Guds Son uppenbarades för att neder slå djefwulens gerningar."

Men hwilka äro de djefwulens gerningar, som här omnämnas? Huru uppenbarades Guds Son för att neder slå dem? Och huru, på hwilket sätt och genom hwilka steg, neder slår han dem i verkligheten? Dessa tre wiktiga punkter skola wi i sin ordning betrakta.

1. Och först, hwilka djefwulens verk äro, lära wi af de ord, som föregå och efterfölja texten: "I weten, att han uppenbarades, på det han skulle borttaga våra synder," v. 5. "Hwar och en, som förblifwer i honom, han syndar icke; hwar och en, som syndar, har icke sett honom icke heller känt honom," v. 6. "Den som gör synden, han är af djefwulen, ty djefwulen syndar af begynnelsen." "För den skull uppenbarades Guds Son, att han skulle neder slå djefwulens gerningar," v. 8. "Hwar och en som född är af Gudi, han gör icke synd," v. 9. Af hela detta sammanhang visar det sig, att djefwulens gerningar, hwarom här talas, äro synden och syndens frukter.

2. Men sedan Guds wisdom nu har skingrat det moln, som så länge öfvertäckte jorden och gjort ett slut på menniskans barnsliga gifningar angående sådana ting, måste det wara nyttigt att få en mera bestämd öfversigt af dessa djefwulens gerningar, så långt Guds ord under visar oss. Det är sant, den Helige Andes affigt war att leda oss till tro, icke att tillfredsställa vår nyfikenhet; för den skull är berättelsen, han gifwer oss i de första kapitlen af 1 Moseb., helt kort. Icke desto mindre är den så klar, att wi derutaf skola kunna lära, allt hwad wi behöfwa att weta.

3. Vi ingå uti ämnet redan wid dess början: "och Gud (bäststäligen **Jehova** Gudarna; det är, En och Tre) skapade människan sig till ett beläte;" -- till sitt eget naturliga beläte, med afseende på hennes bättre del; det vill säga, till en ande, såsom Gud är en ande; begäfwade henne med förstånd, hwilket, om icke själfwa grundelementet, tyckes vara den mest wäsentliga förmögenheten hos en ande. Och det är antagligt, att den menßliga anden, liksom englarna, då uppfattade sanningen på ett omedelbart sätt. För den skull nämnde Adam hwarje djur wid namn, öfwerensstämmande med dess verkliga natur, så snart han såg det. Hans förstånd war likwäl inskränkt, ty han war en skapad warelse. Ofunnighet fanns följaktligen hos honom; men icke willsprulle, det visar sig icke, att han före fallet mistog sig i någon sak. Men han war i **stånd** att mistaga sig, att blifwa bedragen, churu han icke med nödwändighet war hänfallen dertill.

4. Han war äfwen begäfwad med en wilja, med olika känslor; (hwilka endast äro wiljan, yttrande sig på olika sätt); iståndsättande honom att älska, ästunda och fröjda sig, i hwad som war godt, i annat fall skulle hans förstånd icke hafwa warit till någon nytta. Han war likaledes begäfwad med frihet, en förmåga att wälja, hwad som war godt och förkasta hwad som icke war godt. Denna förutan skulle både wiljan och förståndet hafwa warit ytterst gagnlösa. I sanning, utan frihet skulle menniskan, så långt ifrån att vara ett **fritt handlande wäsende**, icke vara något handlande wäsende alls. Ty hwarje **ofri** warelse är alldeles passiv; icke verksam i någon grad. Har du ett swärd i din hand? En person, starkare än du, håller i swärdet och tvingar dig att slå en tredje person? I detta fall är du lika litet ett handlande wäsende, som swärdet; handen är lika otillräckelig som stålet. På samma sätt i alla möjliga förhållanden. Den som icke är fri är intet handlande wäsende.

5. Det synes därför, att hwarje ande i werldsaltet, såsom sådan, måste vara begäfwad med **förstånd**, och i följd deraf med en **wilja**, samt ett wißt mått af **frihet**; och att dessa tre egenskaper äro oåtskiljeligt förenade hos hwarje med förstånd begäfwad warelse. Och märk, **öfwerwunnen** eller **kufwad frihet**, är i verkligheten ingen frihet alls. Det är en motsägelse i ut-

irreförfattat. Det är detsamma som **ofri frihet**; det är uppenbar orimlighet.

6. Det bör vidare bemärkas, (och detta är en iakttagelse af wigt), att der det icke är frihet, der kan icke finnas moraliskt godt eller ondt; ingen dygd eller last. Elden värmer öf; likwäl är den icke i stånd att utöfwa dygd: den bränner öf, men detta är ingen last. Ingen dygd finnes utan hos ett tänkande wäsende, som känner, älskar och wäljer det goda; icke heller är det någon last för såwida ej ett sådant wäsende känner, älskar och wäljer, hwad som är ondt.

7. Och Gud skapade människan, icke endast till sitt naturliga, utan äfwen till sitt moraliska beläte. Han skapade henne icke endast med kunskap utan äfwen med "rättfärdighet och sann helighet." Sålom hennes förstånd war utan brist, fullkomligt i sitt slag, så woro alla hennes sinnesrörelser. De woro alla rigtade på det rätta, tillbörligt eguade för de rätta föremålen. Och såsom hon war ett fritt handlande wäsende, walde hon ständigt det goda, öfwerensstämmande med ledningen af sitt förstånd. Genom att så göra war hon outhärligt lycklig; hwilande i Gud och Gud i henne, hade hon en oafbruten gemenskap med Fadren och Sonen, genom den ewige Anden och egde sitt samwetes ständiga vittnesbörd, att alla hennes wägar woro goda och Gud behagliga.

8. Likwäl innefattar hennes frihet (såsom förut är anmärkt) nödvändigt magten att wälja eller förkasta, antingen godt eller ondt. Wisserligen har det blifwit satt i twifwel, huruvida människan, funde wälja det onda, då hon wiste, att det war ondt. Men det bör icke betwislas, att hon, i misstag, funde taga ondt för godt. Hon war icke ofelbar och derför icke befriad från möjligheten att syna. Och detta löser hela swårigheten af den stora frågan "Unde malum?" "Huru kom det onda in i werlden?" Det kom från "Lucifer, morgonens son." Det war djefwulens verk. "Ty djefwulen," säger apostelen, "syndade af begynnelsen;" det är, han war den förste syndaren i werldsaltet, syndens upphof, det första wäsende, som genom att misbruka sin frihet, införde det onda i skapelsen. Han, "en af de förnämsta, om icke den förnämste erke-engelen," frestades sjelf att tänka för högt om sig. Han öfwerlemnade sig frivilligt åt frestelsen och lemnade

rum, först för högmödet, dernäst för egenwiljan. Han sade: "jag vill fara öfwer de höga stigar, och wara den Aldrahögste lif." Han föll icke ensam, utan drog hastigt med sig en tredjedel af himmelens stjernor; i följd hwaraf de förlorade sin härlighet och lycksalighet och blefwo utdrifna från sitt förra hemmiskt.

9. Som han hytte "stor wrede," och måhända afund, öfwer de af Gud nyss skapade warelsernas sällhet, är det icke förwånande, att han skulle åstunda och eftersträfwä att beröfwa dem densamma. I denna affigt förskapade han sig till en orm, som war det mest skarpsinniga eller listiga djur i skapelsen och i följd deraf minst egnad att wäcka misstänke. Några hafwa wisserligen (icke utan rimlighet) antagit, att ormen då war begäfwad med förstånd och talsförmåga. Hade icke Eva wetat om, att han så war, skulle hon då inlåtit sig i något samtal med honom? Skulle hon icke blifwit förwånad, snarare än bedragen, såsom apostelen anmärker att hon blef? För att bedraga henne, sammanblandade satan sanning med lögn; — "ja, skulle Gud hafwa sagt: I skolen icke äta af allehanda träd i lustgården?" — Och snart derefter förmädde han henne att twisla på Gud, att antaga, det hans hotelse icke skulle blifwa werktäld. Hon war då tillgänglig för hela frestelsen, för "köttets begärelse;" ty "trädet war godt att äta af:" för "ögonens begärelse;" ty "det war ljusligt att se uppå:" och för "ett högfärdigt lefwerne;" ty "det gaf förstånd," och följaktligen ära. På så sätt födde ormen högmödet. Hon ansåg sig sjelf wara wisare än Gud, i stånd att finna en bättre wäg till lycksalighet, än den Gud hade lärt henne. Högmödet födde egenwilja, hon beslutade att göra sin egen wilja och icke hans, som henne skapat hade. Sålunda föddes "däraktiga begärelser;" hwilka ledde till utwärtens synd: "hon tog utaf frukten och åt."

10. Dernäst "gaf hon sin man med sig och han åt." Och på den dag, ja, det ögonblick **dog** han! Guds lif utsläcktes i hans själ. Härligheten wex ifrån honom. Han förlorade hela Guds moraliska beläte, rättfärdighet och sann helighet. Han war ohelig, han war oljällig, han war full af synd, full af skuld och af pinsam fruktan. Såsom skild från Gud, betraktande honom såsom en wredgab domare, "fruktade han sig." Men huru

blef hans förstånd så förmörkadt, att han kom på den tanken att "fördölja sig för Guds närvaro ibland träden i lustgården," v. 8. Sålunda war hans själ ytterst död för Gud! Och på den dagen begynte äfwen hans lifamen att wara dödlig — underkastad swaghet, sjukdom och lidanden, allt förberedande den lifamtliga döden, hwilken naturligen leder till ewig död.

II. Sådana äro "djefwulens gerningar;" synden och dess frukter, betraktade i sitt sammanhang och förening. Wi hafwa i andra rummet att betrakta, huru Guds Son uppenbarades i affigt att nederflå besamma.

1. Han uppenbarade sig för himmelens invånare, före och wid werldens grundläggning, såsom Guds ensfödde Son, i härlighet, jemlik med Fadren. Dessa "morgonstjernorna tillsammans," lofwade Gud och "alla Guds barn fröjdade sig," då de hörde honom säga: "warde ljus och det wardt ljus;" — då han "utspände norden öfwer det tomma" och "utsträckte himlarna såsom en tapet." Det war wisserligen en allmän tro bland de första kristna, att ingen hade sett Gud Fadren, icke heller kan se honom, att han ifrån all ewighet har wistats i ett otillgängligt ljus och att det endast är i och genom hans kärleks Son, han uppenbarat sig för sina skapade warelser.

2. Huru Guds Son uppenbarades för våra första föräldrar i paradiset, är icke lätt att säga. Det antages i allmänhet, och det icke osannolikt, att han uppenbarade sig för dem i menisklig gestalt och samtalade med dem, ansigte mot ansigte¹.

3. Kunna wi icke med skäl antaga, att det war genom en lifnande företeelse, han uppenbarades i de följande tidså-

---

¹ Jag kan dock icke på något sätt tro den snickrika drömmen af Dr. Watts angående "Kristi ärofulla mandom," hwilken han antager hafwa egt tillwaro före werldens begynnelse och begäfwad med, jag wet icke hwilken förwånande kraft. Nej, jag betraktar detta såsom ett högst farligt, ja, föderligt antagande, emedan det helt och hållet utesluter kraften af ganska många skriftställsen, hwilka hittills hafwa blifwit ansedda såsom bewis för Kristi gudom. Och jag fruktar, att detta war just ett medel att föra denne store man bort ifrån "tron, som en gång helgonen öfwerlemnad war;" — det är, om han blef bortförd; om den sköna monolog är sann, som är tryckt bland hans efterlemnade papper, hwari han så warmt anropar Guds Son att icke mistycka, "derför att han icke kunde tro honom wara jemlik med Fadren och ifrån ewighet ett med honom."

drar, för Enoch, då han "wandrade med Gud;" för Noach före och efter floden; för Abraham, Isak och Jakob wid olika tillfällen och, för att icke nämna flera, för Moses? Detta tyckes vara den naturliga meningen af orden: "min tjenare Mose, hwilken uti hela mitt hus trogen är; muntligen talar jag med honom, och i åfsädning och icke i gåtor; och Herrens skerelse (nemligen Guds Son) skådar han;" 4 Moseb. 12: 7.

4. Men allt detta war endast förebilder af hans stora uppenbarelse. Det war i tidens fullbordan, just i medelpunkten af werldens tidsålder (såsom en stor man utförligt bewisar), som "Gud införde sin förstfödde i werlden," "född af qwinna," genom kraften af den Högstes öfwerstyggande. Han uppenbarades efteråt för herdarna, för den fromme Simeon, för profetissan Hanna och "för alla dem i Jerusalem, som wäntade Israels förlöfning."

5. Då han uppnådde den lämpliga åldren för utöfningen af sitt presterliga embete, uppenbarade han sig för Israel; predikade evangelium om Guds rike i alla byar och städer. Och för en tid war han hedrad af alla och erkänd af alla, hwilka förklarade, att han "talade såsom ingen menniska hade talat;" att han talade såsom den, hwilken hade myndighet; som war utrustad med hela Guds wisdom och Guds kraft. Han uppenbarades genom oräfneliga "tecken och under och mäktiga gerningar, hwilka han gjorde," såwäl som genom hela sitt lif, i det han war den enda af qwinna född, "som hade ingen synd." Från sin födelse till sin död, "gjorde han allting wäl," beständigt gjorde han "icke sin egen wilja, utan hans wilja, som honom fändt hade."

6. Efter allt detta: "je Guds Lam, som borttager werldens synd!" Detta war en härligare uppenbarelse än någon, som skett förut. Huru beundranswärd framträdde han icke, för englar och menniskor, då han war "sargad för våra misgjerningars skull;" då han "bar våra synder i sin lefamen på trädet," och då, när han genom sitt eget offer, en gång framburet, blifwit ett fullständigt oförwitligt och tillräckligt offer, återlösen och tillfyllstgörvelse för hela werldens synd, utropade han: "det är fullkomnadt, böjde ned hufvudet och gaf upp andan!" Wi behöfwa endast omnämna dessa följande uppenbarelsor; hans uppståndelse från de döda; hans uppfarande till himmelen, till "den

härligheten han hade, förr än denna världen war," hans utgjutande af den Helige Ande på pingsdagen, hwilket är härligt beskrifwet i dessa wälfämda ord af psalmisten; "du har farit upp i höjden och hafwer fört fångar fångna; du hafwer tagit gäfwor ibland menniskorna, de gensträfwiga och, att Herren Gud dock skulle bo uti dem."

7. "Att Herren Gud skulle bo uti dem," detta hänwisar ännu widare till en annan uppenbarelse af Guds Son, hans uppenbarelse i vårt inre. Då han talade om detta till sina apostlar, helt kort före sin död, frågade en af dem omedelbart: "Herre, hwad är det då, att du skall uppenbara dig för oss och icke för världen?" Wenom att sätta oss i stånd att tro på hans namn; ty han uppenbaras för vårt sinne, då wi äro i stånd att med förtröstan säga: "min Herre och min Gud!" Då kan hwar och en af oss frimodigt bekänna: "det lif, jag nu lefwer, det lefwer jag i tron på Guds Son, som älskade mig och utgaf sig sjelf för mig". Och det är genom att sålunda uppenbara sig för våra hjertan, som han i werkligheten "nederslår djefwulens gerningar."

III. 1. Huru han gör detta, på hwilket sätt och genom hwilka steg han i werkligheten nederslår dem, skulle wi nu betrakta. Och först, såsom satan beghynte sitt werk i Eva, med att leda henne till otro, så beghinner Guds Son sitt werk i menniskan genom att sätta oss i stånd att tro på honom. Han både öppnar och upplyser vårt förstånds öga. Han bjuder ljuset utur mörkret lysa och borttager täckelset, som denna världens gud har bredt öfwer våra hjertan. Och då se wi, icke genom en ledja af **utledningar**, utan genom en omedelbar blick, en direkt andens åskådning, att "Gud war i Kristus och försonade världen med sig sjelf och tillräknade dem icke deras synder", icke heller tillräknande mig dem. På den dagen "weta wi, att wi äro af Gud," barn af Gud genom tron; hafwande "förlofning genom Kristi blod, nemligen syndernas förlåtelse." "Rättfärdiggjorda af tron, hafwa wi frid med Gud genom vår Herra Jesus Kristus;" — den frid som sätter oss i stånd att i hwarje tillstånd wara tillfredsställda; hwilken befriar oss ifrån alla plågsamma twiswel, från all pinsam fruktan och ishunnerhet från den

"dödens räddhåga, hvarunder wi i alla våra lifsdagar (dittills) måst trälar wara."

2. Wid samma tid mättar Guds Son åt roten på det stora djefwulens werk, högmödet; bewefande syndaren att förödmjuka sig inför Herren, att affsky sig sjelf, att förnedra sig, för att så säga, i stoft och aska. Han mättar åt egenwiljans rot, ifrånsättande den förödmjukade syndaren att i all ting säga: "icke som jag vill utan som du vill." Han nederflår kärleken till werlden, befriande dem, som tro på honom, från hwarje "dåraftig och skadlig begärelse," från "köttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne." Han frälsar dem från att söka, eller wänta att finna, sällhet i något skapadt ting. Såsom satan wänder menniskans hjerta från skaparen till det skapade, så wänder Guds Son hennes hjerta tillbaka igen, från det skapade till skaparen. På så sätt är det, som han genom att uppenbara sig sjelf, nederflår djefwulens gerningar; återställande de skuldbelastade, från Gud bortkomna, till hans bunnest, till föråttelse och frid; syndaren, i hwilken intet godt bodde, till kärlek och helighet; den betungade, olyckliga syndaren, till outfäglig fröjd, till werklig waraktig lycksalighet.

3. Men det bör iakttagas, att Guds Son icke nederflår hela djefwulens werk i menniskan, så länge hon finnes i detta lifwet. Han borttager ännu icke kroppslig swaghet, sjukdom, lidande och tusende bristfälligheter, tillhörande kött och blod. Han upphäfwer icke all den swaghet i förståndet, som är en naturlig följd af själens inneboende i en döblig lefamen, så att fortfarande:

Humanum est errare et nescire;

"både okunnighet och willfarelse tillhör menskligheten." Han utrustar oss med endast en högst ringa grad af kunskap, i vårt närwarande tillstånd, på det vår kunskap icke skall komma i strid med vår ödmjukhet och wi återigen skulle åstunda att blifwa såsom gudar. Det är för att undanröjda ifrån oss all frestelse till högmödet och all tanke på oberoende, (hwilket just är det som menniskan i allmänhet så ifrigt eftersträfwar under namn af frihet), som han lemnar oss behäftade med alla dessa swag-

beter, isynnerhet swaghet i förståndet, tills domen gått i fullbordan: "Stoest är du och till stoest skall du åter warda."

3. Då upphöra willfarelser, lidanden och kroppsliga swagbeter: alla dessa nederslås wid döden. Och sjelfwa "döden," menniskans "siste fiende," skall blifwa borttagen genom uppståndelsen. I det ögonblicket, då wi höra "erkeangelens röst och Guds basun," "då warder det ordet fullkomnadt, som skrifwet är: döden är uppswulgen i seger." "Detta förgängliga (lefamen) skall ifläda sig oförgänglighet, detta dödliga (lefamen) skall ifläda sig odörlighet;" och Guds Son, uppenbarad i himmelens sky, skall nederflå det sista djefswulens werk!

5. Här se wi då, i det klaraste och starkaste ljus, hwad som är werklig kristendom. Menniskans återställelse genom honom, som krossade ormens hufwud, till allt det, den gamle ormen beröfwade henne, en återställelse icke endast till Guds husest, utan äfwenledes till hans beläte, innesfattande icke endast befrielse från synd, utan äfwen ett uppswullande med Guds fullhet. Det wisar sig tydligt, om wi gifwa akt på föregående betraktelse, att ingenting mindre än detta är Kristi religion. Allting annat, ware sig naturlig fromhet eller hytte andaktsöfningar och goda gerningar, kommer långt under målet. Men hwilket beynnerligt påstående är icke detta! Huru litet är det icke förstådt i den kristna werlden, ja, i detta upplysta århundrade, då det tages för gifwet, att werlden är wisare än den war från begynnelsen! Men, bland alla våra upptäckter, hwem har upptäckt detta? Huru få, ware sig bland de lärda eller de olärda! Och likwäl, om wi tro bibeln, hwem kan förneka det? Hwem kan twifla derpå? Det genomgår bibeln från början till slut, i en sammanhängande kedja; den ena delens öfwerensstämmelse med den andra är egentligen trons analogi. Må wi ofta öf för att taga någonting annat, eller någonting mindre än detta för kristendom! **Ingenting annat än detta;** må ingen inbilla sig, att en utwärtas form, en mängd af pligter, offentliga och enskilda, är kristendom. Antag icke, att uppsotran, rättwisa, eller hwad som kallas **moralitet**, (ehuru förträffliga på sin plats), är religion! Och må wi minst af allt drömma om, att renlärighet, rätta åsigter, (af mängden kallad tro), är religion. Af alla religiösa drömmar, är denna

den mest fåsänga, hwilken tager hö och strå för guld, pröfwadt i elden!

6. Och tag *ingenting mindre än detta* för Jesu Kristi religion! Tag icke en del deraf för det hela! Åtstill icke, hwad Gud har tillsammanfogat! Uttag ingenting mindre för att vara hans religion än "den tro, som werkar genom kärleken:" all inre och yttre helighet. War icke nöjd med någon religion, som icke innefattar ett utrotande af alla djefwulens gerningar: det är af all synd. Wi weta, att swaghet i förståndet och tusende ofullkomligheter skola fortsara, så länge denna förgängliga lefamen fortfar, men synd behöfwer icke fortsara, detta är det djefwulens werk, wäsendtligen så kalladt, hwilket Guds Son uppenbarades att neder slå i detta närwarande lifwet. Han är mäktig, han är willig att neder slå dem nu, i alla dem, som tro på honom. Allenast gör icke motstånd i ditt eget inre. Måfströsta icke på hans magt eller hans kärlek! Sätt hans löfte på prof! Han, som talar, är han icke redo äfwen att fullfölja? Allenast kom med förtröstan till nådens tron, förtrösta på hans barmhertighet och du skall finna, att "han och kan på det fullkomligaste frälsa dem, som genom honom komma till Gud."

Andra predikan.

Om Kärleken.

Om jag talade med menniskors och englars tungor, och hade icke kärleken, så wore jag en ljudande malm eller en klingande bjellra. Och om jag kunde profetera, och wiste alla hemligheter och all kunskap, och hade all tro, så att jag förstatte berg, och hade icke kärleken, så wore jag intet. Och om jag utskiftade alla mina egodelar, och öfwerantwardade min lefamen att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt. 1 Kor. 13: 1—3.

Wi weta, att den heliga skrift är "af Gud ingifwen" och följaktligen sann och rätt i alla ting. Men wi weta lifaledes,

att wisja delar af Guds ord mera omedelbart tilltala hwarje människas samvete. Bland dessa måste wi ställa de ord, wi hafwa framför oss. Säkertligen finnes ingen, som gör invändning deremot. Twärtom, mennistorna äro i allmänhet mycket williga att gifwa sitt bifall härtill. Ingenting är mera allmänt än att finna, att äfwen de, som förneka den heliga skrifts ingifwelse, likwäl försäkra: "denna är min religion, den som beskrifwes i 13 kap. af första brefwet till Korinthierna." Ja, äfwen en jude, der Plines, en spanskt läkare, då besatt i Savanna i Georgien, brutade, med stor värma, säga: "Paulus af Tarsus war en af de bästa författare jag någonsin läst. Jag önskade, att 13 kap. af hans första bref till Korinthierna wore skrifwet i guldbekräftelser; jag önskade, att hwarje jude wille föra det med sig, hwarhelst han befinner sig." Hans omdöme war, (och här hade han i sanning rätt), att detta enkla kap. innefattar hela den sanna religionen. Det innefattar, "hwad sant är, hwad ärbart, hwad rätt, hwad kyfft, hwad ljusligt, hwad wäl lyder, är någon dygd, är något lof", det är allt innefattadt häruti.

I affigst att se detta i klaraste ljus, skola wi betrakta:

I. Huru den kärlek är, hwarom här talas.

II. Hwad som i allmänhet sättes i dess ställe. Wi skulle då:

III. Bemärka att intet af detta, icke heller allt i förening, kan ersätta bristen på kärlek.

I. 1. Wi hafwa först att betrakta, hwad denna kärlek är, hwad dess natur och hwad dess egenskaper äro.

Pauli ord *Αγαπη*, motsvarar noggrant det enkla svenska ordet **kärlek**. Men hwilket slag af kärlek är det, apostelen talar om i detta kapitel? Många personer, med widsträckt lärdom och fromhet, hafwa trott det vara kärleken till Gud. Men efter att oräkneliga gånger hafwa genomläst kapitlet och betraktat det ytterst sorgfälligt, är jag fullt öfwerthygad om, att Paulus här särskildt talar om kärleken till vår nästa. Jag tror, att hwar och en, som omsorgsfullt granskar hela innehållet af hans tal, skall blifwa fullt öfwerthygad derom. Men det måste medgifwas, att det är en sådan kärlek till vår nästa, som endast kan flyta från kärleken till Gud. Och hwarifrån härleder sig kärleken till Gud? Endast från den tro, som Gud verkar; och hwar och en, som har denna kärlek, har ett direkt vittnes-

börb om, "att Gud war i Kristus, och försonade werlden med sig sjelf". Då detta särskildt tillämpas på hans hjerta, så att han med ödmjuk frimodighet kan säga: "det lif, jag nu lefwer, lefwer jag i tron på Guds Son, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig:" då, och icke förr än då, är "Guds kärlek utgjuten i hans hjerta." Och denna kärlek drager honom med ljust band att älska hwarje menniskobarn, med den kärlek, hwarom här talas; icke med en kärlek af wälbehag och högaktning, ty den kan icke hafwa något rum med afscende på dem, som äro (om icke hans personliga fiender, lifwäl) fiender till Gud och till sina egna själar, utan med medlidksamhetens kärlek, — en innerlig önskan att göra wäl mot alla de själar Gud har skapat.

2. Men här kan frågas: "om det icke finnes någon sann kärlek till våra medmenniskor, annat än den som flyter från kärleken till Gud: och om kärleken till Gud icke flyter från någon annan källa än tron på Guds Son, följer då icke häraf, att hela den hedniska werlden är utesluten från all möjlighet för frälsning? De äro affsturna från tron, ty "tron kommer af hörandet; och huru skola de höra utan predikan?" Jag svarar: Pauli ord, talade wid ett annat tillfälle, äro lämpliga här "hwad lagen säger, det säger hon till dem, som äro under lagen." Följaktligen är satsen, "den som icke tror skall blifwa fördömd," uttalad om dem, för hwilka evangeliet är predikadt. Andra angår det icke, och wi äro icke uppfordrade att bestämma någonting rörande deras slutliga tillstånd. Huru det will behaga Gud, allas domare, att förhålla sig med dem, måste wi lemna åt Gud sjelf. Men det weta wi, att han icke allenast är de kristnas Gud, utan äfwen hedningarnes Gud; att han är "rik i barmhertighet mot alla dem, som åkalla honom," enligt det ljus de hafwa; och att "ibland hwarje folk, den som fruktar Gud och gör rättfärdighet, han är honom tack."

3. Wi återgå nu till ämnet. Sådan är beskaffenheten af den kärlek, hwarom apostelen här talar. Men hwilka äro dess egendommigheter; de frukter, som måste wara ofeljaktiga från densamma? Apostelen uppräknar några, af hwilka de förnämsta äro följande:

Först, **kärleken uppblåses icke.** Såsom måttet af kärlek är, så är ock måttet af ödmjukhet. Intet förödmjukar själen så djupt som kärleken: den utkastar alla inbillningar, som föda hög-

mod; all förmäthenhet och öfvermod; den gör oss små, fattiga, låga och ringa i våra egna ögon. Den förnedrar oss både inför Gud och menniskor; och gör oss villiga att vara minst af alla och allas tjenare, samt lär oss att säga: "litet är damkornet i solstrålen, men i Guds närvaro är jag oändligt mycket mindre."

4. För det andra, **kärleken förbittras icke**. I den engelska öfversättningen återgifves det "förbittras icke lätteligen." Men huru har ordet **lätteligen** inkommit? Det finnes icke i texten: apostelens ord äro helt enkelt dessa: *οὐ παροξυνεται*. Är det icke antagligt, att det af våra öfversättare blifwit infördt i afsjkt att ursäktta Paulus, emedan de fruktade, att hans handlingesfätt skulle synas motsäga hans lära? Ty wi läsa i Ap.=gern. 15: 36. o. fl. "Men efter någon tid sade Paulus till Barnabas: låtom oss fara tillbaka igen, och besöka våra bröder i alla städer, der wi hafwe förkunnat Herrens ord, huru med dem är. Och Barnabas wille, att de också skulle medtaga Johannes, som kallades Marcus. Men Paulus aftade det icke värdt att taga den med sig, som hade trädt ifrån dem i Pamphylien, och icke följt med dem till arbetet. Då uppstod en missämja, så att de skildes ifrån hwarandra, och Barnabas tog Marcus till sig, och seglade till Kypren. Men Paulus walde Silas till sig, och for sina färde, anbefald åt Guds nåd af bröderna. Och han genomwandrade Syrien och Cilicien, styrkande församlingarna."

5. Skall icke hwar och en wid läsningen af dessa ord tänka, att båda woro lika skarpa? Att Paulus war lika het som Barnabas och lika mycket i saknad af kärlek som han? Men texten säger ingenting sådant, hwilket klart skall wisa sig, om wi lugnt betrakta sammanhanget. Då Paulus föreslog, att de skulle "fara tillbaka igen och besöka alla bröderna i alla städer, der de förkunnat Herrens ord," woro de derom eniga. Men utan att erhålla eller fråga Paulus om råd, beslutade Barnabas, att de skulle taga Johannes med sig, emedan han war hans systers son. "Men Paulus aftade det icke värdt att taga den med sig, som (antingen af lättja eller feghet) hade trädt ifrån dem i Pamphylien och icke följt med dem till arbetet." Och otwifwelaktigt tänkte han rätt; wisdomen war på hans sida. De följande orden äro: *επειροτο οὐν παροξυνους*, bokstafligen

"och det blef ett anfall af wrede." Men det säges icke att detta war hos Paulus, antagligen war det hos Barnabas ensamt, som sålunda med sin häftighet sökte ersätta sin brist på wisdom: så att "de skildes från hwarandra." Och Barnabas beslutade att wälja sin egen väg, såsom hans syster-son gjort förut; och icke följt med till arbetet, — tog Marcus till sig och seglade till Cypern." Men Paulus gick till sitt werk "anbefald åt Guds nåd af bröderna," hwilket Barnabas icke tyckes hafwa erhållit. "Och Paulus genomwandrade Syrien och Cilicien, styrkande församlingarna." Af hela berättelsen wisar det sig icke, att Paulus på något sätt förhastade sig, hwarfen att han kände någon grad af wrede eller talade något ord, som war emot kärlekens lag. Och då han sålunda icke begick något fel, är han icke i behof af någon ursäkt.

6. I sanning, den, som är fylld med kärlek, är vänlig mot alla menniskor. "Med saktmodighet straffar han dem, som emotstå," hwad han mest älskar, sjelfwa den gudomliga sanningen, eller den "helighet, utan hwilken ingen får se Herren," icke wetande, "om Gud en gång will gifwa dem bättring till att förstå sanningen." Huru häftigt emotstådd han än blifwer, "wedergäller han icke ondt för ondt, icke bannor för bannor." "Han wälsignar dem, som honom förbanna, och gör wäl emot dem, som skada och förfölja honom." Han låter sig "icke öfwerwinna af det onda, utan (alltid) öfwervinner han det onda med det goda."

7. För det tredje, **kärleken är talig och mild.** Den liber, icke några få förolämpningar, förewitelser och orättwisor, utan alla, som det må behaga Gud att tilwäta, ware sig menniskor eller djeflar att tillsoga. Den wäpnar själen med ofränkbart tålmod: icke hårdt, stoiskt, utan mildt, såsom lusten, som icke gör något motstånd wid slaget; uppretas icke till harm wid den tilfogade oförrätten. Den, som älskar menniskoflägtet, ihågkommer honom, som "led för oss, gifwande oss ett föredöme, att wi skola träda i hans fotspår." Följaktligen, "om hans owän hungrar, gifwer han honom mat; om han törstar, gifwer han honom dricka;" och genom att så göra, "samlar han glöbande kol" af bewetande kärlek "på hans hufwud," så att "stora watten förmår och icke utsläcka kärleken eller strömmar" af otacksamhet "fördränka den."

II. 1. Vi fråga, för det andra, hvad som i allmänhet antages tunna själva kärlekens plats? Och det första af dessa är **wältalighet**: förmågan att tala wäl, isynnerhet om religiösa ämnen. Menisterna äro, i allmänhet, böjda att tänka wäl, om den som talar wäl. Om han talar rätt och slytande om Gud och de ting, som Gudi tillhöra, hwem kan då twifla på, att han står i ynnest hos Gud? Och det är helt naturligt för wältalaren, att tänka wäl om sig sjelf, att hafwa lika fördelaktiga begrepp om sig sjelf, som han hör andra hafwa.

2. Men personer med omdömesförmåga äro icke tilsfreds-
stälde med detta; de äro icke nöjda med en ström af ord; de föredraga tänkandet framför talandet; och anse, att en som wet mycket är wida att föredraga framför en, som kan tala mycket. Och säkert är, att kunskapen är en förträfflig Guds gåfwa; isynnerhet kunskapen i de heliga skrifterna, i hwilka äro innefattade hela djupet af gudomlig kunskap och wisdom. För den skull är det allmänt antaget, att en person med mycket wetande, wetande i skrifterna isynnerhet, måste icke allenast wara i (Guds ynnest, utan likaledes åtnjuta en hög grad deraf.

3. Men personer med djupare omdömesförmåga äro benägna att säga: "jag sätter intet värde på någon annan kunskap, än kunskapen om Gud genom tron. Tron är den enda kunskapen, som i Guds ögon är af stort värde. "Vi äro frälsta genom tron;" genom tron allena: detta är det enda nödvändiga. "Den som tror, och den allena, skall blifwa frälst för ewigt." Det finnes mycken sanning häruti: det är en oneflig sanning, att wi äro frälsta genom tron, följaktligen att den som tror, skall warda salig, och den som icke tror skall warda fördömd.

4. Men någon kunde säga med apostelen Jacob: "wisa mig din tro utan dina gerningar;" (om du kan; men det är i sanning omöjligt,) "och jag will utaf mina gerningar wisa dig min tro." Och många äro benägna att tänka, att goda gerningar, gudaktighets- och barmhertighetshandlingar, äro af långt större betydelse än sjelfwa tron; och att de stola uppfylla bristen på hwarje annan erforderlig beredelse för himmelen. Detta tyckes wara den allmänna meningen, icke allenast hos mediemarna af romerska kyrkan, utan äfwen hos många af protestan-

terna, icke de hyra och tanklösa, utan de allvarliga medlemmarne af vår egen kyrka.

5. Och, det kan icke förnekas, vår Herre sjelf har sagt, "I skolen känna dem af deras frukt:" Af deras gerningar, skolen I känna dem, som tro, och dem som icke tro. Litwål må wi ännu fråga: huruvida det icke finnes ett säkrare kunnetecken på upprigtigheten af vår tro, än sjelfwa våra gerningar: detta är vår beredwillighet att lida för rättfärdighetens skull, isynnerhet om efter utstånden förföljelse och lidande, förlust af vännar och egodelar, en menniska uppoffrar sjelfwa lifwet; ja, och det genom en wanärande och smärtsam död; genom att öfwerlemna sin lifamen att brännas, helbre än han, genom att försumma en känd pligt, will uppgifwa "tron och ett godt samwete."

6. Här är det lämpligt att anmärka, först, hwilken stönstegring wi här finna, grad för grad höjer sig den ena satsen öfwer den andra wid uppräknandet af dessa olika ting, hwilka en eller annan af dem, som kallas kristna, och allmänt räknas såsom sådana, verkligan kunna tro, ersätta frånwaron af kärleken. Paulus beghinner med den lägsta punkten, **wältaligheten**, och fortgår steg för steg, hwart och ett höjande sig öfwer det föregående, tills han kommer till det högsta af alla. Ett steg öfwer wältaligheten är lärdomen; tron är ett steg öfwer dessa. Gode gerningar ett steg öfwer tron, och öfwer allt detta är lidandet för rättfärdighetens skull. Ingenting annat än den kristliga kärleken är högre än detta, den kärlek till vår nästa, som flyter från kärleken till Gud.

7. Det är, för det andra, lämpligt att betänka: att hwad helst, som tages för religion, någonstädes i den kristna werlden, (ware sig det är en del af religionen eller alls ingen, utan endera dårskap, widspelske eller ogudaktighet,) kan med helt ringa swårighet hänföras till den ena eller den andra af dessa punkter. Allt hwad, som antages wara religion, antingen af protestanter eller katoliker, och är det icke, är innefattat under den ena eller den andra af dessa fyra punkter. Försök, så ofta du will, med hwadhelt det wara må, som, fast orätt, kallas religion, och du skall finna reglen wara hållbar, utan undantag.

III. 1. Jag will nu, i tredje rummet, söka tydliggöra för alla, som hafwa öron att höra med och som icke förhärda sig

mot öfwerthgelsen, att hwarfen den ene eller den andre af dessa fyra egendomligheter och icke alla tillsammans, skola gagna oss någonting inför Gud, om vi äro i saknad af den oswan bestrifna kärleken.

3. Afjigt att göra detta på tydligaste sätt, måste vi betrakta dem hvar och en för sig. Och först: "om jag talade med menniskors och englars tungor;" — med en wältalighet, som aldrig war funnen bland menniskorna, angående Guds egenskaper och verk, ware sig i skapelsen eller förshnen; äfwen om jag häruti icke wore ringare än de förnämsta af apostlarna; om jag predikade lift Petrus och bad lift Johannes; — likwäl, om icke ödmjuk, mild, tålig kärlek är den styrande grundsatsen i min själ, är jag icke bättre, enligt Guds dom, "än en ljudande malm eller en klingande bjellra." Den högsta wältalighet, således, antingen i enskildt samtal eller wid offentliga tjenstutöfningar, de mest lyfande gäfwor att predika eller bedja; om de icke äro förenade med ödmjuk, mild och tålig undergifwenhet, skola sänka mig i det djupaste helwetet, men de skola icke föra mig ett steg närmare himmelen.

2. Ett enkelt exempel skall belysa detta. För femtio eller sextio år sedan kände jag en ung man, som under loppet af åttio tilliga år aldrig bemödade sig att öfwerthga någon enda om religionens sanningar, ehuru hans tal war öfwerthgande; och han bemödade sig aldrig att förmå någon att efterleswa religionens fordringar, ehuru hans tal war bewekande, huru förklarar detta? All kraften i hans öfwerbewisande eller öfwerthgande tal, om den icke war förenad med ödmjukhet och mildhet, med undergifwenhet och tålig kärlek, kunde icke mera bereda honom för åtnjutandet af Gud, än en klar röst eller ett wackert utseende. Det skulle snarare bereda honom en hetare plats i den ewiga elden!

3. För det andra: "om jag kunde profetera," — förutsäga sådana framtida händelser, som ingen skapad warelse kan förutse; och om jag "wisste alla hemligheter" i naturen och i förshnen och i Guds ord; och hade "all kunskap" om både gudomliga och menskliga ting, som någon döblig någonsin egt; om jag kunde utthda de mest hemlighetsfulla ställen hos Daniel, Heseziel eller i Uppenbarelseboken; — likwäl, om jag icke egde öd-

mjukhet, mildhet och undergifwenhet, "så wore jag intet" i Guds ögon.

Stagt före slutet af sista kriget i Holland meddelade oss en person, som kom derifrån, en ganska förmånande berättelse. Jag wiste icke, hwad omdöme jag skulle fälla derom, utan wäntade tills John Haime skulle komma hem, om hwilkens trovärdighet jag lika litet kunde twifla, som på hans insigt. Berättelsen, han afgaf, war denna: — "Jonathan Pyrah war en medlem af vår förening i Holland. Jag kände honom under några år, och wiste, att han war en man med otadelig karaktär. En dag blef han uppfordrad att framträda inför högste befälhafwarens råd. En af dem sade: "hwad är det, wi höra om dig? Wi höra, att du blifwit en profet och, att du förutsäger de blodiga Bourbonernas fall och det stolta österrikiska kejserdömet's undergång. Det skulle glädja oss, om du wore en verklig profet och, om dina profetior besannades. Men hwad tecken gifwer du, för att öfwertyga oss, att du är en sådan, att dina förutsägelser skulle gå i fullbordan?" Han svarade: "herrar, jag gifwer eder ett tecken. I morgon kl. tolf skall det blifwa en sådan storm af tordön och ljungeld, som I aldrig sett förut, sedan I kommen till Holland. Jag gifwer eder ett annat tecken: så litet någon af eder väntar en sådan sak, så litet utseende dertill som det nu är, skolen I dock hafwa en allmän träffning med Fransmännen inom tre dagar. Jag gifwer eder ett tredje tecken. Jag skall blifwa beordrad att framstiga i första linien. Om jag är en falsk profet, skall jag blifwa skjuten till döds i första salswan. Men om jag är en sann profet, skall jag endast erhålla en mustötkula i huden å min wenstra wad." Klöckan tolf följande dagen blef det ett sådant tordön och ljungeld, som det förut icke varit under vårt wistande i Holland. På tredje dagen stod, twärt emot alla förwäntningar, ett afgörande slag. Han beordrades att inträda i första ledet och wid sjelfwa första salswan erhöll han en mustötkula, just såsom han förutsagt."

4. Och likwäl, detta gagnade honom intet, det hwarken föröklade hans timliga eller ewiga sällhet. Då kriget war slut, återwände han till England; men berättelsen hade gått före honom och i följd deraf hämtades han af greswinnan Et—s och åtskilliga andra liknande personer, hwilka åstundade att höra dessa

förmånande berättelser från hans egen mun. Han kunde icke bära så stor heder. Det förbråkade helt och hållet hans hjerna. Snom kort tid war han starkt wansinnig, och sådan förblef han, tills han dog.

5. Och hwad skulle det gagna en menniska att "hafwa all kunskap," äfwen den, som är oändligt mera värdefull än all annan, kunskapen uti de heliga skrifterna? För omkring tjugo år sedan kände jag en ung man, han war så grundligt bekant med bibeln, att om han tillfrågades angående något ebreiskt ord i gamla eller ett grekiskt ord i nya testamentet, war han i stånd, efter en liten tvifnad, att säga, icke endast, huru ofta det ena eller det andra förekom i bibeln, utan äfwen, hwad betydelse det hade på hwarje särskildt ställe. Hans namn war Thomas Walsh. En sådan grad af bibliskt kunskap har jag aldrig förut sett någon ega, och aldrig väntar jag att få se det igen. Lifwäl, om han med all denna kunskap hade varit i saknad af kärlek, om han hade varit bögmodig, lidelsefull eller otålig, skulle han och all hans kunskap förgåtts tillsammans, lika säkert, som han någon gång varit född.

6. "Och om jag hade all tro så, att jag försatte berg." — Den tro, som är i stånd att göra detta, kan icke wara en frukt af såfänga inbillningar, icke endast en galnings drömmar, en hop af meningar; det måste wara ett verkligt Guds werk, i annat fall kunde det icke hafwa en sådan werkan. Lifwäl, om denna tro icke war förenad med kärleken, om den icke åstadkom en allt omfattande helighet, om den icke frambringade ringhet, ödmjuthet och undergifwenhet, skulle det intet gagna mig. Detta är en lika säker sanning, som någon, åt oss öfwerlemnad i hela Guds ord. All tro, som är, som war, eller som kan blifwa skild från innerlig wälsnitja mot hwarje menniskobarn, wän eller fiende, kristen eller jude, kättare eller hetning; — skild från ömhet för alla menniskor, från undergifwenhet i alla omständigheter och ståndaktighet i alla förhållanden: — är icke en kristens tro och skall icke gifwa oss någon plats hos Gud.

7. Hören detta, I alla, som heten metodister! I af alla lesiwande menniskor, som ären mest intresserade häruti. I talen beständigt om frälsning genom tron och I gören rätt deruti. I fasthållen (en och hwar) "att menniskan warder rättfärdig af

tron utan lagens gerningar." Och I kunnen icke annat göra, utan att afswika från bibeln och förderfwa edra egna själar. I fasthållen detta: "wi äro frälsta af nåd genom tron," och så äro wi onefligen. Men kommen på samma gång ihåg, att wi må hafwa aldrig så mycken tro och vår tro må wara än så stark, den skall icke frälsta oss från helwetet, så framt den icke nu frälsar oss från hwarje ohelig sinnesyttring: från högmod, lidelse, otålighet, från all förmåtenhet i anden, all stolthet och öfverfitteri, från wrede, afund, bitterhet, twärhet, knot, retlighet. Wi äro af alla menniskor mest ousäktliga, i det wi ofta blifwit warnade för denna kraftiga willfarelse, om wi fortfarande, under det wi inrymma några af dessa sinnesrörelser, smickra oss sjelfwa och drömma om, att wi äro på väg till himmelen.

8. För det fjerde, "om jag utskiftade alla mina egodelar" åt de fattiga; — om jag utdelade hela min werkliga, hela min personliga förmögenhet i små delar — (detta är originalordets rätta bethdelse;) och willigt gaf den åt dem, jag har orsak att tro wara de mest lämpliga föremål; — likwäl, om jag är högmodig, lidelsefull eller twär, om jag lemnar rum för några af dessa själsyttringar; hwad helst godt, jag än må hafwa gjort mot andra, så gör jag likwäl intet godt mot min egen själ. O, huru beklagansvärdt är icke detta förhållande! Hwem skulle icke förja öfwer att dessa wälwilliga menniskor skola förlora allt sitt arbete! Sant är, att många af dem hafwa sin lön i denna werlden, om icke före så, efter sin död. De hafwa dyrbara och lysande begrafningar! De hafwa grafwårdar af marmor i utförfaste konstwerk. De hafwa grafstrifter, skrifna på det smakfullaste sätt, hwilka upphöja deras dygder till stjärna, måhända de hafwa ärligen wältalare, hållande loftal öfwer dem, för att återföra minnet af dem till alla släkten. Så hafwa många grundläggare af religiösa byggnader, wälgörenhetsinrättningar och andra kärlekens stiftelser blifwit ärade. Och är det icke en allmänt medgifwen regel, att intet pris kan öfwerträffa det, som egnas grundläggaren af sådana stiftelser. Men hwilken arm belöning är icke detta! Skall det öka deras hugswalelse eller deras elände. Antag, (hwilket måste wara förhållandet, om de icke dö i tron,) att de äro i djefwulens och hans englars händer! Hwillet narrwerk; hwillet funderflitande hän skall det icke åstadkomma från deras

djefwulsta sällskap! O, att de woro wisa, att alla dessa, som äro nitiska för goda gerningar, wille ställa dem på sin rätta plats och icke inbilla sig, att sådant kan fylla bristen på heligt själs-tillstånd, utan bemöda sig om, att detta icke må wika ifrån dem!

9. Huru högst kraftigt måtte icke detta ljuda i öronen på de flesta af dem, som så smickrande kallas fristna! Men ännu kraftigare är apostelens försäkran, som följer i sista delen: "om jag öfwerantwardade min lekamen att brännas och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt." Om jag, heldre än att förneka tron, heldre än att begå någon känd synd eller försumma någon känd pligt, skulle samtycka till en wåldsam och grym död; om jag "öfwerantwardade min lekamen att brännas," litwål, — om jag är under högmodets, wredens eller häftighetens magt — "wore det mig intet nyttigt."

10. Måhända detta kan belysas med ett exempel. Wi hafwa en märkwärdig berättelse i en afhandling af Dr Weddes, en tjensteman, som af drottning Anna, wid slutet af hennes regering, sändes till Portugisiska hofwet. Han war närwarande wid en af dessa auto da fés, (troshandlingar,) under hwilka romerska bödlarna brände en lättare lefwande. En af personerna, som då war införd till afsträffsplatzen, hade warit insparerad i de fruktansvärda undersökningsrummen, och hade icke sett solen under många år. Det war en lysande solfensdag. Blicfande uppåt, utropade han i förwåning, "huru kan någon enda menniska, som ser detta härliga ljus, tillbedja någonting annat än den Gud, som skapat det!" En munk, som stod jemte honom, beordrade, att det skulle stickas en jernkrof genom hans läppar, på det han icke skulle tala något mera. Hwad skulle den arme mannen känna inom sig, då denna befallning blef werksjäl? Om han sade i sitt hjerta, ehuru han icke kunde yttra det med sina läppar, "Fader förlåt dem, ty de weta icke, hwad de göra;" utan twiswel stodo Guds englar i så fall redo att föra honom i Abrahams sköte; men om, i stället för detta, han hyste harm i sitt hjerta, hwaråt han icke kunde gifwa uttryck med tungan; ehuru hans lekamen förtärdes af flammorna, will jag icke säga, att hans själ ingick i paradiset.

11. Summan af allt, hwad som blifwit anmärkt, är detta: hwad helst jag talar, hwad helst jag wet, hwad helst jag tror,

hvad helst jag gör, hvad helst jag lider; ^{en} jag icke exar "den tro, som verkar genom kärleken;" den tro, ^{som} som åstadkommer kärlet till Gud och alla menniskor, då är jag ^{en} i ^{en} ortsfarande på den smala vägen, som leder till lifwet; utan är ^{en} andra ord: den breda vägen, som leder till förderfwet. Men ^{en} hwilken wältalighet jag besitter, hwilken naturlig ^{en} ter öfvernaturlig kunskap, hwilken tro, jag erhållit från Gud, ^{en} hwilka gerningar jag än må göra, ware sig gudaktighets- eller b. ^{en} hertighetswerk, hwilka lidanden, jag än undergår för samw. tets skull, äfwen om jag motstår ända till blods; alla dessa ting tillfammanslagda, ehuru prifade af menniskor, jagna mig intet inför Gud, om jag icke "är mild och ödmjuk af hjertat" och under alla omständigheter säger: "icke som jag vill utan som du vill."

12. Wi sluta af det hela (och det kan icke wara förmodet inberäknadt, emedan hela werlden röstar åt andra hållet,) att sann gudsfruktan, i sjelfwa sitt wäsende, är kärlekens lif uti själen, frambringande alla heliga finnesyttringar. Följaktligen, all annan religion, hvad namn den har, ware sig hednisk, mubamedansk, judisk eller kristlig, ware sig påswist eller protestantisk, lutherisk eller reformert; utan detta, väger den mindre än sjelfwa fåfängligheten.

13. Må derför hwarje menniska, som har en själ att frälsa, se till, att hon är betryggad i denna ena punkt. Med all sin wältalighet, sin lärdom, sin tro, sina gerningar och sina lidanden, må hon fasthålla detta "enda nödwändiga." Den som genom trons kraft, uthärdar intill ändan i ödmjuk, mild, tålig kärlek, hon, och hon allena, skall genom Kristi förtjenst, "besitta riket, som war tillredt före werldens begynnelse."

Tredje predikan.

Om det rätta nitet.

Rätt gören I, om I nitälsken för, hwad godt är alltid. Gal. 4: 18.

Så ännu inom hela religionens område äro af större wigt än detta. Ty utan nit är det lita omöjligt att winna någon större framgång i kristendomen för egen del, som att wara till någon ihnnuerlig tjänst för våra medmenniskor, hwarfen i timligt eller andeligt afseende. Och likwäl har ingenting mera skadat religionen och människorna än det slags nit, som i flera tidsåldrar gjort sig gällande både bland hedniska, muhamedanska och kristna folkslag; så att det i sanning kan sägas, att högmöd, girighet, ärelöshet och hämnd hafwa, öfwer allt i werlden, slagit sina tusenden; men nitet sina tio tusenden. Fruktansvärda förhållanden af detta slag hafwa gjort sig gällande i gamla tider, bland de mest bildade hednasfolk. Detta nit måste wi i första rummet tillskrifwa de omenliga förföljelserna af de första kristna och, i sednare tiderna, de icke mindre omenliga förföljelserna mot protestanterna, utöfwade af romerska kyrkan. Det war nitet, som upptände elden, i engelska nationen, under drottning Marias blodiga regering. Det war nitet, som icke långt derefter förwandlade så många landskap i Frankrike till blodsfält. Det war nitet, som mördade så många tusenden protestanter, de der ej gjorde något motstånd, i det oförgätliga blodbadet i Paris. Det war nitet, som framkallade det ännu mera rhyansvärda blodbadet i Irland; rhyansvärdt, både med afseende på antalet af de mördade, som ock med afseende på de omständigheter, under hwilka många af dessa mord utfördes. Jag tror i sanning, att något liknande aldrig förut händt sedan werldens begynnelse. En rymbar tykt skriftställare har med afseende på andra delar af Europa gjort sig mycken möda, så wäl att undersöka vittnesbörden från de olika platserna som ock de mest tillförlitliga berättelser, i affigt att erhålla någon fullständig kännedom om det blod, som blifwit utgjutet sedan reformationens tid, och uträknat, att, dels genom enskild förföljelse, dels

genom religionskrig, hafwa omkring fyra millioner menniskor under loppet af fyratio år, räknadt från år 1520, blifwit dödade.

2. Men är det icke möjligt att åtskilja det sanna nitet från dess motsats? Ötviswelaktigt är det så! Men swårt är det, till följd af menniskohjertats bedräglighet och förmåga att rättfärdiga passionerna. Och högst så afhandlingar finnas i ämnet, åtminstone på vårt språk. Intill denna dag har jag blott sett eller hört en predikan derom, och den war skrifwen för omkring 100 år sedan af d:r Sprat, biskop i Rochester, hwadan den är nu högst ofullständig.

3. Med glädje skall jag lägga in min lilla skärf för att, genom Guds bistånd, behjpa denna wiktiga fråga, i affigt att sätta uppriktiga personer, som åstunda att göra Guds wilja, i stånd att åtskilja sant kristligt nit från dess olika efterapningar. Och detta är wisserligen mera nödvändigt nu, wid denna tid, än det varit förut under många år. För sextio år sedan tycktes det icke wara något religiöst nit alls hos denna nation. Menniskorna woro i allmänhet beundransvärdt kalla och lifgiltiga angående en sådan **småsak** som **religionen**. Men sedan dess är det lätt att iakttaga en ganfka egendomlig förändring. Många tusenden hafwa kint ett werkligt begär efter sina själars frälsning. Och jag är öfwerthygad om, att det i denna dag är mera religiöst nit i landet än det varit under det förflutna århundradet.

Men har detta varit af det rätta eller det orätta slaget? Antagligen både det ena och det andra. Våtom öf försöka, om wi icke kunna åtskilja dessa olika slag, på det wi må undwika det sednare och hålla öf intill det förra. I affigt att göra detta, will jag först fråga:

- I. Hwad är beskaffenheten af sant kristligt nit?
- II. Hwilka äro dess egenskaper? Och dernäst:
- III. Några praktiska slutsatser från det hela.

I. Och först. Hwad är beskaffenheten af nitet i allmänhet och af sant kristligt nit isynnerhet?

1. Grundtextens egentliga betydelse är **hetta**; en sådan hetta, som till exempel den hos kokande watten. Då det bildligt tillämpas på sinnet, betyder det upprörda känslor eller sinnesrörelser. Någon gång betednar det **afund**. Så öfversätta wi

det i Ap.=gern. 5: 17, der wi läsa: "öfwerstepresten och alla dem, som med honom wore, wore fulla med afund: *επλησθησαν ζηλου*, (ehuru det lifa rätt öfversättes, **wordo fulla med nit.**) Någon gång tages det för wrede och förbittring, någon gång för eldiga begär. Och då wissa af våra själsförmögenheter äro mycket upprörda, till följd af någon religiös angelägenhet, ware sig, att det är för någonting godt eller mot någon ting, hwilket wi betrakta såsom ondt, benämna wi det **religiöst nit**.

2. Men icke allt, hwad som kallas religiöst nit, är wärdt detta namn. Det är icke verkligt religiöst eller kristligt nit, om det icke är förenadt med kärlek. En ansedd författare (biskop Sprat) leder ämnet ännu vidare. "Det har blifwit försäkradt" säger denne store man, "att intet nit är rätt, som icke är kärleksfullt eller till den wäsentligaste delen kärlek. Kärleken är icke endast en beståndsdel, utan den förnämsta beståndsdel i det rätta nitet." Kunna wi icke gå längre? Kunna wi icke säga, att det rätta nitet icke blott till största delen är kärlek, utan helt och hållet kärlek; kärlek till Gud och våra medmenniskor? Jo, det är en tillförlitlig sanning, (ehuru litet förstådd i werlden,) att kristligt nit är kärlek. Det är ingenting annat. Kärlek till Gud och menniskor är nitets hela egendomlighet.

3. Likwäl är det icke, strängt taget, all kärlek, hwarå denna tillämpning kan göras. Det kan finnas någon slags kärlek, åtminstone en ringa grad af densamma, i hwilken ej nit ingår. Nit är **brinnande kärlek**. Sant kristligt nit är ingenting annat än kärlekens låga. Detta är rätta bestaffenheten, den innersta beståndsdel i det samma.

II. Här af följer, att hwad som är en egenkap hos kärleken, likaledes gäller nitet. Wäl, en af kärlekens förnämsta egenkap är ödmjukhet: "kärleken uppblåses icke." Följaktligen är detta en beståndsdel uti nitet. Ödmjukhet är oföljaktig från det samma. Sådan graden af nitet är, sådan är ock graden af ödmjukhet; de måste stiga och falla tillsammans. Samma kärlek, som fyller en människa med nit för Gud, gör henne liten, fattig och ringa i hennes egna ögon.

2. En annan af kärlekens egenkap är mildhet: följaktligen är den ock en af nitets egenkap. Det lärer oss att wara milda, såwäl som ödmjuka; att hålla oss på samma afstånd ifrån

wrede, som ifrån högmöd. Liksom waxet smälter för elden, så måste dessa häftiga sinnesrörelser smälta bort wid den heliga kärlekens flamma och lemna själen lugn och full af frid.

3. Ännu en annan egenskap hos kärleken, och följaktligen hos nitet, är outtröttligt tålmod, ty "kärleken lider allting." Det wäpnar själen med en genomgående undergifwenhet för alla den gudomliga förshynens anordningar, och lärar oss säga: "det är Herren; han göra, hwad honom godt synes." Det sätter oss i stånd i hwarje tillstånd och i hwarje omständighet att icke knota öfwer någonting, att ej klaga öfwer någonting, utan "wara tacksamma i allting."

4. Det är en fjerdte egenskap hos det kristliga nitet, som förtjenar en särskild betraktelse. Detta lära wi af apostelens ord: "rätt gören I om I nitälsten alltid (icke att hafwa öfvergående rörelser af nit, utan en stadigt rotad sinnesstämning) "för hwad rätt är, alltid:" för hwad som är rätt, ty det rätta föremålet för nitet är: det goda i allmänhet: det är, allt hwad som är godt, verkligt godt, i Guds ögon.

5. Men hwad är godt i Guds ögon? Hurudan är den gudaktighet, som alltid wäl behagar Gud? Huru höjer sig icke den ena delen häraf, öfwer den andra? Och hwad är det jemförliga wärdet af de särskilda delarne i sann Guds fruktan?

Detta är ett ämne, som blifwit högst litet betraktadt och derför litet förstådt. Jag har aldrig sett mera än en afhandling, skrifwen öfwer detta ämne, af hwilken det torde wara nyttigt att bifoga ett utkast.

Hos en troende kristen sitter **kärleken** på tronen, upprest i själens innersta, nemligen, kärleken till Gud och menniskorna, den uppfyller hela hjertat och regerar utan medtäflare. Rundt omkring denna tronen, äro alla heliga själsegenskaper; långmodighet, mildhet, godhet, saktmodighet, återhållsamhet, och hwad mera, som innefattas i "det sinne, som war i Kristus Jesus." I en yttre krets derutom äro alla **barmhertighets verk**, ware sig andliga eller lefamliga. Härigenom sysselsätta wi hwarje helig sinnesrörelse, och på så sätt prärka wi dem beständigt, så att de alla blifwa verkliga nådemedel, ehuru detta icke är allmänt uppmärksamadt. Wäst här till ställa wi, hwad som allmänt benämnas gudaktighetsverk: läsandet och hörandet af ordet, offentlig,

familj- och enslid böer, emottagandet af Herrens nattward, fasta eller återhållsamhet. Slutligen, på det Kristi efterföljare må, så mycket som möjligt, förmana hwarandra till kärlek, heliga sinnesyttringar och goda gerningar, har han förenat dem tillsammans i en lekamen, som är församlingen, fringspridd öfver hela jorden. En liten sinnebild af den allmänna församlingen hafwa wi i hwarje försild kristlig församling.

6. Detta är den religion, som vår Herre har upprättat på jorden allt ifrån den Heliga Andes utgjutelse på den första pingstdagen. Detta är det fullständigt sammanförda kristendoms systemet, och sålunda höja sig de försildta delarna deraf öfver hwarandra, från den lägsta punkten, våra sammankomster, till den högsta: kärleken, intagande hjertats tron. Och härifrån är det lätt att lära det jemförliga wärdet hos hwarje försild gren af kristendomen. Härifrån kunna wi äfwenledes fatta en femte beständsdel af sant nit. Att såsom det alltid utöfwas *en zalw*, för hwad som är godt, så står det alltid i förhållandet till det goda, den grad af godhet, för hwilket det är föremål.

7. Till exempel. Hwarje kristen borde onefligen vara nitist för församlingen, hafwa en brinnande åstundan efter dess framgång och tillväxt. Han bör likaledes vara nitist för den allmänna kyrkan, beständigt bedja för den, och isynnerhet för den försildta kyrkan, eller kristna församlingen, hwaraf han sjelf är medlem. För denna bör han kämpa med Gud i bön och på samma gång nyttja hwarje medel, som i hans förmåga står, att utwidga dess paulun och att styrka sina bröder, "på det de må pryda Guds vår Frälsares lära i alla stycken."

8. Men han bör vara mera nitist för Kristi instiftelser än för sjelfwa församlingen: för den öfientliga och ensilda bönen, för Herrens nattward, för läsandet, hörandet och betraktandet af hans ord och för det så mycket försummade budet om fasta. Detta bör han med wärma rekommendera, först genom sitt eget exempel och dernäst genom råd och bewis, öfwerbewisning och förmaning, så ofta som tillfälle erbjuder sig dertill.

9. Sålunda bör han wisa sitt nit för gudaktighetswerket, men mycket mera nitist bör han vara för barmhertighetsverket, wetande att "Gud har lust till barmhertighet och icke till offer," det är, mera än till offer. Närhelst, därför, det ena jemföres

med det andra, äro barmhertighetswerk att förebraga. Till och med hörandet af ordet, äfwenfom bönen, må utlemnas eller uppskjutas wid "kärlekens allsmäktiga kallelse;" då wi äro manade att hugswala våra medmenniskor i deras lidanden, antingen till deras kroppar eller själar.

10. Men huru nitiska wi än äro för alla goda gerningar, skulle wi wara långt mera nitiska för heliga sinnesrörelser, för planterandet och tillwärtten af dessa, både i våra egna själar och i alla dem, med hwilka wi hafwa umgänge; ödmjukhet i sinnet, mildhet, vänlighet, långmodighet, tålmod, ståndaktighet, undergifwenhet för Guds wilja, lifgiltighet för werlden och de ting, som äro i werlden, såsom warande de enda medel att bibehålla oss sant lefwande för Gud. För dessa bewis och frukter af lefwande tro kan du icke wara för mycket nitisk. Du skall "tala derom, när du sitter i ditt hus, eller går på vägen, när du nederlägger dig eller uppstår." Wi skola göra dem till bestämde föremål för bön, såsom warande långt förträffligare än några utwärtens gerningar, hwilka de än må wara, wetande att dessa sednare skola upphöra, då lekamen nedläggges; men de förra deremot skola åtfölja oss in i ewigheten.

11. Men vårt innerligaste nit måste wi spara åt kärleken, ändamålet med budet, lagens fullbordan. Församlingen, de kristna instiftelserna, utwärtens werk af hwarje slag, ja, och alla andra heliga sinnesyttningar äro underordnade kärleken, och stiga i värde, endast i den mån de komma närmare och närmare densamma. Här är således det stora föremålet för kristligt nit. Må hwarje människa, som tror på Kristus, med brinnande ande ropa till Gud och vår Herras Jesu Kristi Fader, att hans hjerta må blifwa mer och mer utwidgadt af kärlek till Gud och till hela människosläktet. Må han göra detta ena: må han "jaga efter målet, som föresatt är, till segerlönen, som förbehålles ofwanefter af Guds kallelse i Kristo Jesu."

III. Det återstår endast att draga några praktiska slutledningar från föregående iakttagelser.

1. Och först, om nit, sant kristligt nit, är ingenting annat än kärlekens flamma, då är **hat**, af hwarje slag och grad, hwarje slag af **bitterhet** mot dem, som emotså oss, så långt ifrån att förtjena namnet nit, att det står i fullaste motsats till detsamma.

Om nit endast är brinnande kärlek, då står det på allra längsta afstånd från **fördomar**, misstänksamhet, onda misstankar; wetande, att "kärleken tänker intet ondt." **Ekenhelighet**, öfwerdrift af hwarje slag och framför allt **förföljelseanden**, är helt och hållet oförenlig dermed. Wå derför inga af dessa oheliga själsrörelser söka flydd bakom dessa heliga namn. Såsom alla dessa äro djewulens werk, låt dem framstå i sin egen stegnad, och icke längre under denna wackra förflädnad, bedraga ovarsamma Guds barn.

2. För det andra: om ödmjuthet är en af nitets egenskaper, då är högärd oförenlig med detsamma. Sant är, att någon grad af högmod kan finnas qwar, äfwen sedan Guds kärlek blifwer utgjuten i våra hjertan; emedan högmod är en af de besmittelser, som sist utrotas, då Gud gör "all ting nytt;" men det kan icke regera, det kan icke erhålla någon egentlig magt, der brinnande kärlek finnes. Ja, om wi gäfwе rum för högmod, aldrig så litet, skulle det dämpa detta heliga nit, och om wi icke ögonblickligen fly tillbaka till Kristus, skola wi helt och hållet utsläcka Anden.

3. För det tredje: om mildhet är en hos nitet oåtfijjelig egenskap, hwad skulle wi då säga om dem, som benämna sin wrede med detta namn? Jo, att de så helt och hållet misstagit sig om sanningen, att de i den fullaste meningen taga mörker för ljus och ljus för mörker. Wi kunna icke wara för mycket watsamma mot detta bedrägeri, emedan det spridt sig öfwer hela den fristna werlden. Wåra nog på alla platser tages nit och wrede för liktydiga uttryck, och högst få personer äro öfwerthgade om, att det är någon skilnad dem emellan. Huru allmänt få wi icke höra det sägas: "je huru nitist den mannen är!" Nej, han kan icke wara nitist, det är omöjligt, ty han är häftig, och häftighet är lika oförenlig med nit, som ljus med mörker, eller himmel med helwete!

Det more wäl, om detta ämne bleswe mera grundligt förstådt. Wåtom oß betrakta det ännu något litet. Wi iakttaga stundom att en person, som har namn för att wara en gudfruktig man, ofta wredgas på sin nästa. Wåhända han kallat sin broder, "racka" eller "du däre," eller ställer en hånande anklagelse mot honom. Du förebrår honom mildt för hans häftighet. Han svarar,

"det är mitt nit!" Nej, det är din synd; och så framt du icke bättrar dig ifrån densamma, skall den sänka dig djupare ned än i grafwen. Det fins mycket sådant nit i det bottenlösa djupet, derifrån allt nit af detta slag kommer; och dit skall det gå, och du med det, så framt du icke frälsas derifrån, förr än du går hädan.

4. För det fjerde: om tålmod, ståndaktighet och undergifwenhet äro nitets egenskaper, då är misstänksamhet, retlighet, wresighet, ostadighet, otålighet helt och hållet oförenliga med detsamma. Och likwäl, huru ofunnigt är icke menniskoflägdet härom! Huru ofta får du icke se personer brusa upp mot de ogudaktiga, eller säga dig, att de **förlora sitt tålmod** öfwer den eller den saken, och allt detta benämna de sitt **nit**! O, sparen ingen möda att befria dem från denna willfarelse. Om det är möjligt, wisa dem, hwad nit är, och öfwerhga dem om, att all retlighet eller uppbrusning mot synden, är sjelf en gren af synd och har intet sammanhang, ingen gemenskap med sant ewangeliskt nit.

5. För det femte: om föremålet för nitet skall vara "det som är godt," då är nit för **någon ond sak** icke fristligt nit. Till exempel, afguderi, tillbedjan af englar, helgon, beläten, forset. Om för den skull en menniska wore så innerligt dragen till något slag af afgudiskt tillbedjan, att hon till och med wille gifwa sin lefamen att brännas, heldre än att afstå derifrån, falla det widskeplighet, om du behagar, men falla det icke nit, ty det är en helt annan sak.

Från samma grundsatser följer, att iswer för lifgiltiga ting icke är fristligt nit. Men huru högst allmänt är icke äfwen detta misstag! I sanning, man skulle tänka, att personer med ombömesförmåga icke skulle vara i stånd att göra sig skyldiga till en sådan förseelse. Men ad! Alla tiders historia bewisar det motsatta. Swem hade skarpere ombömesförmåga än biskop Ridley och biskop Hooper? Men huru hästigt disputerade icke dessa och andra stora män från den tiden, angående **presterliga drägten**, huru hästig war icke striden, nära på i hundra år, för och emot bärandet af **mess-stjorta**! O, skam åt menniskan! Jag skulle lika gerna hafwa disputerat angående ett strå eller ett

sädeskorn! Och detta skulle kallas nit! Hvarför blef det icke snarare kalladt visdom eller helighet?

6. Det följer alltså från samma grundsats, att **iswer för wisa åsigter** icke är fristligt nit. Men huru så äro öfwerthgade om detta! Och huru oräkneliga äro icke de skador, som äfwen detta slag af falskt nit har åstadkommit i den kristna werlden! Huru många tusen lif hafwa icke blifwit bortkastade i anledning af isweren för katolska kyrkans åsigter! Huru många, af de bästa menniskor på jorden, hafwa icke blifwit affsturna från föreningen med Gud genom isweren för den meningslösa åsigten om "**transsubstantiationen**!" Men bör icke hwarje fördomsfri person inse, att detta nit är "jordiskt, finligt och djefwulft?" Och att det står i största motsats till det nit, som apostelen förordar?

Hwilken förwänd åsigt om kärlek är det då icke, som vår store skald uttrycker i sitt poem om yttersta dagen, der han talar om mötet i himmelen:

"För dem som med lika sår affomnade,
I nit af bestämde åsigter antändt."

Nit werkligen! Men hwilket slags nit war detta, som ledde dem att affstöra hwarandras strupe? De hwilka woro upptända af denna ande och dogo i det tillståndet, skola otwifwelaktigt hafwa deras del, icke i himmelen, — endast kärlek är der — utan i den "eld, som aldrig utsläcks."

7. Slutligen, om sant nit alltid står i förhållande till den grad af godhet, för hwilket det är föremål, då borde det stiga högre och högre enligt förut omnämnda måttstock; öfwerensstämmande med det antagliga wärdet uti de färfärliga delarna af kristendomen. Till exempel, alla, som i sanning frukta Gud, skola wara nitista för **församlingen**, både för den allmänna eller stora församlingen och för den del af densamma, hwaraf de äro medlemmar. Detta är icke menniskors anordning utan Guds. Han såg, att "det icke war godt för menniskan," äfwen i denna mening, "att wara allena," men deremot, att hela lefamen af hans barn skall wara "tillhopafogad och sammanbunden, led för led till inbördes hjälpräckning." På samma gång skola de wara mera nitista för Guds **förordningar**; för offentlig och ensild

bön, för Guds ords hörande och läsande, för fasta och Herrens nattward. Men de skola wara ännu mera nitiska för **barmhertighetswerk**, än till och med för gudaktighetswerk. Lifwål böra de wara ännu mera nitiska för **heliga sinnesyttringar**, ödmjukhet, mildhet, undergifwenhet, men mest af allt skola de wara nitiska för det, som är religionens summa och fullkomlighet: **kärleken** till Gud och menniskor.

8. Det återstår endast att göra en upprigtig och redlig tillämpning häraf på våra egna själar. Wi känna alla den allmänna sanningen, att "det är rätt att wara nitisk alltid för det, som godt är." Låtom oss nu, hwar och en af oss, tillämpa detta på våra egna själar i synnerhet.

9. De hwilka fortfarande äro "döda i öfwerträdelser och skynder," hafwa hwarken lott eller del i detta ämne, icke heller de, som lefwa i någon uppenbar synd, sådana, som drinkare, sabatsbrytare eller swärjare. De hafwa intet att göra med nit, de hafwa ingen anledning ens att taga detta ord i sin mun. Det är ytterst dåraktigt och fräckt af dessa att tala om nit för Gud, så länge de göra djefwulens gerningar. Men om du har öfwergifwit djefwulen och alla hans gerningar och har föresatt dig i ditt hjerta: "jag will tillbedja Herren min Gud och honom allena will jag tjena," afsta dig då för ljumhetens tillstånd! War sant nitisk för Gud. Du kan börja wid lägsta steget. War nitisk för **församlingen**; i synnerhet för den särskilda gren deraf, der din lott är kastad. Tänk på deß wälfärd och iakttag med omsorg, och för samwetets skull, alla deß regler. Men på samma gång se till, att du icke försummar några af **Guds förordningar**, för hwilkas skull sjelfwa kyrkan till en stor del är upprättad, så att det skulle wara högst orimligt att tala om nit för kyrkan, om du icke wore mera nitisk för deß instiftelser. Men är du mera nitisk för barmhertighetswerk, än till och med för gudaktighetswerk? Följer du vår Frälsares föreböme och föredrager barmhertighet, till och med framför offer? Brufar du all flit att föda de hungriga, kläda de nakna, besöka dem, som äro sjuka eller i fängelse? Och framför allt, nyttjar du hwarje medel, som i din förmåga står, att föra dina medwandrare till Kristus, att han må frälja deras själar ifrån döden? Om, du "gör godt emot alla menniskor," allt eftersom din tid med-

gifwer, isynnerhet "mot dem, som äro dina medbröder i tron;" då är ditt nit för församlingen välbehagligt för Gud, men om så icke är, om du icke är angelägen att "bewisa goda gerningar," hwad har du då att göra uti församlingen? Om du icke har "förbarmande med din medtjenare," då skall icke heller din Herre hafwa förbarmande med dig. "Haf icke mera fram såfängligt spisoffer." Hela din gudsdyrkan är "en sthggelse för Herren."

10. Är du bättre underwist, så att du icke åtskiljer, hwad Gud har tillsammanfogat; icke skiljer gudaktighetswerk från barmhertighetswerk? Är du lika nitist för båda? Så långt wandrar du då rätt för Gud, om du derjemte beständigt ihågkommer, att Gud "ransakar hjertan och njurar;" att han "är en Ande och de, som tillbedja honom, skola tillbedja honom i anda och i sanning;" att följaftligen inga yttre werk äro antagliga för honom, om de icke härflyta från **heliga sinnesyttringar**, utan hwilka ingen menniska kan hafwa någon del i Kristi och Guds rike.

11. Men af alla heliga sinnesyttringar och framför alla andra, se till, att du är mest nitist för **kärleken**. Näma allting för skada i jemförelse med detta, kärleken till Gud och hela menniskoslägtet. Det är helt säkert, att om du gifwer alla dina egodelar åt de fattiga, ja, och din lefamen att brännas, och eger icke ödmjuk, mild och låtig kärlek, då gagnar det dig intet. O, låt detta blifwa djupt nedskrifwet i ditt hjerta: allt är intet utan kärlek!

12. Tag då hela fristendomen tillsammans, alldeles såsom Gud har uppenbarat den i sitt ord, och war nitist för hwarje del deraf öfwerensstämmande med des större eller mindre betydelse, och låt allt ditt nit hwila på denna ena grund: "Jesús Kristus och honom korsfäst." Fasthåller du denna ena grundsats: "det jag nu lefwer i föttet, det lefwer jag i Guds Söns tro, den **MS** älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för **MS**?"

Låt ditt nit wara i förhållande till wärdet af det ämne, för hwilket det är föremål. War lugnt nitist, först för **församlingen**; hela tillståndet af Kristi stridande kyrka på jorden; och isynnerhet för den gren deraf, med hwilken du är mera omedelbart förenad. War mera nitist för alla de **förordningar**, hwilka vår wälsignade Herre har instiftat och besaldt, att de

skola fortsara i kyrkan till werldens ände. War ännu mera nitist för **barmhertighetswerk**, dessa "offer, som Gud wäl behaga," dessa tecken, hwarpå Israels Herde, på yttersta dagen, skall igenkänna sina får. War ännu mera nitist för **heliga sinesyttringar**, för långmodighet, mildhet, wänlighet, ödmjukhet och undergifwenhet, men war framför allt mest nitist för **kärleken**, drottningen öfwer alla nådegåfwor, den högsta fullkomligheten på jorden och i himmelen; sjelfwa den oshuliga Gudens beläte i menniskan här nere och i englarne deroswan. Th "Gud är kärleken, och den som förblifwer i kärleken han förblifwer i Gud och Gud i honom."

Fjerde predikan.

Den wigtiga frågan.

Swad hjälper det en menniska, om hon kunne hela werlden, men toge skada till sin själ? Matth. 16: 26.

1. Det är en snillrif anmärkning, — om jag minnes rätt i Mr Pascals arbete, — att om en person af låg samhällsställning skulle tala om, hwad som angår konungar eller konungariken, wore det icke lätt för honom, såsom warande mindre förtrolig med dessa ting, att finna de lämpliga orden; men om en prins talar om konungsliga ting, som angå hans eget eller fadrens rike, skall hans språk blifwa fritt och naturligt, emedan han i sina tankar är förtrolig med dessa ämnen. På samma sätt, om en menniska, af denna låga werld, talar om de stora och höga tingen, som angå Guds rike, är hon ej i stånd att finna passande ord för storheten och wigten deraf. Men när Guds Son talar om sådana förhållanden, som angå hans himmelska rike, då äro hans uttryck lättfattliga, hans ord enkla och otwungna, emedan alla dessa ting äro kända af honom ifrån ewighet.

2. Huru tydligt wisar sig icke detta af textens ord? Guds Son, himlarnas och jordens store Konung, nyttjar här de enklaste och lättaste ord, men huru högtidliga och wigtiga äro icke

de lärdomar, han deruti framställer? Ingen af menniskors barn kan tillfullo fatta dem, förr än han utträder ur denna närvarande werldens mörker och ingår i ewigheten.

3. Men något litet kunna wi fatta af dessa wigtiga ämnen, om wi betrakta, först, hwad som innefattas i uttrycket: om en menniska **wunne** hela werlden; för det andra, hwad som innefattas i, att hon **toge skada** till sin själ; wi skola sedan för det tredje, i ett starkare ljus se, hwad det **hjelper** en menniska, om hon **wunne** hela werlden men **toge skada** till sin själ.

I. 1. Först skola wi betrakta, hwad som förstås med att "**förwärfta** hela werlden." För några synes detta måhända, wid första påscendet, vara liftydigt med att **eröfra** hela werlden, men derpå har det intet afscende; och i sanning denna uppfattning innebär en uppenbar orimlighet, ty det är omöjligt, att någon af qwinna född skulle kunna eröfra hela werlden, wore det endast till följd af menniskornas korta lifstid; ingen skall kunna utföra ett så storartadt företag. Sæde heller har någon menniska någonsin eröfrat halfwa, nej, icke ens tiondedelen af werlden. Men, hwad helst andra må göra, det war ingen fara för handen, att någon af vår Frälsares åhörare skulle haft den ringaste tanke derpå. Bland alla judiska nationens synder fanns intet begär att eröfra werlden, att upprätta ett enda rike på jorden. Äfwen under judiska nationens mest blomstrande tid, försökte de aldrig att utsträcka sina eröfringar bortom andra sidan floden Eufrates. Och under Kristi tid war all deras ärelystnad slut, "spiran hade wifit från Zuda" och Judeen styrdes af en romersk ståthållare, såsom en del af Romerska riket.

2. Lemnande detta, kunna wi finna en långt enklare och naturligare mening i uttrycket. Att vinna hela werlden, bör här tydligen innefatta att åtnjuta alla de nöjen, werlden kan gifwa. Den menniska, hwarom här talas, må derför antagas hafwa kommit i åtnjutande af allt, hwad som tillfredsställer hennes naturliga sinnen, särskildt allt, hwad som förökar gomens njutningar, all lækkerhet i mat och dryck; liksåledes allt, hwad som är angenämt för lukt eller känsel, allt, hwaraf hon kan njuta i lifhet med djuren. Hon må hafwa all den rikedom och all den omwexling af dessa föremål, som werlden har att erbjuda.

3. Vi må vidare antaga, att hon wunnit allt, hwad som tillfredsställer "ögonens begärelse;" allt hwad som med tillhjälp af synförmågan gifwer något nöje åt inbillningskraften. Inbillningskraftens njutningar härleda sig från tre källor: storhet, skönhet och nyhet. Såsom erfarenheten lärt oss, tillfredsställes vår inbillningskraft genom omgifning af antingen stora, sköna eller owanliga föremål. Uttag, att hon är omgifwen af de största, skönaste och owanligaste föremål, som äro att finna. Detta innefattas uppenbarligen i, att "en människa wunne hela werlden."

4. Men häruti innefattas äfwen, hwad menniskor med den största bildning, föredragit framsför alla sinnenas och inbillningskraftens njutningar tillsammans, nemligen **heder, ära och ryktbarhet**. Det tyckes, som knappast något af den menliga andens begär woro mächtigare än dessa. De triumfera ofta öfwer naturens starkaste kraf, ja, äfwen öfwer alla våra naturliga benägenheter: om Brutus utgöt sina egna barns blod: om wi se en annan Brutus i trots af hwarje menlig förpligtelse, i trots af både rättwisa och tacksamhet, under smickrande åthäfwor mörda sin vän! Om en långt större man än någon af dessa, Pascal Paoli, uppoffrade beqwämlighet, nöjen och allting, och i dess ställe walde ett lif, fullt af besvär, arbete och oro; — hwad war det, som uppehöll honom derwid? Han må tala om Amor Patriæ, fosterlandskärlek; men denna skulle icke ensamt hafwa uppehållit honom, om icke äfwen Laudum immensa cupido: en **osläcklig törst efter menniskors pris** hade funnits hos honom. Nåväl, den menniskan, som det här är fråga om, har förwärfwat sig öfwerflöd häraf, hon är prisad, om icke tillbedd af alla, som äro omkring henne. Ja, hennes namn är känd i aflägsna länder, ända till jordens yttersta gränser.

5. Lägg härtill, att hon har förwärfwat sig ett stort öfverflöd af skatter: att ingen ända är på hennes rikedomar; att hon lagt upp silfwer såsom stoft och guld såsom hafwets sand. Då en människa har kommit i åtnjutande af allt detta, allt som tillfredsställer antingen sinnena eller inbillningskraften, då hon wunnit ett hedradt namn och likaledes "lagt upp skatter för många år," kan hon i ordens naturliga mening sägas hafwa "wunnit hela werlden."

II. 1. Det nästa ämne, wi hafwa att betrakta är, hwad som förstås med, att en menniska **tager skada** till sin själ? Men här ingå wi på ett djupare område, som kräfwer vår innerligaste uppmärksamhet. Ty det är lätt att uppräknat allt, hwad en menniska eger, som wunnit werlden," men det är icke lika lätt att förstå allt, hwad som innefattas i att "taga skada till sin själ." I sanning, ingen kan tillfullo fatta det, förr än han har öfvergått från tiden till ewigheten.

2. Det första som otwifwelaktigt innefattas häri, är för-lusten af alla religionens närwarande njutningar; all den glädje Kristi religion, redan här i tiden, gifwer åt alla upprigtiga be-kännare. "Är någon hugswalelse i Kristus, är någon kärlekens tröst," någon tröst i kärleken till Gud och alla mennistor; är någon glädje i den Helige Ande; är någon frid af Gud, en "frid som öfvergår allt förstånd;" är någon fröjd i ett godt samwetes wittnesbörd? 2 Kor. 1: 12. Det är uppenbart, att allt detta är helt och hållet förloradt för den menniska, som tagit skada till sin själ.

3. Men, det närwarande lifwet når snart sitt slut; wi weta, att "våra lifsdragar förgås som en skugga." Stunden är nära, då "anden skall återvända till Gud, som gaf den." I det högtidliga ögonblicket, då wi ståda twenne werldar på en gång, redo att ingå i en för oss okänd rymd; huru sköna äro icke ut-sigterna för den menniska, som eger en frälsd själ, hon må nu se tillbaka eller framåt? Blickar hon tillbaka, ser hon ett lust minne om ett wäl använt lif? Blickar hon framåt, ser hon "ett obesmittadt och owanfseligt arf" åt sig förwaradt, och hon ser englarna, redo att föra hennes ande i Abrahams sköte. Men huru är det, i den högtidliga stunden, för den arma menniska, som tagit skada till sin själ? Om hon ser tillbaka, hwad tröst har hon i en sådan återblick? Hon ser ingenting annat än fasa-wäckande scener, ämnen till blyghet, samwetsqual och sjelffördö-melse; en försmaf af "den mäst som icke dör." Blickar hon framåt, hwad ser hon då? Ingen glädje, ingen frid, ingen glimt af hopp för hela ewigheten. För några år sedan insjuknade hastigt en medelålders man, som lift hunden, "återgått till sin spå." Han insjuknade midt under fortgången af sitt syndalopp. En wän, som besökte honom, bad wid hans dödsbädd

fålund: "O Gud haf förbarmande med dem, som just nu stå i begrepp att lemna lekamen och icke weta, om de wid inträdet i den andra werlden skola mötas af en engel eller en fiende." Den döende mannen spratt till och ropade med skärande röst, "en fiende! en fiende!" och i detsamma dog han. Just ett sådant slut, så framt hon icke döer likt ett ofskäligt djur, må hwarje menniska wänta, som tagit skada till sin själ.

4. Men i hwilket själstillstånd är en sann kristen wid sitt inträde i ewigheten? ¹ En skara af tjenande, ofynliga wänner står redo att emottaga hans pånyttfödda ande och föra den trygg i Abrahams sköte; i paradiset's fröjder; i Herrens lustgård, hwarest ljuset af hans anlete oafbrutet strålar. Det är endast en af de tusende fröjderna i dessa himmelska mottagningsrummen, att "der måste de ogudaktiga låta af sitt öfwerwäld och den trötte får hwila;" ty der har själen oräkneliga källor till sällhet, hwilka hon icke kunde hafwa på jorden. Der sammanträffar hon med de ärofulla hädangångne från gamla dagar. Hon får då samtala med Adam, den första menniskan; med Noach, den första i den nya werlden; med Abraham, Guds vän; med Mose och profeterna; med Rammets apostlar; med de heliga från alla tidsåldrar och framför allt, hon "är när Kristus."

5. Men ad! huru olikt är icke förhållandet med den menniska, som tagit skada till sin själ? I det ögonblick hon inträder i ewigheten, mötes hon af djefwulen och hans englar, ett olycksaligt följe i andarnas werld; en bedröflig försmak af, hwad som skall komma. Och nu "bindes hon med mörkrets kedjor och öfwerantwardas att förwaras till domen," eller i bästa fall wandrar hennes ande omkring sökande efter hwila och finner ingen. Måhända söker han den — lik den från menniskan utkastade orena anden, — "på de rum, som torra äro," eller der, hwarest naturen ligger i ruiner, erkännande sin mästare, döden. Och föga frid finner hon här, erfaraude, att allt bidrager att

¹ Wid 5 Moseb. 34: 5. "Der blef Mose Herrens tjenare döb i Moabs land, på Herrens mun;" har Domprosten H. M. Melin följande anmärkning: "Af bokstafliga ordalydelsen härflyter den gamla föreställningen, att Herren med en tyß borttagit Mose själ: deraf namnet Meschika, tyßböden, om den odöblige andens salta och smärfria stilsmessja från sin jordiska hydda, genom dödens tyß."

föröka, icke borttaga, "den försträckliga domens förbudelse och eldens nit, som motståndarena förtära skall."

6. Men äfwen detta är endast begynnelsen till forgerna. Ännu en liten tid och hon skall "ståda den stora hwhita tronen, nedkommande från himmelen, och honom, som sitter derpå, för hwilkens ansigte flhr himmel och jord, och dem wardt intet rum funnet." "Och de döda, stora och små" skola stå inför Gud för att dömas, och dernäst få sin lön, hwar och en, "efter som han handlat hafwer, medan han lefde, ehwad det är godt eller ondt." "Då skall Konungen säga till dem, som äro på hans högra sida" (gifwe Gud, att han måtte säga det till **DG**): "kommer, I, min Faders wälsignade, och besitter det riket, som eder är tillredt ifrån werldens begynnelse." Englarna skola då stänma sina harper och sjunga: Lyften upp edra hufwuden I portar och blifwen upplystade I ewiga dörrar, att arfwingarne till härligheten måge ingå; och då skola de lysa såsom himmelens sken och såsom stjernor i ewighet.

7. Huru olita skall ej den menniskans lott blifwa, som tagit skada till sin själ! Intet fröjdefullt utslag skall afkunnas öfwer henne, men deremot ett sådant, som kommer att slå henne med onämnbär bäsfnan; — Gud förbjude, att det någonsin skall sägas till någon enda af eder, som här ären inför Gud! — "Gån bort ifrån mig, I förbannade, uti ewinnerlig eld, som djefiwulen och hans englar tillredd är." Och hwem kan twisla på, att ej dessa djefiwulsta andar ögonblickligen skola utföra domensutslaget och draga dessa af Gud öfwergifna till deras eget pinorum; till dessa forgernas rymder, der frid och hwila aldrig kunna bo, och ingen stråle af hopp nedtränger, hwilket wäl följer alla menniskors barn, som äro på denna sidan om grasfnen, men icke dem, som äro affilda genom det stora swalget, som ingen kan öfwerstiga. Från det ögonblick, då de sjunka i "den sjön som brinner med eld och swasfnel," äro deras lidanden icke endast **utan någon lindring**, men äfwen **utan slut**. Th "de hafwa ingen ro hwarken natt eller dag, och röfen af deras plågor skall uppsliga från ewighet till ewighet."

III. Äfwen efter en så hastig blick på dessa ämnen, måste man med skäl förwånas öfwer, att en menniska, begäfwad med förstånd, friwilligt skulle wälja: — jag säger **wälja**, th Gud

twingar ingen menniska till fördömelse; han har ännu aldrig bestämt en ofödd själ till helvetet, eller dömt henne från sin moders lif; — skulle wälja att sålunda förlora sin egen själ, äfwen om det wore för att winna hela werlden; ty hwad kan en menniska i det hela taget winna dermed?

Men för att något litet minska vår förwåning häröfwer, låtom oss först betrakta de föreställningar en menniska wanligen gör sig, förr än hon kan förlifa sig själf med detta olyckliga wal.

1. Hon inbillar sig för det första, att ett gudfruktigt lif är ett lif af elände; att sann religion endast medför bedröfwelse. Huru är det möjligt, att någon skulle kunna inrymma så origtiga åsigter? Fins ingen ibland eder, som tror det samma? Om så är, då är skälet helt enkelt, att du icke wet hwad gudsfruktan är. "Å jo, jag wet det likawäl som Ni!" Wäl, hwad är det då? "Jo, att icke göra något ondt;" nej, icke endast det, ty många foglar och djur göra intet ondt, likwäl ega de icke förmåga att lefwa ett gudligt lefwerne! "Då är det wäl att gå i kyrkan, och att åtnjuta Herrens nattward." Nej, i sanning icke. Det är ett förträffligt hjälpmedel till gudaktighetens widmagthållande, och hwar och en som åstundar sin själs frälsning bör bruka nådemedlen wid alla tillfällen; likwäl är det möjligt att du kan bruka dem alla dina lifsdagar och likwäl icke hafwa någon gudsfruktan alls. Sann gudsfruktan är någon ting högre och djupare än alla dessa yttre medel och anordningar.

2. Hwad är gudaktigheten då? Denna fråga är lätt beswarad, om wi rådfråga Guds ord; der säges det oss, att den innefattas i en enda punkt, den är hwarken mer eller mindre än **kärleken**; det är kärleken, som är lagens fullbordan, budordets ändamål. Gudaktigheten är kärlek till Gud och till vår nästa, det är: till hwarje menniska under himmelen. Denna kärlek, styrande hela vårt lif, genomgående vårt sinne och våra begär, styrande alla våra ord och handlingar, är "ren och obefmittad gudstjenst."

3. Will nu någon wara så djerf att påstå, att kärlek är elände? Är det ett elände att älska Gud, att gifwa sitt hjerta åt honom, som ensam är wärd att ega det? Nej, det är den renaste lycksalighet, i sanning den enda verkliga sällhet, som är

att finna under solen. Sålunda wisar erfarenheten det rätta i den länge sedan gjorda anmärkningen: "Du Herre Gud har skapat oss för dig sjelf och våra hjertan kunna ej hwila förr än de hwila i dig." Eller är någon af den tanken, att kärleken till vår nästa är elände, den kärlek, hwarmed man älskar hwarje menniska såsom sin egen själ? Så långt derifrån, att näst kärleken till Gud, skänker kärleken till nästan den största lycksalighet, som wi äro i stånd att åtnjuta.

4. Så mycket måste hwarje förståndig menniska medgifwa. Men följande invändningar göras: "gudaktigheten innefattar mera än detta. Den innefattar icke endast kärlek till Gud och människor, mot hwilket ingen invändning är att göra; men derjemte innefattar den en stor mängd af görande och lidande, och huru kan detta stå tillsammans med lycksalighet?"

Det finnes någon sanning i denna invändning. Gudaktigheten innefattar både görande och lidande. Våtom oss då lugnt betrakta, huruvida detta förminskar eller förökar vår sällhet!

Gudaktigheten innefattar först att göra wissta ting. Kärleken till Gud skall naturligtwis leda oss, att wid alla tillfällen samtala med honom, som wi älska; att tala med honom under offentlig och ensild bön och att höra ord af hans mun, hwilka äro dyrbarare för oss än tusende stycken guld och silfwer. Och detta leder oss att icke förlora något tillfälle, för erhållandet af åminnelse-tecknet af vår Herres död; att beständigt deltaga i tacksägelse till honom; morgon, middag och afton prisa honom. Men antag, att wi göra allt detta; skall det förminska vår lycksalighet? Nej, tvärtom! Det är tydligt att alla dessa kärlekens frukter äro medel att föröka den kärlek, hwarifrån de härfläta, och följaktligen föröka de i samma mån vår lycksalighet. Hwem vill då icke förena sig med oss att uppstå och sjunga vår Frälsares pris?

5. Det måste lifaledes medgifwas, att såsom kärleken till Gud naturligen leder oss till gudaktighetswerk, så leder kärleken till nästan naturligen, alla som ega den, till barmhertighetswerk. Den gör oss benägna att mätta de hungriga, kläda de nakna, besöka dem som äro sjuka eller i fängelse, att wara såsom öga för den blinde, fötter för den lame, och en fader för enforne och de faderlösa. Kan du nu på allwar tro att utöfswandet af

desssa ting hindrar eller minskar din lycksalighet? Nej, gjorde du än så mycket att du blef en skyddande engel för alla, som äro omkring dig. Twärtom, det är en verklig sanning, att all jordiskt fröjd är mindre än fröjden att göra sin nästa godt." ¹

6. Måhända detta lifaledes medgifwes. Men gudaktigheten innefattar, enligt de fristnas påstående, icke endast görande utan äfwen **lidande**, och huru kan lidande wara förenligt med lycksalighet? Fullkomligt wäl. För några århundraden sedan anmärktes det af Chrysoströmus: "en fristen har sina sorger såwäl som sina fröjder, men hans sorger äro ljusware än hans fröjder." Tillfälligtwis kan han lida rimliga förluster och så känna fattigdom och svissta plåger, men i allt detta är han mer än segerwinnare. Han kan wittna att "arbete är hwila och lidandet ljust, då du, min Gud, är när." Han kan säga: "Herren gaf och Herren tog, wälsignadt ware Herrens namn." Han måste lida mer eller mindre förakt, "ty tjenaren är icke förmer än hans Herre;" men så mycket mer "hwarilar härligheten och Guds Ande öfwer honom." Ja sjelfwa kärleken skall wid wisfa tillfällen blifwa en källa till lidande, kärleken till Gud skall ofta frambringa "den ljuswa smärta, som smälter ett froshadt hjerta." Och kärleken till wår nästa skall gifwa anledning till sorger af deltagande, den skall leda oss att besöka enforna och de faderlösa i deras bedröfwelse, att ömma för deras nöd och att blanda våra tårar med dem, som gråta. Men må wi icke säga, att dessa tårar äro ljuswa, emedan de söka och finna sin tröst i Herren? De äro suckar, som lyfta oss mot himlen. Alla dessa lidanden äro därför så långt ifrån att bortwända

¹ En nöjets man tillfrågades för några år sedan: "kapten, hwilket är det största nöje Ni någonsin åtnjutit?" Efter en stunds tystnad iwarade han: "Då jag med mitt regemente war på en marsch i Irland, under en mycket het dag, kallade jag på en gammal qwinna wid wägen och begärde en dryck watten, qwinnan bragte mig en kopp mjölk. Jag gaf henne ett litet silswermynt, och den glädje, som den stadars warelsen uttryckte, skänkte mig det största nöje jag någonsin haft i mitt lif." Om nu en god gerning skänkte så mycket nöje åt en man, som handlade endast af naturlig gisfildhet, huru mycket mera måste det icke gifwa åt en, som gör det af ädlare grundsatser; nemligen den förenade kärleken till Gud och nästan? Det visar dig alltså att görandet af allt, hwad fristendomen fordrar, ingalunda förminskar utan oändligt föröfkr wår lycksalighet.

eller förminsta vår lycksalighet, att de twärtom storligen föröka den samma och, utgöra i sanning, ingen ringa beståndsdel deraf. Så att i det hela taget kan det icke finnas ett falskare antagande än att ett gudaktigt lefwerne är elände, då wi weta, att sann gudsfruktan, ware sig att wi betrakta deß natur eller deß frukter, är sann och wäsentlig lycksalighet.

7. Den menniska, som wäljer att förwärfwa sig hela werlden och att taga skada till sin själ, antager för det andra: att ett ogudaktigt lif är ett lyckligt lif, att ogudaktighet är sällhet! Sjelfwa den gamle hedniste poeten kunde likwäl hafwa lärt dig bättre. Till och med Juvenalis sade, *Nemo malus felix*, det är: "ingen ond menniska kan wara lycklig." Och huru tydligt tillkännagifwer icke Gud sjelf, att "den ogudaktige hafwer ingen frid" ingen själaro och den förutan kan ingen lycksalighet finnas.

Men, för att göra bruk af vår förmånsrätt, låtom oss wäga ämnet i förståndets wågskål. Jag frågar: hwad kan göra en ogudaktig menniska lycklig? Du swarar: om hon wunne hela werlden. Låtom oss se till, hwad det innefattar. Hon må hafwa wunnit allt, som kan tillfredsställa hennes fem sinnen, färsfildt allt som kan tillfredsställa gomens njutningar, all läckerhet i mat och dryck. Men kan ätandet och drickandet göra en menniska lycklig? Hittintill har det icke stedt, och säkert är, att det aldrig skall ske. Det är en alltför grof söda för en edöblig ande. Antag, att det bereder henne en ringa grad af sällhet under de få ögonblick, hon äter och dricker, hwad skall hon göra med återstoden af sin tid? Skall den icke hänga som en tyngd öfwer henne? Skall hon icke beklaga sig öfwer mången tråkig timma och tycka, att den hastigt framilande tiden slyr för långsamt? Om hon icke är fullt hysjelsatt, skall hon då icke ofta klaga öfwer "nedstämdhet i sinnet?" Ett meningslöst uttryck, hwilket den arme läkaren nyttjar, då han icke förstår mera af sjukdomens natur än hans olyckliga patient. Wi weta, att det finnes sådana ting som kallas nervösa oordningar. Men wi weta likaledes, att hwad som i allmänhet kallas *nervös swaghet* är ett straff ifrån Gud, ett medvetande om, att wi icke äro på vår rätta plats; att wi icke äro som Gud will wi skulle wara, wi äro bortförda från vår rätta ståndpunkt.

8. För att förskingra eller åtminstone förminska denna swåra sinnesnedslagenhet, låt honom lägga dertill alla de nöjen, som inbillningskraften skänker. Låt honom omgifwa sig sjelf med silfwer och guld samt pryda sig med alla regnbågens färger. Låt honom bygga praktfulla palatser och inreda dem på dyrbaraste och smaktfullaste sätt. Låt honom anlägga parter och trädgårdar, förskönade med allt hwad naturen och konsten kan erbjuda. Huru länge skall detta bereda honom nöje? Endast så länge det är nytt. Så snart nyhetens behag är borta, är all njutning deraf lifaledes förswunnen. Sedan han betraktat det några få månader eller år, gifwa det honom ej längre samma tillfredsställelse. Den menniska, som eger en fräist sjäi, har företråde framför honom äfwen i detta afseende, ty hon kan säga: "Den rike mannens fröjder delar jag utan att afundas honom, ty allt det sköna mitt öga skådar, bereder mitt hjerta glädje."

9. Lifwål har han ännu en annan tillflykt: **bifall** och **ära**, och skall detta icke göra menniskan lycklig? Nej, det skall icke; ty han kan icke winna alla menniskors beundran, ännu har aldrig detta händt. Några, måhända många, skola berömma honom, men icke alla. Säkert är, att somliga skola klandra, och den, som är swag för beröm, känner klandret, af en enda, bittrare än sötman af alla de öfrigas beröm tillsammans; så att den, som söker sin sällhet i andras beröm, skall ofelbart blifwa swiken, ja, han skall i det hela taget finna oändligt mera lidande än nöje.

10. Men, för att föra ämnet till ett kort afgörande, låtom oss till förebild taga en person, som hade förwärfwat mera af denna werldens goda än någon menniska, som nu lefwer, så framt han icke är regerande furste; men gjorde allt det han hade förwärfwat, honom lycklig? Swara här sjelf! Då sade Haman: "med allt detta kan jag icke wara tillfrids, så länge jag ser den Juden Mordechai sitta för Konungens port!" Arme Haman, en enda ohelig sinnesyttring, antingen det war högmöd, afund, swartsjuka eller hämnd, beredde honom större qwal, mera andens plåga, än all glädje werlden kunde gifwa. Och så måste det wara enligt tingens beskaffenhet, ty alla oheliga sinnesyttringar äro plågsamma sinnesyttringar. Åregirighet, begär efter rikedomar,

fåfånglighet, oordentliga begärelser, ondska eller hämndbegär, föra sin egen fördömelse med sig och hämnna sig sjelfwa på den själ, i hwilken de inrymmas. I sanning, hwad äro dessa, isynnerhet då de äro förenade med ett wäckt samwete, annat än helwetes hundar, redan gnagande själen, förbjudande sällheten tillträde? Insåg icke äfwen hedningen detta? Hwad kan i annat fall menas med fabeln om Titus, fastbunden wid ett berg, med en gam oupphörligt sönder slitande hans lefwer, uppåtande honom lefwande? Quid rides? "Hwarför ler du?" säger poeten: Mutato nomine, de te fabula narratur. Detta är ett annat namn, men *du* är mannen! Däraktiga lustar och begärelser, afund, hat eller wrede, sönderslita nu ditt bröst. Rärleken till penningar, till menniskopris eller hämnd, uppåter nu din orena ande. Sådant sällhet medför ogudaktigheten! Så fåfångt är det antagande, att ett lif i synden är ett lyckligt lif.

11. Men en tredje inwändning göres: nemligen att hon säkert skall få lefwa fyrtio, femtio eller sextio år. Hoppas du äfwen så? Förtrostar du på detta, att få lefwa i sextio år? Hwem sade dig, att du skulle det? Ingen annan än själamördaren, Guds och menniskors fiende. Tro honom icke, "han war en lögnare af begynnelsen," ifrån början af hans uppror emot Gud. Han är isynnerhet en lögnare i detta fall, ty han skall icke förlänga ditt lif, äfwen om han kunde det. Om Gud medgaf det, så skulle han stundsamt, ja just nu föra dig till sitt eget rum. Och han kan icke gifwa dig lif, äfwen om han wille det; menniskans ande är icke i hans hand. Det är icke han, som råder öfwer lif och död, den magten tillhör endast Gud. Möjligt är det i sanning, att Gud wid somliga tillfällen kan tillåta honom att åstadkomma döden. Jag känner icke, om det war en ond engel, som slog 185,000 syrier på en natt. Men ehuru satan någon gång tillåtes att förorsaka döden, wet jag icke att han wid något tillfälle har gifwit lif. Det war en af hans mest trofasta tjenare, som för några år sedan utropade: "En weckas lif! En weckas lif! Trettio tusen pund för en weckas lif!" Men han kunde icke köpa en enda dags lif. I densamma natten kallade Gud hans själ ifrån honom, och huru snart kan han icke fordra din ifrån dig? Är du wiß om, att få lefwa sextio år? Är du wiß om att få lefwa ett år, en wecka, en dag? O, sthnda dig att lefwa, att använda dagen! Ty i sanning, den menniska, som skall dö i natt, måste lefwa i dag.

12. Så orimliga äro alla de antaganden, som anföras af den menniska. hwilken förwärfwar werlden och tager skada till sin själ. Men låtom oss för ett ögonblick antaga, att ogudaktighet är lycksalighet och att den ogudaktiga säkert skall få lefwa i sextio år. Fortfarande frågar jag: hwad winst gör menniskan, äfwen om hon förwärfwade hela werlden för sextio år och då förlorade sin själ ewinnerligen?

Kan ett sådant wal göras af någon, som betänker, hwad ewigheten är? Philip Melancthon, den mest lärde af alla Tysklands reformatorer, meddelar följande berättelse — jag fäller intet omdöme deröfwer, jag endast återgifwer det så ordagrant som möjligt. — "Då jag (Melancthon) war i Würtemberg, wandrande en sommaraftron i sällskap med några studenter, hörde wi en owanlig fång och följande ljudet sågo wi en fogel af owanlig steknad. En af sällskapet närmade sig honom och frågade: "i Guds Faders, Sons och den Helige Andes namn, hwem är du?" Fogeln swarade: "jag är en fördömd ande" och under det den aflägsnade sig uttalade den dessa ord: "O ewighet, ewighet! Huru kan utsäga ewighetens längd!" Och huru snart skall detta icke blifwa den menniskas språk, som säljer sin själ för sextio års nöjen. Huru snart skall hon icke utropa: "o ewighet, ewighet! hwem kan beskrifwa ewighetens längd?"

13. Detta är på ett betecknande sätt belyst utaf en af de gamla fäberna. "Antag, att det finnes en sandhög, så stor som hela jorden; antag vidare, att ett sandkorn borttogs derifrån för hwarje årtusende; hwilket wore mest önskansvärdt, att wara lycklig under tiden, då denna sandhög borttogs genom bortskaffande af ett sandkorn hwart tusende år, och olycklig sedan efteråt; eller att wara olycklig under det den på oswanskrifna sätt borttogs och lycklig sedan efteråt?" Säkert är, att en wis menniska icke ett enda ögonblick skulle stanna i walet, betänkande, att all den tid hwarunder sandhögen skulle bortflyttas, stod i ett oändligt mindre förhållande till ewigheten än en wattendroppe till hela hafwet eller ett sandkorn till hela högen. Antag då, om du kan, att ett gudfruktigt lif wore ett lif af elände och att ett ogudaktigt lif wore lyckligt samt att en menniska tillförsäkrades åtnjutandet af sällhet under en tid af sextio år, men, hwad hade hon wunnit, om hon sedan wore olycklig i all ewighet?

14. Men det har ju blifwit wisadt, att förhållandet är raka motsatsen; att gudsfruktan är lycksalighet och ogudaktighet är elände, samt att ingen människa är säker om att lefwa sextio dagar. Och om så är, finnes då någon däre, någon galning, under himmelen, som kan jemföras med den, som bortkastar sin själ, wore det också för att winna hela werlden? Ty huru är samma förhållandet i detta fall? Swilket är det wal Gud framställer för sina skapade warelser? Han frågar icke: vill du blifwa lycklig sextio år och derefter olycklig för ewigt, eller vill du blifwa olycklig sextio år och derefter blifwa lycklig för ewigt? Han frågar icke, om du vill hafwa först en himmel här i tiden, och sedan ett helwete för ewigt, eller om du vill hafwa först ett helwete här i tiden och sedan himmelen för ewigt? Frågan är helt enkelt denna: "vill du blifwa olycklig sextio år och sedan olycklig för ewigt, eller vill du wara lycklig i sextio år och sedan lycklig ewinnerligen? Will du hafwa en försmak af himmelen nu och sedan en himmel för ewigt; eller vill du hafwa en försmak af helwetet nu och dernäst helwete för ewigt? Will du hafwa **två helweten** eller **två himlar**?"

15. Man skulle tro, att det icke behöfdes någon stor skarpsinnighet att beswara denna fråga. Och detta är sjelfwa den fråga, hwilken jag nu i Guds namn ställer till dig: vill du blifwa lycklig här och sedan der; i den werld, som nu är och i den, som komma skall? Eller vill du blifwa olycklig både för tiden och för ewigheten? Swad är ditt wal? Låt icke blifwa något uppskof. Välj det ena eller det andra! Jag tager i dag himmelen och jorden till vittnen öfwer eder, att jag satt eder före lifwet och döden, wälsignelsen och förbannelsen. O, wäljen lifwet! Lifwet af frid och kärlek nu, lifwet af härlighet för ewigt! Utwälj nu med Guds nåd den bästa delen, hwilken aldrig skall tagas ifrån dig! Och sedan du en gång gjort ditt wal, drag dig icke tillbaka; fasthåll det under alla omständigheter. Gå framåt i Herrens namn, hwilken du utwalt, och i hans magt! Gå framåt trots allt motstånd från din egen natur, från werlden och ifrån mörkrets magter. "Rämpa" du "trons goda kamp" och "fatta ewinnerligt lif!" Då är en krona åt dig förwarad, hwilken Herren, den rättfärdige domaren, dig gifwa skall på den dagen!

Femte predikan.

Söken eder frälsning.

Skaffer med fruktan och bäsman eder salighet; ty Gud är den som werkar i eder både wilja och gerning, efter sitt goda behag. Fil. 2: 12, 13.

Många stora sanningar, sådana isynnerhet som röra Guds tillvaro och hans egenheter eller skilnaden mellan moraliskt godt och ondt, woro i någon grad kända i den hedniska werlden. Afhandlingar öfwer dessa ämnen kan man finna hos hwarje folkslag, så att det i en wiß mening kan sägas till hwarje menniskobarn: "det är dig sagdt, menniska, hwad godt är; och hwad äskar Herren af dig annat, än att göra rätt, och bruka kärlek, och wandra edmjukt inför din Gud?" Med dessa sanningar har Gud i någon grad "upplyst alla menniskor, som komma i werlden." Och härigenom "äro de, som icke hafwa lagen," som icke hafwa den skrifna lagen "sig sjelfwa en lag." De "bewisa lagens werk," innehället af densamma, ehuru icke bokstäfverna, "wara skrifwet i deras hjertan," af samma hand, som skref buden på stentaforna, och "deras samwete bär dem wittne," huruvida de handla öfwerensstämmande dermed eller icke.

Men det finnes två stora hufwudläror, som innefatta många sanningar af allra wigtigaste beskaffenhet, om hwilka de mest upplysta hedningar i gamla werlden woro alldeles okunniga. Samma okunnighet råder äfwen bland de mest upplysta hedningar som nu besinna sig på jordens yta; jag menar de sanningar, som stå i samband med **Kristi ewiga gudom** och **Guds Ande**: med uppenbarelsen af Sonen, utgifwande sig sjelf såsom "försoningen för werldens synder;" och Guds Ande, förnående menniskorna till det Guds beläte, hwaruti de woro skapade. Ty efter all den möda, som snillrika och lärda män (den store mannen Chevalier Ramsay isynnerhet,) hafwa nedlagt, för att i de ofantliga samlingarne från hedniska författare finna någon sammanslutning med dessa sanningar, äro jemförelsepunkterna så ytterst swaga och otydliga, att de icke, utan en mycket liflig inbillningsförmåga, kunde upptäckas. Och äfwen dessa likheter, swaga som de äro,

finnas endast i några få personers afhandlingar, och dessa woro de mest bildade och djupast tänkande personer bland sitt folk. Bland den oräkneliga mängden, som omgaf dem, fanns måhända en och annan, som tillagnade sig några af filosofernas kunskaper, men för öfrigt woro de lemnade i lika fullständig ofunnighet om dessa wäsentliga sanningar, som djuren, hwilka förgås.

3. Säkert är, att dessa sanningar icke woro kända för den menige mannen, den stora massan af släktet, menniskorna i allmänhet, af hwad nation som helst, förr än de blefwo förda i ljuset genom ewangelium. Ehuru en stråle af kunskap glimmade här och der, war likwäl hela jorden betäckt med mörker, tills Rättfärdighetens Sol uppgick och sfingrade nattens skuggor. Sedan deß har "uppgången af höjden" wisat sig såsom ett stort ljus, sfinande på dem, som dittills suttit "i mörkrets och dödens skugga;" och tusenden af menniskor i hwarje tidsålder hafwa erhållit kännedom om, att "så älskade Gud werlden, att Han utgaf sin Enfödde Son, på det att hwar och en som tror på honom, skall icke förgås, utan hafwa ewinnerligt lif." Och sedan Guds ord blifwit dem anförtrodt, hafwa de erhållit kännedom om, att Gud äfwenledes gifwit oss sin Helige Ande, hwilken "werkfar i oss både wilja och gerning efter sitt goda behag."

4. Huru anmärkningsvärda äro icke apostelens ord, som föregå denna text! • "Hwar och en ware så till sinnes, som och Kristus Jesus war: hwilken, ändock han war i Guds skepelse" i den **omeddeliga** Gudomsnaturen, från ewighet," icke räknade det för rån eller stöld," (detta är ordens rätta mening) ingen förgripelse på någon annans företrädesrätt, utan hans egen owederfägliga rättighet "att Gudi jemlikt wara." Orden innefatta hela **fullheten** af Gudoms-wäsendet; hwilket de två orden antyda: han **utblottade** och han **ödmjukade sig sjelf**. Han "utblottade sig sjelf" på denna Gudoms fullhet, döljande sin fullhet för menniskors och englars ögon; **tagande** på sig, och genom sjelfwa denna handling "utblottande sig sjelf," "tagande på sig en tjena-res skepelse, blef han likasom andra menniskor," en werklig menniska, lik andra menniskor "och i åthäfwor sunnen såsom en menniska," en wanlig menniska, utan någon särskild skönhet eller förträfflighet; han "ödmjukade sig sjelf," i en ännu djupare grad, "wardt lydig" mot Gud, ehuru jemlikt med honom, "intill döden,

ja, intill forsets död:" och gaf på detta sätt det högsta exempel både af ödmjukhet och lydnad.

Sedan apostelen framställt Kristi exempel, uppmanar han oss att tillförsäkra oss den frälsning, som Kristus har åt oss förvärfvat: "Istasser" säger han "med fruktan och bäsivan eder salighet; ty det är Gud, som werkar i eder både wilja och gerning efter sitt goda behag."

Med ledning af dessa innehållsrika ord bemärka wi:

I. Den stora sanning, som aldrig borde komma ur vårt minne: att "Gud är den, som werkar i oss både wilja och gerning, efter sitt goda behag."

II. Den nytta, wi borde göra oss häraf, nemligen: att "med fruktan och bäsivan" arbeta på vår egen frälsning.

III. Föreningen som finnes mellan dessa två sanningar: "Gud är den som werkar i eder" derför "arbeten på eder frälsning!"

I. 1. Först hafwa wi att betrakta den stora och betydelsefulla sanningen, som aldrig borde komma ur vårt minne: att "Gud är den, som werkar i oss både wilja och gerning efter sitt goda behag." Meningen häraf torde blifwa mera tydlig, genom en liten omställning af orden. "Det är Gud, som af sitt goda behag werkar i oss både wilja och gerning." Denna ordställning förenar uttrycket: **af sitt goda behag**, med ordet **werkar**, och undanröjjer alla inbillningar om förtjenst hos menniskan och gifwer Gud hela äran för sitt verk. I annat fall kunna wi så något rum för eget beröm, såsom om det wore vår egen förtjenst, någon godhet hos oss, eller någonting godt, gjordt af oss, som först bewekte Gud att verka. Men denna framställning affär alla sådana inbillningar och wisar klart, att hwad som beweker Gud att verka, är att finna hos honom sjelf allena; det är hans egen nåd allena, hans oförfälska barmhertighet.

2. Det är genom denna allena han bewekes att verka, i oss menniskor, både wilja och gerning. Detta uttryck kan förklaras på två sätt, af hwilka utan allt twiswel båda äro sanna. Först, att **wilja**, kan innefatta hela den inre; att **göra**, hela den yttre gudaktigheten. Och om det blifwer sålunda förstådt, innefattar det, att Gud är den, som werkar både inre och yttre helighet uti oss. För det andra, att **wilja** kan innefatta hwarje godt begär; att **göra**, kan beteckna hwarje slutföljd, som derifrån härleder sig. Och då

innesfattar uttrycket: att Gud inandas uti oss hvarje godt begär och bringar hvarje godt begär till en god werkan.

3. Originalorden: *το θελειν* och *το ενεργειν* tyckas tala för den sednare betydelsen: *το θελειν*, hwilket wi öfversätta med "**att vilja**," innesfattar tydeligt hvarje godt begär, antingen det har afseende på våra sinnesrörelser, ord eller handlingar, på inre och yttre beligbet. Och *το ενεργειν*, hwilket wi öfversätta med "**att göra**," innesfattar uppenbarligen all den magt från höjden, all den kraft, som werkar i oss hvarje rätt sinnesstämning, och dernäst bereder oss för hvarje godt ord och verk.

4. Ingenting kan så direkt leda till att utrota allt högmod hos menniskor, som en djup och waraktig öfwerthgelse om detta. Ty om wi äro grundligt medvetna om, att wi icke hafwa någonting, som wi icke hafwa undfått, huru kunna wi då berömma oss såsom om wi icke hade fått det? Om wi weta och känna, att till och med den första rörelsen till godt, är ofwan ifrån, såväl som kraften, hwarigenom det goda utföres, ända till slutet; om det är Gud, som icke allenast ingifwer hvarje godt begär utan i förening dermed beledsagar och fullföljer det med sin kraft, i annat fall förvinner det; då följer deraf tydligen, att "den, som sig berömma vill, måste berömma sig i Herren."

II. Wi fortgå nu till andra delen. Då Gud werkar i eder, arbeten då på eder egen frälsning! Ordet i originalet, som återgifwes med **arbete** eller **utverka**, innesfattar att göra en sak fulländad. **Eder egen**; ty 3 själfwa måsten göra detta, eller oss skall det blifwa ogjordt för ewigt. **Eder egen frälsning**: frälsningen beghuner med, hwad som allmänt, och mycket lämpligt, kallas **den förekommande nåden**, innesfattande de första önsfningarna att behaga Gud, den första gryningen af ljus angående hans wilja; och den första swaga, flyktiga öfwerthgelsen om att hafwa syndat emot honom. Allt detta innesfattar någon rigtning till lif, någon grad af frälsning; början till befrielse från ett förblindadt, känslolöst hjerta, helt och hållet lifgiltigt för Gud och hwad som angår honom. Frälsningsbehofwet är framfalladt genom öfwerbewisande nåd, allmänt i skriften kallad **bättring**, som medför ett större mått af själfkänneedom, och en fortgående befrielse från stenhjertat. Derester erfara wi den sanna kristliga frälsningen; — hwarwid wi "frälsas af nåd genom tron," — denna frälsning består af två stora nådeshandlingar:

rättfärdiggörelse och helgelse. Genom rättfärdiggörelse frälsas vi från syndens skuld och blifwa upptagna i Guds husest; genom helgelse frälsas vi från syndens magt och rot och återställas till Guds beläte. All erfarenhet, såväl som hela den heliga skrift, visar denna frälsning vara både ögonblicklig och gradwis. Den begynnes i det ögonblick, vi rättfärdiggöras, i den heliga, ödmjuka, milda och undergifna kärlek till Gud och människor, som då implantas uti oss. Och den tillväxer gradwis ifrån det ögonblicket, "litt ett senapstorn," hwilket, till en början, "är minst af alla frön" men efteråt skjuter stora grenar och blifwer ett stort träd, tills i en annan mening, hjertat renas från all synd och fylles med ren kärlek till Gud och människor. Men äfwen då tilltager kärleken mer och mer, tills vi "uppväxa uti allt till honom, som hufvudet är, Kristus," tills vi "uppnå Kristi fullbordiga ålders mått."

2. Men huru skola vi **arbeta** på denna frälsning? Apostelen svarar, "med fruktan och bäsivan." Det finnes ett annat ställe hos Paulus, der samma uttryck förefommer, hwilket torde gifwa ljus åt detta. "I tjänare warer edra lekamliga herrar lydiga" — i öfwerensstämmelse med tingens närvarande ställning, ehuru I weten, att inom en liten tid skall tjänaren vara fri från sin herre — "med fruktan och bäsivan." Detta är ett allmänt uttryck, som icke bör förstås bokstafligen. Ty hwilken herre skulle tycka om, mycket mindre fordra, att hans tjänare skulle bäsiva och darra framför honom? De följande orden utefluta helt och hållet en sådan mening: "i hjertats enfaldighet," med ett enfaldigt öga på Guds wilja och ledning, "icke med ögontjänst, såsom människosmidrare, utan såsom Kristi tjänare, görande Guds wilja af hjertat," uträttande allt för Guds wiljas skull och derjemte med all eder magt. Ef. 6: 5 etc. Det är lätt att se, att detta starka uttryck hos apostelen klarligen innefattar två ting, först, att alla ting skola göras i en willig, brinnande ande och med all omsorg och warsamhet, — måhända mera direkt hänthdande till det första ordet: *μετα φόβου*, **med fruktan**. — För det andra, att det bör göras med yttersta sorgfällighet, styndsamhet, punktlighet och iswer; hwilket lämpligt hänwisar till sednare ordet *μετα τροφης*, **med bäsivan**.

3. Hwilkens tillämplighet hafwa ej dessa orden på vår lefnads göromål, nemligen: arbetandet på vår frälsning? Med samma

sinnessjämning och på samma sätt, som de kristna tjänarne, tjena sina herrar som äro på jorden, skola alla kristne bemöda sig att tjena sin Herre, som är i himmelen; det är: först, med en brinnande ande, med all möjlig omsorg och noggrannhet; för det andra: med yttersta sorgfällighet, skyndsamhet, punktlighet och iswer.

4. Men hwilka äro de steg, friften leder oss att taga, under det wi arbeta på vår frälsning? Profeten Elias gifwer oss ett allmänt svar: "låter af att göra ondt, lærer göra det godt är." Om du åstundar att Gud skall verka i dig den tro, hwarifrån både närvarande och ewig frälsning härleder sig, då måste du genom den nåd, du redan erhållit, fly all synd, såsom en huggorms gap, undwika sorgfälligt hwarje ondt ord och gerning; ja, "fly allt, hwad som ondt synes." "Och lär göra, det godt är." War nitisk om goda gerningar, om gudaktighetswerk såväl som barmhertighetswerk; familjebön och det lönliga ropandet till Gud. Fasta i lönnedom och Gud, som ser i lönnedom, skall wedergälla dig det uppenbarligen. Hansaka skrifterna, hör dem der de offentligen läsas, läs dem i ditt hem och begrundade dem. Wid hwarje tillfälle, du har, deltag i Herrens nattward. "Gör det till hans åminnelse," och han will möta dig wid sitt eget bord. Haf din umgängelse med Guds barn och se till, att ditt tal alltid är "ljusligt och med salt kryddadt." "Medan du tid hafwer, gör godt emot alla menniskor," till deras själar och kroppar och war häruti "fast, orubb-
lig, öfwerflödande uti Herrens werk alltid." Då återstår här endast, att du "förnekar dig sjelf och tager ditt kors på dig hwar dag." Förneka dig hwarje nöje, som icke bereder dig att njuta i Gud, och begagna willigt hwarje medel att komma närmare honom, äfwen om det wore ett kors, äfwen om det befinnes wara smärtsamt för kött och blod. Sålunda, då du har förlofning i Kristi blod, skall du "fortgå till fullkomlighet," tills du "wandrar i ljuset, såsom han är ljuset," och du är i stånd att vittna: "han är trofast och rättfärdig, så att han" icke allenast "förlåter synden men renar från all orättfärdighet."

III. 1. Men någon torde fråga: hwad förening finnes det mellan förra och sednare meningarna i detta bibelsätt? Är det icke snarare en motsats dem emellan? Om det är Gud, som verkar i oss både wilja och gerning, hwartill behöfs då vår werkan? Gör icke hans werkan, som sålunda föregår, nödwändigt vår werkan

helt och hållet öfwerflödig? Ja, gör det icke vår werkan olämplig, såväl som onödig? Ty om wi medgifwa, att Gud gör allt, hvad är då lemnadt öfrigt för oss att göra?

2. Sådana äro slutsatserna som fött och blod framställa, och wid första hörandet förefalla de högst antagliga. Men dessa slutsatser äro icke tillförlitliga, hwilket tydligt skall visa sig, om wi något grundligare betrakta ämnet. Vi skola då se, att det icke finnes någon motsägelse mellan detta: **Gud werkar, verka äfwen du;** — men deremot den innerligaste förening, och det i två afseenden. Ty först, Gud werkar, därför **kan** du verka, och för det andra, Gud werkar, därför **måste** du verka.

3. Först, Gud werkar i oss; därför **kan** du verka, i annat fall skulle det vara omöjligt. Om han icke verkade, skulle det vara omöjligt för dig att utverka din egen frälsning. "För menniskan är detta omöjligt," säger Herren, omöjligt "för en rik att" genom egen kraft "ingå i Guds rike." Nej, det är icke möjligt för någon enda menniska, för någon enda, som af qwinna född är, om icke Gud werkar i henne. Vi weta, att alla menniskor äro icke allenast sjuka, utan "döda i öfwerträdelser och synder." Det är icke möjligt för dem att göra någonting wäl, förr än Gud uppväcker dem ifrån de döda. Det war omöjligt för Lazarus att komma fram ur grafwen förrän Herren hade gifwit honom lif. Och det är lika omöjligt för oss att komma ut ifrån våra synder, ja, att göra den minsta rörelse ditåt, förrän han, som har "all magt i himmelen och på jorden," kallar våra döda själar till lif.

4. Likväl är detta ingen ursäkt för dem, som fortsara i synden och lägga skulden på deras skapare genom att säga: "det är Gud allena, som måste gifwa oss lif, ty wi kunna icke gifwa lif åt våra egna själar." Ty medgifwandet af, att alla menniskors själar äro af **naturen** döda i synden, ursäktar ingen; emedan ingen menniska finnes, som är helt och hållet i det naturliga tillståndet. Det finnes ingen menniska, så framt hon icke har utsläckt Ånden, som är helt och hållet i saknad af all Guds nåd. Ingen lefwande menniska är helt och hållet beröfwad, hvad som allmänt kallas **naturligt samwete**. Hwarje menniska har ett större eller mindre mått häraf, hwilket icke wäntar kallelse från menniskan. Hwar och en känner någon gång, förr eller sednare goda begär; ehuru största delen af menniskorna utsläcka dem, innan de hinna

flå djupa rötter, eller åstadkomma någon anmärkningsvärd frukt. Hvar och en har något mått af ljus, någon swagt glimmande stråle, som förr eller sednare, mer eller mindre, "upplyser alla, som komma i werlden." Hvar och en, så framt han icke är af det ringa antal, som har "brändt tecken i samwetet," känner sig mer eller mindre elycklig, då han handlat emot sitt eget samvetes ljus. Ingen menniska syndar för den skull, att hon icke har nåd, utan för den skull, att hon icke brukar den nåd, hon eger.

5. Derför, all den stund Gud werkar i dig, är du nu i stånd att utverka din egen frälsning. Då han werkar i dig efter sitt eget goda behag, utan någon din förtjenst, både att wilja och att göra, är det möjligt för dig "att älska Gud, emedan han först älskade oss;" och lifaledes att "wandra i kärleken," efter den store mästarens föredöme. Wi weta för wisse, att hans ord äro fullkomligt sanna; "utan mig kunnen I intet göra." Men å andra sidan weta wi, att hwarje troende kan säga "allting förmår jag genom Kristus, som mig mäktig gör." Fil. 4: 13.

6. Låtom oss alltid ihågkomma, att Gud har förenat detta till sammans i hwarje troendes erfarenhet, och derför måste wi ofta oss för den förwända ödmjukheten, som lärar oss säga, såsom ursäkt för vår frimilliga olydnad: "ack jag kan ingenting göra," och stanna här, utan att ens nämna Guds nåd. Jag beder, betänk dig ännu en gång. Tänk på, hwad du säger. Jag hoppas, att du gör dig själf orätt. Ty om det är en werklig sanning, att du icke kan göra någonting, då har du ingen tro, och om du icke har någon tro, då är du i ett fördömdt och icke i något frälsst tillstånd. Säkertligen är det icke så. Du kan göra något genom Kristus som styrker dig. "Applifwa den Guds nådegåfwa, som i dig är," och Gud skall gifwa dig mera nåd.

7. För det andra: Gud werkar i dig. Derför **måste** du werka. Du måste wara "hans medarbetare," — detta är sjelfwa apostelens ord — i annat fall will Gud upphöra att werka. Den allmänna reglen, enligt hwilken hans nådefulla anordningar utan afbrott fortgå, är denna: "honom, som hafwer, skall gifwas; men från honom, som icke hafwer," som icke brukar den nåd, han redan eger "skall blifwa borttaget, hwad han i werkligheten har:" — så borde orden återgifwas. — Augustinus, som i allmänhet antages ghynda den motsatta läran, gör denna rätta anmärkning: "Qui fecit

nos sine nobis, non salvabit nos sine nobis." "Han som skapade oss utan vår tillhjälp, vill icke frälsa oss utan vår tillhjälp." Han vill icke frälsa oss, om icke vi själfva äro villiga att "låta frälsa oss från detta onda släkte;" om vi icke själfva "kämpa en god tronens kamp och fatta ewinnerligt lif;" om vi icke "söräfwä att ingå igenom den tränga porten," "förneka oss själfva och taga vårt kors på oss dagligen" och genom hwarje möjligt medel, bemöda oss om att "göra vår kallelse och uttörelse fast."

8. Werken då, bröder, "icke för den mat, som förgås, utan för den, som blifwer till ewinnerligt lif." Sägen med vår wälsignade Herre, ehuru i en något skiljaktig mening, "min Fader werkar in till nu och jag werkar också." I betraktandet af att han fortfarande werkar i eder, tröttens aldrig att göra godt. Fortgån i kraften af den Guds nåd, som förefommer, åtföljer och efterföljer eder; ja, fortgån "i edert verk i tron, i edert arbete i kärleken och edert tålmod i hoppet." "Waren fasta, orörliga och öfwerflödande i Herrens verk alltid." Och "fredens Gud, som igenfört hafwer ifrån de döda den store Fåraderden, genom det ewiga testamentets blod, vår Herra Jesum, han fullkomne eder uti allt godt verk, till att göra sin wilja, skaffande uti eder, hwad honom täckeligt är, genom Jesum Kristum, hwilken wara ära ifrån ewighet till ewighet. Amen."

Sjette predikan.

Om frestelser.

Eder hafwer ingen frestelse påkommit, utan den mensklig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga, utan göra med frestelsen också den utgång, att I funnen uthärdas. 1 Kor. 10: 13.

1. I föregående delen af kapitlet påpekar Paulus å ena sidan Guds oförlifneliga barmhertighet mot Israeliterna och å andra sidan detta olydiga och gensträfwiga folkets oerhörda otacksamhet. Och allt detta är, såsom apostelen anmärker, "strifwet till

en warning för oss;" att vi må undvika deras olycksbringande och försträcktliga ibunder äfvensom det fruktansvärda straffet, som drabbade dem. Dernäst följa de allvarliga och viktiga warningsorden: "den som tycker sig stå, han se till, att han icke faller."

2. Men om vi gifwa noga aft på dessa ord, skall det då icke visa sig en påfallande egendomlighet i uttrycket? "Den som tycker sig stå, han se till, att han icke faller." Om en menniska endast **tycker sig stå**, då är hon icke i fara att falla. Det är icke möjligt att någon kan falla, om hon endast **tycker sig stå**. Samma swårighet framstår, enligt vår öfversättning, i de wälfända orden af vår Trälsare; — och att de äro betydelsefulla kunna wi lätteligen lära derutaf att de icke mindre än åtta gånger blifwit återgifna i evangeliet, — "den som hafwer, honom warder gifwet och den som intet hafwer, det han menar sig hafwa, det skall ock tagas ifrån honom." "**Det han menar sig hafwa!**" Nej, om han endast **menar sig hafwa det**, är det icke möjligt att taga det ifrån honom; ingen kan borttaga från någon, det han endast **menar sig hafwa**. Swad en menniska endast **menar sig hafwa**, kan hon ej gerna för-lora. Denna swårighet kan wisserligen synas vara omöjlig att öfwerwinna. Det är verkligen så; den kan icke öfwerwinnas, om den wanliga öfversättningen följes. Men om wi gifwa aft på den rätta meningen af originalordet, då försvinner swårigheten. Det måste medgifwas, att ordet *δοξει* (stundom, åtminstone hos somliga författare) betyder ingenting mera än **att mena**. Men det kan betwiflas, huruvida det har denna betydelse på något ställe i de heliga skrifternas. Genom en omsorgsfull betraktelse af hwarje text i nya testamentet, der detta ord förekommer, är jag fullt för-wissad, att det ingenstädes minskar, utan öfwerallt styrker meningen i de ord, hwarmed det är förenadt; o *δοξει εχειν*, betyder följaktligen icke **det han menar sig hafwa**; utan twärtem, **det han verkligen hafwer**. Likaledes o *δοξων εσται*, icke **den som tycker sig stå**, eller **den som tänker, att han står**, utan **den, som verkligen står**: den som står så fast, att han icke tycker sig wara i någon fara att falla: den som säger likt David: "jag skall aldrig omfull ligga: ty du Herre hafwer gjort mitt berg starkt." Likwäl säger Herren just då: "war icke för stolt i ditt sinne, utan war i räddhåga; annars warder du ock afhuggen." I annat fall skall du också "falla ifrån din egen stadighet." Den

kraft du nu verkliga eger, skall blifwa borttagen. Så wißt, som du nu verkliga står, skall du falla i synd, om icke i helwetet, om du icke är "nykter och wakande till att bedja."

3. Men på det ingen må blifwa modfäld wid betraktelsen af att den, som en gång kunde sägas "löpa wäl," efteråt blifwit öfwerwunnen af frestelsen; på det, att det bäfwande hjertat icke skall blifwa ytterligare försagdt, och anse det omöjligt att stå; sammanbinder apostelen den allwarliga förmaningen med dessa trösterika ord: "eder har ingen frestelse påkommit, utan den menskelig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga, utan göra med frestelsen och den utgång, att I funnen uthärda."

I. 1. Låtom oss börja med några iakttagelser, hwartill vi ledas af det trösterika löftet: "eder har ingen frestelse påkommit utan den menskelig är." Våra öfversättare tyckas hafwa warit medvetna om, att uttrycket, "**allmän för menniskan,**" på intet sätt hinuer upp till originalordets kraft. För den skull hafwa de i marginalen anført ordet "**måttlig;**" men detta ord tyckes wara mindre lämpligt än det andra och längre ifrån verkliga meningen. Det är i sauning icke lätt att finna något ord i vårt språk, som motsvarar ordet *ανθρωπινος*. Jag tror, att meningen dermed endast kan uttryckas genom någon sammanställning liksom denna: "frestelser, som äro afpassade efter menniskans natur och omständigheter; sådana, som hwarje menniska förståndsenligt kan wänta, om hon betraktar beskaffenheten af sin egen natur till kropp och själ samt sitt tillstånd i den närwarande werlden." Om vi tillbörligt betrakta detta, skola vi icke blifwa förwånade öfwer någon frestelse, som möter oss. Vi skola då se, att det icke är andra än hwad vi, i närwarande omständigheter, hafwa all anledning att wänta.

2. Betrakta först beskaffenheten af den lekamen, med hwilken din själ är förenad. Huru mångfaldigt är icke det onda, som du för hwarje dag, ja, hwarje timme är utsatt för! Swagheter, sjukdomar och oordningar af tusende slag, äro kroppens naturliga följeflagare. Betrakta de ofantligt små fibrerna, trådarna, oändligt finare än hår, — för den skull kallade hårspina kärn, — hwaraf hwarje del är sammansatt. Betrakta den oräkneliga mängd af lika fina rör och strängar, alla fyllda med flytande wätskor! Och skall icke slitningen af några få af dessa fibrer, eller tillstopningen af några

få af dessa rör, isynnerhet af dem i hjernan, hjertat eller lungorna, störa vår trefnad, ja, förderjwa vår hellsa och våra fraster, em icke sjelfwa lifwet? Ja, om wi gifwa aft på, att allt lidande innefattar frestelse, huru oräkneliga måste frestelserna då icke blifwa, som nödvändigt måste påkomma hwarje menniska, mer eller mindre, förr eller sednare, så länge hon wistas i denna dödliga lefamen!

3. Betrakta för det andra själens närwarande tillstånd, så länge hon bor i denna lerhydda. Jag menar icke i des opånyttfödda tillstånd; der hon ligger "i mörkrets och dödens skugga;" under mörkrets furstes wälde, "utan hopp och utan Gud i werlden:" nej, se på en menniska, som är friad från detta beklagansvärda tillstånd. Se dessa, som hafwa "smakat att Herren är god." Lifwäl, huru inskränkta äro de icke fortssarande i silt förstånd? Huru föga utsträckning, huru förwirrade, huru felaktiga äro icke våra uppfattningar, till och med om de ting, som äro rundt omkring oss? Huru blottställd är icke den wisaste menniska för misstag? — Man bildar falska ombömen, — tager bedrägeri för sanning och sanning för bedrägeri. — ondt för godt och godt för ondt. Hwilket irrande, hwilken flygtighet i vår inbillningsförmåga, äro wi icke ständigt utsatta för? Och huru många äro icke de frestelser, hwilka wi hafwa att wänta, äfwen från dessa ostylidiga swagheter?

4. Betrakta för det tredje det närwarande tillståndet på jorden, äfwen för dem, som frukta Gud. De bo bland ruinerna af en werld, som är i oordning, bland menniskor, som icke känna Gud, som icke hafwa någon åstundan att behaga honom och, hwilkas hjertan helt och hållet äro wända till det onda. Huru många af dem känna sig icke manade att utropa: "we mig, att jag en främling är ibland Mesech; jag måste bo ibland Kedar's hyddor," bland fiender till Gud och menniskor. Huru oändligt lätträknade äro icke de, som wilja göra wäl, i förhållande till dem, som "icke frukta Gud eller hafwa försyn för någon menniska!" Och huru träffande är icke Cowley's iakttagelse: "om en menniska, bewäpnad från hufwud till fot, inneslängdes bland tusen nakna indianer, skulle deras antal dock gifwa dem sådan öfwerlägsenhet öfwer honom, som war allena, att det skulle blifwa omöjligt att undfly. Swad hopp om räddning kan det då wara för en naken, obewäpnad menniska, omgifwen af tusentals?" Och, detta är förhållandet med hwarje

god menniska. Hon är icke wäpnad hwarken mot wåld eller list, hon är utsatt, så naken hon är bland tusenden, som äro iflädde hela satans wapenrustning och försedda med alla de wapen, hwilka denna werldens förste kan utdela, ifrån helwetets rustkammare. Om hon det oaktadt icke förgås, huru måste icke en god menniska lifwål blifwa frestad i denna onda werld!

5. Men är det endast från ogudaktiga menniskor, som frestelser möta dem, hwilka frukta Gud? Det är helt naturligt att inbilla sig så och nästan hwem som helst tror det wara så. För den skull hafwa många af oss hemligen tänkt: "O! att min lott wore fastad ibland goda menniskor, bland dem som älska eller åtminstone frukta Gud, jag skulle då wara befriad från alla dessa frestelser." Måhända du skulle det; måhända du icke skulle finna samma slag af frestelser, som nu anfätta dig, men du skulle säkert möta frestelser af något annat slag, hwilka du skulle finna lika swåra att uthärda. Äfwen goda menniskor i allmänhet, fastän ihuden icke har något herrawälde öfwer dem, äro derföre icke befriade från qwarlesworna af den samma. De hafwa fortfarande sådana qwarleswor af ett ondt hjerta, som ännu är benäget "att afwika från lefwande Gud." Säden finnes hos dem till bögmö, wrede, dåraktiga begärelser, ja, till alla oheliga sinnesyttringar. Och om icke de troende beständigt waka och bedja, skall denna säd helt naturligen uppväxa och bedröfwa, icke allenast dem sjelfwa, utan alla, som äro omkring dem. Wi måste derföre icke wänta att ej möta några frestelser från dem, som frukta, ja, och i någon grad älska Gud. Wi så ej ens förwåna oss, om någon af dessa, som upprigtigt älska Gud, skulle lägga större frestelser i vår väg, än några af dem, som aldrig känt honom.

6. Men kunna wi wänta att möta någon frestelse från dem, som äro **fullkomliga i kärleken**? Detta är en vigtig fråga, som förtjenar en särskild betraktelse. Jag swarar, först: du torde finna alla slags frestelser från dem, som **inbilla** sig wara fullkomliga, under det de i verkligheten icke äro det och likaledes för det andra från dem, som en gång hafwa varit det, men nu äro "fallna från sin egen stadighet." Och om du icke är waken öfwer detta, om du tänker, att de fortfarande äro, hwad de en gång woro, skall frestelsen blifwa så mycket swårare att fördraga. Ja, för det tredje, äfwen de, som "blifwit ståndande i den frihet, hwar-

med Kristus dem friat hafwer;" som nu i verkligheten äro fullkomliga i kärleken; kunna fortfarande blifwa en orsak till frestelse för dig: ty de äro ännu behäftade med swagheter. De kunna wara tröga till sin uppsattning; de kunna hafwa en naturlig wårdslöshet; eller ett bristfälligt minne; de kunna hafwa en alltför liflig inbillningskraft: och detta kan föranleda en wiß olämplighet, ware sig i tal eller uppförande, hwilket ehuru icke i sig sjelf syndigt, likwäl skall pröfwa all den nåd du eger: isynnerhet om du tillskrifwer wiljan — som är så naturligt att göra, — hwad som i verkligheten kan härleda sig från brist på minne eller swaghet i förståndet; det, som dock i verkligheten är ett ofriwilligt misstag, kan wisa sig för dig såsom ett friwilligt. Så lämpligt war swaret hwilket en af Guds belige — nu i Abrahams slöte — för några år sedan gaf, då jag sade: "Jenny, säkerligen kan du och din husmoder icke vara till frestelse för hwarandra nu, sedan Gud frälst eder ifrån synden?" "Nej min herre," sade hon, "om wi äro frälste från synden, hafwa wi fortfarande tillräckligt med swagheter för att pröfwa all den nåd Gud gifwit oss."

7. Men jemte onda menniskor, omgifwa icke lifaledes fallna andar oss beständigt på alla sidor? Gå icke satan och hans englar ständigt omkring, sökande hwem de uppsluka må? Hvem är utom området för deras ondskesfulla och häftiga angrepp? Icke den wisaste eller bäste af menniskors barn. "Tjenaren är icke öfwer sin herre." Om de frestade honom, skulle de då icke fresta oss alla? Ja, kanhända att Gud skall se det nyttigt att tillåta frestelser anfalla oss, mer eller mindre, ända till vår lefnads slut. "Ingen frestelse" derför "har oss påkommit," hwilken wi icke hade anledning att wänta, antingen från vår kropp eller själ, från onda andar eller onda menniskor: ja, till och med från goda menniskor, ända till dess wi återwända till Gud, som oss skapat hafwer.

II. Hwilken tröst, under allt detta, att med fullaste wißhet weta, att "Gud är trofast, som icke skall tillåta oss att frestas öfwer vår förmåga." Han känner oss, och han kan icke misstaga sig. "Han wet — noggrannt, — hwad wi för ett verk äro, han tänker derpå, att wi stoft äro." Och han skall icke tillåta någon frestelse påkomma oss annat än sådana, som äro aspassade efter vår styrka. Icke endast hans rättwisa fordrar detta, enligt hwilken han icke kan straffa oss derför, att wi icke emotstått frestelsen, om den wore

så oförenlig med vår kraft, att det wore omöjligt för oss att öfvervinna den; icke endast hans barmhertighet, den innerliga barmhertigheten, som hwilar öfver oss, såväl som "öfver all hans verk;" men framför allt hans trofasthet. Vi weta, att alla hans ord äro trofasta och sanna, och alla hans löften tillsammans öfverensstämma med detta tillkännagifwande: "Iafom din dag är, så skall din kraft wara."

2. I den ohyggliga anstalt som kallas romerska inquisitionen, — ej desto mindre benämnd barmhertighetsburet! — är det wanligt, att dessa grymma bēdlar, under det de utspänna en människas senor på en sträckbänk, hafwa en af husets läkare stående der bredwid. Hans göremål är att gång efter annan gifwa aft på ögonen, pulsen och andra omständigheter hos den marterade, för att gifwa tillkänna, när tortyren har fortgått så länge den kan, utan att göra slut på lifwet, i affigt, att det må blifwa bevaradt länge nog för honom att undergå en förnyad tortyr. Men trots all läkarens omsorg, mistager han sig någon gång, och dēden gör slut på den undergifnes lidande, innan hans plågåre ana det. Någenting litnande detta funna wi iakttaga i våra egna omständigheter. I hwilka lidanden eller frestelser wi än må komma, skall vår store Läkare aldrig wända sig ifrån oss. Han är wid vår bārd och wid vår stig. Han gifwer aft på hwarje tecken af vårt lidande och wakar öfver, att det icke skall öfwerstiga våra krafter. Och han kan icke mistaga sig angående oss. Han känner de själar och troppar, han gifwit oss, han ser på det noggrannaste, huru mycket wi funna uthärda, med den styrka wi ega. Och om den icke är tillräcklig, kan han föröka den, till hwilken grad det behagar honom. Intet är derför mera säkert än att, i följd af hans wisdom, såväl som hans rättwisa, barmhertighet och trofasthet, han hwarfen will eller kan låta oss frestas öfver förmågan, öfver den kraft, hwilken han antingen redan har gifwit eller will gifwa oss, så snart wi äro i behof deraf.

III. 1. Han will "göra med frestelsen och den utgång — detta är tredje ämnet wi skola betrakta — att wi funna uthärda."

Ordet *εξέρωω*, hwilket wi öfversätta **en wäg till utgång**, är högst betecknande. Deß mening är helt nära återgifwen genom det engelska ordet out-let; men ändå bättre genom det gamla ordet out-gate "utwäg," som fortfarande ofta nyttjas af skotska skrift-

ställare. Det betecknar botstafsligen en **wäg ut**. Och en sådan skall Gud antingen finna eller göra; hwilket han, som har all wisdom såwäl som all magt i himmelen och på jorden, aldrig kan hafwa swårt att åstadkomma.

2. Antingen gör han en **wäg för oss** att undfly frestelsen, genom att bortskaffa anledningen till densamma, eller i frestelsen, det är, medan swärigheterna fortfara, gör han så, att det icke längre är någon frestelse. Först: han gör en **utwäg för oss** att fly ifrån frestelsen genom att borttaga tillfället dertill. Menniskoflägtets historia och kyrkohistorien isynnerhet förse oss med oräkneliga bewis härpå. Och många sådana händelser hafwa förefallit under vår tid och inom det tränga området af våra bekantskaper ¹.

3. Men finnas inga frestelser, hwilkas anledningar icke kunna borttagas? Är det icke ett tydligt exempel på detta slag, hwilket

¹ Ett af många anser jag mig böra återgifwa, såsom ett anmärkningsvärdt bewis på Guds trofasthet att göra **utwäg** utur frestelsen: — Elisabeth Chadssey, då boende i London — hennes dotter lefwer i denna dag och är ingen wanheder för sina föräldrar — uppmannades att fortsätta förwaltningen efter sin aflidne man, som antogs lemna en stor förmögenhet efter sig. Men då en fullständig utredning af hans affärer war gjord, wistade det sig, att denna förmodan saknade all grund, och att han icke allena ingenting lemnade efter sig, men att det twärtom war en ganska betänkelig skuld. Det war icke länge efter hans begrafning, en person kom till hennes bostad och sade: "Mrs. Chadssey: Ni står i stor skuld till eder landtherre, och han har sändt mig att uppbära räntor, på hwad Ni är skyldig honom." Hon swarade: "herre, jag har icke så mycket penningar i denna werlden: i janning, jag har alls inga!" "Men" sade han: "har Ni ingenting, som kan inbringa pennningar?" Hon swarade: "herre Ni jer allt, hwad jag har. Jag har ingenting i huset annat än dessa sex små barn." "Då," sade han, "måste jag utöfwa mitt uppdrag och föra eder i fängelsjet. Men detta är ett swårt förhållande. Jag will lemna eder här tills i morgon och försöka, om jag icke kan öfwer-tala eder landtherre att gifwa eder anstånd." Han återkom: följande morgon och sade: "jag har gjort allt, hwad jag kunde, jag nyttjade alla de bewis, jag har kunnat upptänka, men eder landtherre är obewefflig. Han betygade högtidligt, att om jag icke, utan dröjsmål, förde eder i fängelse, då måste jag gå dit sjelf." Hon swarade: "Ni har gjort, hwad Ni kunnat. Sje Herrens wilja!" Han sade: "jag will göra ännu ett försök och komma igen i morgon." Han kom den följande morgonen och sade: "Mrs. Chadssey, Gud har åtagit sig eder sak. Ingen skall göra eder bekymmer nu, ty eder landtherre har dött i natt, och har intet testamente lemnat efter sig och ingen wet hwem, som är arfwinge till hans förmögenhet." Sålunda är Gud mäktig att befria utur frestelserna, genom att bortskaffa anledningarna till dem.

nyligen blifwit offentliggjort? "Jag wandrade," säger breskrifwaren, "en lugn, angenäm afion öfwer Dover fjäll med en person, hwilken jag ömt älskade, och med hwilken, som det war ämnadt, jag inom få dagar skulle sammanwigas. Under det wi woro upptagna af ett lifligt samtal haltade hennes fot, hon föll ned och jag såg henne wid stranden sönderslagen i stycken. Jag upplöftade mina händer och utropade: "för detta onda finnes intet botemedel. Jag måste nu gå förjande alla mina dagar! Mitt får är oläfligt. Det är omöjligt för mig att finna en sådan qwinna! en på alla sätt så passande för mig." Jag tillade i djup ängslan, "detta är en sådan bedröfwelse, att Gud sjelf icke kan afhjelpa den!" Och just som jag yttrade dessa ord, wafnade jag: ty det war en dröm!" Alldeles på samma sätt kan Gud undanröddja hwarje tänkbar frestelse, görande den "lit en dröm, då man uppvaknar!"

4. Sålunda är Gud i stånd att befria utur frestelsen genom att borttaga sjelfwa anledningen till densamma. Och han är lika mächtig att frälssa i frestelsen, hwilket måhända är det största af allt. Jag menar: han kan tillåta orsaken att fortfara såsom den war, och dock borttaga dess bitterhet, så att det icke skall blifwa någon frestelse alls, utan endast en anledning till tacksamhet. Huru många bewis hafwa icke Guds barn härpå, till och med i deras dagliga erfarenhet! Huru ofta äro de icke omgifna af swårigheter eller hemfökta af lidande och sjukdomar! Och då de ropa till Herren, tager han många gånger bort bågaren ifrån dem, han borttager bedröfwelsen, sjukdomarna eller lidandet, och det är som om det aldrig hade varit. Wid andra tider gör han icke någon yttre förändring. Den yttre bedröfwelsen, lidandet eller sjukdomarna fortfara, men den heliga hugswalelsen förökas, så att den öfwerwäger allt, och de kunna frimodigt förklara:

"Arbetet är hwila, och lidandet ljust,
då du, min Gud, är när."

5. Ett framstående exempel af detta slag, är det, hwilket förekom i den förträfflige mannens, grefwe de Renty's lif. Då han hade ett häftigt anfall af rheumatism, frågade honom en vän: "Herre, lider Ni mycket?" Han swarade: "mina lidanden äro ytterst swåra, men genom Guds barmhertighet lemnar jag mig icke

åt dem, utan åt honom." Det war i samma anda min egen fader swarade, — ehuru ansatt af åttstilliga lidanden och sår i inelssworna, hwilka hade medgisswit honom högst ringa hwila, dag och natt, under en tid af inemot sju månader, — då jag frågade, "fader, lider Ni mycket nu?" Han swarade med kraftig och hög röst: "Gud slår mig i sanning med lidande, i alla mina ben kännes swår plåga; men jag tackar honom för allt; jag wälsignar honom för allt; jag älskar honom för allt."

6. Wi kunna betrakta ännu en omständighet af ett något lifnande slag i grefwe de Renty's lif. Då hans hustru, hwilken han mycket innerligt älskade, war farligt sjuk och ansågs wara nära döden, tog en vän sig friheten att fråga, "huru känner Ni erer till mods wid detta tillfälle?" Han swarade: "jag kan intet annat säga än, att denna försökelse skakar mig i mina ömmaste känslor. Jag är ousägligt känslig wid min förlust. Jag känner mera, än det är möjligt att uttrycka. Och likwäl är jag så tillfredsstäld wid öfwerlygelsen om, att Guds wilja sker, och icke en arm syndares wilja, att wore det icke af fruktan att gifwa anstöt åt andra, skulle jag dansa och sjunga!" På så sätt will den barmhertige, den rättfärdige, den trofaste Guden "i hwarje frestelse, äfwen göra en sådan utgång, att wi kunna uthärda."

7. Hela detta språk är fullt af lärdomar. Några af de lärdomar wi kunna inhämta derifrån, äro:

Först: "den som i werkligheten står, han ser till, att han icke faller" i **knot**; att han icke säger i sitt hjerta: "säkerligen äro icke en enda menniskas omständigheter lika mina; ingen har någonsin blifwit pröfwad såsom jag." Jo, tiotusende. Inga frestelser hafwa påkommit dig, annat än sådana, som äro allmänna för menniskan; sådana, som du förståndsenligt kunde wänta, om du betänker, **hwad du är**; en syndare, född att dö; en syndig innemånare i en dödlig lekamen, utsatt för oräkneliga inre och yttre lidanden; — och **hwar du är**; i en werld, full af oordningar, omgifwen af onda menniskor och onda andar. Betänk detta, och du skall icke knota öfwer den allmänna lotten, det allmänna tillståndet för menskligheten.

8. För det andra, "den som står, han ser till, att han icke faller," att han icke **frestar Gud** genom att tänka eller säga "detta är odrägligt, detta är för hårdt, jag kan icke genomgå det.

Mina bördor äro tyngre än jag är i stånd att bära." Säg icke så, ty ingenting är för svårt för Gud. "Han vill icke tillåta att du frestas öfver förmågan." Han afväger bördorna i förhållande till din kraft. Om du är i behof af mera kraft, bed, och den skall gifwas dig.

9. För det tredje, "den som står, han ser till, att han icke faller;" att han icke frestar Gud genom **otro**; genom att misströsta på hans trofasthet. Har han sagt, att han "i hvarje frestelse vill göra den utgång att wi kunna uthärda?" Och skall han icke göra det? Jo, visserligen! Och då han till fullo undanröjt orsaken till vår onödiga fruktan, skall det wisa sig, att wisdomen i hans rådslag står långt öfver vår fattningsförmåga.

10. Låtom öf då emottaga hvarje pröfning med undergifvenhet och med ödmjuk förtrostan, att han som eger all magt, all wisdom, all barmhertighet och all trofasthet, först vill styrka öf i hvarje frestelse, och dernäst befria öf ur dem alla; så att slutligen alla ting skola tillsammans verka för vårt wäl, och wi skola lyckligt erfara, att Guds affigt med alla frestelser och pröfningar är, att "wi måge få del af hans helighet."

Sjunde predikan.

Om förströelse.

Blifwen wid Herren utan allt hinder. 1 Kor. 7: 35.

1. Måra på i alla delar af landet, men isynnerhet i de större och mera befolkade städerna, höres bland tänkande personer en allmän klagan öfver de ständigt ökade **förströelserna**, som sprida sig mer och mer både i städerna och på landet. Till följd af det ständiga bruk, som göres af detta ord, och det allmänna ogillande, som uttalas deremot, ledes man helt naturligt på den tanken, att ett ord, som så allmänt nyttjas, måste wara fullkomligt wäl förstådt. Det kan likwäl ifrågasättas, huruvida det är så eller icke? Ja, wi kunna helt lugnt försäkra, att högst få af dem, som ofta

nyttja detta uttryck, förstå hwad som menas dermed. En af orsakerna härtill är den, att eburu det länge har nyttjats ibland oss, särskildt från Charles den andres tid — en af de mest förströdde dödlige, som någonsin andades — är likwäl ordet icke i sig sjelf gammalt. Det war knappast känt för 50 år sedan, och icke mycket nyttjadt förr än under den nuvarande regentens tid. Så sent har det blifwit infördt, likwäl är det nu i hwar mans mun; ja, det är nära på utflitet, emedan det blifwit ett modeord för dagen.

2. En annan orsak, hvarför det är så litet förstådt, torde wara den, att bland den oräkneliga skaran af författare rundt omkring oss, — som lillem öfverswämma jorden — är icke en enda, — åtminstone ingen jag känner — som offentliggjort så mycket som en 50 öres traktat angående det samma. Wi hafwa wisserligen ett litet försök i den vägen, men högst så hafwa sett det, emedan det är infördt midt uti en större bok af en författare, som är helt litet känd i werlden. Och äfwen detta försök är så långt ifrån att gå till djupet af ämnet, att det endast i korthet widrör det samma, och ifrån början till slut gifwes icke så mycket som en förklaring af, hwad förströelse är, hwilket jag i första rummet sökte.

3. Wi äro wana att tala om förströelse, såsom om den hufvudsakligen, om icke helt och hållet, hade afseende på det yttre uppförandet i vårt sätt att lefwa; men den är inom oss, förr än den visar sig i det yttre: den är i hjertat, förr än den visar sig i vårt yttre umgänge. Det måste finnas en förströdd ande, förr än det kan finnas ett förströdt sätt att lefwa. Men hwad menas med en förströdd ande? Detta är den första frågan.

4. Gud skapade alla ting för sig sjelf, men isynnerhet alla med förstånd begåfwade andar, och det synes som förstånd af något slag eller grad är ofskilljaktigt från en andlig warelse, att förstånd är lika wäsentligt för en ande, som rum för materien. Gud skapade dessa förnuftiga andar särskildt i den affigt, att de måtte känna, älska och åtnjuta sin skapare. Liksom solen är medelpunkten för planetsystemet, så — om wi få jemföra materiela ting med andliga — kunna wi utan betänkanse försäkra, att Gud är andarnes medelpunkt. Och så länge dessa äro förenade med honom äro de i hwila. De hwila så länge, och **endast** så länge, de "blifwa wid Herren utan allt hinder."

5. Utan att för närvarande fästa oss wid det förskilda tillfället, då apostelen talade dessa ord, vilja vi endast anmärka, att detta uttryck är högst betydande; *προς το ευπροσεδρον τῷ Κληρω*. De ord, vi öfversätta med "blifwa wid," betyda bokstafligen att lugnt sitta ned och höra. Paulus hänthder troligen på Maria, sittande wid mästarens fötter. Luc. 10: 40. Under tiden "bekymrades Martha med idelig tjänst," hon war upptagen, förströdd; *περιεσπαστο*. Detta är själfwa uttrycket, från hwilket apostelen tager det ord, vi återgifwa med "utan allt hinder."

6. Och lika mycket som de ideliga tjänster förströdde Marthas tankar och hindrade henne ifrån att höra Herrens ord, så skola dagligen tusende ting möta, som kunna förströ våra tankar och hindra oss att lyfua till hans röst, som beständigt vill tala till våra hjertan, jag menar till alla, som äro villiga att gifwa att på hans Andes röst uti sitt inre. Vi äro på alla sidor omgifna af sådana föremål, personer eller ting, som lätt draga oss ifrån vår medelpunkt. Ja, hvarje skapadt föremål, skall draga oss ifrån skaparen, om vi icke beständigt äro på vår wakt. Hela den synliga werlden, allt hwad vi se, höra eller widröra, alla föremål, som inverka antingen på våra sinnen eller vårt förstånd, hafwa förmåga att förströ våra tankar, att föra dem bort från den osynliga werlden och hindra våra sinnen att umgås med honom, som är både upphofwet och ändamålet med vår tillvaro.

7. Detta sker så mycket lättare, emedan vi alla af naturen äro *αθεοι*, "utan Gud i werlden," ända till den grad, att det icke erfordras mindre än en allsmäktig kraft, för att motverka den dragning till förströelse, som finnes hos hvarje menstlig ande. Ingen mindre än Gud själf kan leda våra själsförmögenheter, att hysa sig med vår skapare, och fästa sig wid vår sanna medelpunkt; ty detta kan icke ske, förr än vi blifwa förnyade, förr än vi blifwa skapade på nytt i Kristo Jesu; förr än samma magt som frambringade werlden, skapar uti oss "ett rent hjerta" och gifwer oss "en ny wif ande."

8. Men hwilka äro de, som sålunda blifwit förnyade? De, "som tro på Guds Enfödde Sons namn." De allena, som "tro på Herren Jesus Kristus," äro "födde af Gud." Det är genom denna tro allena, som vi blifwa "en ny skapelse i Kristo Jesu," att han ämho upprättar Guds beläte uti oss, i hwilket vi ursprung-

ligen wore skapade, så att wi återigen hwila i Gud, eller såsom apostelen uttrycker det: "förenas med Herren uti en ande." Men äfwen då kan den troende finna hos sig gwarleswor af det "köttsliga sinnet," den naturliga benägenheten, att hwila wid skapade ting, att söka tillfredsställelse uti dem; och utan en beständig omsorg och waksamhet skola dessa nedtrycka själen och draga den ifrån skaparen. Häruti skall äfwen werlden, de menniskor, som icke känna Gud, icke försumma att medverka, ofta uppsåtligt och måhända wid andra tillfällen utan uppsåt, ty sjelfwa deras ande är smittosam och omärkligt förändra de och till litbet med sig sjelfwa. Wi kunna äfwen wara förwischade om, att djefwulen, "denna werldens gud," skall af all sin förmåga bistå dem häruti. Han skall anwända alla sina krafter och, hwad som är lånat farligare, all sin list, för att på något sätt, om möjligt, bortföra och "ifrån enfaldigheten i Kristus," från vårt enkla fasthållande wid honom, från vår gemenskap med honom, genom hwilken wi äro "förenade uti en ande med Fadren."

9. Men intet är säkrare än detta: att ehuru djefwulen kan fresta den i trog mest bestämda att affalla ifrån enfaldigheten i Kristus och fringsföra hans tankar och begär på werldsliga föremål, kan han likwäl icke **twinga** ens den swagaste; ty Guds nåd är fortsarande tillräcklig för honom. Samma nåd, som först för-enade och med Gud, är i stånd att fortisarande bewara och i denna lyckliga förening, i trots af all djefwulens ondskas, kraft och list. Gud har icke lemnat sig sjelf utan vittnesbörd om, att han har magt "att frälsa de gudaktiga," dem som förtrösta på honom, "utur — alla — frestelser" och ur denna isynnerhet. Han har fortsarande en liten hop, som i verkligheten "blifwer wid Herren utan allt hinder," som med allt hjerta håller sig intill honom och aflägsnar sig icke ifrån honom, nej, icke för ett ögonblick, utan äro "alltid glada, bedja utan återwändo" och äro "tacksamme i allt."

10. Men lika mycket någon gifwer efter för denna frestelse och afwiker med sitt hjerta ifrån Herren, lika mycket förströdd är han. Originalordet betecknar egentligen att **förstingra**, att **strö omkring**. Liksom man brukar säga om solen, att den stingrar molnen, om vinden, att den fringsprider eller fringsför dammet, så kunna, genom en enkel liknelse, våra tankar sägas blifwa förströdde, då de aflägenas från Gud, som är deras rätta medelpunkt, och

fringskastas bland werldens arma, förgängliga och otillsfredsställande föremål. Och det kan sägas om hwarje människa, som är främmande för Guds nåd, att alla hennes sinnesrörelser äro förslingrade, fringsströdda öfwer hela jorden, på omätligt afstånd från Gud.

11. Tankspriddhet är derför i Pauli mening nära förenad med eller snarare det samma som förströelse. Att "blifwa wid Herren utan allt hinder," är följaktligen att blifwa wid Herren utan förströelse. Men när helst sinnet är afslägsnadt från Gud, är det i samma grad förströdt eller hindradt. Med förströelse menas alltså i allmänhet, allt som afleder sinnet eller bortför själen från Gud, och allt som afslägsnar sinnet från Gud, förströr och i werkligheten.

12. Häraf kunna wi lätt lära, hvad som är den egentliga meningen med uttrycket "**en förströdd människa,**" det är en sådan, som är skild från Gud, som är bortdragen från sin medelpunkt, antingen detta sker tillfälligtvis genom brådskande göromål, dåraktigt tidsfördrif eller så kallade oskyldiga nöjen eller genom hvad småsak som helst det wara må. Sant är, att mängden i allmänhet inskränker detta till dem, som äro mer än wanligt försänkta i trälldom under köttliga, sinliga begärelser, såsom otukt, dryckenskap, dans, kapplöpning, jagtparti, sällskapsspel. Men det har lifaledes afseende på de verkliga dårar, som förgäta Gud, under det de äro fullt upptagna af någon werldslig sysselsättning, wore det än af det förträffligaste och wigtigaste slag. En person kan wara lifa mycket bortförd från Gud genom att studera matematik eller astronomi, som genom kortspel eller jagt. Hwar och en som har förwana att ickeakta på sin skapares närvaro och hans wilja, är en förströdd människa.

13. Häraf kunna wi äfwen lära, att ett förströdt lif icke endast är det som tillbringas framför toalettspeglar, eller wid spelbordet, det är icke allenast den groft liberliges och spelhusbesökarens, utan äfwen den hedrade stadsmannens eller köpmannens, som är "utan Gud i werlden." Riktydigt härmed är **en förströdd tidsålder** — sådan som den närwarande, måhända mer än någon föregående, så långt historien vittnar — det är en tid, i hwilken Gud allmänt förgätes. Och **en förströdd nation,** är en nation, eller en större mängd af människor, som icke hafwa Gud i alla sina tankar.

14. En enkel slutföljd af dessa iakttagelser är, — hwad någon torde anse såsom ett orimligt påstående — att förströelse i ordets fulla och rätta mening är alldeles det samma som **ogudaktighet**. Ordet är nytt, men saken är utan twiswel närpå lika gammal som slapelsen. Och detta är för närwarande landets färskilda berömmelse, hwaruti det icke öfwerträffas af någon annan nation under himmelen. Vi uttala därför en otwiswelaktig sanning, då vi säga, att det icke på hela jordens yta finnes någon nation — åtminstone ingen, som vi hafwa läst om — så fullkomligt förströdd eller ogudaktig, icke endast så alldeles "utan Gud i werlden" utan som så öppet utmanar och trotsar honom. Historien wet icke om någon tid sedan Julius Cæsar, sedan Moach, sedan Adam, då förströelse eller ogudaktighet så allmänt war rådande både bland höga och låga, rika och fattiga, som under närwarande tid ¹.

15. Och likwäl, lefwad ware Gud, alla äro icke förkorade. De finnas hwilka i tro hafwa utwalt Gud för sin del och tjena honom. Jag hoppas, att mera än sju tusen, ja, och tio gånger det antalet finnas i landet, som hwarken hafwa böjt sina knän eller sina hjertan för "denna werldens gud," för denna tidens Baal, utan hålla sig innerligt nära sin skapare och förlossare och icke äro bortförda af den mäktiga floden, den allmänna strömmen af förströelse och ogudaktighet. De äro icke af samma sinne, som den

¹ Man påminner sig, att denna predikan strefs för mera än 100 år sedan, och då war det moraliska tilståndet i England högst beklagligt; i sin kyrkohistoria, 2:dra delen, sidan 581, stilbrar Thomäus det sålunda: "Hof-samtalen, teateripelen och snillealsstren, allt förenade sig att göra kristendomen löslig, och tonen för dagen war, att wara en religionsbespottare. Britänkarskrifterna uppslötes öfwer allt som ett försodrat gift. Filosofer, skalder, wältalare funnos i mängd, men hwad nytta gjorde de? Aldrig hade folket hört skönare moralpredikningar, och aldrig war ofedligheten stigen till en så ryslig höjd. Landet war uppfyllt af lönnmördare och mordbrännare, naturliga afster af förskämba tänkesätt och glömska af Gud. Örgriheten hos tjufsbanden wäcker jala. Att slå, stympa och mörda offren för deras röfwerier, war någonting allmänt. Man lungjorde utan blygsel, hwarest ett rus kunde fås för bästa prijet: dagar och nätter hörde man de grusligaste gudsbespottelser utöfas och de skamligaste ohyggligheter begås. Genom en sådan ysfelfull lastfullhet skulle folket nödwändigt hafwa ödelagt sig sjelf, om Gud icke frälsat det igenom evangelium: men han gjorde det, och Wesley och Whitefield blefwo hufwudsakligen de första eller de lyckligaste redskapen dertill."

maflige Crispus, qui nunquam direxit brachia contra torrentem: "som aldrig försökte simma mot strömmen." Hvar och en af dem kan säga:

Nec me, qui cætera vincit
Impetus, et rapido contrarius evehor orbi.

Om de icke kunna hämma floden, kunna de åtminstone aflägga ett öppet mittnesbörd emot den, och äro derigenom friade från sina ogudaktige landsmäns blod, hwilket måste komma öfwer deras egna hufvuden.

16. Men genom hwilka medel kunna wi undwika att blifwa bortförda med den allmänna floden af förströelser? För dem, som tro biblen, är det icke swårt att gifwa ett swar på denna fråga. Jag tror, att biblen är Guds eget ord och i anledning deraf swarar jag: det ofelbara botemedlet mot förströelse är "den tro, som werkar genom kärleken." Om du vill wara befriad från denna swåra sjukdom, så fortgå stadigt i tron, i den tro genom hwilken du bibehåller barnaskapets ande, som "ropar" i ditt hjerta "Abba Fader" och sätter dig i stånd att säga: "det jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer, och gifwit sig sjelf ut för mig." Genom denna tro "ser du den osynlige" och "har Herren för ögonen alltid." Härigenom "uppbyggen I eder sjelfwa på eder aldra heligaste tro" och "behållen eder i Guds kärlek och wäntan efter vår Herres Jesu Kristi barmhertighet, till ewinnerligt lif." Och så länge wi wandra efter denna regel, äro wi skyddade mot all förströelse.

17. Huru nära öfwerensstämmar ej detta med den fromme Kempis ord: "Enfald och renhet äro de två wingar, som lyfta oss till himlen." Enfald i affigten och renhet i böjelsen. Hwad är detta annat än — i apostelens språk — "den tro som werkar genom kärleken?" Genom denna enfald ser du alltid Gud, och genom renheten älskar du honom; och hwad är det annat än — såsom en af de gamla sade — "att hafwa själens älskande öga riktadt på Gud;" och så länge din själ är uti detta wakande tillstånd, kan förströelse icke finna något rum hos dig.

18. Det är därför högst lämpligt, att den store och ädle biskop Taylor i sina "regler för ett heligt lif och död," förnämligast påyrkar renhet i uppsåt och systemål. Är han icke berättigad

af vår Herre sjelf att så göra, i det han framställer denna allmänna sats: "om ditt öga är enfaldigt, så warder din hela tropp ljus." Enfaldigheten hänför allt till Gud. I hwarje steg du tager, se på honom allena. Sök **en** sak: lycksalighet i att känna, älska och tjena Gud. Då skall din själ wara full af ljus, af Guds härlighet, af hans rena kärlek stinande på dig från Jesu Kristi ansigte.

19. Finnes någon större hjelp för ernåendet af full helgelse än att beständigt se ljuset af Guds härlighet? Det är intet under, att så många wisa och ädla män hafwa anbefalt detta, "att hafwa Gud för ögonen alltid," åt alla dem, som åstunda att blifwa delaktiga af sann religion. Men under det de uppmanat till denna öfning, hafwa jemliga af dessa helige män gjort sig skyldige, såsom det synes, till ett annat misstag, i det de uppmanat ouppwäckte personer, som icke varit öfverbewisade om synd, att wid sjelfwa första steget på sin religiösa bana iakttaga detta. De skola litwäl begunna med bättring, med att lära känna sig sjelfwa, sin syndfullhet, sin skuld och hjälplöshet. Dernäst skola de läras att söka frid med Gud, genom tron på vår Herre Jesus Kristus. Må de dernäst lära att bewara, hwad de hafwa erhållit och wandra i hans ansigtes ljus, ja, att "wandra i ljuset, såsom han är ljuset;" då "hafwa wi gemenskap inbördes," — Gud med oss och wi med Gud, — "och Jesu Kristi hans Söns blod renar oss af all synd."

20. Det war till följd af en grundlig öfwerthgelse om nödvändigheten för en Kristen "att hafwa Herren för ögonen alltid," som ett sällskap af unge män i Oxford, — de der för några år sedan brukade tillbringa största delen af sina aftnar tillsammans i affigt att bistå hwarandra, att söka frälsning, — under sin dagliga sjelfspröfning först framstälde den frågan: "har jag varit uppriktig och sanad i allt, hwad jag sagt och gjort?" Har jag varit **uppriktig**? Det är: alltid haft Gud i mina tankar och gjort allt i ett rent uppsåt att behaga honom? **Sanad**, det är: hastigt samlat mina spridda tankar och återtagit min enfald, om jag på något sätt varit bortförd derifrån, antingen af menniskor, djeflar, eller mitt eget onda hjerta? Genom detta medel blefwo de bewarade från förströelse och woro i stånd att säga: "genom Guds nåd gör jag detta ena" — åtminstone är det min beständiga åstundan

— "jag ser Gud, jag älskar Gud, jag tjänar Gud," jag "förbärsliger nu Gud uti min kropp och i min ante, hwilka Gud tillhöra."

21. Samma sak tyckes wara innefattad uti de två owanliga orden, som så ofta påträffas i sådana fromma mäns skrifter, som allmänt kallas mystiker, jag menar **inåtvänd** och **utåtvänd**. "Bepröfwen eder sjelfwa" säger apostelen till forintierna, och på samma gång till kristna af alla tider; "eller kännen I eder icke sjelfwa, att Jesus Kristus är uti eder? Utan så är, att I icke hållen profwet," att I icke ären troende, att I ären ur stånd att utbärda Guds ords pröfwosten. Att gifwa att på Kristi röst inom sig, är hwad de mena med **inåtvändhet**; att wända sinnets öga från honom till yttre ting, är hwad de kalla **utåtvändhet**. Ty härigenom wandra tankarna bort från Gud, och du är i werkligheten förströdd, hwarför du genom inåtvändhet alltid måste söta bibehålla känslan af Guds kärleks närvaro och beständigt lyhöra till hwad helst det må behaga Gud att säga till ditt hjerta, och om du ständigt lyhönar till hans röst, skall du blifwa bewarad ifrån förströelse.

22. Härifrån kunna wi slutligen lära, hwad omdöme wi skola bilda oss, om hwad som ofta säges till förmån för engelska nationen och den närwarande tiden, nemligen: att i andra afseenden står England i jemnbredd med andra nationer och den närwarande tiden i jemnbredd med den föregående. Det medgifwes endast, att wi äro mera förströdda än våra grannar och att denna tiden är mera förströdd än de föregående. Men om detta medgifwes, då är allt medgifwet. Det är medgifwet, att denna nation är wärre än någon af de angränsande nationerna, och att denna tiden är wärre, wäsentligen wärre, än några af de föregående tiderna. Ty emedan förströelse och ogudaktighet är upphöfvet till all synd, all orättfärdighet, all obarnhertighet, all orättwijsa, list, swel, trolöshet och alla möjliga onda begärelser, onda ord, och onda handlingar, så är i werkligheten allt innefattadt i detta. Allt hwad som är orent, hwad helst som illa ljuder, hwad helst som är oheligt, är någon last, allt detta är innefattadt i den ogudaktighet, som allmänt benämnas förströelse. Må derför ingen, som älskar dygd och sanning, säga ett enda ord till förmån för detta onda. Må ingen, som älskar meumiskoflägtet, en enda gång öppna sin mun att förswaga eller förmildra det onda deruti. Affih förströelse såsom du afflyr

djefwulen, ty från honom kommer den och honom lifnar den. Affsty förströelse såsom du skulle affsty utrotandet af all dygd och det allmänna öfwerbandtagandet af ett "jordiskt, sinnligt och djefwulftt sinne," och fly från den, såsom du skulle fly från "den sjön som brinner med eid och swafwel," om du såge den öppen framför dig.

Åttonde predikan.

Rikedomens faror.

Men de, som wilja rife warda, falla nti frelser och snara och i många dåraktiga och stadliga begärelser, de der sänka menniskorna uti förderf och förtappelse. 1 Tim. 6: 9.

1. Huru oräkneliga äro icke de sorgliga följderna, som härleda sig derifrån, att menniskorna icke känna eller besinna denna stora sanning! Och huru få äro ej de, äfwen i den kristna werlden, som rätt förstå eller allwarligt betrakta den! Ja, huru ringa är icke deras antal, äfwen bland werkliga kristna, som stanna derför och lägga det på hjertat. Största delen af dem förbigå denna text helt lätt och sedar som något ibågslomma, att en sådan finnes i bibeln, och många gifwa den en sådan förklaring, att orden helt och hållet förtera sin betydelse. "De, som wilja rife warda," säga de, äro sådana, som wilja blifwa rika på hwilket sätt som helst; som wilja blifwa rika, ware sig att det sker med rätt eller orätt; de som äro fast beslutna att genomdrifwa sin plan och uppnå sitt mål, utan afseende på hwilka medel som användas; dessa **falla uti frestelser** och utjätta sig för allt det onda, som apostelen angifwer. Men om detta wore textens enda mening, kunde den gerna wara utesluten från biblen.

2. Detta är så långt ifrån att wara hela meningen af texten, att det egentligen icke utgör någon del deraf. Här talar apostelen ej om att winna rikedomar på orättfärdigt sätt, utan om en helt annan sak; hans ord måste tagas i deras enkla, tydliga mening, utan någon inskränkning eller förmindring. Paulus säger icke: de som wilja blifwa rika **genom orätta medel**, genom rån, tjufveri,

förtrick, ocker eller bedrägeri; de som wilja blifwa rife genom falskning eller listiga konster; utan helt enkelt: **de, som wilja rife warda**, äro de, som, äfwen om medlen, som de nyttja, äro fullt lagliga, falla uti frestelse och snara och i många dåraktiga och skadliga begärelser, de der sänka menniskorna uti förderf och förtappelse.

3. Men hwem tror detta? Hwem mottager detta såsom en sanning från Gud? Hwem är djupt öfwerthygad derom? Hwem predikar det? Stort är antalet af predikanter i våra dagar, men hwilken af dem alla är det, som öppet och tydligt predikar denna förunderliga lära? Det är en djupsinnig anmärkning af en stor man, att "predikstolen är predikantens starke borg." Men hwem har, äfwen i denna starke borg, mod nog att framhålla en dwilf sanning, som alls icke är på modet? Jag kommer icke ihåg, att jag under 60 år hört en enda predikan öfwer detta ämne. Och hwilken författare har under samma tid lemnat någon afhandling derom i tryck? Åtminstone på modersmålet känner jag icke en enda. Jag har hwarken sett eller hört någon sådan författare. Jag har sett två eller tre, som widrört ämnet, men icke behandlat det grundligt. Sjelf har jag ofta widrört det i mina predikningar och två gånger i de skrifter jag offentliggjort för werlden: en gång i utläggningen af vår Frälsares bergspredikan och en gång i förebraget om "den orättfärdiga mammon." Men jag har ännu aldrig hwarken låtit trycka någon predikan eller talat sårskildt öfwer detta ämne. Det är hög tid att göra det — att jag slutligen må tala så tydligt och utförligt jag kan, i affigt att lemna ett fullt och wißt vittnesbörd efter mig, när helst det behagar Gud att kalla mig hädan.

4. O, att Gud wille gifwa mig nåd att begagna rätta och kraftiga ord, och att han wille gifwa eder nåd att emottaga dem i redliga och ödmjuka hjertan. Må det icke blifwa sagt om eder: "de sitta framför dig såsom mitt folk och de höra dina ord, men wilja icke göra derefter. Du är dem liksom en ljuflig sång, såsom en den der skön stämma hafwer och wackert spela kan; de höra dina ord, men göra icke derefter." O, måtten I icke wara "ordets" glömske "hörare utan deß görare" och derigenom blifwa "saliga uti eder gerning!" I hopp härmed vill jag bemöda mig: först, att utthda opostelens ord och för det andra, att tillämpa dem.

Men ad, hwem är här till duglig? Hwem är i stånd att hejda den mäktiga strömmen, att bekämpa fördomarna, icke endast hos massan, utan äfwen hos den lärda och gudsrukliga världen? Intet är likwäl för swårt för Gud; ännu är hans nåd tillräcklig för oss. Dersför, vill jag bemöda mig i hans namn och i hans kraft

I. Att utthäda apostelens ord.

1. Och låtom oss först betrakta, hwad det är att wara rik; hwad apostelen menar med detta uttryck.

Föregående wersen förklarar meningen. "Då wi hafwa föda och kläder — bökstafiligen öfvertäckelse, ty ordet innefattar tak öfwer hufwudet såwäl som kläder, — så låtom oss dermed nöja." "Men de som wilja rife warda;" det är: de som wilja hafwa mera än detta, mera än föda, kläder och husrum. — Här af följer tydligt, att allt hwad som är mera än detta, hwad som är mera än det verkligt nödwändiga eller det beqwämliga för lifwet, är i apostelens mening rikedom. Hwar och en som har tillräcklig mat att äta, kläder att kläda sig med, samt ett ställe att luta sitt hufwud till, och någonting derjemte, är rik.

2. Låtom oss för det andra betrakta, hwad som innefattas i orden "de som wilja warda rika." Innefattar det icke först dem, som bemöda sig att blifwa rika, att hafwa mer än föda, kläder och bostad; som ihärdigt och med öfwerläggning åstunda mera än föda, kläder och husrum, mera än det endast nödwändiga och beqwämliga för lifwet? En hwar, som tillåter sig dessa begär, som icke ser något ondt deri, åstundar att blifwa rik.

3. Och så göra, för det andra, alla de, som affigtligt och med uppsåt sträfwä efter mera än föda och kläder; hwilkas affigt och systemål är att förwärfwa, icke endast så mycket af werldsliga egodelar, som sätter dem i stånd att förskaffa sig det nödwändiga och beqwämliga för lifwet, utan mera än detta, antingen för att spara ihop eller gifwa ut i öfwerflöd. Alla dessa ådagalägga sitt begär efter rikedom genom sin sträfwan att ernå densamma.

4. Måste wi icke, för det tredje, bland dem, som åstunda att warda rika, ställa alla sådana, som i verkligheten "samla skatter på jorden;" en sak lika uttryckligt och klart förbjuden af vår Herre som otukt eller mord. Det är tillåtet, 1. Att wi förwärfwa det nödwändiga och beqwämliga för dem, som tillhöra vår familj;

2. Att personer, som idla någon näringsgren, samla så mycket, som är nödvändigt för fortsättandet af deras handtering; 3. Att wi samla för våra barn, hwad som kan förse dem med det nödvändiga och beqvämliga, sedan wi hafwa lemnat werlden; och 4. Att wi förwärfwa, "det som ärligt är inför hwar man," så att wi äro "ingen menniska något skyldiga." Men att samla något mera, sedan detta har skett, är hwad som vår Herre på det bestämdaste har förbjudit. Då detta affigtligt och med uppsåt göres, är det ett tydligt bewis på vårt begär ester rikedom; och att på så sätt samla penningar, är lika litet förenligt med ett godt samwete som att kasta dem i sjön.

5. Bland dem, som wilja warda rika, måste wi, för det fjerde, ställa alla, som ega mera af denna werldens goda, än de nyttja enligt **gifwarens wilja**; jag skulle hellre säga **egarens**; ty han endast **lånar** det åt oss att nyttja såsom förwaltare och behåller sjelf **eganderätten** deraf. Och han kan i sanning ej göra på annat sätt, emedan allt är hans händers werk; han är och måste wara egaren af himmel och jord. Detta är hans obestridliga rättighet, hwilken han icke kan afsäga sig. Och jemte dessa gåfwor, som han öfwerlemnar i våra händer, har han gifwit oss sitt ord, deri han wisar orsaken, hwarför han har gifwit oss sina egodelar att förwalta, samt beskriswit sättet, huru wi skola förwalta dem. Derför, om wi behålla mera deraf i våra händer, än hwad som är nödvändigt för de förut angifna ändamålen, falla wi helt säkert under anklagelsen "att wilja warda rika;" framför allt blifwa wi brottsliga, derigenom att wi nedgräfwä vår Herres pund i jorden, och i följd deraf äro wi hemfallna under benämningen onda tjenare, emedan wi äro onyttiga tjenare.

6. Under förrewitelsen af "att hafwa begär till rikedomar" falla, för det femte, alla **penningeälskare**. Med detta ord menas helt enkelt sådana, som hafwa sin glädje i penningar; som fröjda sig öfwer dem; som söka sin sällhet deruti; som så att säga ruswa öfwer sitt guld och silfwer, sina weylar och wärdepapper. Sådan war mannen, som beskriswes af den romerske skalden, hwilken utbrast i detta naturliga samtal med sig sjelf:

"Populus me sibilat, at mihi plaudo

Ipsæ domi quoties nummos contemplor 'in arcâ."

Folket hwiſlar åt mig, men jag prisar mig ſjelf
och räknar hemma mina ſamlade penningar.

Om det finnes någon laſt, ſom är onaturlig för menniſkan, ſå tror jag, att detta är en ſådan; emedan penningen i ſig ſjelf icke twiſkes tillfredſtälla något naturligt begär eller åtrå hos menniſkan, och under en ſextioårig iakttagelſe kan jag icke påminna mig ett enda tillfälle, då en menniſka varit hängiſwen åt **färleſ till penningar**, förr än hon förſummat att nyttja denna dyrbara gåſwa i enlighet med ſin Herres wilja. Sedan hon gjort ſig ſkyldig till denna förſummelſe, ſtraffades ſynd med ſynd, och girighetens ante ſiſt tillåtelse att intaga hennes hjerta.

7. Men utom detta groſwa ſlag af girighet, af färleſ till penningar, finnes det ett mera förſinadt ſlag, ſom apoſtelen kallar *πλεονεξία*, hwilket boſtaſtligen betyder: **begäret att ega mera**, mera än det wi redan haſwa. Och äſwen de ſå ſinnade komma under benämningen att "wilja warda rika." Sant är, att detta begär, med wiſſa inſtränkingar, är oſkyldigt, ja, berömmvärdt. Men då det öſwerſtrider deſſa gränſer — och huru lätt är det icke att öſwerſtrida dem, — då kommer det under denna dom.

8. Men hwilken är nu mottaglig för deſſa hårda ord? Hvem kan tro, att de äro ſtora, gudomliga ſanningar? Icke många wiſa, icke många ädlingar, icke många af dem, ſom äro ryktbara för lärdom; i ſanning ingen, ſom icke är lärđ af Gud. Och hwilka äro de, ſom Gud lärer? Vät Herren ſwara: "hwilken ſom will göra hans wilja, han ſkall förſtå, huruvida läran är af Gud." De, hwilka äro annorlunda ſinnade, äro ſå långt ifrån att mottaga denna lära, att de icke äro i ſtånd att förſtå den. Två af de meſt djuptänkande män i England ſatte ſig ned tillſammans för någon tid ſedan, för att läſa och betrakta det enkla föredraget om "att icke ſamla ſkatter på jorden." Efter ett mycket djupt begrundande utbrast den ene: "jag kan werkligen icke förſtå det. Jag beder eder Herr L., ſäg mig, förſtår Ni det?" Herr L. ſwaraſte upprigtigt: "i ſanning icke heller jag. Jag kan icke fatta, hwad Herr W. menar. Jag kan icke göra mig det minſta begrepp derom." Så ytterligt förmörkadt är vårt naturliga förſtånd, rörande Guds ſanningar!

9. Sedan jag nu utthyd förſta delen af texten: "de ſom wilja rike warda," och på det klaraste ſätt, jag kan, framſtält de

personer, om hwilka texten talar, vill jag nu bemöda mig att med Guds hjelp förklara, hwad som säges om dem: "de falla uti frestelse och snara och i många dåraktiga och skadliga begärelser, de der sänka menniskorna uti förderf och förtappelse."

"De falla i frestelse." Detta tyckes innefatta mycket mera, än att de helt enkelt blifwa frestade. De **ingå uti frestelsen**. De sjunka ned uti den. Deß wågor omgifwa och öfvertäcka dem helt och hållet. Af dem, som sålunda ingå uti frestelsen, komma ganska få utur densamma, och de få som göra det, komma med djupa sår, ehuru icke alldeles uppflukade. Om de undfly, är det med största nöd och med djupa sår, som icke lätt äro helade.

10. De falla för det andra "**i snara,**" i djeswulens snara, hwilken han försåtligt utlagt i deras wäg. Jag tror, att det grekiska ordet egentligen betydher en **fälla**, ett ståltrådgissler, som icke lätt förräder någon fara; men så snart något djur widrör det, sluter det sig hastigt tillsammans och antingen fjönderkrossar benen eller i bästa fall lemnar efter sig obetliga sår.

11. De falla för det tredje "**i många dåraktiga och skadliga begärelser;**" *αυτοῖς, inbillningssjuka, känslösa, swärmissa*, lika mycket stridande mot förstånd och sundt förnuft som mot religionen; **skadliga** både för kropp och själ; åsyftande att förswaga, ja, döda allt kristligt och himmelskt sinne; dödande den tro, som är Guds werk, och det hopp, som är fullt af odödlighet, samt kärleken till Gud och våra medmenniskor, jemte hwarje godt ord och werk.

12. Men hwilka äro dessa begär? Detta är en högst vigtig fråga och förtjenar den djupaste uppmärksamhet.

I allmänhet kunna de sammanföras i ett, begäret efter sällhet i någonting annat än Gud. Häruti innefattas uppenbarligen hwarje dåraktig och skadlig begärelse. Paulus kallar det "att dyrka de skapade tingen framför skaparen;" att "mer älska wällust än Gud." Det är ishumerhet — för att nyttja Johannes stöna och omfattande sammanställning — "köttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne," emedan begäret efter rikedomar naturligen leder både att uppväcka och föröka allt detta.

13. "**Köttets begärelse**" uppfattas i allmänhet i en allt för inskränkt mening. Detta har icke, såsom allmänt antages, afscende på endast ett af våra sinnens tillfredsställande, utan på tillfreds-

ställandet af hwart och ett af de yltre sinnena. Det har isynnerhet afseende på **smaken**. Huru många tusenden finna wi icke denna dag, hwilkas hela hufvudsystemål för detta lifwet är begäret att tillfredsställa smaken? Måhända tillfredsställas de icke dessa begär på ett groft, obehöfadt sätt, så att de utpekas såsom omåttliga, mycket mindre att de förstöra helsan eller skada sitt förstånd genom swalg och dryckenskap; ty de lefwa på ett anständigt och regelbundet sätt i sinnligheten, de lefwa i en förfinad epikurism, som icke förstör kroppen, men endast dödär själen, enär de derigenom afhållas från all sann gudsfruktan.

14. Erfarenheten visar, att inbillningskraften i hög grad tillfredsställes genom synförmågan, hvarför "**ögonens begärelse**" i dess naturliga mening är begäret att söka sällhet genom tillfredsställandet af inbillningen. Men nu tillfredsställes inbillningen af stora, sköna och nya föremål, isynnerhet af de sednare; ty hwarken stora eller sköna föremål behaga längre än de äro nya.

15. Sötandet efter sällhet i **lärdom**, af hwilket slag det wara må, hör lifaledes till "ögonens begärelse;" antingen det är historia, språk, poesi eller någon gren af natur- eller experimental-filosofi; ja, häruti måste wi äfwen innefatta de swårare slagen af lärdom, sådana som geometri, algebra och metafysik. Ty om vår högsta glädje består i några af dessa studier, då tillfredsställa wi härigenom "**ögonens begärelse**."

16. "**Ett högfärdigt lefwerne**" — hwad helst för öfrigt detta owanliga uttryck *η αλαζονεία του βίου* må bethäda — tyckes det i första rummet innefatta **begäret efter ära**, efter att blifwa ansedd, beundrad och prisad af menniskor, ty intet leder mera direkt till att uppväcka och nära högmod än det beröm, som kommer af menniskor. Och då rikedom åtföljes af mycken beundran och framkallar pris och beröm, gifwer den äfwen näring åt högmodet och kan sålunda hänföras härunder.

17. **Begär efter maktighet** är ett annat af dessa dåraktiga och skadliga begär; begäret att undandraga sig hwarje kors, hwarje grad af möda, fara och besvärighet; ett begär att få sofwa lifwet igenom och komma till himmelen — såsom det heter — på en mjuk fjäderbädd. Hwar och en finner lätt, huru rikedomar först uppväcka, dernäst stärka och föröka detta begär; de göra menniskan mer och mer klemig och wefelig, mera owillig och i sanning

mera oförmögen att "taga sitt kors på sig hwar dag," att "lida och fördraga såsom en god Jesu Kristi stridsman" och att "rycka himmelriket till sig med wåld."

18. Rifedomar, antingen de åstundas eller egas, leda naturligen till den ena eller den andra af dessa dåraktiga och stadliga begärelser. Och derigenom att rifedomar erbjuda medel för deras tillfredsställande, är det naturligt, att de föröfkas. Desså finnes det en nära förbindelse mellan oheliga begär och alla andra oheliga sinnesyttringar. Härifrån öfvergå wi lätt till stolthet, wrede, bitterhet, afund, ondskå och hämnd; till ett sjelfswåldigt, häftigt, obotfärdigt sinne; ett sinne som i alla afseenden är "jordiskt, finligt och djefwulft;" ja, begäret efter rifedomar uppväcker, styrker och föröfkar allt hwad här ofwan blifwit framställdt.

10. Och genom dessa begärelser och i samma mån som de taga öfwerhanden, "tillsoga menniskorna sig sjelfwa många qwal," samwetsqwal, ett skuldbelastadt samwetes förebråelse; forger, härledande sig från alla de onda begär, hwilka de wäcka och föröka; forger, som äro ofsiljattiga från dessa begärelser; ty hwarje oheligt begär är ett olyckligt begär; ja, och forger, härledande sig från den inbördes striden mellan dessa begär, då det icke är möjligt att tillfredsställa dem alla. Och slutligen neddraga de kroppen i lidande, sjukdom och "förderf" samt själen i ewig "förtappelse."

II. 1. Jag skall nu, i andra rummet, tillämpa hwad som blifwit sagdt. Och detta är den wigtigaste delen. Ty hwartill tjenar den klaraste kunskapen, äfwen i de wigtigaste ämnen, om de ting, som angå Gud, om den icke går längre än till betraktelsen, om den icke har inslytande på handlingen? "Den öra hafwer, han höre!" Och det han hör, må han ofördröjligen sätta det i werktällighet! O, att Gud wille gifwa mig det jag längtar efter, så att innan jag går hädan och icke mera är här, jag måtte få se ett folk, helt upposfradt åt Gud, korsfäst för werlden och werlden korsfäst för folket! Ett folk i sanning öfwerlemnadt åt Gud, med kropp, själ och egodelar! Innerligt tacksam, skulle jag då säga: "nu låter du din tjenare fara i frid."

2. O Guds namn frågar jag då: hwilken af eder åstundar "att blifwa rik?" Frågen edra egna hjertan här i Guds åsyn! Hwilken af eder är det, som uppsätligt begär -- (och måhända berömmar sig af att så göra, såsom en icke ringa grad af

flofhet) — att hafwa mer än föda att äta, kläder att kläda sig med och ett hem att hwila uti? Hvilken af eder åstundar att hafwa mera än det rätt och slätt nödwändiga och beqwämliga för lifwet? Stanna! Betänt! Hwad gör du? Se det onda framför dig! Will du rusfa på swärdseggen? Genom Guds nåd wänd om och lef!

3. Och i hans namn frågar jag åter: hvilken af eder **bemödar** sig att blifwa rik? Att förwärfwa för sig sjelf mera än det uteslutande nödwändiga och beqwämliga för lifwet? Må hwar och en af eder lägga handen på hjertat och allwarligt fråga sig sjelf: är jag af det antalet? Bemödar jag mig att förwärfwa, icke allenast hwad jag behöfwer, utan äfwen mer än jag behöfwer? Må Herrens Ande säga till hwar och en, som är skyldig härtill: **"du är mannen!"**

4. Jag frågar för det tredje: hvilken af eder **samlar för sig sjelf skatter på jorden**, att föröka sin rikedom, att draga det ena huset intill det andra och den ena åkern intill den andra?" Så länge du sålunda bereder dig egna fördelar skola menniskorna tala wäl om dig. De skola tala dig **en wis och omtänksam man**, en man, som på allt sätt är om sig! Sådan är och sådan har werldens wisdom alltid warit! Men Gud säger till dig: "du däre!" Håller du icke på att "samla dig wrede på wredens dag, när Guds rättwisa dom blifwer uppenbar."

5. Du frågar måhända: "men har du icke sjelf gifwit oss det rådet att förwärfwa allt hwad wi kunna och spara allt hwad wi kunna? Och är det möjligt att göra detta utan att både **åstunda och bemöda sig att blifwa rik**? Uttag att mitt bemödande frönes med framgång, huru är det då möjligt, att jag icke werkligen skulle samla skatter på jorden?"

Jag svarar: det är möjligt. Du må förwärfwa allt hwad du kan, utan att skada hwarken kropp eller själ; du må spara allt hwad du kan, genom att omsorgsfullt undwika hwarje onödig utgift och likwäl icke samla skatter på jorden, nej, hwarken åstunda eller bemöda dig om att så göra.

6. Tillåt mig att tala lika öppet om mig sjelf, som jag will tala om någon annan menniska. Jag förwärfwar allt hwad jag kan — nemligen genom att skrifa — utan att skada hwarken kropp eller själ. Jag sparar allt hwad jag kan, i det jag icke

frimilligt slösar bort något, icke ett enda ark papper, icke ett glas watten. Jag gifwer icke ut något, icke en krona, utan såsom ett offer åt Gud. Likväl, **genom att gifwa allt hwad jag kan**, är jag säkert befriad från att samla skatter på jorden. Ja, jag är bewarad ifrån att åstunda eller bemöda mig derom, så länge jag **gifwer allt hwad jag kan**, och att jag gör detta, derpå tager jag alla till mittnen, som känna mig, både wänner och fiender.

7. Men någon torde säga: "antingen du bemödar dig derom eller icke, så är du onekligen rik." Du har mera än det nöd-wändiga för lifwet. Jag har det. Men apostelen förbjuder icke uteslutande egandet af något wißt mått af rikedom, utan egandet af mera än wi använda i enlighet med gifwarens wilja.

För två och sphyrtio år sedan önskade jag att förse fattigt folk med billigare, mindre och enklare böcker än någon af dem, jag hade sett. Jag skref många små afhandlingar och efteråt åttifilliga större. Några af dessa hade en sådan afgång, som jag aldrig wäntat, och derigenom blef jag alldeles oförwäntadt rik. Men aldrig åstundade eller bemödade jag mig derom. Och nu, då det omwäntadt har tillfallit mig, samlar jag icke skatter på jorden, nej jag samlar intet alls. Min åstundan och mitt bemödande i detta afseende är "att nå botten wid årets slut." Jag kan icke undgå att lemna mina böcker efter mig, då Gud kallar mig hädan. Men i alla andra afseenden skola mina egna händer blifwa mina testamentswerkställare.

8. Måtten I, mina bröder, som ären rika, i detta stycke wara såsom jag. Frågen I, som egen mera än föda och kläder: "hwad skola wi göra? Skola wi fasta i sjön, hwad Gud gifwit oss?" Gud förbjude, att I skolen göra det! Det är ett dyrbart pund och måste nyttjas till Guds ära. Eder wäg ligger klar framför eder; om I hafwen mod dertill, så träden in på densamma. Sedan I i rätt mening förwärfwat allt hwad I kunnen, och sparat allt hwad I kunnen; så, i trots af det naturliga förståndet, allmän sed och werldslig försigtighet, **gifwen allt hwad I kunnen**. Jag säger icke: blifwen som en god jude, gifwen en tiondedel af allt hwad I egen. Jag säger icke: blifwen som en god farise, gifwen bort femtedelen af alla edra egodelar. Jag vågar icke råda eder att gifwa bort hälften af hwad I hafwen; nej, icke tre fjerdedelar, utan allt! Öppnen edra hjertan och I

skolen klarligen se, i hvilken mening detta skall göras. Om du åstundar att vara en trogen och wis förwaltare öfwer den del af din Herres egodelar, som han för närvarande lemnat i dina händer, men med rättighet att återfordra, närhelst det behagar honom; så 1. Förskaffa dig, hwad du behöfwer för egen del, föda att äta, kläder att kläda dig uti, hwad helst naturen måttligt fordrar för bibehållandet af både helsa och krafter; 2. Förse din hustru, dina barn, dina tjenare och andra, som tillhöra ditt hus dermed. Om, när detta är gjordt, det finnes ett öfverskott qwar, gör då godt emot dem, "som våra medbröder äro i tron;" finnes fortfarande något öfrigt, så, allt efter som du har tillfälle, "gör godt emot alla" menniskor. Genom att så göra gifwer du allt hwad du kan, ja, i en rätt mening, allt hwad du har: ty allt, hwad som gifwes ut på detta sätt, gifwes i verkligheten åt Gud; du gifwer Gud, det Gudi tillhör, icke endast genom att gifwa de fattiga, utan äfwen genom det du lägger ut för anskaffandet af, hwad som är nödigt för dig sjelf och ditt hushåll.

9. O, I metoderister, hören Herrens ord! Jag har ett budskap från Gud till alla menniskor, men framför allt till eder. Omkring fyratio år har jag tjenat eder och edra fäder. Och jag har icke varit "ett rör, som drifwits hit och dit af winden:" jag har icke varit ostadig i mitt vittnesbörd. Jag har aslagt vittnesbörd för eder om samuna sat från första dagen intill nu. Men "ho tror vår predikan?" Jag fruktar, att icke många rika göra det, jag fruktar, att jag på några af eder måste tillämpa dessa fruktansvärda ord hos apostelen: "nu wäl, I rife, gråter och jemrer eder öfwer det elände, som eder öfverkomma skall. Eder rikedom är förmutnad och edra kläder äro uppätta af mal. Edert guld och silfwer är förrostadt, och deras rost skall vara eder till vittnesbörd och skall såsom en eld förtära edert kött." I sanning, det skall så ske, så framt du icke både sparar allt hwad du kan, och gifwer allt hwad du kan. Men hwem har tänkt härpå, sedan han först hörde Herrens wilja angående detta? Hwem är nu beslutsam nog att betänka och fullfölja det? O, jag uppmanar eder att genom Guds nåd börja i dag!

10. O, I penningälskare, hören Herrens ord! Menen I, att penningar, wore det än en myckenhet som sanden i hafwet, kunna skänka lycksalighet? Då ären I öfwerlemnade åt "kraftig

willfarelse, att I skolen tro lögnen;" en handgriplig lögn, wederslagd genom tusende dagliga erfarenhetsrön. Öppnen edra ögon! Skåden rundt omkring eder! Äro de rikaste menniskorna de lyckligaste? Äro de nöjdast, som hafwa de flesta egodelarna? Är det icke raka motsatsen? Är det icke en allmän iakttagelse, att ju rikare en menniska är, desto mera missnöjd och olycklig är hon i allmänhet? Egde icke största delen af dem mera förnöjsamhet, då de hade mindre penningar? Blicken in uti edra egna hjertan. Har sällheten förökats i samma mån, som förmögenheten tillväxt? I hafwen flera egodelar, men hafwen I mera tillfredsställelse? I weten, att I genom att söka sällhet i rikedomar bemöden eder att släcka eder törst med en tom bägare. Och huru väl mälad, förghld och fin den är, är den dock fortfarande tom.

11. I som **önsken** eller **bemöden** eder att **blifwa rika**, hören I oss Herrens ord! Hwarför wiljen I fortfarande wara förblindade? Kan icke erfarenheten lära eder wisdom? Wiljen I med öppna ögon störta eder i det bottenlösa djupet? Hwarför wiljen I ännu en gång **falla uti frestelsen**? Det kan ej annat wara, än att frestelser skola anställa eder, så länge I ären i lefamen; men äfwen om de fringwärfwa eder på alla sidor, hwarför ingån I uti dem? Det är ingen nödwändighet alls, det är eder frivilliga sak och handling. Hwarför wiljen I ytterligare sänka eder sjelfwa ned i snaran, i den fälla, satan har ställt för eder, redo att krossa edra ben i slycken och sänka eder själ i fördömmelsen? Efter denna upprigtiga warning, hwarför wiljen I ännu en gång nedsänka eder i **däraktiga och skadliga begärelser**; begärelser lika oförenliga med förståndet som med sjelfwa kristendomen; begär, som redan hafwa gjort eder mera skada, än alla skatter på jorden kunna uppwäga?

12. Hafwa de icke redan skadat dig, min wän? Hafwa de icke sårat dig döbligt genom att **förslappa**, för att icke säga helt och hållet **utsläcka** din "hunger och törst efter rättfärdighet?" Har du samma längtan efter hela Guds beläte nu, som du en gång hade? Har du samma ifriga åstundan, som du förut hade, efter "att fortgå till fullkomlighet?" Hafwa de däraktiga begärelserna icke skadat dig genom att förswaga din **tro**? Har du nu trons "blifwande intryck, förwerkligande de tillkommande tingen?" Är du ståndaktig i alla frestelser, härrörande från glädje eller sorg?

"Ser du den Dshulige?" Har du hwarje dag och hwarje stund en oafbruten känsla af hans närvaro? Hafwa de dåraktiga begårelserna icke skadat dig med afseende på ditt hopp? Eger du nu ett hopp, fullt af oödlighet? Är du fortfarande uppsyld med brinnande längtan efter alla de stora och dyrbara löstena? "Smalar du nu den tillkommande werldens kraft? "Är du försatt uti det himmelska wäsendet i Kristus?"

13. Hafwa de icke på så sätt skadat dig, att de bortdrifwit fristendomen från ditt hjerta? Hafwa de icke förqwärft eller till och med utsläckt din kärlek till Gud? Detta är lätt att afgöra. Har du samma fröjd i Gud, som du en gång hade? Kan du nu säga: "lycklig i min Mästares kärlek, längtar jag efter intet härnere?" Då är ingen fara för handen. Men om din kärlek till Gud på något sätt är förswagad, så har det äfwen gått på samma sätt med kärleken till din nästa. Du har då tagit skada till sjelfwa lifwet och anden af din gudsfruktan! Om du har förlorat kärleken, då har du förlorat allt.

14. Har icke din ödmjukhet lidit skada? Om dina egodelar förökats, kan det ej gerna wara på annat sätt. Många skola tänka, att du är en bättre menniska, emedan du blifwit rikare, och swåriligen kan du undgå att äfwen sjelf tänka på samma sätt? I synnerhet wid tanken på de loford, hwilka somliga gifwa dig i all enfaldighet och många i affigt att bliwa hulpna af dig.

Om du tagit skada till din ödmjukhet, skall det wisa sig af följande kænnetecken: du är icke så willig att lära, som du war förut, icke heller så willig att taga råd; du är icke lätt att öfwerbewisa, icke lätt att öfwertala, du har nu mycket bättre tankar om ditt eget omdöme och är mera fästad wid din egen wilja. Förut hade man funnat leda dig med en tråd, nu kan ingen omwända dig med ett wagnsrep. Förut war du glad att bliwa warnad och förmanad, men den tiden är nu förbi. Och nu anser du den för en "owän," som "jäger dig samningen." O, må hwar och en allwarligt besinna detta och se till, om detta icke är hans egen bild!

15. Har du icke lifaledes lidit skada med afseende på din mildhet? Du hade en gång lärt dig en kostelig lärdom af honom, som war "mild och ödmjuk af hjertat." Då du blef bannad, bannade du icke igen. Du lönade icke smädelse med smädelse, utan twärtom wälsignade. Din kärlek war icke förbittrad, utan satte

dig i stånd att wid alla tillfällen öfvervinna det onda med det goda. Är detta ditt tillstånd nu? Jag befarar, att det icke är så. Jag fruktar, att du icke kan "**lida allting.**" Åh, det må snarare sägas, att du **icke kan lida någonting**, ingen orättvisa, ingen skymf. Huru hastigt blifwer du icke otålig? Huru snart får man icke höra dig säga: "**hvarför bemöter man mig så?**" Huru oförsvarligt! Huru vågar han göra så? Jag är icke nu, hwad jag en gång war. Må han weta, att jag nu är i stånd att förswara mig." Du tänker att hånas, och det är wäl, om du icke är lika mächtig som willig; du skulle kanske då taga fatt på din medtjenare och "**fatta honom wid strupen.**"

16. Och har du icke också tagit skada till ditt **tålamod?** "Rider din kärlek allting?" "Behåller du" fortfarande "din själ genom ditt **tålamod,**" såsom då du först trodde? O, hwilken förändring har icke skett? Du är ofta wid dåligt lynne. Du är ofta wresig, du förgår dig, ja, du blifwer häftig. Du finner allting, så förwändt, att du icke kan fördraga det.

17. Har icke du, genom att röna framgång i ditt bemödande att föröka dina egodelar, omärkligt nedsjunkit i weklighet till själen, och kanhända till kroppen också? Du fröjdar dig icke längre uti att "**lida och fördraga** såsom en god Jesu Kristi stridsman," du gör numera icke wäld på himmelriket och tager det med storm. Det är icke med hjertlig glädje, du "**förfasar dig sjelf och tager ditt kors** uppå dig hwar dag." Du kan icke förneka dig sjelf det torstiga nöjet af litet sömn eller en mjuk bädd, för att få höra det ord, som kan frälja din själ. Du kan icke gå ut så bittida på morgonen; desutom är det mörkt och kallt, måhända regnigt också. "Köld, mörker, regn, allt detta tillsammans, jag kan icke tänka derpå!" Du hade icke sagt så, då du war en fattig man; då aktade du intet af allt detta. Det är förändringen af omständigheterna, som har åstadkommit denna bedröfliga förändring i både kropp och själ. Du är icke densamme, som du förut warit. Hwad skada har icke rikedomerna gjort?

"Men man får icke wänta, att jag skulle göra så nu, som jag gjort förut, ty jag har nu blifwit gammal." Har icke jag åldrats såwäl som du? Är icke jag i mitt sjutioåttonde år, och likwäl fortsätter jag genom Guds nåd mitt werk. Jag har icke upp-

hört att arbeta; och du skulle antagligen icke heller hafwa upphört om du wore en fattig man såsom förut.

18. Du är måhända så djupt skadad, att du förlorat nitet för barmhertighetsverk såväl som för gudattighetsverk. En gång gick du ut, oastadt fäld och regn eller hwilket annat kors, som låg i din väg, för att besöka de fattiga, de sjuka, de bedröfwade. Du gick omkring och gjorde godt och uppsökte dem, som icke woro i stånd att söka dig. Willigt gick du ned i källaren eller kröp upp under takåsen, för att förse de fattiga och sjuka med det nödvändiga, och tillbragte din tid med att "tjena helgonen." Hvarje näste af menisktligt elände uppsökte du och halfv efter all din förmåga. Fortsätter du ännu på samma sätt? Träder du ännu i samma fotspår? Eller hwad hindrar dig? Fruktar du kanhända att skada dina fina kläder? Eller finnes ett annat lejon i din väg? Fruktar du för "små kryp?" Är du icke mera rädd, att "det ryttande lejonet skall uppsluka dig?" Är du icke rädd för honom, som har sagt: allt "det I icke hafwen gjort en af dessa minsta, det hafwen I icke gjort mig?" Hwad skall följa dernäst? "Gån bort ifrån mig, I förbannade, uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är."

19. Huru wäl betänkte du icke i förfluten tid befallningen: "du skall icke hata din broder i ditt hjerta men du skall straffa din nästa, på det du icke skall bära skuld för hans skull!" Du warnade, antingen direkt eller indirekt, alla dem, som syndade i din åsyn; och lyckliga följder wijade sig hastigt. Huru godt war icke ett ord, taladt i rätt tid? Det war ofta som en pil från en jättes hand. Många hjertan järades, mångt stolt hjerta, som ej wille höra en predikan. Men hwilken af eder har samma "medlidssamhet för de ofunniga och för dem, som wille fara?" Nu rusa de förbi eder och störta i den ewiga elden, och I hafwen icke ett ord för dem. Guld det har stälsatt edra hjertan! I hafwen nu annat att göra. Ohulpa och utan förbarmande låten I de eländiga falla.

20. Sålunda har jag gifwit eder, som förwärfwen, älsken och besittin rikedomar, ännu en — måhända den sista — warningen. O, att den icke måtte wara förgäfwes! Må Gud strifwa den uti allas edra hjertan! Ty ehuru "det är lättare för en kamel att gå igenom ett nålsöga, än för en rik att ingå i Guds

rife," så är likväl det, som är omöjligt för menniskor, möjligt för Gud. Tala du Herre; och till och med de rife, som höra dessa ord, skola "ingå i ditt rife," "intaga himmelriket med wåld," "sälja allt för den dyrbara perlan," och blifwa "forsästa werlden" och "räkna allting för skada för att winna Kristus!"

Nionde predikan.

Guds kärlek till fallna menniskor.

Dot hafwer det sig icke så med nådegåfwan, som med öfwerträdelsen. Rom. 5: 15.

1. Huru högst allmänt och huru bittert är icke ropet mot vår stamsfader för det onda, hwilket han icke allenast förde öfwer sig sjelf, utan lemnade i arf till sina sednaste efterkommande? Det war genom hans frivilliga uppror emot Gud, som "synen inkom i werlden." Ty "genom den ena menniskans olydnad," såsom apostelen anmärker, äro "de många," οἱ πολλοί, så många, som då woro i vår stamsfaders länder, "wordna," eller gjorda till "syn-dare," icke endast beröfwade Guds hynest, utan jemwäl hans beläte; all dhgd, rättfärdighet och sann helighet, och nedsänkta dels till djefwulens, — i högmöd, ondskas och alla andra orene sinnes-lyttringar — dels till djurens, stående under inflytande af sinliga passioners och låga begärelsens herrawälde. Derifrån kom äfwen döden i werlden, jemte alla dess förelöpare och följeslagare; lidanden, sjukdomar och en hel här af elände, såwäl som oheliga begärelser och sinnesrörelser.

2. "För allt detta kunna wi tacka Adam," så har det genljudit slägte från slägte. Och samma förebräelse har blifwit upprepad inom hwarje tidsålder och folkslag, der Guds ord warit kändt; i hwilket ensamt denna stora och wigtiga händelse har blifwit framställt för menniskors barn. Har icke ditt hjerta och måhända äfwen dina läppar deltagit i denna allmänna anklagelse? Huru få finnes det icke bland dem, som tro skriftens berättelse om menniskans fall, som icke hyst samma tankar angående vår första stam-

fader? Strängt fördömt honom därför att han genom frivillig olydnad mot Skaparens högtidliga bud, "förde döden in i werlden och allt wårt we."

3. Ja, det wore wäl om anklagelsen stannade här: men säkert är, att den icke gjort det. Det kan icke förnekas, att den ofta alidit från Adam öfwer på hans Skapare. Hafwa icke tusenden, äfwen af dem, som kallas fristna, just till följd af denna berättelse, tagit sig friheten att sätta Guds barmhertighet om icke äfwen hans rättvisa i twifwel? Semliga hafwa gjort detta något mildare, på ett afwifande och indirekt sätt; men andra hafwa bortkastat massen och frågat: "förutsåg Gud icke, att Adam skulle misbruka sin frihet? Och kände han icke de olyckliga följderna, som detta naturligen måste hafwa på alla hans efterkommande? Och hwarför tillät han då olydnaden? War det icke lätt för den allsmäktige att förbindra den?" Säkert förutsåg Gud alltsammans. Detta kan icke förnekas. Ty "för Gud äro alla hans werk funniga ifrån werldens begynnelse:" inarare från all ewighet såsom orden *an' ewig* tydligt beteckna. Och det war otwifwelaktigt i hans magt att förbindra det; ty han har "all magt både i himmelen och på jorden." Men på samma gång war det känt för honom, att det ändå war bäst att icke förbindra det. Han wiste, att "det hafwer sig icke så med nådegåfwan som med öfwerträdelsen;" att det onda, som härledde sig från den setnare, icke war så stort som det goda, hwilket härleder sig från den förra, — kunde icke i wärde jemföras dermed. Han såg, att tillåtandet af den första menniskans fall war långt bättre för menniskoslägtet i allmänhet; att oändligt mera godt än ondt skulle genom Adams fall tillflyta hans efterkommande; att om än "synden" derigenom "öfwerflödade" öfwer hela jorden, skulle likwäl "nåden öfwerflöda mycket mer;" ja, och det till hwarje försildt person af det menskliga släktet, så framt det icke förhindrades genom hennes eget wal.

4. Det är högst förwånande att just ingenting har blifwit skrifwet eller åtminstone icke offentliggjorts öfwer detta ämne; ja, att det har warit så litet betraktadt eller förstådt af de fristna i allmänhet; försildt då wi betänka, att det icke är en sanning af djupaste wigt; det är omöjligt att på några andra grunder

"Inblicka i den näbiga försynen
och rättfärdiga Guds handlingsfätt med menniskorna;"

och, betraktad i sammanhang, huru enkel är icke denna wigtiga fanning för alla tänkande och allwarliga betraktare. Må han, som älskar menniskerna, öppna vårt förstånds ögon att klart uppfatta: att menniskoflägdet genom Adams fall, i allmänhet, har wunnit en möjlighet:

Först, att blifwa mera heligt och lyckligt på jorden; och

För det andra, att blifwa mera lyckligt i himmelen, än det i annat fall skulle hafwa blifwit.

1. Och först, synes det, att menniskoflägdet genom Adams fall wunnit en möjlighet att uppnå större helighet och lycksalighet på jorden, än det skulle hafwa warit möjligt, om Adam icke hade fallit. Ty om Adam icke hade fallit, hade Kristus icke dött. Ingenting kan wara tydligare än detta, ingenting mera onektligt: ju grundligare wi betrakta denna punkt, desto djupare öfwerthgade derom blifwa wi. Om icke alla, som warit delaktiga af menniskoflägdet, hade erhållit ett dödligt sår i Adam, hade det icke warit af nöden för Guds Son att påtaga sig vår natur. Ser du icke, att detta war sjelfwa grunden för hans ankomst till werlden? "Såsom genom en menniska synden är kommen i werlden och genom synden döden, och är så döden kommen öfwer alla menniskor," genom honom, i hwilken alla menniskor syndade, Rom. 5: 12. War det icke sjelfwa räddningsmedlet, att "Ordet wardt kött," att "såsom alla dö i Adam, så skola ock alla i Kristus warda lefwande gjorda?" Om icke "genom den ena menniskans olydnad de många hade blifwit gjorda till syndare," skulle icke "de många genom den enes lydnad" blifwit "gjorda rättfärdiga" v. 19. Då skulle det icke hafwa warit något rum för den förwånande framställningen af Guds Sons kärlek till menniskoflägdet; det skulle icke blifwit något tillfälle för honom att wara "lydig intill döden, ja, intill forsets död." Det skulle då icke blifwit sagdt, till förwåning för hela himmelens här: "så älskade Gud werlden," ja, den ogudaktiga werlden, som icke hade hwarken tanke eller begär att återwända till honom, "att han utgaf sin Son" utur sitt eget sköte, sin enfödde Son, "på det att hwar och en, som tror på honom, skall icke förgås, utan hafwa ewinnerligt lif." Seck heller kunde wi då hafwa sagt: "Gud war i Kristus och försonade werlden med sig sjelf;" eller att han "gjorde honom till synd," det är: till ett **syndoffer** "för oss, på det wi skulle warda Guds rättfärdighet ge-

nom honom." Det skulle icke varit något behof af en sådan "försvarare när Fadren" som "Jesus Kristus den rättfärdige;" "den och sitter på Guds högra hand och manar godt för oss." Rom. 8: 34.

2. Hvad blifwer den nödvändiga följden häraf? Se detta: det kunde icke hafwa funnits något sådant som "tro på Gud," såsom den, hwilken älskade werlden och utgaf sin ende Son för oss menniskor, juist för vår frälsning. Det kunde icke hafwa funnits någonting sådant som "tro på Guds Son," såsom den, hwilken "älskade oss och utgaf sig sjelf för oss." Det kunde icke hafwa funnits någon tro på Guds Ande, såsom den, hwilken förnyar Guds beläte i våra hjertan och upprepar oss från döden i synden till ett lif i rättfärdigheten. I sanning, hela förmånen af rättfärdiggörelsen genom tron kunde icke hafva någon tillvaro; det kunde icke hafwa varit någon förlofning i Kristi blod; icke heller kunde Kristus hafwa varit åt "oss af Gudi worden till wisdom och till rättfärdighet, och till helgelse och till förlofning."

3. Och samma stora tomrum, som skulle förefunnits i vår tro, måste likaledes hafwa uppstått i vår kärlek. Wi kunde hafwa älskat vårt wäsendes upphofsman, englarnes och menniskornas Fader, såsom vår skapare och uppehållare; wi kunde hafwa sagt: "o, Herre, vår Herre, huru härligt är ditt namn i alla land!" — Men wi kunde icke hafwa älskat honom under det för oss så nära och dyrbara förhållande, såsom "utgifwande sin Son för oss alla." Wi kunde hafwa älskat Guds Son, såsom warande "Fadrens härlighets sten och hans wäsendes rätta afbild," — ehuru detta tyckes snarare tillhöra innewanarne i himmelen än dem på jorden; — men wi skulle icke hafwa kunnat älska honom, såsom "bärande våra synder i sin lefamen på trädet;" och såsom den, hwilken "i det han en gång offrade sig sjelf, blef ett fullständigt, oförwitligt och tillräckligt offer, återlösen och tillshyllstgörelse för hela werldens synder." Wi kunde icke hafwa blifwit "like wordne hans död," icke heller hafwa känt "hans uppståndelses kraft." Wi kunde icke hafwa älskat den Helige Ande, såsom uppenbarande för oss Fadren och Sonen; såsom den hwilken öppnat "vårt förstånds ögon," och fört oss "ut ur mörkret till sitt underbara ljus;" förnyat Guds beläte i våra själar och "beseglat oss intill förlofningens dag." Alltså, i sanning, hvad som nu enligt det uppenbarade ordet "i Guds

vår Faders," icke i syndiga människors "åsyn" är "ren och obesmittad gudstjenst," skulle då icke haft någon tillvaro, alldestund det helt och hållet hvilat på dessa stora grundsatser; -- "af nåd ären I frälste genom tron;" och "Jesus Kristus är oss af Gud worden till visdom och till rättfärdighet och till helgelse och till förlösning."

4. Vi se då, hvilka outfägliga förmåner vi erhållit genom vår första stamfaders fall med afseende på tron; tro både på Gud Fader, som icke skonade sin egen Son, sin ende Son, utan offrade honom att blifwa "sargad för våra misgärningars skull och slagen för våra synders skull;" och på Gud Sonen, som "fjitt lif till skuldboffer gifwit hafwer," "och twagit oss af våra synder med sitt blod." Vi se, hvilka förmåner vi erhållit derifrån, med afseende på kärleken till Gud; både till Gud Fadren och Gud Sonen. Den förnämsta grunden till denna kärlek, så länge vi blifwa i denna lefamen, är tydligt förklarad af apostelen: "vi älska honom, emedan han först älskat oss." Men det största bewiset på hans kärlek hade icke blifwit gifwet, om Adam icke hade fallit.

5. Och såsom vår **tro**, både på Gud Fadren och Sonen, erhåller outfäglig tillväxt, om icke sjelfwa sin tillvaro, från denna stora händelse, och såsom vår **kärlek** både till Fadren och Sonen härleder sig från samma källa, så gör äfwen vår kärlek till nästan, vår wälmilja för hela människoslägtet, hvilken icke kan annat än tillwäxa i samma grad som vår tro på och kärlek för Gud tilltager. Ty hwem förnimmer icke kraften i denna slutledning hos kärlekens apostel: "mina käraaste, hafwer Gud så älskat oss, så böra oss wi älska hwarandra." Om Gud **Ä** älskade oss: — gif att på, att kraften af bewiset ligger just i denna punkt: **Ä älskade Gud oss**, att han utgaf sin ende Son, att dö en förbannelsens död för vår frälsning. Mina käraaste, hvilken underbar kärlek är icke detta, hwarmed Gud har älskat oss, så att han utgaf sin **ende Son**, i härlighet jemlit med Fadren, i majestät lika ewig? Hvilken höjd af kärlek är icke detta, hwarmed Guds enfödde Son har älskat oss, så att han **uttömde sig sjelf**, så långt möjligt war, på sin egen ewiga gudom; afslädde sig sin härlighet, hvilken han hade när Fadren före denna werldens beghnelse; och "tog på sig en tjennares skepelse, och är worden likasom andra människor och i åthäfwor funnen såsom en människa; ödmjukade sig sjelf, wardt lydig

intill döden, ja, intill korsets död!" Om Gud **JA** älskade oss, huru böra vi då älska hvarandra? Men denna bewetelsegrund till broderlig kärlek skulle vi helt och hållet hafwa saknat, om Adam icke hade fallit. Följaktligen kunde vi icke hafwa älskat hvarandra i så hög grad, som vi nu kunna det. Säk heller kunde det hafwa varit en sådan höjd och ett sådant djup i vår wälsignade Frälsares bud: "I skolen älska eder inbördes, såsom jag hafwer älskat eder."

6. Sådan winning kunna vi hafwa af Adams fall med afseende på vår kärlek både till Gud och vår nästa. Men det är ett annat stort ämne, hwilket ehuru litet beaktadt, likwäl förtjenar vår största uppmärksamhet. Genom den ena handlingen af vår första stamfader, "inkom" icke allenast "synden i werlden," utan äfwen lidandet, hwilket likaledes gick i arf till hela hans släkte. Och häruti visar sig icke endast Guds rättvisa utan äfwen hans outslägliga godhet. Ty huru mycket godt lockar han icke i allmänhet fram ur detta onda? Huru mycken helighet och lycksalighet härleder sig icke ifrån lidandet?

7. Huru oräfneliga äro icke de förmåner, hwilka Gud låter tillflyta menniskors barn genom lidandet! — så att det wäl må sägas: "hwad som på menniskans språk benämnes motgångar, kallas på Guds språk wälsignelser." I sanning, hade det icke funnits lidanden i werlden, skulle en betydlig del af fristendomen, ja, och i somliga afseenden den förträffligaste delen deraf, icke haft något rum här nere; emedan sjelfwa deß tillwaro beror på vårt lidande, alla våra passiva nådegåfwor bero häraf; ja, den förträffliga fristna nådegåfwan, "**kärleken**," som "**lider allting**." Här är grunden för vår undergifwenhet för Guds wilja, hwarigenom vi blifwa i stånd att i hwarje pröfningens stund af hjertat säga: "det är Herren, han må göra, hwad honom godt synes." "Hafwa wi fått godt af Gud, skola wi och icke emottaga det onda?" Och hwilken härlig syn är icke detta! Tvingar det icke till och med hedningen att utropa, "Ecce spectaculum Deo dignum!" En sådan syn är wärdig Guds uppmärksamhet, en god menniska, som kämpar med lidanden och winner seger öfwer dem. Här är grunden till förtröstan på Gud, både med afseende på hwad wi känna och hwad wi skulle frukta, om våra själar icke lugnt hwilade wid honom. Hwad rum kunde det wara till förtröstan till Gud,

om det icke funnits lidanden och faror? Hwem vill då icke säga: "skall jag icke dricka den kalken, som min fadermig gifwit hafwer?" Det är genom lidandet, som vår tro försökes och derför blifwer mera wälbehaglig för Gud. Det är på bedröfwelsens dag, wi hafwa tillfälle att säga: "äfwen om han dödar mig, vill jag likwäl förtrösta på honom." Job. 13: 15. Och det behagar Gud wäl, att wi wända oss till honom, fasthålla oss wid honom i farans stunder; i tider af sorg, sjukdom och lidanden, ja, i sjelfwa dödsstunden.

8. Återigen: hade det icke warit hwarken naturligt eller moraliskt ondt i werlden, hwad rum skulle då hafwa funnits för tålmod, ödmjukhet, mildhet, långmodighet? Det är uppenbart, att dessa dygder icke kunde hafst någon tillwaro, emedan det onda föranleder dem. Om för den skull det onda icke hade inkommit i werlden, kunde de icke hafst något rum i den samma. Ty hwem hade kunnat webergålla ondt med godt, om i hela werldsaltet ingen funnits, som gjort ondt? Huru hade det warit möjligt under sådant antagande "att öfwerwinna det onda med det goda?" Du säger: "men alla dessa nådegåfwor hade Gud kunnat ingifwa i menniskornas hjertan." Ötwiswelaktigt kunde han det, men äfwen om han så gjort, skulle det icke funnits något bruk eller öfning för dem. Deremot behöfwa wi nu under tingens närwarande tillstånd icke länge safna tillfälle att bruka dem, och ju mera de brukas, desto mera skola alla våra nådegåfwor stärkas och tillwäxa. Och i samma mån, som vår undergifwenhet, vår förtröstan på Gud, vårt tålmod och själsstyrka, vår ödmjukhet, mildhet och långmodighet tillika med vår tro och vår kärlek till Gud och menniskor tillwäxa, måste likaledes vår sällhet tillwäxa, till och med i denna närwarande werlden.

9. Återigen: såsom det att Gud tillstadde Adam att falla, gaf alla hans efterkommande tusende tillfällen till lidanden och derigenom till öfningen af dessa nådegåfwor, hwilka föröka både deras helighet och lycksalighet, så gifwer han dem tillfällen att göra godt af oräkneliga slag, att öfwa sig sjelfwa i olika goda gerningar, hwilka i annat fall icke skulle hafwa egt någon tillwaro. Och hwilken öfning af wälwilja, medlidsamhet, af gudlig barmhertighet hade icke då warit helt och hållet förhindrad? Hwem hade då kunnat säga till honom, som älskar menniskorna:

"Ditt sinne wisas i mitt lif,
 jag lyfnar på de armas stri;
 när barn och enkor ropa gif,
 jag skyndar fort att slå dem bi;
 jag söker armob, söker nöd
 och skiftar ut mitt allt, mitt bröd."

Det följande är ett skönt uttalande af en välgörande man:
 "all werldslig glädje är ringa mot fröjden att öfwa medlid-
 samhet."

Ba, redan att hålla detta bud, om ingenting annat, innefattar en
 stor belöning: "meran wi nu tid hafwa, låtom oss göra godt emot
 alla;" godt af hwarje slag och i hwarje grad. Följaktligen ju
 mera godt wi göra — så wida icke andra omständigheter förhindra
 det, — desto lyckligare skola wi blifwa. Ju mera wi dela vårt
 bröd med den hungriga och betäcka den nakne med kläder, och ju
 mera wi ombulda främlingen och besöka dem, som äro sjuka eller
 i fängelse, ju flera slag af tjenster, wi bewisa mot dem, som sucka
 under det menstliga lifwets olika bördor, desto mera hugswalelse
 erhålla wi äfwen i denna närwarande werlden och desto större be-
 löning återfaller i vårt eget sköte.

10. Låtom oss sammanföra, hwad som blifwit sagdt under denna
 afdelning: ju mer heliga wi äro på jorden, desto lyckligare skola
 wi blifwa, ty det är en ofsiljaktlig förening mellan helighet och
 lycksalighet, alltså: ju mera godt wi göra mot andra, desto mera
 belöning återfaller i vårt eget sköte; liksom äfwen våra lidanden
 för Gud föranleda oss att fröjdas i honom "med osägelig och härlig
 glädje;" hwarför Adams fall, — först, genom att sätta oss i stånd
 att blifwa mera heliga, för det andra, genom att gifwa oss till-
 fälle att göra oräkneliga goda gerningar, hwilka i annat fall icke
 kunde blifwit gjorda, och för det tredje, genom att sätta oss i till-
 fälle att lida för Gud, hwarigenom "härligheten och Guds Ande
 hwilar öfwer oss," — måste vara af sådan fördel för menniskors
 barn äfwen i detta närwarande lifwet, att de icke tillfullo kunna
 fatta det, förr än de ingå i den ewiga werlden.

11. Det är då wi skola blifwa i stånd att fullt fatta, icke
 endast den fördel, hwilken i den närwarande tiden tillflyter men-
 niskors barn genom våra första föräldrars fall, utan de oändligt
 större förmåner, som wi derifrån skola skörda i ewigheten. För att

bilda oss någon föreställning härom, måste wi ihågkomma apostelens lifnelse: "såsom en stjärna öfvergår den andra i klarhet, så är det oss med de dödas uppståndelse." De härligaste stjernorna skola otwifwelaktigt blifwa dessa, som äro mest heliga, som ega mest af det Guds beläte, hwaruti wi skapades; näst dessa i härlighet komma de, som mest hafwa öfwat goda gerningar, och sedan de som hafwa lidit mest enligt Guds wilja. Men hwilka förmaner, i hwart och ett af dessa afseenden, skola ej Guds barn erhålla i himmelen, derigenom att Gud tillåtit att lidandet i anledning af synden blifwit infördt på jorden? Juft häraf upp nådde de många heliga jässegenskaper, hwilka i annat fall icke kunde haft någon tillvaro; — undergifwenhet för Gud; förtröstan på honom i tider af beswärligheter och faror; tålmod, mildhet, långmodighet och en hel rad af sådana dygder: och i följd af denna högre helighet, skola de då åtnjuta en högre lycksalighet. Återigen, hwar och en skall då erhålla sin lön efter sitt arbete, hwar och en särskild person skall få lön, "såsom hans gerning är." Men fallet gaf anledning till oräkneliga goda gerningar, hwilka i annat fall icke kunde haft tillvaro; sådana som hafwa delat med sig till de heligas nödtorft, ja, och wedergjort de bedröfwade af hwarje slag, skola i följd deraf lysa så mycket härligare i Fadrens rike. Matth. 25: 34—40. Ännu vidare: det skall blifwa en öfverflödande belöning i himmelen för **lidandet**, såwäl som för **görandet** af Guds wilja. Ty "denna tidens lidanden äro icke lika emot den härlighet, som på oss uppenbaras skall." Följaktligen har den händelse, som åstadkom lidandets inträde i werlden, derigenom för alla Guds barn åtföljts af en förökad härlighet för all ewighet. Ty ehuru sjelfwa lidandet skall nå sitt slut; ehuru

"Wårt lidande skall wara slut,
ej ångst, ej oro finnes der,
wi då ha sutat, gråtit ut,
der fins ej nöd, der synd ej är,"

skall likwäl den fröjd, som derigenom beredes, aldrig upphöra, utan öfvergå uti ett lustigt wäsende på Guds högra hand ewinnerligen.

12. Det finnes ännu en förmån, som wi förda från Adams fall, hwilken icke är owärdig vår uppmärksamhet. Om icke alla hade dött i Adam, warande då i sin förste stamfaders ländar, skulle hwar och en, som härstammat från Adam, hwarje mennisko=

barn, personligen hafwa ansvarat för sig sjelf inför Gud. En nödvändig följd häraf skulle varit, att om någon en gång hade fallit, en gång brutit något enda af Guds bud, skulle det icke varit någon möjlighet för honom att uppstå igen, det hade då ingen hjälp funnits, utan han måste hafwa förgåtts utan allt hopp. Ty det förbundet visste icke om barmhertighet; ordet war: "den själ, som syndar, skall dö." Wäl, hwem vill icke hellre wara på den ståndpunkt han nu är, under barmhertighetens förbund? Hwem skulle önska att sätta en hel ewighet på spel? Är det icke oändligt mera önskwärdt att wara i ett tillstånd, hwaruti wi, ehuru behäftade med swagheter, likwäl icke äro utsatta för en så för-
twiflad fara, utan om wi falla, kunna wi genom Guds nåd uppstå igen! Nu kunna wi säga:

"Vår synd allt upp till himlen går,
dock nåden ännu högre når,
i Kristus fins förlåtelse,
barmhertighet, meblidande."

13. **O Kristus!** Låt mig uppmana hwarje allwarlig person ännu en gång att sätta sin uppmärksamhet härvid. Allt hwad som blifwit sagdt, allt hwad som kan sägas om dessa ämnen, förenar sig i den punkten, att Adams fall åstactom Kristi död. "Hörer O himlar och gif aft du jord!" Ja,

"Må jord och himmel sjunga pris,
och menniskor på englars wis
förhärliga vår Frälsare,
vår trofaste Försönare,
vårt Lam, vår Gud, vår nådastol,
vårt ljus, vårt lif, vår klara sol!"

Om Gud hade förhindrat menniskans fall, hade "Ordet" aldrig blifwit "fött;" icke heller hade wi någonsin sett "hans härlighet såsom enfödde Sonens härlighet af Fadren, full med nåd och sanning." Dessa hemligheter hade aldrig blifwit framställda, hwilka sjelfwa "englarna lyfter se." Jag tänker, att denna betraktelse uppväger alla de öfriga och borde aldrig komma ur våra tankar: Att om icke "genom en menniska domen hade kommit öfwer alla menniskor till fördömelse," skulle hwarken englar eller menniskor hafwa lärt känna "Kristi outslägliga rikedomar."

14. Se då i det hela taget, huru liten anledning wi hafwa att knota öfwer vår första stamfaders fall, då wi härifrån kunde erhålla sådana outfägliga förmåner både för tiden och ewigheten. Se huru liten förewändning det finnes för betwislandet af Guds barmhertighet, i det han tillät denna händelse ega rum; enär derigenom "barmhertigheten" i en oändlig grad "berömmar sig emot domen." Ho är då den menniska, som wägar förebrå Gud, att icke hafwa förhindrat Adams synd? Skulle wi icke snarare wälsigna honom af vårt hjertas innersta grund, emedan han derigenom lade den stora planen för menniskans återlösning och öppnade wäg för den ärofulla uppenbarelsen af sin wisdom, helighet, rättfärdighet och barmhertighet. Det medgifwes att, om Gud före werldens grundläggning hade beslutat, att millioner menniskor skulle få plats i den ewiga elden, emedan Adam syndade hundrade eller tusende år, förr än de fingo tillwara, då wet jag icke, hwem som skulle tacka honom dertför, annat än djefwulen och hans englar, emedan på grund af detta antagande alla dessa millioner af olyckliga andar skulle hafwa sjunkit i helwetet till följd af Adams synd, utan möjligheten att erhålla någon förmån deraf. Men wälsignad ware Gud, detta är icke förhållandet. Ett sådant beslut har aldrig funnits. Twärtom, hwar och en af qwinna född kan erhålla en outfäglig winst derigenom, och ingen har förlorat eller någonsin kan komma att förlora derpå, utan genom sitt eget wal.

15. Wi se här ett fullt swar på den skenbart rigtiga framställningen om det ondas ursprung, offentliggjord för werlden för några år sedan och som antages wara omöjlig att fullslå: att "det nödvändigt härleddes sig från grundämnets beskaffenhet, hwilket Gud icke förmådde att förändra." Det är mycket artigt, af författarens wältalande tunga, att ursäktas Gud; men det är i werkligheten ingen anledning dertill; Gud har swarat för sig sjelf. Han skapade menniskan till sitt eget beläte, en ande, begåfwad med förstånd och frihet. Menniskan, misbrukande sin frihet, åstadkom det onda, samt förde synd och lidande in i werlden. Detta tillät Gud i affigt att på ett fullare sätt uppenbara sin wisdom, rättfärdighet och barmhertighet, genom att utdela, åt alla, som wilja mottaga det, en oändlig större lycksalighet, än de antagligen kunde hafwa uppnått, om Adam icke hade fallit.

16. "O, hwilket djup af den rikedom, som är både i Guds wijsdom och kunskap!" Huru tusende järstilttheter af "hans domar" och hans wägar äro "outronsakliga" för oss och öfvergå vår tankeförmåga, kunna wi likwäl upptäcka en allmän plan genomlöpande tiden in i ewigheten. "Efter sin egen wiljas råd" har han lagt denna plan "före werldens grundläggning." Han skapade hela menniskosläktets stamfader till sitt eget beläte, han tillät, att alla menniskor blefwo gjorda till syndare genom denne ende människens olydnad, på det att "genom ens lydnad," alla som emottagit den fria gäfwan, skola bliwa oändligt heligare och lyckligare i all ewighet!

Tionde predikan.

Menniskohjertats bedräglighet.

Ett argt illfundigt ting öfwer allt ting är hjertat; ho kan utransaka det? Jer. 17: 9.

1. Hårom hafwa de mest allwarliga af gamla tidens hedningar lemnat oss många vittnesbörd. Deras mening war, att en tid hade funnits, då menniskorna i allmänhet woro dygdiga och lyckliga, hwilken tid de benämnde "den gylene åldren." Berättelsen om denna tid har spridit sig nära på till alla folkslag. Men det war likaledes allmänt trodt, att den lyckliga tiden för länge sedan hade förswunnit, och att menniskorna nu woro i midten af jernåldren. Wid början af denna tid sade skalden:

"Irrupit venæ pejoris in ævum,
Omne nefas; fugere pudor, verumque, fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, et vis, et amor sceleratus habendi."

Och synd och ondskas brusade fram som en flod
och sopade bort allt godt, allt skönt, som det stod,
och sanning, trohet och blygsel bortflydde fort,
förbannad törst efter guld förödde hwar ort.

2. Men är det nuvarande fristna släktet bättre upplyst häröfver, än dessa gamla hedningar? Huru många mödosamma

teckningar öfwer menßliga naturens wärdighet se och höra wi icke ännu! En ansedd predikant har i en af sina predikningar, tryckt för några få år sedan, försäkrat: först, att menniskorna i allmänhet, om icke hwarje ensild person, äro ganska wisa, för det andra, att de i allmänhet äro ganska dygdiga, och för det tredje, att de äro mycket lyckliga; — och jag wet icke, om någon har varit djerf nog att motsäga honom.

3. Nära beslägtadt härmed war swaret, som gafs af en person, som tillfrågades: hwad han tänkte om bibeln? Han swarade: "jag tänker, att det är den bästa bok, jag någonsin läst i mitt lif. Endast den del, som talar om medlareverket, förstår jag icke, ty jag kan icke fatta, att det kan finnas något behof af en medlare mellan Gud och menniskan. Om, "fortfor han," jag wore en syndare, då skulle jag wara i behof af en medlare, men jag förstår icke, att jag är det. Sant är, att jag ofta handlar orätt af brist på bättre förstånd, men jag kan icke medgifwa, att det är någon synd, ty det beror på rörelserna i mitt blod och mina lifs- andar, hwilket jag icke kan hjälpa. Dersför kan det icke wara någon synd, eller om det är så, kan förebräelsen icke falla på mig, utan på honom, som skapade mig." Så talade den fromme lord Ames och den ärbare Mr. Hume!

4. För några år sedan upptäckte en from qwinna, att det icke fanns någon syndare i werlden mer än djefwulen. Ty, sade hon, han **twingar** menniskorna att handla, såsom de göra, derför äro de utan ansvar, skulden ligger helt och hållet på satan. Men dessa mera upplysta herrar hafwa upptäckt, att det icke finnes någon syndare i werlden mer än Gud! Ty han twingar menniskorna att tänka, tala och handla, såsom de göra. Skulden hwilar derför på Gud allena. Wit bort, satan! Det kan betwislas, huruvida satan sjelf någonsin yttrat en så dåraktig hädelse som denna!

5. Men hwad helst döpta eller odöpta otrogne må säga angående menniskoflägtets ofskuld, han, som skapade menniskan och som bäst känner, hwad han har skapat, gifwer en helt annan beskrifning om henne. Han underrättar oss, att "menniskohjertat är ett argt illfundigt ting," att menniskans hjerta, att hela fläktet, hwarje menniska, som är född till werlden, har ett hjerta som är ett "argt," ja, och derjemte ett "illfundigt ting öfwer all ting," så att wi wäl må fråga: "ho kan utransaka det?"

I. 1. Vi börja med detta: "ett argt ting öfwer all ting är hjertat." Vid betraktandet häraf är det ej af nöden att hänvisa till några särskilda synder; dessa äro ingenting annat än löfwen eller på sin höjd frukterna, som wäxa på det onda trädet, utan snarare till, hwad som är **roten** till allt. Se, huru denna först planterades i sjelfwa himmelen af "Lucifer, morgouens son."¹ Han war det sanna ursprunget till synden; från honom kom den outtömliga flod af ondskas öfwer den lägre werlden. Då satan en gång hade inblåst sin egenwilja och högmod hos menniskoflägtets stamföräldrar, jemte ett nytt slags synd -- kärlet till werlden, till det skapade i stället för skaparen -- strömmade all slags elände, ogudaktighet och orättfärdighet in öfwer menniskorna och wisade sig i brott af hwarje slag, och öfwertäckte snart hela jordens yta med alla slags styggelser. Det skulle bliwa ett ändlöft företag att uppräknas alla de ohyggligheter, som nu utbröto. Nu hade källan till det stora djupet upplåtit sig, jorden blef snart ett blodsfält; hämd, grymhet, jemte all slags både offentlig och ensild orättwisa, spredes öfwer hwarje del af jorden. Orättwisa i tiotusen former, hat, afund, ondskas, blodförsj jemte all slags falskhet, herrskade nu, tills skaparen, blickande ned från himmelen, icke mera wille fördraga det oförbätterliga släktet, utan bortspade dem från jordens yta. Men huru litet blef ej det följande släktet förbättradt af den stränga domen! De, som lefde efter floden, wisa sig icke hafwa warit bättre än de, som lefde före densamma. Inom kort tid, antagligen förr än Noach ännu war borttagen från jorden, hade all orättfärdighet tagit öfwerhanden såsom förut.

2. Men finnes ingen Gud i werlden? Förwisso fins det en Gud, och det är han, som "skapat oss och icke wi sjelfwa." Han skapade oss, dertill bewest af sin egen blotta barmhertighet, ty wi kunde icke hafwa förtjent något af honom, så länge wi icke egde någon tillwaro. Det är hans barmhertighet, att han skapade oss, att han gjorde oss till wareser, begåfwade med förstånd och förnuft, och framför allt med förmåga att känna vår skapare. Detta och detta allena utgör den wäsentliga skillnaden mellan menniskorna och djuren. Men om han har skapat oss och gifwit oss allt hwad

¹ Huru det onda infom i himmelen och dernäst på jorden, se första predikan, I. 8 och 9, sid. 7 och 8.

wi ega, om wi stå i tacksamhetsffuld till honom för allt hwad wi äro och hafwa, då har han i sanning rätt till allt hwad wi äro och hafwa — till all vår trohet, kärlek och lydnad. Detta har varit erkändt i alla tider och släkten, nära på af alla, som hafwa trott sig wara hans skapade warelser. Men för några år sedan befändes öppet af en lärd man: "jag kan aldrig förstå, att den omständigheten, att Gud skapade oss, gifwer honom någon rätt att råda öfwer oss, icke heller att wi derigenom äro förpligtade att wisa honom lydnad." Jag tror, att dr Hutcheson war den förste, som twiflat på detta, ja, som någonsin har betwiflat eller förnekat, att en skapad warelse war skyldig att lyda sin skapare. Om satan någonsin kommit på den tanken, — men det är icke sannolikt att så har skett, — så war det icke underligt, att han gjorde uppror mot Gud och åstadkom frig i himmelen, och af denna anledning uppväckte fiendskap mot Gud äfwenledes i menniskornas hjertan, jemte all slags ogudaktighet, som öfwerflödar intill denna dag. Lika naturligt war det, att försummandet af alla de pligter wi äro skyldiga honom såsom vår skapare, sålunda uppkom, jemte alla dessa passioner och begärelser, som äro alldeles motsatta hwarje sådant pligt.

3. Från djefwulen uppkom äfwenledes oberoendets, egenwiljans och högmodets ande jemte all ogudaktighet och orättfärdighet, hwilket hastigt wann tillträde till våra första föräldrars hjertan. Sedan de hade ätit af kunskapens träd, strömmade ondskan och elände af hwarje slag ut öfwer jorden, skilde oss från Gud och banade wäg för gudsförnekelse, afguderi, kärlek till werlden; sökandet efter sällhet i ett eller annat af Guds skapade verk, bemäktigade sig hwarje menniska på hela jorden.

"I själ och wilja helighet
 vår Gud implantade:
 från Gud till orättfärdighet
 wi snart fortwandrade;
 vår tanke wändes ifrån Gud,
 wi lydde ej hans ord och bud;
 wi walde tusen ting för ett
 och syndafallet hade skett!"

4. Ingen kan befriwa alla de olika slag af ondskan, ware sig i tankar, ord eller gerningar, som nu spriddes öfwer jorden; i

hvarje feltslag, i hvarje stad, i hvarje familj. Ut koncentreras uti gudsförnekelse, afguderi, högmod — en benägenhet att antingen tänka högre om sig själf än man borde tänka, eller berömma sig af någonting, som man hade undfått, såsom om man icke hade undfått det; uti oberoende och egenvilja, menniskan wille göra sin egen wilja, icke hans wilja, som skapat henne. Lägg härtil sökandet efter sällhet utan Gud, tillfredsställandet af töttets begärelse, ögnens begärelse och ett högfärdigt lefwerne. För den skull är det en bedröflig sanning att så framt icke Guds Ande har förändrat hjertat och gjort det annorlunda, är hela människoslägtet, nu såväl som för svratusen år sedan, sådant, som då "Herren såg, att människans ondska war stor på jorden, och all hennes hjertas diktan och traktan intet annat än ond beständigt." Huru stor skillnaden därför än må synas i den yttre wandeln, i hwilken det finnes tusende olikheter, så är likwäl, med afseende på den inre roten, fiendskap till Gud, gudsförnekelse, högmod, egenwilja och afguderi, det säkraste af allt, att människans hjerta, hvarje människohjerta, är i sitt opånyttförda tillstånd "ett argt ting öfwer all ting."

5. Men om detta är förhållandet, huru kommer det sig då, att icke hvar och en är öfwerhygad derom? Ty hwem wet, hvad i menniskan är, såsom den ande som är i henne? Huru kommer det sig, att så få menniskor känna sig själfwa? Af denna enkla orsak, att deras hjerta icke allenast är ett "argt," utan derjemte ett "illfundigt ting öfwer all ting." Så illfundigt, att wi wäl må fråga: "ho kan utransfata det?" Hwem mer än Gud, som har skapat det? Genom hans bistånd skola wi nu i andra rummet betrakta människohjertats illfundighet.

II. 1. Menniskohjertat är ett illfundigt ting öfwer all ting; det är i högsta grad illfundigt, öfwer allt hvad wi kunna begripa. Så illfundigt, att menniskorna i allmänhet oupphörligen bedraga både sig själfwa och andra. Huru swårt bedraga de sig icke själfwa, i det de hwarfen känna sitt eget sinnelag eller karaktär, de inbilla sig wara oändligt mycket bättre och wisare än de äro. Den forne skalden war af den meningen, att intet undantag finnes från denna regel, att ingen människa är **willig** att lära känna sitt eget hjerta. — "At nemo in sese tentat descendere, nemo!" Inga andra än de, som äro lärda af Gud.

2. Och om menniskorna sålunda bedraga sig sjelfwa, är det då något under, att de äfwenledes bedraga andra, och att wi sällan finna "en rätt Israelit, i hwilken intet smek är!" Då jag för några år sedan blickade öfwer mina skrifter, fann jag följande anteckning: "jag är i dag trettio år gammal, och intill denna dag wet jag mig icke hafwa sammanträffat med en enda person af min ålder, med undantag af min faders hus, som icke mera eller mindre öfwat bedrägeri."

3. Detta är en del af den förtwiflade ondskan, som widlåder naturen hos hwarje menniska, härledande sig från den syndiga roten, egenwilja, högmöd, oberoende af Gud. Härifrån uppkomma alla slags laster och ondskan, härifrån härleder sig hwarje synd emot Gud, vår nästa och oss sjelfwa. Mot Gud; — förgäthenhet och förakt för Gud, hans namn, hans dag, hans ord, hans nådemedel; å ena sidan gudsförnekelse och å andra sidan afgudereri, isynnerhet kärlek till werlden, köttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne; kärlek till penningar, kärlek till wälde, kärlek till maktlighet, kärlek till det pris, som kommer från menniskor, kärlek till det skapade i stället för till skaparen, att "älska wällust mera än Gud:" — emot vår nästa; — otacksamhet, hämd, hat, afund, ondskan, kärlekslöshet.

4. I hwarje menniskohjerta är en outtömlig afgrund af ogudaktighet och orättfärdighet, så djupt och starkt rotade i själens innersta, att ingenting mindre än den allsmäktiges nåd kan bota detta onda. Härifrån uppstå naturligen mångahanda alster af alla onda ord och gerningar och för att låta det hela fullständigt omfatta allt ondt, tillägges:

"Det widundret friget, hwad vill det ej döda!

Hwad äbla skapade verk vill det ej föröda!

Förgäfwes det söker till grund, skaparns ära;

han ej deri har behag, det borde wi lära!"

I spåren af detta widunder följa mord, otuft, rof samt wåld och grymhet af hwarje slag. Och alla dessa sthyggelser äro att finna icke endast i muhamedanska och hedniska länder, der deras gräsliga lefwerne må synas wara den naturliga följderna af lika gräsliga grundsatser, utan i de så kallade kristna länder; ja, i de mest bildade stater och konungarikena. Och säg icke, att detta endast är förhållandet i de katolska länderna. Nej, wi, som kallas reformerade,

frå icke efter dem i något slags ondskap. Det finnes i sanning intet brott bland turkar eller tartarer, som icke kan finna sin motsvarighet inom hvarje del af fristenhetens områden. Nej, ingen synd i det hedniska eller påswiska Rom, som icke frodas denna dag i Tyfkland, Frankrike, Holland, England och hvarje annat protestantiskt land, såväl som i de katolska länderna. Så att det kan sägas med lika mycket sanning och lika få undantag om hvarje hof i Europa, som det förut sades wid Sauls hof: "de äro alle aswitne, och allesammans oduglige: det är ingen, som wäl gör, ja icke en." Ps. 14.

5. Men finnes intet undantag med hänsyn till människohjertats "arghet" och "illsundighet?" Jo, den som är "född af Gud." ¹ "Swar och en som är född af Gud, han förwarar sig och den onde kommer icke wid honom," 1 Joh. 5: 18. Gud har "rengjort hans hjerta genom tron," Ap. gern. 15: 9, så att ondskan har wifit ifrån honom. Han är "en ny skapelse:" "det gamla är förgånget, si, allt är det nytt wordet." Så att hans hjerta icke längre är ett argt illsundigt ting, utan förnyadt "i rättfärdighet och sann helighet." Må det likväl ihågkommas, att hjertat, äfwen hos den troende, icke är helt och hållet renadt, då han är rättfärdiggjord. Synden är då öfvervunnen, men den är icke utrotad, den är besegrad, men icke förstörd ². Erfarenheten visar oss först, att syndens rot, egenwiljan, högmodet, afguderiet ännu är **qwar** i hjertat äfwen hos den pånyttfödde. Men så länge han fortfar att waka och bedja, kan intet af detta **få** **magt** öfwer honom. Erfarenheten lär honom för det andra, att synden, i allmänhet högmod och egenwilja, widlåder hans bästa handlingar, så att äfwen med hänsyn till dessa, finner han, att det är alldeles nödvändigt att fly till försoningsblodet.

6. Men med hwilken sticlighet förborgar sig icke denna swåra själssjukdom, icke allenast för andra, utan äfwen för oss sjelfwa. Hwem kan upptäcka den under all den förställning, i hwilken den visar sig, eller följa den genom alla dess hemlighetsfulla löngångar? Och om det är så swårt att känna goda men-

¹ Om nua födelsen, se "Femtiofre predikningar af John Wesley," andra bandet, sidan 296.

² Om de troendes bättring, se "Femtiofre predikningar," första bandet sidan 196.

niskors hjertan, hwem kan då utransjaka de ogudaktiges, som är långt mera illfundigt? Ingen opånhyttförd människa, om än aldrig så erfaren eller wis i sitt slägte. Och likwäl är det dessa, som berömma sig af att känna werlden och inbilla sig, att de genomslåda människan. Fåfänga människor! Fritt må man säga: "de känna intet, såsom de borde känna."¹

7. En af de otrognas sticliligaste hjeltar — måhända den mest framstående författare, som någonsin åstadkommit ett religionsystem utan att på minsta sätt hafwa nyttjat bibeln — utbrister af sitt hjertas fullhet: hwem skulle icke önska, att det funnes fulla bewis för den kristna uppenbarelsens äkthet, alldenstund den utan twiswel är det mest wälgörande system, som någonsin funnits i werlden? Kunde han icke hafwa tillagt en orsak af ett annat slag, såsom grund för sin önskan, emedan människan utan denna uppenbarelse måste helt och hållet hafwa warit en hemlighet för sig sjelf. Älwen med uppenbarelsens tillhjelp förstår hon bäst litet, men utan den skulle hon förstå oändligt mindre och ingenting med wißhet. Huru kunna wi utan det ljus, som gifwes oss i Guds ord, förlika människans storhet med hennes ringhet? Då wi med mr. John Davis erkänna:

---

¹ Till och med statsmannen under den sista regeringen kände hwarken sitt eget eller andra människors hjertan; hans favoritspråk war: "säg mig intet om din dygd och religion; jag säger dig, hwarje människa har sitt värde." Ja wisserligen, Mr. R. — hwarje människa, som är lif eder, hwar och en, som följer sig åt bjeswulen. Kände wäl den uslingen, i jemförelse med hwilken mr. R. war ett helgon, människans hjerta; han som så allwarligt förmanade sin egen son att aldrig tala sanning; att luga eller hocka så ofta han talade; att ständigt bära skomtarekåpan;" han, som så allwarligt uppmanade honom "att icke förleda ogifta qwinnor — på det intet obehag måtte följa, — utan alltid gifta sådana?" Skulle någon kunna inbilla sig, att detta djur någonsin sjelf hade en hustru eller en gift dotter? Förtjenade någon människa att dö på platsen wid Newgate fängelset, så war det denne. Eller fanns någon bok, som så wäl förtjenade att brännas som hans bref? War David Hume mera än någon af de förra bekant med människans hjerta? Icke mera än en mass är det. Sedan "du nu så länge lekt med dödens pilar," finner du det icke wara ett ämne för skämt? Hwad tänker du nu om Karlen? Har han fört dig öfwer Storg? Har han slutligen lärt dig att känna litet af ditt eget hjerta? Du förstår nu, att "det är gräsligt, falla uti Ieswanbe Guds händer."

Min själ kan allt förstå, i allt ha ro,
 dock är hon blind i allt, min arma själ;
 naturens konung är jag wißt, men o!
 hur under stort och smått jag är en träl!

8. Hvem känner då människans hjerta? Säkerligen ingen mer än han, som skapade det. Hvem känner sitt eget hjerta? Hvem kan uttala djupet af dess fiendskap mot Gud? Hvem känner huru djupt det sjunkit uti djefwulens natur?

III. 1. Från föregående betraktelse kunna wi lära, först: att "den som sig på sitt hjerta förlitar är en dåre." Ty hwilken wis människa vill förtrösta på det som han wet är "argt och illfundigt?" Särskildt det han af tusende erfarenhetsrön wet vara "ett argt, illfundigt ting **öfwer all ting?**" Huru kunna wi, om wi fortsara att förtrösta på en känd lögnare och bedragare, undgå att blifwa bedragne ända till slutet af vår pröfwotid?

2. Wi må i anledning häraf i andra rummet hänwisa till sanningen af ett annat yttrande hos Salomon: "Jew du en som är wis i sina egna tankar; det är mera hopp om en dåre än om honom." Ty huru fjerran ifrån wisdomen måste icke den människa vara, som icke känner sin egen brist på wisdom? Och att hon sjelf tror sig vara wis, skall icke det hindra henne att mottaga undervisning af andra? Skall hon icke blifwa förargad öfwer andras warningar och wedergålla förmaningen med smädelse? Skall hon icke vara mindre redo att mottaga undervisning än till och med den, som blott följer sitt ringa naturliga förstånd? I sanning, ingen dåre är så otillgänglig för warning som den, hwilken inbillar sig vara wis. Den som icke anser sig hafwa behof af läfare, skall swärligen antaga hans föreskrifter.

3. Kunna wi icke för det tredje häraf lära, med hwilken wisdom apostelen förmanar: "den som står, han se till att han icke faller." Huru fast du än må stå, så har du dock fortfarande "ett illfundigt hjerta." I huru många fall har du icke redan blifwit bedragen? Och bedragen kan du blifwa ännu mer. Antag, att du icke nu är bedragen, följer wäl deraf, att du aldrig skall blifwa det? Står du icke på en slipprig grund, och är du icke omgifwen af snaror, i hwilka du kan falla, för att aldrig mer uppstå?

4. Är det icke wisligt, att den, som nu står, beständigt ropade till Gud: "utransaka mig Gud och få weta mitt hjerta, be-

pröfwa mig och förnim, huru jag menar det, och se till, om jag på en ond väg är och led mig på den ewiga vägen?" Du allena, o Gud, "känner alla människors hjertan!" O, wisa mig af hwad ande jag är, och låt mig icke bedraga min egen själ! Lär mig, "att icke tänka högre om mig sjelf, än jag bör tänka," utan alltid "tänka så, att det är mätta med, efter som Gud har utdelat åt hwar och en trons mått." Rom. 12: 3.

Ellofte predikan.

Om Rikedomar.

Det är lättare, att en kamel går genom ett nålsöga, än att en rik går in i Guds rike. Matth. 19: 24.

1. 3 de föregående versarna hafwa wi en berättelse om en ung man, som gick fram till vår Herre Kristus och böjde knä för honom, icke i skrymteri utan i själens djupa allwar och sade till honom: "gode Mästare, hwad godt skall jag göra, att jag må få ewinnerligt lif?" Alla buden, sade han, "har jag hållit från min ungdom; hwad fattas mig ännu?" Måhända han hade hållit dem efter bokstafwen; men ännu älskade han werlden. Och Kristus, som wet hwad i menniskan är, wiste att ynglingen i detta järfkilda fall — ty detta är på intet sätt någon allmän regel — icke kunde blifwa botad från sin swåra sjukdom, utan genom ett kraftigt läkemedel. Dersför swarade han: "gack bort, sälj det du hafwer och gif det de fattiga, kom sedan och följ mig." Men när den unge mannen hörde det ordet, "gick han bedröfwad bort; ty han hade många egodelar." Så hastigt wifnade alla de stöna blommorna. Så mycket godt wille han icke försaka, för att kunna samla skatter i himmelen. Jesus gaf akt på detta och "seende sig omkring, sade han till sina lärjungar," Marci 10: 23, "huru swårligen kunna de, som egodelar hafwa, ingå i Guds rike. Det är lättare, att en kamel går igenom ett nålsöga, än att en rik går in i Guds rike. Då woro de öfwermåttan förfärade och sade wid

sig sjelfwa: ho kan då warda salig?" Om det är så swårt för en rik menniska att blifwa frälst, som har så många och så stora förmåner, som är befriad från så många af denna werldens omsorger och tusende swårigheter för hwilka de fattige beständigt äro utsatta, hwem kan då blifwa frälst?

2. Några hafwa antagit, att vår Herre Kristus till en del återkallat, hwad han jagt angående swårigheterna för de rike att blifwa frälsta, genom hwad som tillägges i tionde kapitlet hos Martus. Sedan han i 23 v. jagt: "huru swårtigen kunna de, som egodelar hafwa, ingå i Guds rike;" och då lärjungarne deröfwer blefwo försträckt, swarade Jesus åter och sade till dem: "huru swårt är det för dem, som **förtrosta** på egodelar, att ingå i Guds rike!" v. 24. Men gif att på, först: att vår Herre icke härmed återkallar, hwad han förut jagt. Så långt derifrån, att han genast stadfäster det genom det högtidliga tillfännagifwandet: "det är lättare, att en kamel går igenom ett nålsöga, än att en rik går in i Guds rike." Gif för det andra att på, att båda dessa uttryck stadfästa en och samma sak, nemligen: att det är lättare för en kamel att gå igenom ett nålsöga än för dem, som **hafwa rikebomar**, att icke **förtrosta** på dem.

3. Märkande lärjungarnes förwåning öfwer detta hårda tal, såg Jesus på dem — utan twifwel med en outhärlig öm blick, för att afwända deras tankar från de rites förtwiflade ställning — sägande: "för menniskor är det omöjligt, men icke för Gud; ty allting är möjligt för Gud."

4. Jag föreställer mig, att med **en rik** menas här icke endast en sådan, som har stora statter, en som har högar af guld såsom stoftet och silfwer som sanden wid hafwet; utan hwar och en som eger mera än det nödvändiga och beqwämliga för lifwet. Den som har föda och kläder tillräckligt för sig och familj och någonting derutöfwer, är rik. Med Guds rike eller himmelriket — hwilket är ett och det samma — tror jag icke menas härlighetens rike, ehuru det utan twifwel skall följa, — utan Guds rike, det är: sann fristendom på jorden. Meningen med vår Herres försäfran är denna: det är alldeles omöjligt, annat än genom honom, för hwilken allting är möjligt, att en menniska, som är rik, kan blifwa och fortfara att wara en fristen; att hafwa "det sinne som war i Kristus" och "att wandra såsom han wandrade." Sådana äro de

hinder för helighet, såväl som de frestelser till synd, som omgifwa den rike på alla sidor.

I. Sådana äro de hinder för helighet, hwilka omgifwa den rike på alla sidor. För upprättnandet af alla dessa hinder fordras en hel bok; jag vill endast widröra några få af dem.

1. Roten till sann kristendom är tron, "utan tron är det omöjligt att tackas Gud." Antingen wi nu taga detta i sin allmänna betydelse, såsom "en wiß tillförsigt om det man hoppas, en öfwerthgelse om det som icke ses," om den osynliga och ewiga werlden, om Gud och de ting, som angå honom, hwilken naturlig förmåga har icke rikedom, att fördunkla denna öfwerthgelse, att hindra menniskan, att närma sig Gud och de himmelska, de osynliga och ewiga tingen; eller om wi taga det i en annan mening, såsom förtröstan; hwilken magt har icke rikedom att döda den samma och bringa den rike att förtrösta på sina rikedomar och icke på Gud, för att erhålla sällhet eller beskydd; eller om wi uppfatta ordet tro i det rätta kristliga mening, såsom en gudomlig förtröstan till vår förlåtande Gud; hwilket dödligt, hwilket nära på oöfwerwinnerligt hinder för tron är icke rikedom i detta fall! Kan en rik och följaktligen en ansedd man komma till Gud såsom den, hwilken intet har att betala med? Kan han afslägga all sin storhet och komma såsom en syndare, endast en syndare, "den förnämste af syndare," ställande sig i jembredd med dem som följa hans wallhundar, med den tiggaren, som "ligger wid hans dörr full af sår?" Omöjligt, annat än genom samma magt som skapade himmel och jord.

2. Och hwilket hinder är icke rikedom för trons första frukt, nemligen kärlek till Gud! "Den som älskar werlden," säger apostelen, "i honom är icke Fadrens kärlek." Men huru är det möjligt för en människa att icke älska werlden, så länge hon är omgifwen af alla de lockelser? Huru är det möjligt, att hon skulle kunna höra den lugna, stilla rösten som säger: "min son, gif mig ditt hjerta?" Swad mindre än Allmagten kan förmoda en rik att uppsända följande bön:

För allt syndigt gör mig bön,
lär mig tro uti min nöd,
fasthet, starkhet, frihet gif
och i dig ett saligt lif!

3. Rikedomar hindra oß likaledes att älska vår nästa såsom oß själfwa; det är: att älska hela menniskoslägtet "såsom Kristus älskade oß." Den rike skall utan twiswel älska dem, som äro af hans egen samhällsställning eller af hans åsigtar. Han torde älska dem, som älska honom; men "göra icke hedningarne," döpte eller odöpte, "det samma." Men han kan icke hafwa ren obesmittad wälvilja för hwarje menniskobarn. Detta kan endast flyta från kärleken till Gud, hwilken hans många egodelar utdrifwa från hans själ.

4. Från kärleken till Gud, och från ingen annan källa, härleder sig likaledes den sanna ödmjukheten. Dersför, så långt rikedomar hindra kärleken till Gud, hindra de äfwen ödmjukheten; ja, de hindra äfwen den rike ifrån ödmjukheten, derigenom att de afstå från ett fritt umgänge med andra, hwarigenom han kunde lära känna sin brist och komma till en rätt känneedom om sig själf. Huru sällan möta de rike en trofast vän, en sådan som kan och will tala tydligt till dem? Och utan detta är det antagligt, att de skola tillwäxa i sina dårskaper; ja, dö med alla sina ofullkomligheter öfwer sina hufwuden.

5. Icke beller kan mildhet bestå utan ödmjukhet och "genom häftighet kommer man blott till åstad." För den skull uppmärksamer vår Herre Kristus oß, att lära af honom både "mildhet och ödmjukhet af hjertat" på samma gång. Rikedomar äro dersför ett lika stort hinder för mildhet som för ödmjukhet. Genom att förhindra sinnets ödmjukhet hindra de följaktligen mildheten, hwilken tillwäxer i samma grad, som wi sjunka i vårt eget anseende, hwar emot den nödwändigt minskas i samma mån, som wi tänka wäl om oß själfwa.

6. Det finnes ett annat kristligt sinne, nära beslägtadt med mildhet och ödmjukhet, men det har knappast något namn. Paulus kallar det *επειχια*; måhända, tills wi finna ett bättre namn, wi må kalla det **eftergifwenhet**. En beredwillighet att wara andra undergifna, att afstå från vår egen wilja. Detta thödes vara det samma, som aposteln Jacob kallar "wisdom ofwanester," då han benämner det *επειθος*, hwilket wi öfversätta: **lätt att bewesa; lätt att öfwerthga**, om hwad som är sanning, lätt att öfvertala. Men huru sällsynt är icke detta älskwärda sinne hos de rike! Jag påminner mig icke, på nära sjutio år, tio gånger hafwa funnit ett sådant under.

7. Och huru owanligt är det icke att finna tålmod hos dem, som hafwa stora rikedomar, så wida det icke finnes en motwigt af långa och swåra pröfningar, med hwilka det ofta behagar Gud att hemsöka dem han älskar, såsom ett motgift mot deras rikedomar. Det är icke owanligt, att han ofta sänder lidanden, sjukdomar och stora kors till dem, hwilka hafwa stora egodelar. Genom dessa medel lär han dem tålmod, och låter det "fullborda sitt werk," på det de må wara "fullkomliga och hela och intet fel hafwa."

II. Sådana äro några af de hinder för helighet, hwilka omgifwa den rike på alla sidor. Våtom oß nu för det andra gifwa att på hwilka frestelser till oheliga sinnelag, som härleda sig från rikedomar.

1. Och först, huru stor är icke frestelsen till gudsförnekelse, hwilken naturligen härleder sig från rikedomar; ja, till en fullständig förgätenhet af Gud, såsom om intet sådant wäsende finnes i werldsalltet! Detta kallas för närwarande wanligen **förströelse**, ett passande namn, nyttjadt af den stora massan, betecknande ett ytterligt förakt för Gud och i sanning för hela den oshnligen werlden. Och är icke den rike omgifwen af alla slags frestelser till beständig förströelse! Ja, huru är icke konsten att förströ studerad bland de rika och stora, såsom Prior så skarpsinnigt säger:

"Korten delas och tärningen kastas,
lydliga verkningar af menskelig snillrikhet,
att Alma må sig sjelf förgäta."

Säg hellre, "att dödliga må sin Gud förgäta," att de må hålla honom på yttersta afstånd från sina tankar, som, ehuru sittande öfwer himlahwalswet, likwäl är "wid deras bädd och på deras stig och känner alla deras wägar." Kalla det snillrikhet eller wisdom, om du behagar, men är det wisdom? Nej! långt, mycket långt derifrån. Du dåre! inbillar du dig, att emedan du icke ser Gud, han icke skulle se dig? Fortsär att spela, sjunga och dansa, men wet, att "för allt detta skall Gud hafwa dig fram för domen." Pred. 11: 9.

2. Från gudsförnekelse är en lätt öfswergång till afguderi; från att tillbedja ingen Gud till tillbedjandet af falska gudar: ja, den som icke älskar Gud, hwilket är det rätta och enda sättet att

tillbedja honom, älskar säterligen några af hans händers werk; om han icke älskar skaparen sjelf, då älskar han det skapade. Och för huru många slag af afguder! är den rike icke utsatt! Är han icke utsatt för en beständig och nära på oöfvervinnelig frestelse att älska werlden och det i alla dess olika grenar: "köttets begärelse, ögonens begärelse och ett bögfärdigt lefwerne?" Hvilka oräkneliga frestelser att tillfredsställa köttets begärelse! Förstå detta rätt, det har icke afseende på ett af våra sinnen endast, utan på alla de utvärtes sinnen, och det är lika afgudiskt att söka vår sällhet i tillfredsställandet af det ena af dessa, som i dem alla. Men den rike är i stor fara, att söka sällhet i tillfredsställandet af gomens njutningar, i en måttlig wällustighet, i en slags regelmässig epikurism: icke i fräskeri eller i dryckenskap, ware det långt derifrån! En sinnlighet, som, ehuru den icke förstör deras troppar, dock håller deras själar döda för Gud och all sann gudsfrukta.

3. De rika äro likaledes omgifna af frestelser att tillfredsställa "ögonens begärelse;" det är att söka sällhet i tillfredsställandet af inbillningstrasten, de nöjen hvilka hufwudsakligen beredas genom tillhjälp af ögat. Hvad som åsådkommer njutning för inbillningstrasten, är stora, sköna eller nya föremål. Alla rika personer hafwa wisseligen icke smak för storartade föremål, men de hafwa det i allmänhet för nya och wackra saker, i synnerhet för nya; begäret efter nytt är likaså naturligt för menniskan, som begäret efter mat och dryck, och huru oräkneliga äro icke frestelserna till detta slags afguder! hvilka helt naturligt härröra från rikedomar! Huru kraftigt och beständigt drages icke den rike att söka sällhet, om icke i hvad som är stort, likwäl i sköna hus, i eleganta möbler, i sällsynta taflor, smaktfulla trädgårdar! Måhända i det barnsligaste af allt barnsligt — dyrbara eller präländt kläder. Ja, i hwarje ny sak, liten eller stor, som modet, dårarnas herrskarinna, förefriswer. Hvilka äro de rika personer med ett mera upphöjdt sinne, som icke frestas, efter som deras olika smak leder dem, att söka sällhet i poesi, historia, musik, filosofi eller sällsynta konster och wetenskaper; och ehuru det är wißt, att allt detta har sin nytta och därför ostyldigt kan njutas; likwäl, att söka sällhet i något af detta, i stället för i Gud, är uppenbart afguder; och därför, wore det endast till följd deraf, att rikedomar förse sin egare med medel att tillfredsställa alla dessa begär, må wi wäl

fråga: är icke den rike mannens lif, framför alla andras, en fre-
telse på jorden?

4. Swilka frestelser måste icke de rike jemmäl hafwa att i "sta
sällhet" i "ett högfärdigt lefwerne!" Jag tror icke, att apostelen,
egentligen dermed menar hyppighet, ståt eller fina wagnar o. dyl.,
utan snarare "det pris som kommer från menniskor," ware sig att
det är förtjent eller icke. En rik man är säker om att erhålla
menniskopris, det är en snara, han icke kan undslip. Hela staden
London brukar säga: rik och god äro liftydiga uttryck. Ja, säga
de, den personen är en god man, han eger hundrade tusen pund.
Och, i sanning, om du gör wäl emot dig sjelf, om dina egodelar
förökas, skulle menniskorna tala wäl om dig. Hela werlden är
öfwerens om, att en stor förmögenhet erlätter bristen på goda egen-
skaper; och hwem kan wara föremål för allmänt beröm utan att
omärkbart föranledas att tänka högre om sig sjelf än han borde
tänka?

5. Huru är det möjligt, att en rik man kan undwika att
blifwa högmödig, wore det endast till följd deraf, att hans sam-
hällsställning nödvändigt åstadkommer, att loford gifwes honom
från alla håll? Oford äro i allmänhet gift för själen, och ju mera
prisad en menniska blifwer, desto farligare, i synnerhet då det är
osförtjent, så att wäl må skalben säga:

Berömmet främjar det onda och låter det goda dö.
Swilken olycklig stund, då det utfår sitt giftiga frö
med sin förrädiska, hemlighetsfulla, mordiska hand
öfwer sanningens och ljusets och dugdens blomstrande land,
och växande högmöd florerar, som bland säden uppgår,
och qwäfwer hoppet om ett loswande, rift och hymnigt år.

Och icke endast det beröm, han ständigt får höra, ware sig
att det är förtjent eller osförtjent, men derjemte allt hwad som om-
gifwer honom, är egnadt att uppväcka och nära högmöd. Hans
wädra hus, hans prydliga möbler, hans wäl walda målningar,
hans wädra hästar, hans fina wagnar, ja, sjelfwa hans klädsel,
till och med hans broderade linne, allt skall blifwa föremål för
beröm af en eller annan af hans gäster och på så sätt utöfwa en
närpå oemotståndlig magt att leda honom på den tanke, att han
är en bättre menniska än de, som äro i saknad af desja beqwäm-
ligheter.

6. Det är helt naturligt, att rikedomarne likaledes nära och föröka den egenviljan, som är medfödd hos hvarje menniskobarn! Icke allenast hans tjenare och de, som omedelbart bero af honom, låta med tyft bifall styra sig af hans vilja, emedan de hafwa sin fördel deraf; de flesta af hans grannar och släktingar bemöda sig likaledes att föga sig efter honom i allting, så att hans egenvilja, som i det den beständigt åtlödes, följaktligen ständigt stärkas, tills det slutligen blifwer honom swårt, att samtycka ware sig till Guds eller menniskors vilja.

7. En sådan magt hafwa rikedomarne att uppväcka och nära hwarje sinnelag, som är emot kärleken till Gud. Och de hafwa en liknande magt, att uppväcka hvarje lidelse, som är emot kärleken till vår nästa; till exempel förakt, ishynnerhet för underordnade och intet är mera emot kärleken; lättretlighet eller harm öfwer någon verklig eller inbillad förolämpning; måhända äfwen hämnd, eburu Gud förbehåller densamma för sig, såsom hans egen färitilda företrädesrätt; åtminstone wrede, ty denna uppkommer ögonblickligen i rika mäns sinnen. "Swad, behandla mig på sådant lätt, wänta, han skall snart så weta annat, jag är nu i stånd att skaffa mig rätt!"

8. Nära förenad med wrede om icke swarare en gren deraf, är retlighet och snarstickenhet; men äro de rike icke långt mera besvärade af detta än de fattiga? All erfarenhet bewisar, att de äro det.

9. Men här det förwåna oss, om rika personer i allmänhet äro i saknad af goda, men deremot ofta beherskade af onda böjelser, då så få af dem fästa något afseende wid vår Herres högtidliga förklaring, som wi nödwändigt måste efterleswa, om wi wilja wara hans lärjungar: "han sade till dem alla," till hela folkmassan, icke till sina lärjungar endast: "den mig efterfölja will" — den som will wara en verklig fristen, "han tage sitt kors uppå sig hwar dag och följ mig." Luc. 9: 23. O hwilka hårda ord för dem, som åtnjuta all beqwämlighet af sina egodelar! Likwäl "kan fristen icke warda om intet." Derför, om en menniska icke "förnekar sig sjelf" hvarje nöje, som icke bereder henne att fröjdas i Gud och "tager sitt kors på sig hwar dag," lyder hvarje Guds bud, huru smärtsamt det än må wara för kött och blod, kan hon icke wara en Kristi lärjunge, hon kan icke ingå i Guds rike.

10. Låtom oss rörande denna wiktiga punkt, att "förfäsa oss sjelfwa och taga vårt kors på oss dagligen," wädja till werkliga förhållandet; låtom oss wädja till "hwarje menniskas samwete i Guds åsyn." Huru många rika män finnas bland metodisterna, — märk: det fanns icke en enda rik, då de först förenade sig tillsammans, — hwilka i werkligheten förneka sig sjelfwa och taga sitt kors på sig dagligen, hwilka beslutamt afstå från hwarje nöje, ware sig sinnenas eller inbillningskraftens, hwarom de icke af erfarenhet weta, att det bereder dem att fröjdas i Gud? Huru många finnas, som icke sky något kors, intet arbete eller lidande, som möter dem på pligtens väg? Hwilken bland eder, som nu ären rike, förnekar sig sjelf, alldeles på samma sätt som då han war fattig? Hwilken af eder uthärdar arbete och lidande lika wiligt nu, som då han icke egde fem pund? Wi wilja betrakta omständigheterna. Fostar du nu lika ofta som du gjorde då? Stiger du lika bittida upp om morgonen? Uthärdar du köld och hetta, blåst och regn, lika willigt som någonsin? Se här en orsak bland många andra, hwarför så få tillwäxa i rikedom utan att på samma gång afstaga i nåd. De rike förneka icke längre sig sjelfwa och taga icke sitt kors uppå sig hwar dag. Nej, de wilja icke mera "lida och umgälla såsom en god Jesu Kristi stridsman."

11. "Nu wäl, I rike! Gråter och jemrer eder öfwer det elände som öfwer eder komma skall." Det måste komma öfwer eder inom få dagar, så framt det icke afwändes genom en djup och genomgående förändring. "Kosten af edert guld och silfwer skall blifwa ett wittnesbörd emot eder och såsom en eld förtära edert kött." O, huru beklagansvärdt är icke edert tillstånd! Och hwem är i stånd att hjälpa eder? I ären i behof af ett så öppet tillwägagående som någon menniska i werlden och lifwäl tillrättamijar sällan någon eder; ty huru få wäga tala så öppet till eder, som de skulle hafwa talat till en af edra tjenare! Ingen lefwande menniska, som antingen hoppas att erhålla någon winning af eder hynest eller fruktar att förlora någonting genom edert misshag. O, att Gud wille gifwa mig passande ord och måtte de sjunka djupt ned i edra hjertan! Många af eder hafwa känt mig länge, wäl närpå från eder barndom. I hafwen ofta hjälpt mig, då jag war i nöd. Får jag icke säga: I älskaden mig? Men nu är tiden för handen, då wi skola stillas, mina fötter hålla just nu

på att "stöta sig mot de mörka bergen." Jag vill säga eder ännu ett ord, förr än jag går härifrån, och I bören ihågkomma det, då jag icke mera synes ibland eder.

12. O, låten edra hjertan vara helt på Guds sida! Söken eder fällhet i honom och i honom allena! Tågen eder tillwara, att I icke fästen eder wid stoftet! Denna jorden är icke edert hem. Sen till, att I brufen denna werlden utan att misbruka den! Brufen werlden, men hafwen eder "lust i Herren!" Gören eder lediga från allting härnere, såsom om I woren arma tiggare! Waren goda förwaltare öfwer Guds mångfaldiga gåfwor, på det, när I fallens att aflägga räkenstap för edert fögderi, eder Herre må säga: "wål gjordt, du gode och trogne tjenare, gåck in i din Herres glädje!"

Tolfte predikan.

Om Guds fria nåd.

Swilken och icke hafwer stonat sin egen Son, utan gifwit honom ut för oss alla; huru skulle han icke och gifwa oss allting med honom. Rom. 8: 32

1. Huru fritt älskar icke Gud werlden! "När wi ännu woro syndare," "hafwer Kristus i sinom tid dött för osudaktiga." När wi ännu woro "döda i synden," stonade Gud "icke sin egen Son, utan gaf honom ut för oss alla." Och huru frivilligt gifwer han oss icke "allting med honom!" I sanning, **fri nåd är allt i allt!**

2. Denna Guds nåd, hwarifrån vår frälsning härleder sig, är **fri för alla** (till rättfärdiggörelse) och **fri i alla** (till helgelse).

3. Först, den är fri för alla, åt hwilka den gifwes, oberoende af någon förtjenst eller förmåga hos menniskan, icke i någon grad, hwarfen helt och hållet eller till någon del. Den är på intet sätt beroende hwarfen af mottagarens rättfärdighet eller goda gerningar, icke på någonting han har gjort, icke heller på någonting godt hos honom. Den beror icke af hans sträfwan. Den beror icke af hans goda lynne eller goda begär eller goda affigter och syfte-

mål; ty allt detta härleder sig från Guds fria nåd. De äro endast strömmarna, icke källan. De äro frukterna af den fria nåden, icke roten. De äro icke orsaken utan verkningarna af densamma. Allt hwad godt som finnes hos menniskan eller göres af henne, är Gud upphofswet till. Således är Guds nåd fritt och oförskildt meddelad åt alla, den är ej på något sätt beroende af någon förmåga eller förtjenst hos menniskan utan af Gud allena, som frivilligt gaf oss "sin egen Son" och "allting med honom."

4. Men är den fri för alla till rättfärdighet såväl som i alla till helgelse? Härpå hafwa somliga svarat: "nej, den är endast fri för dem, hwilka Gud utwalt till ewinnerligt lif och de äro endast en ringa hop. Största delen af menniskoslägtet har Gud bestämt för den ewiga döden och för dem är nåden icke fri. Dem hatar Gud och har därför bestämt dem för den ewiga döden, innan de blefwo födda. Och detta är hans orhggliga beslut emedan det behagade honom, det war hans oinskränkta wilja. Följaktligen äro dessa födda att förderfwas både till kropp och själ i helwetet. De uppväxa under Guds orhggliga förbannelse utan någon möjlighet för frälsning, och den nåd Gud gifwer åt dem, gifwes endast för att föröka, icke förbindra deras fördömelje."

5. Detta är utforesjeläran. Men jag tycker mig höra någon säga: "detta är icke den utforesjelära jag tror på, jag tror endast på nådewalet. Hwad jag tror, är ingenting mera än detta: att Gud före werldens grundläggning utwalde ett wißt antal af menniskor att blifwa rättfärdiggjorda, belgade och förhärligade, och alla dessa skola blifwa frälsta, men inga fler, ty den öfriga delen af menniskoslägtet lemnar Gud åt sig sjelf, så att de följa sina egna hjertans tankar, hwilka endast äro onda beständigt och sedan de tillwärt mer och mer i ondskan blifwa de slutligen rättwißt straffade med det ewiga förderfswet."

6. Är detta hela den utforesjelära, du tror på? Tänk på saken, måhända det icke är allt, tror du icke, att Gud har bestämt dem för det ewiga förderfswet? Om så är, då tror du utforesjeläran i dess fulla utsträckning, såsom den i det föregående blifwit beskriswen. Men du är kanske icke medweten derom. Tror du icke, att Gud förhärdar de menniskors hjertan, som förgås? Tror du icke, att han — bokstafligen — förhärdade Faraos hjerta och att han för den skull uppväckt, eller skapat honom? Detta inne-

håller ju samma sak. Om du tror, att Farao eller någon enda människa på jorden skapades i affig att blifwa fördömd, då tror du allt, hwad som blifwit sagdt om uttorelsen, och det är icke af nöden, att du tillägger, att Gud förnyar det utslag som antages wara oföränderligt och oemotståndligt, genom att förhärda hjertat på dessa "wredens käril," hwilka hans förutbestämmelse redan gjort lämpliga för förderfswet.

7. Wäl, men det torde wara, att du icke tror detta, du tror icke någon förkastande förutbestämmelse. Du tror icke, att Gud förutbestämt någon människa att blifwa fördömd, ingen förhärkelse bereder henne oemotståndligt för förderfswet, du säger endast: "Gud har af ewighet beslutat, att då alla woro döda i synden, wille han säga till dessa torra ben, att de skulle lefwa, men till andra will han icke säga det, att följaktligen de först nämnde skulle blifwa lefwande gjorde och de andra förblifwa i döden; de förra skulle förhärliga Gud genom sin frälsning, de senare genom sin förtappelse."

8. Är detta icke, hwad du menar med nådewalet? Om så är, då will jag göra dig ett par frågor: kan någon blifwa frälst, som icke är utwald, eller har någon från werldens begynnelse blifwit det? Är det möjligt för någon människa att blifwa frälst, om hon icke är sålunda utwald? Säger du nej, då wisar du just hwar du är, du har icke gått en hårsman widare, du tror fortfarande, att till följd af ett oföränderligt och oemotståndligt beslut hos Gud, måste största delen af menniskoslägtet förblifwa i döden utan någon möjlighet att blifwa frälst, alldenslund ingen annan än Gud kan frälsa dem, och han will det icke. Du tror, att han owilkorligt beslutat att icke frälsa dem, och hwad är det annat än att besluta dem för fördömsen? Det är i verkligheten hwarken mer eller mindre, det är en och samma sak, ty om du är död och helt och hållet oförmögen att göra dig sjelf lefwande, då, om Gud orhggligt beslutat, att han endast will göra andra lefwande, men icke dig, då har han oåterkalleligt dömt dig till ewig död, du är helt och hållet bestämd för fördömsen. Se då, att ehuru du brukar mildare ord, än många andra, menar du likwäl samma sak, och Guds förutbestämmelse angående nådewalet, är, enligt din egen framställning, ingenting mer eller mindre än hwad andra kalla, "Guds fördömsedom."

9. Gif det derför, hwad namn du behagar, nådawal, förutbestämmelse, eller utforelse, det blifwer slutligen samma sak. Meningen af alltsammans är helt enkelt detta: till följd af Guds ewiga oföränderliga, oemotståndliga beslut, skulle en del af menniskoslägtet omedelbart blifwa frälst och alla de öfriga ofelbart gå förlorade, det är omöjligt, att några af de förra skulle kunna blifwa fördömda eller några af de sednare frälsta.

10. Men om det är så, då är all predikan fåfäng, den är onödig för dem, som äro utwalde, ty de måste ofelbart blifwa frälste med eller utan predikan. Affigten med predikan, som är att frälsta själar, är fåfäng, med afseende på dem, och den är af ingen nytta för dem, som icke äro utwalde, ty de kunna omöjligen blifwa frälsta, antingen de höra predikan eller icke, skulle de ofelbart blifwa fördömda. All predikan är derför fåfäng, äfwen med afseende på dem, så att i hwarje fall är vår predikan fåfäng och ditt hörande är likaledes fåfängt.

11. Detta är för den skull ett tydligt bewis på, att utforesläran icke är af Gud, emedan den gör hans förordningar om intet, och Gud är icke stridande mot sig sjelf. Det andra är, att detta direkt leder att förstöra all helighet, som Guds förordningar äro affedda att befrämja. Jag säger icke, att ingen af dem är helig, som tror på utforesläran, ty Gud är rit i barmhertighet äfwen mot dem, som ofriwilligt ligga i någon slags willsarelse; men att sjelfwa läran: att hwarje menniska är antingen utwald eller icke utwald från ewighet, och att somliga måste blifwa frälsta och andra owillkorligen fördömda, har en uppenbar hyftning att förhindra helighet i allmänhet. Ty den borttager helt och hållet de första maningar att eftersträfwä helighet, så ofta framställda i skriften, ja, sjelfwa hoppet om tillkommande belöning och fruktan för ewigt straff; hoppet om himmelen och fruktan för helwetet. Att dessa skola bortgå till ewig fördömmelse och de andra till ewigt lif, innebär ingen eggelse för honom att kämpa för lifwet, som tror, att hans lott redan är fastad, det är icke förståndsenligt för honom att så göra, om han tänker, att han oföränderligt är bestämd antingen för lif eller död. Du torde säga: men han wet icke, huruvida hans lott är lif eller död. Hwad då? — Detta förbättrar icke saken, ty om en sjuk person känner, att han oundwilkigen måste dö eller oundwilkigen blifwa återstuld till helsea,

ehuru han icke wet hwilket som skall blifwa hans lott, finnes lifwål intet skäl för honom att tillfalla läkare eller intaga något läkemedel. Han må säga — och så har jag hört somliga säga, såväl med afseende på lekamlig som andelig sjuktöm, — "om jag är bestämd för lifwet, då skall jag lefwa, om för döden, då måste jag dö, och jag behöfwer icke sjelf göra något till den saken." På ett så direkt sätt stänger denna lära vägen för helighet i allmänhet och hindrar oheliga personer att kämpa och sträfwa för att uppnå densamma.

12. Rika direkt leder denna lära att förstöra de olika grenarne af helighet, sådana som ödmjukhet och kärlek; kärlet till våra fiender, till de onda och otacksamma. Jag säger icke, att ingen af dem, som tro på uttorelseläran, eger ödmjukhet eller kärlek, — ty såsom Guds kraft är, så är också hans barmhertighet — utan att det naturligen leder att upptända eller föröka en sträfsheet eller bitterhet i sinnet, som helt och hållet är motsatsen till fristlig ödmjukhet, hwilket särskildt framstår och visar sig, då de röna motstånd i detta fall. Och helt wißt förökas det naturliga föraktet eller földen mot dem, som wi antaga vara bortkastade från Gud. Men, säger du, jag anser ingen särskild person vara förkastad. Du menar, **du wille icke** om du funde undwika det, men du kan icke undgå, att någon gång tillämpa din allmänna lära på särstilda personer, själasjenden skall wara dig behjelpig att tillämpa den, du wet, huru ofta, han redan gjort det, men med afsthy förkastade du den tanken; sant, du gjorde det, så snart du funde, men huru förbittrade och skärpte det icke din ande under tiden. Du wet wäl, att det icke war kärlekens ande, som du då kände mot den arme syndaren, hwilken du förmodade eller misstänkte, antingen du wille eller icke, att han war hatad af Gud från all ewighet.

12. För det tredje, denna lära leder att förstöra all religionens tröst, all kristendomens hugswalelse. Detta är bewisligt för alla, som tro sig sjelfwa wara förkastade eller som endast antaga eller frukta det. Alla de stora och dyrbara löstena äro förlorade för dem, de gifwa ingen hugswalelse åt dem, ty de äro icke af Guds utwalde, derför hafwa de hwarken lott eller del uti dem. Detta är ett werksamt hinder för dem, att icke finna någon tröst eller

lycksalighet i den religion, hvars vägar äro affsedda att vara "ljusliga vägar och alla hennes stigar frid." Ordsp. 3: 19.

14. Och angående dig, som tror, att du är en af Guds utvalde, hwad är din sällhet? Jag hoppas, att det icke är en rörelse blott, en förståndstro, en naken ofruktbar inbillning af något slag, utan ett förnimbart egande af Gud i ditt hjerta, verkadt i dig af den Helige Ande, "Guds Andes vittnesbörd med din ande, att du är Guds barn," på annat ställe kalladt "trons fulla wißhet," som är den sanna grunden till en fristens lycksalighet, och detta innefattar en full förwißning, att alla dina synder äro dig förlättna och att du **nu** är ett Guds barn. Men det innefattar icke nödvändigt en full förwißning, att du fortfarande skall blifwa bewarad. Jag säger icke, att detta aldrig är dermed förenadt, jag säger endast, att det icke nödvändigt är innefattadt deruti, ty många ega det ena, men icke det andra.

15. Väl, erfarenheten wisar oss, att detta Andens vittnesbörd blifwer mycket förmörkadt genom denna lära, och det icke endast hos dem, som tro sig vara förkastade, och genom denna tro kasta vittnesbördet långt ifrån sig, utan äfwen hos dem, som hafwa smakat af de goda gåfwortha, men nu hastigt förlorat det igen och falla tillbaka i twiswel, fruktan och mörker — ryfsansvärdt mörker, som då måste kännas! Och jag wädjar till hwar och en, som tror denna lära, säg mellan Gud och ditt eget hjerta, huruvida du icke ofta återfallit i twiswel och fruktan angående din utväljelse eller ditt bewarande? Om du frågar, hwem har icke det? Jag swarar: ganska få af dem, som tro läran om nådawalet. Men många, ganska många, som icke tro den, på alla delar af jorden, många af dem, som känna och förnimma, att de i dag lefwa i gemenfkap med Kristus och icke hafwa någon omsorg om morgondagen, många som genom tron förblifwa i honom från stund till stund, eller swarare från ögonblick till ögonblick, många af dessa hafwa åtnjutit Andens ostörda vittnesbörd, det beständiga ljuset af Guds ansigte, ifrån det ögonblick, de förit trodde under många månader eller år ända till denna dag.

16. Denna trons fulla wißhet, hwilken de åtnjuta, utesluter allt twiswel och fruktan. Den utesluter alla slags twiswel och fruktan angående deras fortfarande bewarande, ehuru det egentligen icke är, såsom wi förut sade, en förwißning angående det kom-

mande utan endast, om hwad som nu är. Och det är icke af nöden att widmagthålla en spekulativ tro, att den som en gång är i nåden alltid måste fortfara att wara det, ty vittnesbördet werkas från stund till stund "genom den Heliga Ande, som oss gifwen är." Alltså är utforesjeläran icke af Gud, emedan den leder att förstöra, om icke helt och hållet utrota, det stora werket af Guds Ande, hwarifrån den högsta hugwalelse, den största sällhet flyter, som kristendomen har att skänka här i tiden.

17. Widare, hwilken tröstlös tanke är det icke, att tusenden och millioner menniskor utan någon förutgående öfwerträdelse, oföränderligt äro dömda till den ewiga elden? Huru färsildt tröstlöst måste det icke wara för dem, som hafwa ifklädt sig Kristus? För dem, som blifwit fylde med barmhertighet, ömhet och medlidshet, så att de kunde säga: "jag önskade mig sjelf wara bortkastad från Kristus för mina bröders skull?"

18. För det sjerde, denna tröstlösa lära omintetgör helt och hållet vårt nit för goda gerningar och detta gör den först, emedan den naturligen leder, enligt hwad redan blifwit anmärkt, att utplåna vår kärlek till en stor del af menniskoslägtet, nemligen de otacksamma och onda, ty hwad helst som förminskar vår kärlek till dessa måste äfwen minsta vår åstundan att göra dem godt. Den gör det, för det andra, genom att på en gång utplåna en af de starkaste eggelser till alla barmhertighetswerk i timligt afseende, sådana som att "föda de hungriga, kläda de nakna," etc. nemligen hoppet att frälssa deras själar från döden. Ty hwad gagnar det att tillfredsställa det timliga behofwet hos dem, som juft nu stå i begrepp att sjunka i den ewiga elden? Nå wäl! sök att rycka dem såsom bränder ur elden! — Nej, det anser du wara omöjligt. De woro utwalda dertill från ewighet, säger du, förr än de hade gjort hwarken godt eller ondt. Du tror det wara Guds wilja, att de skola dö, och hwem kan emotstå hans wilja? Men du säger, att du icke wet huruvida de äro utwalda eller icke, likwäl, om du wet att de äro det ena eller det andra, att de äro antingen utwalda eller icke utwalda, då är allt ditt arbete förgäfwes. I hwarje fall är ditt råd, din förebräelse eller förmaning lifa gagnlös och utan ändamål som din predikan. Gagnlös för dem som äro utwalde, ty de skola owilkorligen blifwa frälsta ändå; och gagnlös för dem, som icke äro utwalde, ty med

eller utan din hjälp skulle de ofelbart blifwa fördömda, derför kan du icke, i öfwerensstämmelse med dina grundsatser, underkasta dig någon möda för deras frälsning. Följaktligen döda dessa grundsatser helt och hållet vårt nit för goda gerningar, för alla goda gerningar, men isynnerhet den största af alla, att frälsa själar från döden.

19. För det femte, denna lära leder icke allenast att förstöra kristlig helighet, lycksalighet och goda gerningar, den har derjemte en werksam och uppenbar slystning att ointetgöra belä den kristna uppenbarelsen. Den punkt, hwilken de wisaste af nyare tidens otroshjeltar på det ifrigaste bemöda sig att bewisa, är den, att den kristna religionen icke är nödwändig. De weta wäl, att om de en gång kunde bewisa detta, skulle slutföljden blifwa för enkel att förnekas, ty om den icke är nödwändig, då är den icke sam. Wäl, denna grundsatse öfwergifwer du, ty antag, att genom en ewig oföränderlig förutbestämmelse en del af menniskosläktet måste blifwa frälst, äfwen om den kristna uppenbarelsen icke finnes till och den andra delen af menniskosläktet måste blifwa fördömda i trots af denna uppenbarelses tillwaro; hwad mera skulle den otrogna önska? Du medgifwer honom allt, hwad han begär. Genom att sålunda göra evangelium öfwerflödigt eller onödigt, för alla klasser af menniskor, öfwergifwer du hela kristendomen. O, "bebåda det icke i Gath! Offentliggör det icke i Askelons stad!" Låt icke otrons barn triumfera!

20. Och såsom denna lära tydligen och direkt leder till ointetgörande af hela den kristna uppenbarelsen, så har den också genom en enkel slutledning, samma werkan, i det den gör uppenbarelsen motsägende sig sjelf; ty den är grundad på en sådan tolkning af somliga skriftställen, flera eller färre har mindre att betyda, som helt och hållet motsäga andra skriftspråk, äfwen som hela skriftens innehåll. Så till exempel tolka förswararne af denna lära följande skriftställen: "Jacob älskade jag men Esau hatade jag," såsom innefattande, att Gud, i boskafslig mening, från ewighet hatade Esau och alla som gå förlorade. Men hwad kan vara en tydligare motsägelse, icke allenast mot hela skriftens innehåll, utan äfwen mot de särskilda skriftspråk, som tydligen förklara, att "Gud är kärleken?" Widare hänwisa de till följande text: "jag skall förbarma mig öfwer den, öfwer hwilken jag förbarmar mig," Rom. 9: 15. och draga deraf

den slutsatsen, att Gud är kärleken endast för somliga människor, nemligen de utvalde, och att han förbarmar sig endast öfver dem; hwilket är raka motsatsen till hela skriftens innehåll, som försäkrat tillkännagifver att "Herren är **allom** god, och förbarmar sig öfver **alla** sina verk," Ps. 145: 9. Vidare: "så står det nu icke till någon mans vilja eller lopp utan till Guds barmhertighet," från denna och liknande texter härleda de den slutsats att Gud är barmhertig endast mot dem, han utvalt från ewighet. Ja, men hwem strider mot Gud nu? Du motsäger härmed hela Guds ord, hwilket allt igenom tillkännagifver, att "när Gud är intet anseende till personen," Ap. gern. 10: 34; "när Gud är intet anseende till personen," Rom. 2: 11. Återigen från denna text: "th då barnen ännu icke wero födda och hade hwarken godt eller ondt gjort (på det Guds uppsåt efter utforesen skulle blifwa bestående icke af gerningarnes förtjenst, utan af kallarens nåd) wardt henne — Rebecka — jagdt, den äldre skall tjena den yngre;" — härifrån drager du den slutsats, att vår utforeselse eller utwälskelse på intet sätt beror af Guds förutwetande; hela skriften motsäger detta; och dessa skriftställen i synnerhet: "utvalde efter Guds Faderns förutwetande" 1 Petri 1: 2. "Hwilka han hafwer förutsett — skola annamma tron — dem hafwer han och förut bestämt," Rom. 8: 29.

21. Och "samme Herre är öfver alla, rik för alla dem som honom åfälla," Rom. 10: 12, men **du** säger nej, han är det endast för dem, för hwilka Kristus dog. Och han dog icke för alla utan endast för några få, som Gud har utvalt ur werlden, han dog icke för alla — säger du — utan endast för dem, som woro "utwalda i honom före werldens grundläggning" Ef. 1: 4. Tydligt emot din tolkning af dessa skriftställen är likaledes hela nya testamentets innehåll och i synnerhet dessa texter: "förderfwa icke för din mat den, för hwilken Kristus hafwer lidit döden." Rom. 14: 15. Se här ett tydligt bewis på att Kristus dog icke allenast för dem som äro frälsta, utan äfwen för dem som äro förtappade eller **kunna blifwa förtappade**; han är "**werldens** Frälsare" Joh. 4: 42. Han är "Guds Lam, som borttager **werldens** synd" Joh. 1: 29. "Han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra utan för **hela werldens**." 1 Joh. 2. Han

— den lefwande Guben, "är alla menniskors Frälsare," 1 Tim. 4: 10, "af Guds nåd smakade han döden för alla," Ebr. 2: 9.¹

22. Om du frågar, hwarför äro då icke alla menniskor frälsta, då svarar hela Guds ord, först: icke till följd af någon förutbestämmelse hos Gud, icke till följd af att det är hans goda behag att de skulle dö i sina synder, ty "jag hafwer ingen lust till hans död, som döer, säger Herren Herren: derför omwänder eder, så fån I lefwa." Hes. 18: 2. Swadhelst som är orsaken, att de förgås, det kan icke vara Guds wilja, ty Guds ord förklarar, att "Gud icke will att någon skall förgås, utan att hwar och en wänder sig till bättring" 2 Petri 3: 9. "Han will, att alla menniskor skola frälste warda!" Och Guds ord förklarar för det andra, hwad som är orsaken att alla menniskor icke äro frälste, nemligen: att de icke wilja blifwa det; så säger vår Herre uttryckligen: "I wiljen icke komma till mig, att I måtten hafwa lif." Joh. 5: 40. Herrens kraft är nära för att frälsa dem, men de wilja icke blifwa frälste. De förakta Guds råd, Guds barmhertighets fulla rådslag angående sig sjelfwa, såsom deras hårdnackade förfäder, och derför äro de utan ursäkt, emedan Gud wille frälsa dem, men de wilja icke blifwa frälste. Detta är domen, "huru ofta har jag welat församla eder och I hafwen icke welat." Matth. 23: 37.

23. Sålunda syftar uttörelseläran tydligt på att omintetgöra hela den kristna uppenbarelsen, genom att låta den motsäga sig

---

¹ Såsom stöd för förnekelsen af den så kallade "objektiva försoningen" framhållas, år efter år, den reformerade kyrkans lära, "att Kristus icke är kommen i werlden för andra än de uttorade, mycket mindre att han har förwärfwat rättfärdighet åt andra än de uttorade." Se "Förhandlingar wid Predikantmötet i Stockholm 1878," sidan 28. Då detta gång på gång framhållas utan att styrkas med något bewis och utan den ringaste förklaring, angående hwilken gren af den reformerta kyrkan, som hyllar en sådan lära, blifwer det en indirekt ehuru orättwis besträfning mot metodisterna, som ju här i landet allmänt anses som en gren af reformerta kyrkan. Denna predikan är derför just nu af stor betydelse i mer än ett afseende; ty jemte det att den klart och kraftigt framställer skriftens lära om ämnet, utgör den på samma gång en kraftig weberslägning mot en sådan obefogad besträfning; ty af denna predikan wisar det sig hwad Metodistkyrkans stiftare lärde både om uttörelsen och om försoningens utsträckning till alla menniskor, och dessa läror har såwäl Wesleyanska- som Metodist-episkopal kyrkan med all magt och trohet framhållit allt intill denna dag.

sjelf, genom att gifwa en sådan uttydning åt somliga skriftspråk, som på det klaraste motsäger alla andra, äfwen som hela skriftens innehåll; hwilket tillräckligt bewisar, att utforeseläran icke är af Gud. Men detta är icke allt. Det är en lära, full af hädelse, ja, af en sådan hädelse, att jag icke skulle wåga att omnämna det; men till ära för vår nådige Frälsare och till försvar för hans sanning, tillåter jag mig att tala. Med blicken på Gud, och med en innerlig åstundan att förhärliga hans stora namn, will jag omnämna några få af de fruktansvärda händelser, som innehållas i denna rufiansvärda lära. Men först måste jag **warna** hwar och en af eder, som **hör**er, befinna att du skall answara på den stora dagen! Anklaga icke mig för hädelse, såsom somliga hafwa gjort, derför att jag anför och gendrifer andras händelser. Och ju mera du är bedröfwad öfwer dem, som sålunda häda, desto mer bör du se till att du stadfäster din kärlek till dem, och att ditt hjertas begär och beständiga bön till Gud blifwer: "Fader, förlåt dem, ty de weta icke hwad de göra."

24. Må det då först bemärfas, att vår wälsignade Herre "Jesus Kristus, den rättfärdige," "Fadrens enfödde Son," "full med nåd och sanning," genom utforeseläran framställes såsom en skrymtare, en som bedrager folket, en person i saktad af wanlig upprigtighet. Ty det kan icke förnekas, att han öfwer allt talar såsom om hans önskan wore, att alla menniskor skola blifwa frälste. Att säga, att han icke will, att alla menniskor skulle blifwa frälste, är derför att framställa honom såsom en skrymtare och hysklare. Det kan icke förnekas, att de nådefulla orden, som flöto ur hans mun, äro fulla af inbjudningar till syndare. Att säga, att han icke åstundade att frälja alla syndare, är derför att framställa honom såsom den, hwilken bedrager folket. Du kan icke förneka, att han säger: "kommer till mig, I alle, som arbeten och ären betungade." Om du säger, att han kallade dem som icke kunde komma, dem hwilka han wiste woro ur stånd att komma, sådana som han kunde, men icke wille förhjelpa att komma, huru är det möjligt att beskriwa större öarlighet? Du framställer honom, hånande sina hjälplösa wareser genom att erbjuda dem, hwad han aldrig ämnat att gifwa. Du beskriwer honom såsom den der säger ett och menar ett annat, såsom den der talar om en kärlek, som han icke hade. Han, "hwilken ingen synd gjorde, och intet swel wardt

funnet i hans mun," påstår du vara full af swet och bedrägeri, i saknad af allmän upprigtighet. Se honom, då han nalkas staden och gråter öfwer den, sägande: "Zerusalem, Zerusalem, du som dräper profeterna och stenar dem som äro sända till dig, huru ofta har jag welat församla dina barn . . . och I hafwen icke welat." *τθελῶσα — καὶ οὐκ ἠθελῶσατε*. Om du nu säger: **de wilja**, men **han will icke**, då framställer du honom såsom gråtande trofobildtärar, gråtande öfwer offren, hwilka han sjelf dömt till förderfwet, och hwem kan uthärda, hwem kan fördraga att höra sådant?

25. Detta är en sådan hädelse, som man skulle tro borde komma att skära i hwarje kristens öra! Men det finnes mera bakom detta, ty just så som denna lära hedrar Sonen så hedrar den äfwen Fadren. Den emintetgör alla hans egenskaper på en gång, den omstörtar både hans rättwisa, barmhertighet och sanning; ja, det framställer den helige Guden såsom wärre än djefwulen, mera falsk, mera grym, mera orättfärdig än sjelfwa den onde anden. Mera **falsk**, emedan djefwulen, lögnaktig som han är, likwäl aldrig sagt, att han will, "att alla menniskor skola frälste warda;" mera **orättfärdig**, emedan djefwulen icke kan blifwa skyldig till en sådan orättwisa, som du tillskrifwer Gud, då du säger, att Gud dömdo millioner själar till den ewiga elden, som är tillredd för djefwulen och hans englar, derför att de fortfara i synden, hwilken de, af brist på nåd, som **han icke wille gifwa dem**, icke kunna undwika; och mera **grym**, emedan denna olycksaliga anden söker efter hwila och finner ingen, så att hans eget fridlösa elände är ett slags frestelse för honom att fresta andra. Men Gud "bor i höjden och i helgedomen;" så att det antagandet, att han genom sitt eget fria wal, till följd af sin egen fria wilja och sitt goda behag, lycklig som han är, skulle hafwa dömt sina skapade wareser till ewigt elände, är att tillskrifwa honom en sådan grymhet, att wi icke kunde tillskrifwa en sådan åt Guds och menniskors stora fiende. Det är att framställa "barmhertighetens fader," — den öron hafwer att höra med, han höre — såsom mera grym, falsk och orättwis än sjelfwa djefwulen.

26. Detta är den hädelse, som tydligen innehålles i den rhanswärda läran om utforelsen! Och här tager jag mitt fotsfäste, här will jag wärna mig mot hwarje förfäktare af densamma. Du framställer Gud såsom wärre än djefwulen, mera falsk, mera grym,

mera orättfärdig. Men du säger, att du vill bewisa det med skriften. Stanna! Hvad vill du bewisa med skriften? Att Gud är värre än djefwulen? Det kan icke så wara. Hvad helst skriften må bewisa, den kan aldrig bewisa detta, hvad helst dess samma mening må wara, detta kan icke wara dess betydelse. Frågar du, hvad är dess samma mening? Om jag svarar, jag wet det icke, dermed har du intet wunnit, ty många skriftställen fannas, hwilkas samma mening hwarken du eller jag känner, förr än döden är uppswulgen i segren. Men detta wet jag med full wiss-het, att det wore bättre att säga, att de icke hafwa någon mening alls, än att säga, att de hafwa en sådan mening, som den du söker att förswara. Hvad helst de än beteckna, de kunna icke innefatta, att sanningsens Gud är en lögnare. Våt dem innefatta hvad de wilja, men de kunna icke innefatta, att "all werldens domare" är orättfärdig. Intet skriftställe kan innefatta, att Gud icke är kärleken eller att hans barmhertighet icke sträcker sig till alla hans werk; det är, hvad helst de kunna bewisa för öfrigt, intet skriftställe kan bewisa utforeseläran.

27. Det är en bådelse, som gifwer mig anledning att affsty-läran om utforesen, en lära som hwilar på ett antagande, som, om någon möjligen för ett ögonblick kunde gilla det, (kalla det utforeselse, förkastelse eller hvad du behagar, det är samma sak) kunde gifwa oss anledning att säga till vår motståndare djefwulen: "du dåre, hwarför går du omkring längre, ditt waktande öfwer själarne är lika onödigt och gagulöst som vår predikan. Hörer du icke, att Gud har tagit dig arbetet ur händerna och att han sjelf mycket kraftigare fullföljer det? Du med alla dina härar af mörkets andar kan endast anfälla oss så, att wi kunna emotstå dig, men han kan oemotståndligt förderfwa både själ och kropp i helwetet! Du kan endast förleda, men hans oemotståndliga beslut att lemna tusenden af själar i döden, **twingar** dem att fortsara i synd, tills de sjunka i den ewiga elden. Du frestar, men han twingar oss att blifwa fördömda, ty wi kunna icke emotstå hans wilja. Du dåre, hwarför går du längre omkring, sökande hwem du uppsluka må? Hör du icke, att Gud är det rystande lejonet, själasförderfwaren, menniskomördaren? Moloch föranledde endast barn att gå igenom elden, en eld som hastigt utsläcktes, som endast förtärde den dödlige lekamen, dess pina hade ett slut, men

Gud, säges det of, har genom sitt ewiga beslut, som war fastställdt förrän menniskorna hade gjort godt eller ondt, dömt icke allenast barn utan äfwen föräldrar att gå igenom helwetets eld, den eld, som aldrig utslädes; och den lekamen, som fastas dit, är oförgänglig och odöblig, och skall för ewigt förtäras och aldrig bliwa förtärd, utan "röken af deras plågor skall," emedan det är Guds goda behag, "uppstiga från ewighet till ewighet."

28. O, huru skulle icke Guds och menniskornas fiende fröjda sig öfwer att höra, att det förhölle sig på detta sätt! Huru skulle han icke ropa högt och icke spara, huru skulle han icke upplyfta sin röst och säga till eder: "gå ifrån dina tjäll, o Israel! Fly från den Gudens åsyn eller och skall du ewigt föråås. Men hwart vill du fly? Till himmelen? Han är der. Till helwetet? Han är äfwen der. Du kan icke fly från en allestädes närwarande, allsmächtig tyrann. Och antingen du flyr eller stannar tallar jag himmelen hans tron, och jorden hans fotapall, till mittnen emot dig, du måste förgås, du måste dö ewinnerligen. Sjung, o helwete och fröjdens, I som ären under jorden, ty Gud den allsmächtige har talat och dömt tusenden själar åt döden från solens uppgång allt intill nedergången! Här, o dö, är ditt styng! De skola icke och kunna icke undfly, ty Herrens mun hafwer det sagt! Här, o graj, är din seger! Öfödda släppter och de som hafwa gjort hwarfen godt eller ondt, äro dömda att aldrig se lifwets ljus, utan du skall gnaga dem från ewighet till ewighet. Vät alla dessa morgonstjernor, som föllo med Lucifer, sjunga tillsammans! Må alla helwetets söner jubla af glädje! Utslaget är fastställdt och hwem kan omintetgöra det?"

29. Ja, utslaget är fastställdt och så war det förr än denna werldens grund lades. Men hwilket utslag? Jo, detta: "jag sätter framsför dig lifwet och döden, wälsignelsen och förbannelsen." Och den själ, som utväljer lifwet, skall lefwa, lifsom äfwen den själen, som utväljer döden, skall dö. Detta utslag (hwarigenom de, "hwilka Gud förutsåg" och till följd deraf "förutbestämde") war i sanning från ewighet; detta, hwarigenom alla, som tillåta Kristus att göra sig lefwande, äro "utwalda enligt Guds förutwetande," och detta står fast såsom månen och såsom himmelens trofasta wittnen, och då himmel och jord skola förgås, skall detta lifwäl icke förgås; ty det är lika waraktigt och ewigt, som de wäsenden, åt hwilka

Gud fastställt det. Detta utslag gifwer den starkaste uppmuntran att fortgå i alla goda gerningar och i all heilighet, och det är en fälla till fröjd och lycksalighet, till vår stora och ändlösa tröst. Detta är värdigt Gud, det är på allt sätt öfwerensstämmande med hans wäsendes fullkomligheter. Det lemmar också därför de härligaste åfsäddningar både af hans rättfärdighet, barmhertighet och sanning. Härmed öfwerensstämmar hela innehållet i den kristna uppenbarelsen, såväl som alla de förskilda delarna af densamma. Härtill bär Mose och alla profeterna vittnesbörd, äfwen som vår wälsignade Herre och hans apostlar. Så säger Moses i sin Herres namn: "jag tager i dag himmel och jord till vittne öfwer eder, jag hafwer satt dig före lifwet och döden, wälsignelse och förbannelse; så wälje du lifwet, på det du må lefwa." 5 Mos. 30: 19. Så säger Hesekiel — för att anföra en af profeterna för dem alla. — "Gwillen själ som syndar han skall dö. Sonen skall icke — för ewigt — bära fadrens misgärning, utan den rättfärdiges fromhet skall vara öfwer honom och den orättfärdiges arghet skall vara öfwer honom." Hes. 18: 20. Så säger vår wälsignade Herre: "gwillen som törstar, han komme till mig och dricke." Joh. 7: 37. Så hans store apostel Paulus: "Gud bjuder menniskorna allestädes att bättra sig;" alla menniskor, öfwer allt, hwarje menniska på hwarje rum utan någon insträntning hwarken af plats eller person. Så Jakob 1: 5. "Om någon af eder fattas wisdom, han bedje af Gud, den der willigt gifwer åt alla och icke förwiter, och den skall honom gifwen warda." Så Petrus 2. brefwet 3: 9. "Herren will icke att några skola förgås, utan att hwar och en wänder sig till bättring." Och sålunda Joh.: "Om någon syndar, så hafwa wi en förswarare när Fadren och han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra, utan för hela werldens." 1 Joh. 2: 1, 2.

30. O, hören detta, alla I som Gud förgäten! I kunnen icke anklaga honom, därför att I döa! "Menar du, att jag lust hafwer till den ogudaktiges död, säger Herren Herren, och icke mycket mer, att han omwänder sig från sitt onda wäsende och lefwer!" Hes. 18: 23. "Så omwänder eder nu från edra onda wägar! Raster ifrån eder all eder öfwerträdelse, dermed I öfwerträdt hafwen och gören eder ett nytt hjerta, och en ny anda, ty hwi wiljen I dö, I af Israels hus?" "Th jag hafwer ingen lust till hans

död som dör, säger Herren Herren: därför omvänder eder så fån I lefwa," vv. 31, 32. "Så sant som jag lefwer, säger Herren, Herren, jag hafwer ingen lust till den ogudaktiges död, utan att den ogudaktige omvänder sig ifrån sin väg och lefwer." Hes. 33: 11.

Trettonde predikan.

Om ewigheten.

Af ewighet till ewighet är du, Gud. Ps. 90: 2.

1. Jag har tänkt att tala öfwer det högtidliga ämnet, ewigheten. Men huru kunna wi omfatta det med våra tankar? Det är så stort, att det inskränkt människoförståndet är alldeles oförmöget att fatta det. Men har det icke någon likhet med en annan ofattlig sak, omätlighet? Kan icke rymd, ehuru ett okroppsligt ämne jemföras med ett annat okroppsligt ting, beständig waraktighet? Men hwad är omätlighet? Det är gränslös rymd. Och hwad är ewighet? Det är ändlös tillwaro.

2. Ewigheten har allmänt blifwit delad i två delar, som hafwa blifwit kallade ewigheten a parte ante och ewigheten a parte post, — det är på ren swenska: den ewighet som har flytt och den ewighet som skall komma. Och synas icke orden "af ewighet till ewighet är du Gud" innebära en hänthydning på denna åtskilnad? "Du är Gud från ewighet:" — här hänthydes på den ewighet som har flytt, "till ewighet," — härmed uttryckes den ewighet som skall komma. Måhända någon anser det icke fullt lämpligt att säga, att der är en ewighet som har flytt; men meningen är lätt att fatta: wi förstå dermed ett warande utan början; och med den ewighet som skall komma, mena wi den tidrymd som icke skall hafwa något slut.

3. Det är Gud allena, som — för att nyttja skriftens upphöjda språk — "bebor ewigheten" i båda dessa bemärkelser. Den store skaparen allena, men ingen af hans skapade wareser, är "från ewighet till ewighet;" det är en tillwaro, hwilken, såsom den icke

har någon början, icke heller kan hafwa något slut. Wid denna betraktelse uttrycker sig poeten, då han tilltalar "Emanuel, Gud med oss," sålunda:

"Helt Gudafon, med ära prydd,
då ingen tid än war,
i ewighet som nämnes flödd,
gudomlig magt du har."

Och återigen: —

"Helt Gudafon, din härlighet,
som hela werlden ser,
skall wara i all ewighet,
då ingen tid är mer."

4. "Då ingen tid är mer." — Men hwad är tid? Det är icke lätt att förklara, så ofta wi än haft ordet i vår mun. Wi weta icke, hwad den egentligen är, wi kunna icke rätteligen säga, huru den bör förklaras. Men är den icke, i en wiß mening, ett stycke af ewigheten, afbruten, så att säga, wid båda ändarne? Den del af warandet, som började, då werlden började, och som skall fortfara att wara, så länge denna werlden fortfar att wara, och då upphöra för ewigt? Den del deraf, hwilken för närwarande mätes af planeternas fretslopp, och ligger, så att säga, mellan två ewigheter, den som har flytt och den som skall komma. Men så snart himmel och jord fly för hans ansigte, som sitter på den stora hwita tronen, skall tiden icke wara mer, utan sjunka uti ewighetens omätliga haf!

5. Men genom hwilka medel kan en dödlig menniska, ett dagens barn bilda sig något begrepp om ewigheten? Hwad kunna wi finna inom hela skapelsens område att belysa den med? Hwarmed skola wi jemföra den? Hwad är det som har någon likhet med ewigheten? Tyckes det icke wara någon slags likhet mellan gränslöst fortfarande och gränslös rymd? Den store skaparen, den Dändlige Anden, är i både det ena och det andra. Detta är ett af hans sårskilda företräden: "uppfyller jag icke himmel och jord, säger Herren?" Ja, icke endast skapelsens yttersta gränser, utan hela utsträckningen af den gränslösa rymden! Nu kunna många af människors barn säga:

Här på ett litet land jag går,
 emellan twenne haf jag står;
 säker, utan nöd!
 Ett ögonblick i lefnaden
 förflyttar mig till himmelen
 eller ewig död!

6. Men i det wi lemna ett af dessa gränslösa haf åt ewighetens Fader, hwilken allena har tillwaro utan början, wända wi våra tankar hän mot en tillwaro, som är utan slut. Detta är icke en omeddelelig egenkap hos den store skaparen, utan han har i sin nåd behagat att göra oräkneliga skaror af sina skapade warer, delaktiga deraf. Han har meddelat denna förmån icke endast åt englar och erkeenglar och hela himmelens här, hwilka icke äro ämnade för döden, utan att förhärliga honom och lefwa i hans närhet för ewigt; utan liksåledes åt alla jordens bebyggare, som wistas i stoftthyddan. Deras troppar äro wisserligen dömda att förtäras af maskarne, men deras själar skola aldrig dö. Gud skapade dem, såsom en äldre författare säger, "att wara en bild af hans egen ewighet." Ja, wi hafwa anledning att tro, att alla andewäsenden äro utrustade med odödlighet; de hafwa ej någon inre dödlighetsprincip och äro icke hemfallna åt yttre wäld.

7. Måhända wi kunna gå ännu ett steg längre: är icke själfwa materien, såwäl som anden i någon mening ewig? Wisserligen icke a parte ante, såsom somliga filosofer, både äldre och nyare, hafwa menat. Icke så, att någenting har egt tillwaro från ewighet, utan allenast den ende sanne Guden, ty det är omöjligt att det skulle kunna finnas två Gudar eller två ewighetswäsenden. Men ehuru ingenting jemte den store Guden kan hafwa egt tillwaro från ewighet, — ingen mer än han kan wara ewig a parte ante, så är det likwäl ingen orimlighet i det antagandet, att allt skapat är ewigt a parte post. All materia förändrar sig wisserligen beständigt och det på tiotusende sätt; men att den är föränderlig, innefattar på intet sätt att den är förgänglig. Grundämnet kan under oräkneliga olika skepnader fortfara att wara det samma. Det är mycket antagligt, att hwilken del af materien som helst kan blifwa återförd till de grundpartiklar, af hwilka den ursprungligen war sammansatt; men hwad anledning hafwa wi att tro, det en enda af dessa partiklar någonsin blifwit eller skall blifwa omintetgjord? De kunna icke omintetgöras, utan genom den alls-

mäktige Skaparens obegränsade magt. Och är det antagligt, att han vill utöfwa sin magt för att omintetgöra några af de ting, han har skapat? Äfwen i detta är Gud icke en menniska, att han "ångrar sig." Wisserligen måste allt, hwad skapat är under himmelen, beständigt undergå förändring, hwilket wi nu lätt kunna förklara; enär det tydligt visar sig af de sednaste upptäckter, att den eteriska elden ingår i hwarje del af skapelsens sammansättning. Denna är till sitt wäsende *edax rerum*; den är werldsaltets menstruum, upplösningemedel för all ting under solen. Genom denna kraft måste äfwen de starkaste, de fastaste kropparne upplösas. Det visar sig från upprepade försök, gjorda af den store Lord Bacon, att till och med diamanten genom en hög grad af värme, kan förwandlas till aska; och att den i en ännu högre wärmegrad — otroligt som det må synas — alldeles förflygtigar. Ja, genom denna eld skola själfwa "himlarna glödbande upplösas och elementerna försmälta af hetta." Men de skola **endast upplösas**, icke tillintetgöras; de skola **försmälta**, men icke **förgås**. Ehuru de förlora sin närwarande form, skall likwäl ingen partikel förlora tillwaron, utan hwarje beståndsdel skall fort fara under en eller annan form i all ewighet.

8. Men fortfarande fråga wi: hwad är denna ewighet? Huru skola wi få något ljus öfwer detta omätliga ämne? Kan det blifwa föremål för vårt förstånds undersökning? Hwarmed skola wi jemföra det? Huru oändligt öfwergår det icke alla jemförelser? Hwad är en timlig sak i jemnbredd med det som är ewigt? Hwad är den waraktighet, som tillhör den åldriga eken, de gamla borgfästena, de trojanska pelarne, eller Pompei amfiteater? Hwad är åldren af de toskanska urnorna, ehuru de antagligen äro äldre än romerska rifet, eller af de egyptiska pyramiderna, som anses hafwa stått inemot fyra tusen år; — då de läggas i ewighetens wågskål? Det försvinner till intet. Ja, hwad är ålbern af "de ewiga bergen," bildligt så kallade, som hafwa warat sedan den allmänna floden, om icke från werldens grundläggning, i jemförelse med ewigheten? Icke annat än betydelselösa tecken. Gå ännu widare; betrakta tiden från skapelsen af Guds förståddas söner, af öfwerengelen Michael ishyrnerhet, till den stund, då han sändes att låta sin basun ljuda och hans mäktiga röst höras genom himlahwalfwet: "stån upp, I döda, och kommen till domen." Är

det icke ett ögonblick, ett intet i jemförelse med den ofattliga ewigheten? Lägg här till ett tusen millioner år, lägg här till en million gånger en million af tidsåldrar, "förr än bergen woro och jorden och werlden skapade bleswo;" hwad är allt detta i jemförelse med den ewighet, som är flydd? Är det icke mindre, oändligt mycket mindre, än en enda wattendroppe mot werldshafwen? Ja, oändligt mycket mindre än en dag, en timma, ett ögonblick, mot millioner tidsåldrar! Gå ännu tusende millioner tidsåldrar tillbaka, och likwäl är du icke närmare ewighetens början.

9. Äro wi i stånd att bilda ett mera omfattande begrepp om den ewighet, som är framför oss? Låtom oss jemföra den med de olika grader af tidsmått, som wi äro bekanta med. Dagsländan lefwer sex timmar, från klokan sex på aftenen till tolf på natten. Detta är ett kort lif i jemförelse med en menniskas, som i allmänhet räcker sextio å sjuttio år, och det är i sig sjelf kort, om det jemföres med Methusalahs niohundra sextio nio lefnadsår. Hwad äro likwäl dessa år, ja, alla som följa på hwarandra, från den tid, då himlarna och jorden skapades, till den tid, då himlarna skola fly och jorden med de verk som derpå äro skall upptrännas, i jemförelse med längden af den ewighet, som icke skall hafwa något slut.

10. I affigt att belysa detta, hänwijsa wi till Cypriani be-
tecknande tankar, återgifna i fjerde predikan sidan 50; och för att fästa detta wiktiga ämne så mycket djupare i vårt sinne, låtom oss betrakta en annan jemförelse: antag att werldshafwen bleswo så utwidgade, att de omfattade hela rymden mellan jorden och stjernhimmelarna. Antag vidare, att en gång för hwart tusende år en droppe af detta watten afftildes; likwäl skulle hela utsträckningen af tiden, som skulle åtgå, för att så detta haf uttömdt genom att taga en droppe i hwarje årtusende, blifwa oändligt mindre i jemförelse med ewigheten, än en droppe watten i jemförelse med hela hafwet.

Se då dessa odödliga andar, ware sig att de äro i denna eller i den andra werlden. Då de hafwa lefwat tusende gånger tusen år, ja, millioner gånger millioner tidsåldrar, har deras tillwaro just börjat, de äro endast wid tröskeln till ewigheten.

11. Men utan denna indelning af ewigheten, i den som har varit och den som skall komma, finnes en annan indelning, som

är af outsläpplig wigt: den som skall komma är, med afseende på odörliga andar, antingen en lycklig eller en olycklig ewighet.

12. Skåda de rättfärdigas andar, som redan prisa Gud i en lycksalig ewighet! Huru fort skall den icke synas vara för dem, som dricka af lycksalighetens strömmar på Guds högra hand?

I Guds saliga hus,
i hans ewiga Hus,
är en ewighet såsom en dag!

Men detta är endast taladt efter menniskofäkt, ty måtten på längd eller korthet äro endast tillämpliga på tiden, som är begränsad och icke kan vara oändlig. Denna framrullar — enligt vår låga uppfattning — med outsläpplig snabbhet; om man icke snarare skulle säga, att den icke framrullar eller rör sig alls, utan är ett orörligt haf. Ty himmelsens inwånare "hwila hwarfen dag eller natt," utan beständigt utropa: "helig, helig, helig är du Herre Gud allsmäktig, som war, som är och som komma skall!" Och då millioner gånger millioner tidsåldrar äro genomlefwade, har deras ewighet juist tagit sin början.

13. Å andra sidan, i hwilket tillstånd äro dessa odörliga andar; som hafwa walt en olycklig ewighet? Jag säger **walt**; ty det är omöjligt, att det skulle hafwa blifwit någon enda wareses lott, annat än genom hennes eget wal och handling. Dagen kommer, då hwarje själ skall blifwa nödgad att erkänna i englars och menniskors åsyn:

Min Gud, som helig är och from,
ej tungjort har en sådan dom:
för helwetet jag skapat dig,
så är du ewigt skild från mig.

I hwilket tillstånd skola sådana andar besinna sig, sedan domen blifwit fäld: "gån bort ifrån mig, I förbannade i den ewiga eld som djefwulen och hans englar tillredd är?" Antag att en sådan ande juist nu är nedfänt i "den sjön, som brinner med eld och swafwel," der hon "icke har någon ro dag eller natt, utan röken af hennes plågor uppstiger af ewighet till ewighet." Tänk om wi endast wore dömda att wistas en dag, ja en timma, i en sjö af eld, huru förwånande lång skulle icke en dag eller en timme synas wara! Jag wet icke, om det icke skulle synas såsom tusende år.

Men — säsawäckande tanke — efter tusende gånger tusende år har den olycklige just börjat dricka af sin bittra bägare! Efter millioner gånger millioner år är hon icke närmare slutet, än det ögonblick då hon begynte!

14. Hvad är då den, och huru dåraktig, huru wanfönuig, hwilken outhärlig grad af wanwett har icke den, som synes hafwa menligt förstånd, och likwäl frivilligt föredrager timliga ting för ewiga? Åfwen om wi medgäfwä det orimliga, omöjliga antagandet, att det är lyckligt att wara ogudaktig — ett antagande som strider mot allt förstånd, såwäl som mot all erfarenhet, — hwem wille föredraga ett års, säg om du will ett tusen års fällhet mot ewighetens lycksalighet? I jemförelse med ewigheten äro ett tusen tidsåldrar oändligt mycket mindre än ett år, en dag, ett ögonblick. Åhnyerhet då wi taga i betraktande — hvad som i sanning aldrig borde förgätas, — att förkastandet af en lycksalig ewighet innefattar walet af en olycklig ewighet, ty der är icke, kan icke wara något mellanrum mellan ewig fröjd och ewig pina. Det är den mest säsänga tanke, som någon har hyst, att döden skall göra slut på själen såwäl som på kroppen. Den skall hwarken göra slut på den ena eller den andra, den skall endast förändra sättet för tillwaron. Men då "kroppen återgår till stoft, hwaraf den tagen är, skall anden återwända till Gud," för att af honom anwisas sin plats att wistas till domens dag. Wid dödsstunden måste själen detsför blifwa outhärligt lycklig eller outhärligt olycklig, och detta skall aldrig sluta. Huru ofta skall icke den som har gjort detta förtwiflade wal, önska att så dö både till själ och kropp? Det är icke omöjligt, att han kommer att bedja på ett sätt som dr Young antager:

"När jag i eld har wridits i tio tusen år,
o, låt mig då förintas för tid som återstår!"

15. Likwäl, denna outhärliga dårskap, denna galenskap att föredraga de närwarande tingen för ewigheten, är en sjukdom, som finnes hos hwarje menniska som södes till werlden och fortsar att finnas, så länge hon är i sitt oomwända tillstånd. Ty sådan är vår naturs beskaffenhet, att liksom ögat endast ser en del af rhymden i sender, så ser själen endast en del af tiden i sender. Och såsom all den rhym, som ligger utom synkretsen, är osynlig för

ögat, så är all den tid som ligger utom detta område, oshynlig för själen, så att wi icke warjebliwa hwarken rummet eller tiden, som är på större afstånd ifrån oss. Ögat ser tydligt hwad som är på nära håll, med alla de föremål som der finnas; på samma sätt ser och själen endast de föremål, som äro inom ett wißt afstånd i tiden. Ögat ser icke Ainas skönheter, de äro på för långt afstånd, det är för stor rymd mellan oss och dem; för den full påverkas wi icke deraf. De äro såsom intet för oss, det är alldeles desamma för oss, som om de icke hade någon tillvaro. Af samma orsak ser själen icke ware sig ewighetens skönhet eller des såsa. Wi påverkas icke deraf, emedan det är på så långt afstånd ifrån oss. Af denna orsak är det, att den synes för oss såsom intet, alldeles såsom den icke egde någon tillvaro. Under tiden äro wi fullt upptagna af de närvarande tingen, ware sig i tid eller rymd, och desja wi så sig mindre och mindre, allt efter som de äro på längre och längre afstånd ifrån oss, antingen med hänsyn till tid eller rum. Och så måste det wara, sådan är vår naturs tillstånd, tills den genom Guds allsmågtiga nåd förändras. Men detta är på intet sätt någon ursäkt för dem, som fortsara i sin naturliga blindhet, rörande det tillkommande, emedan ett botemedel derför är tillgängligt för alla som söka det, ja, och det utdelas fritt åt alla som upprigtigt bedja derom.

16. Detta botemedel är tron. Jag menar icke en hednings tro; han tror, "att en Gud är och att han lönar dem som — upprigtigt — söka honom," utan den tro, som af apostelen förklarats wara "en öfwerthgelse" eller öfwerbewisning "om det man icke ser," en gudomlig öfwerthgelse och öfwerbewisning om den oshynliga och ewiga werldens tillvaro. Den allena "öppnar vårt förstånds ögon" och sätter oss i stånd att "se Gud och de ting som honom tillhöra." Den borttager, för att så säga, den ogenomskinliga slöjan eller gör den genomskinlig. Den borttager förlåten, som hänger mellan dödliga och odödliga wäsenden. Det är då, som

"Vår tro fringstrålas utaf ljus,
och mörker finnes icke mer,
hon ser i ewighetens hus
sin Gud och honom rörd tillber."

3 andlig mening lesar en troende i ewigheten och wandrar i ewigheten. Hans utsigter äro widgade. Hans synförmåga är icke

längre inskränkt till de närvarande tingen, nej, icke af en jordisk synkrets, wore den än, såsom Milton sade: "tio gånger större än detta jordklot." Tron har den oshuliga, den ewiga werlden, beständigt framför sina ögon; följaktligen ser den troende "icke efter de ting som synas, utan efter de ting som icke synas." Mågt, ära, nöje eller hwadhelt denna förgängliga werlden kan gifwa, äro icke föremål för hans sträfwan, hans begär efter sällhet — utan "de ting som icke synas;" Guds hnnest, beläte och ära; wäl wettande, att "de ting som synas äro timliga," en rök, en flugga, en dröm, som flyr, hwaremot "de ting som icke synas äro ewiga," werkliga, waraktiga och oföränderliga.

17. Hwad kan då wara en lämpligare själsfästning för en wis menniska än att öfwerwäga dessa ting? Att ständigt sträcka sina tankar bortom gränsen för förgängligheten, att sååda öfwer stjernhimlarna in i ewigheten? Hwilket medel måste det icke wara att stadfästa hans förakt för de ringa, små tingen på jorden? Då en person, som egde stora rikedomar, berömde sig för en wän af sin egendoms utsträckning, bad Socrates honom gifwa sig en karta öfwer jordgloben för att der utpeka landskapet Attica. Då detta war gjordt — ehuru icke så särdeles lätt, emedan det war ett litet land, — uppmnade han dernäst Alcibiades att utpeka sin egen landtegendom derpå. Då han icke kunde detta, war det lätt att inse, huru obethdlig den egendom war, öfwer hwilken han så mycket högmödades, i jemförelse med hela jorden. Huru tillämpligt är icke detta på närvarande förhållande! Uppfattar någon sig själf efter sina jordiska besittningar? Nej, hwad är hela jordgloben mot den oändliga rymden? Endast en fläck af skapelsen. Och hwad är en menniskas lif, ja, själswa jordens tillwäro annat än en punkt i tiden, då det jemföres med ewighetens längd! Tänk på detta, låt det sjunka ned i dina tankar, tills du får någon, om än så ofullkomlig uppfattning af den

"Den tid, den stora ewighet,
som ej af gräns och ända wet."

18. Men om den nakna ewigheten, för att så säga, är ett så stort, ett så förwånande föremål, att det öfwerwältigar dina tankar, huru bör det icke än mera utwidga begreppet, att se den beklädd med antingen lycksalighet eller förtappelse? Ewig wälsignelse

eller qwal? Ewig lycksalighet eller ewinnerlig jämmer? Man skulle tro, att det borde uppsluka all annan tanke hos hwarje förståndig warelse. Medgif endast detta: — du står på gränsen af antingen en lycksalig eller, olycksalig ewighet! Din skapare uppmannar dig att utsträcka din hand antingen mot den ena eller den andra, och man skulle föreställa sig, att ingen förståndig warelse borde kunna tänka på någonting annat. Man skulle tänka, att detta enkla ämne borde ådraga sig hela hans uppmärksamhet. I sanning, det borde så göra, ja, förwisso, är det så med dessa ting, då är endast "ett nödvändigt." O, må du och jag åtminstone, hwad helst andra göra, "utwälja den bästa delen, hwilken icke skall tagas ifrån oss."

19. Förr än jag slutar detta ämne, låt mig widröra två anmärkningsvärda ställen i Davids Psalmer, — det ena i 8:de, det andra i 144:de, — som hafwa någon slägtskap härmed. Det första är: "när jag ser dina himlar, dina fingers werk, månen och stjernorna, som du beredt hafwer; hwad är menniskan, att du tänker på henne och menniskans son, att du låter dig wårda om honom?" Här betraktas menniskan såsom ett intet i jemförelse med omätligheten. Det sednare är: "Herre, hwad är menniskan, att du så låter dig wårda om henne? En menniska är dock lika som intet, hennes tid går bort som en flugga!" Här synes psalmisten betrakta en menniskas lif såsom ett ögonblick, ett intet, i jemförelse med ewigheten. Är icke meningen af det förra: "huru kan han, som uppfyller himmel och jord, nedlåta sig att taga kännedom om en sådan obetydlig warelse som menniskan? Huru kommer det sig, att hon icke helt och hållet förloras ur sigte bland Guds omätliga werk?" Är icke meningen af det sednare: "huru kan han, som är i besittning af ewigheten, nedlåta sig att gifwa att på en warelse för dagen, hwars "lif går bort som en flugga?" Är icke detta en tanke, som har slagit många allwarliga sinnen med häpnad så wäl som Davids, och uppväckt en slags fruktan, att de slutligen skola blifwa förgättna af honom, som sammar all rhymd och all ewighet? Men uppstår denna fruktan icke från det antagande, att Gud är lif en af oss? Om wi betrakta gränslös rhymd eller oändlig tidsutsträckning, sjunka wi till intet inför detsamma. Men Gud är icke en menniska. En dag och en million af tidsåldrar äro för honom lika. För den skull är det samma olighet

mellan honom och hwilken ändlig warelse som helst som mellan honom och menniskan, denna warelse för dagen. Dersför, närhelst denna tanke återkommer, närhelst du frestas till fruktan, att du skall blifwa förgäten inför den oändlige, den ewige Guden, som ihåg, att intet är litet eller stort, att ingen tid är lång eller kort för honom. Kom ihåg, att Gud "ita præsidet singulis sicut universis, et universis sicut singulis," att han regerar öfwer hwarje ensild person såwäl som öfwer werldsaltet, och öfwer werldsaltet, såwäl som hwarje ensild. Så att du frimodigt må säga:

"All werlden, store Gud, är din,
och dock, o Fader, är du min;
mot alla vill du göra wäl,
som more werlden blott en själ,
likwäl du förjer så för mig,
som more jag blott kär för dig!"

Fjortonde predikan.

Skilnaden mellan att wandra i åskådning och att wandra i tro.

Wi wandra i tro och icke i åskådning. 2
Kor. 5: 7.

1. Huru kort är icke denna beskrifning på samma kristna och likwäl huru omfattande? Den innefattar och sammanförer hela erfarenheten hos dem, som i verkligheten äro kristna, ifrån den stund de föddes af Gud till dess de föras i Abrahams stöt. Om hwilka talas då här? Om alla sant troende kristna. Jag säger **kristna**, icke judiska troende, utan alla, som hafwa "barnaskapets ande, hwilken ropar: abba käre Fader;" alla, som hafwa "Guds Ande, hwilken vittnar med deras ande, att de äro Guds barn."

2. Alla dessa, och dessa endast, kunna säga: "wi wandra i tron och icke i åskådningen." Men förr än det är möjligt för oss att wandra i tron, måste wi lefwa i tron och icke i åskådning, och

till alla sanna fristna har vår Herre sagt: "jag leswe, I skolen och leswa." I leswen ett lif, hwilket werlden, den lärda eller olärda, intet wet utaf. Eder, som i lifhet med werlden en gång woren döda i öfwerträdelsor och synder, har han uppväckt och gjort leswande, samt gifwit eder nya sinnen — andliga sinnen — öfwade sinnen att åfskilja andligt godt och ondt.

3. I affigt att grundligt förstå denna wigtiga sanning, torde det wara lämpligt att betrakta hela ämnet. Alla menniskor, som icke äro födda af Gud, wandra i åfskådning och hafwa inga högre grundsatser. I åfskådning, det är med ledning af deras sinnen, th här är en del satt för det hela; synen i stället för alla sinnen; — och det med rätta, emedan den är ädlare och mera omfattande än alla de öfriga. Det är endast så föremål, som wi kunna urskilja genom de tre lägre sinnen, smaken, lukten och känseln; och ingen af dessa kan taga någon kännedom af de omgifwande föremålen, utan att föras i medelbar beröring med dem. Hörseln har deremot ett widsträcktare fält för sin werksamhet och gifwer oss någon kunskap om ting, som äro på afstånd. Men huru ringa är icke detta afstånd? Slutag att det wore tio eller femton mil, i förhållande till afståndet mellan jorden och solen! Nej, hwad är till och med detta i jemförelse med afståndet mellan solen och fixstjernorna! Lifwäl tager synen fortfarande kännedom om föremål äfwen på detta förwånande afstånd.

4. Genom synen erhålla wi kunskap om den synliga werlden, från jordytan till fixstjernornas rhinder. Men hwad är den synliga werlden för oss annat än en liten del af skapelsen i jemförelse med hela werldsaltet; med den osynliga werlden; den del af skapelsen, som wi till följd af dess afstånd alls icke kunna se? Wi äro, till följd af våra sinnens ofullkomlighet, lemnade i en allmän ofunnighet derom.

5. Men utom dessa oräkneliga föremål, som wi till följd af deras afstånd icke kunna se, hafwa wi icke tillräcklig orsak till den förmodan, att det är oräkneliga andra af lika förträfflig beskaffenhet, som icke kunna warjebliwas af våra sinnen? Medgifwa icke alla menniskor med fördomsfritt förstånd denna sak — det ringa antal materialister eller gudsförnekare kan jag icke falla **menniskor med förstånd**, — att det är en osynlig werld såwäl som en synlig? Men hwilka af våra sinnen äro fina nog

att taga den minsta kännedom om denna oshynliga werld? Wi kunna lika litet uppfatta någon del af den genom vår syn, som genom vår känsel. Skulle wi i likhet med den forne poeten medgifwa, att

"På jorden wandra millioner andewäsen,
ej wakande, ej heller sofwande wi se dem;"

skulle wi medgifwa, att den store anden, altets fader, uppfyller himmel och jord; de finaste af våra sinnen äro likwäl ytterst oförmögna att warseblifwa både honom och den oshynliga werlden.

6. Alla våra utwärtas sinnen äro tydligen endast lämpade för denna yttre, synliga werlden. De hafwa intet att göra med den oshynliga, och de kunna lika litet taga kännedom om den ewiga, som om den oshynliga werlden, ehuru wi äro lika fullt förwissade om dess tillwaro, som om någonting i den närwarande werlden. Wi kunna icke tro, att döden gör slut på vår tillwaro. Refamen återgår wissserligen till stoft, men själen, som är af en ädlare bestaffenhet, beröres icke deraf. Det finnes derför en ewig werld, af hwilket slag den än må wara. Men huru skola wi erhålla någon kännedom om densamma? Swem skall lära oss draga undan förlåten, som hänger mellan dödliga och odöbliga wäsenden? Alla känna wi det stora, det oändliga framför oss, men wi nödgas tillstå, att töcken och mörker hwila deröfwer.

7. Det är oneligt, att det förträffligaste af våra sinnen icke kan gifwa oss något bistånd; och hwad kan vårt så mycket bepriffade förstånd uträtta? Det medgifwes nu allmänt, att nihil est in intellectu quod non fuit prius in sensu: "ingenting finnes i förståndet, som icke förut blifwit inhemtadt genom något af våra sinnen." Följaktligen kan förståndet, då det här intet har att verka på, alldeles icke gifwa oss någon hjelp, så att i trots af all den underwisning wi kunna erhålla, antingen från våra sinnen eller vårt förstånd, är både den oshynliga och ewiga werlden **okänd för alla som wandra i åtfärdning.** Men finnes det ingen hjelp? Måste wi stanna i fullständigt mörker angående den oshynliga och ewiga werlden? Wi kunna icke påstå det; till och med hedningarna hafwa icke förblifwit i fullständigt mörker angående dessa werldar. Några få strålar af ljus hafwa i alla tidsåldrar och i alla folkslag trängt igenom sfuggan. Det ljus de egde angående den oshynliga

werlden härledde de från olika källor. "Himlarna förkunna Guds ära," ehuru icke för deras yttre syn; himlafästet wisar för förståndets öga tillwaron af dess skapare. Från att betrakta skapelsen slöto de till tillwaron af en mächtig och wis, rättfärdig och barmhertig skapare. Och deraf slöto de äfwen, att det måste wara en ewig werld, ett kommande tillstånd, som skall följa på detta närwarande, hwaruti Guds rättwisa, i att bestraffa onda menniskor och hans barmhertighet i att belöna de rättfärdiga, skall blifwa öppet och oemotfägligen ådagalagdt i alla förnustiga warelsers åsyn.

9. Vi måste lifledes förnustsenligt antaga, att somliga delar af deras kunskap både med hänsyn till den oshuliga och den ewiga werlden öfwerlemnades åt hedningar, deras barn och efterkommande af Noak och hans familj. Och ehuru dessa woro förbundade eller wanställda genom muntliga berättelser och oräkneliga fabler, war likwäl någon sanning blandad med dem, och dessa strålar af ljus förhindrade mörkret att fullständigt öfwertäcka jorden. Vägg här till, att Gud aldrig för något folkslag eller tidsålder har lemnat sig sjelf utan wittnesbörd i menniskornas hjertan, utan i det han har gifwit regn och fruktsamma tider, har han derigenom meddelat någon ofullkomlig kunskap om gifwaren. Han är "det sanna ljuset, som — fortsarande i någon grad — upplyser hwar menniska som kommer i werlden."

10. Men allt detta ljus tillsammans hade ingen vidare nytta än att åstadkomma ett swagt skimmer. Det gaf icke ens åt de mest upplysta af dem någon **öfwerthygande bewisning**, hwarfen om den oshuliga eller den ewiga werlden. Vår filosofiska poet benämner med rätta **Socrates** såsom den wisaste af alla moraliska män; nemligen af alla, som icke woro gynnade med gudomlig uppenbarelse. Swad bewis kunde han likwäl framställa om en annan werld, då han i följande ord tilltalade dem, som hade dömt honom till döden: "Och nu I domare, I gån till lifwet och jag går till döden. Swilket af detta som är bäst, det känner Gud, men jag förmodar, att ingen menniska wet det." Ack, hwilken bekännelse är detta! Är detta hela öfwerthgelsen, som den arme, döende Socrates hade om en oshulig eller ewig werld? Och likwäl är detta att föredraga framför den store och gode kejsaren Hadriani ljus. Kommen ihåg, I nutidens hedningar, hans rörande

tal till sin hädangående själ! — Af fruktan att trötta eder med latin återgifwer jag det i öfversättning:

"Du stöna, flyende bland tingen,
så reban lyftar du på wingen,
du vill ej längre när mig bo,
du wet ej, om du finner ro.
Du talade om dina fröjder —
förswunna, o hwad dårskaps höjder!
du trott dig kunna wara glad,
du hoppats — nu du wet ej hwad!"

11. "Du wet ej hwad!" Sant, det fanns ingen kunskap om hwad som war att hoppas eller frukta efter döden, förrän "rättfärdighetens sol uppgick" och skingrade alla fåfänga gissningar och "förde lif och odödlighet," det är, ewigt lif, "i ljuset genom ewangelium." Då, — och icke förr än då, med undantag af någon färsild omständighet, — uppenbarade Gud den osynliga werlden. Han uppenbarade då sig sjelf för människors barn. Fadren uppenbarade Sonen i deras hjertan, och Sonen uppenbarade Fadren. Han, som of begynnelsen "böd ljuset utur mörkret lysa, är den som lyfte uti våra hjertan till upplysning af Guds klarhets kunskap i Jesu Kristi ansigte."

12. Det är då våra sinnen, i detta fall, icke kunna wara öf till något vidare bruk, ja, det är då tron kommer öf till hjälp; det är då det stora desideratum, det efterlängtrade, framfallar hwad intet af våra sinnen kunnat frambringa, nej, icke ens med all den hjälp konsten har uppsunnit. Alla våra hjälpmedel, ehuru en frukt af många på hwarandra följande tidsåldrars forskning och möda, kunna icke iståndsätta öf, att göra den minsta upptäckt rörande dessa okända rymder. De uppnå endast de ändamål, för hwilka de woro gifna i den närwarande synliga werlden.

13. Huru annorlunda gestaltar sig icke förhållandet, huru stort är icke deras företräde, som "wandra i tron?" Gud har "öppnat deras sinne," utgjutit gudomligt ljus i deras själar, hwarigenom de äro i stånd att "se honom, som är osynlig;" att se Gud och de ting som Gudi tillhöra. Hwad "intet öga sett och intet öra hört och uti intet människohjerta uppstigit är," har Gud tid efter annan uppenbarat för dem genom "smörjelsen af den Helige," som "leder dem i all sanning." De hafwa "ingått uti helgedomen genom Jesu

blod," genom den "nya och lefwande wägen;" de hafwa kommit till "de förfärdas församling, som i himmelen uppskrifna äro och till Gud, som alla dömer och till nya förbundets medlare Jesus; och till hjärtelieblodet, som bättre talar än Abels blod." Swar och en af dem kan nu säga: "jag lefwer icke nu jag, utan Kristus lefwer i mig;" jag lefwer nu det lif, som "är fördoldt med Kristus i Gudi:" och "när Kristus, mitt lif, uppenbarad warder, då skall jag med honom uppenbar warda i härligheten."

14. Alla, som i sanning lefwa i tron, wandra och i tron. Men hvad innefattas häruti? De döma angående godt och ondt icke efter de synliga och timliga tingen, utan efter de osynliga och ewiga. De anse de synliga tingen wara af ringa värde, emedan de förswinna litt en dröm, och twärtom, de anse de osynliga tingen wara af högt värde, emedan de aldrig skola förswinna. Swarbelst som är ofömligt är ewigt. De ting som icke ses, förgås icke. Så säger apostelen: "de ting som synas äro timliga, men de som icke synas äro ewiga." Dersför begära de, som "wandra i tron," icke "de ting som synas;" icke heller äro de föremål för deras siräswan. De "sara efter det som ofwantill är, icke efter det som på jorden är." De söka endast de ting, som äro "der Kristus är sittande på Guds högsta hand." De weta, att "de ting som synas, äro timliga;" förswinnande litt skuggor, hwarför de icke söka dem, de åstunda dem icke, de rälna dem för intet, men de se efter "de ting som icke synas" och som "äro ewiga;" som aldrig förgås. På så sätt bilta de sitt omdöme om alla ting. De döma dem såsom goda eller onda, allt efter som de befordra eller hindra deras ewiga wälfärd. De lefwa icke för tiden utan för ewigheten. De wäga hwarje omständighet i denna wägsål: hvad inslytelse har det på mitt ewiga tillstånd? De siyra alla sina sinnesrörelser, alla sina önskuingar, fröjder och farhågor efter denna regel. De siyra alla sina tankar och affigter, alla sina ord och handlingar så, att allt bereder dem för den osynliga werlden, i hwilken de inom kort skola inträda. De äro icke bosasta här, utan de äro stadda på genomresa; de betrakta icke jorden som sitt hem, utan endast som en wäg på hwilken de

Wandra till Emanuels land,
den sköna werlden deruppe.

15. Bröder, I som nu ären här inför Gud, hören I till detta antal? Sen I honom, som är "osynlig?" **Hafwen** I tro, lefwande tro, barnatro? Kan du, min vän, säga: "det lif jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i Guds Söns tro, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig?" **Wandrar** du i tro? Gif att på frågan. Jag frågar icke, om du bannar eller swärjer, om du wanhelgar sabbaten eller lefwer i någon utwärtens synd; jag frågar icke, huruwida du gör mer eller mindre godt; eller om du brukar Guds nådemedel. Men antag, att du är oflanderlig i alla dessa asseenden. Jag frågar i Guds namn, efter hwilken måttstock dömer du om tingens värde? Efter den synliga eller osynliga werlden? Anställ prof i några enskilda fall. Hvad anser du wara bäst, att din son skulle blifwa en gudfruktig skolflickare, eller en ogudaktig patron? Hwilket wisar sig för dig såsom mest önskwärdt, att din dotter skulle blifwa ett Guds barn och gå barfota, eller ett djefwulens barn och åka i en präktig wagn med sex hästar? Då fråga är om din dotters äktenskap, har du hänsyn till hennes kropp, mer än till hennes själ? Pröfwa dig sjelf! Går du på wägen till helwetet eller till himmelen? Wandrar du i åfsädning eller i tron? Jag frågar icke, huruwida du lefwer i någon yttre synd eller i försummande af din pligt, utan jag frågar: söker du under hela ditt lif "de ting som ofwantill äro och icke dem som på jorden äro?" Om du söker de jednare, då är du lika säkert på wägen till förderfwet som en tjuf eller uppenbar drinkare. Mina dyre wänner, må hwarje man och hwarje qwinna ibland eder handla redligt mot sig sjelf. Fråga ditt eget hjerta: hwad söker jag dag efter dag? Hwad önskar jag? Hwad begär jag? Jorden eller himmelen? De ting som synas, eller dem som icke synas? Hwad är mitt mål, Gud eller werlden? Så sant som Herren lefwer, om werlden är ditt mål, då är din religion säfäng intill denna dag.

16. Sen då till, mina dyre bröder, att I ifrån denna stund åtminstone wäljen den bästa delen! Låten edert omdöme om alla de ting, som omgifwa eder, wara öfwerensstämmande med tingens werkliga värde, med en blick på den ewiga och osynliga werlden! Pröfwen, om I ansen hwarje sak wärd att söka eller undfly, allt efter det inslytande den utöfwar på edert ewighetsstillstånd! Sen till, att edra begär, eder glädje, edert hopp, icke äro riktade på de

förgängliga föremålen, icke på ting som försvinna lift fluggor, som fly bort lift en dröm, utan på dem som icke kunna förändras, som äro oförgängliga och icke försvinna, som förblifwa de samma, då "himmel och jord förgås och för dem intet rum är funnet!" Sen till att wid alla edra tankar, ord och handlingar, själen ögon äro enfaldigt fästade på honom, som är oshulig och på "den härlighet, som uppenbaras skall!" Då skola edra troppar blifwa fulla af ljus," och edra själar lefwa i ljuset af Guds ynnest, och I skolen beständigt wara "upplysta af Guds klarhets kunskap i Jesu Kristi anfigte."

17. Sen isynnerhet till, att allt "edert begär står till Gud och till hans namns äminnelse." Åften eder för "däraktiga och skadliga begärelser," som "strida emot själen;" sådana som härledda sig från de synliga och timliga tingen! För allt detta warnar Johannes oss under det allmänna uttrycket: "älsker icke werlden." Det är icke så mycket till werldslikt sinnade menniskor som till Guds barn han ställer denna wiktiga förmaning: "älsker icke werlden, ej heller de ting som äro i werlden." Lemnen intet rum för "köttets begärelse!" Tillfredsställden icke de yttre sinnena, hwarken smaken eller några af de andra! Lemnen icke rum för "ögonens begärelse," de inwärtens sinnena eller inbillningen, genom att förnöja dem, hwarken med stora, sköna eller owanliga föremål! Lemnen icke rum för "ett högfärdigt lefwerne;" begäret efter magt eller storhet eller "det pris som kommer af menniskor." Johannes stadfäster detta råd genom tillägg, som liknar hwad Paulus skrifwer till Korinterna: "ty denna werldens wäsende förgås." Deß "wäsende," — alla de werldslika föremål, deß göromål, nöjen och omsorger, allt hwad som nu tilldrager sig vår uppmärksamhet eller beundran, — "förgås." Det håller på att förgås och skall aldrig mera återkomma. Åstunden derför intet af dessa flygtiga ting, utan låten edert begär wara rigtadt på den härlighet, som "ewighetligen blifwer."

18. Gif wäl aft: detta är fristendom, ja, detta endast är sann fristlig religion; icke den eller den meningen eller det systemet af meningar, wore de än aldrig så sanna, aldrig så fristenliga. Sant är, att dessa allmänt kallas tro. Men alla som antaga det wara fristendom äro öfwerlemnade åt "kraftig willfarelse, på det de skola tro lögnen." Om de antaga det wara en säker port till

himmelen, äro de jußt på den breda vägen till helwetet. Gif wäl aft på, att fristendomen är icke endast **att göra intet ondt**, hwilket en uppmärksam betraktare af menniskofsläktet wäl må kalla **helwetist menlöshet**, emedan det sänder tusenden till det bottenlösa djupet. Den är icke **moralitet**; så förträfflig den än är, då den är bygd på den rätta grunden, **lewande tro**, men som i annat fall är af intet värde i Guds ögon. Den är icke **formwäsende**, det mest noggranna iakttagande af alla Guds nådemedel. Detta är lifaledes, så framt det icke är byggt på en rätt grund, icke mera behagligt för Gud än att "sjönderbryta halsen af en bund." Nej, fristendomen är ingenting mindre än att **lew**a i ewigheten och **wandra** i ewigheten och derigenom wandra i kärlek till Gud och alla menniskor, i ödmjukhet, mildhet och undergifwenhet. Detta, och detta allena, är "det lif som är fördöldt med Kristus i Gud." Den allena som erfär detta "förblifwer i Gud och Gud i honom." Detta allena är att sätta kronan på Kristi hufvud, att "göra hans wilja på jorden såsom den göres i himmelen."

19. Det är lätt att märka, att detta jußt är, hwad werlden fallar entusiast, swärmeri. Ett ord som är fullt lämpligt för deras affigt som nyttja det, emedan ingen menniska kan säga, hwad som dermed menas eller hwarifrån det härledes. Om det har någon bestämd mening, måste det betyda ett slags religiös galenskap. För den skull, då du talar om din erfarenhet, utropa de genast: "din myckna religion har gjort dig förryckt." Och allt det du erfär antingen af den osynliga eller ewiga werlden anse de endast wara en wakandes drömmar, härledande sig från en upphetsad inbillning. Och det kan ej wara på annat sätt, då menniskor, som äro födda blinda, företaga sig att döma om färgen. De äro färdiga att tilllämna gifwa, att alla äro wanförmåga, som wittna om tillwaron af de ting, hwarom de, som wandra i åskådning, icke hafwa något begrepp.

20. Af hwad som blifwit sagdt wisar det sig med största klarhet, hwad som är beskaffenheten af den nymodiga sak, som kallas **förströvelse**. "Den öra hafwer han höre!" Det är sjelfwa kärnan af gudsförnekelsen, ett konstwerk, som frambringas af den äkta ogudaktigheten. Det är **konsten att förgäta Gud**, att wara helt och hållet "utan Gud i werlden;" konsten att utesluta honom, om icke ur den werld han skapat, likwäl ur hans förnuftiga warelsers

sinnen. Det är en fullständigt utstuderad likgiltighet för den osynliga och ewiga werlden, särskildt för döden, porten till ewigheten, och för de wigtiga följder af döden, himmelen eller helwetet.

21. Detta är **förströrelsens** samma beskaffenhet. Och är det då en så ofskadlig sak som allmänt antages? Det är ett af de utskäffaste medel att förderfwa odörliga andar, som någonsin tillverkades i helwetets werkstäder. Det har warit medel att sänka myriader själar — som kunde hafwa åtnjutit härlighet — till den ewiga elden, som djefwulen och hans englar tillredd är. Det utplånar all fristendom på en gång, och lemnar menniskan i jembredd med djuren som förgås. Alla I, som frukten Gud, flyh förströrelse. Frukten och afstyn jjesfwa namnet. Bemöden eder att alltid hafwa Gud i edra tankar! Att alltid hafwa ewigheten för ögonen! "Sen" beständigt, "icke efter de ting som synas, utan efter de ting som icke synas." Låten edra hjertan wara rigtade dit, hwarest "Kristus är sittande på Guds höggra hand," på det när helst han kallar eder, måtte "eder rikligen förlänas ingången i wår Herres och Frälsares Jesu Kristi ewiga rike!"

Gemtonde predikan.

Tålamodets verk.

Men tålamodet hafwe ett fullkomligt verk, på det I mågen wara fullkomliga och hela och intet eder fattas. Jacob. 1: 4.

1. "Mine bröder," säger apostelen, i föregående vers, "hållen det för all glädje, när I fallen uti mångahanda frestelser." Wid första blicken härpå, tyckes detta wara en swår föreskrift; ty wi weta att de flesta frestelser "äro icke till fröjd utan till sorg." Lifwül weten I af eder egen erfarenhet, att "trons bepröfwelse werkar tålamod:" och om "tålamodet hafwer ett fullkomligt verk," skolen I blifwa "fullkomliga och hela och intet eder fattas."

2. Apostelen ställer icke denna föreskrift till någon särskild person eller församling, utan till alla, som äro belästiga uti samma

dyrbara tro och söka samma allmänna frälsning. Ty så länge någon af oss är på jorden, är han inom frestelsernas område. Han, som kom till werlden för att "frälssa sitt folk från deras synd," kom icke för att frälssa dem från frestelser. Sjelf "wiste han om ingen synd," likwäl, så länge han war i denna tårarnes dal, "led han och war frestad;" så att han äfwen häruti "esterleinnade oss en föreshyn, att wi skola efterfölja hans fotspår." Wi äro utsatta för tusentals frestelser från "den dödliga lekamen, som" på olika sätt "förtungar själen." Och själen sjelf, behäftad som den är med swagheter, utsätter oss ytterligare för tiotusende flera. Och huru många äro icke de frestelser, som möta oss till och med från goda menniskor — sådana som åtminstone till någon del, till sin allmänna karaktär äro det — med hwilka wi äro kallade att umgås dag ifrån dag? Viskwäl, hwad är allt detta, mot de frestelser wi kunna wänta från en ogudaktig werld, wetande att wi alla i werkligheten äro ibland "Mesech och måste bo ibland Reders hyddor." Lägg härtill, att de mest fruktansvärda af våra fiender äro icke de, som öppet anfälla oss. Ty går icke "vår motståndare djefwulen omkring såsom ett rhytande lejon," med alla sina helwetiska legioner, "sökande hwem han uppsluka må?" Detta är förhållandet med alla menniskors barn; ja, och med alla Guds barn, så länge de wistas i detta främmande land. Dersför, om wi än icke frivilligt och sorgglöst rusa uti dem, skola wi likwäl helt säkert "falla uti mångahanda frestelser;" i frestelser, oräkneliga som stjernorna på himmelen; och desja frestelser omwexla och sammanblandas på tusende sätt. Men i stället för att, i lifhet med de otrogna, anse detta som en förlust, "hållen I det för all glädje," "wetande att eder tros bepröfwelse," äfwen då den "pröfwes såsom med eld," "werkar tålmod." "Men låten tålmodet hafwa ett fullkomligt werk, på det I mågen wara fullkomliga och hela och intet eder fattas."

3. Men hwad är tålmod? Wi tala nu icke om en hednisk dygd, icke heller om en naturlig slöhet, utan om ett lyckligt själstillstånd, verkadt i den troendes hjerta genom "den Helige Andes kraft." Tålmod är en sinnets beredwillighet att lugnt fördraga hwarje pröfning Gud sänder oss, att upptaga och bära vårt kors på det sätt och wid den tid det behagar honom att bestämma; och härigenom hålla wi medelwägen, så att wi hwarfen *ολιγωρον*-

tes. **förakta** våra lidanden, eller med tanförlöshet förbigå dem, såsom om de blott härledde sig från sammanstötande omständigheter eller andra tillfälliga orsaker; icke heller å andra sidan *εκλινόμενοι*, låta dem göra så djupt intryck på oss att de **uppsluka** eller **försvaga** oss, så att vi **sjunka under dem**. Vi måste gifva allt på att lidanden, antingen till kropp eller själ, äro medlen hvarigenom vi lära tålamod. Tålamodet innefattar följaktligen icke att vi icke känna dessa lidanden, det är icke detsamma som litgiltighet eller känslöslöshet, det är raka motsatsen till denna stöifsta slöhet, och det är alldeles skildt från retlighet och modfärdhet. Den tålmodigt troende bewaras från att falla i någon af dessa ytterligheter, genom att betrakta, hwem som är **upphöfvet** till alla hans lidanden? Det är Gud, hans Fader; och hwad det är som **bewe**ker honom att **sända oss** dessa lidanden? Icke egentligen hans rättwisa, utan snarare hans kärlek; och hwad är **affigten** med dem? Vårt wäl, "att vi skola blifwa delaktiga af hans helighet."

4. Helt nära förenad med tålamod är **mildhet**, om det icke snarare är en gren deraf; ty betecknar det icke tålligt lidande af oförrätter, ihymnerhet förörlämpningar, smädelser eller orättwisa beströflningar? Den lärer oss att icke wedergälla ondt med ondt eller bannor med bannor, utan twärtom wälsigna. Vår wälsignade Herre sjelf tyckes sätta ett särskildt värde på detta sinnelag. Han uppmanar oss ihymnerhet att "lära det af honom," om vi skola "finna ro till våra själar."

5. Men hwad hafwa vi att förstå med **tålamodets verk**? "Men tålamodet hafwe ett fullkomligt verk." Detta tyckes betydha: låt det hafwa sin fulla frukt och werkan. Och hurudan är den frukt, som Guds Ande allmänneligen härigenom bereder uti den troendes hjerta? En omedelbar frukt af tålamodet är frid, ett lust sinnesslugg, en stillhet i anden, som icke kan finnas annorstädes, än der tålamodet regerar. Och denna frid höjes ofta till fröjd. Äfwen under olika frestelser kan den, som "bewarar sin själ genom sitt tålamod," wittna, icke allenast om stillhet i anden, utan om seger och fröjd. Det både gör oss nöjda med vår lott och öppnar i våra bröst en liten himmel.

6. Huru skön är icke den bestrifning, apostelen Petrus gifwer, icke allenast om den frid och fröjd, utan om det hopp och den kärlek,

som Gud werkar i den, hwilka tåligt lida: "wi äro" säger han "med Guds magt bewarade genom tron till salighet!" Han tyckes här hafwa haft en blick på sjelfwa detta ställe hos Jacob. I som "nu, en liten tid, liden bebröfswelse i mångahanda försökelse," (samma ord som hos Jacob *ποικίλοις πειρασμοῖς*). "på det eder tros bebröfswelse må befinnas vara "till lof, pris och ära, när Jesus Kristus blifwer uppenbar," "hwilken I älsken, ändock I honom icke sett hafwen; den I och nu icke sen och dock tron uppå och fröjden eder med ofägelig och härlig glädje." Se här den frid, fröjd och kärlek, hwilken genom Guds mäktiga kraft är "tålmodets verk" eller frukt!

7. Och såsom frid, hopp, fröjd och glädje äro tålmodets frukter, frukter, hwarigenom det både frambringas och stadfästes, så är det lifaledes förnuftsenslign, **äkta mod**, hwilket i sanning icke kan bestå utan tålmod. Lejonets mod eller rättare grumbet, måste antagligen härleda sig från otålighet; men sann själskraft, en fristens mod, härleder sig från ett alldeles motsatt sinnelag. Kristligt nit stadfästes och föröfwas lifaledes genom tålmod och är då "**werksamt** i goda gerningar:" samma Ande manar oss att "tåligt lida endt och göra godt," att lifa willigt både göra och lida hela Guds wilja.

8. Men hwad är tålmodets **fullbordade verk**? Är det någonting mindre än "fullkomlig kärlek till Gud," en sådan kärlek till Gud, som beweker oss att älska hwarje menniskosjäl, "såsom Kristus älskade oss?" Är det icke en sammanfattning af hela religionen, af hela "det sinne, som war i Kristus Jesus?" Är det icke våra sjäalars förhållande till Guds beläte, till "hans lifnelse, som oss skapat hafwer?" Och är icke frukten häraf, att wi beständigt öfwerlemna oss sjelfwa med själar och kroppar åt Gud, helt och hållet anförtro och öfwerlemna allt hwad wi äro, allt hwad wi hafwa, allt hwad wi älska, såsom ett heligt offer, wälbehagligt för Gud genom hans kärleks Son? Detta tyckes vara "tålmodets fullkomliga verk," härledande sig från försökelsen af vår tro.

9. Men huru skiljer detta verk sig från det nådens verk, som utföres i hwarje troende, då hon först finner "förlösning i Jesu blod, nemligen syndernas förlåtelse?" Många personer, som icke allenast äro upprigtiga af hjertat, utan som frukta, ja, och älska Gud, hafwa icke talat wisligt öfwer detta ämne, icke öfwer-

ensstämmande med Guds ord. De hafwa talat om helgelseverket, och tagit ordet i dess fulla mening, såsom om det wore af helt annat slag, såsom om det skilde sig helt och hållet från det, som verkas uti oss genom rättfärdiggörelsen. Men detta är ett stort och farligt misstag, och dess följdrigtiga werkan är, att wi förringa det Guds nådewerk han utförde uti oss, då wi blefwo rättfärdiggjorda. I det ögonblick, wi blefwo rättfärdiggjorda "utan förskollan af hans nåd," då wi upptogos till barn genom den Åltskade, blefwo wi "födda på nytt," "födda ofwanaster," "födda af Anden;" och en icke mindre förändring verkades i våra själar, då wi "föddes af Anden," än den hwilken verkades med våra kroppar wid vår naturliga födelse. I den stunden sker en omsfattande förändring, från inre syndfullhet till inre helighet. Kärleken till det skapade förwandlas i kärlek till skaparen; kärlek till werlden, i kärlek till Gud. Jordiska begär, köttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne, blifwa wid det tillfället genom Guds mäktiga kraft förwandlade till himmelska begär. Vår fringirrande egenwilja hänmmas i sitt lopp och nedböjes under Guds wilja. Höghmod och förmäthenhet förwandlas till ödmjukhet af hjertat, wreden jemte alla häftiga, oordentliga passioner till lugn ödmjukhet och wänlighet. Med ett ord: det sinne, som är "jordiskt, sinligt och djefwulft," lemnar rum för det "sinne, som war i Kristus Jesus."

10. Men det frågas: "hwad mera än detta kan innefattas i full helgelse?" Ingen må föreställa sig att det innefattar något nytt slag af helighet. Från det ögonblick, wi äro rättfärdiggjorda, tills våra andar återgå till Gud, är "kärleken lagens fullbordan;" en fullbordan af hela den evangeliska lagen, som sattes i den adamitiska lagens ställe, då första löftet gafs om "qwinnsans fäd." Kärleken är summan af den kristliga helgelsen; den är det enda **flaget** af helighet, och finnes i olika **grader** hos alla troende, hwilka af Johannes betecknas såsom "barn, ynglingar och fäder." Skilnaden mellan den ene och den andre ligger helt och hållet i graden af kärlek. Häruti är det en lifa stor skilnad i andelig som i naturlig mening, mellan fäder, ynglingar och barn.

Swar och en, som är född af Gud, äfwen då han ännu endast är ett "barn i Kristus," har i sitt hjerta kärleken till Gud och kärleken till sin nästa, i förening med mildhet, saktmod och undergiffwenhet. Men allt detta tillsammans är ännu swagt i förhållande

till graden af hans tro. Tron hos ett barn i Kristus är swag, den är i allmänhet förenad med twifwel och fruktan; twifwel huruvida själen icke bedragit sig eller fruktan att hon icke skall uthärda intill ändan. Och om hon, i affigt att motverka dessa plågsamma twifwel eller bortskaffa denna pinsamma fruktan, omfattar den meningen, att en sant troende icke kan "lida steppsbrott på tron," skall erfarenheten förr eller sednare wisa, att det endast war en sönderbruten rörstaf, som, långt ifrån att uppehålla henne, endast skall intränga i hennes hand och genomborra den. Men wi återgå till ämnet. I samma förhållande, som tron wäxer, tillwäxer hennes helighet, hon tillwäxer i kärlek, mildhet, ödmjukhet, i hwarje del af Guds beläte, tills det behagar Gud, sedan hon blifwit grundligt öfwerthgad om inneboende synd, om sin natur's fullständiga förderf, att borttaga allt; att helga hennes hjerta och rena henne från all orättfärdighet, att uppfylla det löftet, som han först gaf åt sitt gamla förbunds folk, och med dem åt Guds Israél i alla tider: Jag "Herren din Gud skall omskära ditt hjerta, och din sjäds hjerta, att du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ."

Det är icke lätt att tänka sig, hwilken stilmad det är mellan det hon erfar nu, och det hon erfart förut. Till des denna genomgående förändring verkades i hennes själ, war all hennes helighet **blandad**. Hon war ödmjuk, men icke helt och hållet, hennes ödmjukhet war blandad med högmod; hon war mild, men hennes mildhet stördes ofta af wrede eller någon annan obehaglig eller pinsam själsrörelse. Hennes kärlek till Gud war ofta dämpad genom kärlek till någonting skapadt; kärleken till nästan förswagades ofta genom onda aningar, misstankar, eller tankar om icke känslor, som woro emot broderlig kärlek. Hennes wilja war icke helt undergifwen Guds wilja, utan, ehuru hon i allmänhet kunde säga, jag är kommen "icke för att göra min wilja, utan hans wilja, som sändt mig;" likwäl gjorde hennes natur då och då uppror och hon kunde icke alltid öppet säga: "Herre, icke som jag vill utan om du vill." Nu deremot är hela hennes själ i öfwerensstämmelse med sig sjelf; det är intet misfljud. Alla hennes själsrörelser flyta nu i en fortsatt ström, i en jemn riktning mot Gud. Till dem som sålunda genom tålmodets "fullkomliga werk" "ingått i hans hwila" kan du i sanning säga:

Lugnt ditt inre alltid är,
öförb stillhet råder der!

Det finnes numera ingen blandning af motsatta känslor: allt är frid och öfwerensstämmelse, själen är uppfylld med kärlek, och så länge hon fortsätter att waka och bedja, finnes ingen tvingande magt, som nödvändigt hämmar kärlekens ström, lika litet som hjertats slappning; och en ständigt flödande kärlek medför en fortsatt glädje i Herren; den helgade "fröjdas alltid," "beder utan återwände," samtalar beständigt med den Gud han älskar, och är "tacksam i alla ting." Och såsom han nu älskar Gud af allt sitt hjerta och af hela sin själ, och af all sin håg och af alla sina krafter, så regerar nu Jesu enamt i hans hjerta och är Herre öfwer hwarje sinnesrörelse derinne. Filip. 4: 6, 7.

11. Men någon kunde fråga: på hwilket sätt verkar Gud denna fulla, denna genomgående själsförändring hos en troende; detta förwånande verk, hwilket så få vilja tro, ehuru vi förtälja dem det? ¹ Verkar han det gradwis genom en långsam fortgång, eller hastigt, i ett ögonblick? Många äro striderna angående detta ämne juft bland Guds barn! Och så torde det förblifwa, efter allt det, som har blifwit sagdt och efter allt, hwad som kan sägas derom. Ty många skola fortfarande säga med den ryktbare juden: "Non persuadebis, etiamsi persuaseris:" det är, "du skall icke öfwerhyga mig, fastän du har öfwerhygat mig." Och många skola blifwa så mycket fastare häruti, emedan de heliga skrifterna äro tyfsta angående detta ämne; emedan det icke är fastställdt, åtminstone icke i bestämda uttryck, i någon del af Guds ord. Hwar och en må derföre behålla sina egna meningar, förutsett att han will medgifwa sin nästa samma frihet; att han icke will wredgas på dem, som skilja sig från hans meningar, icke hysa hårda tankar om dem. Tillåt mig äfwen att tillägga ännu en sak: ware sig förändringen är ögonblicklig eller gradwis, se till att du icke gifwer dig någon ro, förr än den är utförd i din egen själ, så framt du åstundar att wiåtas när Gud i härligheten.

12. Med detta förbehåll, och i affigt att sprida hwad ljus jag kan öfwer denna wigtiga fråga, will jag helt enkelt berätta

¹ Ordställningen leder tanken på Ap.-gern. 13: 14. "Ett verk verkar jag i edra dagar, ett verk, det I icke tro skolen, om någon det eder förtäljer."

hwad jag sjelf sett under loppet af många år. För fyra eller fem och fyratio år sedan, då jag icke hade klara åsigter om apostelens mening med att förmana oss att "lemna de första grunderna af Kristi lära och taga det före, som till fullkomlighet leder," önskade två eller tre personer i London, hvilka jag känner såsom sant upprigtiga, att gifwa mig en berättelse angående deras erfarenheter. Dessa föreföllo högst owanliga, ja, det war stilfästigt från allt, hwad jag förut hört, men punktligt öfwerensstämmande med föregående framställning af full helgelse. Året derefter kommo två eller tre personer i Bristol och två eller tre i Kingswood till mig och afgåfwo alldeles samma berättelse om sin erfarenhet. Några så år derefter inbjöd jag alla i London, som gjorde samma bekännelse, att komma tillsammans med mig på Foundery, på det jag måtte blifwa grundligt öfwerthygad. Jag bad den Guds mannen Thomas Walsh att möta oss der. Då wi woro samlade, framstälde den ene efter den andre de mest pröfwande frågor, wi kunde upptänka. Hwar och en af de närvarande svarade utan tvekan och på det mest ofkonstlade sätt, så att wi woro fullt öfwerthygade, att de icke bedragit sig sjelfwa. Under åren 1759, 1760, 1761 och 1762 förökades deras antal storligen, icke ensamt i London och Bristol, utan äfwen i olika delar af Irland såwäl som i England. Icke nöjd med andras vittnesbörd, examinerade jag sjelf omsorgsfullt de flesta af dem och endast i London fann jag 642 medlemmar af vår förening, som hade den klaraste erfarenhet och hwilkas vittnesbörd jag ingen anledning hade att betwifla. Jag tror, att intet år förflutit sedan den tiden, då Gud icke har utfört samma verk i många andra; stundom i en, stundom i en annan del af England eller Irland; — ty "winden blåser hwart den will;" — och hwar och en af dessa hafwa, efter den mest omsorgsfulla undersökning, — jag har icke funnit ett enda undantag, hwarken i England eller Irland — förklarar, att deras befrielse från synden war **ögonblicklig**, att förändringen verkades i ett ögonblick. Hade hälften af dessa, eller en tredjedel, eller en bland tjugo, förklarar den wara **gradwis** verkad i dem, då skulle jag hafwa trott det, med afseende på dem och tänkt, att **några** blifwa helgade gradwis och andra ögonblickligt. Men som jag under en så lång tid icke har funnit, att en enda person talat sålunda, då alla som tro, att de äro helgade, förklara med en röst,

att förändringen skedde i ett ögonblick, kan jag icke tro annat än att helgelsen i allmänhet sker ögonblickligt, om den icke alltid är ett ögonblicks verk.

13. Men huru denna fråga än afgöres, antingen helgelsen, i ordets fulla mening, verkas ögonblickligen eller gradwis, huru skola wi uppnå den? "Hwad skola wi göra," sade judarne till vår Herre, "att wi må verka Guds verk?" Hans svar lämpar sig för hwar och en, som frågar: hwad skall jag göra, att helgelsen, detta Guds stora verk, må blifwa utfördt i mig? "Det är Guds verk, att I tron på den han sändt hafwer." På detta ena verk bero alla de andra. Tro på Herren Jesus Kristus, och all hans wisdom, magt och trofasthet äro på din sida. I detta såsom i alla andra fall gäller det, "af nåd äro wi frälste genom tron." Helgelsen är likaledes "icke af gerningar, på det ingen skall berömma sig." "Guds gåfwa är det," och den är att erhålla genom enkel ofonstlad tro. Antag att du nu bemödar dig att "fly allt det, som ondt synes," beslutar dig om "goda gerningar," om att wandra i alla Guds rätter, i wälsamhet och omsorg, då är det endast en punkt som återstår. Guds röst till din själ är: "tro och war frälst." För det första tro, att Gud har **lofwat** att frälsa dig från all synd, och uppfylla dig med all helighet; för det andra tro, att han är **mächtig** att sålunda "på det fullkomligaste frälsa dem, som genom honom komma till Gud;" för det tredje, tro, att han är såwäl **willig**, som mächtig att "på det fullkomligaste frälsa dig, att rena dig från all synd och uppfylla ditt hjerta med kärlek. Tro för det fjerdte, att han icke allenast är mächtig utan äfwen willig att göra det **nu!** Icke när du skall dö, icke i någon aflägsen tid, icke i morgon, utan **i dag**. Han will då bereda dig att tro, att **det är gjordt** enligt hans ord, och då har "tålamodet ett fullkomligt verk, på det I mågen wara fullkomliga och hela och att intet eder fattas."

14. I skolen då wara fullkomliga. Apostelen tyckes med detta uttryck *τελειοι* mena: I skolen blifwa fullt befriade från hwarje ond gerning; från hwarje ondt ord; från hwarje syndig tanke, ja, från hwarje ondt begär, själsrörelse och böjelse; från allt inre förderf, från alla qwarleswor af det köttsliga sinnet, från hela syndakroppen; och I skolen blifwa "förnjade i edert sinnes anda," till hwarje rätt själstillstånd, efter hans beläte, som skapat eder,

"i sannskyldig rättfärdighet och helighet." I skolen blifwa **hela och felfria oloxligeu**: — samma ord som apostelen nyttjar till de kristna i Tessalonika. — Detta tyckes häntyda, icke så mycket på arten, som på graden af helighet, såsom om han hade sagt: "du skall åtnjuta en så hög grad af helighet, som är förenligt med ditt närvarande tillstånd, såsom stadd på en pilgrimsfärd," och dig skall **intet fattas**; Herren din herde, din fader, din återlösare, din heliggörare, din Gud och ditt allt, will föda dig med bröd af himmelen och gifwa dig kraft tillräckligt. Han will leda dig fram till hugswalelsens floder och bewara dig hwarje ögonblick, så att då du älskar honom af allt ditt hjerta — hwilket är summan af all fullkomlighet — skall du "fröjda dig alltid, bedja utan återwändo, wara tacksam i allting," "tills dig rikligen förlänas ingången i hans ewiga rike!"

Sextonde predikan.

Kärlekens natur och kännetecken.

Om jag utskiftade alla mina egodelar, och öfwerantwardade min lifamen att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt.
1 Kor. 13: 3.

1. Stor anledning finnes att befara, att det skall blifwa sagdt om de fleste här närvarande, att detta skriftställe, såwål som alla dem I hafwen hört förut, i sjelfwa werket gagnade eder intet. Några äro måhända icke nog uppmärksamma att gifwa akt på ordet; andra, som detta göra, sätta icke full tro dertill; åter andra som tro det, skola likwål anse det wara ett hårdt tal, och så förgäta det, så snart de kunna; och af de få, som "annanma det straxt med glädje," hafwa somliga inga ödmjukhetens eller sjelförsakelsens rötter uti sig och, "då förföljelser uppstå för ordets skull, skola de falla ifrån," hellre än att lida sådana. Och äfwen hos dem, som gifwa akt på ordet samt tro och ihågkomma det, ja, och låta det intränga så djupt i sina hjertan, att det både

flår rot, uthärdar frestelsernas hetta och börjar att frambringa "frukt," skall det lifwäl icke hos alla frambringa **frukt till fullkomlighet**. "Denna werldens omsorger" och nöjen samt begäret efter andra jordiska ting, skola, om de icke fallit förr, "uppväxa med ordet" och förqwasma deras andeliga lif.

2. Icke heller är jag, som talar Guds ord, mera betryggad mot denna fara än I, som hören det. Jag har, så wäl som andra, af naturen "ett ondt, otroget hjerta;" och när helst Gud skulle tillåta försöjeljelse uppstå, ja, wore det endast en liten förolämpning, kunde jag blifwa den förste som toge anstöt. Eller, om Gud tillät werldens omsorger att öfwerwäldiga mig eller om han skulle uppböra att på ett färfildt sätt skydda mig mot de nöjen, som icke leda till honom, mot begäret efter jordiska ting, då skulle jag säkert blifwa öfwerwunnen och efter att hafwa predikat för andra, själf wara bortkastad.

3. Hwarför talar jag då ordet för andra? So, emedan "evangelium är mig anförtrodt" och, hwad jag kommer att göra i morgon, det känner jag icke, men i dag will jag predika evangelium. Och, med hänsyn till eder, lyder mitt uppdrag sålunda: "du menniskobarn: jag sänder dig till dem; och du skall säga till dem: detta säger Herren Herren; -- ehwad de höra det, eller låta det."

Så säger Herren, Herren: "om du will ingå i lifwet, så håll budorden" — och för att kunna detta, "tro på Herren Jesus Kristus, så warder du salig". "Icke öfwergifswande våra sammankomster, såsom några plåga." Ebr. 10: 25, grundtext. Gå in i din kammar "och bed till din Fader i det fördolda" och "utggjut ditt hjerta för honom." Låt Guds ord wara "en lyfta för din fot och ett ljus på alla dina vägar;" "tala derom när du sitter i ditt hus, eller går på vägen, när du lägger dig neder, och när du uppstår!" "Bewara ditt hjerta med all flit," och "bewara din tunga för det ondt är, och dina läppar, att de intet bedrägeri tala." "Wänder eder till mig af allt hjerta och med fastande" såwäl som med bön; i lydnad för vår döende Återlöfware, "förkunnen hans död, till det han kommer," genom "att äta det brödet och dricka den kalken." I den kraft, hwilken I genom dessa medel skolen erhålla från höjden, gören allt, hwad som är föreskrifwet i lagen, och undwiken allt hwad som deruti förbjudes, ty "den som syndar på ett är saker till

allt." "Förgät icke att göra godt och att meddela:" — ja, "medan du tid hafwer, gör (allt) godt (du kan) mot alla menniskor." "Försaka dig sjelf och tag ditt kors på dig hwar dag," och om du fallas bertill "emotstå till blods!" Och då någon af eder kan förklara: "allt detta har jag gjort," må han då vidare säga till sig sjelf dessa textens ord — för hwilka icke allenast sådana som Felix utan till och med den heligaste själen på jorden må bäsfa, — "om jag utskiftade alla mina egodelar och öfwerantwardade min lekamen att brännas och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt."

Det tillhör för den skull oß alla i högsta grad att lära känna

I. Den fulla meningen af dessa ord: "om jag utskiftade alla mina egodelar och öfwerantwardade min lekamen att brännas;"

II. Den sanna betydelsen af ordet kärlek: och

III. I hwad mening, det kan sägas, att utan kärlek är allting annat oß till ingen nytta.

I. 1. För det första måste det iakttagas, att ordet som nyttjas af Paulus werkligen betyder **att utskifta i små delar och dernäst att utdela**, hwad som blifwit på sådant sätt afdeladt: följaktligen innefattar det icke allenast att på en gång beröfwa oß sjelfwa alla de jordiska egodelar wi besitta, hwilket möjligen kunde ske antingen till följd af en wiß affmak för werlden eller en hastig förändring till fromhet, utan här menas en handling af fritt wal, och detta wal och beslut lugnt och ståndaktigt fullföljt. Det kan likaledes innefatta, att detta icke härleder sig från säfänga, utan till en del från rätta grundsatser, nemligen från affigtenatt efterleswa Guds bud och ett begär att få del af hans ewiga rike. Det måste vidare iakttagas, att ordet **öfwerantwardade** betecknar en handling som sker af full inre öfwerensstämmelse och följaktligen innefattar det, likt föregående ord, icke en hastigt oöfweräinkt sak, utan något som med öppna ögon och beslutsamt hjerta företages. Fulla meningen af ordet är denna, ("den der öra hafwer, han höre:") äfwen om jag gaf alla egodelar i mitt hus för att bistå de fattiga och gjorde det till och med efter ett fritt och moget wal, äfwen om jag tillbringade mitt lif med att utdela det åt dem med mina egna händer, och det i affigt att lyda Gud, och om jag i samma affigt skulle lida smädelse, wanära, bojer och fängelse och icke önsfaste befrielse derifrån, utan heller sjelfwa döden, — ja, döden tillfogad på det för naturen mest ryfsanswärda sätt, trots allt detta,

om jag icke hade kärleken, kärlek till Gud och kärlek till hela människosläktet utgjuten i mitt hjerta genom den Helige Ande, wore det mig intet nyttigt.

II. 1. Våtom oss nu fråga, hvad denna kärlek är? Hvad är ordets sanna betydelse? Wi må betrakta det antingen till dess beskaffenhet eller dess verkningar. Och på det wi icke må begå något misstag, fästa wi intet afseende på människans omdöme, utan gå till vår Herre sjelf, för att få en förklaring på kärlezens beskaffenhet och dess verkningar, såsom hans inspirerade apostel skilbrar den.

2. Den kärlek, hwilken vår Herre fordrar hos alla sina efterföljare, är kärleken till Gud och människan; till Gud för hans egen och till människan för Guds skull. Men, hvad är det att älska Gud, annat än att hafwa sin fröjd i honom; att fröjda sig uti att göra hans wilja, beständigt åstunda att behaga honom, att söka och finna vår lycksalighet i honom, att dag och natt törsta efter ett fullare åtnjutande af honom?

3. Våttit af denna kärlek har vår Herre tydligt framställt för oss, "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta." Icke så, att wi förbjudas älska eller njuta af någonting annat än Gud; ty han har befallt oss att älska vår nästa, det är: alla människor såsom oss sjelfwa, att eftersträfwä deras lycksalighet, lika innerligt och beständigt som vår egen och derjemte att älska många af hans skapade verk, i den mest otvetydiga mening att fröjda oss i dem, att åtnjuta dem: fastän på ett sådant sätt och i en sådan grad, som wi weta och finna wara lämpligt för att bereda oss högre salighet i Gud. På sådant sätt äro wi kallade "att älska Gud af allt vårt hjerta."

4. Verkningarna eller beskaffenheten af denna kärlek har apostelen i föreliggande kapitel beskriwit. Och alla dessa äro ofelbara kännetecken, hwarigenom hwar och en kan bedöma sig sjelf, huruvida han har denna kärlek eller icke; de förtjena vår djupaste uppmärksamhet.

5. "Kärleken är tålig," eller långmodig. Om du älskar din nästa för Guds skull, då har du öfwerseende med hans swagheter. Om han är i saknad af wisdom, då skall du hysa medlidksamhet med honom och icke förakta honom. Om han är i någon willfarelse, då skall du i mildhet bemöda dig att rätta honom, utan

någon wrede eller förebråelse. Om han blifwer öfwerwunnen af någon dårskap, då skall du i mildhetens ande arbeta på att återställa honom, och om det icke hastigt kan ske, skall du hafwa tålamod med honom; om Gud till äfventhurs måtte lyckas att bringa honom till kärlekens och sanningens kunskap. Och under alla retelser, antingen af menniskans swaghet eller ondskå, skall du wisa dig såsom ett föredöme i wänlighet och mildhet, och blifwer det än så ofta upprepadt, bör du likwäl "icke låta dig öfwerwinnas af det onda, utan öfwerwinna det onda med det goda." Låt ingen förföra dig med såfäringa ord: den som själunda icke är långmodig, har icke kärleken.

6. Widare: "kärleken är mild." Hwar och en, som har kärlet till Gud och menniskan utgjuten i sitt hjerta, byser en brinnande och outsläckt törst efter alla sina medmenniskors lycksalighet. Hans själ försmälter uti detta brinnande begär, hwilket han beständigt närar, och hwaraf hjertat öfverflödar, det talar munnen. På hans tunga är mildhetens lag. Samma lag är ock intryckt på hans handlingar. Kärleksflammen inom honom arbetar beständigt på att bana sig wäg och sprida sig mer och mer, till alla, med hwilka han har beröring. Antingen han tänker eller talar, ja, hwad helst han gör, leder det till samma ändamål, befrämjandet af sina medmenniskors lycksalighet, på alla möjliga sätt. Bedragen för den skull icke edra egna själar! Den som icke är själunda mild, eger icke kärleken.

7. Widare: "kärleken afundas icke." Detta innefattas i sanning uti uttrycket: "kärleken är mild." Mildhet och afund äro nemligen oförenliga, de kunna lika litet bo tillsammans som ljus och mörker. Om wi innerligt åstunda all lycksalighet åt alla, då kunna wi icke afundas någon enda menniskas wälfärd. Så långt ifrån att wi skola plågas deraf, det skall twärtom kännas lust för våra själar att vår inre längtan tillfredsställes. Om wi ständigt göra allt godt wi kunna mot våra medmenniskor, och längta att göra ännu mera, då är det omöjligt, att wi skulle känna misnöje öfwer något godt de erhålla; i sanning, det skall blifwa sjelfwa vårt hjertas fröjd. Huru wi nu än må smickra oss sjelfwa eller hwarandra, den som afundas har icke kärleken.

8. Häraf följer att: "kärleken förhäfwer sig icke;" eller snarare, den är icke obetänksam eller hastig att döma, ty detta är

obeskrifligen ordets rätta mening. Så många som älska sina medmenniskor, för Guds skull, stola icke lätt intagas af onda tankar om någon af dem, hwilka de tillönska allt godt, andligt såväl som timligt. De kunna icke ens i sina hjertan fördöma någon utan bewis, icke heller på grund af swaga bewis. Nej, i sanning icke, utan att först om möjligt hafwa honom och hans ålagare ansigte mot ansigte, eller åtminstone delgifwa honom anlagelsen och låta honom tala för sig sjelf. Swar och en af eder känner, att I icke kunnen handla på annat sätt mot någon, som I innerligt älsken. Följaktligen: den, som icke handlar på sådant sätt, har icke kärleken.

9. Jag anmärker endast ännu en wertan eller egenskap hos denna kärlek. "Kärleken uppblåses icke." Du kan icke göra orätt mot någon som du älskar. Derför, om du älskar Gud af allt ditt hjerta, kan du icke begå den orättwisan eller förörlämpningen att beröfwa honom hans ära, genom att taga det åt dig sjelf, som tillhör Gud allena. Du måste medgifwa, att allt det du är, och allt det du har, är hans; att honom förutan kan du ingenting göra; att han är ditt ljus och ditt lif, din kraft och ditt allt; och du är intet, ja, mindre än intet, inför honom. Och om du älskar din nästa som dig sjelf, skall du icke kunna föredraga dig sjelf framför honom. Nej, du skall icke kunna förakta någon enda och ännu mindre hata någon. Såsom waxet smälter för elden, så försmälter högmodet för kärleken. All högdragenhet, ware sig i hjertat, talet eller åtbörderna, försvinner der kärleken har öfverhanden. Den sänker de höga blickarna hos den, som berömd sig af sin styrka, och gör honom, såsom ett litet barn, mistrogen mot sig sjelf, villig att höra, glad att lära, lätt att öfverbewisa, lätt att öfwertala. Swar och en, som är annorlunda sinnad, må han uppgifwa allt såfångt hopp: han är uppblåst och i saknad af kärleken.

III. 1. Det återstår nu att fråga, i hwad mening, det kan sägas, att "om jag utstiftade alla mina egodelar, och öfwerantwaddade min sekamen att brännas och hade icke kärleken, så wore det mig intet nyttigt."

2. Den högsta meningen af orden är utan twifwel denna: hwad helst wi göra och hwad helst wi lida, om wi icke äro "förnyade i vårt sinnes anda" och "Guds kärlek är utgjuten i våra

hjärtan genom den Helige Ande, som oss gifwen är," kunna wi icke ingå i det ewiga lifwet. Ingen kan dit ingå utan genom förtjensten af det förbund, hwilket Gud har gifwit åt oss genom sin kärleks Son.

3. Men emedan allmänna sanningar äro föga i stånd att verka på oss, låtom oss betrakta en eller två särskildheter, med hänsyn till hwilka allt hwad wi kunna göra eller lida gagnar oss intet, om wi icke ega kärleken. Och först, allt utom denna gagnar oss intet, emedan det icke kan göra vårt lif lyckligt; icke heller kan det, för det andra, göra döden angenäm.

4. Utan kärlek kan ingenting gagna oss i den mening, att göra vårt lif lyckligt. Med lycka menar jag icke ett dåraktigt nöje, som måhända börjar och slutar i samma stund; utan ett sådant tillstånd af wälbefinnande, som beständigt uppfyller själen och gifwer en stadig och sannskyldig tillfredsställelse. Men att ingenting utan kärleken kan gagna oss, med afseende på närwarande sällhet, skall wisa sig af följande enkla betraktelse: du kan icke vara i samsnad af den wid någon enda, aldrig så liten omständighet, utan att känna lidande, och ju mera du afslägsnar dig ifrån densamma, desto större blifwer ditt lidande. Är du i samsnad af tålmod? Då, så långt du står tillbaka häri, är äfwen din sällhet ofullkomlig. Ju mera de motsatta finnesyttringar, wrede, retlighet eller hämndbegär så öfwerhanden, desto mera olycklig är du. Du wet, du känner detta; och icke kan stormen stillas eller friden återwända till din själ, om icke mildhet, wänlighet och tålmod eller, med ett ord, **kärleken** tager sitt säte derinne. Om någon menniska inom sig själf, finner illwilja, wrede, hat eller något annat sådant, som står i motsats till mildheten, då är ofrid förhanden och ju starkare dessa passioner äro, desto mera olycklig är hon. Om den lättjesfulla menniskan kan sägas äta sitt eget kött, mycket mera den ondsfesfulla eller hämndgiriga. Hennes själ är själfwa bilden af helwetet, full af plåga såwäl som ondska. Hon har redan den mask, som aldrig dörr, och hastar till den eld, som aldrig kan utsläckas; ehuru det stora swalget likwäl ännu icke är rest mellan henne och himmelen. Såsom det ännu finnes en Ande, som är redo att hjälpa hennes swaghet, som fortfarande är willig, om hon utsträcker sina händer mot himmelen och begråter sin ofunnighet och elände, att rena hennes hjerta från onda finnesrörelser och för-

nya det i kärlek till Gud, och leda henne, genom närvarande tid, till ewig lycksalighet.

5. För det andra: utan kärlek kan ingenting göra döden angenäm. Med angenäm, menar jag icke slöhet eller känslolöshet. Jag vill icke säga, att den dör på ett lyckligt sätt, som dör af slagansfall eller genom skottet af en kanon, lika litet som den, hwilken har "bränt tecken i samwetet" och dör så bekymmerslöst som djuren, hwilka förgås. Icke heller tror jag du skall afundas någon den hugswalelse att dö yrande i wanwet. Men med en angenäm död menar jag en lugn utgång ur lifwet, full af sanjad frid och glädje. Och en sådan död kunna alla våra handlingar och alla våra lidanden i werlden icke gifwa oss, om wi äro i saknad af kärleken.

6. För att göra detta mera tydligt kan jag icke wädja till min egen erfarenhet, men wäl till hwad jag har sett och till andras erfarenhet. Och två har jag sjelf sett lemna detta lifwet i, hwad jag kallar, ett angenämt tillstånd, ehuru icke med lika mycken hugswalelse. Den ene hade bewisligen mera hugswalelse än den andre, emedan han hade mera kärlek.

7. Jag wärdade den förste under en stor del af hans sista lidande, såwäl som då han uppgaf sin själ till Gud. Han utropade: "Gud slår mig med swåra lidanden, men jag tackar honom för alla, jag wälsignar honom för alla, jag älskar honom för alla!" Då han straxt före sin bortgång tillfrågades: äro Guds hugswalelser ringa för eder?" swarade han högt, "nej, nej, nej!" Kallande alla dem, som woro när honom, wid namn, sade han: "tänk på himmelen, tala om himmelen, all den tid är förlorad, då wi icke tänka på himmelen." Detta är kärlefsens röst, och så långt den hade öfwerhanden, war allt hugswalelse, frid och glädje. Men såsom hans kärlek icke war fullkomlig, så war icke heller hans hugswalelse. Han hade mellanstunder af otålighet och följaktligen af ofrid; men genom både det ena och det andra gaf han ett oemotfägligt bewis, att kärleken kan förljuswa både lifwet och döden; och att när den antingen är frånwarande eller fördunklad i själen, då är ingen frid eller hugswalelse der.

8. Det war på denna plats jag såg den andre gode Jesu Kristi stridsmannen kämpa mot sin siste fiende, döden. Och det war i sanning en syn, wärd att ses af Gud, englar och menniskor.

Somliga af hans sista andetag tillbringades med sång och pris till honom, som då gaf honom segren, i förwißning härom begynte han att triumfera under sjelfwa stridens hetta. Då han tillfrågades: "har du Guds kärlek i ditt hjerta?" uppljstade han sina ögon och händer och svarade: "ja, ja," med all den kraft han hade qwar. Till en som frågade om han war rädd för djefwulen, hwilken han just hade omnämnt, såsom görande sina sista ansatt emot honom, svarade han, "nej, nej, min älskade Frälsare har besegrat hwarje fiende, och han är när mig, jag fruktar intet." Straxt derefter sade han: "vägen till min älskade Frälsare är swår, men den är kort!" Det warade icke länge förr än han föll i ett slags slummer, under hwilken hans själ lugnt återwände till Gud, som gifwit den.

9. Här — må wi gifwa att derpå — war ingen blandning af några lidelser eller yttringar, motsatta kärleken; derför fanns intet mörker: fullkomlig kärlek utkastar hwad helst det wara må, som kunde hafwa åstadkommit plåga. Och hwem helst du är, som har ett lifnande mått af kärlek, ditt slut skall blifwa lift dennes! ¹

10. "I Kristo Jesu gäller hwarken omskärelse eller förbud, utan tron som **verkar genom kärleken.**" Må Gud uppfylla våra hjertan med en sådan kärlek till alla menniskor, att wi äro redo gifwa vårt lif för dem! Måtte våra själar beständigt öfwerflöda af kärlek och måtte alla oheliga och kärlekslösa sinnesyttringar förbränkas i densamma! Låtom oss "wandra i kärleken," till dess Gud fallar oss upp i kärlekens hem att regera med honom från ewighet till ewighet. Låtom oss waka, bedja, tro, älska, tills hela Guds bild är upprättad i vår själ, tills wi blifwa "heliga såsom han, hwilken oss kallat hafwer, helig är," och "fullkomlige, såsom vår himmelske Fader fullkomlig är!"

---

¹ I företalet till de förut utkomna "**Ämtiotte predikningar**" säger författaren: "Wi kunna dö utan kunskap om många sanningar och lifswäl föras i Abrahams sköt; men om wi dö utan kärlek, hwartill gagnar kunskapen? Just så mycket som den gagnar djefwulen och hans englar."

Sjuttonde predikan.

Kristlig fullkomlighet.

Derför wilja wi . . . taga det före som till fullkomlighet leder. Ebr. 6: 1.

Orden lyda i sitt sammanhang sålunda: "derför wilja wi lemna de första grunderna af Kristi lära, och taga det före, som till fullkomlighet leder; icke på nytt läggande grund med bättring ifrån döda gerningar, och med tro på Gud," hwilket apostelen straxt förut kallar "de första bestädsverna af Guds ord," som äro lämpliga "för barn," för sådana som nyss "smakat att Herren är god."

Emedan fullföljandet af detta ämne är af yttersta wigt, säger apostelen i de följande orden: "detta wilja wi göra, om annars Gud tillstädjer; ty det är omöjligt, att dem, som en gång upplysta äro, och smakat hafwa den himmeliska gåfwan och delattige wordne äro af den Helige Ande och smakat hafwa det goda Guds ord och den tillkommande werldens krafter och affallna äro, att dem igen förnya till bättring." Såsom om han hade sagt: om wi icke gå framåt "till fullkomlighet," äro wi i yttersta fara att affalla. Och om wi affalla, är det omöjligt — det vill här säga: högst swårt — att åter igen bliwa förnyade till bättring.

I affigt att göra detta wigtiga strifställe så lätt förstådt som möjligt, vill jag bemöda mig,

I. Att wisa, hwad fullkomlighet är;

II. Att beswara några inwändningar mot densamma; och

III. Att ihyseslätta mig något litet med motståndarena.

I. Jag skall först bemöda mig att wisa, hwad fullkomlighet är.

1. Och för det första föreställer jag mig icke den fullkomlighet, hwarom här talas, wara englalik fullkomlighet. Enär dessa härliga wäsenden aldrig öfwergifwit sitt första tillstånd, aldrig af-

wifit från sin ursprungliga fullkomlighet, äro alla deras medfäpade förmögenheter oförderfwade, deras förstånd iöhynerhet är ett alltid sfinande ljus. Deras uppfattningsförmåga om alla ting är klar och wiß och deras omdöme alltid rätt. Följaktligen, ehuru deras wetande är inskränkt, ty de äro skapade warelser, ehuru de äro ofunniga om oräkneliga ting, äro de likwäl icke utsatta för mißtag. Deras wetande är fullkomligt i sitt slag. Och emedan deras sinnesrörelser beständigt ledas af deras icke felande förstånd, så att alla deras handlingar öfwerensstämma dermed, göra de hwarje ögonblick, icke sin egen, utan "Guds goda och behagliga wilja." För den skull är det icke möjligt för menniskan, hwars förstånd är förmörkadt, och för hwilken mißtag är lika så naturligt som ofunnighet, och som alls icke kan tänka utan med tillhjelp af organer, hwilka äro förswagade och skadade, liksom andra delar af hennes dödliga lefamen; det är icke möjligt, säger jag, för menniskan att alltid tänka rätt, att uppfatta tingen klart och att döma rätt angående dem. Följaktligen äro hennes böjelser, som på mångfaldigt sätt äro beroende af hennes förstånd, äfwen i oordning; och hennes ord och handlingar äro mer eller mindre under inflytandet af dessa oordningar, som finnas både i hennes förstånd och känslor.

Häraf följer, att ingen menniska, så länge hon wistas i lefamen, kan uppnå englalik fullkomlighet.

2. Icke heller kan någon menniska, så länge hon är i en döblig lefamen, uppnå Adamitiskt fullkomlighet. Adam war, utan twiswel, före sitt fall, lika ren, lika fri från synd, som de heliga englarna. På samma sätt war hans förstånd lika klart som deras och hans känslor lika regelmessiga. Såsom han, till följd häraf, alltid dömdo rätt, egde han äfwen förmåga att tala och handla rätt. Men sedan menniskan gjorde uppror emot Gud, hafwa omständigheterna blifwa helt annorlunda. Hon är icke längre i stånd att undgå oräkneliga mißtag, följaktligen kan hon icke alltid förhindra orätta känslor, icke heller kan hon alltid tänka, tala eller handla rätt. För den skull kan menniskan i sitt närwarande tillstånd lika litet uppnå Adamitiskt som englalik fullkomlighet.

3. Den högsta fullkomlighet en menniska kan uppnå, så länge själen bor i hennes lefamen, utesluter icke ofunnighet, mißtag, och tusende andra swagheter. Från orätta omdömen skola orätta ord och handlingar ofta nödwändigt flyta och i somliga fall skola orätta känslor

således uppståga från samma källa. Jag kan döma orätt om dig; jag kan hafwa mer eller mindre goda tankar om dig, än jag borde hafwa, och detta misstag i mitt omdöme kan icke allenast åstadkomma någonting orätt i mitt uppförande, utan det torde hafwa en ännu widsträcktare werkan, det kan åstadkomma någonting orätt äfwen i mina känslor. Till följd af en orätt uppfattning kan jag uppskatta ellerakta dig antingen mer eller mindre än jag borde. Icke heller kan jag blifwa befriad ifrån att vara blottställd för sådana misstag, så länge jag qwarblifwer i denna dödliga lekamen. Till följd häraf skola tusende swagheter åtfölja min ande till dess den återwänder till Gud, som gaf den. Och i oräkneliga fall får jag stå tillbaka uti att göra Guds wilja, såsom Adam gjorde den i paradiset. För den skull måste den bästa menniska af hjertat säga:

"i hwarje stund jag har behof
af Jesu böds förtjenst."

En oräkneliga äro våra afwitelser från såväl den Adamtifta som från englarnes lag. Wäl är det för den skull för oss, att wi nu icke äro under dessa utan under kärlekens lag. Kärleken är fullbordan af den lag, som är gifwen åt fallna menniskor. Den är nu med afseende på oss den fullkomliga lagen. Men äfwen denna äro wi, till följd af den närwarande swagheten i vårt förstånd, ständigt utjatt för att öfwerträda; hwarför hwarje lefwande menniska beständigt måste blifwa wid "stänkelseblodet, som bättre talar än Abels blod," eller och kan hon icke bestå inför Gud.

4. Hurudan är då den fullkomlighet, som wi menniskor kunna uppnå, under det wi wistas i en dödlig lekamen? Den består uti att uppfylla detta kärlekens bud: "min son, gif mig ditt hjerta." Den består uti "att älska Herren sin Gud af allt sitt hjerta, och af all sin själ och af all sin håg." Detta är summan af kristlig fullkomlighet; alltsammans innefattas i detta ena ordet: **kärlek**; det första är kärlek till Gud; men såsom den, hwilken älskar Gud, också älskar sin broder, så är det första ofskiljaktigt förenadt med det andra: "du skall älska din nästa såsom dig sjelf; du skall älska hwarje menniska såsom din egen själ, "såsom Kristus älskade oss." På dessa två bud "hänger hela lagen och profeterna." Dessa innehålla allt hwad som innefattas uti kristlig fullkomlighet.

5. En annan framställning häraf gifwes oss i dessa den store apostelens ord: "hwar och en ware så till finnes, som oss Kristus Jesus war;" ty ehuru detta ställe försildt har asseende på vår Frälsares ödmjukhet, kan det likväl tagas i en långt widsträcktare mening, såsom innefattande hela hans själs tillstånd, alla hans finnesrörelser och känslor både mot Gud och menniskor. Men nu är det säkert, att såsom det icke fanns någon ond känsla hos honom, så war han icke heller i saknad af någon god finnesrörelse, så att, "hwar ärbart, hwar rätt, hwar kyßt, hwar ljusligt, hwar väl lyder," allt innefattas i "det finne, som war i Kristus Jesus."

6. Då Paulus skrifwer till Galaterna, framställer han fullkomligheten i ännu en annan dager. Den är den odelade Andens frukt, hwilken han beskrifwer sålunda: "men Andens frukt är kärlek, fröjd, frid, längmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet." Hwilen härslig sammanställning af nådegåfwer! Antag, att alla dessa wore förenade i ett, att de alla wore förenade tillsammans i en troendes själ, detta är frislilig fullkomlighet.

7. Widare skrifwer han till de fristna i Efesus och uppmanar dem att "itläda sig den nya menniskan, den efter Gud skapad är, i sannskuldlig rättfärdighet och helighet:" och till Kolosserna talar han om "den nya menniskan, som förnyas till kunskap efter hans beläte, som henne skapat hafwer," hwarmed han tydligen hänwisar till orden i 1 Mos. 1: 27. "Gud skapade menniskan sig till ett beläte." Men Guds moraliska beläte består, såsom apostelen annärker, "i sannskuldlig rättfärdighet och helighet." Genom synden förlorade wi detta helt och hållet, och wi kunna icke återfå det förr än wi "blifwa en ny skapelse i Kristus Jesus;" och detta är fullkomlighet.

8. Petrus framställer det på ännu ett annat sätt, ehuru det är samma sak. "Efter honom som eder kallat hafwer och helig är, waren oss 3 helige uti all eder umgängelse." Enligt denna apostels ord är fullkomlighet ett annat namn på full helighet, inre och yttre rättfärdighet; helighet i lefwernet, härledande sig från helighet i hjertat.

9. Om något uttryck kan wara starkare än detta, så är det Pauli ord till Tessalonikerna: "Sjelfwa fridens Gud helge eder

allt igenom, att hela eder ande, själ och kropp måtte wara behållen ostrafflig, uti vår Herras Jesu Kristi tillkommelse."

10. Vi kunna icke wisa denna helgelse på ett mera förträffligt sätt än genom att efterkomma apostelens förmaning: "så förmanar jag nu eder, käre bröder, wid Guds barmhertighet, att I frambären eder lekamen" — eder själfwa, edra själar och kroppar; ett bildligt talesätt, hvarigenom man sätter en del för det hela — "till ett lefwande, heligt och behagligt offer åt Gud;" till hwilken I för många år sedan öfwerlemnades genom dopet. Om det, som då egna des honom, i werkligheten lemnas åt honom, då är "en Guds menniska fullbordad, till allt godt werk städlig gjord." 2 Tim. 3: 17.

11. Med hänsejning på samma sak säger Petrus: "I ären ett heligt presterskap, till att frambära andeliga offer, som Gudi wälbehagliga äro genom Jesum Kristum." Men hwilka offer skola wi nu frambära, då den judiska nådeshushållningen nått sitt slut? Om du i sanning har gifwit dig själf åt Gud, då offrar du ständigt alla dina tankar, ord och handlingar, såsom ett offer af pris och tacksjäls till honom genom hans kärleks Son, och detta är kristlig fullkomlighet.

12. Sålunda får du erfara, att han, hwars "namn skall kallas Jesus," icke bär sitt namn förgäfwes, att han i werkligheten "frälsar sitt folk ifrån deras synder," från roten såväl som från grenarna. Och denna frälsning från synden, från alla synder, är en annan beskifning på fullkomlighet, ehuru den i sanning endast betecknar det minsta, den lägsta graden deraf, endast de första delarna af "den stora frälsningen," hwarom apostelen talar i Ebr. 2: 3, sägande: "huru skola wi undfly, om wi så stor frälsning icke afte?"

II. Sag fortgår i andra rummet att beswara några inwändningar, som blifwit gjorda mot denna skriftenliga framställning af kristlig fullkomlighet.

1. En allmän inwändning är denna: det finnes icke något löfte derom i Guds ord. Om det wore så, då måste wi uppgifwa det, wi skulle icke hafwa någon grund att bygga på, ty Guds löften äro den enda säkra grunden för vårt hopp. Men nu hafwa wi i sanning ett löfte, mycket klart och fullständigt uttaladt, att wi skola kunna älska Herren vår Gud af allt vårt hjerta. Så läsa

vi i 5 Mos. 30: 6. "Herren din Gud skall omskära ditt hjerta och din sårds hjerta, att du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ."

Lika tydliga äro vår Frälsares ord, hvilka icke utlösa något mindre, ehuru de äro framställda i form af ett bud. Matth. 22: 37. "Du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ och af all din häg." Inga ord kunna vara starkare än dessa; intet löfte kan vara mera bestämt. Lifaledes är detta: "du skall älska din nästa som dig sjelf," v. 39, ett lika bestämt löfte som en befallning.

2. Och i sanning, det allmänna och einsfränta löftet, som genomgår hela evangelii nådeshushållning: "Jag vill gifwa dem mina lagar uti deras sinnen och uti deras hjertan vill jag skrifa dem," förwandlar alla buden till löften och följaktligen detta bland de öfriga: "hwar och en ware så till sinnes, som oss Kristus Jesus war." Detta bud motsvarar ett löfte och gifwer oss fulla skäl att wänta, att han vill verka uti oss, hwad han fordrar utaf oss¹.

3. Angående "Andens frukter" försäkrar apostelen oss, att de äro "kärlek, fröjd, frid, långmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet," dermed försäkrar han i verkligheten, att den Helige Ande bostadsligen verkar kärlek och dessa andra sinneslyttringar i den, som ledes af honom, så att wi äfwen här hafwa

---

¹ Att den fullkomliga kärleken kan uppnås här på jorden, derom vittnar Johannes på flera ställen: "den som håller hans bud, i honom är jannerligen Guds kärlek fullkomnad. Deruppå märka wi, att wi äro i honom." (1 Joh. 2: 5.) "Om wi älska hwarandra, så förblifwer Gud i oss, och hans kärlek är fullkomnad i oss." (1 Joh. 4: 12.) Att Johannes och flera med honom woro fullkomliga i kärleken derom vittnar han i 17 och 18 v. "Deruti är kärleken fullkomnad med oss, att wi hafwa frimodighet (wid tanken) på domens dag," — här är ett vittnesbörd om full frälsning — "ty såsom han (Kristus) är, så äro oss wi i denna werlden." "Räddhåga är icke i kärleken, utan den fullkomliga kärleken utdrifwer räddhågan; ty räddhågan hafwer pina; men den der rädes, han är icke fullkomnad i kärleken." Att Stefanus war fullkomnad i kärleken, att han egde Jesu sinne, att han älskade sina fiender med en fullkomlig kärlek, derom vittnar hans egna ord; i sjelfwa den gwalfulla dödsstunden bad han för sina mördare: "Herre tillräkna dem icke denna synden!" Fullt öfwerensstämmande med vår Herres ord på korset: "Fader förlåt dem, ty de weta icke hwad de göra!" Gud är willig att uppfylla oss alla med denna sin fullkomliga kärlek och gifwa oss waksamhetens och lydndens ande, så att wi icke synda, hwarfen mot Gud eller menniskor.

en fast grund att hvilat på. Detta skriftställe är lifaledes att jemföra med ett löfte, försäkrande oss, att alltsammans skall blifwa verkadt i oss, förutsett att wi låta oss ledas af Anden.

4. När apostelen säger till Efeserna kap. 4: 21—24. "Enär I uti honom lärde ären, såsom sanningen är i Jesus, att I skolen förnåas i eder sinnes ande och ifläda eder den nya menniskan, den efter Gud — det är, efter Guds beläte — skapad är i sanning i rättfärdighet och helighet," så lemnar han oss intet rum för tvifwel, att ju Gud sålunda vill förnya oss i vårt sinnes ande och skapa oss ännu till det Guds beläte, i hwilket wi först skapades; i annat fall kunde det ju icke sägas, att det är "sanningen, sådan den är i Jesus."

5. Guds bud, gifwet genom apostelen Petrus: "efter honom, som eder kallat hafwer och helig är, waren I och heliga uti all eder umgängelse," innefattar ett löfte, att wi skola blifwa sålunda helgade, om wi icke underlåta att **sträfwa derefter**. Intet fattas å Guds sida; såsom han har kallat oss till helighet, så är han otvifwelaktigt lika villig som mäktig att verka denna helighet uti oss; ty han kan icke gäcka sina hjälplösa wareser genom att uppmäna oss emottaga, hwad han aldrig ännu gifwa. Att han kallar oss dertill är onödigt, derför vill han gifwa oss det, om wi icke äro "ohör samma den himmelska kallelsen."

6. Apostelen Pauli bön för Tessalonikerna, att Gud wille helga den alltigenom och att hela deras warelse, ande, själ och kropp måtte wara behållna ostraffliga, skall otvifwelaktigt blifwa hörd till förmån för alla Guds barn, lifasä väl som för Tessalonikerna. Härigenom äro fördensfull alla troende uppmuntrade, att wänta samma wälsignelse från "fredens Gud," nemligen, att äfwen de skola blifwa "helgade allt igenom, till ande, själ och kropp," och dernäst, att hela deras warelse "må blifwa bewarad ostrafflig till vår Herres Jesu Kristi tillkommelse."

7. Men den stora frågan är, huruvida det finnes några löften i skriften, att wi skola blifwa frälsta från synden? Otvifwelaktigt finnas sådana. Ett sådant löfte står att läsa: Ps. 130: 8. "Han skall förlossa Israel ifrån alla dess synder," tydligt motsvarande engelens ord i Matth. 1: 21: "Han skall frälsta sitt folk ifrån deras synder." Och i sanning "han är mäktig att till det yttersta frälsta hwar och en, som genom honom kommer till Gud."

Äf samma innehåll är det härliga löftet, gifwet genom profeten Hefekiel, kap. 36: 35—27. "Jag vill stänka rent watten uppå eder, att I skolen rene warda: ifrån all eder orenhet och ifrån alla edra afgudar vill jag rena eder; och jag skall gifwa eder ett nytt hjerta och en ny anda skall jag gifwa uti edert inre, och jag vill taga bort utur edert kött det stenhjertat och gifwa eder ett hjerta af kött; jag skall gifwa min Ande uti edert inre och göra ett sådant folk utaf eder, som i mina bud wandra och mina rätter hålla och derefter göra." Sådant, för att icke nämna flera, är det genom Zacharias uttalade löftet, (Luc. 1: 73—75.) "Den ed, han swurit hafwer vår Fader Abraham, att gifwa oss, att wi, frälste utur våra owänners hand, måtte honom tjena utan fruktan, i helighet och rättfärdighet inför honom i alla våra lifsdagar." Sista delen af detta löfte är isynnerhet wärd vår uppmärksamhet. På det ingen må säga: sant, wi skola blifwa frälste från våra synder, då wi dö, är det märkwärdiga slutet tillagdt, liksom i afsigt att wederslägga denna förewändning: "**i alla våra lifsdagar.**" Kan då någon sanjsad menniska påstå, att ingen kan åtnjuta denna befrielse före döden?

8. "Men" säger någon: "detta kan icke vara ordens mening, ty det är en omöjlig sak." Det är omöjligt för menniskor, men hwad som är omöjligt för menniskor det är möjligt för Gud! "Men det är omöjligt enligt sakens beskaffenhet, ty det innefattar en motsägelse, att en menniska skulle blifwa frälst från synden, så länge hon wistas i en syndig lekamen."

Det finnes en särstild kraft i denna inwändning. Och af allt hwad du strider för, är måhända detta, wi medgifwa det, det wigtigaste. Wi hafwa redan medgifwit, att så länge wi äro uti lekamen, kunna wi icke blifwa helt och hållet befriade från mißtag. Trots all vår omsorg kunna wi icke undgå origtiga omdömen i många afseenden. Och ett mißtag i omdömet skall wanligen åstadkomma ett mißtag i uppförandet. Ja, ett orätt omdöme kan gifwa anledning till någonting i våra sinnesyttringar eller själsrörelser, som icke är fullt rätt. Det torde föranleda onödig fruktan eller ogrundadt hopp, otillbörlig kärlek, eller oförståndig afsty. Men allt detta är på intet sätt oförenligt med oswan beskifna fullkomlighet.

9. Du säger: "jo, det är oförenligt med sista punkten, det kan icke förenas med frälsning från synden." Jag swarar: det

kan fullkomligt väl förenas med frälsning från synden, enligt den beskrifning på synden, hwilken jag tror wara den skriftenliga förklaringen deraf, nemligen: **en frivillig öfwerträdelse af en känd lag.** "Ja, men all öfwerträdelse af Guds lag, ware sig den är frivillig eller ofrivillig, är synd; ty Johannes säger: **synden är afwikelse från lagen.**" 1 Joh. 3: 4. Sant, men han säger icke: all afwikelse från lagen är synd. Detta förnekas jag, må den bewisa det som kan.

För att säga sanningen, detta är endast 'en ordstrid. Du säger: "ingen kan fräslas från synden i den mening, du tager ordet", men jag gillar icke din mening, emedan ordet aldrig så förstås i skriften. Och du kan icke omintetgöra möjligheten af att blifwa fräslt från synden i **min** mening af ordet. Och det är den mening, hwari ordet synd, om och om igen nyttjas i Guds ord.

"Men, i sanning, wi kunna icke blifwa fräslta från synden, så länge wi befinna oss uti en **syndig lekamen.**" **En syndig lekamen!** Jag beder dig betänka, huru högt i twetydigt, huru slippigt detta uttryck är! Men det finnes ingen grund i skriften för bruket af detta uttryck: satsen "**syndig lekamen**" finnes icke der. Och såsom det är alldeles obibliskt, så är det likaledes helt och hållet orimligt; ingen lekamen, eller materia af något slag kan wara syndig. Det är andarne allena, som ega förmåga att synda. Tillåt mig fråga: i hwilken del af kroppen skulle synden hafwa sitt säte? Den kan icke finnas i huden, icke i musklerna, icke i nerverna, icke i ådrorna eller i blodet, den kan icke finnas i benmassan lika så litet som den kan wara i håret eller naglarne. Endast **själen** kan wara säte för synden.

10. Men säger icke Paulus själf: "de som äro köttsliga, kunna icke tackas Gud?" Jag fruktar, att misuppsfattning af dessa ord har betragit många owarjamma själar. Hwem har sagt, att med dessa ord: "de som äro köttsliga," menas detsamma som: "de hwilka äro i lekamen?" Nej, långt derifrån. Köttsliga i denna text syftar icke mera på kroppen än själen. Abel, Enoch, Abraham, ja, hela den sky af vittnen, som är omnämnd af apostelen i Ebr. 11 kap., tacktes verkligen Gud under det de woro i lekamen, hwilket apostelen själf inthgar.

Uttrycket innebär därför hvarken mer eller mindre än; de som äro under otron. De hvilka äro i sitt naturliga tillstånd, de som "äro utan Gud i werlden."

11. Men låtom oss behandla ämnet på förståndets väg. Hvarför kan icke den Allsmäktige helga själen, medan den finnes i lekamen? Kan han icke helga dig, under det du är i ditt hus, lika så väl som i fria luften? Kunna murarne af kalk och sten hindra honom? Vika litet kunna dessa murar af kött och blod ett enda ögonblick hindra honom ifrån att "helga dig alltigenom."¹

Men har Gud lofwat att så frälsa oss ifrån synden, medan vi äro i lekamen? Otviskvelaktigt har han det; ty ett löfte är innefattadt i hvarje Guds bud, följaktligen äfwen i detta: "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ;" detta och hvarje annat bud är gifwet, icke till de döda, utan till de lefwande. Det är uttryckt i de ofwän anförda orden: vi skola "tjena honom i helighet och rättfärdighet inför honom i alla våra lifsdagar."

Jag har dröjt länge wid detta, emedan det är den stora invändningen, som anføres af dem, hvilka motstå läran om frälsning från synden; och äfwenledes emedan den icke har varit så tydligt och fullt besvarad; hwaremot bewis, tagna ifrån skriften, hafwa blifwit besvarade hundraåtals gånger.

12. Men ännu återstår en långt mera sammolikt invändning, tagen ur erfarenheten, hvilken är: det finnes intet lefwande vittne för denna frälsning från synden². Wid swaromålet härpå vill jag medgifwa:

¹ Guds ord lärer oss, att den troendes lekamen är helig. "Weter I icke, att I ären Guds tempel, och att Guds Ande bor i eder? Om någon förderfwar Guds tempel, honom skall Gud förderfwa; ty Guds tempel är heligt, hvilket I ären." 1 Kor. 3: 16, 17. Eller weten I icke, att eder kropp är den Helige Andes tempel, som är i eder, hvilken I hafwen af Gudi och ären icke edre egne? Ty I ären dyrt köpte. Dersför priser nu Gud uti eder kropp och i eder ande, hvilka Gudi tillhöra." 1 Kor. 6: 19, 20. "Ty lika som I — innan I blefwo omwände till Gud — hafwen öfwerlåtit edra lemmar, orenligheten och orättfärdigheten till tjänst, ifrån den ena orättfärdigheten till den andra: så gifwer oc nu —¹ jeban I blifwit födde på nytt — edra lemmar rättfärdigheten till tjänst, att de må warða helige." Rom. 6: 19.

² På Wesleys tid fanns "mer än 600 bröder på en gång" församlade, som aflade vittnesbörd om full helgelse. Se predikan "om tålamod," tolfte afdelningen, sid. 164.

(1.) Att de icke äro många. Äfwen i denna mening äro "icke många fäder." Sadant är hjertats hårdhet; sådan war senhjer-tenhet att tro, hwad både profeterna och apostlarna hafwa talat; att de äro så, högst så, dessa sanna vittnen till denna stora frälsning.

(2.) Jag medgifwer, att det finnes falska vittnen, hvilka an-tingen bedraga sina egna själar och tala om saker, dem de af er-farenbeten icke känna, eller i skrymteri tala lögn; och jag har ofta förundrat mig öfwer, att det icke finnes flera af båda slagen. Det är icke underligt, att personer med liflig inbillningskraft skola be-draga sig sjelfwa i denna punkt. Många göra så med hänsyn till rättfärdiggörelsen; de inbilla sig wara rättfärdiggjorda och äro det icke. Men ehuru många saligteligen inbilla sig det, finnes det lik-wäl många, som äro sant rättfärdiggjorda. Och likaledes, ehuru många inbilla sig, att de äro helgade, och äro det dock icke, finnes det likwäl några, som äro sant helgade.

(3.) Jag medgifwer att några, som en gång åtnjöto full frälsning, hafwa nu alldeles förlorat densamma. De wandrade en gång i denna härliga frihet, då de gäfwö Gud hela sitt hjerta; "fröjdade sig alltid; både utan återwändo och woro tacksanma i allting." Men det är nu slut; de hafwa nu blifwit beröfwade sin kraft och äro lita andra menniskor. Likwäl hafwa de måhända icke bortkastat sin förtrostan, utan hafwa fortfarande en förnim-melse af hans förlåtande kärlek, men äfwen denna är ofta anfallen af twifwel och fruktan så att de hålla den med darrande hand.

13. "Nej, detta," säga några fromma och skarpsinniga per-soner, "är just sjelfwa den sak wi förfäta. Wi tro, att det torde behaga Gud att göra några af sina barn uteslägligt heliga och lyckliga för en tid. Wi wilja icke förneka, att de kunna åtnjuta all den helighet och lycksalighet, hwarom du talar; men det är endast för en tid. Guds affigt war aldrig, att detta skulle fort-fara till lifwets slut; följaktligen är synden endast beröfwad sin werksamhet: den är dock icke utrotad."

Detta försäkrar du. Men det är en sak af allt för djup be-tydelse, för att kunna medgifwas utan flara och öfwerthygande be-wis. Och hwar äro bewisen? Wi weta, att "Guds gäfwor och kallelse äro sådana, att han kan dem icke ångra." Han ångrar icke någon gäfwa, som han har förlünat menniskors barn. Och huru

wisar sig motsatsen med afseende på denna försälda Guds gåfwa? Hwarför skola wi tänka, att han will göra ett undantag med hänsyn till den dyrbaraste af alla sina gåfwor på denna sidan om himmelen? Är han icke lika mächtig att gifwa den för beständigt, som att gifwa den för en tid? Lika mächtig att gifwa den för femtio år, som för en dag? Och huru kan det bewisjas, att han icke är willig att fortfara med denna sin kärleksfulla friskostighet? Huru är det antagandet, att han icke är willig, förenligt med apostelens tydliga försäkran, då han, efter att hafwa uppmanat de fristna i Tessalenika, och med dem alla fristna under alla tider, att "wara glada alltid, bedja utan återwändo, wara tacksamma i allting," — ögonblickligen tillägger, liksom i afsigt att svara dem, som förneka, icke endast kraften, utan wiljan hos Gud att verka det i dem: "th detta är Guds wilja i Kristus Jesus till eder?" Ja, och det är anmärkningsvärdt, att sedan apostelen hade framställt detta härliga löfte, th det är tydligen ett sådant, i versen 23: "sjelfwer fridens Gud helge eder alltigenom, att hela eder ande, själ och kropp måtte wara behållen utan straff i vår Herras Jesu Kristi tillkommelse," tillägger apostelen åter: "trofast är han, som eder kallade, hwilken det ock göra skall." Gud will icke endast helga hela din warelse, utan äfwen bewara dig i detta tillstånd, tills han kommer för att taga dig hem till sig.

14. Härmed öfwerensstämmer den enkla verkligheten. Åtskilliga personer hafwa utan afbrott åtnjutit denna wälsignelse i många år. Några åtnjuta den i denna dag. Och icke få hafwa åtnjutit den till sin död, såsom de med sitt sista andetag hafwa förklarar, i det de lugnt hafwa vittnat om, att Gud hade fräist dem ifrån all synd, och bewarat dem till det ögonblick, då deras andar återwände till Gud.

15. Angående hela inwändningen, som tages ur erfarenheten, må än widare följande så framställas: Hafwa ifrågawarande personer uppnått kristlig fullkomlighet eller icke? Om de icke hade det, så är hwarje inwändning, som anföres emot dem, alldeles utom ämnet; th de äro icke de personer wi tala om, derför hwad helst de äro eller göra, faller utom frågan. Men om de hade erhållit den; om den gifna beskrielsen i de nio föregående punkterna tecknar deras själsstillstånd, så kan ju ingen giltig inwändning göras emot dem. De äro upphöjde öfwer allt tadel; och

"hwar och en tunga, som sig uppsätter emot dem i dom, skola de fördöma." Ef. 54: 17.

16. "Men jag har aldrig sett någon, — fortsätter motståndaren — som motsvarar mitt begrepp om fullkomlighet." Det torde så vara. Och det är antagligt, såsom redan är anmärkt, att du aldrig skall se det; ty ditt begrepp innefattar alldeles för mycket; du förlitår dermed äfwen befrälsen från dessa swagheter, hwilka äro oförläpiga från en själ, som är förenad med kött och blod. Men om du håller dig wid den oswaga uppgifna framställningen och erkänner det menliga förståndets swaghet, då skall du otvifvelaktigt denna dag så se exempel på verklig, kristenlig fullkomlighet.

III. 1. Det återstår endast att i tredje rummet ordwexla något litet med motståndarne till denna fullkomlighet.

Tillåt mig fråga: hwarför är du så missnöjd med dem, som hafwa uppnått den? Och så förtörnad — jag kan icke gifwa det någon lindrigare benämning — på kristlig fullkomlighet, den härlikaste gåfwa, som Gud någonsin gifwit åt menniskors barn på jorden? Betrakta saken i ljuset af hwar och en af de föregående punkterna och se till hwad den innehåller, som antingen väcker din afsky eller ingifwer dig farhågor emot det som icke är beräknadt att uppväcka hwarken hat eller fruktan hos någon förnuftig warelse!

Hwad giltig inwändning kan du hafwa emot att älska Herren din Gud af allt ditt hjerta? Hwarför skall du vara förskräckt för detta? Skulle det göra dig någon skada? Skall det minska din lycksalighet, ware sig i denna eller den tillkommande werlden? Eller hwad kan du hafwa emot att andra gifwa Gud hela sitt hjerta, eller att de älska sin nästa såsom sig sjelfwa, ja, "såsom Kristus älskade oss?" Är detta afskyvärdt? Är det ett lämpligt ämne för hat? Eller är det icke den mest älskwärda sak under solen? Är det egadt att väcka fruktan? Är det icke snarare önskanvärdt i högsta grad?

2. Hwarför är du så obenägen att ega hela det "sinne, som i Kristus Jesus war?" Hela det sinnelag och den sinnesstämning, som war i honom, under det han bodde bland menniskorna? Hwarför skall detta förskräcka dig? Skulle det göra dig någon skada, om Gud verkade i dig nu, i sjelfwa denna stund, hela det sinne som war i honom? Om så icke är, hwarför hindrar du då andra

ifrån att söka denna wälsignelse, eller hwarför blifwer du missnöjd med dem, som tro sig hafwa erhållit den? Finnes någonting mera älsfwärtdt, någonting som är mera wärtdt att eftersträfwad, för hwarje menniskobarn?

3. Hwad kan du hafwa emot att ega alla Andens frukter? "Kärlek, fröjd, frid, långmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet?" Hwarför rädes du att hafwa allt detta planteradt i din själs innersta? "Emot detta är icke lagen," Gal. 5: 23, och selskafliken kan det icke heller wara någon giltig inwändning deremot. I samning, ingenting är mera önskwärtdt än att alla dessa dygder skulle slå djupa rötter i ditt hjerta, ja, i alla deras hjertan, som nämna Kristi namn, ja, i alla jordens bebyggare!

4. Hwad orsakar har du att försträckas eller att hyja någon affky för att wara "förynad till (hela) hans beläte, som dig skapat hafwer?" Är detta icke mera önskwärtdt än allt annat under himmelen? Är det icke helt och hållet älsfwärtdt? Hwad kan du önska i jemförelse med detta, ware sig för din egen själ eller för dem, för hwilka du hyjer de starkaste och ömmaaste känslor? Och då du åtnjuter detta, hwad återstår annat än att blifwa "förwandlad uti samma beläte, ifrån den ena klarbeten till den andra, såsom af Herrens Ande?" 2 Kor. 3: 18.

5. Hwarför skall du wara försträckt för en allt omfattande helighet? Samma sak under en annan benämning. Hwarför skall du hyja några fördomar mot full helgelse, eller med misstro se derpå, ware sig att du med detta uttryck förstår att blifwa inwärtens förwandlad till hela Guds beläte och wilja, eller att i ditt utwärtens uppsörande i alla delar motswara denna likhet? Kan du föreställa dig någonting mera älsfwärtdt än detta; någonting mera eftersträfwanswärtdt? Lägga bort fördomarna och "ditt hjertas begär och din bön till Gud" skall blifwa att se denna helighet utspribb öfwer hela jorden!

6. Är fullkomlighet — för att ombyta uttrycket — det samma som att wara "helgad alltigenom till ande, själ och kropp?" So är den, som älskar Gud och sina medmenniskor, hwilken kan hyja motwilja mot detta eller hafwa affsträckande föreställningar derom? Är det icke, i dina bästa ögonblick, ditt begär att blifwa fast och orubblig — helt öfwerensstämmande med dig sjelf, uppfyllt

af tro, barmhertighet och kärlek? Och antag, att du en gång wore i besittning af denna härliga frihet, skulle du icke önska att fortfarande ega den? Att blifwa "bewarad ostrafflig i vår Herras, Jesu Kristi tillkommelse," "bewarad utan synd?" Jude bref 24 v.

7. Hvarför wiljen I, som ären Guds barn, vara owilliga eller förskräckta för att "frambära eder sjelfwa," edra själar och kroppar, till "ett lefwande, heligt och behagligt offer åt Gud," edra skapare, återlösare och heliggörare? Kan någonting wara mera önskwärdt än detta fullständiga öfwerlemnande åt honom? Och är det icke eder önskan, att hela menniskoslägtet skulle förena sig i denna "förmästiga gudstjenst?" I sanning, ingen kan hafwa motwilja för detta, utan att wara en fiende till menniskoslägtet.

8. Och hvarför skulle du förskräckas eller hafwa motwilja för, hwad som iakttagas i detta, nemligen att frambära alla dina tankar, ord och handlingar, såsom ett andeligt offer åt Gud, wälbehagligt för honom genom hans älskade Söns blod och förbön? Du kan icke förneka, att "detta är godt och nyttigt för menniskorna," såväl som "wälbehagligt för Gud." Worde du då icke innerligt bedja, att både du och hela menniskoslägtet måtte skickliggöras att sålunda "tillbedja Gud i anda och sanning?"

9. Låt mig göra ännu en fråga: hvarför skulle någon enda menniska med förstånd och gudsfruktan rädas eller hysa motwilja för frälsning från all synd? Är synden icke det största onda på denna sidan om helwetet? Och om så är, blifwer icke förstånds- enligt följden den, att en full befrielse från densamma, är en af de största wälsignelser på denna sidan om himmelen? Huru brinnande borde icke då alla Guds barn bedja om denna befrielse? Med synd menar jag **en frivillig öfwerträdelse af någon känd lag**. Hysar du motwilja för att blifwa befriad härifrån? Är du rädd för en sådan befrielse? Älskar du då synden, efter du är så owillig att skilja dig ifrån den? I sanning, det gör du icke; du hwarken älskar djefwulen eller hans gerningar. Du önskar snarare, att blifwa fullständigt befriad derifrån, att så synden utrotad både från ditt lefwarne och ditt hjerta.

10. Jag har ofta iakttagit — och det icke utan förwåning, — att motståndarena till kristlig fullkomlighet äro mera motsträfwiga, då den framställes på detta sätt än på hwilket annat som helst. De stola medgifwa allt hwad du säger om nödwändigheten

af kärlek till Gud och menniskor; om det sinne, som war i Kristus Jesus; om Andens frukter; om Guds beläte; om en allt omfattande helighet; om ett fullständigt öfwerlemnande af sig sjelf åt Gud; om helgelse till ande, själ och kropp, ja, och om offerandet af alla våra tankar, ord och handlingar såsom ett offer åt Gud; allt detta skola de medgifwa, allenast wi wilja tillåta synden, någon liten synd, att qwarblifwa uti öf till döden.

11. Semför detta med det märkwärdiga stället i John Byman's "**Det heliga friget.**" "Då Emanuel," säger han, "hade drifwit Diabolus och hela hans här utaf staden **Menniskosjäl**, framlemnade Diabolus en ansökan till Emanuel om tillåtelse att få behålla endast en liten del af staden. Då detta afslögs, bad han att få hafwa endast ett litet rum i stadsmuren; men Emanuel swarade, att han icke skulle hafwa någon plats alls, icke så mycket som han kunde hwila fotsulan på."

Hade icke den gode gamle mannen wid detta tillfälle förgätit sig sjelf? Hade icke sanningens kraft så öfwerwäldigat honom här, att han helt och hållet nedrifwer sin egen lära? — Bekräftade han icke fullkomligheten på det klaraste sätt? Ty om detta icke är frälsning från synden, då kan jag icke säga hwad som är det.

13. "Nej," säger en stor man: "detta är sjelfwa willfarelsernas willfarelse, jag hatar den af allt mitt hjerta; jag förförljer den med eld och swärd allt intill werldens ända." Af, hwarför wara så häftig? Tänker du allwarligt, att det icke finnes någon willfarelse under himmelen som är lika med denna? Här är någonting, som jag icke kan förstå. Hwarför äro de, som motstå frälsning från synden — med så undantag — så häftiga, jag hade nära på sagt ursinniga? Strider du pro aris et focis? För Gud och fäderneslandet? För allt hwad du eger i werlden? För allt hwad som är kärt och dyrbart för dig? För din frihet? För ditt lif? O Guds namn, hwarför är du så rädd om synden? Hwad godt har den någonsin gjort dig? Är det sannolikt, att den skall göra dig något godt, ware sig i denna werlden eller i den tillkommande? Och hwarför är du så häftig mot dem, som hoppas att blifwa befriade ifrån synden? Haf tålmod med öf, om wi äro i willfarelse; ja, tillåt öf behålla vår willfarelse! Ty om wi icke skulle uppnå målet för vår sträfwan, gifwer likwäl sjelfwa vårt hopp om denna befrielse för närwarande tröst; ja, och just

derigenom erhålla wi kraft att emotså de fiender, hwilka wi wänta att slutligen så alldeles utrotade. Om du kunde förmå oss att be-
tvisla denna seger, då skulle wi upphöra att strida. Men, "i hoppet
äro wi salige wärdne;" från sjelfwa detta hopp härleder sig en grad
af frälsning. Wredgens icke på dem, som äro felices errore suo;
lyckliga i deras misstag. Huru det än må wara, om våra me-
ningar äro rätta eller orätta, ditt hästiga sinne är onekligen syn-
digt. Säg då fördrag med oss, såsom wi hafwa med dig, och låt
se, om icke Herren will frälsa oss! Om han icke är både mäktig
och willig, att "på det fullkomligaste frälsa dem, som genom ho-
nem komma till Gud!"

Ubertonde predikan.

Bröllopskläderna ¹.

Huru kom du härin och hafwer icke bröllops-
kläder? Matth. 22: 12.

1. 3 verserna, som föregå texten, läsa wi: "Jesus talade
åter till dem i liknelser sägande: himmelriket är likt en konung
som gjorde bröllop åt sin son;" "då konungen kom in för att bese
gästerna, och såg der en man, som icke war klädd i bröllopskläder,
sade han till honom: min wän, huru kom du härin, och hafwer icke
bröllopskläder? Men han förstummades. Då sade konungen till
sina betjenare: binder honom händer och fötter och kastar honom
i det yttersta mörkret; der skall wara gråt och tandagnisflan."

2. En af våra mest ansewde bibeltolkare har skrifwit på
följande sätt öfwer denna liknelse: "affigten dermed är att fram-
ställa rikedomens af den nåd Gud har beredt menniskorna i och ge-
nom evangelii predikan. För att inbjuda dem härtill utfände Gud

¹ 3 mars månad 1790 skref John Wesley i sin dagbok: "Fredag den 26.
— Jag afslutade min predikan om Bröllopskläderna; måhända den sista jag
kommer att skrifa. Min syn är nu dunkel, min naturliga kraft förswagad.
Likväl, medan jag kan, will jag ännu göra något litet för Gud förr än jag
går hädan."

sina tjenare, profeterna och apostlarna." — Och med anledning af dessa ord: "huru som du härin och hafwer icke bröllopskläder," yttrar han sig sålunda: "denna mannens fördömelse bör icke göra oss modfälda eller föranleda att wi wända oss ifrån den beliga nattwarden." Wisserligen bör det icke; men ingenting sådant härledes rätteligen ur denna lifnelse, som ju icke alls har någon hänthuden till nattwarden, lika litet som till dopet eller wigseln. Tro- ligen skulle wi aldrig hafwa tänkt ditåt, wore det icke af denna orsaken, att ordet **nattward** förekommer deri.

3. De flesta engelska bibeltolkare hafwa likwäl begått samma misstag som mr. Burtitt. Och det samma gäller tusenden af deras läsare. Dock är det ett verkligt misstag, ett sådant som icke har minsta grund i texten. Wäl är det sant, att ingen borde nalkas Herrens bord utan en grundlig beredelse, nemligen ett fast uppsåt att lyda alla Guds bud och ett innerligt begär att erhålla allt, hwad han lofwat. Denna förpligtelse kan dock icke härledas från vår text, men wäl ifrån många andra skriftställen. Men alls intet behof förefinnes att anföra många texter, en är så god som tusende, det behöfs intet mera för att förmå en person med ett känsligt samwete att deltaga i nattwarden, wid alla tillfällen som erbjudes, än det enkla budet af Herren: "gören detta till min äminnelse!"

4. Men hwilken beredelse, som än må wara af nöden för att göra oss wärdiga att deltaga i Herrens nattward, har det dock ingen gemenskap alls med "bröllopskläderna," omnämnda i denna lifnelse. Detta är twifligt redan deraf, att denna äminnelse af vår Herres död ej då war förordnad. Orden hafwa uteslutande afseende på Kristi ankomst i himmelens stf, för att "däma leswande och döda," samt den beredelse, hwilken är nödwändig för besittningen af "riket," som "före werldens grundläggning" war beredt åt dem, som blifwa "trofasta intill döden."

5. Många förträffliga personer, som äro fullt öfvertygade härom, fast förwispade, att med de här omnämnda bröllopskläderna icke förstås någon beredelse för Herrens nattward, utan för härligheten, hafwa deremot hänfördt det till Kristi rättfärdighet, hwilken, säga de, "är den enda beredelse för himmelen, den enda rättfärdighet, hwaruti någon menniska kan bestå på Herrens dag." Swem, fråga de, wägar då wisa sig för den store Guden annat

än i hans älskade Söns rättfärdighet? Skulle wi icke åtminstone då, om icke förr, finna det nödvändigt att hafwa en bättre rättfärdighet än vår egen? Och hwilken annan kan det wara, än Guds vår Frälsares rättfärdighet? Den fromme och snillrike mr. Hervey talar widlyftigt om detta, i synnerhet i sitt konstnesfigt utarbetade "samtal mellan Theron och Aspasio."

6. En nyare striftställare, som jag hoppas nu är hos Gud, talade kraftigt i samma riktning i företalet till sin utläggning öfwer Pauli epistel till romarne: "helt wißt skola wi," säger han, "behöfwa en bättre rättfärdighet än vår egen, hwari wi kunna stå inför Guds domstol på räkenstapens stora dag." Jag förstår icke uttrycket. Är det striftenligt? Finna wi det i bibeln, i gamla eller nya testamentet? Jag twiflar derpå, det är ett ostriftenligt, oförståndigt uttryck, som icke har någon bestämd mening. Om du med detta gamla, sällsamma uttryck: "i hwilkens rättfärdighet skola wi stå på yttersta dagen" — menar för **hwilkens skull** eller genom **hwilkens förtjenst** väntar du att få ingå uti Guds härlighet? Jag svarar, utan minsta betänklighet, för Jesu Kristi den rättfärdiges skull. Det är genom hans förtjenst allena, att alla troende äro frälsta, det är, rättfärdiggjorda — frälsta från syndens skuld, — helgade — frälsta från syndens natur; och det är äfwenledes genom hans förtjenst som de blifwa förhärligade, det är, intagna i himmelen.

7. Det torde wara af nöden att säga några få ord om detta wiktiga ämne. Är det möjligt att framställa ett mera obegripligt uttryck än detta: "i hwilkens rättfärdighet skola wi stå framför Gud på den yttersta dagen?" Swarför talar du icke tydligt och säger: för **hwilkens skull** hoppas du att blifwa frälst? En enfaldig landtman skulle genast svara: "för Jesu Kristi skull." Men alla dessa dunkla, twetydiga uttryck tjena endast att förvirra saken och öppna wäg för owarjsamma åhörare att glida in uti antinomianismen.

8. Finnes något uttryck i de heliga skrifterna jemförligt med detta, om bröllopskläderna? I uppenbarelseloken talas det om ett "rent och hwitt linne, hwilket är helgonens rättfärdighet." Många strida häftigt för att äfwen, dermed skulle menas Kristi rättfärdighet. Men huru kunna wi förlifa detta med stället i sjunde kapitlet: "de hafwa twagit sina kläder och gjort

dem hwhita i Lammets blod." Will det säga, "att Kristi rättfärdighet blifwit twagen och gjord hwit i Kristi blod?" Bort med sådant lättfinnigt tal! Är icke den enkla meningen denna: det war från försoningsblodet, som helgonens rättfärdighet härlettede sitt värde och sin betydelse för Gud?

9. 3 Upp.=b. 19: 5 finnes en framställning som mycket närmar sig denna: — "Lammets bröllopsmåltid." Det är en nära förening mellan denna och de i bröllopsfesten omnämnda kläderna. Likwäl äro dessa icke alldeles lika, en tydlig åtskilnad finnes emellan dem. Festen här i liknelsen har hänsyn till den stridande, men den i Uppenbarelsebooken till den triumferande församlingen. Den ena liknelsen hänwisar till "Guds rike här på jorden, den andra deremot till "Guds rike" i **himmelen**. Följaktligen kan wid den förra finnas personer, som icke hafwa bröllopskläder, men sådana kunna icke finnas i den sednare. "Der skall intet inkomma, som besmitteligt är och det styggelse gör och lögn, utan de allena, som skrifu äro i Lammets lifs bok." Ingen enda i den stora oräfneliga folkstämman "af alla släppter och tungomål" är i saknad af bröllopskläder. De skola alla wara "konungar och prester för Gud och regera med honom från ewighet till ewighet."

10. Säges det icke i uttrycket "helgonens rättfärdighet," hwad som menas med "bröllopskläderna" i liknelsen? Hwad är det annat än den "helighet, utan hwilken ingen skall se Herren?" Kristi rättfärdighet är otwifwelaktigt nödwändig för hwar och en själ, som ingår i härligheten; men personlig helighet är jemwäl nödwändig för hwarje menniskobarn. Det är likwäl i hög grad wigtigt för oss att uppmärksamma, hurusom de äro nödwändiga i olika afseenden. Den förra är nödwändig för att **gifwa oss rättighet** till himmelen, den sednare för att **göra oss passande** för densamma. Utan Kristi rättfärdighet kunna wi icke hafwa något **anspråk** på härligheten, utan helighet kunna wi icke blifwa **passande** för densamma. Genom den förra blifwa wi "Kristi lemningar," "Guds barn," "himmelrikets arfwingar." Genom den sednare "äro wi beqwäma gjorda till andel uti de heligas arfwelott i lhuset."

11. Allt sedan den tid, då Guds Son uttalade denna wigtiga sanning för menniskors barn, att alla som icke hade "bröllopskläder" skulle blifwa "utkastade i det yttersta mörkret, der det är gråt och tandagnislan," har själarnas fiende arbetat på att be-

mantla och dölja den, på det de arma menniskorna måtte "jöfa döden i deras lifs willfarelser," och många medel har "lögnens fader" begagnat i affigt att förbunka den helighet, utan hwilken wi icke kunna blifwa frälsta. Huru många ting hafwa icke, i den fristna werlden, intagit helighetens rum? Somliga af dessa ting äro helt och hållet motsatser till helighet. Andra äro sådana, att de ej gerna kunna förenas eller dermed stå i samband, utan måste anses såsom gagnlösa och intet sägande gifwerk. Åter andra torde kunna anses utgöra en del deraf, men långt ifrån det hela. Det torde wara nyttigt att påpeka något af det som blifwit satt i helighetens ställe, på det ingen må wara okunnig om "satans anslag."

12. Det första, jag will omnämna, som ansetts såsom bibliskt helighet, ehuru motsatsen dertill, är afgudereri. Huru har icke detta i olika stegnader, intill denna dag, framhållits såsom wäsentligt för helighet? Huru ifrigt fringsprides det icke nu i en stor del af de fristna församlingarna? Somliga af dessa afgudar äro af silfwer och guld, eller träd och sten, tillkomna genom "konst och menniskors uppfinning," andra åter äro menfliga warelser med lifnande egenheter som de sjelfwa, ishinnerhet wår Herres apostlar och jungfru Maria. Härtill lägges ett oräkneligt antal af andra helgon, samt en icke ringa här af englar.

13. En annan sak, lika mycket främmande för all sann gudsfuktan, är, hwad som slitigt öfwas i många delar af den fristna kyrkan, jag menar förföljelseanden — förföljelse af deras bröder ända till döden. Sådana, som kallats fristna, hafwa öfwerhöljt jorden med blod i affigt att "göra sin kallelse och utkorelse fast." Det medgifwes, att många äfwen i romerska kyrkan, som blifwit uppfostrade i denna affthwäcande lära, nu tyckes blygas för densamma. Men har wäl sjelfwa sthyrelsen för detta samfund lika öppet och tydligt öfwergifwit denna djefwulens hufwudlära, som den bekändes wid rådet i Constances och utöfwade den under många tidsåldrar? Så länge de sthyrande icke gjort detta, skola de blifwa sthybliga till den så nedrigt mördade Hieronymi blod och många tusende med honom, som mördats i Guds och menniskors åsyn.

14. Låt det icke blifwa sagdt, att detta angår icke oss protestanter, wi tänka fritt och låta andra göra så; wi affth förföljelseanden och förswara såsom en oemotsäglig sanning, att hwarje förståndig warelse har rätt att tillbedja Gud, efter sin egen öfwer-

thgelse och efter sitt eget sinne." Men äro wi verkligen trogna våra grundsatser? Ja, så långt, att wi icke begagna eld och swärd. Wi förfölja icke dem till blods, hwilka icke underskrifwa våra meningar. Wälsignad ware Gud, att landets lagar icke tillåta detta, men finnes det i England (Sverige) ingenting af enstild förföljelse? Att säga eller göra någonting i fiendtlighet mot en annan, derför att han följer sitt eget samwete, är ej detta redan en gren af förföljelse? Äro wi alla fria härifrån? Finnes ingen man, som i denna mening förföljer sin hustru, som i ord eller gerning behandlar henne owänligt, derför att hon tillbeder Gud enligt sitt eget samwete? Förfölja icke föräldrar på samma sätt sina barn, husbönder eller matmödrar sina tjenare? Om de göra det och tro sig göra Gud en tjänst dermed, då kunna de icke kasta första stenen på romerska katholiker.

15. Då mera likgiltiga ting framställas såsom nödwändiga till frälsning, är detta en dårskap af samma slag, ehuru icke af samma utsträckning. Det är verkligen icke någon ringa synd att framställa saker utan betydelse, såsom om de woro nödwändiga till frälsning, till exempel att göra pilgrimsfärder eller någonting annat, som icke är uttryckligt framstäldt i de heliga skrifterna. Här ibland måste wi otwifwelaktigt ställa sjelfwa **orthodoxien**, renlärigheten. Wi weta wäl, att orätta meningar i religionen naturligen leda till orätta sinnesyttringar och orätt uppförande, hwarför det följaktligen är vår skyldighet att bedja Gud om ett rätt omböme i alla ting, men en menniska kan döma fullt lika rätt som djefwulen och ändå wara lika ond som han.

16. Något mera ursäktliga äro de, som inbilla sig att helighet består i det, som endast utgör en del deraf, — då det är förenadt med öfriga delar, i annat fall är det icke någon del deraf alls, — såsom till exempel att icke göra något ondt. Och huru högst allmänt är icke detta misstag? Många tro, att helighet och undwifande af onda handlingar äro en och samma sak. Likwäl är det en sanning, att wore en menniska än lika fri från onda handlingar som en stock, kan hon dock wara så långt ifrån helighet, som himmelen är ifrån jorden. Antag derför, att en man är fullt ärlig att betala hwar och en sitt, bedrager ingen, skadar ingen, bedröfwar ingen, utan är rättwis i alla sina handlingar. Antag att en qwinna är måttlig och dygdig i alla sina ord och hand-

lingar, antag att så wäl den ene som den andre siändigt äro moraliska, det är rättfärdiga, barmhertiga och sanfärdiga; trots allt detta, ehuru det är godt så långt det sträcker sig, är det dock endast en del af fristlig helighet. Ja, antag att en person med denna älsfwärda karakter derjemte gör mycket godt; hwarhelt han är föder han de hungriga, kläder de nakna, wedergår främlingar, de sjuka och de fängslade, ja, dertill och frälsar många själar från döden. Det är ändå möjligt, att han fortsarande kommer till korta med afseende på den "helighet, utan hwilken ingen får se Herren."

17. Hwaruti består då den helighet, som utgör de rätta bröllopsfläderna, det enda som gör oss lämpliga för härligheten? "O Kristus Jesus" — det är, enligt de kristna instiftelserna, hwad helst må wara förhållandet med den hedniska werlden. — "O Kristus Jesus gäller hwarken omskärrelse eller förhud, utan en ny skapelse," själauslösnad till Guds beläte, i hwilket hon skapades. "O Kristus Jesus är intet bewändt, hwarken omskärrelse eller förhud utan tron, som werkar genom kärleken." Först werkar den genom Guds kraft kärlek till Gud och hela menniskoslägtet och genom denna kärlek hwarje helig och himmelsk sinnesyttring, ihärdighet, långmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet, återhållsamhet och tålmod. Det är icke "omskärrelse" — deltagandet uti alla Guds förordningar — icke "oomskurenhet" — fullföljandet af den hedniska moralen — utan "hållandet af Guds bud," ihärdighet dessa: — "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och din nästa såsom dig sjelf." O så ord: helighet är, att hafwa "det sinne, som war i Kristus Jesus," och att "wandra såsom han wandrade." Filip. 2: 5; 1 Joh. 2: 6.

18. Sådant har mitt omböme, utan någon förändring, warit i öfwer 50 år. Men för omkring femtio år sedan erhöj jag en klarare insigt än förut, uti rättfärdiggörelsen genom tron, och häri har jag, från sjelfwa den stunden, icke afwikit, nej, icke en hårsbredd. Icke desto mindre har en ansedd man offentligt förebrått mig för tusende stiftande meningar. Jag beder Gud, att han icke må tillräkna honom detta! Jag står nu wid grafwens rand, men genom Guds nåd wittnar jag fortsarande om samma bekännelse. Wisserligen hafwa några antagit, att då jag begynte förklara "af nåden ären O frälste genom tron," så afwek

jag från hwad jag förut hade påhrfat, att "utan helighet får ingen se Herren." Men detta är ett fullständigt misstag, dessa skriftställen öfwerensstämma fullkomligt med hwarandra, meningen med det förra är helt enkelt denna: genom tron frälsas wi från synden och blifwa helgade. Den inbillningen, att tron upphäfwer nödwändigheten af helighet eller sättes i helighetens ställe, är sjelfwa mergen i antinomianismen.

19. Summan af allt detta är: kärlekens Gud är villig att frälsa alla dem han har skapat. Detta är tillkännagifwet för oss i hans ord, och jemte wilkoren för frälsningen, uppenbaradt genom hans kärleks Son, som utgaf sitt eget lif, på det att hwar och en som tror på honom, skulle hafwa ewinnerligt lif. Och för dem har han före werldens grundläggning beredt ett rike. Men han vill icke twinga dem att antaga dessa wilkor. Han lemmar dem åt deras eget råd, han säger: "si, jag sätter framför dig lifwet och döden, wälsignelsen och förbannelsen, wälj lifwet, på det du må lefwa;" wälj genom min nåd, helighet, hwilket är wägen, den enda wägen till ewinnerligt lif. Han ropar högt, waren heliga och waren lyckliga; lyckliga i denna werlden och lyckliga i den tillkommande. "Helighet, Herre, är ditt hus' prydnad ewinnerligen!" Ps. 93: 5. Detta är bröllopskläderna för alla dem, som äro kallade till "Lammets bröllopsmåltid." Klädda häruti skola de icke befinnas nakna, de hafwa "twagit sina kläder och gjort dem hwita i Lammets blod." Men till alla dem, hwilka på yttersta dagen wisa sig utan bröllopskläder skall domaren säga: "kastar dem i yttersta mörkret, der skall wara gråt och tandagnislan."

Rittonde predikan.

Helwetet.

Der deras maff icke dör och elden icke utslädes. Marcus 9: 48.

1. Svarje sanning, i Guds ord uppenbarad, är onekligen af stor wigt. Eftwål må det medgifwas, att somliga af dem äro af större wigt än andra; emedan de mera direkt leda till det stora ändamålet med hela uppenbarelsen, menniskornas ewiga frälsning. Och wi kunna bilda oss ett omböme om deras wigt af den omständigheten, att de icke allena en gång omnämnas i de heliga skrifterna, utan återupprepas gång på gång. Ett anmärkningsvärdt förhållande af detta slag hafwa wi med hänsyn till den allwarliga sanning, som nu är föremål för vår betraktelse. Vår wälsignade Frälsare, som icke nyttjar öfwerflödiga ord, som icke gör några fäsjunga omsägningar, upprepar det gång på gång i samma kapitel och så att säga i samma andetag. Se Marc. 9: 43, 44 v. "Om din hand wore dig till förargelse;" om en sak eller person, så nyttig för dig som en hand, wore en anledning till synd, och intet annat sätt finnes att undgå synden, "så hugg henne af, bättre är dig att lemmanlytt ingå i lifwet, än att hafwa två händer och fara till helwetet, uti den outsläfliga elden, der deras maff icke dör och elden icke utslädes." Så åter igen i 45, 46 v. "Om din fot wore dig till förargelse, så hugg honom af, dig är bättre att halt ingå i lifwet, än att hafwa två fötter och kastas till helwetet uti den outsläfliga elden, der deras maff icke dör och elden icke utslädes." Och åter igen i 47, 48 v. "Om ditt öga," en person eller sak så dyrbar för dig som dina ögon, "wore dig till förargelse," som hindrade dig, att "med tålmod löpa i den kamp som dig förelagd är," "så rif det ut, bättre är dig att enögd ingå i Guds rike, än att hafwa två ögon och kastas i helwetets eld, der deras maff icke dör och elden icke utslädes."

2. Och må ingen tänka, att en betraktelse af dessa fasa-
wäckande sanningar lämpar sig endast för grofwa syndare. Huru låter detta antagande förena sig med hwad vår Herre säger till dem, som utan twifwel då woro de heligaste menniskor på jorden?

Då oräfneliga folkskaror wero församlade, sade han till sina lärjungar (apostlarna): "framför allt, säger jag eder, som ären mina wänner, rädens icke för dem, som dräpa kroppen och sedan icke hafwa hwad de mer göra kunna. Men jag vill wisa eder hwem I skolen rädas, rädens honom, som, sedan han har dräpt, äfwen har magt att kasta i helwetet, ja, säger jag eder, rädens honom." Luc. 12: 1—5. Ja, rädens honom just för den skull, att han har magt att kasta i helwetet, det är i werkligheten: rädens, på det han icke må bortwisa eder till detta plågornas hemwist. Och sjelfwa denna fruktan, är till och med hos Guds barn ett förträffligt medel att bewara dem ifrån att komma dit.

3. Det tillhör för den skull icke endast de djupast sjunkna bland menniskorna, utan äfwen eder, I som ären hans wänner, I som frukten och älsken Gud, att djupt begrunda hwad som är uppenbaradt i Guds ord angående det kommande straffet. Huru widt åtskildt är icke detta från de mödosamt utarbetade skildringarne wi hafwa från hedniska författare angående detta ämne? Deras skildringar äro, åtminstone i många fall, barnsliga, swärmiska och sjelfsmotsägande. Det är derför intet under, att de icke trodde sig sjelfwa, utan endast återgåfwo folksmängdens föreställningar. Sådant antyder Virgilius helt förtroligt, då han, efter en mödosamt utarbetad framställning om stuggorna dernere, sänder den, som författat den samma, till elfenbensporten, genom hwilken, såsom han säger oß, endast **drömmar** wandra; dermed låter han förstå, att hela hans föregående framställning är i werkligheten enligt hans egen tanke ingenting annat än en dröm. Detta är dock endast en förmodan; men hans medbroder Juvenalis talar enkelt och tydligt: "Esse iliquos manes, et subterranea regna, nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur;" det är: "till och med våra barn tro icke ett enda ord af hwad som säges angående en annan werld."

4. Här är twärtom allt wärdigt Gud, menniskoslägtets skapare och uppehållare. Allt är fruktansvärdt och högtidligt samt öfwerensstämmande med hans wisdom och rättwisa, af hwilken "gropen är tillredd sedan i går," Es. 30: 33, ehuru den icke ursprungligen war beredd för menniskors barn, utan "för djefswulen och hans englar."

Deras straff, som, i trots af alla Guds warningar, beslutat att hafwa sin del med djefwulen och hans englar, skall enligt den gamla och icke olämpliga indelningen wara antingen pæna damni, hwad de förlorat; eller pæna sensus, hwad de lida. Sedan wi försildt betraktat detta, skall jag widröra några så dithörande omständigheter, samt draga två eller tre slutsatser från det hela.

I. 1. Och först, låt oss betrakta pæna damni; den del af de fördömdas straff, som består i förlust. Detta börjar i sjelfwa det ögonblick, då själen skiljes från kroppen; i det ögonblicket förlorar själen alla dessa nöjen, hwilka äro beroende af de fyrtre sinnen. Lufken, smaken och känseln upphöra att bereda njutning, då organerna, som tjena dem, äro förstörda, och föremålen, som nyttjades att tillfredsställa dem, äro röjda ur vägen. I dödens fruktansvärda rymder äro alla dessa ting förgångna, eller om de ihågkommas, sker det endast med smärta, i medvetandet af att de äro för ewigt förgångna. De nöjen, som uppkomma genom inbillningskraften, förefinnas icke då. Der är ingenting stort i de fördömdas rymder, der är ingenting skönt i dessa mörka boningar, intet ljus, annat än det från de ewiga flammorna. Och ingenting nytt annat än ett oföränderligt skådespel af fasa på fasa. Der finnes ingen annan musik än jemmer och skri, gråt och tandagnislan; de fördömdes förbannelser och hädelser mot Gud, eller skärande förebräelser mot hwarandra. Icke heller finnes det något, som kan tillfredsställa begäret efter ära, nej, dessa olyckliga äro allesammans arfwingar till skam och ewigt förakt.

2. Sålunda äro de helt och hållet skilda från allt hwad de hade njutit utaf i denna närwarande werlden. I samma ögonblick kännes en annan förlust, den att wara skilda från alla de **personer** de älskade. De äro bortryckta från deras närmaste och käraaste släktningar, deras hustrur, män, föräldrar, barn och — hwad som för somliga skall blifwa värre än allt detta — från wännen, som war för dem såsom deras egen själ. Alla de nöjen, de någonsin åtnjöto i denna werlden, äro förlorade, förgångna; ty der är ingen wänskap i helwetet. Till och med poeten, som försäkrar — ehuru jag icke wet på hwad grund —

"Att djeflarna tillsammans
orubblig endrägt hålla;"

försäkrar icke, att der är någon endrägt bland de menssliga warelser, som bebo de stora djupen.

3. Men de skola då blifwa medwetna om en ännu större förlust än förlusten af allt hwad de hafwa åtnjutit på jorden. De hafwa förlorat sin plats i Abrahams sköt, i Guds paradis. Hittintills hafwa de icke i sina hjertan betänkt hwad heliga själar åtnjuta i Guds gårdar, i den församling, som består af englar och af de wisaste och bästa menniskor, som hafwa lefwat från werldens begynnelse, — för att icke omnämna den förwånande tillwänt i kunskap de då otwifwelsaktigt erhålla — men då skola de fullt förstå wärdet af hwad de fröckt hafwa bortkastat.

4. Men huru lyckliga själarne i paradiset än må wara, beredas de likwäl för en långt större lycksalighet; ty paradiset är endast himmelsens förgård, och det är der de rättfärdigas andar blifwa fullkomnade i lycksalighet. Det är endast i himmelen som fullhet af glädje och ett lustigt wäsende på Guds högra hand ewinnerligen eger rum. Förlusten häraf skall göra dessa olycksaliga andars elände fullständigt. De skola då känna och förnimma, att Gud allena är hwilopunkten för alla skapade andar, och följaktligen, att en ande, skapad af Gud, icke kan hafwa någon hwila då han är skild ifrån honom. Det synes som om apostelen hänfylltar härpå, då han talar om dem, "hwilka straff lida skola, det ewiga förderfswet, borta ifrån Herrens ansigte;" bortwifandet från Herrens närwaro är just det wäsentliga i förderfswet för en ande, som är skapad af Gud. Och då detta straff skall fortfara för ewigt, är det "det ewiga förderfswet."

Sådan är de olyckliga warelsernas förlust, öfwer hwilka det fruktanswärda utslaget på domedagen skall blifwa afunnadt: "gån bort ifrån mig, I förbannade!" Hwilket utsägligt straff, äfwen om det icke wore något annat! Men ad, detta är långt ifrån att wara det hela, ty till de förbömdas förlust skall tilläggas ett wäsentligt lidande. Hwad de förlora, innefattar utsägligt elände, hwilket likwäl är lindrigt mot hwad de skola lida. Det är hwad vår Herre uttrycker i orden: "der deras mass icke dör och elden icke utsläcks."

II. 1. Ända från den tid, då domen afunnades öfwer menniskan: "stoft är du och till stoft skall du åter warda," har d warit brukligt bland alla folkslag, så långt wi känna, att återlemn

en död lekamen åt vår gemensamma moder, jorden. Men i tidens fortgång uppfanns ett annat sätt, hufwudsakligen bland de rika och stora, nemligen att bränna sina släktingars kroppar, och detta stredde ofta på ett mycket ståtligt sätt, för hwilket ändamål kostbara bål upprättades. I hwad fall som helst blef menniskokroppen snart återställd till dess moder, stoftet. Antingen den konstigt danade byggnaden öfwerlemnades åt maskarna eller elden, så förtärdes den, hwarefter sjelfwa maskarne hastigt dogo och elden släcktes. Men det är äfwenledes en mask, som tillhör det kommande tillståndet, och det är en mask, som "icke dör," och der är en eld, hetare än den wid förbränningen, och det är en eld, som "icke utsläckes."

2. Det första, som menas med "mask som icke dör," tyckes vara ett skuldbelastadt samwete, som i sig innesfattar själf fördömmelse, förtwislan, förebräelse och en känsla af Guds wrede. Kunna wi icke göra oss ett begrepp om hwad detta innebär, af det som någon gång kännes i denna närwarande werlden? Är det icke här om Salomon talar, då han säger: "mannens ande hjälper honom att bära sin fränkhet" — fränkhet eller sorg af hwarjehanda slag — "men när anden är nedslagen, ho kan bära honom uppe?" Hwem kan bära ett wäckt samwetes ångest, ett samwete genomträngdt af skuldkänsla och med den allsmäktiges pilar instjutna i själen och uppskrutande anden? Huru många hårda hjertan hafwa icke sålunda dukat under och walt döden hellre än lifwet! Och likwäl, hwad äro dessa sår, hwad är denna själens ångest, så länge hon ännu befinner sig här i werlden, i jemförelse med hwad hon måste lida, då hon är fullt medweten om den föröflämpade Gudens wrede? Lägg här till alla oheliga passioner, fruktan, förskräckelse, raseri, onda begärelser, begärelser som aldrig kunna tillfredsställas, jemte alla oheliga böjelser, afund, häftighet, hat och hämnd, hwilka oupphörligen gnaga själen, såsom gamen troddes hafwa gnagat Titus lefwer. Om wi nu här till lägga hatet mot Gud och mot alla hans skapade warelser, så kan allt detta i förening tjena, att gifwa oss någon liten, ofullkomlig föreställning om masken som icke dör.

3. Wi böra äfwen gifwa akt på en anmärkningsvärd olifhet i sättet, på hwilket vår Herre talar, rörande de två delarna af den tillkommande fördömmelsen. Han säger om den ena: "der

deras mäst icke dör," och om den andra, "elden icke utslädes." Detta kan icke vara en tillfällighet. Hvad kan då vara orsaken till det olika uttrycksfättet?

Thydes det icke vara denna: Elden skall vara densamma, väsentligen lika för alla, som plågas deruti, måhända endast hufvigare för en än för en annan, allt efter den olika graden af deras skuld; men deras mäst skall icke och kan icke vara densamma; den kommer att omväxla allt efter arten och graden af deras ondskan. Denna olifhet skall uppstå till en del från Guds rättvisa dom, "medergjällande hvar och en såsom hans gerning är;" th wi kunna icke betwifla, att denna regel skall tillämpas, icke mindre i helwetet än i himmelen. Såsom i himmelen hvar och en skall få sin egen lön, just **sin egen**, enligt hans eget verk, det är enligt hela sammanfattningen af hans sinnesrörelser, tankar, ord och handlingar, så skall otwifwelaktigt hvar och en i werkligheten erhålla sin egen onda lön, enligt hans eget onda arbete. Och denna lön skall vara lika mycket hans som gerningarna han utöfwar. De olika graderna af straff skola härleda sig från sjelfwatingens bestaffenhet; liksom de, som föra med sig mest helighet till himmelen, skola der finna den största lycksalighet, så är det å andra sidan icke allenast sant, att ju mera ondskan en menniska för med sig till helwetet, desto mera elände skall hon der finna, utan detta elände skall oändligt omväxla i öfwerensstämmelse med hennes särstilda ondskan. Det war därför lämpligt att säga **elden** i allmänhet, men **deras mäst** särstildt.

4. Men somliga hafwa satt i fråga, huruvida det finnes någon eld i helwetet, det är, någon materiel eld? Ja, om det finnes någon eld, då är den otwifwelaktigt materiel. Ty hwad är en **icke-materiel** eld? Det samma som **icke-materielt** watten eller jord! Men det ena såwäl som det andra är alldeles meningslöst och sjelfmotsägande. Antingen måste wi därför antaga den wara materiel, eller ock måste wi förneka det tillwaro. Men om wi medgifwa, att ingen eld finnes der, hwad skulle du winna dermed? I alla hänseenden är det antingen eld eller någonting värre. Och betänk detta: talar vår Herre icke såsom om det wore werklig eld? Ingen kan förneka eller betwifla detta. Är det då möjligt att antaga, att fanningens Gud skulle tala på detta sätt, om det icke wore så? Är det hans affigt att försträcka sina

arma skapade wareller? Och det med strämsfott? Med fåfänga skuggor af ting, som icke hafwa någon tillvaro? O, må ingen tänka så! Tillstrif icke den Allrahögste en sådan dårskap!

5. Men andra invända: "det är icke möjligt, att eld alltid skulle kunna brinna, ty enligt naturens lagar upplöses allt som kommer i beröring dermed, och enligt samma lag förtäres det; och så snart den förtärt sitt ämne, är den själf förtärd och utsläddes."

Det är mycket sant, att i tingens närvarande tillstånd, under naturens närvarande lagar upplöses och förtär elden hwad helst som kommer i beröring med den. Men här är ett misstag, naturens närvarande lagar äro icke oföränderliga. Då himmel och jord skola förgås, är det närvarande fullständigt förändradt, och när tingens närvarande sammanställning upphör, då upphöra äfwen naturens närvarande lagar. Efter denna stora förändring skall ingenting upplösas, ingenting förtäras. Dersför, wore det sanning, att elden nu förtär allting, så följer likväl icke deraf, att den skall göra det, då hela skapelsen har undergått den stora allmänna förändringen.

6. Det har ansetts som en sanning, att elden förtär allting; men så är icke förhållandet. Har det icke behagat Gud att gifwa oss något bewis på hwad som skall blifwa härefter? Är icke Lignum Asbestum, det obrännbara linet, kändt öfwer hela Europa? Om du tager en näsduk eller handduk gjord deraf — en sådan kan man nu så se i det Britiska museum, — så kan du kasta den i den starkaste eld, och då den uttages igen skall det wisa sig, att den icke har förlorat ett enda grand af sin wigt. Här hafwa wi för den skull ett föremål för våra ögon, hwilket äfwen i tingens närvarande tillstånd, — såsom wore det en bild af de ting som skola komma — kan förblifwa i elden utan att förtäras.

7. Många författare hafwa talat om andra kroppsliga plågor utom den att blifwa kastad i eldsjön. En af dessa, den fromme Kempis, antog att den girige till exempel, måste hafwa smält guld uti sina inelsswor, och han antager många andra särskilda qwal, lämpade efter menniskornas särskilda synder. Ja, själfwa vår store poet antager, att "inwånarne i helwetet undergå olifa plågor, att de icke alltid wistas i eldsjön, utan att de af wilka plågoandar ofta jagas till iskalla trakter, och så tillbaka igen till lågorna." Men jag finner icke ett ord, icke en bokstaf, icke den minsta an-

tydning berom i bibeln. Och detta är i sanning ett allt för allvarligt ämne att prisgifwas åt inbillningens spel. Låtom oss hålla oss wid det strifna ordet. Det är qwal nog att dwäljas uti en ewig eld¹.

II. Det återstår nu endast att betrakta två eller tre omständigheter rörande den aldrig döende massen och den outsläfliga elden.

1. Och först betrakta det sällskap, hwarmed hwar och en är omgifwen i pinorummet. Det är icke owanligt att höra dömda brottslingar i våra allmänna fängelser säga: "o, jag önskade mig wara död hellre än att plågas med dessa uslingar omfring mig." Men hwad äro väl de djupast sjunkna warelser på jorden i jemförelse med inwånarne i helwetet? Ingen af dessa är ännu så fullkomligt ond att han är i saknad af hwarje gnista af något godt, säkerligen icke förr än detta lif har slutat, måhända icke förr än wid domen. Icke heller kunna några af dessa obehindradt utöfwa hela sin ondskap på sin omgifning. Någon gång afhållas de derifrån af goda menniskor, stundom af onda. I sjelfwa romerska pinoanstalterna lindrades plågorna, då man antog att offret icke kunde uthärda mera. Bödlarne fingo då befallning att icke pina längre, emedan det war stridande mot lagarna att en menniska skulle dö på sträcbänken. Och ganska ofta, då det icke finnes något menskligt medlidande, hejdas tyrannerna af Gud, som har satt dem deras

¹ Detta är kraftigt belyst genom en berättelse, hämtad från en af österlandets författare, angående en turkisk konung, som efter att hafwa gjort sig skyldig till all slags ondskap, en gång gjorde en god gerning; han såg en fattig man falla i en grop, der han oundwifligen skulle hafwa förgåtts, och räddande honom sin fot, räddade han derigenom hans lif. Historien tillägger, att då han, till följd af sina oräkneliga brott, hade blifwit kastad i helwetet, tillät man den fot, hwarmed han hade fräist mannens lif, att ligga utanför flammorna. Men antag att detta wore ett werkligt förhållande, hwilken ömlik tröst skulle det icke wara? Om båda fötterna hade fått ligga utanför flammorna, ja, och båda händerna dertill, huru litet skulle det hjälpa? Ja, om hela kroppen wore utan beröring med elden och endast en fot eller en hand bibehållen i den brinnande ugnen, skulle menniskan wara tillfredsställd dermed? Nej, twärtom, är det icke wanligt att säga till ett barn: stid ditt finger i ljuslågan och försök om du kan hafwa den deri en minut? Huru skulle du då uthärda helwetets eld? Det skulle säkerligen wara plågsamt nog att hafwa ett enda finger i elden. Huru skulle det då icke kännas att hafwa hela kroppen nedkastad i sjön, som brinner med eld och swafwel?

gräns före, hwilken de icke kunna öfwerfrida, och sagt: "här intill skall du komma och icke widare." Ja, så kärleksfullt har Gud styrkt det, att just de swåraste plågorna åstadkomma en lindring. Den lidande afdommar och för en stund åtminstone, försjunter i känslolöshet. Men invånarne i helwetet äro fullkomligt onda, de hafwa ingen god känsla qwar och ingen afhåller dem ifrån att till det allra yttersta utöfwa hela sin ondskan. De afhållas icke af människor, ingen skall blifwa befriad från det onda genom sina medbröder i fördömsen; icke af Gud, ty han har öfwergift dem åt plågoandarne. Och djeflarna behöfwa icke frukta, liksom deras handtlangare på jorden, att offren skola dö under plågorna. De kunna icke dö, de äro starka nog att uthärda hwad helst en för-enad illisittighet och de onda andars yttersta häftighet kan tillfoga dem. Och deras ewiga plågoandar hafwa tillräcklig tid att omwevla med plågorna på tusende sätt. Huru oändligt kunna de icke omwevla med ett enda qwal? O, ryfsansvärda tanke! Det är intet twifwel, att en end anke, om det tillåtes honom, nu skulle kunna plåga den starkaste människa på jorden till döds.

2. Betrakta nu för det andra, att alla dessa plågor till kropp och själ fortsara utan uppehåll. De fördömda hafwa ingen hwilostund från lidandet, utan "röken af deras plågor uppstiger dag och natt från ewighet till ewighet." Dag och natt, det är, taladt enligt den närmarande werldens ordning, hwari Gud har wist och nådigt förordnat, att dag och natt skola efterfölja hwarandra, så att i hwarje dhgn kommer:

"En daglig sabbat gjord till hwila,
för mödabe man och trötta djur."

För den skull uthärda wi sällan mycket arbete eller lida mycket plåga, förr än den trötta naturens ljuswa återställare, den sköna sömnen, stjälar sig omärkbart in på oss och åstadkommer ett mellanrum af hwila. Men ehuru de fördömda hafwa oafbruten natt, medför den intet afbrott i deras lidande. Ingen sömn åtföljer mörkret; hwadhelt de äldre eller nyare poeter, ware sig Homer eller Milton, må inbilla sig, sömn finnes hwarken i helwetet eller himmelen. Och wore deras lidanden än så swåra, deras plågor än så genomträngande, så gifwes det ingen möjlighet att minska dem, nej, nej, icke för ett ögonblick.

Widare, jordens inwånare kunna ofta wända sina tankar bort från sorgliga ting, genom att betrakta solens wedergångande ljus, årstidernas omwexling, de menstliga göromålen och tusende föremål, som röra sig omkring dem i ändlös omwexling. Men inwånarne i helwetet hafwa intet att förtrö sig med i sina plågor, nej icke för ett enda ögonblick, de hafwa en fullständig förmörkelse, ingen sol, ingen måne, ingen omwexling af årstider eller sällskap. Der finnes intet göromål, utan en oupphörlig sträckscen, hwarpå alla måste wända hela sin uppmärksamhet. De hafwa intet afbrott, ingen stund för tankspriiddhet eller slöhet, de äro helt öga och helt öra, de äro helt känsla, såsom wore hela deras wäsende öga, öra och känsla helt och hållet. Det kan sägas om hela deras tillwaro, att de rysa och fasa alltigenom och känna smärta och qual i hwarje por.

3. Och på deras tillwaro är intet slut! Hvilken tanke är icke detta? Ingenting annat än ewighet är uttrycket för deras plågor! Och hwem kan räfna regndropparne eller sandfornen wid hafwet eller ewighetens dagar? Hwarje lidande mildras, om det är något om än aldrig så afsläpset hopp om befrielse ifrån det samma; men inwånarne i helwetet har aldrig något hopp, ehuru alla inwånarne i den öfriga werlden har det! Tänk, lidanden som aldrig sluta!

ANTAG! — Wid ljudet af detta fruktanswärda ord störtas själen i den mörka, djupa afgrunden. Antag att millioner af dagar, af år, af tidsåldrar förflutit, wi äro likwäl fortfarande endast wid tröskeln till ewigheten! Hwarfen kroppens eller själens pina är närmare slutet än för millioner tidsåldrar sedan. Då de äro fastade uti den ewiga elden, *το πυρ, το αβεστος*, — den outsläckliga elden — är allt hopp ute; "deras mäst dör icke och elden utsläcks icke."

Sådan är framställningen, hvilken allas domare gifwer öf af det straff, han har förordnat åt obotfärdiga syndare. Och hvilken motwigt må betraktelsen här af icke wara för hwarje, om än så häftig frestelse! Ösynnerhet med hänsyn till menniskofruktan, hwarpå Herren sjelf gifwer tillämpningen: "rädens icke för dem, som dräpa kroppen och sedan icke hafwa hwad de mer kunna göra; men jag will wisa eder hwem I skolen räddas; rädens honom som sedan han har dräpt äfwen har magt att fasta i helwetet." Luc. 12: 4, 5.

Swillet warningsmedel borde ej dessa betraktelser wara mot hwarje frestelse till syndigt nöje! Will du för ett af dessa jordiska nöjen, som "förgås i brukningen," (för att icke säga något om fristendomens närwarande och verkliga njutningar,) förlora paradiset's fröjder; fröjder, som "intet öga sett, intet öra hört och uti intet menniskohjersta sligga äro?" Ja, himmelens glädje, englarnes församling och de fullkomligt rättfärdiga andarnes sällskap; att ansigte mot ansigte tala med Gud, din Fader, din Frälsare, din heliggörare, och njuta af dessa sällhetens flöden, som äro på Guds högra hand ewinnerligen?

Är du frestad af lidande till kropp eller själ? O, jemför de närwarande tingen med de tillkommande! Swad är det kropps-lidande du nu känner eller kan komma att uthärda, mot det att ligga i sjön som brinner af eld och swafwel? Swad är hwarje själsplåga, hwarje fruktan, ångest, sorg, i jemförelse med massen som icke dör? Som "icke dör!" Detta är plågan för alla plågor. Våra lidanden på jorden äro, lofwad ware Gud, icke ewiga. Det finnes några mellanrum af lindring, och en tid kommer, då de sluta. Wi fråga en sjuårlig wän: huru befinner du dig? "Jag lider nu," säger han, "men jag hoppas att snart få hwila!" Detta är en ljuw lindring i det närwarande lidandet. Men huru fruktansvärdt skulle icke hans tillstånd wara, om han måste swara: "jag är helt och hållet öfwerwäldigad af lidande och jag skall **aldrig** blifwa befriad från detsamma. Jag ligger under outhärdliga kroppsplågor och själsångest och jag känner att det skall **fortfara för ewigt!**" Sådant är de fördömdas tillstånd i helwetet. Uthärda då hwarje lidande hellre än att komma i det pinorummet!

Jag slutar med en betraktelse af dr Watts: "det borde wäcka vår innerligaste tackfägelse, att wi, som för länge sedan hafwa förtjent detta elände, ännu icke äro kastade deri. Tusenden hafwa blifwit förda till denna fördömdes boning, innan de hade förtatt syndalifwet så länge, som många af oss hafwa gjort. Swillet bewis på Guds godhet, att wi ännu icke äro under denna fruktansvärda dom! Hafwa wi icke sett många syndare till höger och wenster om oss afhuggas i sitt syndalopp? Och hwad annat än Guds ömma barmhertighet har skonat oss wecka efter wecka, månad efter månad och gifwit oss "tid till bättring?" Swad skola wi återgälda åt Herren för allt hans tålmod och långmodighet till denna

dag? Huru ofta hafwa wi icke genom vårt fortsatta uppror mot Gud gjort oss förtjenta af förbömelsebönen? Och likväl lefwa wi ännu i hans närvaro och höra ordet om hopp och frälsning! O, låtom oss blicka tillbaka och ryssa wid tanken på det fruktansvärda bråddjup, wid hwars rand wi så länge hafwa wandrat! Låtom oss sthynda mot "tillflyktsorten och fatta det hopp, som oss förefatt är" och frambara tusende tacksjägelser åt den gudomliga barmhertigheten, att wi icke ännu äro sänkta uti det ewiga förderfwet!"

Tjugonde predikan.

Rike mannen och Lazarus.

Höra de icke Mose och profeterna, så stela de icke heller låta sig öfwertyga, om någon af de döda uppstode. Luc. 16: 31.

1. Hvilket fällsamt påstående är ej detta! Huru motsatt menniskornas allmänna föreställning! Hvem är så inrotad i otro, att han icke tänker: "om någon af de döda uppstode och wifade sig för honom, då skulle han blifwa kraftigt öfwertygad och bättra sig?" Men i 13 v. finnes ett icke mindre förwånande tillkännagifwande: "I kunnen icke tjena Gudi och mammon." "Hwarför icke? Hwarför kunna wi icke tjena båda?" Så skall en sann mammonstjenare fråga, hwarför äfwen fariseerna, som woro medwetna om att de tjenade mammon och likväl trodde, att de tjenade Gud, "gjorde spe, ἐξευχνηρίζοι, af honom," ett ord som uttrycker det djupaste förakt. Men han sade till dem: "I ären de, som gören eder sjelfwa rättfärdiga inför menniskor; men Gud känner edra hjertan; ty det som är högt ibland menniskor, det är (i allmänhet) en stygghet för Gud;" hwarpå vår Herre i den följande delen af kapitlet bifogar ett uppstakande bewis.

2. Men är den följande berättelsen endast en liknelse eller är det en verklig händelse? Många hafwa både trott och förskräat, att det endast är en liknelse; emedan ett par omständig-

heter förefomma, som icke äro lätta att förklara. Det är isynnerhet svårt att förstå, huru en ande som befann sig i helwetet kunde samtala med en annan, som war i paradiset. Men skall medgifwandet af, att wi icke kunna förklara saken, öfwerwäga vår Herres tydliga försäfran? "Det war," säger vår Frälsare, "en rik man." — War det icke? Hans en sådan man aldrig till? "Det war och en fattig benämnd Lazarus." — War det, eller war det icke? Är det icke dristigt att förneka, hwad vår Frälsare tydligt försäkrar? Wi kunna icke med skäl betwifla, att det hela med alla deß olika omständigheter är berättelsen om en sann händelse. Theophylact, en af äldre tidens skrifttolkare, anmärker härwid "att Lazarus, enligt judarnes tradition, lefde i Jerusalem."

Med Guds bistånd ämnar jag först belysa denna historia, för det andra tillämpa den, och för det tredje betona den wiktiga försäfran, hwarmed den avslutas; nemligen: "höra de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfwerthygas, om någon af de döda uppstode."

I. 1. Först will jag med Guds hjelp bemöda mig att belysa denna historia. "Det war en rik man," och utan twiswel just af denna anledning högt ansedd ibland menniskor; "han klädde sig i purpur och kosteligt thg;" och war följaktligen derigenom ännu högre aktad, såwäl till följe af att han lefde enligt sina förmögenhetswilkor, som äfwen derför att han måste hafwa warit en god kund hos köpmän. "Hwar dag lefde han fräseligen;" detta blef en annan anledning till, att han war "högt ansedd." Hans gästfrihet och frukostighet både mot dem, som ofta sutto wid hans bord och mot köpmännen, som försågo honom med waror, framkallade utan twiswel mångas loford.

2. "Det war och en fattig;" på det lägsta trappsteget af meniskt elände, enligt grekernas talesätt, benämnd Lazarus, men enligt ebreernas, Eleazar. Hans namn gifwer wid handen, att han icke war af någon ringa familj, ehuru denna gren för närwarande hade nedsjunkit i djup fattigdom. Han war antagligen wäl känd i staden och det war ingen skam för honom, att hans namn blef nämndt. Denne "låg wid den rikes dörr" ehuru det icke war någon angenäm anblick, så att man kan undra på, att han tilläts ligga der; helst han war "full med sår," med flytande rötfsår; och nödgades "begära så stilla sin hunger med de smulor, som

föllo från den rike mannens bord." Fattigdomens hårda pröfningsgar, lidanden och satnad af bröd, hvilade med all sin tyngd öfver honom. Men det synes icke, som om någon enda menniska fästade den minsta uppmärksamhet wid den arme, föraktade warelsen. Endast "hundarne kommo och flette hans sår;" det var all den hugswalelse denna werlden hade att skänka honom.

3. Men gif att på förändringen! "Den fattige blef död;" härmed slutade fattigdom och lidande: och så blef han "förd af englarna," — härligare tjenare än några af dem som omgäfwö den rike mannen, — "uti Abrahams sköt," hwarmed judarne wanligen betecknade den plats, som vår Frälsare kallade paradiset, den plats, "der de ogudaktige upphöra att rasa, der de hwila, som mycket omak hafwa haft:" de heliga själarne wistelseort från döden till uppståndelsen. Det antages allmänt, att goda menniskors själar, så snart de skiljas från kroppen, genast ingå i himmelen; men denna åsigt har icke minsta grund för sig i Guds ord; twärtom, det var efter sin uppståndelse vår Frälsare sade till Maria: "kom icke wid mig, ty jag är ännu icke uppfaren till min Fader" i himlen. Men i paradiset hade han warit, enligt löftet till den ångrande röfwaren: "i dag skall du wara med mig i paradiset." Häraf wisar det sig tydligt, att paradiset icke är himlen; men det är — om wi tillåtas nyttja det uttrycket — himmelens mottagningsrum, der de rättfärdigas själar wistas, tills de efter den allmänna domen intagas i härligheten.

4. Återigen förändras skådebanan: "den rike mannen blef också död." — Swad, måste de rike äfwen dö? Måste de falla "lif en af folket?" Finnes ingen hjälp? För några år sedan, då en rik man i London af sin läkare underrättades om, att han måste dö, bet han ihop tänderna, knöt händerna och ropade med hästigt röst: "Gud, Gud, jag will icke dö!" Men han dog med sådana ord i sin mun. Så blef han begrafwen; säkerligen med tillräcklig ståt och präst, motsvarande hans ställning, då han war i lifwet, ehuru wi ingenstädes finna den ringaste antydning om att den numera brukliga seden iaktogs, då man till allmän åfskådning framställer ett stinkande lif, hwarom det heter, att det "står på bår;" en sed som icke blott är dåraktig, utan äfwen innebär ett gäckeri.

5. Men i helwetet upplyfte han sina ögon. — O, hwilken förändring! Huru har icke den mäktige fallit! Men ordet som

manligen öfwerfättes med **helwete** betyder icke alltid de fördömdas wistelseort, utan bokstafligen **den oshuliga werlden**, och har en ganfka widsträckt betydelse, innefattande en wistelseort för såwäl goda som onda menniskors andar, som hafwa gått ur tiden. Dock betyder det här uppenbarligen den del af andewerlden, der de ogudattiges själar wistas, hwilket wijar sig af tillägget: "han war i qwalen," såsom somliga säga, "för att sälunda försona de syn- der han begått i lifwet, och rena själen från all widlådande besmittelse." Alldeles på samma sätt talade en hednisk poet för två tusen år sedan:

"Necesse est

Multa diu concreta modis inolescere miris,
Ergo exercentur pœnis

Aliæ panduntur inanes

Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni."

För synd och brott de onda måste qwal och plågor lida;
försoning är nödwändig; så de lindring kunna bida.
Med eld och watten renas de från brotten, de blodröda,
och bliwa åter lodliga bland lefwande och döda.

Se här den nära öfwerensstämmelse mellan gamla och nyare tidens skärs- eller reningseld! Med den åtskilnad lifwål, att gamla tidens hedningar förestälde sig, att både eld, watten och luft nyttjades för att försona synden och rena själen, hwaremot enligt medeltidens föreställningar, eld ensamt ansågs vara tillräcklig, både att rena och försona. Håfänga hopp! Intet annat än Kristi lidande har magt att försona synd; och ingen annan eld än kärle- lens, kan rena själen, hwarfen i tid eller ewighet.

6. I detta pinorum fick han se "Abraham långt ifrån och Lazarus i hans sköt." **Långt** i sanning! Så långt, som helwetet är ifrån paradiset! Måhända "tio gånger jordens bana." Men huru kunde hans synförmåga genomtränga ett sådant afstånd? Det kan jag icke säga: men det är alldeles icke otroligt. Hwem känner, huru långt en engels synförmåga sträcker sig, eller en menniskoandes, som är skild från kött och blod? Det är wäl känt, att wid festerna hos äldre tidens såwäl judar som romare, tutto gästerna icke wid bordet, såsom wi nu bruka göra, utan lågo på hwilofäten och hade hwar och en sin kudde jemte sig, mot

hvilken de stöbde sin wenstra armbåge, och den som låg näst honom till höger sades ligga i hans sköt. Det war i denna mening apostelen Johannes låg i Mästarens sköt. Med uttrycket: Lazarus i Abrahams sköt menas följaktligen, att han innehade den högsta heders- och sällhetsplatsen.

7. Nu "ropade han och sade: fader Abraham, warfunna dig öfwer mig!" Du dåre, hwad kan Abraham göra för dig? Hwad kan en skapad warelse, ja, hela skapelsen göra för att befria en själ från det bottenlösa djupet? En hwar, som will "undfly" "pinorummet," måste ropa till Gud, barmhertighetens Fader. Ja, men det är för sent, nådatiden är slut. Rättwisn har nu intagit platsen och berömmar sig emot barmhertigheten. "Sänd Lazarus," bad han vidare, "att han doppar det yttersta af sitt finger i watten och swalkar min tunga: th jag pinas swårligen i denna lågan." Han bad icke att han måtte bringa honom en bågare watten, eller så mycket han kunde hafwa i sin hand, utan endast "att han doppar," wore det blott, "det yttersta af sitt finger i watten och swalkar hans tunga." Dock nej! Det kan icke ske! I helwetets djup kan ingen barmhertighet inträda!

8. Abraham sade: "min son, kom ihåg, att du fick ditt goda medan du lefde och Lazarus sammaledes det onda; men nu hafwer han hugnad och du pinas." Måhända dessa ord kunna meddela oss ett swar på en wiktig fråga: af hwad anledning kom den rike mannen till helwetet? Det framgår icke af berättelsen, att han war någon elak man i ordets wanliga mening: att han war en drinkare, swärjare eller sabbatsbrytare, eller att han lefde i någon känd synd. Han war antagligen en farise, och som sådan i alla religionens yttre delar "ostrafflig." Huru kom han då i "det pinorummet?" Om ingen annan anledning wore att finna, skönjes en tillräcklig sådan i hwad som innefattas i orden: ("den öron hafwer, han höre") "du fick ditt goda medan du lefde;" det hwilket du utwalt för din sällhet; du "för efter det som på jorden är," och du har din lön. Du erhöll den del du hade utforat och kan icke hafwa någon del af "det som ofwantill är." Lazarus fick sammaledes det onda. Icke hans onda, th han hade icke walt det, det war utwaldt åt honom af Guds wisa försyn; "nu hafwer han hugnad och du pinas."

9. "Men öfwer allt detta är emellan oss och eder bestädt ett stort swalg:" en stor klyfta, en asgrund, ett widsträckt tomrum. Kan någon säga oss hwad detta är, hurudan är bestaffenheten och hwilka äro gränserna för detsamma? Nej, inga af menniskors barn, inga andra än invånarne i den oshuliga werlden känner det. Dock, de "som wilja fara härifrån öfwer till eder, kunna det icke, ej heller de som derifrån wilja fara öfwer till oss." En ofkroppslig ande förmår utan twiswel passera hwilket afstånd som helst, men Gud har anordnat och fastställt det så, att ingen kan öfwerstiga det stora swalget, det är en klyfta, som ingen skapad warelse kan öfwerfara.

10. "Dernäst bad han, att Lazarus måtte sändas till hans faders hus; ty han hade fem bröder; att de måtte förwaras från att komma till samma pinorum." Två alldeles motsatta anledningar har ansetts ligga till grund för denna owanliga begäran. Några tillskrifwa det uteslutande egenkärleken, som fruktade de bittra förebräelserna, hwilka han lätt kunde förmoda, att hans bröder skulle utgjuta öfwer honom, om de, till följd af hans exempel och måhända äfwen råd, kommo till samma pinorum. Andra hafwa härledt det från en ädlare bewefelsgrund. De antaga, att då de ogudaktiges elände icke skall blifwa fullständigt förr än på domedagen, så skall icke heller deras ondska blifwa fullkomnad förr än då. De tro följaktligen, att de förtappade andarne till den tid kunna bibehålla någon gnista af naturliga ömhetsskänslor, och de antaga, att detta har hos honom väckt önskan att hindra sina bröder ifrån att få del af hans plågor.

11. Men Abraham sade till honom: "de hafwa Mose och profeterna, høre dem: "Nej, fader Abraham," sade den olyckliga själen; "men kommer någon till dem af de döda, så skola de bättra sig." Och hwem är icke af samma mening? Skall icke en hwar med skäl antaga, att ett tillkännagifwande, högtidligt framburet af någon från dödsriket, måste hafwa en oemotståndlig magt. Hwem skulle icke tro det wara omöjligt att emotstå en sådan bättringspredikant?

II. Detta föreställer jag mig wara ordens mening. Jag skall nu med Guds hjälp försöka att tillämpa dem. Och jag beder eder, käre bröder, att wid denna min tillämpning, "taga förmaningens

ord till godo;" ty ju trognare dessa ord tillämpas på edra själar, desto mera nytta kunnen I hafwa af dem.

1. "Det war en rik man:" — i sig sjelf är det icke mera syndigt att vara rik än att vara fattig, men det är farligare öfwer all beskriuing. Jag påminner för den skull hwar och en af eder, som är rik, att I stån på en slipprig grund, I ären öfwerallt omgifna af frestelser, öfwerallt blottställda för snaror; I stån hwarje ögonblick wid randen af helwetet. "Det är lättare att en kamel går genom ett nålsöga än att en rik går in i Guds rike." Såsom rik kunde han kläda sig i "purpur och kosteligt thyg." Lesnadsförhållanden finnas, som torde medgifwa detta. Vår Frälsare betecknar dem som "äro i konungahusen" såsom bärande "fina," det är kostbara kläder, och han klandrar dem icke derför. Men detta är i sanning ingen ursäkt för andra, som icke äro i konungahus. Må derför en hwar af oss taga sig till vara, att wi icke följa den mannens exempel, som "upplyfte sina ögen i helwetet der han i qvalen war." Låtom oss följa apostelens uppmaning: att vara "rika på goda gerningar" och pryda med en "saktmodig och stilla andes oförgängliga wäsende, hwilket är kosteligt för Gud."

2. Vidare säges det, att han "lesde hwar dag fräseligen." — Föreua detta med gudsfruktan, den som kan. Jag wet, huru sfenbart riktigt ett slags wällustingar, till förmån för gästfriheten, tala om, att bereda trefnad för besökande wänner, att hålla ett godt bord, att göra fristendomen heber, att uppmuntra industri och handel, m. m. dyl. Men Gud låter icke gäcka sig, han will icke gilla sådana förewändningar. So du wara må, som deltagar i den rike mannens synd, wore det endast den att "leswa hwar dag fräseligen," skall, om du icke bättrar dig, lifa säkert få del af hans förbömelse, som om du redan ropade om en droppa watten att swalka din tunga med.

3. "Det war också en fattig, benämnd Lazarus, den der låg wid hans dörr full af sår, och åstundade att stilla sin hunger med de smulor, som föllo af den rike mannens bord." Men det synes som om både den rike mannen och hans gäster woro för fromma till att uppmuntra allmänna tiggare. En synd för hwilken den fromme mr. H. med värma warnar sina läsare, och en warning af samma slag har jag läst öfwer porten till staden Winchester!

Jag önskar, att den person som föranstaltat uppsättandet af den, hade bewittnat en händelse, som timade för några år sedan. I Epworth, i Lincolnshire, den stad, i hwilken jag föddes, kom en qwinna till ett hus wid torget, och bad om en bit bröd, sägande sig vara "mycket hungrig." Husbonden befallde den utmattade waresen att gå sin wäg. Hon kom till andra huset och bad om litet swagericka, sägande sig vara "mycket törstig." Äfwen der blef hon afwisad. Wid en tredje dörr bad hon om en dryck watten, sägande sig vara "mycket swag." Men äfwen den mannen war för mycket samwetsgrann att uppmuntra allmänna tiggare. Gossarne, som sågo denna trasiga warelse gå från dörr till dörr, begynte kasta snöbollar på henne. Hon blickade upp mot himmelen, föll ned och dog! Skulle du önska dig hafwa warit i sådana mäns ställe, som nekade den arma menniskan en bit bröd eller en dryck watten? "Men och hundarne kommo och slette hans sår;" de wifade mera barmhertighet än deras herre. "Så hände det sig, att den fattige blef död, och wardt förd af englarna i Abrahams sköt." Hören detta, alla I som ären fattiga i denna werlden, I som många gånger icke hafwen föda att äta eller kläder att betäcka eder med, I som intet hafwen att luta edra hufwuden mot, annat än golfwet i en kall windsrupa eller i en fuktig täl-lare. I ären nu nödsakade att "anslita medlidsamhetens fallna hand." Dock lyften upp edra hufwuden; det skall icke alltid wara så. Jag älskar eder, jag ömmar för eder, ja, jag beundrar eder, om I "behållen edra själar genom edert tålmod." Xifwål kan jag icke hjälpa eder. Men det finnes en som kan, nemligen enfornas och de faderlösas fader. "Då de fattiga ropa, så hörer Herren, och hjälper dem utur all deras nöd." Om I af allt hjerta hållen eder till Gud, skall han om en liten tid bjuda sina englar att föra eder i Abrahams sköt. "Då skolen I icke mera hungra eller törsta", och "Gud skall astorka alla tårar af edra ögon, och ingen död skall sedan wara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärf warder mer," "th Lammet som midt i tronen är, skall föda dem, och leda dem till lefwande wattukällor."

4. Men se, återigen förändras scenen, i det "den rike och blef död," antagligen förr än han hade önskat, th huru fanna äro icke orden: "o död, huru bitter är du icke för en menniska, som, omgifwen af sina egodelar, har slagit sig ned i ro!" Så "wardt han

begräfwet," om någon tröst fans deruti, men huru litet har det att betyda antingen han lades under en dyrbar grafwård, eller i

En grift af tusmans massa prydd,
som saknar både namn och stydd.

Och hwad följde? "Han upplyfte sina ögon i helwetet." Detta behöfwer du förwisso icke göra. Gud fordrar det icke af dig: "Han will icke, att någon skall förgås." Du kan icke, utan genom ditt eget frivilliga wal, inträda i dessa sorgernas rymder, hwilka Gud icke beredt för dig utan för "djefwulen och hans englar."

5. Återigen förändras scenen! "Han såg Abraham långt ifrån, och Lazarus i hans sköt." Och han igenkände honom, ehuru han måhända knappast såg på honom, då han "låg wid hans dörr." Är någon af eder i twifwel om huruwida wi skola igenkänna hwarandra i den andra werlden? Här kunna edra twifwel fullkomligt lösas. När en själ i helwetet kände Lazarus i paradiset, ehuru han war så långt ifrån honom, så skola säkert de som äro tillsammans i paradiset fullkomligt igenkänna hwarandra.

6. Wid denna owäntade syn utropade han och sade: "fader Abraham, warlkunna dig öfwer mig!" Jag kommer icke ihåg om det i hela bibeln talas om en enda bön, som warit stäld till en hädangången menniskoande, mer än denna; och om wi gifwa att på hwem som uttalade den — en person i helwetet — och med hwad framgång, skola wi alls icke följa hans föreböme? O, låtom oss ropa till Gud om barmhertighet och icke till någon menniska! Och förståndigt är det att ropa nu, medan wi wistas i barmhertighetens land, sedan skall det wara för sent! "Jag pinas swärligen i denna lågan," klagar han. Märk, han pinades, icke renades! Fångna hopp! skulle eld kunna rena en ande? Rika gerna kan du wänta, att watten skulle kunna rena en själ. Gud förbjude, att du eller jag skola wäga frälsningen på sådana falska grunder!

7. Abraham sade: "min son, kom ihåg du fick ditt goda, medan du lefde" — märk huru Abraham tilltalar en förbömd ande, skulle wi då wisa mindre ömhet mot någon enda menniska, allra minst mot Guds barn, derför att de icke i allt hafwa samma uppfattning som wi? Se till om det icke är på samma sätt med dig, att du söker ditt goda på jorden, i de werldsliga tingen! Äro

de icke din förnämsta glädje? Om så är, då är du i ett mycket farligt tillstånd; just i det tillstånd, i hwilket rike mannen befann sig medan han war på jorden. Dröm då icke om, att allt är wäl, derför att du är högt ansedd bland menniskor, derför att du icke gör något ondt eller gör mycket godt, eller derför att du går i kyrkan och till nattwarden. Swad är allt detta, om din själ hänger fast wid jorden, om ditt hjerta ännu är i werlden, om du älskar det skapade mer än skaparen?

8. Huru häpnadswäckande äro icke de följande orden: "utom allt detta är emellan oss och eder bestäadt ett stort swalg, så att de som wilja fara härifrån öfwer till eder, kunna det icke, ej heller de som derifrån wilja fara öfwer till oss." Det war dessa ord som gäfwö anledning till utropet från den otrogne spelaren:

Den onde menar, att hans själ
 skall dö, och då är allting wäl!
 Nu är hans twifwel slut till sist,
 åt ewigt qwal han är förwist!

Men lofwad ware Gud, din tärning är ännu icke kastad. Du är ännu icke på andra sidan om det stora swalget, du har ännu att wälja om din själ skall af englarna föras i Abrahams stöt, då hon lemnar sin jordiska boning eller ej. Du får nu utsträcka din hand mot ewigt lif eller ewig död! Och Gud säger till dig: "ste dig som du vill!"

9. Då hans bön förwägrades, framstälde han en annan begäran: "så beder jag, att du sänder honom till min faders hus, ty jag hafwer fem bröder, att han förwarar dem." — Det är icke omöjligt att förtappade, ofaliga andar kunna hafwa goda önsfningar för sina släktingar som de lemnat efter sig; men nu är den behagliga tiden för dem såwäl som för oss. Låtom oss då hjelfwa wara dem, och låtom oss bedja våra lefwande wänner att rädda all den hjelp de kunna, utan att wänta bistånd från inwånarne i en annan werld. Låtom oss allwarligt förmana dem att nyttja de medel de hafwa, att "höra Mose och profeterna." Låt den olycksaliga anden äro wi wiserligen benägna att tänka: "kommer någon till dem af de döda, så skola de bättra sig." Men Abraham sade: "höra de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfwerthgas, om någon af de döda uppstode."

III. Jag skall nu för det tredje visa sanningen af detta wiktiga tillkännagifwande: "Höra de icke Mose och profeterna" etc.

1. Det är helt säkert att ingen menisklig ande, så länge han finnes i lefamen, kan öfwerbewisa eller öfwertala en annan att bättra sig eller verka en full förändring både i hjerta och lefwerne, en förändring från deß ogudaktighet till en allt omfattande helighet. Antag nu att denna ande är skild från lefamen, den är likwäl lika oförmögen dertill som förut. Ingen mindre magt än hans, som först frambragte oss, kan skapa oss på nytt. Ingen engel, mycket mindre en menisklig ande, ware sig att den är i lefamen eller utom lefamen, kan föra en själ "från mörkret till ljuset och ifrån satans magt till Gud." Man kan möjligen skrämma henne till döds eller få henne att tro någon historisk sanning, men man kan icke skrämma henne till andligt lif. Gud allena kan upp-
wäcka dem som "äro döda i öfwerträdelser och synder."

2. Om menniskorna "icke höra Mose och profeterna, så skola de icke heller (werksamt) låta sig öfwertryga (till bättring) om någon af de döda uppstode." Må wi tänka oss ett förhållande af detta slag, förenadt med alla de förmåner, som kunna upptänkas. Antag då, att en person, som icke hör Mose och profeterna, som icke tror bibeln vara Guds ord, antag att en sådan ligger seshwande på sin bädd och hastigt wäckes just som flockan slår ett. Han förwånas att finna rummet lika ljust som wid middagen; han blickar upp och får se en person, som han mycket wäl känner, stående jemte sig wid sängen. Ehuru öfverraskad i början, hemtar han sig snart och har mod nog att fråga: "är icke du, min vän, som dog för så eller så lång tid sedan?" Han svarar: "jag är det, jag kommer från Gud med ett budskap till dig. Du har ofta önskat dig att få se någon, som uppstått från de döda och sagt, att du då skulle bättra dig. Din önskan är nu uppfylld, och jag har i uppdrag att säga dig, att du "söker döden i ditt lifs willfarelse." Om du dör i det tillstånd, hwaruti du nu besinner dig, då blifwer den ewiga döden din lott. Jag warnar dig i Guds namn! Bibeln är Guds sanna ord och ifrån det ögonblick du dör skall du blifwa antingen oändligt lycklig eller outhärligt olycklig, och du kan icke blifwa lycklig i ewighet, om du icke blifwer helig här, hwilket du icke kan blifwa utan att först födas på nytt. Mottag denna kallelse från Gud! Ewigheten är för handen! "Bättra dig och tro

evangelium!" Sedan han uttalat dessa ord försvinner han, och rummet är mörkt såsom förut.

3. Man har lätt att tro det vara omöjligt, att han för tillfället kunde undgå att blifwa öfverbewisad. Han skall icke sofwa mera den natten och så snart som möjligt omtalar han för sin familj, hwad han sett och hört. Icke nöjd dermed skall han längta att få omtala det för alla sina förra umgängeswänner, och gifwande att på det allwar, hwarmed han talar, skola de måhända icke motsäga honom för tillfället. De skola säga till hwarandra: "gif honom tid att sanja sig, så skall han åter blifwa en förståndig man."

4. Det är allmänt iakttaget, att inträff, som göras på minnet, gradwis åstaga, att de blifwa swagare och swagare under tidens fortgång, tills de slutligen utplånas. Så måste det äfwen vara i detta fall, och hans omgifning som märker sådant skall icke försumma att begagna sig af tillfället och säga: "det war en sällsam berättelse du meddelade oss för en tid sedan, så mycket mer som wi weta, att du är en förståndig man, som icke är fallen för swärmeri. Men du har måhända icke så grundligt besinnat, huru swårt det är, i somliga fall, att skilja våra drömmar från våra tankar i waklet tillstånd. Ännu har ingen kunnat angifwa ett ofelbart skiljetecken mellan dem. Är det då icke möjligt att du slumrade, då dessa lifliga inträff gjordes på ditt sinne?" Och då han kommit att tänka: **möjligen** war det en dröm, skola de snart öfvertyga honom, att det **antagligen** war så och inom kort skola de förmå honom tro, att det **säkert** war en dröm. Så liten inflytelse skulle det hafwa, om en af de döda uppstode.

5. Wi kunna icke wänta att det skulle blifwa på annat sätt, ty hwad werkan hade det på honom? 1. Han blef i hög grad försträckt. 2. Denna försträckelse banade wäg för en djupare öfvertygelse om sanningen som då meddelades; men 3. Hans hjerta blef icke förändradt, ingen annan än den Allsmäktige kan åstadkomma detta. 4. Hans själsriktning war fortfarande wänd åt orätt håll, fortfarande älskade han werlden och hyste följaktligen den önskan, att bibeln icke skulle vara Guds ord. Huru lätt skulle han då icke begynna att tro det han önskade, sedan han återhemtat sig från försträckelsen? Slutledningen häraf är derför enkel och oemotsäglig: om menniskorna "icke höra Mose och pro-

feterna, skola de icke heller blifwa öfwerthgade" om nödwändigheten af att bättra sig och tro evangelium, "i fall någon af de döda uppstode."

6. Vi kunna tillägga ännu en betraktelse, som skall leda saken till ett fullt afgörande. Före, eller wid samma tid, som den i texten omnämnde Lazarus fördes af englarne i Abrahams sköt, blef en annan Lazarus nemligen Marias och Marthas broder, i verkligheten uppväckt ifrån de döda. Men blefwo de som trodde detta "tecken," derigenom ledda till bättring? Så långt derifrån, att de "rådslogo sinsemellan, huru de måtte döda Lazarus" såväl som hans Herre. Bort då med den dåraktiga inbillningen, att de som "icke höra Mose och profeterna, skulle låta sig öfwerthga, om någon af de döda uppstode."

7. Vi kunna från det hela draga den slutsatsen, att uppenbarelsen är det bästa medel till förståndig öfwerthgelse, wida att föredraga framför dessa mera owanliga, som några anse så verkamma. Wißt är det derför, att wi hålla oss till detta af Gud förlånade medel, hans dyrbara ord och göra fullt bruk deraf, genom att hafwa det till "våra fötters lyfta, och ett ljus på alla våra vägar." Våtom oss med "all slit" bemöda oss att hela vårt hjerta och lefwerne är öfwerensstämmande dermed! Ja, må hans ord vara den beständiga regeln för alla våra sinnesyttringar, ord och handlingar! Då skola wi i alla ting bewara "ett oförkränkt samwete inför Gud och menniskor alltid;" och när wi "fullbordat lopet," skola äfwen wi "blifwa förda af englarne uti Abrahams sköt!"

Tjugondeförsta predikan.

De dödas uppståndelse.

Men någon torde säga: huru uppstå de döda?
Och med hurudan lefamen komma de? 1 Kor.
15: 35.

Sedan apostelen i början af kapitlet tydligt stadfäst sanningen em vår Herres uppståndelse, tillägger han: "om nu Kristus predikas för eder, att han är uppstånden ifrån de döda, huru säga då somliga ibland eder, att de dödas uppståndelse är intet?" Det kan nu mera icke synas omöjligt för eder, att Gud uppväcker de döda, då I hafwen ett så tydligt exempel derpå i vår Herre, hwilken "war död och är lefwande;" ty samma magt, som uppväckte Kristus, måste äfwen wara i stånd att uppväcka vår lefamen.

"Men någon torde säga: huru uppstå de döda och med hurudan lefamen komma de?" Huru kan det förhålla sig med denna sak? Huru är det möjligt, att dessa kroppar återigen skola uppstå och förenas med sina själar, hwilka för många tusen år sedan blefwo antingen begrafna i jorden eller i hafwet, eller förtärda af elden; dessa kroppar, som hafwa förmultnat till fint stoft och blifwit fringspridda öfwer jordens yta; fringspridda så widt som himmelen är; ja, som hafwa undergått tusende förwandlingar, gddat jorden, tjenat som föda åt andra warelser, hwilka åter i sin ordning lemnat näring på nytt åt menniskor? Huru är det möjligt, att alla dessa spridda delar, som utgjorde Abrahams lefamen, återigen skola blifwa förenade och, utan att sammanblandas med det stoft, som tillhört andra kroppar, återigen ställas i samma ordning och stic som de woro förut, och sålunda komma att utgöra just den samma lefamen, ur hwilken hans själ flydde wid döden? Hesekiel hade en syn, honom meddelad i en dal, som war "full med torra ben och han profeterade såsom honom besaladt war, då kom anden uti dem och de wordo lefwande igen och reste sig upp på sina fötter." Det må nu wara en syn; men att allt detta och mycket mer skall i sin tid ega rum; att våra ben, sedan de förmultnat till stoft, i werkligheten skola blifwa lefwande igen; att alla de särskilda delar, hwaraf vår lefamen är danad, skola

ögonblickligen wid basunklangen förenas igen och hvarje del intaga sin egen plats, till dess det hela åter är fullständigt sammanfogadt; att detta, säger jag, skall ske, är en så underbar sak, att wi icke kunna göra oss någon föreställning derom. Också må wi gifwa akt på, att hedningarne woro högst missnöjda med denna de kristnas trosartifel; det war något som de sjt kunde förmås att tro, och ännu i dag utgör det den förnämsta inwändningen mot kristendomen. "Huru uppstå således de döda och med hurudan lefamen framkomma de?" I min afhandling öfwer detta ämne vill jag be-
möda mig att belysa följande tre punkter:

I. Att uppståndelsen af samma lefamen, som dog och blef begrafwen icke innehåller någonting orimligt eller omöjligt.

II. För det andra förklara skilnaden, som vår Frälsare uppdrager mellan beståndsdelarna af en förhärligad och en dödlig lefamen. Och:

III. För det tredje draga några slutsatser från det hela.

I. 1. Först skall jag wisa, att uppståndelsen af samma lefamen som dog, innesfattar intet orimligt eller omöjligt.

Men förr än jag gör detta, är det lämpligt, att omnämna några af de grunder, på hvilka denna trosartifel hwilar.

Den enkla föreställningen om uppståndelsen innesfattar först, att samma lefamen, som dog, skall uppstå igen. Det kunde icke heta "uppväckas igen," om det icke gälde själswa den lefamen, som dog. Om Gud på yttersta dagen gifwe en ny lefamen åt din själ, kunde det icke kallas din kropps uppståndelse, emedan ordet "uppståndelse" tydligen innesfattar en ny ombildning, af hwad som förut finnes.

2. Många ställen i skriften wisa tydligen detta. I 53 versen af detta kap. säger Paulus: "detta förgängliga måste ifråga sig oförgänglighet och detta dödliga måste ifråga sig odödlighet." Med detta dödliga och detta förgängliga kan endast menas den lefamen, hwilken wi nu föra med oss, och som en dag skall nedmyllas i grafwen och förwandlas till stoft.

3. De ställen, hwarifrån Guds ord säger oss, att de döda skola uppstå, wisa oss ytterligare, att det just äro de samma kroppar, som dö, hwilka återigen skola uppstå. Så läsa wi hos Daniel: "de, som sofwande ligga under jordens stoft, skola uppväcka, somliga till ewigt lif, somliga till ewig försmädelse och blygd."

Och det bör lifaledes uppmärksammas, att sjelfwa uttrycken "sofwa" och "uppvakna" innefatta, att då wi uppstå från de döda, skola våra kroppar lifaså mycket wara de samma, som då wi uppvakna från sömnen. Detta bethgar vår Herre, Joh. 5: 28, 29: "den stund kommer, i hwilken alla de i grifterna äro, skola höra hans röst, och de skola gå derutur, de, som wäl hafwa gjort, till lifwets uppståndelse, men de, som illa hafwa gjort, till domens uppståndelse." Om nu samma lekamen icke uppstode igen, huru kunde det då wara af nöden, att grafwarne öppnas wid werldens slut? Grafwarne kunde icke återgifwa någon annan kropp än den, som nedlades uti dem. Om wi icke skulle återfå samma lekamen som dog, då kunna de wäl så hwila för ewigt. Här behöfwa wi endast anföra Pauli ord: att Herren Jesus Kristus "ställ förwandla vår skröpliga lekamen så, att den blifwer lif hans förklarade lekamen." Men denna "skröpliga lekamen" kan icke wara någon annan än den, med hwilken wi nu äro omflädda, och hwilken måste blifwa återställd till lif igen.

Att i allt detta icke finnes något orimligt eller omöjligt, skall wi se af följande: 1. Att det är möjligt för Gud att bibehålla och oblandadt från alla andra kroppar förwara det färskillda stoft, till hwilket våra olika kroppar förfalla och förena det igen, huru fringspriddt det än må wara. 2. Att Gud kan förena det stoft, som sammanföres, till samma lekamen, som det förut war. 3. Att då han har uppväckt denna lekamen, kan han leswandegöra den med samma själ, som förut bodde i densamma.

1. Gud kan åtskilja och oblandadt från alla andra kroppar bewara det färskillda stoft, till hwilket våra olika kroppar hafwa återgått samt sammanföra och förena det, huru widt fringspriddt det än må wara. Gud är oändlig både i kunskap och magt. "Han räknar stjernorna och nämner dem alla wid namn," han känner antalet af sandkornen wid hafsstranden, är det då orimligt, att han färskilddt skulle känna de olika stoftgrand, till hwilka menniskornas kroppar äro förmultnade och tydligt urstilla, såwäl till hwilka de höra som ock de olika förändringar de hafwa undergått? Hwarför skulle det anses swårt för honom, som först skapade oss, hwars öga såg vårt grundämne förr än det ännu war danadt, "för hwilken wi icke woro förbildade, då wi skapade wordo nere i jorden?" Är det orimligt, att han skulle känna hwarje del af vår

lekamen, hwarje stoftgrand hwaraf wi äro sammansatta? Urfabrikanten känner hwarje del af det ur han förfärdigar, och om det skulle åtskiljas och de olika delar deraf ligga i den största ordning, kan han likväl snart sammansätta dem och lätt åtskilja den ena delen från den andra, såsom om hwarje del hade sitt särskilda märke. Han känner bruket af hwar och en del och har lätt för att gifwa dem sin rätta plats och ställa dem alla noggrant på samma ställe och i samma ordning som förut. Kunna wi då tänka, att werldens allsmäktige byggmästare, hwars händers werk wi äro, icke skulle weta, hwaraf wi äro gjorda, eller att han icke skulle vara bekant med de olika delar, hwaraf vårt jordiska tabernakel är sammansatt? Alla dessa lågo i en hög wid skapelsen, tills han åtskiljde det ena från det andra och bildade af dem dessa särskilda kroppar, hwaraf denna sköna werld består. Och hwarför skulle icke samma magt hafwa förmåga att sammansföra spillrorna af vår förgängliga lekamen och återställa den i dess förra tillstånd? Alla delar, i hvilka menniskornas kroppar äro upplösta, ehuru de synas för oss, såsom om de woro sorglöst spridda öfwer jordens yta, äro likväl omsorgsfullt öfwerwakade af Guds wishet och förwarade till dagen för alltings återställelse. De äro förwarade i watten och jorden, i foglar och andra djur, tills den sista trumpetten kallar dem till sin förra boning.

Men, säger någon: det händer någon gång, att åtskilliga menniskokroppar kunna bestå af ett och samma stoft; menniskornas kroppar blifwa ofta förtärda af djur, som komma att tjena andra menniskor till föda. Ja, folkslag finnas, som äta menniskokött, följaktligen består en stor del af deras kroppar af ämnen, som tillhört andra menniskors kroppar; och om det, som först utgjorde en menniskas lekamen, efteråt blifwer en del af en annan menniskas, huru kunna då båda på yttersta dagen uppstå med samma kroppar, som de hade förut? Swaret på denna fråga är lätt att finna. En helt ringa del af hwad som ätes, förwandlas till näringsämne; den wida större delen affiljes enligt naturens ordning. Så är det alls icke omöjligt för Gud, som öfwerwakar och styrer allt detta, att ordna tingen på det sätt, att hwad som är en del af en menniskas lekamen, ehuru uppäten af en annan, icke skall öfvergå till näringsämne, eller om det så gör, förwandlas igen, och innan döden inträffar, eller ock efter döden, skiljas ifrån honom,

så att det blifwer möjligt, att det på yttersta dagen återställles till sin förre egare.

2. Gud kan forma det sammansförda stoftet till samma lekamen, som det förut war. Och att det är möjligt, måste alla medgifwa, som tro, att "Gud skapade Adam af jordens stoft." Menniskans lekamen, som efter döden återgått till stoft, är då ingenting annat än den war förut, och samma magt, som först bildade den af stoft, kan lika lätt ånyo bilda den, sedan den återgått till stoft igen. Ja, det är icke mer underbart än bildandet af en menlig lekamen i qwinnans lif, hwilket är en sak wi dagligen hafwa bewis för, och är utan twifwel ett kraftigare bewis på gudomlig magt, än sjelfwa uppståndelsen möjligen kan wara. Och wore det icke en så wanlig sak, skulle wi anse det lika omöjligt att en så skön sammansättning, som en menniskokropp, med nerver, ben, kött, ädror, blod och de olika andra delar, hwaraf den består, skulle kunna bildas, på det sätt som, såsom wi weta, sker med oss och andra, som att den härefter skall blifwa återupprättad, sedan den öfwergått till stoft. Hade wi endast hört talas om det beundransvärda frambringandet af en menniskolekamen, skulle wi wara lika redo att fråga: "huru äro menniskorna danade och med hurudan lekamen äro de födda," som wi nu, då wi höra om uppståndelsen, fråga: "huru uppstå de döda och med hurudan lekamen komma de?"

3. Sedan Gud har uppväckt denna lekamen, kan han göra den lefwande, i det han gifwer den samma själ som bodde i den förut. Och wi kunna icke säga det wara omöjligt, ty det har redan blifwit gjordt. Vår Frälsare sjelf war död, uppstod igen och wifade sig lefwande för sina lärjungar och andra, som många år hade lefwat tillsammans med honom och woro fullt öfwerthygade, att han war samma person, som de hade sett dö på korset.

Sålunda har jag wifatt, att det på intet sätt är omöjligt för Gud att uppväcka samma lekamen, som här lefwat; att hwad han har lofwat, är han och mäktig att fullborda "genom den kraft, dermed han förmår sig allting underlägga." Fastän wi icke tydeligt kunna förklara sättet, huru det skall ske, bör detta likwäl icke förswaga vår tillit till denna wiktiga trosartikel. Det är nog att han, för hwilken alla ting äro möjliga, har sagt i sitt ord, att han will uppväcka oss igen. Må de, som drista sig, göra åtlöje

af detta härliga hopp, hwilket alla goda menniskor hyja, och som beständigt framkomma med inwändningar deremot, först försöka sin skicklighet på de olika företeelser, som visa sig i den synliga skapelsen. Må de förklara hwarje sak, som de se tima i denna werlden, förr än de tala om swårigheterna af att förklara uppståndelsen. Kunna de säga mig, huru deras egna kroppar bildades och på hwilket förunderligt sätt de danades? Kunna de gifwa mig en tydlig förklaring rörande det sätt, på hwilket denna härliga, ståtliga lefamen, som röjer så mycket konst och gudomlig wisshet, först skapades? Huru blef den första blodsdroppen bildad, och huru kom det sig, att hjertat och blodkärlen, de båda slags ådrorna, mottaga blodet? Hwaraf och på hwad sätt blefwo nerverna och fibrerna gjorda? Hwad war det, som frambragte de små cellerna på deras rätta plats och lämpade dem för den olika nytta de nu göra? Huru blef hjernan åtskild från de andra delarne af kroppen och begåfwad med krafter att röra och lifwa det hela? Huru kom det sig, att kroppen blef försedd med ben och senor, och med kött fördeladt i olika muskler samt beklädd med hud? Må de endast beswara dessa så frågor angående maskineriet i våra egna kroppar, och jag will förklara alla swårigheterna angående samma kroppars uppståndelse. Men om de icke kunna göra det, utan att taga sin tillflykt till den oändliga magt och wisdom, som finnes hos **Första orsaken**, må de då weta, att samma magt och wisdom kan åter förnha det, sedan det återgått till stoft, och det finnes ingen anledning att betwisla denna sak, derför att några dertill hörande omständigheter icke kunna fullkomligt begripas eller tydligt förklaras.

II. Jag fortgår nu till andra delen, hwari jag ämnar beskrifwa den skilnad Guds ord gör mellan en dödlig och en förhårligad lefamens egenheter.

Den förändring som skall förfigga i våra kroppar wid uppståndelsen, skall enligt skriften hufwudsakligen bestå i dessa fyra punkter: 1. Att våra kroppar skola uppstå odödliga och oförgångliga. 2. Att de skola uppstå i härlighet. 3. Att de skola uppstå i kraft. 4. Att de skola blifwa uppväxta till andliga kroppar.

1. De kroppar wi skola erhålla wid uppståndelsen, skola wara odödlige och oförgångliga; "th detta förgångliga måste ifläda sig oförgånglighet och detta dödliga ifläda sig odödlighet," v. 53. Dessa

ord **oförgänglighet** och **odödlighet** beteckna icke allenast, att wi icke mera skola dö, ty i den mening äro de förbömda äfwen odödliga och oförgängliga, utan att wi skola blifwa fullkomligt fria från det lekamliga onda, hwilket genom synden infördes i werlden. Då skola våra kroppar icke beswäras af några sjukdomar, lidanden eller nöd, hwilket wi här dagligen äro utsatta för. Detta fallar striften "vår kropps förlofning," des befriande från all slags sjukdom. Om wi skulle återfå våra kroppar med all den swagheth, allt det elände, wi nu nödgas klämpa mot, då betwiflar jag att någon wis menniska, om hon lemnades walet fritt, skulle taga den igen — hon önskade troligtwis heldre att forfarande förmultna i grafwen, än att återförenas med en så bräcklig kroppsghydda. En sådan uppståndelse skulle blifwa, såsom en wiß hedning fallar det, "en uppståndelse till en annan sömn." Det skulle mera se ut som en förlofning till döden igen, än en återgång till lifwet.

Det bästa wi kunna säga om detta jordehus är, att det är en förstörd byggnad, och det dröjer icke länge förr än den förfaller till stoft; att detta är icke vårt hem, wi rikta våra blickar mot ett annat hus, som "ewigt är i himlarna." Wi skola icke alltid wara fjetttrade här; om en liten tid skola wi blifwa "befriade från förgänglighetens trälldom," från denna börda af kött, och få åtnjuta "Guds barns härliga frihet." Huru bräckliga och swaga äro icke dessa våra kroppar? Huru snart äro de icke förstörda? För hwilken mängd af sjukdomar, lidanden och andra swagheter äro de icke beständigt utsatta? Af minsta anledning uppkommer ofta swår oro i vår själ och gör sjelfwa lifwet till en börda! Den mensfliga kroppen består af många delar; och om en af dessa kommer i oordning, så lider hela menniskan. Om blott en af de små trådar, hwarutas vårt kött är sammansatt, sträcket utöfwer sin rätta gräns eller kommer i beröring med någon skarp wätska eller brytes, hwilket lidande åstadkommer det icke? Ja, då våra kroppar äro i sitt aldra bästa stic, hwad möda hafwa wi icke att tillfredsställa deras behof, att förja för deras underhåll, att bewara dem wid helsa och bibehålla dem, åtminstone i någon mån, såsom lämpliga boningar för våra själar? Och all den tid wi kunna draga of undan från arbetet, måste wi anwända till hwila och wederqwickelse för våra uttröttade kroppar, på det de ämho må blifwa

lämpliga för arbetet. Huru tvingas vi icke äfwen af naturen att öfwerlemna oss åt dödens broder, att lifsom upphöra att lefwa, d. ä. sofswande tillbringa många timmar utan några nyttiga eller förnuftiga tankar, endast för att återställa krafterna! Men vårt hopp och vår tröst är, att vi snart skola blifwa befriade från denna tunga kropp; och då "skall Gud astorka alla tårar af våra ögon och ingen böd skall sedan wara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk warder mer; th det första är förgånget." Uppb. 21: 4. O, när skola vi komma till det lyckliga land, der ingen klagan någonsin höres, der vi alla skola åtnjuta ostörd helsta, både till kropp och själ och aldrig mera utsättas för några af de många lidanden, som beswära oss under vår närwarande pilgrimsfärd. Då vi en gång hafwa "öfwergått från döden till lifwet," skola vi äfwen wara befriade från all den mödosamma omsorg om vår lefamen, som nu så mycket upptager vår tid och våra tankar. Vi skola befrias från allt detta tröttsamma arbete, som vi nu måste underkasta oss, för att underhålla vårt lif. Vi skola icke sakna de hwhita kläder, som vi skola ifklädas i de rättfärdigas uppståndelse, icke heller skola vi med omsorg och bekymmer nödgas förskaffa oss desamma, emedan, såsom vår Herre säger oss, "de som bewärdigas att få del af den andra werlden och af uppståndelsen från de döda, de hwarfen gista sig eller bortgistas, icke heller skola de mera dö, utan de äro lifa Guds englar." Luc. 20: 35. Deras kroppar äro icke utsatta för sjukdomar, ej heller äro de i behof af dagligt uppehälle, såsom de dödliga kroppar vi nu föra med oss. "Maten för buken och buken för maten, men Gud skall tillintetgöra både den ene och den andre." 1 Kor. 6: 13. Detta är den fullkomliga lycksalighet, hwilken alla heliga menniskor skola åtnjuta i den andra werlden, nemligen en själ, som är fri från all möda och skuld, boende i en lefamen frigjord från alla lidanden och sjukdomar. Sålunda skola våra dödliga kroppar uppså obödliga. De skola icke allenast för alltid blifwa bewarade från döden (th det kunde äfwen de närwarande kropparne blifwa, om Gud så behagade,) utan deras natur skall wara så alldeles förändrad, att de icke skola behålla samma dödliga färd uti sig; de **kunna** icke mera dö.

2. Våra kroppar skola uppväxas till härlighet. "Då skola de rättfärdiga skina såsom solen i deras Faders rike." En swag

bild häraf hafwa wi i stenet af Mose ansigte, då han hade samtalat med Gud på berget. Hans ansigte lyfte af en sådan klarhet, att Israels barn fruktade att nalkas honom, tills han hängde ett täckelse öfwer sitt ansigte; och den utomordentliga klarhet, som lyfte i Stefani ansigte, tyckes hafwa warit ett insegel på den härlighet, som wäntade honom. "Alla de som sutto i rådet fästade ögonen på honom och sågo hans ansigte likasom en engels ansigte." Ap.gern. 6: 15. Men om hans anlete skint så härligt redan här på jorden, huru skall det då icke skina i den andra werlden, då hans och alla de heligas kroppar blifwa "lika Kristi förhärligade lekamen?" Huru härlig Kristi lekamen är, kunna wi sluta oss till från hans förklaring. Då Petrus såg, huru "vår Frälsares ansigte skint såsom solen och hans kläder blefwo skinnande hwhita såsom snö," wardt han så uppfylld af fröjd och beundran, att han icke wiste hwad han sade. Vår Herre aflöjade endast helt litet af den härlighet, han nu eger och den han i sinom tid will meddela åt sina efterföljare, liksom gjorde denna ringa grad af härlighet platsen till ett paradis, och lärjungarne tänkte, att de icke kunde önska sig någonting bättre, än att alltid få lefwa i ett sådant klart ljus och njuta af en så härlig syn. "Här är," sade de, "och godt att wara, låtom oss bygga tre boningar." Låtom oss resa vår boning här för ewigt. Och om de ansågo det så lyckligt att endast wara närvarande hos sådana himmelska kroppar och ståda dem med sina ögon, huru mycket lyckligare måste det icke blifwa att bo i sådana härliga boningar, der de skulle wara omflödda i sådan klarhet?

Våra himmelska kroppars härlighet skola antagligen uti en icke ringa grad härleda sig från själarnes lycksalighet. Den outsägliga glädje, wi då skola åtnjuta, skall utstråla ur vår lekamen och lyfta ur våra anleten, liksom själens glädje redan i detta lifwet har inflytande på ansigtsdragen, genom att göra dem mera öppna och strålande; så säger oss Salomon: "en människas wisdom gör hennes anlete skinnande." Och såsom dygden förädlar människans hjerta, så gör den själfwa hennes blick mera intagande och liflig.

3. Våra kroppar skola uppstå i kraft. Detta betecknar våra himmelska kroppars liflighet och lätthet att röra sig från ett ställe till ett annat, hwarigenom de skola blifwa lydiga och lämpliga verktyg för själen. I vårt nuvarande tillstånd äro våra kroppar

att lifna wid band och fjetttrar, som inifränka och hämma själen's frihet. "Den förgängliga lefamen nedtynger själen och det jordiska tabernaklet förtynger sinnet." Våra tröga, slöa, owerkamma kroppar äro ofta oförmögna eller sensfärdiga att lyda själen's bud. Men i det andra lifwet hafwa wi att wänta något bättre, och "de som bida efter Herren, skola få en ny kraft, så att de skola uppfara med wingar såsom örnar, de skola löpa och icke uppgiswas, de skola wandra och icke trötta warda." Ej. 40: 31. Hastigheten af deras rörelser skall blifwa lif den förtärande elden i torrt gräs, och höjden deraf som örnarnes flygt; ty de skola möta Herren i flyt, då han kommer till domen och åtfölja honom till den högsta himlen. Våra jordiska kroppar äro slöa och tunga i alla sina rörelser och snart uttröttade wid hwarje werksamhet; men våra himmelska kroppar skola blifwa lifa werksamma, snabba och lätta, som våra tankar nu äro.

4. Våra kroppar skola i uppståndelsen wara andeliga kroppar. Våra andar tvingas nu att tjena våra kroppar och våra flesta handlingar bero nästan uteslutande på dem. Men våra kroppar skola då tjena andarna och bero af dem. Sifsom wi med en naturlig lefamen förstå en sådan, som är lämplig för denna lägre werlden, för detta jordiska tillstånd, så är en andelig lefamen en sådan, som är lämplig för det andliga tillståndet, för den oshnliga werlden, för englarnas lif. Detta är den förnämsta skilnaden mellan en döblig och en förhärligad lefamen. Detta kött är den farligaste fiende wi hafwa, hwarför wi förneka och affäga oss det i vårt dop. Det frestar oss beständigt till ondt. Hwarje dess begär är för oss en snara. Alla dess lustar och begärelser äro oordentliga. Det är oregerligt och gör ofta uppror mot vårt förnuft. "Ragen i våra lemmar förer krig mot wiljans lag." "Då anden är willig, är köttet swagt," så att de bästa menniskorna äro twungna att spåka sin lefamen, att hålla den i tuft, på det den icke skall förleda dem, att falla i dårskap och elände. Och huru hindrar den oss icke i våra gudaktighetsöfningar? Huru snart störes icke vårt sinne, då wi äro sysselsatta med heliga ting? Huru lätt bortwänder det oss icke från dessa ädla öfningar, genom sina tjugusande förnöjelser? Men då wi blifwit delaktiga af "lifsens uppståndelse" skola våra kroppar wara andeliga, rena och frigjorda från det jordiska; då skola de wara lämpliga werktgh för

själen i alla deß gudomliga och himmelska samselsättningar; i oändliga tidsåldrar skola wi aldrig tröttna att sjunga Guds pris!

Nedan af denna korta betraktelse wisar det sig således tillräckligt tydligt, att den förhärligade lekamen är långt härligare och mera efterlängtanvärd än denna wår ströpliga lekamen. Det enda, som ännu återstår är:

III. Att draga några slutsatser från det hela. Och på grund af hwad som blifwit sagdt kunna wi för det första lära, att det bästa sättet att bereda oss för lifwet i de himmelska kropparne är, att rena oss mer och mer från alla jordiska lustar och förefika lekamen alla de dåraktiga njutningar, som den särskildt åtrår. Wi skola begynna i detta lifwet att lossa på bandet, som förenar själen med detta dödliga kött; att rena våra begär och höja dem från tingen här nere till dem der ofwan och draga våra tankar från närwarande och synliga ting, samt wänja oss att tänka på och undgå med det tillkommande och osynliga, på det våra själar, då de lemna dessa jordiska kroppar, må wara beredda för den andeliga werlden, genom att på förhand hafwa smakat andeliga fröjder och i någon grad wara bekanta med de föremål, som då skola möta oss. En själ, som är helt upptagen af denna jordiska lekamen, passfar icke för de härliga boningarne der ofwan. En sådan själ är så införlifwad med kroppsliga njutningar, att hon icke kan lefwa utan dem, och hon har icke smak för andra fröjder, huru oändligt bättre de än må wara. Ja, sådana, som följa de köttsliga begärelsernas dragningskraft, äro till den grad olämpliga för njutningen af himmelska fröjder, att de skulle betrakta det som den största plåga att blifwa iflödda himmelska kroppar; det skulle wara det samma som att kläda en tiggare i konungslig dräkt. Sådana härliga kroppar skulle blifwa obegripliga för dem; de skulle icke weta hwad de skulle göra med dem; de skulle blifwa glada att få återtaga sina trasor igen. Men då wi blifwit twagna från våra synder och "renade från allt köttets och andens besmittelse," genom tron på wår Herre Jesus Kristus, då skola wi längta att få lemna denna kroppen och wara hos wår förhärligade Frälsare; wi skola alltid wara redo att lyfta våra wingar för att ila till den andra werlden, der wi ändtligen skola få kroppar, som äro lämpliga för wår andliga finnesrigtning.

2. Hvaraf kunna vi fatta orsaken, hvarför graderna af härlighet äro så olika i de himmelska boningarne. Ty ehuru alla Guds barn skola få en förhärligad tropp, skola de liksom icke alla blifwa lika härliga. "Såsom en stjärna öfvergår den andra i klarhet, så är det också med de dödas uppståndelse," v. 41, 42. De skola alla "stina som stjernor," men de som genom beständig flit i att göra väl, hafwa uppnått ett högre mått af renhet än andra, skola äfwen stina klarare än andra. De skola lysa härligare än stjernorna. Säkert är, att de mest himmelska troppar skola blifwa gifna åt de mest himmelska själar, och detta är icke någon liten uppmuntran för oss att söka göra de största framsteg vi möjligen kunna i Guds kunskap och kärlek, allidenstund ju mera vi nu vända oss från de jordiska tingen, desto härligare skola våra troppar blifwa vid uppståndelsen.

3. Må dessa betraktelser förmå oss att tåligt bära de lidanden, som vi hafwa att genomgå i detta närvarande lifvet! Tiden för vår ewiga förlofning nalkas. Låtom oss uthärda ännu något litet, och så skola alla tårar snart blifwa afterkade från våra ögon, sorg och suckan för ewigt fly! Och huru snart skola vi icke förgäta allt hwad vi hafwa uthärdat i detta jordiska tabernakel, då vi en gång äro iflödda det hus, som ewigt är i himlen? Nu äro vi endast på resan mot hemmet och måste bereda oss på kamp mot många svårigheter; men det skall icke dröja länge, förr än vi komma till målet för vår resa och detta skall uppväga allt. Vi skola då wara i lugnt och säkert förwar, utom stormarnes och farornas område. Vi äro då hemma i vår Faders hus och icke längre utsatta för wedermödor, hvilka vi under vår wistelse i dessa tjäll äro underkastade. O, låtom oss se till att vi icke af brist på tålmod gå miste om denna lycksalighet! Låtom oss wara uthålliga intill ändan, och vi skola erhålla riklig belöning för alla mödor och beswärligheter under wandringen, nemligen ewig hwila och frid!

Må detta isynnerhet wäpna oss mot fruktan för döden; den är nu afwäpnad och kan icke göra oss någon skada. Den stiljer oss wiserligen för en liten tid från denna lekamen, men endast på det vi må återfå den igen förhärligad. Såsom Gud en gång sade till Jacob: "frukta dig icke att fara in uti Egypten . . . jag will draga ned med dig till Egypten och jag will också föra dig

derur." Så säger jag till alla, som äro födda på nytt: frukten icke att stiga ned i grafwen, att lägga edra hufvuden i stoftet, ty Gud skall förwisso föra eder upp derur igen och det i ett mycket härligare tillstånd. Allenast "waren fasta, orörliga, öfwerflöbande uti Herrens werf alltid," och ehuru döden skall segra öfwer och nederslå detta hus af ler, har dock Gud försäkrat, att han skall upprätta det igen, oändligt skönare, kraftigare och nyttigare!

Tjugondeandra predikan.

De rättfärdigas belöning.

Hållen år 1777 inför föreningen för drunknade personers räddning.

Kommer I min Faders wälsignade och besitter det riket som eder är tillredt från werldens begynnelse. Matth. 25: 34.

1. Hwarje tänkande menniska kan redan från förnuftets ståndpunkt inse, "att Gud lönar dem, som söka honom." Förnuftet ensamt säger oss, att "den rättfärdige hafwer dock sin lön;" att "Gud är domare på jorden." Men huru liten undervisning erhålla wi icke genom förnuftet, rörande de särskilda omständigheter, som innesfattas i denna allmänna sanning? Enär ögat icke har sett eller örat hört det, så kan det icke heller på naturligt sätt ingå i våra hjertan. Wi kunna icke begripa omständigheterna, som äro förknade med den högtidliga dagen, på hwilken Gud skall döma werlden. Ingen upplysning af detta slag kan erhållas af någon annan än den store domaren sjelf. Och hwilket förwånande bewis på nedlåtenhet, att skaparen, uppehållaren, allas Herre och domare, har behagat gifwa oss en så tydlig underrättelse om allt som skall ske på den högtidliga räkningsdagen! Om den lärde hedningen erkände skönheten af mosaiska berättelsen om skapelsen, hwad skulle han då icke hafwa sagt, om han hade hört denna framställning om menniskones Son, kommande i sin härlighet? Här äro i sanning inga prunkande ord, intet prydligt språk; det skulle icke hafwa egnat sig hwarken för talaren eller saken. Men hwilken utfäglig wärdighet i tanken! Se honom, kommande "i himmelens sky och

alla de heliga englarne med honom!" Se honom, "sittande på sin härlighets tron och alla folkslag församlade framför honom!" Då skall han stilja dem och ställa de goda på sin högra sida och de onda på sin wenstra. "Då skall konungen säga:" gif att på den beundransvärda lämpligheten i uttryckens wexling! "Menniskönes Son" nedstiger för att döma människors barn. "Konungen" utdelar belöning och fördömmelse åt sina lydiga eller olydiga underfåter. "Då skall konungen säga till dem, som äro på hans högra sida: kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket som eder är tillredt från werldens beghynnelse."

2. "Tillredt åt eder ifrån werldens beghynnelse." Men huru förenar detta sig med det allmänna antagandet, att Gud skapade menniskan endast för att fylla de troner, som till följd af de upproriske englarnes utkastande blifwit lediga? Tyckes detta icke snarare innefatta, att han skulle hafwa skapat menniskan, äfwen om englarne aldrig hade fallit; alldenstund han hade beredt riket för sina människobarn, innan han lade werldens grund.

3. "Besitter det riket:" — såsom warande "Guds arfvingar och hans älskade Söns medarfwingar." — Det är eder rättighet, emedan jag köpt ewig förlossning åt alla dem som lyda mig. I lydden mig i edra kött's dagar. I trodden på Gud Fadren och likaledes på mig. I älskaden Herren eder Gud och denna kärlek förmådde eder att älska alla människor. I framhårdaden i den tron, som werkar genom kärleken. I bewisaden eder tro med edra gerningar; "th jag war hungrig och I gäfwen mig äta; jag war törstig och I gäfwen mig dricka; jag war huswill och I herbergeraden mig; naken och I klädden mig; jag war sjuk och I besöften mig; jag war i fängelse och I kommen till mig."

4. Men i hwad mening skola wi förstå de ord som följa: "Herre, när sågo wi dig hungrig och bespifade dig, eller törstig och gäfwo dig dricka?" De kunna icke förstås bokstafligt, de kunna icke motswara den bokstafliga meningen, emedan det icke är möjligt, att de troende kunde wara ofunniga om, hwad Gud hade werkat genom dem. Är det icke tydligt, att dessa ord skola tagas i bildlig mening, och kunna de innefatta något annat än att allt hwad de gjort, skall synas såsom intet för dem, skall, så att säga, förswinna wid betraktandet af hwad Gud deras Frälsare har gjort och lidit för dem?

5. Men "konungen skall svara och säga till dem: sannerligen säger jag eder: hwad I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort mig." I sanning en utfago wärd att hållas i ewig åminnelse! Må den lefwande Gudens finger strifwa den i allas våra hjertan!

Jag will med anledning häraf först göra några få betraktelser angående goda verk i allmänhet; för det andra särskildt tala om den anstalt, för hwars befrämjande wi nu äro församlade, och i tredje rummet göra en kort tillämpning.

I. Först will jag göra några få iakttagelser angående goda verk i allmänhet.

Jag är medweten om, att många verkligt fromma menniskor finnes, som icke wilja höra talas om detta ämne; ja, när helst nödwändigheten af goda verk kraftigt påhållas, taga de för gifwet, att talaren på detta sätt åstundar föra dem tillbaka under påswedömet's wälde. Men skulle wi, af fruktan för denna eller någon annan förebräelse, afstå ifrån att tala "sanningen sådan den är i Jesus?" Skulle wi, under någon förewändning, afstå ifrån att "förkunna hela Guds råd?" Nej, om en falsk profet kunde yttra följande högtidliga ord: "jag kan icke gå utöfwer Herrens min Guds befallning, ware sig till att göra litet eller stort," huru mycket mer böra icke Kristi sanna tjenare kunna säga detsamma.

2. Och är det icke beklagligt, om någon enda, som fruktar Gud, skulle önska att wi göra på annat sätt, eller, genom att hjälpa tala på annat sätt, gifwa anledning till att sanningens väg föraktas? Jag syftar särskildt på vägen till frälsning genom tron, som just i följd häraf föraktas, ja afstys af många tänkande personer. Det är nu omkring fyrtio år sedan den stora bibliska läran: "af nåden ären I frälste genom tron," började öppet förkunnas af några få präster, tillhörande Englands kyrka. Somliga, som hörde, men icke förstode den, började snart att predika samma lära, men wanstälde den på ett ömkligt sätt, förwände strifterna och gjorde "lagen om intet genom tron."

3. Somliga af dessa nedsatte goda gerningar i affigt att derigenom på det kraftigaste sätt upphöja trons värde. De talade om goda gerningar såsom icke allenast obehöfliga för frälsningen, utan såsom i hög grad förderfliga för densamma. De framstälde goda gerningar såsom oändligt mera farliga än onda, för dem,

som söka sina sjä-lars frälsning. En ropade högljudd: "flera menniskor gå till helvetet genom att bedja, än genom att stjäla." En annan utbrister: "bort med edra gerningar, må det vara slut med dem, eller och kunnen I icke komma till Kristus!" Och detta obibliska, oförnuftiga språk har blifwit kalladt **att predika evangelium!**

4. Men skall icke "hela jordens domare" tala, så wäl som "göra rätt?" Skall han icke "hafwa rätt i sina ord och ren vara, då han dömes?" Säkert skall han det. Och enligt hans myndighet måste wi fortssarande förkunna: att när helst du för hans skull gör godt emot någon, då du föder de hungriga, gifwer dricka åt de törstiga, då du bistår främlingen eller kläder de nakna, då du besöker dem, som äro sjuka eller i fängelse; detta är icke **lyfande synder**, såsom en skriftställare förwånande nog benämner dem, utan "offer som Gud wäl behaga."

5. Icke så att det är vår Herres affigt, att wi skulle in-skränka vår wälgörenhet till menniskornas kroppar. Han wäntar onekligen, att wi skola vara lika öfwerflödande och rika äfwen i andliga barmhertighetswerk. Han "gaf sig sjelf för oss på det han" icke endast "skulle igenlösa oss ifrån all orättfärdighet" utan äfwen "rena oss, sig sjelf till ett egendomsfolk, det sig **om goda gerningar beslitat;**" som framför allt beslitar sig om att "frälsa sjä-lar ifrån böden" och derigenom "styla en myckenhet af synder." Och detta innefattas otwifwelaktigt i Pauli uppmaning: "medan wi nu tid hafwa, låtom oss göra godt emot alla," godt af alla möjliga slag, såwäl som i hwarje möjlig grad. Men hwarför omnämner vår wälsignade Herre icke några andliga barmhertighetswerk? Han kunde icke lämpligen göra det i denna ordställning. Han kunde icke säga: jag war willssarande och I öfwerbewisaden mig, jag war stadd i synden och I återförden mig till Gud. Och det war icke heller af nöden, th genom att namngifwa **några**, innefattar han **alla** barmhertighetswerk.

6. Men måste jag icke tillägga ännu en sak — må den som hör det äfwen förstå, — goda gerningar äro så långt ifrån att wara hinder för vår frälsning, så långt ifrån att wara utan betydelse; så långt ifrån att icke räknas med i fristendomen, (förutsatt att de härleda sig från en rätt bewefelsegrund,) att de just äro fristendomens fullkomlighet. De äro de mest upphöjda delarne

af den andliga byggnaden, till hwilken Jesus Kristus är grunden. För dem, som uppmärksamt betrakta det trettonde kapitlet i första brefwet till Korinterna, skall det blifwa oemotfägligt och klart, att hwad Paulus der beskriwer såsom den förnämsta af alla kristliga dygder, är kärleken till vår nästa. Och för dem, som uppmärksamt betraktar hela innehållet, både i gamla och nya testamentet, skall det lika klart wisa sig, att gerningar, härflytande från denna kärlek, äro den förnämsta delen af den religion, som deruti uppenbaras. Härom säger vår Frälsare sjelf: "derutinnan är min Fader förhärlicad, att I bären mycken frukt." Mycken frukt! Innesfatta icke detta uttryck förträffligheten af hwad som så benämnas? Är icke sjelfwa trädet till för fruktens skull? Genom att bära frukt, och genom detta endast, uppnår det den högsta fullkomlighet det kan uppnå och motsvarar ändamålet, för hwilket det planterades! Hwem är då den, som vill kallas en kristen och kan tala föraktligt om goda gerningar? ¹

¹ Anledningen till denna rädsla för goda gerningar synes vara den att man icke rätt uppfattat bibelns lära om rättfärdiggörelsens olika grenar. Bibeln talar om tre olika slag af rättfärdighet eller rättfärdiggörelse.

Först "den Guds rättfärdighet som kommer af Jesu Kristi tro" hwilken är "våra synders förlåtelse," om denna heter det "wi warða rättfärdiga utan förflyttan af hans nåd, genom den förlösning som i Kristo Jesu stedd är."

För det andra talar bibeln om lefwernets rättfärdighet: "den som gör rättfärdigheten, är rättfärdig, såsom han (Kristus) rättfärdig är." 1 Joh. 3: 7. "Om I weten att han (Kristus) är rättfärdig, så weten I, att hwar och en som gör rättfärdigheten, han är född af honom." 1 Joh. 2: 29.

För det tredje talas i bibeln om rättfärdiggörelsen "på den dagen, när Gud menniskornas lönligheter döma skall." Det är härpå vår Frälsare syftar då han säger: "af dina ord skall du blifwa rättfärdigad och af dina ord skall du warða salfjälb," häraf lära wi: "att för hwart och ett säfängt ord, som menniskorna tala, skola de göra räkenstap på domens dag," (Math. 12: 36, 37.)

Om den förstnämnda rättfärdiggörelsen, genom hwilken wi erhålla våra synders förlåtelse och upptagas i Guds ynnest, säger författaren: "genom en menniska är synden kommen i werlden och genom synden döden, och är så döden kommen öfwer alla menniskor," emedan de alla woro inneslutna i honom, hwilken war allas vår gemensamma fader och ställföreträdare. Sålunda äro "genom ens öfwerträdelse" (Rom. 5: 18) alla döda, döda för Gud, döda i synden, boende i en förgänglig, döblig kropp, som snart skall upplöfas, och under domen af ewig död; "ty såsom för en menniskas olydnad alla äro wordna (eller gjorde till) syndare, så är genom ens öfwerträdelse domen kommen öfwer alla menniskor till förbömelse. (Rom. 5: 12.) I detta

II. Från dessa allmänna iakttagelser öfvergår jag att försildt betrakta den stiftelse, för hwilkens befrämjande vi nu äro församlade. Och genom att så göra skall jag för det första fäst mig vid uppkomsten af denna stiftelse; för det andra, vid dess framgång,

tillstånd woro vi, nemligen hela menniskoslägtet, då "Gud så älskade werlden, att han utgaf sin enda Son, på det vi icke skulle förgås, utan så ewighet lif." Joh. 3: 16. I tidens fullbordan blef han menniska, ett annat gemensamt hufvud för menniskorna, en andra stamfader och ställföreträdare för hela menniskoslägtet; och såsom sådan war det, som "han bar vår krankhet" i det "Herren lastade allas våra synder på honom." Då "war han sargad för våra misgjerningars skull, och slagen för våra synders skull." "Han gaf sitt lif till skuldoffer;" "genom detta enda offer, han sjelf, en gång offrad, har han återlöst mig och hela menniskoslägtet, i det han derigenom bar" frambragt ett helt, fullkomligt och tillräckligt offer, tillfyllestgörande för hela werldens synder.

På grund deraf, att "Guds Son smakat döden för alla," har Gud "försonat werlden med sig sjelf och icke tillräknat dem deras synder," och därför, "såsom för ens synd skull domen är kommen öfwer alla menniskor till fördömmelse, så kommer och genom ens rättfärdighet lifsens rättfärdighet öfwer alla menniskor," (Rom. 5: 12) så att Gud nu för sin älskade Sons skull och för hwad han har gjort och lidit för oss, tådes på ett enda wilfor (hwilket han sjelf också sätter oss i stånd att fullgöra) både estergiswer våra synders wäl förtjenta straff, insätter oss i sin nåd och återställer våra döda själar till andligt lif, såsom pant på det ewiga lifwet.

Det enda werkande medlet att blifwa delaktig af frälsningen (hwaraf rättfärdiggörelsen är en del) är tron, det är, en wif försäkran och tillförsigt att Gud både har förlåtet och vill förlåta våra synder, att han har upptaget oss åter i sin nåd för förtjensten af Kristi lidande och död. Detta är att göra Kristus till din egen och tillämpa hans förtjenst på dig sjelf.

Genom att påstå, att denna tro är wilforet för rättfärdiggörelsen, menar jag, att ingen rättfärdiggörelse finnes utan denjamma. "Hwilken som icke tror, han är redan dömd," och sålänge han icke tror, kan denna fördömmelse icke borttagas, "utan Guds wrede blifwer öfwer honom." Joh. 3: 18, 36.

Tron är därför det nödwändiga wilforet för rättfärdiggörelsen. Ja, och det enda nödwändiga wilforet därför. I sjelfwa det ögonblick Gud gifwer tron (ty den är en Guds gåfwa) åt den ogudaktiga, "warber denna tro honom räknad till rättfärdighet." Förut har han ingen rättfärdighet alls, men "tron warber honom räknad till rättfärdighet" i sjelfwa det ögonblick han tror. Ty emedan Gud gjorde "Kristus till synd för oss," behandlade honom såsom en syndare och straffade honom för våra synder, så räknar han oss rättfärdiga från den stund vi tro på honom. Han straffar oss icke för våra synder, nej, han behandlar oss såsom woro vi skuldfrä och rättfärdiga; "vi warda funna i honom" och så "den rättfärdighet som af Gud kommer genom tron." Filip. 3: 9.

för det tredje, wid dess förträfflighet; hwarefter det må tillåtas mig att göra en kort tillämpning.

1. Angående uppkomsten af denna stiftelse skall jag wara helt kort, emedan många af eder redan äro bekanta dermed.

Det är förwånande, såsom en skarpsinnig författare anmärker, att en sådan stiftelse som denna, och med en sådan betydelse för menniskoslägtet, skulle så sent uppkomma i werlden. Hafwa wi någonting tidigare skrifwit angående detta ämne än en afhandling, offentliggjord i Rom år 1637? Och hwilade icke då förslaget i många år? Gjordes då mera än ett eller två försök, och dessa icke werksamta fullföljda, förr än år 1700? Genom hwilka mått och steg det sedan har blifwit förnadt och satt i werksamhet skola wi nu undersöka.

2. Jag kan icke på bättre sätt gifwa eder en klar öfversigt häraf än genom att göra ett kort utdrag ur redogörelsen om anledningen till och planen för denna förening, offentliggjord för två år sedan.

"Många och obesiridliga äro exemplen på möjligheten af att återställa sådana personer till lif, som träffas af en hastig död, ware sig genom slag, frampryckningar, ofunda dunster, qwäfnung eller dränkning. Händelser af detta slag hafwa inträffat i hwarje land. De betraktades wäl, men ansågos såsom owanliga händelser, från hwilka inga bestämda slutsatser kunde dragas.

3. "Några få wälgörande män i Holland wäckte slutligen tanken på, att somliga af dessa hade funnat räddas, om lämpliga medel hade blifwit nyttjade i rätt tid. Dessa bildade en förening, i affigt att göra försök. Deras försök fröntes med framgång öfwer all förwäntan. Många blefwo återförda till lif, som i annat fall skulle hafwa förgåtts. Och de woro slutligen i stånd att utsträcka sin werksamhet öfwer sju provinser."

"Deras framgång uppeggade andra länder att följa exemplet. År 1768 utgaf sundhetsnämnden i Milano och Venedig en förordning, angående drunknade personers behandling. I staden Hamburg upplästes en lifnande förordning i alla kyrkorna. År 1769 utfärdade kejsarinnan af Tyssland ett påbud innehållande råd och uppmaning att bistå i hwarje förefallande omständighet, der ett sådant kunde erfordras. År 1771 grundade magistratspersonerna i Paris en stiftelse till förmån för drunknade personer."

4. År 1773 öfversatte d:r Cogon en berättelse om föreningarne i Amsterdam, i affigt att underwisa våra egna landsmän om den praktiska möjligheten att återföra drunknade personer till lifwet. Mr Hawes förenade sig genast med honom, och dessa män uppgjorde planen för en lifnande stiftelse i England. Snart woro de i tillfälle att bilda en förening för detta förträffliga ändamål. Planen är följande:

"I. Föreningen will på ett så widsträckt sätt, som möjligt, offentliggöra det lämpligaste sättet att behandla drunknade personer.

"II. Den utdelar en belöning af två guineer bland de första personer som försöka att återställa en menniska, som upptagits ifrån wattenet såsom död, och denna belöning utdelas äfwen om försöket icke krönes med framgång, förutsatt att det fortgått under två timmar, enligt det sätt föreningen har föreskrifwit.

"III. Föreningen utdelar en belöning af fyra guineer, då personen återställs till lif.

"IV. Den gifwer en guiné till den, som utan uppsjöf tager den drunknade i sitt hus och förser honom med det nödvändiga.

"V. Ett antal af läkare, boende nära de platser, der dessa olyckshändelser inträffat, gifwa sitt bistånd utan någon ersättning.

II. Sådan war uppkomsten af denna underbara stiftelse. Med hwad framgång den werkat ämnar jag nu i andra rummet i all förthet påpeka.

Och det måste medgifwas att framgången icke allenast är långt större, än de inbillat sig. som hafwa föraktat den, utan större än de wågade hoppas, som woro sysselsatta i densamma.

Under den forta tidrymd från des första inrättande i maj 1774 till slutet af december hafwa åtta personer, till utseendet döda, blifwit återställda till lif.

År 1775 bleswo fyrationssju personer återförda till lif. Trettio-två af dem genom direkt uppmuntran och bistånd från förenings medlemmar, och de öfriga genom läkare och andra personer, som följt det behandlingssätt föreningen bekantgjort.

År 1776 återställdes fyrationen personer till lif genom förenings bistånd. Från annan ort anmälades elswa som blifwit räddade.

Antalet lif, som räddats och återstälts under två och ett halft år, sedan stiftelsen först började sin werksamhet, uppgick till ett-

hundrasju. Lägg här till dem, som sedan blifwit återställda och utaf tvåhundra och åttiosyra personer, som efter alla synliga tecken varit döda, hafwa icke mindre än etthundra och femtiosju blifwit återställda till lif! Sådant är den framgång, som på denna korta tid åtföljt föreningens verksamhet. Sådana äro de wälsignelser, som Gud i sin nådiga försyn har skänkt åt detta nya företag.

III. 1. Det återstår endast att wisa förträffligheten af denna plan. Och den framstår genom en enkel betraktelse: denna stiftelse förenar uti ett, alla olika barmhertighetsverk. De olika kärleksverk, som förut omnämndes, äro alla innefattade häruti. Det innefattar all materiel — om jag så må säga — och all andlig wälgörenhet; ja, all slags wälgörenhet, som kan wisas antingen menniskornas kroppar eller själar. För att ställa detta öfwer all motsägelse, behöfwer ingen instuderad wältalighet, ingen retorisk konst, utan det gäller, att helt enkelt och naket framhålla saken sådant den är.

2. Swad som blifwit försökt och icke endast försökt utan i verkligheten fullföljt — så rikligen har Guds godhet gynnad dessa meniskighetens wälgörarens arbete — är icke mindre än att i en inskränkt mening återställa de döda till lif. Är det då att undra på, att menniskorna i allmänhet till en början skulle förlöjligen ett sådant företag? Att de skulle inbilla sig att personer, som förenade sig i ett sådant företag, måste vara helt och hållet ifrån sina sinnen? En af de gamle sade: "hålles det af eder otroligt att Gud uppväcker döda?" Kan icke han, som först gaf lifwet, lifaså wäl ännu gifwa det? Men det må wäl hållas för ett otroligt ting, att menniskor skulle uppväcka döda, ty ingen menskelig magt kan skapa lif och hwilken menskelig magt kan återställa det? Följaktligen, då vår Herre — hwilken judarne wid den tiden ansågo endast vara en menniska, — kom till Zairi hus i affigt att uppväcka hans dotter ifrån de döda, och då han först uttalade denna sin affigt, "gjorde de spe af honom;" "slidan — sade han — är icke dödd, utan sofwer." Det må snarare kallas sömn än dödd, ty hennes lif skall ännu icke vara slut, utan jag vill hastigt uppväcka henne ur denna sömn.

3. Likwäl är det wißt, att hon war verkligt dödd och skulle hafwa fortfarit att vara det, trots all magt, undantagandes den Allsmäktiges. Men se, hwilken magt Gud nu har gifwit åt men-

nistorna! Hans namn allena ware prisadt! Se med hwilken wisdom han har utrustat dessa barmhertighetens söner! Han lär dem att hejda den flyende själen, att fånga anden, som just är i begrepp att lemna det andelösa stoftet och sträcka sina wingar mot ewigheten! Hwem har sett sådant? Hwem har hört sådant? Hwem har läst derom i de gamles häfter? Du menniskobarn! Kunna dessa döda ben blifwa lefwande igen? Kunna dessa stelnade hjertan åter komma att slå? Kan det tielnade blodet åter komma att flyta? Kunna dessa torra stelnade blodfärl öppnas och erbjuda blodet sitt fria lopp? Kan detta falla fött återfå sin naturliga värme eller dessa ögon återigen få se jolen? I sanning, dessa äro sådana ting — kunde man icke nära på säga sådana underverk, — som hwarfen vårt närwarande slägte eller våra förfäder hafwa hört omtalas.

4. Betrakta, jag uppmäna eder, huru många underverk af barmhertighet — för att så säga — som äro innefattade i ett enda! Den arma menniskan, som nyss war räknad bland de döda, inandas nu, och det genom dessa Guds budbärarens omsorg och möda återigen lusten, öppnar sina ögon och står på sina fötter. Mannen är återstält till sin tacksamma familj, till sin hustru, till sina nyss hjälplösa barn, på det han återigen genom sitt hederliga arbete må skaffa dem allt hwad som är nödvändigt för lifwet. Sen nu hwad I hafwen gjort, I barmhertighetens tjenare! Sen nu frukten af edra kärleksverk! I hafwen warit såsom man åt enkan, såsom fader för de faderlösa och härigenom hafwen I gifwit mat åt de hungriga, dricka åt de törstiga, kläder åt de nakna. Oh hungriga törstiga och nakna skulle dessa små hafwa blifwit, om I icke hadn återställt deras fader, som nu afhjelper det. I hafwen mera än lindrat, I hafwen förhindrat den sjukdom, som naturligen skulle hafwa uppstått af brist på tillräcklig föda och behöfliga kläder. I hafwen hindrat dessa faderlösa ifrån att gå omkring i saknad af något att luta sina hufwuden till. Ja, det är mycket troligt, att I hafwen hindrat somliga af dem ifrån att blifwa insatta i ett fuktigt och tröstlöst fängelse.

5. Så stor, så omfattande är den barmhertighet I hafwen bewisat edra medmenniskors kroppar! Men hwarför skulle deras själar utelemnas ur räkningen? Huru stor är icke den wälgörenhet I hafwen bewisat äfwen dessa? Husfadren har nu återigen

tillfälle att bistå sin hustru i sådana ting, som äro af största betydelse. Han kan nu återigen "styrka hennes händer i Herren" och uppmuntra henne att "med tålmod löpa i den kamp som henne förelagd är." Han kan nu återigen förena sig med henne i barnens undervisning och uppföstra dem samt "leda dem på den väg de skola gå," och barnen torde så lefwa för att blifwa en tröst och ett stöd för sina äldriga föräldrar äfwen som nyttiga medlemmar i samhället.

6. Ja, kanbända att I hafwen räddat den arma människan icke endast från dödens gap, utan från att sjunka djupare än i wattenet, ifrån det ewiga förderfwets djup. Det kan icke betwislas, att samtliga af dem, hwilkas lif I hafwen återställt, ehuru de förut varit utan Gud i werlden, skola begynna sig och icke endast med sina läppar, utan äfwen i sitt lefwerne, prisa Gud. Det är högst troligt, att någon af dessa, i lighthet med en af de tio spetslösa skall wända om och tacka Gud med en verklig och ewig tacksgelse genom att öfwerlemnna sig i hans ärofulla tjänst.

7. Det är anmärkningsvärdt att åtskilliga af dem, hwilka I hafwen återfört från grafwen och lifbåren, woro berusade wid sjelfwa det tillfälle, då de föllo i wattenet, och att de hastigt och — hwilket wanligen är förhållandet, — helt och hållet förlorade sanningen. Här war fördensfull ingen möjlighet för sinnesändring. De hade icke så mycken besinning att de kunde ropa: "Herre misfunda dig öfwer mig syndare!" I detta tillstånd höllo de på att sjunka genom de stora wattenmassorna ned i förderfwets bottenlösa djup, och dessa den gudomliga barmhertighetens tjenare ryckte dem upp ur wattenet och ut ur elden! Genom en och samma handling frälste de dem från timlig och ewig död!

8. Ja, en arm synderska — må det aldrig förgätas — kom just ned ifrån ett fartyg, då hon blef föremål för Guds rättwisa och barmhertighet, hennes fot halkade och hon föll i strömmen. Genast förlorade hon sin sans, så att hon icke kunde åkalla Gud. Rifwäl hade Gud icke förgätit henne. Han sände dessa, som frälste henne från döden, åtminstone från en lekamlig död. Och hwem wet, om hon icke lägger det på hjertat och "omwänder sig från sina wägar's willa?" Hwem wet, om hon icke torde blifwa frälst från den andra döden och tillika med sina räddare få "besitta rifet?"

9. Ännu en punkt förtjenar att särskildt widröras. Många

af dem, som hafwa blifwit återställda till lif — icke mindre än elfwa af fjorton, som blifwit frälsta på få månader — hörde till dem som äro en skamsläd för vår nation, nemligen frivilliga själsmördare. Då många af dessa olyckliga menniskor, som försöka att begå detta gräsliga brott, äro personer, som fått en wårdad uppfostran, är det att wänta att de skola betrakta dessa tåntvärda ord, icke af en inskränkt kristen, utan af en ädel sinnad hedning, ja, en romare, uttalade i följande sköna vers:

"Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi letum
Insontes peperere manu, lucemque perosi
Projecere animas. Quam vellent æthere in alto
Nunc et pauperiem, et duros perferre labores!
Fata obstant, tristisque palus inamabilis undâ
Alligat, et novies Styx interfusa coercoet."

Och många finnas, som hafwa det goda i öfwerflöd,
men dårar äro, som döma sig själfwa till en frivillig död;
de wilja ej lesa, fastän de äro fria från skuld,
de harnas och hata lifwet, som är mera wärddt än guld.
O, huru gerna wille de lida allt slags besvär,
om de nu kunde få komma tillbaka och lesa här!
Förgäfwes, ty der håller ödet dem bundna i ewigt twång
och der nödgas de höra en tjutande, strärande sång
och rysligt dån från Styx, som ewigt flyter sin jemna gång.

"Fata obstant!" Men nu se wi, att Gud till mångas bästa har trotsat ödet. De blifwa återförda från den ström, öfwer hwilken man ej kan färdas tillbaka; de se den öppna slyn; de skåda solens ljus. O, måtte de få se ljuset af **Ditt** ansigte, o Gud! och hjelp dem att så framleswa sina få återstående dagar på jorden, att de må lesa med Dig för ewigt!

IV. Låt mig nu till sist göra en kort tillämpning.

Men till hwem skall jag wända mig? Finnes här någon af de olyckliga, som hysa fördomar mot den uppenbarelse, som alltigenom talar om huldhet och barmhertighet, som innehåller de rikaste utgjutelser af Guds kärlek till menniskorna; de rikaste kärlekens skatter som någonsin blifwit åfskänkliggjorda ifrån werldens grundläggning? Rifwål will jag ställa några få ord äfwen till eder; ty om I icke ären kristna, ären I lifwål menniskor. I ären likaledes mottagliga för wälwilliga inträff. I hafwen menfliga künslor. Hafwa icke äfwen edra hjertan warit genomträngda af

denna ädla känsla — värdig den bästa kristens hjerta och läppar — hafwen I icke hytt deltagande för dem, som varit lidande? Huru många gånger hafwen I icke känt qual öfwer det menliga eländet? Då I hafwen stådat en scen af djup sorg, hafwa icke då edra hjertan uppeldats och edra tårar hunnigt flutit ned på edra kinder? Men är det lätt för någon att tänka sig en scen af djupare qual än denna? Antag att du är närvarande just som budbäraren kommer in och budskapet meddelar: "Jag är sorgsen att säga eder det, men ni måste weta det; eder man är icke i lifwet. Han flyndade sig från farthget och hans fot halkade. Det är sant, efter en stund påträffades hans kropp, men der ligger den utan något tecken till lif." I hwilket tillstånd äro icke nu både modren och barnen? Måhända för en stund stumma, öfwermåldigade, tytt stirrande på hwarandra, dernäst utbrytande i högljudd och bitter gråt! Nu är tid att hjälpa dessa hårdt pröfwade medwandrare genom att bistå dem, som gjort till sin uppgift att wid dylika tillfällen ingripa med sin verksamhet. Låt ingenting hindra dig, att nyttja det dyrbara tillfället! Återställ mannen åt den tröstlösa hustrun och de gråtande barnen! Sant är, att du icke personligen kan göra det. Du kan icke wara på stället, men du kan på ett verksamt sätt göra det, genom att bistå dem, som äro der. Du kan nu genom ditt frukostiga bidrag sända dem den hjälp, som du icke personligen kan gifwa. O, tillslut icke ditt hjerta för dem! Öppna det så wäl som dina händer! Om du har mycket så gif frukostigt, hwarom icke, gif litet med willigt sinne.

2. Till eder, som tron den kristna uppenbarelsen, måste jag tala på ett ännu kraftigare sätt. I tron, att eder wälsignade mästare "lemnat eder ett föredöme, att I skolen träda i hans spår." Weten I icke, att hela hans lif war ett beständigt kärlekens verk? I kännen huru han "gick omkring görande wäl," och det oafbrutet, förkunnande för alla: "min Fader verkar intill nu och jag verkar of." Är då icke detta edra hjertans språk:

O Jesu, låt de armas nöd
beweka mig att hjälpa dem,
att wara enfans trogna stöd
och barnens uti hennes hem,
ja, hjälpa alla fattiga
och trösta de bebröfwade.

Tillfällen att göra det skola aldrig saknas, ty "de fattiga hafwen I alltid när eder." Men hwilket dyrbart tillfälle erbjuder icke denna dagens högtidlighet eder, att träda i Kristi spår på ett sätt som I icke förut kunnat begripa? Sade han icke till den arma bekymrade modren — utan twiswel till mångas förwåning — "gråt icke?" Och gjorde han dem icke ännu mera förwånade, då han astorkade hennes rinnande tårar genom att återgifwa lifwet åt hennes döda son och "gifwa honom tillbaka åt modren?" Trots allt begabberi återstälde han ju Sairi dotter till lif? Huru många ting af lifnande slag, om det menliga får jemföras med det gudemliga, hafwa icke blifwit gjorda och göras fortfarande dagligen af dessa menniskofläktets wälgörare? Må hwar och en då wara angelägen om att taga del i detta ärofulla werk! Må hwarje människa i en högre mening, än skalden åsyftade, "förena sin hand med Gud, att låta den fattige lefwa!" Hwem af eder will i dag genom edert frifkostiga bidrag blifwa medarbetare i detta werk och deltagare i glädjen?

3. Till eder behöfwer jag endast säga ännu ett ord. Kommen ihåg hwad som förut blifwit omtaladt, nemligen Kristi högtidliga förklaring om hwad som skall ske, då han kommer i himmelens sky! — I tillhören ju honom, I wiljen ju tjena honom? — Under det I ären i utöfning af detta omfattande kärlekswerk, som består uti att föda de hungriga, kläda de nakna, herbergera främlingar, i sanning alla goda werk i ett; låten detta uppmuntrande ord wara skrifwet i edra hjertan och ljuda i edra öron: "allt det I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort **MG!**"

Slut på förra delen.

Agriatolwå

Fredikningar

af

John Wesley.

(Andra samlingen.)

Öfversatta och utgifna

af

J. Pedersen,

Pastor wid Meth. Ep. förs. i Lund.

Winlägg dig om att bewisa dig Gudi en bepröfwad och ostrafflig
arbetare, som rätt delar sanningens ord. 2 Tim. 2: 15.

Senare delen.

Lund 1880,
Utgifwarens förlag.

Se, jag hafwer lärt eder stadgar och rätter, såsom Herren min Gud mig hjubit hafwer, . . . så tager det nu i aft och görer så; ty det skall eder räknas för wisdom och förstånd i folkens ögon, när de få göra alla dessa stadgar, så att de skola säga: ett wist och förståndigt folk är dock detta härliga folk. 5 Moseb. 4: 5, 6.

Och han utsträckte handen mot sina lärjungar, och sade: Si. min moder och mina bröder; ty hwar och en, som gör min Faders wilja, han är min broder och syster och moder. Matth. 12: 49, 50.

Saliga äro de, som två sina kläder; de skola hafwa magt till lifvens träd, och de skola ingå genom portarna i staden. Uppb. 22: 14.

Tjugondetredje predikan.

Menskliga lifwet en dröm.

Såsom en dröm, när en uppvaknar; så gör du, Herre, deras beläte i staden föraktadt. Ps. 73: 20. ¹

1. Hvar och en, som betraktar de föregående verserna, skall lätt finna, att Hsaph här särskildt talar om de ogudaktiga, hwilka tillwäxa i sin ogudaktighet. "Sådana," säger det, v. 12, "äro de ogudaktiga och ewigt säkra hopen de rikedom." Det är mycket wanligt, att dessa helt och hållet förgäta, att de äro warelser för dagen, de lefwa såsom om de aldrig skulle dö; såsom om deras närwarande tillstånd skulle räcka för ewigt, eller åtminstone såsom om de wore fullt trygga. Emedan de hafwa "mycket godt förwaradt för många år," säga de lugnt till sig sjelfwa: "käre själ, gif dig ro, ät, drick, war glad." Men hwilket olyckligt misstag är icke detta! Huru ofta säger Gud icke till en sådan: "du däre, i denna natt skall man kräfwa din själ ifrån dig." Wäl må det sägas om dem: "huru snart warda de till intet! De förgås, och så en ända med förskräckelse." Ja, "såsom en dröm, när en uppvaknar, så gör du, Herre, deras beläte i staden föraktadt."

2. Men jag will för närwarande föra denna tanken widare, jag will taga orden i en mera omfattande mening och wisa, huru stor likhet det finnes mellan menskliga lifwet och en dröm. En af de gamle poeterna leder jemförelsen ännu widare och kallar lifwet "fluggans dröm." Och så gör mr. Cawley, då han utropar:

O, lif, du intets yngre broder
så lif, att wi ta' misse om er båda.

¹ Citationerna ur bibeln äro i allmänhet återgifna efter Domprosten G. M. Melins berigtigade bibelsöversättning.

Men lemnande dessa poetiska utflykter vill jag något grundligare undersöka, hwaruti likheten mellan dem båda i verkligheten består.

I denna affigt frågar jag först, hwad är en dröm? Du torde säga: hwem wet icke det, men borde du icke snarare säga: hwem **wet** det? Finnes någonting mera hemlighetsfullt i hela naturen? Hwilken är den, som icke har erfårit det, som icke ofta haft drömmar? Likwäl kan ingen förklara drömmens natur, lika litet som man kan omfatta skynne. Hwem kan gifwa någon tydlig tillfredsställande förklaring om drömmens moder, sömnen? Många läkare hafwa wiserligen försökt, men deras försök hafwa warit fruktlösa. De hafwa talat mycket lärt derom, men slutligen lemnat ämnet lika dunkelt som det war förut. De säga oß några af dess egendomligheter och verkningar, men ingen kan säga oß hwad sjelfwa sömnen är.

4. Drömmarnes upprinnelse känna wi likwäl, åtminstone med någon grad af wißhet. Somliga af dem härleda sig utan twifwel från den närwarande kroppsbestäffenheten, under det andra antagligen härleda sig från själsbegären. Widare lärer skriften oß tydligt, att somliga uppkomma till följd af goda englars inwerkkan på våra sinnen, såsom ock andra otwifwelaktigt härledas ifrån onda englars magt och ondsk. Från samma skattkammare af gudomlig kunskap lära wi äfwen, att andarnes store Fader wid somliga tillfällen har uppenbarat sig sjelf för menliga andar, "i drömmar och nattliga syner." Men hwilka af våra drömmar som uppstå från naturligt och hwilka från öfweraturligt inslytande, äro wi många gånger icke i stånd att bestämma.

5. Och huru kunna wi med wißhet skilja mellan våra drömmar och de tankar, wi hafwa i wakande tillstånd? Hwilka kännetecken finnas, hwarigenom wi kunna med wißhet weta, huruvida wi äro wakna eller sofwa? Sant är, att så snart wi uppvakna ur sömnen, äro wi medwetna om att wi hafwa drömt och att wi nu äro wakna. Men huru kunna wi weta att det är en dröm, så länge drömmen fortfar? Hwad är en dröm? För att gifwa ett hyligt, icke filosofiskt swar härpå: det är personer eller ting framställda för våra sinnen i sömnen, hwilka icke hafwa någon tillwaro annat än i vår inbillning. En dröm är derför ett slags afwikelse från vårt verkliga lif. Den synes wara ett eko af hwad som sades eller gjordes, då wi woro wakna. Eller kanske wi kunna

säga, att en dröm är ett stycke af lifwet, afbrutet på båda sidorna; hwarfen förenadt med det föregående eller det efterföljande. Och finnes något bättre sätt att beteckna stilnaden mellan en dröm och våra tankar i wärande tillstånd? Den är en sorts parentes som inskjutes i lifwet, liksom de i afhandlingar, hvilka läsas lika bra med som utan desamma. Härigenom kunna wi ofelbart igenkänna en dröm, att den är sålunda afbruten, att den icke har någon sann förenig med de verkliga tingen, som föregå eller efterfölja den.

6. Det är icke af nöden att **bewisa**, att det finnes en nära förenig mellan dessa flygtiga drömmar och den drömmen lifwet. Det torde wara af större nytta att **belysa** denna wiktiga sanning, att ställa den i så klart ljus som möjligt. Låtom ofw då omsorgsfullt betrakta förhållandet med en person, som just nu waknat upp ur lifwets dröm och öppnar sina ögon i ewigheten.

7. Låtom ofw antaga, att wi hade framför ofw en person, som just nu hade ingått i andarnes werld. Kunde du icke tilltala en sådan nyfödd själ på följande eller liknande sätt? "Du har warit en inwånare på jorden i 40, 50 eller 60 år; men nu har Gud låtit sin röst höras, "wak upp du som som sofwer!" Du wakenade, du uppstod, du har nu intet mera att göra med dessa arma, förswinnande skuggor. Stå upp och skaka af dig stoftet! Se, allt är **verklighet** här! Allt är waraktigt, allt ewigt! Långt mera waraktigt än jordens grundwalar, ja, än de lägre himlarnes pelare. Nu, då dina ögon äro öppna, ser du den förwånande stilnaden mellan tingen, hvilka omgifwa dig. Swilken förändring har icke uppstått hos dig sjelf? Swar är din lekamen, ditt hus af ler? Swar äro dina lemmar, dina händer, dina fötter, ditt hufwud? Der ligga de kalla och känslösa!

I grafwen är libelsen dödd,
der är ingen lefwande släkt,
begärelsens brinnande glöd
är alldeles qwäsd och utsläkt.

Swilken förändring har icke uppstått i din odödliga ande! Du ser allt hwad som omgifwer dig, men huru? Icke med ögon af kött och blod. Du hör, men icke genom ljudet som med strömmen af den wågformigt framböljande lustens rörelse fortplantas till hörselorganerna och anslår trumhinnan. Du har känsel,

men på hwilket underbart sätt tillsføres dig nu känslan! Du har nu inga nerver att föra den ewiga elden till de wanliga känselorganerna, snarare är hela din warelse nu helt och hållet öga, öra och känsel-förmåga? Huru olika, nu då du är grundligt waken, äro icke alla föremålen rundt omfring dig? Hwar äro de hus, trädgårdar, åkerfält och städer, hwilka du sist såg? Hwar äro strömmarne, sjöarne och de ewiga bergen? War det då endast i en dröm wår poet upptäckte att

All rikebom jorden från himlen har;
se höjder, se dalar, hur underbar!

Ja, jag tänker, att allt detta försvinner lit en rök, det ögon-blick du waktar stillb från kroppen.

8. Huru främmande måste icke allenast sättet för din tillwaro och platsen för din wistelse synas, om det kan kallas en plats; hwilka andra kan beskriwa andarnes wistelseort, än invånarne i de för oss ofända rymderna; antingen de äro bland antalet af de olyckliga andarne, som icke bewarade sitt första tillstånd, eller af de helige som fortfarande "tjena salighetens arfwingar?" Hwad är dessa andars sysselsättning, af hwilka du nu är omgifwen? Huru bittert känna de icke dårskapen hos dem, som fortfarande drömma på jorden. "Jag har intet behag" sade en af dessa (ett mycket prisadt qwidshuswud, som nu nhligen lemnat jorden) "uti att sitta dagen igenom på en sky och sjunga pris till Gud." Wi kunna lätt tro honom; och det är ej heller någon fara, att hans tålmod skall sättas på ett sådant prof. Lifwål är detta ljust för dem, som icke upphöra dag eller natt, utan beständigt sjunga: "Helig, Helig, Helig, är Herren Zebaoth". Es. 6: 3.

9. Antag att detta blifwer förhållandet med några af eder, som här äro närwarande inför Gud. Det kan blifwa så i mor-gon, ja, måhända i afton; måhända "denna natt skall man kräfwä din själ ifrån dig;" lifwets dröm kunde sluta för dig i denna natt och du uppwaknar i den oändliga ewigheten. Se, der ligger det eländiga, liflösa lifet, sådt i förgänglighet och wanära. Men hwar är den oböbliga, oförgängliga anden? Der står den, naken inför Guds åsyn! Huru har det blifwit med alla de affärsförbindelser du hade under solen? Hwad fördel har du sfördat af din möda, ditt arbete och din omsorg? Har du dina penningar med

dig? Nej, dem har du lemnat efter dig, de äro för dig, som om de förswunnit i lusten. Hafwa dina prydliga och dyrbara kläder följt med dig? Din lekamen är nu idel stoft och förruttnelse. Din själ är wiserligen beklädd med odödlighet, men ad, hwilken odödlighet? Är det en odödlighet af härlighet och ära, eller af "ewig försmädelse och blygd?" Hwar är äran, ståten, rikedom, storheten, det pris som omgaf dig? Allt har förswunnit såsom en skugga försvinner. "Spelet är slut" sade Monsieur Moultray, då han, efter slaget wid Fredrikshald, såg kulan som genomborrat hans Herres, Carl XII. tinning. Hwad bekymrade han sig derom? Icke mera än om det warit slutet på ett wanligt spel eller en dans. Men under det gäckelmakaren sof och tog sig hwila, war det annorlunda med monarken. Ehuru han icke försträcktes för någonting på jorden, inträdde twiswelsutan andra förhållanden wid ewighetens port. I sjelfwa dödsstunden fattade han om sitt swärdsfäste, men hwar war han nästa ögonblick, då swärdet föll ur hans hand och själen flydde ur stofthyddan? Då slutade den sköna drömmen om kejserawärdighet, om att förstöra städer eller besegra konungariken!

10. "Huru äro de hjeltar fallne och stridswapnen borta blifne?" Hwad äro för inwånarne i ewigheten de wapen, som för oss synas så fruktansvärda? Huru hafwa icke de wise, de lärde, poeterna, kritikerna fallit och deras härlighet förgåtts med dem! Huru äro icke folkmasans beundrade afgudar fallna! Huru fullkomligt hafwa icke "sångens döttrar" blifwit "nedertryckta" och alla musikinstrumenter förgätna! Är du icke nu öfwerlygad, att enligt det ebreiska ordspråket: "en lefwande hund är bättre än ett dött lejon." "Ty de lefwande weta," ja, de måste weta, så framt de icke frivilligt förkasta kunskapen, "att de skola dö, men de döda weta intet," huru de skola finna lindring i sina plågor eller minskning i sitt elände, deras hopp och deras önskingar, allt har förgåtts, "de hafwa ingen del mer i allt det som under solen sker."

11. Hwar är deras hopp, som nyligen uppgjorde djupsinniga planer och sade: "i dag eller i morgon wilja wi gå till den eller den staden och wilja der tillbringa ett år och köpslaga och winna," huru fullständigt hafwa de icke förgätit den wisa påminnelsen som följer: "och weten dock icke hwad i morgon ske kan; ty hwad är edert lif? En dunst är det, som en liten tid synes och sedan försvinner." Hwar äro alla edra göromål? Hwar edra

jordiska omsorger, edra mödor och slysförfäktningar? Allt detta har förswunnit såsom en rök och endast själen är qwar. Och huru beredd är den för denna nya werldens njutningar? Har hon tillfredsställelse af föremålen och slysförfäktningarne i den osynliga werlden? Äro dina begär lösgjorda från tingen här nere och riktade mot dem der ofwan, fästade wid den plats, "der Jesus är sittande på Guds högra hand?" Lycklig är du då, och när han, som du älskar, skall uppenbara sig, "då skall och du med honom uppenbarad wara i härlighet." Col. 3: 4.

12. Men huru befinner du dig i det sällskap, som nu omgifwer dig? Dina gamla umgängeswänner äro förswunna, en stor del af dem hafwa måhända skiljts från dig för att aldrig mera återwända. Äro ljusets englar ditt närwarande umgänge, omgifwes du af tjensteandar, som nu endast winka åt dig och säga: "systerjäl, kom med oss, wi äro sände att föra dig öfwer det stora fwalget och bringa dig i Abrahams sköt?" Och hwilka äro dessa? Jo, några af de rättfärdigas själar, hwilkas brist du förut afhulpit genom att dela med dig, och hwilka du gjort till "wänner medelst den orätta mammon," och hwilka nu af eder gemensamme Herre fått i uppdrag att wälkomna och "emottaga dig i de ewiga tjällen!" Då skola mörkrets englar hastigt upptäcka, att de icke hafwa någon del i dig, de måste då antingen smyga omkring på afstånd eller fly med förtwiflan. Äro några af dessa lyckliga andar, som nu förnya bekantskap med dig, de samma som wandrade tillsammans med dig här nere och buro en del af dina frestelser, och i förëning med dig "utfämpat trons goda kamp och fattat ewinnerligt lif?" Såsom I då gråto tillsammans, mågen I nu fröjdas tillsammans, du och dina skyddsenglar, hwilka måhända i affigt att öka din tacksamhet för befrielsen från en så fruktanswärd död torde gifwa dig en öfversigt af rhymderne der nere, de låta dig se att

Sorgens tåredal, den har ingen frid
der men'skan har intet att hwila wid.

Se å andra sidan de boningar, som äro "tillredda åt dig ifrån werldens begynnelse!" O, hwilken skilnad mellan de drömmar som flytt och den verkliga scen, som nu utbreder sig för dig! De bjuda dig blicka upp!

Se här är vårt land med sin sol,
 se här är en dag utan natt,
 se här är vår Frälsares stol,
 se här är vår ewiga stadt!

Blicka nedåt! Hvilket fängelse är det der? Eld öfwer,
 under och rundt omkring! Och hvilka invånare! Hvilka rys-
 liga, fruktansvärda warelser, målningar af fiendskapen mot Gud
 och menniskor! Afund, raseri, förtwiflan, förbannelse, tända-
 gnißlan mot honom, som de så länge föraktat! Skall det trösta
 dem att bortom det stora swalget se de rättfärdiga i Abrahams
 sköt? O, hvilken outfägligt härlig plats! Hvilken "byggning af
 Gud, ewig i himmelen!" Jorden är endast hans fotapall, ja
 äfwen:

Den höga himlen för vår syn,
 den blåa underbara syn.

Wäl må wi då säga till deß invånare:

Förtunnen Herrens härlighet,
 O himlens staror utan tal,
 Ioffjungen hans barmhertighet
 i himlens fröjderila sal.

Och lifwäl huru ringa är det husets härlighet jemfördt med
 Egaren, den store Invånaren. Alla ljusets förstfödde söner, englar,
 öfwerenglar och hela himmelens här, uppskylda som de äro af ljus
 och kärlek

"Niskas blott med flykt och nedböjdt anlete."

13. Huru beundransvärda skola icke alla dessa scener wisa
 sig när detta lifwets dröm förswunnit och du är fullt waken. En
 sådan syn har aldrig ingått i en menniskas föreställning här nere.
 Hvilka äro alla dessa som nu "ståda Guds ansigte i rättfärdighet"
 och utropa: "jag will mätt warda, när jag uppwaknar af din åfså-
 ning?" Dessa hafwa nu "sin del," sitt werkliga säkra "owansliga
 arf, hvilket i himmelen förwaradt är." Men ad! huru outfägligt
 olyckliga äro icke de (att förbigå alla andra betraktelser)
 som för sin del hafwa walt dessa flyktiga skuggor, som nu hafwa
 förswunnit och lemnat dem i ett djup af werkligt elände som måste
 fortfara i all ewighet?

14. O betraktande af att hwarje menniskobarn, som nu är
 på jorden, förr eller senare måste uppwakna af sin dröm och in-

träda i den werkliga tillwaron; huru nära rör det icke hwar och en af oss att betänka detta förr än vår stora förvandling eger rum? Af hwilken wigt är det icke att ständigt betänka, i hwilket tillstånd wi befinna oss. Huru rådligt och wist är det icke att genom alla möjliga medel förena tanken på tiden med ewigheten! Att så förena dem, att tanken på det ena icke må lemna vårt sinne utan att sammanfnyta det med tanken på det andra! Det är i högsta grad wist, att förena tanken på den synliga med tanken på den osynliga werlden, att förena timliga och andliga, dödliga och odödliga wäsenden. Under våra wanliga drömmar weta wi i allmänhet icke att wi sofwa, så länge drömmen fortgår; så är det också med lifwets dröm; så länge den drömmen fortgår som wi falla lifwet, weta wi i allmänhet icke att det är en dröm. Men du kan blifwa medweten om det nu! Gud gifwe, att du måste wakna upp förr än du waknar i den ewiga elden! Ja, wakna nu ur din dröm om werldslig lycka! Gud har skapat dig för sig sjelf, och du kan icke finna hwila för din odödliga ande, förr än du hwilar i Gud. Återvänd därför till honom, betänk att du här icke har något hem, du är endast en främling, en gäst på jorden, som just nu är stadd på resan till de ewiga boningarne. Och i hwilket tillstånd befinner sig nu din själ? Är du redo att möta döden och domen; kan du stå i hans åsyn, hwars "ögon äro för rena, att se det onda?" Är du beredd för "de heligas arfwelott i ljuset?" Har du "wittnesbörd i dig sjelf?" Är du "beseglad med löftets helige Ande till förlofningens dag?" Har du haft "träldomens ande till räddhåga" och eger du nu "barnasfapets ande" wittnande med din ande att du är ett Guds barn? Rom. 8: 15—17.

15. Hwillet beundransvärdt medel att förena tiden med ewigheten, den synliga med den osynliga werlden, hafwa wi icke i religionen? (Sag menar andlig religion, th all annan är den såfängligaste af alla drömmar.) Hwad är sjelfwa grunden till denna religion? Det är "Immanuel, Gud med oss!" Gud i menniskan! Himlen förenad med jorden! Den förwånande föreningen af dödligt och odödligt; th hwarje kristen kan säga: "vår gemenskap är med Fadren och med hans Son Jesus Kristus." "Gud har gifwit oss ewinnerligt lif, och det lifwet är i hans Son." Hwad följer?

"Den Sonen hafwer, han hafwer lifwet, den der icke hafwer Guds Son han hafwer icke lifwet."

16. Men huru skola wi kunna bibehålla en beständig tänsla af detta? I mina wakna stunder har jag ofta tänkt: "då jag insomnar och ser de olika föremålen, vill jag ihågkomma, att det blott är en dröm." Men jag kunde det icke så länge drömmen fortfor och antagligen kan ingen annan det heller. Men det är på annat sätt med lifwets dröm; hwilket wi wäl böra ihågkomma är en sådan, under det den fortfar; och om wi skola förgäta det, hwilket wi i sanning äro allt för benägna att göra, kan en wän påminna oss derom. Önskligt wore att en sådan wän alltid fanns i vår närhet, en som ofta wille låta orden ljuda i våra öron: "Wak upp, du som sofwer, och statt upp från de döda!" Snart skall du uppvakna till det werkliga lifwet. Du skall stå, en naken ande, i andarnes werld inför den store Gudens åsyn! Se till, att du nu bewarar "det ewiga lifwet," hwilket han gifwit dig, i sin Son!

17. Huru beundransvärdt utgrenar sig icke detta gudomliga lif i religionen, jag menar andlig religion. Så snart Gud uppenbarar sin Son i en syndares hjerta, kan han säga: "det jag nu leswer i köttet, det leswer jag i Guds Söns tro, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig." Han fröjdar sig då "af hoppet om Guds härlighet; han fröjdar sig med osägelig och härlig glädje." Och "Guds kärlek" är till följd af både denna tro och hopp "utgjuten i hans hjerta" och uppfyller hans själ med kärlek till alla menniskor, hwilken är "lagens fullbordan."

18. Och huru beundransvärdt förenas icke genom denna tro och kärlek Gud med menniskan, och tiden med ewigheten? I betraktande häraf kunna wi frimodigt och förtröstansfullt säga:

Må då werlden helt förswinna
med sitt glittrande behag!
Herre Jesus låt oss finna
dig på salighetens dag!
Låt allt ondt och nöd upphöra,
borttag jordens sorgesfrud!
Herre, må du oss hemföra
med din återlösta brud!

Tjugondefjerde predikan.

Köper tiden.

Sorgfälligt köpande tiden. Ef. 5: 16.

"Så ser nu till, att I wandren wälbetänkt," säger apostelen i föregående vers: "icke såsom omiå utan såsom wiå, sorgfälligt köpande tiden," sparen all tid I kunnen, för de bästa ändamål, köp hwarje sthende ögonblick utur syndens och djefwulens händer; ur slöhetens, mafflighetens, njutningarnes och de werldsliga göromålens händer; och det så mycket sorgfälligare, emedan de närwarande "dagarne äro onda;" dagar af den största ofunnighet, lastbarhet och gublöshet.

Detta synes wara meningen af orden. Men min affigt, för närwarande, är endast att betrakta ett särskildt sätt att köpa tiden, nemligen från sömnen.

Detta har i allmänhet warit högst litet betraktadt äfwen af fromma menniskor. Många, som hafwa warit mycket samwetsgranna i andra asseenden, hafwa icke warit det häruti. De tyckas hafwa ansett det såsom en litgiltig sak, antingen de sofwit mer eller mindre, och sågo det aldrig i det rätta ljus, såsom en vigtig del af kristlig försakelse.

På det wi må erhålla en rätt uppfattning härom, will jag bemöda mig att wiå:

I. Hwad det är att köpa tiden från sömn.

II. Det onda uti att icke köpa den. Och

III. Det werksamaste sättet att så göra.

I. 1. Och först, hwad är det att köpa tiden från sömn? Det är att taga sig ett sådant mått af sömn hwarje natt, som vår natur erfordrar, och icke mera; det mått, som är mest tjenligt för widmagthållandet af helsa och krafter både till kropp och själ.

2. Men det invändes, "ett och samma mått är icke lämpligt för alla menniskor, några äro i behof af mycket mer hwila än andra. Icke heller kan samma mått wara lika lämpligt för samma person wid en tid, som wid en annan. Då en person är

sjuk, eller om icke i verkligheten sjuk, likväl förswagad genom föregående sjukdomar, behöfwer han mera af detta naturliga återställelsesmedel, än han gjorde, då han egde fullkomlig helsa; det samma gäller då hans kropps- och själskrafter äro uttömda genom strängt och länge fortsatt arbete."

3. Allt detta är onekligen sant och stadfästadt genom tusende erfarenhetsrön. Derför, hwilka de än äro, som hafwa förefriswit ett lika stort mått af sömn för alla personer, hafwa icke förstått människokroppens bestaffenhet, som är så högst olika hos olika personer, ej heller de, hwilka inbillat sig, att samma mått af sömn skulle vara lämpligt för en och samma person wid alla tider. Man må derför undra på, att en så stor man som biskop Taylor skulle hyft denna origtiga föreställning och ännu mera förwånande är det, att det mått, hwilket han har angifwit såsom en allmän regel, är endast tre timmar på dygnet. Den gode och skarpsinnige mr. Baxter war icke mycket närmare sanningen, han antog att fyra timmars sömn i dygnet skulle vara tillräcklig för hwar och en. Jag känner en ytterst skarpsinnig man, som war fullt öfwerthgad att ingen lefwande behöfde sofwa mer än fem timmar af tjugofyra. Men då han sjelf gjorde försöket ändrade han hastigt sin mening. Och jag är, genom mera än femtio års iakttagelser, fullt öfwerthgad om, att, hwad helst må vara fallet med owanliga personer, eller i något owanligt förhållande (i hwilket personer hafwa, under weckor eller månader, uppehållits med ganska litet sömn,) en människas lekamen swåriligen kan bibehållas wid helsa och krafter, utan åtminstone sex timmars sömn på dygnet. Jag är wiß om, att jag aldrig mött något sådant förhållande; jag har aldrig funnit hwarken män eller qwinnor, som bibehållit helsa och krafter ett år, med mindre grad af sömn än denna.

4. Och jag har länge iakttagit, att qwinnor, i allmänhet, behöfwa något litet mera sömn än män. Måhända, emedan de wanligen äro af en swagare eller welligare kroppsbestaffenhet. Om derför någon skulle drifva sig att angifwa ett wißt mått (ehuru underkastad många tillfälliga förändringar och undantag,) är jag böjd att tro det följande skulle komma helt nära målet: friska manspersoner i allmänhet behöfwa litet mera än sex timmars sömn, qwinnor med helsa litet öfwer sju timmars sömn om dygnet;

jag sjelf behöfwer sex och en half timma och befinner mig icke wäl med mindre.

5. Om någon önskar att nogå lära känna huru mycket sömn han behöfwer kan han mycket lätt göra samma rön, som jag för omkring sextio år sedan gjorde. Jag waken omkring kl. tolf eller ett och låg sedan waken i några timmar. Jag förstod att detta härledde sig ifrån att jag låg längre än naturen fordrade. För att winna bekräftelse härpå, skaffade jag mig ett wäckur, som wäckte mig följande morgon klockan sju, nära en timme tidigare än jag hade stigit upp dagen förut, likwäl låg jag waken den följande natten. Andra morgonen stod jag upp klockan sex, men icke desto mindre låg jag waken natten derpå; tredje morgonen steg jag upp klockan fem, men låg likwäl waken äfwen den natten. Fjerde morgonen steg jag upp klockan fyra, hwilket jag genom Guds nåd har gjort sedan dess, och jag låg icke waken mer. Och nu ligger jag icke waken (året rundt) en quarters timme tillsammans i månaden. Genom samma försök, nemligen att stiga upp tidigare och tidigare hwarje morgon, kan hwar och en lära känna huru mycket sömn han i werkligheten behöfwer.

II. 1. "Men hwarför skulle wi göra oss så mycken möda? Hwad behof är det att wara så samwetsgrann? Hwarför skulle wi blifwa så beshinnerliga? Hwad ondt är det uti att göra såsom våra grannar? Antag att wi ligga från tio till sex eller sju under sommaren och till åtta eller nio under wintern."

2. Om du will betrakta denna fråga ärligt, är du i behof af en stor grad af upprigtighet, alldenstund hwad jag ämnar säga, antagligen skall blifwa någonting alldeles nytt; helt och hållet annorlunda än allt, hwad du någonsin hört i ditt lif; annorlunda än dina föräldrars och släktingars omdömen, eller åtminstone deras handlingsfätt; ja, måhända annorlunda än de flesta gudfruktiga personers, du warit bekant med. Ryft dertför upp ditt hjerta till "Sanningens Ande" och bed honom lyfva uti ditt hjerta, på det du, utan fördomar må se och följa "sanningen, sådan den är i Jesus."

3. Will du werkligen weta, hwad skada det kan ligga uti, att icke köpa all den tid du kan, från sömnen? Antag då, att du tillbringar en timme om dagen dermed, mer än hwad naturen fordrar? Detta skadar dig för det första i dina timliga om-

ständigheter, genom att borttaga sex timmar i veckan, hvilka kunna nyttjas till någon timlig förkofran. Om du kan uträtta något arbete, då kan du förtjena något på denna tid, wore det än så litet. Och du är icke twungen att bortkasta ens detta. Om du icke behöfwer det sjelf; gif det åt dem, som behöfwa det; du känner några af dem, de äro icke på långt afstånd. Om du icke kan något handwerk, kan du likwäl nyttja tiden så, att den skall gifwa penningar eller penningars värde åt dig sjelf eller andra.

4. Att tillbringa längre tid sofwande, än din kropps beskaffenhet nödvändigt erfordrar, skadar i andra rummet **din helse**. Intet kan wara säfrare än detta, ehuru det icke är allmänt iakttaget, emedan det onda stjul sig in på dig så småningom, långsamt och obemärkt. På ett gradwist och nästan omärkbart sätt lägger det grunden till många sjukdomar. Det är (ehuru man icke anar det) den förnämsta werkliga orsaken till alla nervösa sjukdomar. Öfta framitälles den frågan, hwarför nervösa oordningar äro så mycket mera allmänna bland oss, än de woro bland våra fäder? Andra orsaker kunna medverka, men den förnämsta är, att vi ligga för länge. I stället för att stiga upp klocka fyra, ligga många af oss, som icke äro twungna att arbeta för vårt bröd, till sju, åtta eller nio. Vi behöfwa icke göra widare förfrågningar. Detta är en tillräcklig orsak till den stora tillwäxten af dessa smärtsamma sjukdomar.

5. Det borde märkas, att de fleste af dessa härledda sig icke endast ifrån att sofwa för länge, utan äfwen ifrån (hwad wi inbilla oss wara helt ofskadligt) att ligga för länge på vårt hwiloläger. Genom att genombakas (såsom det eftertryckligen heter) så länge mellan warma lakan, blifwer kroppen förswagad och förslappad. Nerverna äro under hela tiden owerksammas, och en hel här af bedröfliga förebud, wanmagt, darrning, ängslighet, **tröghet i anden** (såsom man säger) kommer öfwer oss, tills sjelfwa lifwet blifwer en börda.

6. En allmän werkan af antingen att sofwa för länge eller åtminstone ligga för länge, är **swag syn**, isynnerhet den swaghet, som är af det nervösa slaget. Såsom ung woro mina ögon särdeles swaga. Hwarför äro de nu starkare än wid fyratio års ålder? Jag tillstrifwer detta särskildt Guds wälsignelse som sädliggör oss för, hwad han fallar oss uträtta. Men ett utwärtes medel,

som det har behagat honom att wälsigna, war otwifwelaktigt att tidigare uppstiga på morgonen.

7. En ännu större inwändning mot att icke stiga tidigt upp, att icke köpa all den tid wi kunna, från sömn, är den, att det skadar själen såwäl som kroppen. Det är en synd mot Gud. Det måste nödwändigt så wara enligt båda de föregående anmärkningarne, th wi kunna icke föröda eller (hwilket är samma sak) försumma att göra bruk af någon del af våra werldsliga förmaner, icke heller kunna wi skada vår egen helsa, utan att synda emot honom.

8. Men denna moderna omåttlighet skadar lifaledes själen på ett mera medelbart sätt. Den utjår fröet till "dåraktiga och skadliga begärelser;" på ett fruktansvärdt sätt uppellar det till finlig lusta hwar's tillfredsställande kan förderfwa både kropp och själ. Att ligga för länge åstadkommer en ständigt tillwäxande slöhet och bereder själen för all annan omåttlighet. Det sprider en allmän slöhet och wanmagt öfwer anden, och gör oss förskrädda för hwarje liten beswärlighet; owilliga att förneka oss något nöje, upptaga eller bära något fors; och huru stulle wi, sedan wi sålunda blifwit förswagade, wara i stånd (utan hwilket wi skola förgås för ewigt) att "intaga himmelriket med wäld?" Att ligga för länge gör oss helt och hållet olämpliga att "lida och fördraga såsom en god Jesu Kristi stridsman," och följaktligen gör det oss äfwenledes olämpliga att "kämpa en god trones kamp och fatta ewinnerligt lif."

9. Den store mannen mr. Law har på ett särdeles skönt sätt behandlat detta wigtiga ämne. Jag kan icke underlåta att till hwarje tänkande läsares nytta bifoga några af hans ord:

"Jag tager för gifwet, att hwarje kristen, som eger helsa, är bittida uppe om morgonen; th det är ett långt förståndigare antagande, att en person är bittida uppe, emedan han är en kristen, än emedan han är en köpman, en arbetare eller tjenare.

"Wi hysa affsky för en menniska, som ännu ligger i sin säng, då hon borde hafwa warit wid sitt arbete. Wi kunna icke tänka wäl om henne, då hon är en sådan slaf under sömnaktigheten, att hon till följd deraf försummar sina göromål.

"Må detta lära oss förstå huru syndigt det måste wara inför Gud, om wi äro förslunkna i sömnen då wi skola wara uppe och

prisa honom; om wi äro sådana slafvar under trögheten, att wi försumma våra gudaktighetsöfningar."

"Sömnen är ett så känslolöst och omedvetet tillstånd af menstlig tillvaro, att wi till och med bland djuren förakta dem mest, som äro kända för sömnaktighet. Den, som föredrager att förlänga denna lättjesfulla tröghet, framför att bittida vara wid sina gudaktighetsöfningar, han väljer de mest förflöade sinlighetsbegär i stället för de ädlaste själsnjutningar. Han väljer ett tillstånd, som är en wanära för själswa djuren, framför en öfning, som utgör englarnes härlighet."

10. Den, som icke kan förneka sig själf denna sömnaktiga efterlåtenhet är desutom, när han ändtligen hunnit upp, lika litet beredd för bön, som för fasta eller någon annan själsförsakande handling. Wisserligen kan han lätt nog uppläsa något bönesformulär, äfwen om "hans hjerta är långt ifrån Gud;" men han är lika litet beredd för bön, som för fasta. Th genom att sålunda hängifwa oss åt sömnen, bringa wi en weklighet öfwer alla våra själsförmögenheter, som gör oss obehägnade att njuta af någonting annat, än hwad som närar ett sådant omerksamt själstillstånd som sömnen, och den som är slaf under denna lättja, bibehåller samma sinnesbeskaffenhet sedan han stigit upp. Allt hwad som är lättjesfullt och sinligt behagar honom, och allt som fordrar möda och själsförsakelse är förhatligt, af samma orsak hatar han att stiga tidigt upp.

11. Det är icke möjligt för en wällusting, att vara sant gudfruktig. Han måste öfwergefwä sin wällust, innan han kan få smak för den sällhet, som gudaktigheten stänker. Men den, som gör behofwet af sömn till en lättjesfull efterlåtenhet, arbetar lika mycket på att förstöra sin själ, och göra den till en slaf under sinlighetens åtrå, som en wällusting i mat och dryck. Den förstör icke hans helsa lika hastigt eller på samma sätt som tillfredsställandet af en mängd andra omåttlighetsbegär kan göra; men lik en mera förfinad omåttlighet förorsakar den den troende själeus bortthnande och nedsänker henne i en förflöad sinlighet.

Sjelsförsakelse af hwarje slag är själswa lifwet och själen i all gudaktighet. Men den, som icke eger så mycket deraf, att han kan förmåå att vara tidigt i sin bön, må icke tänka att han tagit upp sitt kors för att följa Kristus. Hwad seger har han wäl wunnit öfwer sig själf? Hwilken högra hand har han wäl

afhuggit? Swilla förfätkelser är han redo att göra? Swad offer är den färdig att frambära åt Gud, som icke kan wara så sträng mot sig sjelf att han stiger upp till bönen, wid den tid då det arbetande folket brukar uppstå till sina göromål?

12. Sådana personer blygas icke att säga oss, att de ligga så länge, emedan de hafwa ingenting att göra och att om de hade något göromål, som manade dem att stiga upp, skulle de icke uppföra så mycket af sin tid i sömn. Men wi måste säga dem, att de i detta sthket hafwa mistagit sig; att de hafwa en stor mängd af wiktiga göromål att fullborda; de hafwa att söka den nåd, som kan förwandla det hårda hjertat, de hafwa hela religionens fullhet att söka. Th i sanning, den som inbillar sig, att han har intet att göra, derför att ingenting annat än hans morgongudstjenst wäntar honom, må rätteligen sägas hafwa att söka hela religionens fullhet.

Du får derför icke taga i betraktande, huru litet fel det är att stiga sent upp, utan hur betänkligt det är, att wara i jafnad af gudaktighetens rätta ande och att lesa i en sådan weklighet och lättjefullhet, som gör dig obehwäm för kristendomens förnämsta pligter.

Om jag skulle uppmana dig att icke tillfredsställa ditt begär efter fräslig mat, då wille jag icke uppehålla mig wid den omständigheten, att du derigenom förstörde dina penningar, ehuru det är en stor synd; mitt bemödande skulle deremot wara att förmå dig afstå från ett sådant lefnadsfätt, emedan det qwarhåller dig i ett sådant tillstånd af sinlighet, som gör dig oförmögen att fatta behag för kristendomens mest wäsentliga läror.

Af samma orsak uppehåller jag mig icke så mycket wid den synden, att du förspiller din tid i sömn, ehuru det är en stor synd; jag uppmanar dig att öfwergefwä denna lättjefullhet, emedan den werkar weklighet och tröghet i din själ och är sjelfwa motsatsen till den lifliga, nitiska, waksamma, sjelfsförakande ande, som icke endast war hos Kristus och hans apostlar samt alla heliga och martyrer, som någonsin funnits bland menniskorna, utan måste finnas hos alla, som icke wilja nedsjunka i det allmänna förderfwet i werlden.

13. Wi måste för den skull wara för ett sådant lefnadsfätt, icke såsom medförande det eller det färsfilba onda, utan så-

som ett omfattande ondt, som sträcker sig öfver hela anden, och widmagthåller ett själstillstånd, som är helt och hållet orätt.

Ett sådant själstillstånd är motsatsen till sann gudsfruktan, icke såsom ett tillfälligt fel i lifwet, utan såsom ett sjukligt kroppsstillstånd gent emot god helsa.

Om du deremot stode bittida upp hwarje morgon, der-till bewett af själsförfärfelse, såsom ett sätt att motverka lättjan, eller ett medel att köpa dig tid för din själs beredelse till bön, då skulle du snart warjebliwa förmånerna häraf. Ehuru denna beredelse synes wara en ringa omständighet, skulle den likwäl bliwa ett kraftigt medel till gudaktighet. Om du ständigt ihågkommer att slöhet och lättjesfullhet är ett verkligt gift för gudaktigheten, så skall det lära dig att hafwa herrawälde öfwer dig sjelf och göra dig till jegerwinnare öfwer alla andra "begärelser, som strida emot själen." Ät det utfäde som sälunda "plantas och wattnas", skall Gud säkert "gifwa wårten."

III. Det återstår nu i tredje rummet endast att fråga, huru wi må kunna köpa tiden, huru wi må kunna fortgå på förut beskriwne bana? Huru skola wi på det mest werksamma sätt kunna utöfwa denna wigtiga gren af måttlighet?

Jag råder hwar och en af eder, som är grundligt öfwerthgad om den outsägliga wigten häraf: **låt icke öfwerthgelsen bortdö,** utan börja genast att handla i öfwerensstämmelse dermed. Allenast förtrösta icke på din egen kraft; om du så gör, skall du bliwa fullständigt bedragen. War djupt öfwerthgad om att, såsom du af egen kraft icke förmår att göra någonting godt, så skall här isynnerhet all din kraft, all din beslutsamhet ingenting kunna uträtta. En hwar, som förtröstar på sig sjelf, skall fela. Jag har aldrig funnit ett enda undantag, jag har aldrig känt en enda person, tröstande på egen kraft, som warit i stånd att hålla sitt beslut i tolf månader.

2. Jag råder dig, för det andra, **anropa den starke om kraft.** Åkalla honom, som har all magt i himmelen och på jorden, och tro, att han will beswara de böner, "som icke utaf en falsk mun gå." Såsom du icke kan hafwa för liten förtröstan på dig sjelf, så kan du icke hafwa för mycken förtröstan till Gud. Börja då i tron, och hans kraft skall fullkomnas i din swaghet.

3. Jag råder dig för det tredje, lägg till din tro, **wisdom och omtänksamhet**; nyttja de mest förnuftiga medel för ditt mål. Framförallt börja på rätt sätt, i annat fall skall du förlora allt ditt arbete. Önskar du att komma bittida upp, så gå bittida till hwila. Fasthåll denna regel under alla omständigheter. I trots af det käreaste och angenämaste sällskap, i trots af wänners mest beweckliga uppmaningar, i trots af enträgenhet, ghesel eller föraft, war rädd om tiden, bryt upp wid det bestämde ögonblicket och aflägsna dig utan ceremonier. Håll äfwen din föresats, i trots af de mest trängande göromål, lemna allt ting till morgonen. Wore det än så tungt kors, aldrig så stor sjelfförsäktelse, håll likwäl din tid, ty i annat fall är allt förloradt.

4. Jag råder dig för det fjerde, **war ståndaktig**. Se till att du utan afbrott följer detta ordnande af din tid. Stig icke upp två morgnar och stanna qwar den tredje; utan det du gör nu, gör alltid. "Men mitt hufwud wärker." Bry dig icke derom. Det är lätt öfwerwunnet. "Men jag är owanligt sömnig, mina ögon äro mycket tunga." Då måste du på intet wilkor dröja, ty i så fall går tillfället förloradt; utan stig upp just nu! Och om sömnaktigheten icke öfwergifwer dig, lägg dig då en liten stund, en timma eller två härefter. Men låt ingenting göra afbräck i din regel, utan stig upp och kläd dig wid den bestämde tiden.

5. Måhända du säger: "detta råd är godt; men det kommer för sent, jag har redan brutit. En tid stod jag beständigt bittida upp, ingenting hindrade mig; men jag gaf efter så småningom och nu har det tidiga uppstigandet för länge sedan upphört!" I Guds namn uppmanar jag dig då att börja igen! Börja i morgon, eller rättare i afton, genom att gå bittida till sängs; i trots af, ware sig sällskap eller göromål. Börja med mera misstroende till dig sjelf än förut, men med mera förtröstan på Gud. Allenast följ dessa få regler och, min själ för din, Gud skall gifwa dig seger! Om en liten tid äro swårigheterna öfwerwunna men förmånerna skola fortfara ewinnerligen.

6. Om du säger: "men jag kan icke göra nu, såsom jag gjorde då, ty jag är icke nu, hwad jag då war. Jag har många andliga swagheter och mina kroppsstraster äro ock swaga, mina händer darra, jag är alldeles förslappad." Jag svarar: allt detta är nervös swaghet, och den härleder sig troligen till en del derifrån,

att du sofwit för mycket; du bör icke wänta, att den skall blifwa undanröjd förr än du bortskaffar orsaken; döm dig sjelf och begråt din dåraktighet och trolöshet, och för att återwinna din helsa och dina krafter, börja ånho att stiga bittida upp. Du har ingen annan wäg att gå, det är ingenting annat för dig att göra. Du har intet annat medel att i någon grad återställa din helsa till fropp och själ. Mörda blott icke dig sjelf; hasta icke framåt på den wäg, som kan leda till den ewiga dödens portar! Såsom jag sade förut, säger jag återigen: i Guds namn börja ånho, börja nu denna dag. Sant är, att det skall blifwa swårare nu än det war i början; men uthärda med swårigheterna som du sjelf ådragit dig, och de skola icke blifwa långwariga. Rättfärdighetens sol skall snart uppgå igen med läkeedom åt dig, både för själ och fropp.

7. Men inbilla dig icke, att denna omständighet ensam, ett tidigt uppsigande, är tillräcklig att göra dig till en kristen. Nej, ehuru försummandet häraf (ishynnerhet om du en gång hade segrat häruti,) skall bibehålla dig kall, hård och död eller i saknad af hela kristendomens ande samt göra det omöjligt för dig att gå ett steg framåt i sann helighet, är detta lifwäl endast ett litet steg framåt till sann kristendom. Det är endast ett steg af många, men ett är det, och sedan du tagit detta, fortgå utan afbrott. Gå framåt till en fullständig sjelfförsakelse, till måttlighet i alla ting, till en fast beslutsamhet att dagligen upptaga hwarje kors, hwartill du är kallad. Gå framåt i upprigtig sträfwan efter hela det sinne som war i Kristus; efter inre och yttre helighet; då skall du blifwa, icke nära, utan helt och hållet en kristen. Då skall du fortsätta och sluta ditt lopp med glädje: du skall mått wara när du uppvaknar till Guds åstådning! Ps. 17: 15.

Tjugondefemte predikan.

Sjukas besökande.

Jag war sjuk och I besökten mig. Mattb. 25: 36.

Det antages allmänt, att "nådemedlen" och "Guds förordningar" äro liktydiga uttryck. Med nådemedlen mena wi i allmänhet hwad som äfwen benämnes gudaktighetswerk; nemligen att höra och läsa skrifterna, emottaga Herrens nattward, offentlig och enskild bön samt fasta. Och säkert är, att dessa äro de allmänna kanalerna, hwarigenom Guds nåd föres till menniskornas själar. Men äro dessa de enda nådemedlen? Finnes inga andra medel än dessa, hwarigenom det behagar Gud att ofta, ja allmänt, föra sin nåd till sådana, hwilka antingen älska eller åtminstone frukta honom? Säkert finnes det barmhertighetswerk såwäl som gudaktighetswerk, hwilka äro werkliga nådemedel. De äro det isynnerhet för dem, som werkställa dem med "ett enfaldigt öga." De, som försumma dem, erhålla icke den nåd, som i annat fall hade kommit dem till del. Dertill förlora de genom en beständig försummelse den nåd de redan hafwa erhållit. Intet under då, att många, som en gång woro starka i tron, nu äro swaga och wacklande i sitt sinne. De äro likwäl icke medwetna om, hwarifrån denna swaghet kommer, emedan de icke försumma några af Guds förordningar; men de skulle kunna se hwarifrån den kommer, om de uppmärksamt betraktade Pauli beskriwning på alla sanna kristna: "wi äro hans werk, skapade i Kristo Jesu till goda gerningar, hwilka Gud förut beredt hafwer, att wi uti dem wandra skola."

2. Wandringen häruti är wäsentligen af nöden, såwäl för att bibehålla den tro, hwarigenom wi redan äro frälste af nåd, som ock för ernåendet af den ewiga lycksaligheten. Härpå kunna wi icke twifla, om wi allwarligt betänka, att dessa äro den store domarens egna ord: "Kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket, som eder är tillredt ifrån werldens begynnelse; ty jag war hungrig och I gäfwen mig äta, törstig och I gäfwen mig dricka, jag war huswill och I herbergeraden mig, naken och I klädden mig, jag war sjuk och I besökten mig, jag war i fängelse

och I kommen till mig. Sannerligen säger jag eder, hwad I hafwen gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafwen I gjort mig." Om detta icke öfvertygar dig, att fortgåendet i utöfningen af barmhertighetswerk är nödwändigt för att bibehålla frälsningens nåd, betrakta då hwad allas domare säger till dem på wenstra sidan: "går bort ifrån mig, I förbannade, uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är; ty jag war hungrig och I gäfwen mig icke äta, törstig och I gäfwen mig icke dricka, jag war huswill och I herbergeraden mig icke, naken och I klädden mig icke, sjuk och i fängelse och I besöften mig icke." "Hwad I icke hafwen gjort en af dessa minsta, det hafwen I icke heller gjort mig!" Du ser, att det war sårskildt af denna orsak de måste "gå bort från Gud uti den ewiga elden."

3. Är det icke förwånande, att denna wigtiga sanning har blifwit så litet förstådd, eller att den åtminstone utöfwar så litet inflytande på deras uppförande, som frukta Gud? Antag att denna framställning är sann. Antag att all werldens domare talar rätt. Dessa, och endast dessa, som hafwa mättat de hungriga, gifwit dricka åt de törstiga, klädt de nakna, herbergerat de huswilla, besökt de sjuka och de fängslade, så widt deras förmåga och omständigheter det medgifwit, skola "besitta riket;" och dessa, som icke hafwa gjort det, skola "gå bort uti den ewiga eld, som djefwulen och hans englar tillredd är."

4. Min affigt är att för närwarande instränka mitt föredrag till ett af dessa kärlekswerk: de **sjukas besökande**. Det är en enkel pligt som alla, hwilka hafwa helsan, måste utöfwa i högre eller lägre grad; och som icke desto mindre nära nog allmänt för-gätes, äfwen af dem, hwilka bekänna sig älsfa Gud. Med anledning häraf frågar jag:

I. Hwad innefattas uti att besöka de sjuka?

II. Huru skall detta werkställas? Och

III. Af hwilka?

I. Först frågar jag: huru bestaffad är denna pligt? Hwad innefattas uti att besöka de sjuka?

1. Med de sjuka menar jag icke allenast dem, som äro sängliggande, eller dem, som äro sjuka i instränktare mening, utan snarare skulle jag dermed wilja förstå sådana, som äro i ett tillstånd af

libande, ware sig till själ eller kropp, och det antingen de äro goda eller onda, antingen de frukta eller icke frukta Gud!

2. Men är det af nöden att wi personligen besöka dem? Kunna wi icke hjälpa dem utan att wara närvarande? Om wi sända dem hjälp, vinna wi icke samma ändamål som om wi personligen besökte dem? Många äro i sådana omständigheter, att de icke personligen kunna besöka de sjuka, och der detta verkliga är förhållandet, är det otwifwelaktigt tillräckligt för dem att sända hjälp, såsom warande det enda medel, som står dem till buds. Men detta är icke egentligen att besöka de sjuka, det är en helt annan sak. Det ord, wi öfversätta med *besöka*, betydher bokstafsligen, att *se till dem*. Och wi weta wäl, att detta icke kan ske utan att wara närvarande hos dem. Att sända dem hjälp är derför någonting helt annat än att besöka dem. Det förre bör göras och det sednare icke lemnas ogjordt.

Du säger: "jag sänder en läkare till dem som äro sjuka, och han kan göra dem mera godt än hwad jag är i stånd att göra." Han kan det i ett afseende, han kan göra godt i hwad som angår deras kroppsliga hellsa; men han kan icke göra dem mera godt med hänsyn till deras själar, hwilket är af oändligt större wigt. Och äfwen om han det kunde, skulle det likwäl ej wara någon ursäkt för dig; hans besök kan icke uppfylla din pligt. Icke heller kan det bereda samma wälsignelse åt dig, så framt du icke såg dem med dina egna ögon. Om du icke gör det, då förlorar du ett nådemedel; du går miste om ett förträffligt medel att föröka din tacksamhet mot Gud, som bewarat dig från dessa plågor och sjukdomar och widmagthållit din hellsa och dina krafter; du förlorar lifaledes ett medel att föröka ditt deltagande för dem som lida, äfwen som din medlidsamhet; icke heller blir din mildhet och ömhet för alla menniskors wälgång, hwarken wäckt eller förökad.

3. Att de rike i allmänhet hysa så ringa medlibande med de fattige, härleder sig hufwudsakligen derifrån, att de sällan besöka dem. Detta är anledningen hwarför, enligt den allmänna iakttagelsen, den ena delen af slägtet icke wet hwad den andra lider. Många af dem weta det icke, emedan de icke bemöda sig om att lära känna det; de undwika med flit att taga kännedom derom, och dernäst förebära de sin friwilliga ofkunnighet såsom en ursäkt för sitt hjertas hårdhet. "Min herre," sade en person med stora

riktedomar; "jag är verkligen en mycket medlidssam man, men jag skall säga eder sanningen, jag känner icke en enda människa i werlden, som är i saknad af något." Hvaraf kom det sig, om icke deraf, att han åstade sig att komma i deras väg, och om han oförutsett skulle råka att möta en hjälpbehöfvande, gick han skyndsamt "framom?"

4. Huru motsatt är icke förhållandet både med hänseende till sinnet och uppförande äfwen hos personer af högsta rang i ett närgränsande land? I Paris besöka damer af hög samhällsställning, ja, prinsessor till börden och af kejsarlig familj, regelbundet de sjuka, särskildt patienterna i de stora hospitalen. Och de bemöda sig icke allenast att fylla deras behof, om sådana förefinnas, sedan de erhållit hwad som blifwit bestämdt åt dem, utan de ordna äfwen deras sjukbäddar, sköta om deras sår och bewisa dem de lägsta tjänster.¹ Här hafwa engelsmän (och swen-skar,) fattiga eller rika, ringa eller ansedda, ett föredöme att efterfölja. I många år hafwa wi oafslätligen sökt lifna fransmännen i deras dårskaper, låtom oss från denna dag efterfölja dem i wisdom och dygd; en dygd wärd att efterföljas af hela den kristna werlden. Wätte icke de adliga damerna eller grefwinnorna i England (Sverige) blygas att följa prinsessorna i spåren! Detta sätt att följa med modet gör heder åt menniskonaturen. Det började i Frankrike, Gud förbjude, att det skulle sluta der!

5. Om din wackliga uppfostran icke tillåter dig att följa dessa i sann mening högaktningswärda qwinnor i spåren, genom att förnedra dig sjelf på samma sätt som de, i att bewisa de lägsta tjänster åt de sjuka, så bör du likwäl, utan att ödmjuka dig så djupt, bistå dem med allt hwad de behöfwa. Du skulle kunna hjälpa dem på ett mera upphöjdt sätt genom att tillgodose deras

---

¹ Utan att wilja förringa wärdet af dessa kärlekstjänster, dem författaren med all rätt högt beprisar och framställer såsom mönsterbilder för Englands qwinnor, tillåter jag mig likwäl erinra, att dessa neblätta och welsamma qwinnor bekänna en religion, den Romersk-katolska, der allt går ut på yttre kärlekstjänster, hwilka icke blott i werlden högt beprisas, utan äfwen efter deras uppfattning äro förtjenstfulla för salighetens ernående. Naturen underkastar sig många hårda försakelser och ansträngningar om man dermed får förtjena; swärlästare är lexan: "I hafwen fått för intet, I stolen och gifwa för intet."

andliga behof. Du kunde undervisa dem, när så behöfdes, i fristendomens grundfanningar; du kunde wisa dem enligt Guds ord det farliga tillstånd, hwari de befinna sig under Guds wrede och förbannelse genom synden, och hänwisa dem till "Guds Lam, som borttager werldens synd." Zemte det du bibringar dem denna allmänna undervisning, beredes dig och ett dyrbart tillfälle, att trösta dem, som lida af kroppsliga smärtor såsom och förnämligast dem, som befinna sig i själanöd. Du är i tillfälle att styrka de swaga, wedergwicke dem som sucka och äro betungade, att uppbygga dem som hafwa kommit till tron, och uppmuntra dem att "fortgå till fullkomlighet." Men allt detta måste du sjelf personligen göra; du inser lätt, att det icke kan ske genom ombud. Förutsatt att du kunde meddela samma hugswalelse åt de sjuka genom en annan person, du skulle likwäl sjelf icke deraf hafwa någon andlig winst för egen del. Du skulle icke ernå den tillwänt i ödmjukhet, i tålmod, i ömsinhet, i deltagande för dem som lida, som du kunde hafwa wunnit, så framt du personligen hade tjenat dem. Icke heller skall du erhålla samma "wedergällning i de rättfärdigas uppståndelse," då "hwar och en skall få sin lön, såsom hans gerning är."

II. 1. Jag fortgår nu att i andra rummet fråga: huru skola wi besöka de sjuka? Huru kan detta kärlekens arbete på det werksamaste sätt utföras? Huru kunna wi derigenom mest befrämja Guds ära och våra medmenniskors wäl? Förr än du företager dig detta bör du wara djupt öfwerthgad om, att du på intet sätt är lämplig för det samma, att du hwarken har tillräcklig nåd eller tillräcklig wisdom att utöfwa det på bästa sätt. Derigenom skall du lära dig inse nödwändigheten af att söka kraft hos den Allsmäktige, att fly till Ihusets Fader, som är all god gåfwas gifware, för att från honom erhålla wisdom, alltid ihågkommande, att "det är en ande i menniskan och det är den Allsmäktiges andesläkt, som gör henne förståndig." Dersför, närhelst du står i begrepp att fullgöra denna pligt, bör du genom brinnande bön söka hans hjelp; anropa honom om ödmjukhetens ande, på det att icke högmöd må smyga sig in i ditt hjerta; ty om du tillfriskwer dig sjelf något, skall du förderfwa din egen själ, under det du bemödar dig att frälssa andra. Under utöfningen af din kärlekswerksamhet från dess början till slut må du ej förgäta

att "bida efter Herren" för att få en beständig förökelse af ödmjukhet, vänlighet, tålmod och långmodighet, på det du aldrig må blifwa otålig eller modfäld, huru du än måtte blifwa bemött, hårdt eller mildt, vänligt eller ovänligt. Blif icke försträckt af den grofwa ofunnigheten och slöheten hos somliga och af den häpnadswärda känslolösheten hos andra! Förundra dig icke öfver att finna retlighet, egenfinne och envishet hos några af dem, du söker att hjälpa! Rättna icke heller på den möda du haft med dem, om de än icke synas göra sig nytta häraf! War beredd på, att några af dem till och med skola återvända på förderfwets väg och blifwa värre än de förr varit! Ditt mittne är fortfarande när Herren och din lön när den Högte.

2. Angående det särskilda sättet att behandla sjuka, behöfwer du icke rådfråga dig hos någon. Du bör beständigt lämpa ditt handlings sätt efter de olika omständigheterna; dock torde det i allmänhet vara lämpligt, att du först underrättar dig om de sjukas timliga omständigheter. Du kan fråga dem, om de hafwa det nödvändiga för lifwet; om de hafwa tillräckligt med kläder och föda; om de, i fall wäderlefen är kall, hafwa wed; om de hafwa tillräcklig wård och skötsel, och om de hafwa tillräcklig läkarewård i sin troppsliga sjukdom, särskildt om den är af någon farligare beskaffenhet. I flere af dessa fall torde du sjelf vara i stånd att hjälpa dem, för öfrigt bör du uppmäna dem, som hafwa större förmåga än du, att fylla hwad som bripier. Med afseende på dig sjelf må du gerna säga: "tigga blighes jag," men aldrig skall jag blighas att tigga för de fattiga. War i detta afseende en enträgen tiggare; låt icke snarligen afwisa dig! Rytta all din skicklighet, allt det förstånd och allt det inslytande du har, på samma gång du förtröstar på honom, som har alla menniskors hjertan i sina händer!

3. Du skall då lätt inse hwad godt du kan göra dem, och det med egna händer. Wäl kunna de, som omgifwa dem, lättare än du uträtta hwad som bör göras; men uti en eller annan sak torde du hafwa mera skicklighet eller mera erfarenhet än de; och i sådant fall, låt då icke din grannlagenhet eller din ära vara dig till hinder! Kom ihåg Jesu ord: "allt det I hafwen gjort en af dessa minsta, det hafwen I gjort mig." Ungenting bör du

anse för ringa, då du får göra det för honom. Fröjda dig öfwer att blifwa förnedrad för hans skull!

4. Dessa små kärlekslydor skola bana väg för dig till göromål af större wigt. Sedan du wisat dig hafwa omsorg för deras kroppar, må du fortgå till undersökning angående deras själar. Och här har du ett stort fält framför dig. Du har ett fält, der du kan använda alla de gäfwor Gud har förlänat dig. Till en början kan du fråga: har du någonsin besinnat, att Gud styrer werlden — att han i sin försyn innesluter alla — och dig isynnerhet? Skulle något hända dig utan hans wetskap eller utan att han afsett det för befrämjandet af din wälfärd? Han känner alla dina lidanden, alla dina plågor, han ser alla dina behof. Han ser icke endast dina bedröfwelser i allmänhet utan hwarje särskild omsändighet derwid. Skådar han icke ned från sin himmel och styrer alla ting dig till godo? Dernäst kan du fråga efter, om den sjuke är bekant med kristendomens allmänna grundfanningar, och sedan vänligt och kärleksfullt undersöka, huruvida hans lefwerne har varit i öfwerensstämmelse dermed; om han har varit en grof, uppenbar syndare eller om han haft "gudaktighetens sken." Se widare till, om han känner något af "dett kraft," af tillbedjandet af Gud i anda och sanning. Gör han det icke, bemöda dig då att låta honom förstå, att "utan helighet kan ingen se Herren," att "utan en warder född på nytt kan han icke se Guds rike." Då han börjar förstå hwad som innesfattas i helgelsen, samt infer nödwändigheten af nya födelsen, då kan du framställa för honom "den bättring, som är inför Gud, och den tro, som är till vår Herre Jesus Kristus."

5. Då du funnit att någon af dem börjar att frukta Gud, kan det wara lämpligt att gifwa honom en wäckelsekrift till exempel "Wägledning för kristna;" "Waka upp du som sofwer;" eller "Kristendomens natur och ändamål."¹ Wid nästa besök kan du fråga

---

¹ I stället för dessa, som, så widt jag wet, icke finnas på swenska, rekommenderas följande helsosamma och kristenliga strökrifter, som antingen äro eller ock samtidigt med detta arbete blifwa tillgängliga i alla rikets bokläbor:

För uppväckte. "Den wigta frågan," af John Wesley. "Rike mannen och Lazarus," af John Wesley

För wäckte och sökande. "Ewangelii kallelse, det wilkor och löften," af J.

dem hwad de hafwa läst, hwad de ihågkomma och hwad de förstå. Och då är tiden inne att ytterligare belysa hwad de förstå och, om möjligt, inpräglade det i deras hjertan. Låt intet hindra dig att affluta hwarje besök med bön. Om du icke kan bedja utan formulär, nyttja då ett sådant, författadt af någon gudfruktig skrifställare; men sök att öfvervinna denna din försagdhet; ju förr du det kan, desto bättre är det. Ved Gud öppna din mun!

6. Under det du bemödar dig om att bibringa de sjuka, som du besöker, dessa wiktiga lärdomar, skall du ytterligare lära dem twenne saker: arbetsamhet och renlighet, hwilka de i allmänhet äro litet bekanta med. En from man har sagt: "renlighet är innerligen förenad med gudaktighet. Saknaden häraf är i sanning en skamfläck på all religion och gifwer anledning till mycket ondt tal om sanningens wäg; och utan arbetsamhet äro wi hwarfen lämpliga för denna werlden eller för den tillkommande. Med asseende på det ena eller det andra gäller regeln: "allt det din hand finner att göra, det gör med all din magt."

III. 1. Den tredje punkten wi hafwa att betrakta är: af hwem denna pligt skall utöfwas? Swaret är färdigt: af alla dem, som åstunda att "besitta det riket, som war beredt för dem före werldens grundläggning." Th så säger Herren: "kommer, I min Faders wälsignade, och besitter det riket" — "th jag war sjuk och I besöktten mig." Och till dem på wenstra sidan: "går bort ifrån mig, I förbannade" — "th jag war sjuk och I besöktten mig icke." Innesattar icke detta tydligt att alla, hwilka göra det, äro "wälsignade" och skola "besitta riket;" alla, som icke göra det, äro "förbannade" och skola "gå bort uti den ewiga elden?"

2. Derför, — alla, som åstunda att undfly den ewiga elden och att besitta det ewiga riket, äro följaktligen skyldiga att efter sin

---

Bunting. "Den alltomfattande gåfwan," af J. Bunting. "Den Helige Andes werk," af G. Draper.

För swaga troende. "Uppmuntran för de frestade," af J. Edmondson. "Nådestolen och de troendes herömmelse af Kristi kors," af R. Watson. "Sanningetsanningar," af F. J. Johnson.

För affällingar. "Evangeliets kallelse," af J. Bunting. "En kallelse till affällingar," af John Wesley. "Helwetet," af John Wesley. "Rikedomens faror," af John Wesley. "Satans åstundan att fälla de troende," af J. Bunting.

förmåga fullfölja denna wigtiga pligt. Den är lika bindande för unga och gamla, män och qwinor; hwar och en efter sin förmåga. Inga äro så unga, om de åstunda sina egna själars frälsning, att deras ungdom kan wara någon ursäkt för deras försømmelse att bistå sin nästa. Inga äro så fattiga, så framt de icke äro i saknad af det nödwändiga för lifwet, att de icke äro kallade att göra någonting, mer eller mindre, för sina lidande medmenniskors hugswalelse och tröst, då de hafwa tid dertill.

3. Men de, "som äro rika i denna werlden," som hafwa mer än det nödwändiga för lifwet, äro särskildt kallade af Gud till detta wälsignade werk, och dertill utrustade genom hans näriga förshyn. Emedan du icke nödwändigt behöfwer arbeta för ditt bröd, så står din tid till ditt eget försogande. Du kan för den skull uppoffra en del deraf hwarje dag, för detta kärlekswerk. Om det låter sig göra, är det bäst att hafwa en bestämd timma dertill (th det heter: "hvilken tid som helst är ingen tid") och icke utan twingande nödwändighet upptaga den timman med några andra göromål. Du har liksom genom din ställning i lifwet många företräden framför andra. Emedan du innehar en högre samhällsställning eger du i följd deraf ett större inflytande. De, hwilka äro dig underlägsna, blicka upp till dig med ett slags förädlad, och den nedlåtenhet du visar genom att besöka dem, låter dem ana att de stå i ynnest hos dig, och gör dem böjda att höra dig med uppmärksamhet samt willigt lyhöra till hwad du säger. Nyttja denna förmån på aldra bästa sätt, såväl för deras andliga som lekamliga wäl. Under det du är öga för den blinde, fot för den lame och fader för enkorna och de faderlösa, så se till, att du under hela tiden har ett högre mål i sigte, nemligen deras sjäalars frälsning från döden och bemöda dig om, att allt det du säger och gör, må lyfta till detta stora ändamål.

4. "Men skola äfwen de, som sjelfwa äro **fattiga**, taga del i denna wälgörenhet? Äro de på något sätt ålagda att besöka de sjuka? Hwad kunna de, som sakna all beqwämlighet och måhända det nödwändiga för sitt eget lifs uppehälle, gifwa åt andra?" Om de intet hafwa, behöfwa de likväl icke wara helt och hållet uteslutna från den wälsignelse, som åtföljer fullgörandet af detta bud. Äfwen de böra ihågkomma den förträffliga regeln: "låt din beqwämlighet tillgodose din nästas nödwändiga och ditt nödwändiga

din nästas yttersta nöd." Så äro och så fattiga, att de icke kunna gifwa "två stärfwor." Är detta för dem omöjligt, sakna de penningar att gifwa, kunde de icke då gifwa hwad som är af mera värde, ja, hwad som är dyrbarare än tusen stycken guld och silfwer? Om du talar i Jesu Kristi Nazareni namn, skola icke de ord du talar medföra helja till själen och mærg till benen? Har du intet att gifwa dem? Jo, genom att bibringa dem ordet om Guds nåd gifwer du dem mer än allt hwad denna werlden kan uppwäga. Framåt, framåt, fastän du är den fattige mästarens fattige lärjunge! Gör som han gjorde i sina köttedagar! När helst tillfälle gifwes, så gå omkring och gör godt och hela alla, som äro besatta af djefwilen; uppmuntra dem att skaka af sig sina kedjer och ögonblickligen fly till honom, som försätter fångarne i frihet och bryter ofet från deras hals. Framför allt gif dem dina böner. Bed med dem, bed för dem, och hwem wet om du icke skall bliwa ett medel till deras sjäalars frälsning?

5. I som ären **gamla**, hwilkas fötter äro redo att stöta sig emot de mörka bergen, bören icke I göra ännu något litet godt, förr än I gån hädan? O, kom ihåg att du blifwit gammal, och den tid du ännu har qwar att lefwa måste wara kort, derför är det nödvändigt, att du brukar den wäl. Använd på bästa sätt dina sista stunder!

Då du lefwat i många år är det att hoppas, att du inhemtat sådana kunskaper, som kunna wara till nytta för andra. Du har utan twifwel mera menniskofänneedom, hwilken i allmänhet inhemtas genom dyrföpt erfarenhet. Hwad kraft du än må hafwa förlorat, nyttja de få ögonblick du har qwar, att tjena dem som äro swagare än du sjelf! Dina grå hår skola ofelbart gifwa dig myndighet och lägga wigt till hwad du säger. Du kan ständigt påräkna en tillwäxande uppmärksamhet. "Tro mig ungdom," kan du säga, "th jag har lärt i erfarenheternas skola och bär tyngden af mer än sextio år."

Du har ofta sjelf känt lidande, måhända du känner det fortfarande. Så mycket mera bör du gifwa dem allt det bistånd du kan både med asseende på deras själar och kroppar, förr än de och du går till den plats, hwarifrån I icke skolen återvända.

6. Å andra sidan, I som ären **unga**, hafwen åtskilliga företräden, som nästan uteslutande tillhöra eder. I hafwen i all-

mänhet rikare själskrafter och ett lifligare lynne, hwilka genom Guds nåd göra eder williga och fiedliga att företaga och utföra många goda werk, wid hwilka andra skulle blifwa modfälda. I hafwen helsa och kropps krafter, hwarigenom I ären fullt lämpliga att bistå de sjuka och dem som äro i saknad af krafter. I ären i stånd att upptaga och bära de kors, hwilka, såsom man kan förutse, skola ligga i eder wäg. Nyttjen då alla edra kropps- och själskrafter att betjena edra lidande bröder och tacken Gud, att han will sjsjelsätta eder i en så hederwärd tjenst! Wifnen de himmelska tjensteandar, som göra hans wilja, och waren beständigt sjsjelsatte med att "tjena dem, som saligheten ärfwa skola!"

7. "Men kunna icke **qwinnor**, så wäl som män, taga sin del i denna hedrande tjenst?" Utan twiswel kunna de det; ja, de böra det, och det är tillbörligt, rätt och **oafwisligt**. Här är ingen åtskilnad, "der är icke man eller qwinna i Kristus Jesus." Det har bland många länge påståtts, att "qwinnor skulle endast synas, icke höras." Förljaktligen äro många af dem uppfosttrade på ett sådant sätt, som om de endast woro affedda att wara en angenäm lefsak. Men är detta att göra heder åt qwinnefönet? Eller är det en werfelig ömhet mot dem? Nej, det är den högsta ohöfslighet, det är en förfärlig grymhet, det är äkta turkiskt barbari. Och jag förstår icke, huru någon förnuftig och förståndig qwinna kan samtycka dertill. Må hwar och en af eder, som har magt dertill, göra anspråk på de naturliga rättigheter, hwilka Gud förlänat eder. **Förblifwen ej längre i denna grymma trälldom!** Qwinnan, så wäl som mannen, är en förnuftig warelse; likt mannen är hon skapad efter Guds beläte; och i likhet med honom är hon en odödlighetens arfwinge; äfwen hon är kallad af Gud att, "medan hon tid hafwer, göra godt emot alla menniskor." "War icke ohörsam den himmelska kallelsen!" Märkelst tillfälle gifwes, gör allt hwad godt du kan, isynnerhet mot dina fattiga, sjuka medmenniskor, och hwar och en af eder skall ock erhålla lön efter sitt arbete.

8. Det är allmänt bekant, att i kyrkans första dagar funnos qwinnor, som särskildt woro utwalda för detta werk. En eller flera sådana funnos i hwarje kristen församling under himmelen. De kallades då diakonissor, det will säga: tjenarinnor, kyrkans och des store mästares tjenarinnor. En sådan war Phebe, omnämnd

af Paulus i Rom. 16: 1, diafonissa i församlingens tjenst i Aenchrea. Sant är, att de flesta af dessa woro åldriga qwinnor med stor erfarenhet om Guds werk wid själens frälsning. Men woro de unga helt och hållet uteslutna från denna tjenst? Nej, icke heller behöfwa de wara det nu, förutsatt att de "weta på hwem de hafwa trott," och wisa att de äro heliga i hjertat, genom att wara "heliga i all sin umgängelse." En sådan diafonissa, om hon motsvarade sin lefnadsbeskrifning, war mr. Vam's Miranda. Skulle någon wilja göra invändning mot att hon besöfte och wedergwicke de sjuke och fattige, derför att hon war en qwinna, ja, en ung sådan? Åstundar någon af eder, som ären unga, att träda i hennes fotspår? Har du ett angenämt utseende och en wacker röst? Så mycket bättre, blott du är helt upposfrad åt Gud. Han will, om din själs öga är enfaldigt rigtadt på hans ära, nyttja dessa gåfwor att göra ditt wert kraftigt och djupt. Och under det du betjenar andra, huru många wälsignelser skola icke återfalla i ditt eget sköt. Ditt naturliga lättfinne skall derigenom dödas; din fallenhet för skämt botas; ditt dåliga lynne förändras; dina onda manor förswagas tills de blifwa helt och hållet utrotade; och du skall blifwa beredd att "pryda Guds wår Frälsares lära" i hela ditt lif. Allenast war mycket warjam då du besöker och samtalar med personer af andra könet, på det dina böjelser icke må föra dig bort åt ena eller andra sidan, och du sålunda skulle befinnas wara till förbannelse i stället för wälsignelse.

Wi finna alltså, att detta är en pligt, hwartill wi alla äro fallade, rika och fattiga, unga och gamla, män och qwinnor. Wäl skulle det wara, om föräldrar upposfrade sina barn härtill, så wäl som till att uppläsa sina böner och gå i kyrkan. Det är nog, att wi i den förflutna tiden, liksom genom en allmän öfwerenskomelse, närpå alla hafwa försummat detta bud. O, hwilket behof har icke hwar och en af oss att säga: "Herre, förlåt mig mina urartflåtenhetshynder!" Nåväl, i Guds namn wilja wi alla besluta att på denna dag beghinna. Och, jag beder, låt det aldrig gå ur ditt minne, att detta är en skyldighet, hwilken du icke kan utöfwa genom ombud; med undantag af ett enda förhållande, nemligen, om du är hindrad genom eget lidande och swaghet. Under denna enda omständighet är det tillåtet att sända den hjelp, som du i annat fall personligen skulle hafwa gifwit. Börja min

dyre medwandrare! börja nu, i annat fall skall det inträff du nu känner försvinna, och måhända aldrig mera återkomma! Hvad skall då blifwa följden? Jo, i stället för att höra orden: "kommen, I min Faders välsignade;" — "th jag war sjuk och I besöften mig;" måste du höra det fruktansvärda utslaget: "gå bort ifrån mig, I förbannade;" — "th jag war sjuk och I besöften mig icke!"

Tjugondejette predikan.

Nästans bestraffande.

Du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa, på det du icke skall bära skuld för hans skull. 3 Mosseb. 19: 17.

1. En stor del af andra och nästan hela tredje Mosseb. hänfytar på ritual- och ceremoniallagen, som färsfildt war gifwen åt Israels barn; men den war ett sådant "of," säger apostelen Petrus, "som hwarfen wi eller våra fäder kunde bära." Wi äro fördenksfull befriade derifrån, och detta är en del af "den frihet, hwarmed Kristus of friat hafwer." Rikväl är det lätt att upptäcka en mängd förträffliga sedlighetsföreskrifter, som finnas bland dessa ceremoniella lagar. Åtskilliga af dessa finna wi i det kap. wi hafwa framför of. "Du skall icke berga din wingård eller upphemta de affallna bären, utan skall låta det blifwa för de fattiga och främlingar; th jag är Herren eder Gud," v. 10. "I skolen icke stjäla eller ljuga eller handla falskeliga den ene med den andre," v. 11. "Du skall icke göra din nästa orätt eller röfwa honom. Dagafarlens lön skall icke blifwa inne hos dig natten ofwer intill morgonen," v. 13. "Du skall icke banna den döfwe eller för den blinde sätta något, der han kan stöta sig uppå; utan du skall frukta din Gud, th jag är Herren," v. 14. Dermed wille han säga: det är jag, hwars öga ofwersfådar hela jorden, och hwilkens öra är öppet för den nödställdes rop. "I skolen icke handla orätt i domen; icke wara partiska för de ringa," hwilket ömhjertade per-

soner lätt kunde frestas till, "och icke ghynda den mäktige," hwartill man på tusende sätt frestas; "utan efter rätt skall du döma din nästa," v. 15. "Du skall icke wara en bakdantare i ditt folk," v. 16; ehuru detta är en synd, som de menliga lagarne aldrig **mäktat** förhindra. Dernäst följer texten: "du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa, på det du icke skall bära skuld för hans skull." För att rätt förstå detta wigtiga bud och på ett **helsosamt sätt** tillämpa det på våra egna själar, skola wi betrakta:

I. Hwad innebär det att förmana eller bestraffa våra medmenniskor? Hwad menas dermed?

II. Hwilkä åläggas wi att straffa? och

III. På hwilket sätt skall denna bestraffning ske?

I. 1. Våtom oss först betrakta bestaffenheten af det bud, som här framhålles. Hwem är det wi skola förebå eller straffa? Och hwad är det att straffa? Att säga någon hans fel, såsom klart wisar sig af följande ord: "på det du icke skall bära skuld för hans skull." Det är således synden wi skola bestraffa, eller rättare, den person, som begått synden. Wi skola göra allt hwad i vår förmåga står, för att öfverbewisa honom om hans fel och leda honom in på rätta vägen.

2. Kärleken fordrar i sanning icke allenast att wi wara honom för synd, ehuru detta i första rummet bör ske; utan äfwenledes för hwarje misstag, hwilket, om han får fortgå deruti, naturligtwis leder till synd. Om wi icke hata honom i vårt hjerta, om wi älska vår nästa såsom oss sjelfwa, skall det blifwa vårt ständiga bemödande, att wara honom för hwarje ond väg och för hwarje misstag, som kunde leda till ondt.

3. Men om wi äro angelägna om att icke **misslyckas i våra bemödanden**, då få wi icke förebå någon för sådant, som är af twifwelaktig bestaffenhet, hwarom mycket kunde sägas å båda sidor. En sak kan möjligen framstå för mig såsom ond, derför hyser jag betänkligheter wid att göra den, och om jag skulle göra den, under det dessa betänkligheter förefinnas, då wore jag inför Gud en syndare, men jag får icke döma en annan efter mitt samwete; "för sin egen herre står han eller faller." Derför will jag icke tillrättawisa honom för annat, än hwad som tydligt och oneligt är ondt. Sådant som till exempel: oansjündigt tal och swor-

dom, hwilket till och med de, som göra sig skyldiga dertill, icke alltid söka att förswara, om någon mildt öfverbemisar dem. Vidare är att märka dryckenstap, den till och med en wanlig drinfare fördömer då han är nykter. Dit hör ändtligen, enligt den allmänna meningen, ohelgandet af Herrens dag. Och om någon, som är skyldig till dessa synder, för någon tid söker att förswara dem, skulle säkerligen högt så fortsätta att göra det, om du blickar dem stadigt i ansigtet och wädjar till deras egna samweten i Guds åsyn.

II. 1. Låtom oss i andra rummet betrakta hwilka de äro, som wi åläggas att tillrättawisa eller straffa. Det är så mycket mera nödwändigt att **gifwa aft deruppå**, som det försäkras af så många fromma personer, att det finnes syndare, hwilka sjelfwa Guds ord förbjuder oss att tillrättawisa. Denna mening har man grundat på vår Frälsares högtidliga warning i sin bergspredikan: "I skolen icke kasta edra perlor för swin, att de icke trampa dem med sina fötter och wända sig om och riswa eder." Men den enkla meningen af dessa ord är: erbjud icke perlorna, de härliga lärorna om gudaktighetens hemlighet, åt dem, som I weten wara så sinnade som djur, så nedsänkta i synden, att de icke hafwa någon "**Guds fruktan** för sina ögon." Dessa dyrbara juweler blifwa då föraktade och I sjelfwa orättwist behandlade. Men äfwen sådana, som enligt vår Herres ord, äro att anse som "hundar" eller "swin," bör du på något sätt tillrättawisa, när du ser dem göra eller tala hwad som är för dem ett medwetet ondt, i annat fall "**hatar du din broder i ditt hjerta.**"

2. Personerna, som här kallas våra "bröder" eller vår "nästa," äro alla menniskor, hwar och en, som andas lusten, alla som hafwa själar att frälsa. Och om wi försumma att utöfwa denna kärlekstjenst derför att de äro "syndare framför andra menniskor," då kunna de förgås i sin ondskan, men "deras blod skall Gud kräfwa ur våra händer."

3. Huru hjertgripande är icke mr. Baxters yttrande öfwer detta ämne, i hans bok "**De heliges ewiga hwila:**" "Antag att du i andra werlden mötte en person, som du hade förnekat denna kärlekstjenst, då I båda woren tillsammans under solen, hwad swar kunde du gifwa på hans anklagelse? Wid det och det tillfället och på den och den platsen, medan wi ännu woro under solen,

öfwerlemnade Gud mig i dina händer; jag kände då icke frälsningens väg, utan "sökte döden i mitt lifs willfarelse" och du tillät mig att fortgå och bemödade dig icke att väcka mig upp ur sömnen. Hade du meddelat mig din kunskap och uppmanat mig att "fly den tillkommande vredens," skulle hwarken jag eller du någonsin behöft komma "i detta pinorum."

4. Dersför, hwar och en som har en själ hwilken kan frälsas, har rättighet att fordra denna wälgerning af dig. Detta innefattar likwäl icke, att det skall göras på samma sätt eller i samma grad mot hwar och en. Det kan icke förnekas, att det finnes några, som wi äro skyldiga det såsom vår särskilda pligt. Sådana äro i första rummet våra föräldrar, om wi hafwa sådana, som äro i behof deraf, så framt wi icke skola ställa våra makar och våra barn i jemnbredd med dem. Näst dessa i ordningen äro våra bröder och systrar och dernäst våra släktingar, allt efter som de äro förenade med oss på ett närmare eller mera afsläpset sätt, antingen genom blodsband eller genom äktenkap. Efter dessa komma våra tjenare, antingen de tagit tjänst hos oss för år, eller på kortare tid; slutligen sådana i deras olika grader, som äro våra landsmän eller som bo i samma stad som wi; eller äro medlemmar af samma förening, antingen borgerlig eller religiös. De senare hafwa en särskild rättighet att begära vår tjänst i detta fall, emedan dessa föreningar bildas just i afsigt "att waka öfwer hwarandra och bemöda oss att hindra hwarandras fall." Om wi försumma att förmana några af dessa, då lämpligt tillfälle gifwes, äro wi otwifwelaktigt bland dem, som "hata sin broder i sitt hjerta." Och huru strängt talar icke apostelen om dem, som falla under denna dom! "Den som hatar sin broder," äfwen om han icke utbryter i ord, "är en mandråpare, och I weten," fortsätter apostelen, "att ingen mandråpare hafwer ewinnerligt lif blifwande uti sig." Han har icke den sädplanterad i sin själ, som uppväxer till ewinnerligt lif, eller med andra ord, han är icke i ett sådant tillstånd, att han, om döden kommer, kan "se lifwet." Deraf följer tydligt, att det icke är en ringa sak att försumma detta, th derigenom äro wi i fara att förlora vår ewiga salighet.

III. Wi hafwa sett hwad som menas med att straffa vår broder och hwilka de äro, som wi skola straffa. Men det för-

nämsta återstår ännu att betrakta: huru, eller på hwilket sätt skola wi straffa dem?

1. Det måste medgifwas, att det är ytterst swårt att på rätt sätt utöfwa denna pligt. På samma gång inse wi äfwen att det är lättare för en och swårare för en annan att utöfwa den. Några finnas, som äro särskildt lämpliga dertill både af naturen, öfningen och nåden. De låta sig icke hindra hwarken af fallst blygsel eller af den swåra bördan, menniskofruktan. De äro både redobogna att företaga detta kärlekens arbete, och sticlīga att fullfölja det. För dem är det derför ett litet eller intet kors; ja, de hafwa en slags hugswalelse deruti och en tillfredsställelse i medwetandet af att hafwa gjort sin pligt. Men om det är ett kors för oss, större eller mindre, så weta wi, att härtill äro wi kallade. Och om swårigheten war än så stor för oss, så weta wi dock på hwem wi förtrösta, och att han säkert will fullborda sitt löfte: "såsom din dag är, så skall din kraft wara."

2. På hwilket sätt skola wi då straffa vår nästa, så att vår bestraffning må blifwa mest werksam? Rättem oss framför allt se till, att hwad helst wi göra må blifwa gjordt i **kärlekens** ande; af öm wälwilja mot vår medmenniska, såsom mot en, som är en son till vår gemensamme Fader, och en, för hwilken Kristus dött för att han måtte blifwa delaktig af närwarande och ewig frälsning. Då skall genom Guds nåd kärleken jöda kärlet. Den talandes känslor skola meddela sig åt den hörandes hjerta, och du skall i sinom tid finna, att "ditt arbete icke är säfängt i Herren."

3. Dernäst måste du med största omsorg se till, att du talar af ett **ödmjukt** sinne. Akta dig att du icke tänker bättre om dig sjelf, än du bör tänka. Om du har för goda tankar om dig sjelf, då kan du swårligen undgå att förakta din broder. Och om du wisar eller endast känner det minsta förakt för dem du straffar, så skall det omintetgöra hela ditt werk och åstadkomma att du förlovar allt ditt arbete. För att betaga honom sjelfwa misstanken att du lider af högmöd, bör du nödwändigt tala tydligt just öfwer detta ämne och för honom öppet säga, att du ej upphöjer dig öfwer honom och på samma gång du straffar det som är ondt, måste du erkänna och tacka Gud för allt hwad som är godt hos honom.

4. För det tredje måste du med omsorg se till, att du talar i en **mild** såwäl som i en ödmjuk ande. Apostelen försäkrar oss,

att "mannens wrede gör icke det rätt är för Gud." Wrede, äfwen om den prydes med namnet **nit**, föder wrede, icke kärlek eller helighet. Wi måste därför med all möjlig omsorg undwika sjelfwa utseendet af wrede. Vät det icke finnas något drag deraf, hwarken i blicken, hållningen eller rösten, utan låt kärlek, ödmjuthet och lugnt sinne wisa sig i allt.

5. Men under hela tiden må du se till, att du icke förtröstar på dig sjelf. Sätt ingen tröst till din egen wisdom, talekonst eller skicklighet af något slag. Om du will hafwa framgång i allt hwad du säger och gör, förtrösta då icke på dig sjelf, utan på den store gifwaren af "all god och fullkomlig gåfwa." Lyft upp ditt hjerta till honom, som "werkfar allt i alla," under hela tiden medan du talar; och hwad helst som talas i **bönens** ande, skall icke falla på jorden.

6. Så mycket om det sinne, hwari du bör tala då du straffar din nästa. Jag fortgår nu till det **yttre sättet**. Man har ofta funnit, att då bestraffningen blifwit inledd med en öppen bekännelse af wälwilja, har derigenom förorsakats, att det som sadet inträngt djupt i hjertat. Detta skall i allmänhet hafwa en långt bättre werkan än de wackra moderna uttryck och smickrande talesätt, hwarmed de werldsligt sinnade ofta hafwa åstadkommit förwånande ting. Men juft samma werkan, ja långt större, har mycket ofta blifwit utförd genom en enkel och ofonstlad försäkran om verklig kärlek. Då du känner att Gud har tändt denna flamma i ditt hjerta, dölj den icke, låt den hafwa fritt lopp! Den skall lift en blyxtstråle genomtränga det hårda hjertat, och det skall smälta framför dig och erkänna, att sanningens Gud är med dig.

7. Ehuru det är wißt, att det rätta sättet att bestraffa är att göra det af ett uppriktigt sinne, måste det likwäl äfwen medgifwas att det finnes omständigheter med hänsyn till vårt sätt att gå tillwäga, hwilka på intet sätt äro utan sin nytta och därför icke böra förbises. En af dessa är, att närhelst du straffar din nästa bör du göra det med **innerligt allwar**, så att om du werkligt är brinnande, du likaledes må wisa dig wara det. En kall förebråelse gör endast ringa inträck och skall snart förgätas; desutom tages den ofta illa upp såsom om du sökte förlöjliga den person du bestraffade. Och den som icke är wand att sjelf skämta, upptager det icke wäl, att någon skämtar med honom. Ett sätt att

inlägga allwar i hwad man talar är, att så ofta som möjligt nyttja bibelns ord. Ofta finna wi, att Guds ord, äfwen i ex-skilbt samtal, har en särskild kraft, så att syndaren, då han minst väntar det, finner det wara "skarpare än ett tweeggadt swärd."

8. Yskwäl finnas några undantag från denna allmänna regel att med allwar tillrättawisa. Der äro några sällsynta fall, då, såsom en kännare af menniskonaturen anmärker: *Ridiculum acri fortius*: Ett litet wäl användt skämt går djupare än sunda bewis. Men detta kan hufwudsakligen då ske, när wi hafwa att göra med dem, som äro främmande för religionen. Och då wi besluta oss för att gifwa skämtande förebräelser åt en sådan person, tyckes det som om wi woro berättigade dertill genom Salomons råd: "swara dären efter hans dårskap, på det han icke skall tycka sig wis wara."

9. Sättet att tillrättawisa kan likaledes i andra hänseenden wara olika, allt efter omständigheterna. Någon gång kan du finna det lämpligt att nyttja många ord, att fullständigare uttrycka din mening, wid andra tillfällen kan du deremot finna det mera lämpligt att wara fåordig, och blott säga en mening. Tillfällen gifwas oss då det är rådligast att inga ord nyttja, en enda blick kan då wara tillräcklig, helst om det gäller en person, som är din förman eller eljest en högt uppsatt person. Ofta skall en sådan bestraffning åtföljas af Guds kraft och följaktligen göra långt mera werkan än ett långt och noga öfwertänkt tal.

10. Ännu en gång: kom ihåg hwad Salomo säger: "ett ord taladt i rätt tid är ganska tückeligt." Sant är, att om Gud kallat dig att straffa någon, som du sannolikt icke mera får se, då bör du begagna dig af det närwarande tillfället och tala "i tid eller otid," men den du ofta har tillfälle att träffa, bör du wänta med att tilltala, tills lägligt tillfälle gifwes. Här är skaldens råd på sin rätta plats. Du må tala

"*Si validus, si lætus erit, si denique poscit,*"

då han är wid godt lynne eller då han frågar dig. Här må du betjena dig af

"*Mollia tempora fandi.*"

tillfället, då hans sinne är i ett lugnt, mildt tillstånd; och då will Gud både lära dig, huru du skall tala, och lägga sin wälsignelse till hwad som talas.

11. Men låt mig här warna dig för ett misstag. Det har länge gällt såsom en wis regel: "försök icke att tillrättawisa en person, då han är berusad." Tillrättawisningen, säges det, beaktas då icke och kan icke hafwa någon god werkan. Jag vågar icke säga så, jag har haft tydliga bewis för motsatsen. För några år sedan gick jag förbi en man i Moonfields, som war så berusad, att han hade swårt för att stå. Jag lade ett papper i hans hand, han blickade på det och sade: "ett ord — ett ord — till en drinkare — det är jag — herre, herre! Jag är olycklig — jag känner att jag är olycklig — låt mig så tala något litet med eder." Han höll mig i handen fullt en half timme, och jag tror att han aldrig drack sig drucken mer.

12. Jag förmanar eder, bröder, wid Guds barmhertighet, förakten icke den arme drinkaren! Hafwen medlidssamhet med honom! Warnen honom "i tid och otid!" Låten icke blhgsel eller menniskofruktan hindra eder att rycka dessa bränder ur elden, många af dem äro dömda af sina egna samweten.

"De känna ej sin egen pligt,
förstå ej heller sakens wigt."

De äro förtwiflade; de hafwa intet hopp att kunna undslå faran; de sjunka djupare och djupare, emedan ingen lyfter något hopp om deras räddning. "Syndare af alla slag," säger en wördad gammal prestman, "har jag ofta känt, som blifwit omwända till Gud; men jag känner ingen drinkare, som blifwit omwänd." Jag åter känner femhundrade, måhända femtusén. Swad! Är du, som läser detta, en sådan? Hör då Herrens ord! Jag har ett budskap från Gud till dig, o syndare! Så säger Herren: "kastan icke bort ditt hopp," jag har icke förgätit dig! Den, som säger att ingen hjelp finnes för dig, är "en lögnare från begynnelsen." Blicka upp! "Si, Guds Nam som borttager werldens synd!" 3 dag är frälsningen kommen till din själ, allenast se till, att du icke föraktar honom, som med dig talar! Just nu säger han till dig: "min son, war wid godt mod, dina synder förlåtas dig!"

13. Till sist: 3 som ären werksamma i detta kärlekens arbete, sen till, att 3 icke blifwen modfälda, då 3, efter att hafwa arbetat af bästa förmåga, icke genast sen någon frukt. "Tålmod

göres eder behof," och, "sedan I gjort Guds vilja, skolen I få det som lofwadt är!" Skörden skall komma, "förtröttens icke att göra det godt är, ty I skolen i sinom tid uppskåra, dereft I icke uppgifwens." Gören som Abraham, hwilken "trodde emot förhoppning på förhoppning."

14. Jag har nu endast några få ord att tillägga för eder, mina bröder, som allmänt kallens metodister. Jag har aldrig hört eller läst om någon stor religiös wäxelse, som icke framkallade en nitälstan att bestraffa nästan. Jag tror att det icke kan wara på annat sätt, ty hwad är "tron," om den icke "werkar genom kärleken?" Så war det i hwarje del af England, der den nu warande religiösa wäxelsen beghnt för omkring femtio år sedan. Alla, som då blefwo wäckta, alla så kallade metodister, bestraffade öfwerallt hwarje uppenbar synd. Och så göra i sanning alla, som blifwit "rättfärdiggjorda af tron och hafwa frid med Gud genom vår Herra Jesus Kristus." De göra så wid början af sin omwändelse, och om de nyttja den dyrbara gåfwan, skall den aldrig tagas ifrån dem. Kommen bröder, låtom öf i Guds namn beghnna igen! Rika och fattiga, låtom öf alla uppstå såsom en man! Må hwar och en på något sätt straffa sin nästa, och icke tillåta synden hwila på sitt samwete! Då skall Storbritanien och Irland (Sverige) weta, att wi icke gå i frig på egen sold; ja, Gud skall wäljigna öf och "alla werldens ändar skola frukta honom!"

Tjugondehjunde predikan.

Pligten att tackas vår nästa.

Swär och en af öf skide sig så att han må tackas sin nästa till godo, till uppbyggelse. Rom. 15: 2.

Är icke denna föreskrift bindande för hela menniskoflägdet eller åtminstone för hwar och en af dem som äro försedda med Guds ord; ty här rekommenderas den åt alla utan undantag som nämna Kristi namn och dem wi åläggas att behaga eller tackas

är **vår nästa**; det är hvarje människa. Här böra vi likväl ihågkomma, hvad samma apostel säger i Rom. 12: 18. "Om möjligt är, så mycket som till eder står, hafwer frid med alla människor." På samma sätt här: om möjligt är, så mycket till oss står, skola vi "täckas alla människor." Men detta är icke möjligt, det är hvad ingen människa någonsin har gjort eller kan göra. Men om vi nyttja all vår förmåga, då hafwa vi fullföljt budet, huru följden än må blifwa.

2. Vidare böra vi gifwa att på det älsfwärda sätt, hwarpå apostelen instränker denna föreskrift, ty om vi sökte behaga alla utan någon instränkning, skulle det åstadkomma bedröfliga följder. Vi uppmannas att täckas dem **till godo** och icke endast täckas dem eller oss sjelfwa, mycket mindre att täckas dem till deras skada, hwilket så ofta, ja, allmänt göras af dem som icke älska sin nästa såsom sig sjelfwa. Icke heller är det endast deras timliga goda, vi böra hafwa i sigte wid vårt bemödande att täckas vår nästa, utan hvad som är af oändligt större betydelse; vi skola göra det **till deras uppbyggelse**, på ett sådant sätt att det må leda till deras andliga och ewiga **goda**. Vi skola täckas eller behaga dem på ett sådant sätt, att behaget icke skall "förgås i brukningen;" utan lända till deras ewiga förmån, att det må göra dem wisare och bättre, heligare och lyfligare både i tid och ewighet.

3. Många afhandlingar hafwa blifwit offentliggjorda öfwer detta wiktiga ämne, men de hafwa alla warit högst bristfälliga. Knappast någon enda af dem syftar åt rätta hållet, dessa anvisningar att behaga vår nästa hafwa alla haft ett lägre mål i sigte än själarne frälsning eller deras uppbyggande i kärlek och helighet. Följaktligen kan det icke wäntas, att de skola kunna anwisa rätta medel för uppnåendet af detta ändamål. En ansedd afhandling af detta slag med titel "Artigheten" (Hofmannen) offentliggjordes i Spanien för omkring 200 år sedan och öfversattes på olika språk. Men den har intet att göra med uppbyggelse och är derför alldeles utom ämnet. En annan afhandling kallad "Den fulla artigheten" utgafs i vårt eget land under Charles den andres regering, och som det synes, utaf en af hans hofmän. I denna finnes åtskilliga ganska beaktansvärda råd, med hänsyn till vårt bättre uppförande och många små olämpligheter i ord och handlingar, hwarigenom vi emot vår wilja kunna misshaga andra,

äro här påpekade, men äfwen denne författare förbiser sin nästas andliga och ewiga wäl. För några år sedan trycktes en bok i London med titel "Konsten att behaga;" men då den war mycket trög och endast innehöll allmänna tröttsamma iakttagelser, war det icke att wänta det den skulle kunna wara till någon nytta för personer med utweckladt förstånd och ännu mindre för gudsfruktiga.

4. Men detta ämne har blifwit behandladt i en helt annan anda af skriftställaren lord Chesterfield, som sjelf war en fulländad mästare i konsten att behaga. Men medlen som denne fader rekommenderar i bref till sin son,¹ äro icke afsedda för dem som önska att täckas sin nästa till **godo** eller till **uppbbyggelse**. Jag skall försöka wisa, att ett bättre sätt finnes, och i januing ett sätt af alldeles motsatt beskaffenhet. Det består uti:

I. Att rödja hindren ur wägen; och

II. Att bruka sådana medel som direkt leda till målet.

I. 1. Alla som önska "att täckas sin nästa till godo, till uppbbyggelse," råder jag först att rödja alla hinder ur wägen; eller med andra ord: att undwika allt, som kan misshaga wisa och goda menniskor, menniskor med sundt förstånd och sann gudsfruktan. Grymhet, ondskas, elakhet, afund, hat och hämnd är misshagligt för alla fromma menniskor, för alla, som äro i besittning af sundt förstånd och allwarlig gudsfruktan. Det finnes äfwen ett annat lyne nära förenadt härmed, ehuru något mildare och som wanligen foretommer i det allmänna lifwet hwilket är misshagligt för menniskor i allmänhet: wi kalla det wanligen **dåligt lyne**. Detta allt bör med all möjlig omsorg undwiskas, jemte allt som har någon likhet dermed; — såsom sträfsket, surmulenhet, misshelåtenhet, hårdhet, dyterhet, wresighet å ena sidan, egenfinnighet och retlighet å andra; — om du någonsin hoppas att "täckas din nästa till godo, till uppbbyggelse," så se till att du undwiker allt detta.

¹ Att aldrig låta någon menniska på jorden weta sina werfliga tankar, utan alltid låtja sig mena hwad han icke menade och wisa sig wara hwad han icke war; att ljuga för alla menniskor, att säga hwad som war aldra längst från hans hjerta och isynnerhet att smickra män, qwinnor och barn, såsom ett ojelbart sätt att behaga dem. Se noten sid. 112, som syftar på Lord Chesterfield och hans bref till sin son.

2. Näst grymhet, ondskan och lifnande sinnesyttringar jemte de ord och handlingar som naturligen härleda sig derifrån, finnes intet som är mera motbjudande icke endast för personer med förstånd och religion, utan äfwen för personer i allmänhet, än högmöd och des allmänna frukter: **förmättna, öfvermodiga, anspråksfulla** eller **befallande** åtbörder. Swanlig lärdom och lysande gåfwor kunna icke ursäfta detta; en rift begåfswad person skall, om han är högmödig, blifwa föraktad af många och ogillad af alla. Härpå war rektorn wid Treuenighets-collegiet i Cambridge, dr Bentley, ett anmärkningsvärdt exempel. Få personer funnos på hans tid, som egde klarare förstånd och widsträcktare lärdom än han, och lifwål funnos få, som woro mindre älskade, med undantag af en som icke stod långt, om ens något, under honom i wetskap och lärdom, men äfwen lika långt från ödmjukhet, författaren till "Mose gudomliga beskickning." Swar och en som önskar att tädas sin nästa till godo, måste derför se till, att han icke stöter emot denna klippa; ty då skall samma högmöd som drifwer honom att söta sina medmenniskors åftning, ofelbart hindra honom att ernå densamma.

3. Nära på lika motbjudande som sjelfwa högmödet, är häftigt lynne och åthäfwor. Personer med lugn sinnesstämning äro rädda att samtala med häftiga menniskor, och andra äro icke angelagne om deras bekantskap. Ofta, och måhända då de minst wänta det, blifwa de särade, och äfwen om de för tillfället öfwerse dermed, äro de lifwål icke williga att ånyo utsätta sig för samma obehag. Häftiga personer hafwa för den skull sällan många wänner, åtminstone icke för någon längre tid. Wisserligen kan mängden åtfölja dem till en tid, isynnerhet om det synes befordra deras egna intressen, men de tröttna wanligen den ena efter den andra och affalla lift löfwen om hösten. Om du derför i längden önskar att behaga eller tädas din nästa till godo, sök genom alla möjliga medel att tygla ett häftigt sinne.

4. Ja, om du önskar att behaga, äfwen i detta fall tag emot apostelens råd: "lägg bort lögn." En framstående författare har anmärkt att **lögn** är en last som aldrig funnit någon försvarare, någon som öppet talat till des förmån, huru de enstilda åsigterna än må hafwa warit. Men det bör anmärkas att mr. Addison ingick i en bättre werld, förr än lord Chesterfields bref

blifwit offentliggjorda. Måhända hans försvar för denna last är det bästa som företagits eller kan företagas för en så dålig sak. Men efter all den möda han nedlagt på ämnet är det endast "en sammanghtring af ord." Det har intet gediget uti sig, det är icke bättre än ett skinnande bländverk. Och såsom lögn aldrig kan vara berömmvärd eller oskyldig, så kan den aldrig vara behaglig, åtminstone icke då den framstår utan förklädnad och visar sig i sin egen skenad. Följaktligen måste den med omsorg undvikas af alla som önska att tackas sin nästa till godo, till uppbiggelse.

5. Men någon torde fråga: är icke smicker ett slags lögn? Och har det icke i alla tider ansetts såsom ett säkert medel att behaga? Har icke den iakttagelsen blifwit stadfäst genom oräknliga erfarenhetsrön:

"Obsequium amicos, veritas odium parit?"

Smicker skapar vänner, ärlighet fiender.

Har icke en qwicksätsförfattare i sin "Undervisande dagbok," återgifwit några betecknande omständigheter af detta slag? Jag svarar, det är sant: smicker behagar för en tid, och det icke allenast swaga sinnen, hwilka söka menniskors pris, ware sig det är förtjent eller icke, utan det är af naturen inplantadt i hwarje menniskobarn. Men det behagar endast för en tid, så snart masken faller, så snart det visar sig att talaren ingenting menar med sina smickrande ord, behaga de ej längre. Hwarje menniskas egen erfarenhet lärer henne detta. Alla weta wi, att om någon fortsätter att smickra sedan hans oärlighet blifwit upptäckt det då är motbjudande och icke angenämt. Därför bör äfwen detta listiga sätt att ljuga, omsorgsfullt undvikas af alla, som önska att tackas sin nästa till godo eller till hans verkliga nytta.

6. Och en hwar, som önskar att göra detta, måste ihågkomma att icke endast lögn af alla slag utan äfwen förställning och hyckleri, hwilket icke är alldeles detsamma som lögn ehuru nära dermed förenadt, är misshagligt för menniskor med sundt förstånd, äfwen om de icke hafwa någon gudsfuktan. Sjelfwa den gamle hedningen, då han beskylldes för förställning, svarade med wärdighet: "simulare non est meum;" "förställning finnes icke hos

mig." Falskhet, bemantling, slughet, hela konsten att bedraga, hwad namn det än må hafwa är icke omtyckt utan i sanning afstydd af förståndiga menniskor; och till och med de, som mest bruka det, som äro öfwade mästare i konsten att bedraga, tycka icke om att se det hos andra och hafwa ingen smak för att samtala med personer af det slaget. Ja, de största bedragare äro högst missnöjda med dem som öfwa sina konster bakom deras rygg.

II. Om nu grymhet, ondskas, afund, hat, hämnd, förtrytsamhet; om högmöd, oförståndig wrede; om lögn och föreställning samt falskhet, stryfteri och slughet, alltsammans är misskagligt för alla och isynnerhet för fromma menniskor, kunna wi lätt sluta deraf, hwad som är ett ofelbart sätt att tädas dem till godo, till uppbyggelse. Wi måste likwäl ihågkomma att i alla tider och på alla platser finnes sådana som wi icke kunna behaga. Det bör derför icke förwåna oss, om wi ofta möta personer som wi icke på något sätt kunna behaga. Det är nu som det war fordoms dags då vår Frälsare sjelf klagade: "hwarwid skall jag förlikna detta skäget? Det är likt barn, som uppå torgen sitta och ropa till sina lekbröder, och säga: wi hafwa spelat för eder och I hafwen icke dansat, wi hafwa sjungit sorgesång för eder och I hafwen icke uppstämt klagolåt." Men lemmande dessa knarriga personer åt sig sjelfwa, kunna wi med skäl hoppas att tädas andra om wi med omsorg och ståndaktighet gifwa akt på följande enkla anvisningar.

1. Först, låt **kärleken** icke besöka dig såsom en tillfällig gäst, utan låt den wara ditt beständiga lifselement. Se till att ditt hjerta alltid, och wid alla tillfällen, är uppfyllt med verklig, oförställd wälwilja icke endast till dem som älska dig utan till hwarje menniskosjäl. Låt den klappa i ditt hjerta, låt den stråla i din blick och framhysa i alla dina handlingar. Närhelst du upplåter din mun, må det ske i kärlek och låt alltid på din tunga finnas mildhetens lag. Dina ord skola då "drypa såsom regn och ditt tal flyta såsom dagg: såsom skurar på gräs och såsom regndroppar uppå örter." War icke trångbröstad eller inifränkt i dina känslor, utan låt dem omfatta hwarje menniskobarn. Hwar och en som af qwinna född är har fordran på din wälwilja, du är skyldig att wisa wälwilja icke mot somliga allenast utan mot alla. Låt alla

menniskor förstå att du söker både deras timliga och ewiga lyck-
jalighet lika innerligt som din egen.

2. För det andra: om du vill täckas alla till godo, bemöda dig att vara **ödmjuk** af hjertat. War liten och ringa i dina egna ögon, wörda och akta andra mera än dig sjelf. War djupt med-
weten om din egen swaghet, dårskap och ofullkomlighet, såwål som om den synd som ännu är qwar i ditt hjerta och som widlåder alla dina ord och handlingar; och låt denna ande framstå i allt det du talar och gör. Åtläd dig ödmjukheten. Förfästa med afsty den gamle hedningens sats som har sitt ursprung från jelsfwa hel-
wetet. "Tanti eris aliis, quanti tibi fueris." "Du högre du wärderar dig sjelf, desto högre skola andra wärdera dig." Nej, icke så, twärtom, både Gud och menniskor, "stå emot den högfär-
dige" och såsom "Gud (endast) gifwer nåd åt den ödmjuka" så är det ödmjukhet och icke högmod som rekommenderas oss till menni-
skornas, färsildt de gudfruktiges, aftning och ynnest.

3. Om du önskar att täckas din nästa till godo till upp-
byggelse, måste du för det tredje arbeta och bedja, att du må vara **mild** såwål som ödmjuk af hjertat. Bemöda dig om ett lugnt opassionerad, mildt och wänligt sinne mot alla menniskor; och låt din milda sinnesstämning wisa sig i hela riktningen af ditt um-
gänge; låt alla dina ord och handlingar styras af detsamma. Kom äfwen ihåg Petri förmaning 2 Petri 1: 5 o. f. wisa ömt delta-
gande för alla som äro bedröfwade, för alla som nedhngas af li-
danden antingen till själ, kropp eller lefnadsomständigheter. Låt ditt hjertas deltagande känslor wisa sig i ditt uppförande. Gråt med dem som gråta. Om du ingenting annat kan göra, så blanda dina tårar med deras, tilltala dem med wänliga ord sådana som kunna lugna deras sinnen och förmildra deras sorger. Men om du är i tillfälle att gifwa dem något werksamt bistånd, låt det då icke saknas. War "den blindes öga och den lames fot, en fader för de arma och undersök den ofändes sak." Detta skall vara en stor tröst för de betryckta och åstadkomma en rik hugswalelse icke alle-
nast för dem, som äro föremål för din wälwilja utan äfwen för andra som se dina goda gerningar. Matth. 5: 16.

4. Och på samma gång du är medlidsam mot de betryckta, se till att du är wänlig, **hjärtlig** mot alla menniskor, antingen de äro höga eller låga, rika eller fattiga, om de stå öfwer eller

under dig i samhällsställning, ja, om de äro goda eller onda, om de frukta Gud eller icke. **Sättet** att wisa din hjertlighet måste omwexla allt efter som den kristna försigtigheten fordrar, men sjelfwa saken är du skyldig alla. Den aldra mest förnedrade har en fordran på din hjertlighet, ware sig i sinnelag eller handling, nemligen ett sådant sätt i uppförandet som naturligen härleder sig från ett kärlekswarmt hjerta.

5. Skola wi försöka att gå något djupare uti betraktelsen öfwer detta ämne? Hvad är källan till detta wårt begär att behaga, som wi kalla hjertlighet eller tillmötesgående? Låtom oss uppmärksamta gifwa att på wåra hjertan, då skola wi snart finna ett svar. Samme apostel som lär oss att "uti brödräkärleken wara ömhjertade," förmanar oss att "wisa heder mot hwar man;" och hans mästare ålägger mig att älska alla menniskor. Föreنا allt detta och hwad skall följden blifwa? En arm nödstäld warelse ropar till mig om en almosa, jag wänder mig till honom och ser honom wara höljd med trasor, men genom dessa skådar jag en person med en odöblig ande, skapad att känna och älska Gud samt att wistas hos honom ewinnerligen. Jag hedrar honom för hans skapares skull. Genom trasorna ser jag en som är köpt med Kristi blod. Jag älskar honom för hans Återlösares skull. Den ömhet jag känner för honom och visar honom är en förening af aktning och kärlek som jag bör hysa för Guds händers verk; för den som blifwit återlöst med hans Söns blod, ett wäsende för ewigheten. Denna medlidsamhet böre wi känna för alla menniskor, då skola wi täckas alla till godo, till uppbyggelse.

6. Widare: Rytta hwarje tillfälle att wisa alla den ömhet du verkligen hysar för dem. Detta bör göras på ett sådant sätt, att det icke får utseende af smickar. De hwilka äro öfwerlygga, att dina uttryck af wälmilja för dem komma från hjertat, skola blifwa lika tillfredsställda häraf som med de starkaste lostal hwarmed du kan hedra dem. Du kan döma derom efter hwad du känner i ditt eget hjerta. Du önskar att blifwa hedrad men tycker du icke mera om att wara älskad?

7. Tillåt mig bifoga ännu ett råd. Om du önskar att täckas alla till godo, tala under alla omständigheter af hjertat sanningen till alla menniskor. Då du talar, öppna fönstret till ditt hjerta och låt dina ord wara en trogen målning af din själs innersta.

I alla sällskaper och wid alla tillfällen war en sannfärdig person, ja, war icke nöjd ensamt med sanningsskärlek utan haf "uti ensalbigghet och gudelig renhet din umgängelse i werlden" såsom "en rätt Israelit, i hwilken intet swik är." Joh. 1: 47.

8. För att sammanföra det hela: om du will tackas alla menniskor, se till att du tackes Gud! Låt sanning och kärlek intaga hela din själ. Låt dem wara källan till alla dina känslor, passioner och tankar, ja, till alla dina sinnesrörelser. Låt dem lifwa allt ditt tal, sålunda bemängdt med salt och dem till nytta som höra. Låt alla dina handlingar ske i kärlek. Låt "kärlek och sanning icke öfvergifwa dig; bind dem på din hals," låt dem wara synliga för alla och "skrif dem på ditt hjertas tafla; så skall du finna ynneft och lycka god i Guds och menniskors ögon!"¹

¹ I den barmhertige samariten, bestriwen af vår Frälsare i Luc. 10: 30—37, hafwa wi ett lärorikt exempel på sann medlidksamhet och hjälpsamhet mot dem som äro i lekamlig nöd. Då samariten såg den fargade mannen "warfunnade han sig öfwer honom." Hans hjerta rördes till medlidksamhet, han förspiller ej tiden med att beklaga honom, utan skyndade sig att gifwa honom all den hjälp han kunde. Han förband den halldöde och giöt olja och win i hans sår, han lade honom upp på sin häst och förde honom till herberget samt stötte honom med egna händer och walade antagligen hos honom hela natten; "den andra dagen då han for dädan, tog han fram två penningar och gaf wärden, och sade till honom: stöt honom; och hwad du mer kostar på honom, will jag betala dig när jag kommer igen." Allt detta gjorde den medlidamme men föraktade samariten utan uppmaning och utan att söka andras bifall. Han gjorde det af ren kärlek till den nödstälde och han war icke uppblåst öfwer sitt handlingsfärd, ej heller lemnade han något ogjort.

Vår Frälsare, som gifwer riklig nåd och kraft, uppmanar oss att följa den barmhertige samaritens exempel. "Gad du och gör sammalunda," så lyder vår högtlofwade Mästares tillämpning. Låtom oss söka nåd hos Gud att segra öfwer all sjelfswisshet och wara på vår wakt mot hwarje dragning till girighet. En wis omtänksamhet är af nöden wid utöfningen af barmhertighetswerk, men låt icke försigtigheten hindra oss i att wara friskostiga och gismlida. Om det pånyttfödda sinnets finfänslighet oblas och dess milda maningar följäs, skola dessa rena, himmelska känslor slå djupa rötter i själen samt uppväxa och bära rifa frukter; deremot skola de förqwäfwas, om de utfattas för sjelfswisshetens kalla windar. Guds löften äro fullt tillförlitliga. Låtom oss med barnslig ensald hwila wid dem. Wälgörenhet mot de fattiga har isynnerhet stora löften med sig; "ty de fattiga förmå icke att löna igen, men det skall blifwa webergäldt i de rättfärdigas uppståndelse." Luc. 14: 14.

Tjugondeåttonde predikan.

Familjreligion.

Jag och mitt hus wilja tjena Herren. Jos.
24: 15.

1. I början af kapitlet se wi att Josua, som nu war gammal, "församlade alla Israels stammar till Sichem, och kallade fram Israels äldste och deras höfwidsmän, domare och embetsmän; och de trädde inför Gud," v. 1. Josua erinrade dem nu om alla de stora wälgeringar Gud hade gjort med deras fäder, v. 2—13, och slutade med denna kraftiga förmaning: "så frukter nu Herren och tjener honom med upprigtighet och trohet och låter fara de gudar, dem edra fäder tjent hafwa på hinsidan elfwen, (Jordan) och i Egypten," v. 14. Kan något wara mera förwånande, än att Israeliterna både i Egypten och i öknen, der de dagligen uppehöllas och leddes genom underwerk, likwäl i allmänhet tillskåda afgudar, i öppet förakt mot deras egen Gud? Josua fortsätter: "tycker eder icke godt wara, att I tjener Herren, så utwäljer eder i dag hwem I tjena wiljen; antingen de gudar, hwilka edra fäder tjent hafwa på hinsidan elfwen, eller de Amoreers gudar, i hwilkas land I bon. Men jag och mitt hus wilja tjena Herren."

2. Detta beslut war wärdigt en helgad gråhårsman, som allt ifrån sin ungdom hade åtnjutit den Guds godhet, åt hwilkens tjenst han hade öfwerlåtitt sig, och som derjenite rönt huru ljust det war att "tjena Herren." Huru önskwärdt wore det icke, att en hwar som Gud fått utföra ur syndens Egypten och som, befriad ifrån dess trälldom, fått "smaka att Herren är god," beslöte att i kristlig gemenskap "tjena Herren!" Då skulle Guds werk hafwa framgång, hans ord blifwa värderadt och hans namn förhärligadt i vårt land, och skaror af syndare på alla rum "utsträcka sina händer mot Gud," tills "landet wore fullt af Herrens kunskap, såsom watten betäcker hafwet."

3. Men hwad skall föliden blifwa om ett sådant beslut icke förverkligas, om familjelifwets pligter icke påaftas, om det upp-
wäxande släktet ej med kristlig omsorg omhuldas, då skall den nu

pågående andliga wäckelsen inom kort tid upphöra. Det skall med den blifwa såsom historiefstrifwaren sade om romerska staten i dess början: "res unius ætatis." (En sak som hade både sin början och sitt slut inom ett släktled.) Luthers anmärkning skall blifwa bekräftad, att "en religiös rörelse icke räcker längre än en mansålder" eller såsom han själf betecknande förklarar: "den skall endast fortsara i 30 år." Dock, lofwad ware Gud, Luthers anmärkning har icke besannats på närwarande förhållande, th den nu pågående wäckelsen, som började år 1729, har redan räckt 40 år.

4. Wi hafwa dock redan sett några af de sorgliga följderna utaf, att många, i öfrigt goda menniskor, hafwa försummat att följa Jofuas beslut; th ett släkte har under dessa åren uppväxt, som, fastän de härstamma från gudfruktiga föräldrar, likwäl icke känna Herren, de hafwa icke "Guds kärlek utgjuten i sina hjertan," icke heller "Guds fruktan för sina ögon." Många af dem "bespotta fadren och försmå att lyda modren." Ordspr. 30: 17. Ja, en stor del äro helt och hållet främmande för den sanna kristendomens lif och kraft, och de äro icke så som bortkastade själsfwa kristendomens former, samt öfwerlemnna sig åt "orenligheten och orättfärdigheten till tjenst, ifrån den ena orättfärdigheten till den andra." Rom. 6: 19. Och ehuru detta någon gång kan blifwa förhållandet äfwen med barn, som fått en sant kristlig uppfostran, är det likwäl sällsynt; några sådana fall har jag wälskerligen bewittnat, dock icke många. Barnens ogudaktighet är i allmänhet en följd af föräldrarnes dårskap eller försumlighet, th ehuru undantag kunna finnas är det dock en allmän regel, att "såsom man wänjer ett barn, så låter det icke af, då det gammalt warder." Ordspr. 22: 6.

5. Men hwad innefattar beslutet: "jag och mitt hus wilja tjena Herren?" För att rätt uppfatta och efterleswa detta beslut, wilja wi först undersöka, hwad det är att "tjena Herren," och sedan se till hwad som inbegripes uti uttrycket: "mitt hus;" samt till sist bemärka, hwad wi hafwa att iakttaga, på det wi och vårt hus må kunna tjena Herren.

I. 1. Först fråga wi: hwad vill det säga att, icke såsom en jude utan såsom en kristen, "tjena Herren?" Detta sfer icke med en blott yttre tjenst (många bland judafolken gingo bewisligen längre än så) utan med hjertats tjenst, det är: "att tillbedja Gud

i anda och sanning." Det första som innefattas i denna tjänst är **tron**, tron på Guds Son. Vi kunna icke utöfwa någon Gudi wälbehaglig tjänst, innan vi komma till tron på Jesus Kristus som han sändt hafwer. Här börjar den rätta gudstjensten i "anden." Så snart någon eger "wittnesbörd i sig sjelf" och kan säga: "det lif jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i tron på Guds Son, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig," då kan han "i anda och sanning" tjena Gud.

2. Så snart vi tro på Gud **älska** vi honom också, hwilket äfwenledes innefattas uti att "tjena Herren." Vi "älska honom, ty han hafwer förit älskat oss;" och härpå är tron kännetecknet. "Guds (förlåtande) kärlek är utgjuten i våra hjertan genom den Helige Ande, som oss gifwen är." Och ehuru denna kärlek har många olika grader, kan likwäl hwar och en, så länge han förblifwer i tron, bethyga inför Gud: "Herre du wet att jag älskar dig;" du wet att "mitt begär är till dig och till ditt namns äminnelse."

3. Och den, som i sanning älskar Gud, han "älskar sin broder också." Tacksamheten mot Gud, Skaparen och Återlösaren, skall ofelbart frambringa wälwilja för våra medmenniskor. Om vi älska honom, kunna vi icke annat än älska hwarandra såsom Kristus älskar oss. Vi känna att våra hjertan blifwa utwidgade i kärlek till hwarje människa. Mot alla Guds barn äro wi uppfyllda af "hjertans barmhertighet, mildhet, ödmjukhet, saktmod, långmodighet." Vi hafwa fördrag med hwarandra och "förlåta hwarandra, om någon hafwer något klagomål mot den andra, såsom och Gud genom Kristus hafwer förlåtit oss."

4. Att "tjena Herren" inbegriper vidare **lydnad för hans wilja** och ett stadigt fortgående på hans vägar. I likhet med "hans tjenare" beröfwan, "som hans wilja uträtta," som hålla hans bud och lyfna till hans ords röst, skola hans tjenare här nere hörsamma hans wilja, omsorgsfullt hålla hans bud; undwika allt hwad han förbjuder, med nit och glädje fullfölja hwad helst han behagar pålägga, samt beslita sig om "att hafwa ett oförkränkt samwete inför Gud och menniskor alltid."

II. "Jag och mitt hus wilja tjena Herren" är en försäkran, som hwarje sann kristen will uttala. Men hwilka äro innefattade i uttrycket "mitt hus!" Detta är det ämne, wi nu skola betrakta.

1. Den person i ditt hus, som påkallar din första och närmaste uppmärksamhet, är utan twifwel din hustru, den du enligt Guds ord skall älska "såsom Kristus älskade församlingen, utgifwande sig för henne, på det han skulle framställa för sig själf församlingen härlig, utan fläck eller stryka eller annat sådant."

2. Näst din hustru komma dina barn, odödliga själar, som Gud för en tid har anförtrodt i din wård, på det du må uppfostra dem i helighet och bereda dem att ewigt lefwa med Gud. Detta är ett ärofullt och wigtigt uppdrag, då du besinnar, att en själ är mera wärd än hela werlden. Med yttersta omsorg måste du dertför waka öfwer alla dina barn, på det då du kallas att aflägga räkenskap inför Gud, andarnes Fader, du "må göra det med fröjd och icke med suckan."

3. Dina tjenare af alla slag bör du betrakta såsom barn af andra ordningen, dem Gud lifaledes anförtrodt åt din wård, och för hwilka du skall göra räkenskap; ty hwar och en under ditt tak boende, som har en själ att frälsa, är åt din omsorg öfwerlemnad. I din hand äro icke endast de lemnade, som lagligen förbundit sig att stanna hos dig under en längre eller kortare tid, utan äfwen alla, som tjena dig för weda eller dag. Det är icke din Mästares wilja, som är i himmelen, att någon af dessa skall lemna ditt hus, utan att genom dig emottaga någonting af högre wärde än guld och silfwer. Ja, du är i wiß mening ansvarig äfwen för "din främling, som inom dina portar är." Du är särskildt ålagd att waka öfwer, att han "intet arbete gör på Herrens dag," så länge han wistas inom dina portar, och genom en sund slutledning är du sålunda pliktig att göra allt hwad i din förmåga står för att hindra honom ifrån att på något annat sätt synda mot Gud.

III. Låtom oss nu i tredje rummet se hwad wi kunna göra, på det wi må "tjena Herren."

1. Wi skola för det första winlägga oss om att **hindra** vårt husfolk ifrån att begå uppenbar synd: från swordom eller Guds namns misbruk, från onödigt arbete och från deltagande uti så kallade tidsfördrif på Herrens dag. Detta kärlekswerk bör du äfwen utöfwa mot dem, som besöka dig, mycket mera då mot din hustru, dina barn och tjenare. De först nämnde, besökande wänner, öfwer hwilka du har mindre inflytande, bör du söka hindra från synden genom mild öfwerthgelse eller tydliga bewis, och om du efter upp-

repade försök finner, att de icke wilja lyfna hwarken till det ena eller det andra, då är det din oafwisliga skyldighet att, åsidosättande all förwänd artighet, afbryta allt förtroligt umgänge med dem. På samma sätt bör du gå till wäga med dina tjenare, ware sig att de arbeta hos dig för dagen, eller äro för en längre tid fästade hos dig. Om du icke kan winna dem genom ofta upprepade förmaningar i förening med det fristliga föredöme du wisar dem, måste du afsteda dem från din familj, huru oangenämt det än må wara.

2. Beträffande din hustru, så kan du icke stilja dig från henne utan för äktenfapsbrott. Hvad är då att göra, om hon lefwer i någon annan uppenbar synd? Jag finner icke i bibeln, att en man är berättigad att på ett handgripligt sätt tillrättawisa henne, äfwen om hon på ett groft sätt bemöter honom. Jag har aldrig sett att någon hustru blifwit förbättrad genom handgriplig tillrättawisning, jag har wisserligen hört sådant berättas, men då jag icke själf har sett det, sätter jag ingen tro dertill. Mig synes det, att allt, som kan göras i dylika omständigheter, bör ske genom förmaning på öfwerhgelsens wäg och framför allt genom ett fristligt föredöme, hwilket den andliga wisdomen och försigtigheten förefriswer. Om det onda skall kunna öfwerwinnas, då måste det besegras med det goda. Det kan icke öfwerwinnas med det onda, wi kunna icke besegra djefwulen med hans egna wapen. Om därför det onda icke kan öfwerwinnas med det goda, äro wi kallade att lida det. Wi böre då säga: detta är det kors Gud utwalt åt mig, han har sina wisa affigter med allt detta, och när tiden är inne tager han denna kalken ifrån mig. Fortsär under tiden i brinnande bön, helst du wet att för Gud är ingenting omöjligt. Han will antingen i rätt tid borttaga frestelsen eller oc göra den till en wälsignelse för din själ.

3. Så länge dina barn äro små, är det din pligt att afhålla dem från det onda, icke endast genom råd, förmaningar och warningar utan äfwen genom **bestraffningar**. Kom blott ihåg, att bestraffningen måste **stet** tillämpas, då alla andra medel befunnits kraftlösa och owerk samma. Wid bestraffningen måste du waka öfwer ditt sinne, att ingen uppbrusning, icke ens ett utseende af häftighet får förefinnas. Hvad som göres, måste ske i mildhet och ömhet, i annat fall skall din egen själ deraf taga skada och barnet skall icke heller hafwa någon nytta deraf.

4. Men någon skall säga dig: "allt detta är en förspild möda, ett barn behöfwer alls ingen kroppslig aga; undervisning, råd och förmaningar skola wara tillräckliga för hwarje barn, isynnerhet om ömma förebräelser dermed förenas efter som tillfället må fordra." Jag svarar: sårskilda förhållanden kunna inträffa, der detta försvaringsfätt kan med framgång följas; men aldrig kan du fastställa det såsom en allmän regel, så framt du icke tror dig ega större wisdom än Salomo, eller rättare sagdt, än Gud sjelf; ty det är Gud som bäst känner de warelser han skapat hwilken tydligen sagt oß: "den sitt ris sparar, han hatar sitt barn; men den som det kärt hafwer han näpser det i tid," Ordsp. 13: 24, och härpå grundar sig det enkla budet, gifwet åt alla som frukta Gud: "tuffa din son medan något hopp är;" och önska ej att gifwa honom döden! Ordsp. 19: 18.

5. Wi böra för det andra bemöda oß att **undervisa** dem, och med omsorg waka deröfwer, att hwarje person, som bor under vårt tak, får en för sin själs frälsning nödwändig kunskap. Wi böra waka öfwer, att vår hustru, barn och tjenare blifwa underwista i de ting som höra till deras ewiga frid. För att uppnå detta mål, måste du draga försorg om, att icke endast din hustru, utan äfwen dina tjenare nyttja de allmänna medlen för undervisning. Särskildt bör du på Herrens dag nogha begränja, hwad som i hemmet då måste förrättas, på det tillfällen ej måste saknas att bewista den allmänna gudstjensten. Ja, du måste draga försorg om, att de dina för hwarje dag hafwa tid att läsa och betrakta Guds ord, samt bedja och nogha taga reda på, huruvida de i werkligheten nyttja den dertill bestämda tiden för det affedda ändamålet; icke heller bör någon dag förflyta, utan att familjbönen innerligt och högtidligt förrättas.

6. Med sårskild omsorg bör du tidigt, enkelt, ofta och tåligt undervisa dina barn. **Tidigt**, från första stund du märker, att förståndet hos dem börjar wakna. Sanningen torde beghinna att lyfa in i deras sinne förr än du det förmodar, och när wi spåra förståndets första gryning hos dem, kunna wi så småningom bereda det för nyttig werksamhet. Wi kunna så wäl leda den lilla barnasjälens öga på wiktiga, som på lifgiltiga föremål. Då ett barn börjar att tala, kunna wi wara förwissade om att förståndet har börjat sin werksamhet. Jag wet ingen orsak hwarför

icke en moder just då borde begynna att tala till barnet om det bästa af allt, om Gud. Intet tillfälle bör från den tiden försummas, att framställa alla de sanningar barnet förmår uppfatta.

7. Men det är ej tillräckligt att tidigt samtala med barnen i dessa ämnen, om vi icke derjemte bemöda oss att tala **enkelt**. Nyttja därför, o moder, sådana ord som dina barn förstå, sådana som de själwa nyttja. Gif att på de få begrepp de redan hafwa, och bemöda dig om att wäl instärpa hwad du lärt dem. Uppmana t. o. m. barnet att blicka uppåt och fråga då: "hwad ser du?" "Solen!" "Se huru strålande den är! Känn huru warmt den skiner på din hand! Se huru den werkar att gräset och blommorna wäxa, att träden och allt kläder sig i grönt! Gud bor ofwan om styn, fastän du icke kan se honom, och stenet från honom är mycket klarare än solens. Det är Gud, som har skapat solen och dig och mig och alla ting; det är han som gör att gräset och blommorna wäxa, det är han som gör träden grönskande och fruktbärande. Tänk hwad han kan göra! Han kan göra hwad helst han behagar. Han kan döda mig eller dig i ett ögonblick. Men han älskar dig och gör dig godt, han önskar att göra dig god och lycklig. Will du då icke älska honom? Du älskar mig, emedan jag har dig kär och gör dig godt. Men det är Gud som gör att jag älskar dig, därför bör du älska honom, och han will lära dig, huru du skall kunna älska honom."

8. Under det du på detta eller liknande sätt samtalar med ditt barn, bör du beständigt upplyfta ditt hjerta till Gud och bedja honom öppna ditt förstånds öga och låta sitt ljus skina i ditt hjerta. Han, och han allena kan höja dig öfwer djuren, som förgås; han ensam kan tillämpa dina ord på barnens hjertan, hwarförutan allt ditt arbete är förgäfwes. Men så snart den Helige Ande börjar verka på barnet, lyfnar det till lärdomen.

9. Men om du will se frukt af ditt arbete, måste du icke allenast lära dem tidigt och enkelt utan derjemte **ofta**. Det skulle wara till liten eller ingen nytta, att göra det blott en eller två gånger i weckan. Huru ofta gifwer du dem kroppslig näring? Tre gånger om dagen; — är då själen af mindre värde än kroppen? Twärtom! Will du då icke lika ofta gifwa själen näring? Om du anser detta wara ett tröttsamt arbete, då är det någonting orätt i ditt själstillstånd. Du älskar dem icke med den sanna

kärleken, eller och älskar du icke honom, som är din och deras fader. Ödmjuka dig inför honom; bed honom gifwa dig mera kärlek, den skall göra arbetet lättare.

10. Det är likwäl icke nog att lära dem tidigt, enkelt och ofta, så framt du icke **fortsätter** dermed. Upphör. derför icke, låt det icke ens blifwa något afbrott i detta ditt kärleksverk, förr än du får se frukten af ditt arbete. Men för att uppnå detta mål, skall du finna nödwändigheten af att wara "beklädd med kraft af höjden," th utan denna har ingen det tålmod, som erfordras för ett sådant företag. Den oförklarliga slöheten hos vissa barn, tanklösheten eller motsträfwigheten hos andra, skulle eljest förmå dig att upphöra med detta tröttsamma arbete, och lemna barnen att följa sina egna hjertans dåraktiga begär och inbillningar.

11. Men om du nödgas göra den sorgliga upptäckten, att ingen frukt af ditt arbete för närwarande synes, fastän du icke försummat att på det enklaste sätt lära dina barn allt ifrån deras tidigaste barndom, och begagnat dig af hwarje tillfälle att undervisa, förmana och handleda dem i sann Gudsfruktan, och detta utan att förtröttnas, du bör likwäl icke deraf sluta att allt är förloradt och utan hopp. Måhända, sedan du "låtitt ditt bröb fara öfwer watten, warder du det finnande i längden." Pred. 11: 1. Den säd som länge legat i jorden torde slutligen uppspira och bära rik skörd. Fortsär blott att bedja Gud för dina barn, och hwad werkan din bön än må hafwa på andra, är dock din lön när den Högte.

12. Många föräldrar se deremot snart frukten af den säd de utsått, och hafwa den glädjen att iakttaga huru deras barn tillwäxa i nåden i samma mån de tillwäxa i ålder. Likwäl hafwa de icke ännu afflutat uppfostningsverket; de torde ännu hafwa stora swårigheter att bekämpa; barnens skolgång skall nu börja, men till hwilken skola är det rådligast att sända dem?

13. Må det ihågkommas, att jag nu icke talar till den hra, tanklösa werldshopen utan till dem som frukta Gud. Jag frågar då: i hwilken affigt sänder du dina barn i skolan? So, på det de må blifwa passande för werlden. Hwilken werld menar du? Denna eller den tillkommande? Måhända du tänker blott på denna werlden, och derwid förgäter att det finnes en tillkommande, och en sådan som skall fortwara ewinnerligen? Tager du detta

med i räkningen, då sänder du dem till en lärare som ständigt vill framhålla detta för deras ögon. Att sända dem i skola utan att taga hänsyn härtill är — tillåt mig att tala tydligt — föga bättre än att sända dem till djefwulen.¹ I alla händelser bör du icke brådska med att sända dina söner (om du har någon tanke på deras själar) till något större allmänt lärowerk — de äro merendels uppfostningsanstalter för all slags ogudaktighet — utan helbre till någon privatskola som förestås af någon from man, hwilken bemödar sig om att undervisa ett mindre antal barn i sann fristendom, på samma gång han undervisar i andra lärdomsämnen.

14. Men huru bör du förhålla dig med dina döttrar? Sänd dem icke obetänksamt till någon större pension eller seminarium! I sådana anstalter få barnen merendels lära af hwarandra såfänga, tillgjordhet, högfärd, falskhet, intriger — kort sagt, allt hwad en fristlig qwinna icke borde lära. Om nu en flicka har goda anlag, hwad skulle hon taga sig till bland en hop barn, som aldrig hafwa någon tanke på Gud, aldrig någon omsorg om sina själar? Är det troligt, är det ens möjligt, att hon i ett sådant sällskap skulle kunna behålla någon fruktan för Gud eller någon omsorg om sin själs frälsning; ishynnerhet om deras uppförande har en helt annan riktning och deras tal rör sig om saker, som en qwinna aldrig borde tänka på? Jag känner icke en enda qwinna, som inandats de stora seminariernas luft, utan att gifwa en sorglig bekräftelse på hwad jag sagt.

15. Hwart skall jag då sända mina döttrar? Om du icke kan uppfostra dem själf, såsom min moder gjorde med sina sju döttrar, tills de woro fullwäxta, så sänd dem till någon sant gudfruktig lärarinna, till en, hwilkens hela lif är ett föredöme för skolan och som endast har så många barn, att hon kan waka öfwer dem med tanken på att hon skall inför Gud aslägga räkenkap för hwart och ett af dem. För fyratio år sedan kände jag icke en

¹ Wi skola icke förwåna oss öfwer Wesleys starka uttryck, utan finna det fullt berättigadt, om wi ihågkomma att denna predikan strefs för etthundra-elfwa år sedan, då engelska nationen besann sig i ett högst beklagensvärdt tillstånd. En skriftställare försäkrar bland annat att många af kyrkans prediker beträdde predikstolen i rusigt tillstånd. Se noten sid. 75.

enda sådan qwinna i landet, men nu finnas flera sådana lärarinnor.¹

16. När dina söner tillräckligt länge sysselsatt sig med skolestudier, är tid för dig att rådgöra med dem om walet af deras lefnadsbana. Förr än något beslutas i detta fall, bör du genom noggrann själspröfning undersöka om "ditt öga är enfaldigt." Är det så? Är wid walet af lefnadsbana din och dina söners affigt att behaga Gud? Tagen I Gud med i räkningen? Om du själf fruktar Gud, då är detta din första tanke: uti hwilken ställning i lifwet skall min son antagligen bäst kunna ledas att älska och tjena Gud? I hwilken samhällsställning skall han hafwa de största tillfällen att samla sig skatter för himmelen? Det har hos mig väckt stor bedröfwelse, att äfwen gudfruktiga föräldrar ofta taga allt för liten hänsyn härtill. Många föräldrar tänka mera på, huru deras barn skola kunna förwärfwa sig stora egodelar, än huru de skola kunna uppnå högsta graden af helighet. Mången fader har af denna låga bewekelsegrund sändt sin son till en werldsligt sinnad lärare eller öfwerlemnadt honom åt en familj, der icke ens "gudaktighetens sten" funnits, långt mindre "des kraft." Under inslytande af begär till rikedomar bestämma de sina söners ställning i lifwet och utsätta dem derigenom för sådana frestelser, som göra det omöjligt för dem att tjena Gud. Huru onaturligt, huru hednistiskt, ja djefwulst är icke ett sådant försarande från föräldrarnes sida, om de tro det finnes ett lif efter detta?

Men du frågar: hwad skall jag göra? Haf Gud för ögonen och gör allt i affigt att behaga honom! Då skall du finna en husbonde af hwad yrke det wara må, som älskar eller åtminstone fruktar Gud. Du skall då äfwen finna en familj, som åtminstone har religionens form, om och icke des kraft. Dattadt detta skulle dock din son kunna tjena djefwulen, om han will, men det är ej antagligt, att han med kristligt föreböme för sig will göra det. Vät det ej bekymra dig, om han förtjenar mindre penningar, det är nog om han blott samlar sig skatter i himmelen och kan ernå mera helighet, äfwen om han har mindre jordiskt gods.

¹ Numera är det att hoppas att tusentals sådana lärarinnor finnas både i Sverige och i England. Under de senast flydda 30 åren har Guds rike gått segrande framåt i detta land; och i religiöst asseende står England numera på en ganska lysande ståndpunkt. Lovad ware Gud!

17. Ännu en omständighet finnes, der du är i stort behof af wisdom från höiden. Din son eller din dotter hafwa nu uppnått åldern för inträde i äktenskap och begära ditt råd i detta hänseende. Du wet hwad werlden fallar ett godt parti, neml. då man derigenom kommer i besittning af mycket penningar. Utan twifwel wore det så, om penningar alltid beredde sällhet, men jag wet att de sällan bereda sällhet hwarken för denna werlden eller den tillkommande. Vät derför ingen bedraga dig med såfänga ord. Rikedom och sällhet bo icke ofta tillsammans. Derför, om du är wis, skall du aldrig genom äktenskap söka rikedom för dina barn. Se till att "ditt öga är enfaldigt" äfwen i detta hänseende! Vät befrämjandet af Guds ära wara ditt systemål, i förening med dina barns werkliga sällhet både för tiden och ewigheten. Det är bedröfligt att se huru kristna föräldrar fröjda sig öfwer att få sälja sina söner och döttrar till någon förmögen werldsmenniska. Anser du sådana partier wara goda? Du dåre! Du må så gerna kalla helwetet en god wistelseort och djeswulen en god husbonde! O, inhemta en bättre lärdom, meddelad af en bättre Mästare: "Sök först Guds rike och hans rättfärdighet," både för dig sjelf och dina barn, "så faller eder allt detta till."

18. Det är en oneflig sanning, att om du är fast besluten att wandra på denna stig, att med alla medel, som stå dig till buds, bemöda dig om, att "du och ditt hus" må "tjena Herren," att hwarje medlem af din familj må "tillbedja Gud i anda och sanning" och icke blott till formen, då skall du finna dig wara i behof af att nyttja all den nåd, allt det mod och all den wisdom, som Gud har att gifwa dig. Du skall finna sådana hinder på wägen, som endast Guds kraft kan sätta dig i stånd att öfwerwinna. Du skall få alla **werldens helgon** att strida emot, hwilka stola tänka att du går för långt. Du skall hafwa alla mörkrets magter emot dig, brukande både wåld och list och framför allt skall ditt eget bedrägliga hjerta, ifall du lyfnar till des röst, förse dig med många bewis derpå, att du bör blifwa **litet mera** "likformig med werlden." Men då du börjat så fortgå i Herrens namn och i hans kraft, trots werldens och des furstes motstånd! Följ Guds ord och ditt af Guds Ande upplysta förstånds föreskrifter, icke menniskors seder och bruk! "Håll dig sjelf kyss!" Hwad helst andra göra, må "du och ditt hus," "pryda Guds war

Frälsares lära i alla sthden." Må du, din maka, dina barn, dina tjenare, alla stå på Herrens sida, ljusst förenade under Kristi of, "wandrande i alla Herrens bud och stadgar ostraffliga." Wandra med blicken på honom, som sade: "Si, jag kommer snart och min lön med mig, till att wedergälla hwarjöm och enom såsom hans gerning är."

Tjugondenionde predikan.

Barns uppfostran.

Såsom man wänjer ett barn, så låter det icke af då det gammalt warder. Ordspr. 22: 6.

1. Wi må icke föreställa oss att dessa ord skola blifwa förstådda på ett sådant sätt, att intet barn, som blifwit uppfostradt i sann gudsfruktan, någonsin afwikit från denjamma. Erfarenheten talar emot ett sådant antagande. Den visar, ty wärr, att somliga af de bästa föräldrar hafwa haft de mest ogudaktiga barn. Orsaken härtill torde wara den, att goda menniskor icke alltid hafwa godt förstånd, och utan detta kunna wi swärligen göra oss något hopp om att de kunna inse, huru de skola uppfostra sina barn. Dessutom äro dessa, som wi i många andra asseenden måste hedra såsom goda menniskor, ofta så weka i lynnet, att de icke gå widare i sina bemöbanden att hindra sina barn ifrån det onda än gamle Eli gjorde, då han i mildhet sade: "mina söner: det rykte jag hör om eder är icke godt." Angående sådana föräldrar kunna wi utan motsägelse göra det påståendet, att deras barn icke uppfostras i den wäg de skola gå. Men det måste erkännas, att somliga hafwa blifwit uppfostrade med all möjlig omsorg och flit och litwäl, förr än de blifwit gamla, ja, redan i ungdomswåren, hafwa de helt och hållet afwikit ifrån rätta wägen.

2. Textens ord måste derför förstås med någon inskränkning, och då innehålla de en otwifwelaktig sanning. Det är ett allmänt löfte, och många hafwa smakat fröjden öfwer dess lyckliga uppfyllelse. "Uppfostra ditt barn i den wäg det skall gå, och då det

är gammalt, vill det ej afwika derifrån." Detta är det mest tillförlitliga sätt, som föräldrar kunna betjena sig utaf, för att göra sina barn gudfruktiga, och det har i allmänhet, ehuru icke alltid, ledt till den önsjade framgången. Föräldrarnes Gud är med barnen; han wälsignar deras bemödanden, och de hafwa den tillfredsställelsen, att öfwerlemnna åt sina barn icke allenast sina timliga skatter, utan äfwen sin andeliga wälsignelse.

3. Men hwilken är den väg, som barnen skola gå? Och huru skola wi uppfostra dem i densamma? Grunden härför är beundransvärdt wäl framlagd af mr. Law i hans "Allwarliga kallelse till ett heligt lif." Några af hans ord äro: "om wi hade bibehållit den fullkomlighet, i hwilken Gud skapade de första menniskorna, måhända vår natur's fullkomlighet då skulle warit en tillräcklig lärare för hwar och en. Men liksom sjukdom och lidanden hafwa gjort medicin och läkarewård nödwändiga, så har ordningen i våra sinnen åstadkommit nödwändigheten af uppfostran och tuftan.

"Och såsom läkare endast anlitas i affigt att återställa kroppshelsan, så bör den enda affigten med uppfostran vara, att ställa våra själsförmögenheter i deras rätta stånd. Uppfostringen bör derför kunna betraktas såsom en borgen i andra hand, hwilken så fört som möjligt bör ersätta och uppfylla förlusten af vår ursprungliga fullkomlighet. Och liksom läkaremetenskapen rätteligen bör kallas **konsten att återställa kroppshelsan**, så bör uppfostringen icke betraktas i något annat ljus än såsom ett medel att **återställa menniskan till hennes ursprungliga fullkomlighet**.

"Detta war målet hwartill de unge män sträfwade, då de lifnade till Pythagoras, Socrates eller Plato. Deras hwardagliga lektioner och förefskrifter woro endast föreläsningar angående den menckliga naturen, hennes sanna bestämmeelse och det rätta bruket af hennes förmögenheter, om själens odöblighet, hennes förhållande till Gud, dygdens öfwerensstämmelse med den gudomliga naturen, nödwändigheten af måttlighet, rättwisa, barmhertighet och fanning samt dårskapen af att gifwa efter för våra passioner.

"Kristendomen har, detta är onekligt, omskapat den moraliska och religiösa werlden och ställt allt hwad som är eftersträfwansvärdt, wißt och heligt i sitt rätta ljus. Man bör derför göra

anspråk på, att barnens uppfostran skulle vara lika innerligt för-
enad med kristendom som religionsläran i allmänhet är det.

"Och liksom kristendomen föreskrifwer en ny tingens ordning
samt tydligen underrättar oss om beskaffenheten af menniskans natur
och ändamålet med hennes tillvaro, så har den äfwen fastställt
begreppet om godt och ondt, lärt oss medlen för själens rening,
medlen att blifwa wälsignade af Gud samt ewinnerligen lyckliga.
Som en naturlig följd häraf borde man antaga, att hwarje krist-
ligt land skulle hafwa öfwerflöd af skolor, icke allenast för att lära
några få frågor och swar ur katekesen utan också för att bilda, upp-
fostra och inöfwa barnen för en sådan bana i lifwet, som den
sköna kristendomsläran fordrar.

"Då uppfostran under Pythagoras och Socrates icke affåg
något annat än att lära barnen tänka, döma och handla såsom Py-
thagoras och Socrates gjorde, är det då icke rimligt att antaga, att
den kristliga uppfostran icke skulle afse något annat än, att lära
barnen huru de skola tänka, döma och handla i öfwerensstämmelse
med kristendomens tydligaste reglor.

"Ätminstone borde man kunna wänta att barnen i alla krist-
liga skolor lärdes att börja sitt lif i den kristliga anden, i den
återhållsamhet, undergifwenhet, sedlighet och fromhet, som kristen-
domen fordrar. Härpå skulle det ej endast fästas lika mycket, utan
hundra gånger mera afseende än på alla andra ting tillsam-
mans. Alla, som fått sig barnuppfostran anförtrodd, skola der-
för vara de flyddande englar, som icke framställa för barnens
förstånd annat än det, som är wißt och heligt, de skola bemöda sig
att upptäcka hwarje falskt omdöme i barnens sinnen samt lära dem
att underkufwa hwarje **origtig passion** i deras hjertan.

"Och det är likaså rimligt att göra anspråk på och begära
alla dessa wälsignelser från en kristlig uppfostran, som att wänta,
att läkarekonsten skall befordra allt det som är helsosamt för wår
natur och borttaga alla wåra sjukdomar."

4. Rätom oss under hela tiden omsorgsfullt erinra oss att
Gud och icke någon menniska är själens läkare; att det är Gud
och ingen annan som gifwer de läkemedel hwilka kunna utrota
wåra medfödda sjukdomar, så att all den hjälp som winnes på
jorden, ytterst kommer från honom. Icke en enda menniska för-
mår omskapa eller rena sin själ, "det är Gud som werkar i oss

både vilja och gerning efter sitt goda behag." Men det är i allmänhet hans goda behag att verka genom medel, att hjälpa människan genom människor. Han hedrar oss genom att i denna mening göra oss till sin medarbetare. På detta sätt blifwer lönen war, under det äran återgår till honom.

5. I afsejt att åstādliggöra det sättn på hwilket wi böra uppfostra våra barn, skola wi först betrakta deras naturliga sjukdomar. Hvilka äro de andliga sjukdomar, som hwar och en af oss föddt förer med sig i werlden?

Är icke den första **gudsfråft**? Efter allt hwad som blifwit skrifwet, skenbart ledande till antagandet af ett medfödt begrepp om Gud, efter allt hwad som blifwit sagdt om dess allmänna tillvaro hos människor i alla tidsåltrar och nationer, har man det oaktadt funnit, att människan ursprungligen icke har mera kännedom om Gud än djuren på marken. Hon har alls ingen kunskap om Gud, alls ingen fruktan för honom, icke heller är Gud i hennes tankar. Hvilken förändring, som sedan må blifwa verkad — omedelbart genom Guds nåd, wid hennes egen betraktelse eller genom uppfostran — af naturen är hon litväl endast en gudsförnekare.

6. Det kan i sanning sägas, att hwarje människa är af naturen sin egen gud. Hon tillbeder sig sjelf. Enligt hennes mening är hon oinskränkt herre öfwer sig sjelf. Druidismens hero talar öfwerensstämmande med den fallna människonaturen, då han säger: "jag är sjelf min egen tonung." I sitt fallna tillstånd söter människan sig sjelf i all ting. Hon söker att behaga sig sjelf. Hvarför skulle jag ej göra det, frågar hon? "Hvilken är den herre, som jag skulle lyda?" Hennes egen wilja är hennes enda lag. Hon gör det eller det, emedan det är hennes goda behag. I den samma anden, talade morgonens son af gammalt: "jag will fara öfwer de höga stigar och wara den Aldrahögste lit." Finna wi icke människor öfwerallt omkring oss, som äro af samma anda? Om wi fråga, hvarför gör du detta? blir swaret, om upprigtigheten blott får föra ordet: "emedan jag har håg dertför, och emedan det öfwerensstämmer med min wilja."

7. En annan elak sjukdom, hwilken hwarje människosjäl för med sig i werlden är **högfärd**, en ständig benägenhet att "tänka högre om sig än hon borde göra." Hwar och en kan hos andra upptäcka mer eller mindre af denna sjukdom, men icke hos sig

sjelf, och sannerligen, om hon kunde upptäcka den hos sig sjelf, skulle den icke längre ega rum, ty hon skulle då följaktligen tänka om sig sjelf "så som hon borde tänka."

8. En annan sjukdom, som är hwarje menniska medförd, är **"kärlek till werlden."** I sitt naturliga tillstånd älskar hwarje menniska de skapade tingen i stället för Skaparen. Hon älskar wäl-lust mera än Gud. Hon är en slaf under "dårafftiga och skadliga begärelser" af ett eller annat slag, antingen det är "köttets begärelse, ögonens begärelse eller ett högfärdigt lefwerne." "Köttets begärelse" är en benägenhet att söka sällhet i det som tillfredsställer våra utwärtas sinnen; "ögonens begärelser" är en fallenhet att söka sällhet i hwad som förnöjer de inre sinnena, antingen det som är stort, nytt eller skönt. Med "ett högfärdigt lefwerne," torde betecknas ett begär att söka sällhet i hwad som tillfredsställer törsten efter ära och storhet, hwarför det också är källan till "penningekärlek," en af de lägsta passioner, som kunna inrymmas i en människas hjerta. Men det kan blifwa ifrågasatt, huruvida denna sjukdom icke snarare är förwärfwad än medförd.

9. Ware sig **wrede** är en medförd sjukdom eller icke, säkert är, att den åstadkommer mycken förargelse. En af de gamle filosoferna förklarar den vara "något harmfult, bestående i en känsla af förolämpning i förening med ett begär efter hämnd." Men finnes en enda af qwinna född, som icke arbetat under dess inflytelse? Likå andra själsjukdomar är wreden likwäl långt starkare hos den ena än hos den andra människan.

10. En **benägenhet att afwika från sanningen** är lifaledes en naturlig sjukdom hos hwarje människobarn. Asaph sade i sitt nit: "alla menniskor äro lögnaktiga" men efter lugnt öfwerwägande kunna wi säga, att alla menniskor af naturen innesluta i sig frestelsen att wika af ifrån, eller förneka sanningen. Om de icke fela mot sansfärdigheten, om de icke säga hwad som är falskt, huru ofta fela de icke mot upprigtigheten? De nyttja konst, hänga ut falska färger, de utöfwa antingen förställning eller stryfteri, så att det icke sanningsenligt kan sägas om någon lefwande person, så länge icke nåden har förändrat naturen: "se, en rätt Israelit, i hwilken intet swel är."

11. Hwar och en är äfwen af naturen benägen att **tala eller handla emot rättwisan.** Detta är en annan af de sjuk-

domar, som wi föra med oss till werlden. Alla menssliga warelser äro af naturen partiska och då gynnsamt tillfälle gifwes, söka de egen winning, egen fördel eller eget nöje mera än sträng rättsskaffenshet medgifwer. Icke heller är någon menniska af naturen "barmhertig, såsom vår himmeliske fader barmhertig är," utan alla öfwerträda den gyllene regeln: "hwad I wiljen menniskorna skola göra eber, det gören I och dem."

12. Då nu dessa äro de allmänna sjukdomarne hos den menssliga naturen, så blir det uppföstrans stora ändamål att bota dem. Och är icke detta allas deras göromål, åt hwilka Gud har öfwerlåtit detta höga kall, att med all möjlig omsorg förjt: se till att dessa elaka sjukdomar icke uppväckes eller näres — hwilket de flesta föräldrar onefligen förbise — och dernäst, att nyttja hwarje lämpligt medel för deras utrotande?

13. Våtom oss då närmare undersöka, hwad föräldrarne kunna göra, isynnerhet modern, till hwars särskilda omjorg våra barn nödwändigt måste anförtros i deras första år. Förjt med afseende på gudsförnekelsen, som wisat sig wara medfödd hos hwarje menniskobarn. Huru uppföra sig de flesta föräldrar, äfwen de som älska eller åtminstone frukta Gud? Under hela timmar, måhända dagar, äro de tillsammans med sina barn, utan att nämna Guds namn. Deremot tala de om tusende andra ting, som äro ruadt omkring dem i werlden. Skola då icke dessa werldsliga ting, som omgifwa barnen på alla sidor, helt naturligt upptaga alla deras tankar och bringa Gud på ett ännu längre afstånd ifrån dem (om det wore möjligt) än han förut war? Ja, nära föräldrarne icke fortfarande gudsförnekelsen hos sina barn genom detta allmänna sätt att tala om naturen, som lemnar Gud utom all fråga? Underhålla de icke denna sjukdom genom att i barnens närvaro tala om ting tillkomna liksom af en händelse? Ting af god eller ond beskaffenhet beskrifwas såsom härledda från mensslig magt eller wisdom eller någon annan orsak såsom om Gud icke styrde werlden. Ja, underhålla föräldrarne icke gudsförnekelsen hos deras barn genom att owarfamt tala om sin egen wisdom, godhet eller magt att göra det eller det, utan hänsyftning på, att allt detta är Guds gåfwa. Sådant stadfäster gudsförnekelsen hos barnen och utesluter Gud från deras tankar.

14. Men wi äro långt ifrån fria från deras blod, om wi endast gå så långt, att wi icke underhålla deras sjukdomar. Hvad kan göras för att utrota dem? Från första stunden barnens förnuft vaknar, må wi beständigt inskräpa, att Gud är här och öfwer allt. Att Gud har skapat dig och mig, jorden, solen och månen och att han styrer alla ting. Att det är han, som låter solen stina och vindar blåsa; att det är han, som gör att träden bära frukt. Ingenting kommer af en händelse, **intet sfer af tillfällighet.** Såsom Gud har gjort werlden, så är han äfwen den som uppehåller och styr den och hwarje ting som är i densamma. Icke så mycket som en sparf faller till jorden utan Guds wilja. Och såsom han uppehåller och styrer alla ting, så uppehåller han äfwen alla menniskor såväl goda som onda, stora och små. Han gifwer dem all den magt och wisdom de hafwa. Han råder öfwer allt! Han gifwer oss all den godhet wi hafwa, hwarje god tanke, ord och verk är af honom. Utan honom kunna wi lika litet tänka en god tanke, som göra något rätt. Detta är hvad wi skola inskräpa hos barnen, att "Gud är allt i alla."

15. Sålunda måste wi motverka och med Guds nåd helt och hållet utrota den naturliga gudsförnekelsern hos barnen. Men hvad botemedel skulle wi finna för deras **egenwilja**? Den är likaså djupt rotad i deras natur, och i sanning deras medfödda afgud, hwilken wi icke endast påträffa i **en** tidsålder eller i **ett** land, utan den är allmän för alla nationer under himmelen. Och huru få äro icke de föräldrar äfwen bland de kristna, ja, bland dem, som i sanning frukta Gud, hwilka äro utan skuld i detta afseende, hwilka icke beständigt underhålla och fortplanta denna olycksbringande själsjukdom hos sina barn? Genom att låta dem så efter deras egen wilja föröfkes denna sjukdom på ett kraftigt sätt. Att låta dem gå sina egna vägar, är det säkraste medlet att föröka deras egenwilja på sjufaldigt sätt. Men hwilka föräldrar hafwa beslutsamhet nog att göra annorlunda? Rånhända en fader eller moder bland hundrade! Hwem kan wara så beshynerlig, så gråm, att icke mer eller mindre göra sina barn till wiljes? Och hvarför skulle de icke så efter sin wilja? Hvad ondt kan wäl wara i det som hwarje menniska gör? Det onda deri är, att det mer och mer stärker deras egenwilja, så att de slutligen hwarken wilja lyda Gud eller menniskor. Att låta barn få sin wilja, är att så fort

som möjligt göra denna sjukdom obotlig. En wis moder vill deremot börja att bryta sina barns egenwilja i samma ögonblick den uppenbarar sig. I hela planen för den kristliga uppfostran är intet nödvändigare än detta. Föräldrarne äro, med afseende på små barn, i Guds ställe. Lär dem därför att sorgfälligt underkasta sig din wilja medan de äro barn, på det de må wara redo att underkasta sig Guds wilja då de blifwa vuxna! Men för att ihärdigt och omsorgsfullt sträfwa till detta mål, behöfves en otrolig grad af fasthet och beslutsamhet, ty sedan du en gång har börjat, får du icke mera gifwa efter. Du måste oupphörligt fortsätta på detta sätt och icke afbryta din wertsamhet för en enda timme, så framt du icke will förlora allt ditt arbete.

16. Will du således se dina bemödanden i detta hänseende frönta med framgång, så hör ett råd som är wigtigare än mången föreställer sig. **Gif aldrig under någon förewändning hwad barnet skriker efter.** Ty erfarenheten lärer — och du må försöka så ofta du behagar — att om du gifwer ett barn hwad det skriker för, så betaler du det för skrikandet och det skall söljaktligen snart skrifa igen. "Men," säger någon, "om jag icke gifwer mitt barn hwad det skriker för, då will det skrifa dagen igenom." Om så är, då är det ditt fel, ty det står i din magt, att helt och hållet afwända det. Ingen moder bör tillåta sitt barn att skrifa sedan det är ett år gammalt. "Detta är ju omöjligt att förhindra." Så hafwa många antagit, men det är helt och hållet misstag. Jag är wittne till motsatsen, och många med mig. Min egen moder hade tio barn och hwart och ett af dem hade röst tillräckligt, men ingen af dem hördes skrifa sedan de woro ett år gamla. En förnäm dam i Sheffield (flera af hennes barn förmodar jag äro ännu i lifwet) försäkrade mig, att hon hade samma erfarenhet med afseende på sina åtta barn. Då jemliga gjorde inwändningar mot möjligheten af detta, swarade herr Parson (wål känd i hela norra England): detta är alls icke otroligt, jag har haft ett prof på detta i min egen familj och ännu mera än detta. Jag hade sex barn med min förra hustru och hon hörde ingen af dem skrifa efter tio månaders ålder och likwäl saknade ingen af dem tillräcklig röst. Må därför hwarje qwinna, hwarje moder påakta detta förhållande, hon skall derigenom spara sig sjelf mycket onyttigt besvär och det gälla barnskriket skall ej

höras under hennes taf. Men jag erkänner, att endast vinnor med verklig visdom äro i stånd att åstadkomma detta. Vinnor med sådan fasthet och beslutsamhet som endast Guds nåd kan verka. Emellertid är detta en mera fullkomlig väg och den som kan göra den till sin, må hon göra det!

17. Det är svårt att säga antingen **egenvilja** eller **högfärd** är den mest olycksbringande själsjukdomen. Det var förnämligast **högfärd**, som drog så många af stjernorna från himmelen, som förvandlade englar till djeflar. Men hvad kunna föräldrar göra för att thgla detta medförda onda, tills det kan blifwa grundligt utrotadt?

Först. Afta dig för att gifwa näring åt denna afgrundsflamma; afta dig att föda sjukdomen, hwilken du skulle döda. De flesta föräldrar göra sig härtill sthldiga genom att berömma sina barn i deras närvaro. Om du är öfwerthygad om dårskapen och grymheten af ett sådant behandlingsfätt, så afstå derifrån. Det är icke heller nog med att du ej själf närer deras högmod, tillåt icke heller andra att göra hvad du icke själf vågar göra. Men huru få föräldrar äro tillräckligt warfamma och försigtiga i detta fall, åtminstone äro de icke tillräckligt beslutsamma att utöfwa denna warfamhet, att genast wid första ordet hindra hwar och en som vill berömma barnen då de äro närwarande! O, betänt! är detta icke att spänna ett nät för deras fot? Är det icke smärtsamt att se sådana grusligt retande medel användas för att upp- väcka högmod? De höra icke heller berömmas för sådant, som är berömmvärdt. Ännu farligare är det då de berömmas för sådant, som i sanning icke är berömmvärdt, för ting af lifgiltig beskaffenhet, såsom god börd, skönhet, wackra kläder o. s. w. Detta är ett kraftigt medel, icke endast att förderfwa deras hjertan utan äfwen deras omböme, det är att alstra på en gång hos dem hög- färd och dårskap, att förwända både deras smak och omböme; lära dem att sätta värde på sådant, som endast är träck och skarn i Guds ögon.

18. Om du deremot, utan att förlora någon tid, önskar att sätta yxan till roten af deras högfärd, lär då dina barn, så snart de möjligen kunna förstå dig, att de äro fallna andar, att de äro fallna från det Guds beläte, hwaruti de först woro skapade, att de icke nu äro hvad de då woro, den sanna af-

bilden af den ärofulle Guden, att de icke nu lifna honom i godhet, wisshet och helighet, utan äro ofunniga, dåraktiga och onda, mera än de sjelfwa kunna fatta. Wiså dem, att då de låta högfärd, hämndgirighet och andra onda böjelser så magt öfwer sig, äro de lika djefwulen och i dåraktiga begär äro de lika djuren på marken. Waka sorgfälligt öfwer dem då den första rörelsen af högmodet förmärkes, på det du må kunna thgla och förhindra den wid deß första utbrott.

Om du frågar, huru skall jag uppmuntra dem då de göra wäl, när jag aldrig får berömma dem? Jag svarar: jag har icke påstått detta. Jag säger icke att du aldrig må berömma dem. Wäl känner jag många skriftställare som påbjuda detta; författare af stort anseende som säga: "att berömma menniskan, är att beröfwa Gud hans ära; fördöm dem derför allesammans." Men hwad säger skriften? Jag lärar der, att wår Herre sjelf ofta berömde sina egna lärjungar, och den store apostelen war icke rädd att berömma Korinthierna, Filipperna och många andra till hwilka han skref. Derför må wi icke alltid banna barnen. Men jag säger: nyttja ditt beröm med största sparsamhet, och då du nyttjar det, låt det ske med yttersta warsamhet. Vår dem i samma ögonblick att betrakta allt det de hafwa såsom en fri gåfwa af Gud, på det de med den djupaste sjelfförsakelse må säga: "icke öf Herre, icke öf, utan ditt Namn ske äran."

19. Näst egenwiljan och högfärden, de mest olycksbringande sjukdomar som äro öf medfödda, är: "**kärlet till werlden.**" Men huru slitigt arbeta icke de flesta föräldrar på att underhålla denna, och det i alla deß olika grenar? De uppodla och nära de "köttsliga begärelserna," det är: begären att söka sällhet i det som förnöjer deras utwärtens sinnen, genom att ständigt och till ytterlighet föröka smaknjutningen hos sina barn, icke allenast genom att gifwa dem annat än mjölk, hwilket är små barns naturliga föda, utan äfwen genom att både i tid och otid gifwa dem alla sorters mat och dryck som de mest tycka om. Ja, de locka dem långt, förr än naturen fordrar det, att förtära win och andra retande drycker och förse dem med konfekt, pepparkakor, russin, swisskon och andra frukter, som de hafwa begär till. De föda i dem "**ögonens begärelse,**" benägenheten att söka sällhet och nöje i det som retar inbillningen, genom att gifwa dem wackra kläder, fjäderprydda

hattar, glittrande nipper, glänsande spännen eller knappar, fulörta eller lyfande tyger, brederade band, nymodiga prydnader, halsband, manchetter m. m.; och för att göra det onda än värre, gifwes dem ofta dylika saker såsom lön för att de varit snälla eller lyf-
diga, hwarigenom de läras att sätta stort värde på sådant.

Med hwilken omsorg och uppmärksamhet söka icke många för-
äldrar, att utbilda hos sina barn den tredje grenen af kärlek till
werlden, nemligen **"ett högfärdigt lefwerne!"** De lära dem ti-
digt att sätta högt värde på det beröm som kommer af menni-
skor. Icke heller är penningekärleken förögaten. Många förma-
ningar göras här om **att fanga lyktan i rätta ögonblicket;**
många föreläsningar hållas om huru de framför allt böra söka
att förtjena penningar; många lektioner gifwas i full öfwerens-
stämmelse med den gamle hedningens: "Si possis, recte: si non.
quocunque modo rem." "Samla penningar, på ärligt sätt om
du kan, hwarom icke, samla blott penningar;" och på detta sätt in-
läras de med mycken omsorg, att anse rikedom och ära såsom högsta
målet för deras sträfswanden.

20. I motsats till allt detta will en förnuftig och verklig
god moder omsorgsfullt bemöda sig om att icke nära denna medfödda
benägenheten hos sina barn, att söka sällhet i det som behagar de
utwärtens sinnena. I denna affigt will hon, intet annat gifwa
dem än mjölk, tills de blifwa afwända från bröstet, hwilket ge-
nom tusende försök har wisat sig både vara lättast och lämp-
ligast att göra då de uppnått sju månaders ålder och då wänja
dem wid enkel föda, förnämligast ur wäxtriket. Gif dem endast en
sorts föda jemte brödet till middagsmåltiden och till frukost och
aftonmåltiden intet annat än bröd och mjölk, antingen kall eller
uppvärmd men icke koft. Hon will wänja dem att sitta hos sig
wid bordet under måltiden, men intet begära utan taga hwad som
gifwes dem. Icke heller will hon, förr än de äro nio eller tio
år gamla, låta dem få kaffe eller the eller nyttja någon annan
dryck mellan måltiderna än watten eller swagt dricka. Och de
stola icke heller begära, att få hwarken mat eller dryck mellan
målen, om de icke wänjas dertill. Om de få frukt, bakelser eller
dylikt böra de tillhållas att icke förtära det utan wid måltiderna
och hon gifwer dem aldrig sådant som lön, utan som en gåfwa
af Gud.

Men här torde en swärighet möta, som fordrar mycket allwar att besegra. Din tjenarinna, som icke förstår din plan, skall beständigt gifwa några små saker åt dina barn och derigenom tillintetgöra allt ditt arbete. Derför må du så fort som möjligt förekomma detta genom att genast warna dem då de komma i ditt hus, samt ännu upprepa denna warning gång på gång. Om de det oaltadt skulle göra det, då må du genast affseda dem ur din tjänst, det är bättre att förlora en god tjenarinna än att förderfwa ett godt barn.

Måhända har du en annan swärighet att strida emot, en swärighet af långt mera pröfwande beskaffenhet. Din moder eller din swärmoder bor kanske hos dig och du gör rätt och wäl i att wisa henne all möjlig aktning; men låt henne icke hafwa någon den ringaste andel i uppfostran af dina barn; hon skulle då göra om intet allt det du har gjort. Hon will gifwa dina barn efter deras egen wilja wid alla tillfällen. Hon will uppmuntra dem att förderfwa sina själar om icke också deras kroppar. Under hela min långa lefnad har jag icke träffat en enda qwinna som förstått att rätt behandla barnbarn. Min moder, som uppfostrade sina egna barn så wäl, kunde aldrig rätt sköta barnbarn. War din moder undergifwen i hwarje annan punkt! Låt din wilja wara undergifwen hennes. Men med afseende på sättet att styra dina barn bör du ständigt hålla ledningen deraf i din egen hand.

21. En wis och god moder will beständigt iakttaga den största warjsamhet för att ej uppwäcka "*ögonens begärelse*" hos sina barn. Hon will icke gifwa dem några prätande kläder, glänsande leksaker eller onödiga prydnader af något slag, som kunna utöfwa någon dragningskraft på barnets sinne eller som är lockande för ögonen. Både heller will hon tillåta andra personer att gifwa hwad hon icke sjelf wägar gifwa dem. Allt af detta slag böra de lära sig att icke mottaga, eller, om de mottaga det, åter lägga det åt sido. Om du hos någon skulle uppwäcka misnöje härmed, då kan du icke hjälpa det. Artighet och alla timliga intressen måste nödwändigt afidosättas, då dina barns ewiga intressen stå på spel.

Din möda skall blifwa rikligen belönad om du lyckas att ingifwa dina barn affsty och förakt för all prakt och grannlåt och i stället inpregla i dem kärlek och aktning för enkelhet i kläder. Lär

dem att förena begreppet om enkelhet med anständighet och thfhet och att anse fåfänga qwinnows öfwerdrifna utstysesel såsom lättfärdighet! Likaledes må du så tidigt som möjligt implanta hos dem en helsofam fruktan för prål och högfärd samt ingifwa dem affty för kärlek till penningar och inpregla hos dem en djup öfwerthgelse om att jordisk rikedom icke kan bereda wertlig sällhet. Söt att wisa dem, huru falska werldens slutsatser äro i dessa hänseenden. Lär dem att hafwa Gud till sitt yttersta mål i all ting och inpregla hos dem den sanningen, **att deras life uppgift bör bestå deri, att de känna, älska och förhårliga Gud!**

22. Många föräldrar uppväcka och nära wreden hos sina barn; ja, hwad wärre är, de falla till lif hos dem hämndbegäret, då de lära sina barn att genom slag hämnas på döda föremål, hwaremot barnet skadat sig, eller att utjara i förebräelse mot menniskor. Hwilken fasanfull gerning är icke detta! Skall icke den gamle mördaren lära dem detta tidigt nog? Kristliga föräldrar så icke spara någon ansträngning för att lära sina barn raka motsatsen. Erinra dem om vår wälsignade Herres ord: "I hafwen hört att det är sagt: öga för öga och tand för tand, men jag säger eder att I skolen icke stå det onda emot; utan om någon slår dig på högra kindbenet, så wänd honom och det andra till. och om någon will gå till rätta med dig och taga din lifrock ifrån dig, låt honom och hafwa manteln med." Erinra dem om den store apostelens ord: "Hämnens eder icke sjelfwa, mina älsfelige, utan gifwer Guds wrede rum; ty det är strifwet: min är hämnden, jag skall wedergälla det, säger Herren."

23. De fleste föräldrar gifwa näring åt den af naturen medfödda **falskheten** hos sina barn. Huru ofta så wi icke höra dessa oförståndiga ord: "nej icke war det du, det war icke mitt barn som gjorde det; säg: det war fatten!" Hwilken förwånande dårskap är icke detta! Känner du intet medlidande, intet samwetsagg, då du lägger en lögn i munnen på ditt barn, innan det lärt sig tala rent? Och tänker du icke att barnet skall göra hastiga framsteg då dess förstånd mognar? Andra lära dem både förställning och lögn genom en oförnuftig stränghet; eller och genom att beundra och bifalla barnens qwickhet och lustiga påfund.

Föräldrar må twärtom lära sina barn att lägga bort all lögn både i stort och smått, i lek och och allwar och tala nakna

sanningen af hjertat; lära dem, att upphöfsmannen till all falskhet är djefwulen, hwilken är en lögnare af begynnelsen och lögnens fader. Lären dertför edra barn, att afsty och förakta icke allenast all lögn, utan all twetydighet, all förstälning och all list. Nyttjen hwarje medel att ingifwa dem kärlek till sanning, upprigtighet och redlighet samt till enkelhet och öppenhet både i tal och uppförande!

24. De flesta föräldrar nära hos sina barn den naturliga fallenheten för **orättwisa**, i det att de se genom fingrarna med att de göra hwarandra orätt, de skratta åt och uppmuntra deras qwicka påfund i att bedraga hwarandra. Waka i stället på det omsorgsfullaste öfwer dem i alla dessa stycken och tillåt dem intet af detta slag. Från deras första barndom bör du söka att inplantera rättfärdighetens säd i deras hjertan och uppföstra dem i den noggrannaste utöfning af rättwisa. Ingif dem kärlek till det rätta, så i det minsta som i det största. Fäst i deras minne det gamla ordspråket: "den som will stjåla ett öre will stjåla en krona." Tillhåll dem återgifwa åt hwar och en sitt och det ända till sista öret.

25. Många föräldrar se äfwenledes genom fingrarna med sina barn, med afseende på **kärlekslösheten** och det elaka i deras natur och derigenom stärkes detta onda. Men werkligt ömma föräldrar wilja icke tillåta sina barn att utöfwa någon forts obarmhertighet. De wilja icke tillåta dem att förfördela sina bröder eller systrar hwarken genom ord eller gerning. De wilja icke tillåta dem att plåga något som lif hafwer. De wilja icke tillåta dem att taga fågelbo, mycket mindre att utan nödwändighet döda något djur, ware sig sniglar, maskar eller grodor, hwilka, oaktadt deras fula namn och utseende, äro lifa menlösa och ofstadliga som fåglar. Lär dem att utsträcka regeln "gör som du will hafwa gjort mot dig" till alla djur af hwarje slag som helst. Ja, de äro werkligt wisa föräldrar som aften, morgon och dagen igenom träget påyrka sina barns "wandrande i kärleken, såsom Kristus hafwer älskat oss och utgifwit sig sjelf för oss;" ihågkommande att: "Gud är kärleken och den som förblifwer i kärleken han förblifwer i Gud och Gud i honom."

Trettionde predikan.

Barns lydnad mot föräldrar.

I barn, warer edra föräldrar lydige i allt.
Kol. 3: 20.

Under många år har en strid pågått rörande frågan: "finnes det, eller finnes det icke några hos menniskan medfödda grundsatser?" Men det medgifwes enhälligt att om några wisja praktiska grundsatser af naturen finnas inplantade i människosjälén, då måste pligten att hedra våra föräldrar finnas der framför någon annan. Af forntidens författare ställes denna pligt främst af alla, och onekligen är den iakttagen af de flesta hedniska och på bildningens ståndpunkt lägst stående nationer. Wi kunna spåra den öfwerallt i Europa och Asien, uti det wilda Afrika och bland Amerikas urinbyggare. Den är icke mindre, utan twärtom mera märkbar bland bildade nationer. Sådant war förhållandet i de östra delarna af werlden, der under många tidsåldrar härden för såwål stadsmagt som bildning och religion förefans. Samma förhållande spårades sedan inom de grekiska staterna och öfwer hela romerska riket. I detta afseende synes det tydligt, att de som "icke hafwa" den skrifna "lagen, äro sig sjelfwa en lag" i det de "bewisa lagens werk wara skrifwet i deras hjertan."

2. Swarhelst Gud har uppenbarat sin wilja för menniskan, har denna lag alltid warit en del af uppenbarelsen, der den ånho blifwit utvecklad och på det kraftigaste sätt infärpt. I den af Gud åt Israels folk gifna lagen war hwarje känd öfwerträdelse af detta bud belagd med dödsstraff. Detta budet är ock ett af dem, som vår högtlöfwade Frälsare icke kom för att upplösja utan att fullberda eller stadfästa. Wid åtskilliga tillfällen bestraffade han de skriftlärde och fariseerna derför att de gjorde detta bud om intet med sina stadgar, och dermed wisade han på det klaraste sätt att förpligtelsen att hålla detta bud sträckte sig till alla tidsåldrar. Summan häraf sammanfattar apostelen Paulus i sin förmaning till Efes. 6: 1. "I barn, warer edra föräldrar lydige i Herranom," och i brefsädet till Kolosserna: "I barn, warer edra föräldrar lydige i allt."

3. Apostelen stärker denna pligt genom en trefaldig uppmaning. Det heter först i efeserbrefwet: "ty det är rättwist;" det är ett bud som förestas så såväl af rättwisän som af barnhertigheten. Det är icke mer än vår pligt, det är hwad wi äro skyldiga dem för sjelfwa vår tillvaro, hwilken wi hafwa erhållit från dem. För det andra: "det tackes wäl Herranom," det är wälbehagligt för menniskors och englars store Gud och fader, att wi skulle wisa våra naturliga föräldrar heder och lydnad. För det tredje: det "är det första bud, som löste med sig hafwer," det första bud med hwilket ett sårstildt löfte är förenadt: "på det dig må wäl gå och du må länge lefwa på jorden." Detta löfte har blifwit allmänt förstått såsom innefattande helsa och timlig wälsignelse såväl som långt lif; och wi hafwa många bewis på, att det ingår såväl i den kristna som den judiska nådeshushållningen. Den dag i dag är wisar os i rikaste mått uppfyllelsen af detta hans löfte, hwilket wi böra nog påakta.

Hwad betydelse hafwa nu dessa ord: "I barn warer edra föräldrar lydige i allt?" Sag skall med Guds bistånd först söka utthä och dernäst tillämpa dem.

I. 1. Det är af så mycken större wigt att gifwa dessa apostelens ord deras rätta tydning, alldenstund många menniskor finnas, som icke hafwa rätt förstått dem. Ståden omkring eder i werlden, icke ibland hedningar utan bland kristna, ja, bland de reformerade, hwilka hafwa de heliga skrifterna på sitt eget modersmål, huru många bland dem finnas icke, hwilka icke ens synas hafwa hört något om detta bud? Här och der finnes ett barn som lyder sina föräldrar af fruktan eller måhända af naturlig tillgifwenhet. Men huru många barn påträffar du som lyda sina föräldrar i medvetandet af, att detta är ett Guds bud? Och huru många föräldrar finner du, som med kristligt allwar inskräpt denna pligt hos sina barn? Sag fruktar, att ganska många föräldrar och barn äro helt och hållet ofunniga om allt som rör denna sak. För deras skull will jag framställa det så enkelt jag kan; men det oaktadt är jag förwissad om, att de som icke äro williga att låta sig öfwerthgas, icke skola förstå mera af hwad jag säger än om jag talade till dem på grekiska eller ebreiska språket.

2. Det inses lätt, att med föräldrar betecknar apostelen både fader och moder; ty han hänwisar till första budet, som

omnämner båda. Och huru de menliga lagarne än äro delade i i detta stycket, så gör Guds lag ingen åtskillnad utan förpligtigar oss att lyda både den ena och den andra.

3. Men förrän vi betrakta huru vi skola lyda våra föräldrar, bör det afgöras huru länge vi skola lyda dem. Skola barn lyda sina föräldrar endast till dess de kunna gå ensamma; eller till dess de begynna att gå i skola; eller till dess de kunna läsa och skrifa; eller till dess de äro så stora som deras föräldrar; eller till dess de uppnå en mogen förståndsutveckling? Nej, om de lyda endast så länge de frukta att blifwa agade eller så länge de icke på annat sätt kunna erhålla föda och kläder, hwad värde har då en sådan lydnad? Det är endast de, som lyda sina föräldrar då de kunna lefwa dem förutan och hwarken hoppas eller frukta någonting af dem, som skola hafwa pris af Gud.

4. "Men är en äldre man eller qwinna, som ingått äktenskap, fritagen från förpligtelsen att lyda sina föräldrar?" Med hänsyn till äktenskapet, så lyder ju budet, att mannen skall lemna sin fader och moder och hålla sig intill sin hustru, och genom enkel slutledning skall qwinnan äfwenledes äfwer gifwa fader och moder för att hålla sig intill sin man — i följd deraf torde det gifwas wisja fall, då de äktenskapliga pligterna måste intaga barnpligtens rum — likwäl kunna vi icke från Guds ord eller från förståndet hemta stöd för en sådan tanke, att äktenskapet skulle upphäfwa eller minsta den allmänna förpligtelsen af barnslig lydnad. Mycket mindre kan den upphäfwas eller förswagas i det att vi blifwa myndiga eller uppnå 21 års ålder. I mitt eget förhållande till mina föräldrar uppfattade jag det aldrig så. Då jag lefwat 30 år betraktade jag mig stående i samma förhållande till min fader, som då jag war 10 år gammal. Och då jag war mellan 40 och 50 år ansåg jag mig fortfarande lika förpligtad att lyda min moder i allt hwad som war Gudi behagligt, som då hon ledde mig wid handen.

5. Men hwad innefattas i budet: "I barn, warer edra föräldrar lydige i allt?" Det första i denna barnalydnad är, att intet göra, hwarken smått eller stort, som din fader eller moder förbjudit. Intet är enklare än att föräldrarnes förbud binder hwarje samwetsgrant barn, det vill säga då förbudet är i enlighet med Guds ord. Men detta är icke allt; budet innehåller

mycket mer. En öm fader eller moder torde helt och hållet ogilla hwad de likwäl icke tydligt förbjuda. Hwad är barnets skyldighet i detta fall? Huru långt bör detta ogillande uppmärksammas? Antingen det är att jemföra med ett förbud eller icke, måste hwarje barn, som vill hafwa ett obesmittadt samwete, utan twiswel behålla sig ren genom att undwika hwad som måhända torde wara ondt. Det bästa och säkraste är att intet göra som du wet dina föräldrar ogilla. Att handla på annat sätt tyckes innefatta en grad af olydnad, hwilket hwarje barn med känsligt samwete säkerligen önskar undwika.

6. Det andra som innefattas i budet är att göra allt hwad din fader eller moder bjuder dig, ware sig smått eller stort, förutsett att det icke strider mot Guds bud. I detta fall har Gud lemnat en magt åt föräldrar, som till och med enwäldsbregenter icke hafwa. Konungen har icke magt att befälla sin undersåte det allra minsta annat än hwad landets lagar ålägger honom att göra; th han har endast magt att stipa lag. Konungens wilja är icke undersåtens lag; men föräldrarnes wilja är barnens lag, och deras samweten förpligta dem att wara sina föräldrar undergifna uti allt, så framt det icke är stridande mot Guds lag.

7. Den himmelske Fadren har med beundranswärd wisdom ställt det så, att liksom föräldrarnes kraft ersätter barnets kraftlöshet och föräldrarnes förstånd barnets brist på förstånd till deß de små sjelfwa erhålla styrka och förstånd, så skall äfwen föräldrarnes wilja wara barnens ledare till deß de erhålla wisdom och erfarenhet att leda sig sjelfwa. Det första barnen hafwa att lära är, att de skola lyda sina föräldrar, wara deras wilja undergifna i all ting och detta böra de wänjas att göra långt förr än de förstå orsaken dertill, ja, och i sanning långt förr än de förstå några af religionens grundfanningar. Följaktligen uppmanar Paulus alla föräldrar att "uppföda sina barn i tuft och Herrens förmaning." Genom lämplig behandling måste deras wilja brytas i den tidigaste barndomen, och detta bör påaftas redan innan de äro i stånd att mottaga underwisning. Det första steget är derför, att böja deras wilja från första stund förståndet börjar gry hos dem, och genom att lära dem undergifwenhet för föräldrarnes wilja bereda dem för undergifwenhet under deras Faders wilja som är i himmelen.

8. Men huru få barn finnas wäl af 6 å 8 års ålder som förstå något af detta? Ack, huru skulle de kunna förstå, då ingen deruti underwisat dem? Äro icke deras föräldrar, fadren såwäl som modren, lika ofunniga om denna sak som barnen sjelfwa? Swar finna wi någon — gudsfruktigt folk inberäknadt — som har något begrepp här om? Har du icke varit närwarande då en fader eller moder sagt: "mitt barn, gör det eller det?" Och barnet har helt enkelt och bestämdt swarat: "jag will icke." Och föräldrarne hafwa lugnt låtit det passera utan någon vidare tillrättawisning. Och kan icke fadren eller modren se att de genom denna grymma försumlighet fostrat hos sina barn ett öppet upprorsinne mot sig sjelfwa, mot deras lärare, ja, mot Gud? Föräldrarne uppföda följaktligen sina barn för den ewiga elden, som är beredd åt djefwulen och hans englar! Om de allwarligt betänkte detta, skulle de hwarfen äta eller dricka eller sofwa förr än de gifwit dem en bättre lärdom och injagat skräck hos dem för att än en gång låta ett sådant djefwulst swar undfalla dig.

9. Låt mig tala ännu något litet om detta ämne med eder föräldrar som frukta Gud. Om du står i det rätta förhållandet till Gud, huru wägar du tillåta ditt barn, som är öfwer ett år gammalt att säga: jag will hwad du förbjuder eller jag will icke hwad du befäller, utan att straffa det? Swarför gör du ej slut med sådant på en gång, så att ditt barn må rädas säga om det en gång till? Har du intet förbarmande, intet medlidande för ditt barn; ingen tanke på dess frälsning eller förtappelse? Skulle du tillåta barnet att banna eller swärja i din närvaro och icke lära det afstå derifrån? Och är olydnad icke en lika säker väg till förtappelse som swordom? Hejda barnet, hejda det wid första steget! O Guds namn uppmäna jag dig dertill. "Låt icke af att tukta pilten; ty om du slår honom med ris så behöfwer man icke dräpa honom; du slår honom med ris; men du friar hans hans själ ifrån helwetet." Ordspr. 23: 13, 14. Om du icke har ett tigerhjerta, så öfwerlemnna icke ditt barn åt dess egenwilja, det är, åt djefwulen. Ehuru det är smärtsamt för dig sjelf, ryck litwäl ditt barn ur lejonets gap! Vår dina barn undergifwenhet, på det de icke skola förgås. Bröt deras egeninne, på det du må frälsa deras själar.

10. Jag känner intet bättre sätt att med tillräcklig kraft betona detta ämne och intrycka det i ditt sinne, än genom att anföra en del af ett bref, tryckt för några år sedan, hwari denna sak behandlas.

"Det första som måste göras för att fostra barnets sinne, är att besegra dess egenvilja. Att utbilda barnens förstånd är ett arbete, som fordrar tid och måste ske gradwis, men att kufwa deras egenvilja är en sak som måste ske på en gång; och ju förr desto bättre. Genom att försumma den tidiga agan tilltager deras halsstarrighet så att det blifwer omöjligt att öfwerwinna den, utan att nyttja den stränghet som är smärtsam både för dig och barnen. De föräldrar äro i sauning grymma — ehuru de allmänt anses såsom milda och skonsamma — hwilka tillåta sina barn att uppväxa i en sinnesriktning som de weta måste efteråt brytas.

"Jag påyrkar, att barnens egen wilja i tid skall kufwas, emedan detta är enda grunden för en religiös uppfostran. Då detta eftertryckligt sker är barnet förberedt att låta sig styras af föräldrarnes förstånd, till dess det sjelfst kommer till mogen insigt.

"Jag kan ännu icke lemna detta ämne. Emedan egenwiljan är roten till all synd, allt elände, så måste hwar och en som underhåller denna hos barnen, derigenom befordra deras elände och ogudaktighet, då deremot den, som qwäfwer och dödar egenwiljan föröker deras sällhet och fromhet. Detta visar sig ännu tydligare, om wi betänka att gudsfruktan är ingenting annat än att göra Guds och icke vår egen wilja samt att egenwiljan är det stora hindret för vår timliga och ewiga lycksalighet, så kan följaktligen ingen efterlåtenhet i detta fall wara en lifgiltig sak, ingen förefelse deraf kan blifwa olönt. Himmelen eller helwetet beror på detta allena. De föräldrar, som bemöda sig att kufwa detta onda hos sina barn, arbeta således i förening med Gud till själars frälsning, hwaremot de föräldrar, som försumma det, deltaga i djefwulens werk; de göra religionen omöjlig och frälsningen oupphinnelig; de göra allt hwad som i deras förmåga står för att för ewigt fördöma sina barn både till kropp och själ.

"Jag kan derför icke annat än med värma upprepa detta: bryt deras egenwilja i tid! Börja detta stora werk, förr än de kunna begynna att gå på egen hand, förr än de kunna tala rent, ja, måhända förr än de kunna tala alls. Hwad lidande det än

må förorsaka dig, besegra deras halsstarrighet, besegra deras egenwilja, om du icke vill förderfwa dina barn! Jag uppmanar dig att icke försumma, icke uppskjuta detta! Lär därför ett årsgammalt barn att frukta risjet och att icke skrifa. Våt det aldrig så hwad det skrifer efter, hwarken stort eller litet, ty i sådant fall omintetgör du ditt eget arbete. Lär det under alla omständigheter ifrån den åldern att göra hwad du bjuder det; om du tio gånger måste begråta att din aga icke har någon werkan, låt likwäl ingen öfvertala dig att det är grymt att fortsätta, nej, det är grymt att icke göra det. Bryt barnets egenwilja nu och deß själ skall lefwa och antagligen skall det wälsigna dig i all ewighet."

11. Huru fruktanswärd är deremot icke den synliga ömhet, som låter barnen hafwa sin egen wilja, och icke qwäswer jelswifheten ifrån barndomen. Här upptäcka wi första orsaken dertill, att många gudfruktiga föräldrar, som uppfostra sina barn så som om de alls icke hade någon religion, så sorgligt erfara, att barnen wid mögnare år icke hafwa någon wördnad för sina föräldrar, måhända snarare förakta dem och wisa sig färdiga att riswa ögonen ur dem. Och hwarför? Jo, därför att deras egenwilja icke i tid blef bruten; barnen lärdes icke att lyda sina föräldrar i allt, att wara deras wilja undergifna såsom om det wore Guds wilja. De fingo icke från första gryningen af förståndsutvecklingen lära, att deras föräldrars wilja war för dem Guds wilja, och att emotstå den war att uppreja sig mot Gud och öppna dörrer för all ogudaktighet.

II. 1. Må nu detta tjena såsom utthydning af texten. Jag fortgår nu att tillämpa den. Må jag då först tillämpa den på eder som äro föräldrar, och såsom sådana ålagde att underwisa edra barn. Ären I för egen del bekanta med ämnet? Ären I grundligt öfwerthgade om wigten af dessa sanningar? Hafwen I lagt dem på hjertat? Och hafwen I efterleswat dem uti handledningen af edra egna barn? Hafwen I uppfödt dem i "tuft," förr än de ännu woro mottagliga för underwisning? Hafwen I från den spädaaste barndomen brutit deras egenwilja? Och fortfarande I dermed utan afbrott i trots af motståndet från naturen och den allmänna plägseden? Hafwen I, så snart barnens förstånd börjat wakna, förklarar orsaken till edert handlingsfätt? Söken I att tydliggöra för dem att Guds wilja är den enda

lagen för hvarje förnuftig warelse? Och wisen I dem, att det är Guds wilja, att barn skola wara sina föräldrar lydige i allt? Inskärpen I detta gång på gång tills de klart uppfatta det? O, tröttnen icke i detta kärlekens werk, och edert arbete skall icke alltid wara förgäfwes.

2. Framförallt lären dem icke olydnad genom att löna dem för olydnaden. Kommen ihåg, att I gören detta hwarje gång I gifwen dem någon sak efter hwilken de strika. Och i detta stycket äro de mycket läraktiga, om I lönen dem för deras strikande skola de helt wißt snart strika igen, och det skall icke hafwa något slut om I icke gören det till en bestämd regel att aldrig gifwa dem hwad de med sitt strif wilja tilltvinga sig. Uppfostrén dem till lydnad i detta fall och det skall blifwa lätt att bringa dem till lydnad i allt annat. Hwarför skolen I icke beghinna i dag? Säkert är detta den bästa vägen, den bästa för edra egna själar. Hwarför wisen I olydnad? Jo, emedan I ären fega, emedan I saknen beslutsamhet. Och utan twiswel fordras här en icke ringa grad af tålmod, utan långt mera än hwad naturen kan framalsira. Men Guds nåd är tillräcklig för eder. I alla lifwets pligter kan en troende kristen säga med Paulus: "allting förmår jag genom Kristus, som mig mächtig gör." Hans nåd är tillräcklig att gifwa eder ihärdighet såwäl som beslutsamhet; försumlighet skulle i annat fall blifwa ett lika stort hinder som fegheten. Utan mycken ansträngning kan du icke winna segren, intet kan uträttas med lama händer. Fortsätt med ditt arbete, tröttna icke; gif "bud på bud" till deß "tålmodet har uppnått ett fullbordadt werk!"

3. Men det finnes ett annat hinder, fullt så swårt att besegra som försumlighet och feghet. Det kallas **ömhet** och genom misstag får det ofta namn af kärlek; men ack! huru wida åtskildt är den icke derifrån? Den må snarare benämnas hat, ja, hat af grymmaste slag; den förderfwar både själ och kropp i helwetet. O, lemna den ej längre rum, nej, icke ett ögonblick! O, jag beder dig om du älskar Gud, om du älskar dina barn, om du älskar din egen själ, så motarbeta denna falska ömhet med all din magt!

4. Jag har ännu ett ord att säga till föräldrar och till mödrar isynnerhet. Om, i trots af allt hwad apostelen säger, du

uppmuntrar, genom ditt exempel, dina barn att pryda sig med "gulb eller kosteliga kläder" då måste du och barnen förgås tillsammans. Men om barnen göra det, fastän du visar dem ett bättre exempel, så är det lika så wäl ditt som deras fel. Om du icke sätter några prydnader på ditt barn, som du icke själf vågar bära — hwilket skulle vara ytterst motsäggande och långt mera orsäftligt än att sätta det på din egen arm eller ditt eget hufvud — likwäl, hade du ifrån barndomen uppfostrat dem i lyd- nad för din wilja, och från två års ålder lärt dem detta bud, så skulle de icke vågat att göra din wilja emot, ware sig i stort eller litet. Dersför, när helst jag ser en fint utstyrd dotter till en enkelt klädd moder, ser jag genast att modren brister antingen i wisdom eller gudsfruktan; att hon antingen är ofunnig om sina egna eller sina barns pligter eller också efterleswer hon icke hwad hon wet.

5. Jag kan ännu icke lemna detta ämne. Jag lider af att se gudsfruktiga föräldrar tillåta sina barn öfwa samma dårskap med asseende på klädsel, som om de alls icke hade någon gudsfruktan. 3 Guds namn frågar jag eder: hwarför tillåten 3 dem att af- wika en enda hårsman ifrån edert eget exempel? "Ack, de wilja det." De wilja! Hwilkens fel är det? Hwarför bröt du icke deras egenwilja i barndomen? Gör det åtminstone nu, bättre sent än aldrig. Det skulle hafwa warit gjort förrän de fylt två år. Det kan äfwen ske wid 8 à 10 års ålder, ehuru med långt mera swårighet. Gör det likwäl nu och mottag de ökade swårig- heterna såsom en rättwis lön för din försummelse. Gör åtmin- stone nu din pligt, huru påkostande det än må wara. "3 mild- heten måttlighet," 2 Petri 1: 6. Säg icke som den dåraktiga Eli: "icke så, mina barn; det är icke godt rykte som jag hörer," i stället för att tillbakahålla dem med kraftig hand; utan tala, ehuru så lugnt som möjligt, likwäl bestämdt och afgörande: "jag will hafwa det så, gör såsom jag säger." Säg dem orsaken hwarför du själf älskar enkelhet i klädsel och hatar onödiga prydnader! Ingif dem kärlek till enkelhet i klädsel och hat till allt prål! Säg dem or- saken hwarför du själf är enkel och wisa dem att det är lika för- ständiggt för dem. Trotsa lättjan, fegheten, den dåraktiga, öfwer- drifna ömheten och tänk på målet dit du syftar! Om du älskar deras själar, se till att du kläder deras kroppar lika anspråkslöst

som din egen. Jag ålägger eder inför Gud, I mormödrar, att icke hindra edra döttrar härutinnan. Gifwen ej någon sak åt barnen, som modren nekat dem. Tagen aldrig barnens parti emot föräldrarne, tillrättawisen dem icke i barnens närvaro! Om I icke styrken deras myndighet, hwilket I ju borde göra, så förswagen den åtminstone icke; men om I ären i besittning af wisdom eller gudsfruktan, så waren dem behjelpiga i detta sant wälwilliga företag!

6. Jag wänder mig nu till eder, I barn, och särskildt till eder, som hafwen gudsfruktiga föräldrar. Om I icke hafwen Guds fruktan för edra ögon, då har jag för närwarande intet att skaffa med eder; men om I hafwen det, om I frukten Gud och åstund den att behaga honom, då önsken I äfwen att förstå alla hans bud och **det femte**¹ isynnerhet. Hafwen I lärt att förstå det? Känner I nu edra pligter mot eder fader och moder? Förstån I och betänken, att enligt Guds anordning är **deras wilja eder lag**? Hafwen I någonsin betänkt utsträckningen af den lydnad mot edra föräldrar, hwilken Gud ålägger eder genom detta bud: "I barn, waren edra föräldrar lydige i allt," utan undantag i **allt**, som är i enlighet med Guds wilja? Hafwen I hörsammat detta bud i hela dess utsträckning, eller hafwen I måhända aldrig tänkt derpå?

7. Waren ärliga mot edra egna själar! Är edert samwete rent i detta fall? Hören I intet, som I weten vara stridande antingen mot eder faders eller moders wilja? Hören I aldrig hwad han eller hon förbjudit, huru lätt det än må wara för eder själsfwa? Afstån I, så långt edert samwete medgifwer, från allt

¹ Katolska kyrkan har, antagligen till förmån för sin bilderwurm, på orätt sätt indeladt de tio Guds buden. Luthersta kyrkan har af owarfamt glibit in uti samma mistag, nemligen: att helt och hållet uteluta andra budet såsom bud, och endast använda det såsom förklaring till första budet samt, till ersättning för det utellemnade andra budet, deladt det tionde och deraf gjort två bud. Se 2 Mos. 20: 2—17. Andra budet som är oß öfwer lemnadt i 4—6 v. och utgör förbud mot bilderdyrkan, är dock ej tillräckligt omfattande såsom förklaring till första budet; ty wi kunna "hafwa andra gudar," wi kunna vara afgudadyrkare äfwen om wi icke tillbedja beläten. Många äro begifna på "girighet, hwilken afgudadyrkan är;" andra "älska wällust mer än Gud;" andra åter "hafwa buken till sin gud, och sin ära till stam tracta efter det jorden tillhör." Filip. 3: 19.

hwad edra föräldrar ogilla? Och ären I angelägna om att göra hwad helst de bjuda eder? Söken I att behaga dem, att göra deras lif så lätt och angenämt som möjligt? Hwem helst du är, som gör detta till din beständiga omsorg att behaga Gud i allting, wälsignad du af Herren! Fortgå på denna wäg, "på det dig må wäl gå och du må länge lefwa på jorden!"

8. Men du som icke har någon omtänka i detta hänseendet; som icke gör det till en samwets sak att lyda dina föräldrar i allt, utan lyder dem någon gång allt efter som det faller sig beqwämt för dig sjelf och som wid andra tillfällen följer din egen wilja; du som ofta gör hwad de förbjuda eller ogilla och försummar hwad de befalla dig att göra; om du skulle någon gång wakna upp ur din sömn och lära dig inse att du är en syndare och begynna ropa till Gud om barmhertighet, undra icke på, att du icke får något swar så länge denna tyngd af skuld hwilar på dig. Huru kan du wänta barmhertighet af Gud, förrän du lyder dina föräldrar? Men antag att du har genom ett owanligt under af barmhertighet smakat Guds förlåtande kärlek, kan du wänta att, ehuru du hungrar och törstar efter rättfärdighet, efter hela Guds beläte, efter Guds fullkomliga kärlek, att du någonsin skall erhålla det så länge du lefwer i uppenbar synd, i friwillig öfwerträdelse af en känd Guds lag, i olydnad mot dina föräldrar? Är det icke snarare ett under, att den Helige Ande icke har dragit sig ifrån dig, ett under att han ännu fortfar att sträfwa med dig, ehuru du beständigt bebröfwar honom? O, bebröfwa honom icke längre! Lyd, genom Guds nåd, dina föräldrar ifrån detta ögonblick! Så snart du kommer hem, så snart du sätter din fot inom dörren, börja då en helt ny lefnadsbana! Se på din fader och moder med nya ögon, se på dem såsom representerande din Fader som är i himmelen! Bemöda dig att utforska deras önsningar, fröjda dig uti att behaga, hjälpa och tjena dem i allting. War icke allenast deras barn utan äfwen deras tjenare för Kristi skull! O, huru skolen I icke då älska hwarandra på ett förut okänt sätt! Gud skall göra dig till en wälsignelse för dem och dem för dig. Alla omkring eder skola erfara, att Gud i sanning är med eder. "Det skola många se och frukta Herren, och hoppas uppå honom;" och frukten deraf skall fortfara, då både du och dina föräldrar äro inbergade i fadershuset derofwan.

Trettiondeförsta predikan.

Kristi kyrka.

Så förmanar jag nu eder, jag fången i Heranem, att I wandren wärdigt den kallelse, hwar-uti I kallade ären, med all ödmjukhet och saktmodighet, med tålmod. Idragande hwarandra i kärleken, winläggande eder att bewara Andens enhet genom fridens band: en kropp och en ande såsom I od kallade ären uti ett edert kallelsses hopp; en Herre, en tro, etc. Ef.4: 1—6.

1. Mycket ofta höra wi talas om kyrkan; den utgör ett dagligt samtalsämne för många; få äro likwäl de som förstå hwarom de tala, få weta hwat som menas med detta uttryck. Någon gång betecknar det en byggnad, afstild för offentlig gudstjenst; någon gång en församling eller förening af personer, som äro förenade för att gemensamt åkalla och dyrka Gud. Det är endast i denna sista bemärkelse ordet förekommer i följande afhandling.

2. Om de församlades antal är stort eller litet är icke härwidlag afgörande, th "der två eller tre äro församlade i Kristi namn, der är han midt ibland dem." Chyrianus säger: "der två eller tre troende äro samlade, der är en kyrka." I sitt bref till Filemon omnämner Paulus den kyrkan som war "i Filemons hus," hwilket tydligt visar, att till och med en kristen familj kan kallas en kyrka.

3. Åtskilliga af dem, hwilka Gud har kallat ut ifrån werlden — detta är originalordets rätta mening — förenade tillsammans i en församling, utgöra en större kyrka, såsom kyrkan i Jerusalem, det är: alla de i Jerusalem, hwilka Gud sålunda hade kallat. Men då wi betänka huru hastigt dessa förökades efter pingstdagen, är det icke antagligt att de kunde fortsara att samlas på en plats, ishynnerhet då de wid den tiden icke egde något större församlingsrum; icke heller skulle de få tillåtelse att bygga något sådant. Följaktligen måste de fördela sig öfwerallt i Jerusalem i åtskilliga särskilda församlingar. På samma sätt, då Paulus några år derefter skref till kyrkan i Rom, stälde han sitt bref "till alla Guds älskelige i Rom, kallade att wara heliga." Det kan icke an-

tagas, att de egde någon tillräckligt stor byggnad att rymma dem alla, utan de woro belade i olika föreningar, som samlade sig på olika platser i staden.

4. Första gången apostelen begagnar ordet kyrka är i hans första bref till Korinthierna: "Paulus kallad till Jesu Kristi apostel, till den Guds kyrka, som är i Korinth." Betydelsen af detta uttryck belyses af följande ord: "de helgade i Kristus Jesus, samt med alla dem, som kalla vår Herres Jesu Kristi namn uti hwart och ett rum, (icke uti Korinth allenast; följaktligen war detta ett circularbref "uti hwart och ett rum,) deras och vårt." I öfverstriften till andra Kor.-brefwet talar han ännu tydligare här om: "till den Guds församling, som är i Korinth, samt med alla de heliga, som äro uti hela Achaja." Här innesluter han tydligen alla kyrforna eller kristna församlingar, som woro i hela landskapet.

5. Ofta nyttjar han ordet i flertalsform, såsom i Galaterbrefwet 1: 2, der det heter: Paulus apostel — till de församlingar (kyrkor) i Galatien, det är: de kristna församlingar som finnas spridda i hela landet. Alla dessa ställen, många flera kunde anföras, beteckna med ordet kyrka eller kyrforna icke en byggnad der de kristna samlas, såsom det allmänt uppfattas på vårt språk, utan folket, som brukade samlas der, en eller flera kristna församlingar. Men någon gång brukas ordet kyrka i striften i en långt vidsträcktare mening, såsom innesfattande alla de kristna församlingar som finnas på jordens yta. I denna mening fatta wi ordet då wi säga: "lätom oss bedja för hela den stridande kristna kyrkan på jorden." I denna mening nyttjas det otwifwelaktigt af Paulus i hans förmaning till de äldste i Efesus Ap.-gern. 20: 28. "Så hafwer nu akt på eder sjelfwa och på hela hjorden, hwilken han hafwer förwärfwat med sitt blod." Med kyrkan eller hjorden, som här omnämnas, menas utan twifwel den allmänna eller universella kyrkan, det är alla kristna under himmelen.

6. Swilka de äro, som i verkligheten utgöra Guds kyrka, wisar apostelen utförligt och det på det klaraste och mest afgörande sätt i ofwan anförda striftspråk, hwaruti han äfwen lärar kyrkans medlemmar, huru de skola "wandra värdigt den kallelse, hwaruti de kallade äro."

7. Lätom oss först betrakta hwilka som i verkligheten utgöra "Guds kyrka." Swad betydelse har detta uttryck? Med kyrkan

i Efesus menas, såsom apostelen sjelf uttrycker det, "de heliga," de helgade personer, "som i Efesus woro," och der samlades för att tillbedja Gud Fadren och hans Son Jesus Kristus, antingen de gjorde detta på en eller, såsom wi lämpligt kunna antaga, på olika platser; men det är kyrkan i allmänhet, den universella eller allmänna kyrkan, hwilken apostelen här betraktar såsom en lekamen, innefattande icke endast de kristna i Filemons hus eller någon särskild familj, icke endast de kristna i en församling, i en stad, ett landskap eller en nation, utan alla menniskor på jordens yta, på hwilka denna beskriifning kan tillämpas. De olika särskildheter, som förefinnas, skola wi nu omsorgsfullt betrakta.

8. Der är "en Ande," som lifwar dem alla, alla de lefwande medlemmarne af Guds kyrka. Några antaga att härmed menas den Helige Ande, källan till allt andligt lif, och säkert är, att "om någon icke hafwer Kristi Ande, hörer han honom icke till." Andra tro att dermed menas de andeliga gåfwor och det heliga själstillstånd, hwilka omnämnas i det följande.

9. I alla, som mottaga denna ande, finnes "ett hopp" fullt af obödlighet. De weta att döden icke upphäfwer deras tillwaro, deras utsigter sträcka sig bortom grafwen. De kunna förtröstansfullt säga: "wälsignad ware Gud och vår Herres Jesu Kristi Fader, som oß för sin stora barmhertighet har födt på nytt till ett lefwande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse ifrån de döda, till ett oförgängligt, obesmittadt och owanfseligt arf, hwilket i himmelen förwaradt är åt oß, som med Guds magt bewarens genom tron till salighet."

10. Der är "en Herre," som nu har herrawälde öfwer dem, som har upprättat sitt rike i deras hjertan och regerar öfwer alla dem som äro delaktiga af detta hopp. Att lyda honom, att löpa på hans budords wäg, är deras ära och fröjd. Och under det de göra detta med ett "willigt sinne," äro de såsom woro de "sittande i himmelska platser med Kristus Jesus."

11. Der är "en tro," hwilken är Guds fria gåfwa och denna är medlet till deras hopp. Detta är icke endast en hednings tro, nemligen den tron att det finnes en Gud och att han är nådig och rättwis och följaktligen lönar dem som upprigtigt söka honom. Icke heller är det endast en djefwuls tro, ehuru denna går mycket längre än den förra, ty djefwulen tror och kan ej annat än tro

allt det wara sant, som är skrifwet både i gamla och nya testamentet. Nej, den tro hwarom här talas är den Thomas hade hwilken lärde honom att med helig frimodighet säga: "min Herre och min Gud;" det är den tro, som sätter hwarje sann kristen i stånd att som Paulus bekänna: "det jag nu lefwer, lefwer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig."

12. Der är "ett dop," hwilket är det yttre tecknet, hwilket vår enda Herre har behagat förordna för att beteckna alla de inre, andeliga nådegåfwor som han beständigt meddelar åt sin kyrka. Det är lifaledes ett dyrbart medel, hwarigenom denna tro och hopp gifwas åt dem, som upprigtigt söka honom. Några hafwa wisserligen sökt uttyda detta i bildlig mening, såsom om det betecknade eller hänwisade till den Helige Andes dop, hwaras apostlarna blefwo delaktiga på pingstdagen, och hwilket i större eller mindre grad gifwes åt alla troende; men det är en fastställd regel wid all utläggning af bibelordet, att aldrig afwika från den enkla bokstafliga meningen, så framt den icke innefattar en orimlighet. Desutom skulle det sålunda uppfattadt, blifwa ett onödigt återuppreparande, emedan dessa orden tilläggas: "der är en Ande."

13. Der är "en Gud och allas Fader;" Fader åt alla, som hafwa "barnskapets Ande, hwilken ropar i deras hjertan: Abba Fader;" hwilken beständigt "wittnar med deras ande, att de äro Guds barn," barn af honom som är "öfwer alla" — den Allrahögste, skaparen, uppehållaren, werldsaltets styresman: och "genom alla" — uppfyllande alla rum, uppfyllande himmel och jord: och "i alla" — på ett särskildt sätt lefwande i dem, som äro "en kropp och en ande:" görande deras hjertan till sin älskade bostad, till tempel för den inneboende Guden.

14. Här är alltså ett tydligt oemotsägligt swar på den frågan: hwad är kyrkan? Den allmänna eller universella kyrkan är alla personer i werlden, som Gud har kallat ut ur werldshopen, och omskapat enligt föregående beskrifning, så att de äro "en kropp," förenade genom "en ande" och hafwa "en tro, ett dop, en Gud allas Fader, hwilken är öfwer alla, genom alla och uti alla."

15. Den del af denna stora kropp, af den allmänna kyrkan, som behor ett rike eller utgör en nation, kunna wi lämpligt kalla en nationalkyrka, såsom franska kyrkan, engelska kyrkan, skotska

kyrkan. En mindre part af denna allmänna kyrkan äro de kristna som bebo en stad eller by, såsom kyrkan i Efesus och de andra sex kyrkorna som omnämnas i Uppenbarelsebofen. Två eller tre troende kristna, som äro förenade med hwarandra, äro i ordets mest inskränkta mening en kyrka. En sådan war kyrkan i Gilemons och i Nymphas hus, omnämnd i Kol. 4: 15. En särskild kyrka kan därför bestå af ett antal medlemmar, ware sig att de äro två eller tre personer eller också två eller tre millioner. Men antingen antalet är större eller mindre bör samma begrepp fortfarande bewaras. De äro "en kropp och hafwa en ande, en Herre, en tro, ett dop en Gud och allas Fader."

16. Detta är helt öfwerensstämmande med engelska kyrkans nittonde artikel, endast att den innefattar något mera än apostelens framställning

"Om kyrkan.

"Kristi synliga kyrka är en församling af troende personer, i hwilken Guds rena ord predikas och sakramenterna rätt utdelas."

Det bör bemärkas att wid samma tid engelska kyrkans trettio-nio artiklar woro uppsatta för att offentliggöras, blef en latinsk öfversättning deraf genom samma myndighet offentliggjord, i hwilken dessa ord förekomma: "hætus credentium" **en församling af troende**; tydligt wifande, att författarena med **troende personer** tänkt sig sådana i besittning af **lefswande tro**, hwarigenom artiklarne föras ännu närmare i öfwerensstämmelse med apostelens framställning.

. Men det kan betwiflas, huruvida artikeln talar om någon särskild kyrka eller om den allmänna kyrkan. Benämningen "kyrkan" tyckes hafwa afseende på den allmänna kyrkan, men i de andra delarna af artikeln omnämnas särskildt kyrkorna i Jerusalem, Antiochien, Alexandria och Rom. Måhända den war affedd att beteckna både det ena och det andra; att beskrifwa den allmänna, såväl som att fästa afseende wid de särskilda kyrkor, hwarutaf den allmänna kyrkan är sammansatt.

17. Sedan wi betraktat detta, är det lätt att beswara frågan: hwad är engelska kyrkan? Den omfattar de medlemmar af den allmänna kyrkan som bo i England. Den engelska kyrkan är den kropp (af menniskor) i England, inom hwilken der är "en ande,

ett hopp, en tro, ett dop och en Gud, allas Fader." Endast en sådan tropp utgör engelska kyrkan enligt apostelens lära.

18. Men beskrifningen på en kyrka, sådan den betecknas i artikeln, innefattar icke endast detta utan mycket mer genom det anmärkningsvärda tillägget: "i hwilken Guds rena ord predikas och sakramenterna rätt utdelas." Enligt denna beskrifning äro de församlingar i hwilka Guds rena ord — ett starkt uttryck — icke predikas, ingen del hwarken af engelska eller allmänna kyrkan, icke heller de i hwilka sakramenterna icke rätt utdelas.

19. Jag vill icke åtaga mig att förswara noggranheten af denna beskrifning. Jag vågar icke att från den allmänna kyrkan utesluta alla de kyrkor i hwilka någon oskriftenlig lära, som icke kan bewisas vara Guds rena ord, någon gång, ja ofta, predikas; icke heller de kyrkor, i hwilka sakramenterna icke rätt utdelas. Wore det så, då utgör romerska kyrkan icke någon del af den allmänna kyrkan, emedan i densamma hwarken "Guds rena ord predikas" eller "sakramenterna rätt utdelas." Hwilka de än må vara som hafwa "en Ande, ett hopp, en Herre, en tro en Gud och allas Fader," dem kan jag utan farhåga flytta inom den allmänna kyrkans gränser. Jag kan wäl öfwerse med deras orätta gudstjänstbrut; icke heller skulle jag hafwa något emot att emottaga dem såsom medlemmar af engelska kyrkan, om de sjelfwa wille ansluta sig till densamma.

II. Wi öfwergå nu till andra ämnet: hwad är det att "wandra wärdigt den kallelse, hwaruti wi kallade äro?"

20. Det bör alltid ihågkommas att ordet *wandra* i apostelens språk har en mycket widsträckt betydelse. Det innefattar alla våra inre och yttre rörelser, alla våra tankar, ord och handlingar. Det syftar icke endast på, allt hwad wi göra utan på allt hwad wi antingen tala eller tänka. Det är därför en icke ringa sak att i denna mening af ordet, "wandra wärdigt den kallelse hwaruti wi kallade äro;" att tänka, tala och handla wid hwarje tillfälle på ett sätt, som är wärdigt vår kristna kallelse.

21. Wi äro för det första kallade att wandra "med all ödmjukhet;" att hafwa "det sinne uti oss, som war i Kristus Jesus;" att "icke tänka högre om oss sjelfwa än wi böra tänka;" att vara små, fattiga, ringa och eländiga i våra egna ögon; att känna oss sjelfwa såsom wi och kända äro af honom för hwilken alla hjertan

äro uppenbara; att vara djupt medvetna om vår egen owärdighet, om vår natur's fullständiga förderf, i hwilken intet godt bor, benägna som wi äro till allt ondt, motsträfwiga för allt godt, så att wi äro icke endast sjuka, utan "döda i öfwerträdelser och synder," till deß Gud blåser på de torra benen och skapar lif genom sin muns Andä. Antag att detta är gjordt; antag att han nu gjort oss lefwande, inblåst lif i våra döda själar; huru mycket af det köttsliga sinnet qwarblifwer icke ännu? Huru benägna äro icke ännu våra hjertan att afwika från lefwande Gud? Hwilkens dragning till synden kännes icke ännu i våra hjertan, ehuru wi weta att alla våra synder "som skedda äro under Guds tålmod," nu äro förlätta? Och huru mycken synd widläder icke, trots allt vårt bemödande, både våra ord och handlingar? Hwem kan vara fullt öfwertrygad om huru mycket som ännu finnes qwar af hans naturliga fiendskap till Gud eller huru långt aflägsen han ännu är från Guds liknelse, genom den ofunnighet som är i honom?

22. Ja, antag att Gud nu renat våra hjertan och utrotat den sista qwarlefwan af synden; wi kunna likwäl icke behålla den fulla kännedommen om vår egen hjälplöshet, vår yttersta oförmåga till allt godt, om wi icke hwarje stund, ja, hwarje minut, erhålla nya krafter af höjden? Hwem är i stånd att tänka en god tanke eller att uppväcka ett godt begär, annat än genom den allsmågtiga kraften, som "werkår i oss både wilja och gerning efter sitt goda behag?" Wi äro i behof, äfwen i detta nådestillstånd, af en djup och beständig öfwertrygelse härå, i annat fall skulle wi ständigt löpa fara att beröfwa Gud hans ära, genom att berömma oss af det wi undfått, såsom om wi icke hade undfått det.

23. Då vår själs innersta är helt och hållet genombrännt af denna känsla, återstår att wi blifwa uppfyllda af ödmjukhet. Detta ord, nyttjadt af apostelen Petrus, tyckes innefatta att wi blifwa ifflädda och betäckta dermed, såsom med en mantel; att wi blifwa allt igenom ödmjuka, både inwärt och utwärt; att den må genomtränga allt hwad wi tänka, tala och göra. Måtte alla våra handlingar flyta från denna källa: måtte alla våra ord andas ödmjukhet, på det alla menniskor må känna, att wi hafwa warit med Jesus och att wi hafwa lärt af honom att vara "ödmjuka af hjertat."

24. Och sedan wi lärt af honom som war lifa mild som ödmjuk af hjertat, äro wi i stånd att "wandra med all ödmjukhet och saktmodighet;" ja, sedan wi lärt af honom som lärde såsom ingen menniska har lärt, att wara mild såwäl som ödmjuk af hjertat! Det innefattar icke endast en magt öfwer wrede, utan öfwer alla häftiga och pinsamma passioner; det innefattas att hafwa alla våra sinnesrörelser rätt ordnade, ingen af dem hwarfen för stark eller för swag, utan alla öfwerensjämmande med hwarandra, alla underordnade vårt förstånd, och förståndet styrkt af Guds Ande. Låt denna sinnesjemnhet styra hela din själ, på det alla dina tankar må flyta i en jemn ström och hela strömmen af dina ord och handlingar flyta till detta mål! I detta "tålamod" skall du då "bewara din själ;" hwilken icke är din egen, så länge du fringföres af häftiga passioner. Härigenom skola alla menniskor förstå, att wi i verkligheten äro den milde och ödmjuka Frälsarens efterföljare.

25. "Med tålamod." Detta ord är nära beslägtadt med saktmodighet men innefattar något mera. Det tillsför oss den redan vunna segern öfwer alla våra plågsamma sinnesrörelser, äfwen som öfwer alla mörkrets magter, öfwer alla anfall af onda menniskor och onda andar. Det är ett tåligt uthärdande af allt motstånd och orubblighet, under det alla vågor och stormar gå öfwer oss. Tålamodet, ehuru än så ofta förolämpadt, är dock fortfarande detsamma lugna och jemna sinne, som aldrig öfwerwinnes af det onda, utan öfwerwinnet det onda med det goda.

26. "Fördragande hwarandra i kärlek." Detta tyckes innebära icke endast att wi aldrig harmas öfwer någon oförrätt; att wi icke hämnna oss sjelfwa, skada eller bedröfwa hwarandra, hwarfen med ord eller gerning, utan äfwenledes att wi bära hwarandras bördor, ja, och mildra dem genom hwarje medel som står oss till buds. Det innefattar att wi deltaga med våra bröder i deras sorger, lidanden och swagheter, att wi stödja dem då de stå i begrepp att swigta under sina bördor; att wi bemöda oss att upplyfta de domade händerna och styrka de swaga knän.

27. Sanna medlemmar af Kristi kyrka "winlägga sig" med all möjlig flit, med all omsorg och möda, med outtröttligt tålamod, (och allt skall ofta blifwa litet nog,) att "bewara Andens enhet genom fridens band;" att bewara samma ande af ödmjukhet och

mildhet, af tålmod, saktmodigt fördragande och kärlek; och alla dessa sammanförda och knutna tillsammans genom det heliga bandet, "Guds frid" uppyllande hjertat. Endast på sådant sätt kunna vi blifwa och fortfara att wara lefwande medlemmar af den kyrka som är Kristi lekamen.

28. Af hela denna betraktelse wisar det sig tydligt hwarför kyrkan i gamla artikeln (wanligen benämnd "den apostoliska") kallas **helig**. Vi bruka säga "den heliga, allmänliga kyrkan." Huru många beundransvärda orsaker hafwa icke blifwit uppgifna för att förswara denna benämning? En lärd man säger oss: "kyrkan kallas helig, emedan Kristus hennes hufwud är helig." En annan framstående författare försäkrar oss, att "den kallas helig emedan alla dess förordningar äro afsedda att befordra helighet." Återigen en annan, "emedan vår Herres **afsi**gt war att alla medlemmarne af kyrkan skola wara heliga." Nej, den kortaste och enklaste orsaken som kan anföras, och den enda sanna, är: kyrkan kallas **helig**, emedan den är helig, emedan hwarje **werkl**ig medlem deraf är "helig" — ehuru i olika grad — "såsom han hwilken kallat dem, är helig." Huru tydligt är icke detta! Om kyrkan i sjelfwa sin sammanfattning är en tropp af troende, då kan ingen menniska, som icke är en på Kristus troende, wara medlem af densamma. Om hela denna tropp är förenad genom en ande, egande en tro och ett deras kallelses hopp, då måste det wara klart att den som icke har denna ande, denna tro och detta hopp, icke är någon lem af denna tropp. Häraf följer icke endast att ingen allmän swärjare, ingen sabbatsbrytare, ingen drinkare, ingen liderlig, ingen tjuf, ingen lögnare, ingen som lefwer i någon yttre synd, utan äfwen att ingen som är under wredens eller högmödet's magt, ingen som älskar werlden, med ett ord, ingen som är död för Gud, kan wara medlem af hans kyrka.

29. Kan då någonting wara mera orimligt än att sådana ropa **kyrkan**, **kyrkan**, och göra fordran på att wara ganfka nitiska för dess bestånd, ja, ifriga försvarare af densamma; under det de för egen del hwarfen hafwa lott eller del deruti; och i sanning icke weta hwad kyrka är! Lifwäl är Guds hand med häruti, äfwen i detta hänseende skönjes hans spår, hans underbara wisdom, styrande deras misstag till hans egen ära, bjudande "jorden att hjälpa qwinnan!" Inbillningen att de äro medlemmar af denna

kyrka, leder werldsliga personer att beständigt förswara henne, i annat fall skulle utswarne, som omgifwa den lilla hjorden på alla sidor, inom kort sönderriswa den. Af denna orsak är det icke wisligt att reta dem mera än hwad som är oundwikligt. Twärtom, låtom oss just af denna orsak, om det är möjligt, "så mycket som till oss står, hafwa frid med alla menniskor;" så mycket mera som wi icke weta huru snart Gud äfwen kan falla dem ut ur sätans och försätta dem i sin älskelige Söns rike.

30. Må de, som äro verkliga medlemmar af kyrkan, se till att de under hela tiden wandra heligt och ostraffeligt i alla hänseenden! I ären werldens ljus; I ären en stad bygd på ett berg och som icke kan döljas. O, låten edert ljus lysa för menniskforna! Wisen dem eder tro med edra gerningar! Låten dem se uti hela eder umgängelse, att edert hopp är till det som ofwantill är! Låten alla edra ord och handlingar uppenbara den Ande, hwar efter I ären nämnda! Framför allt, låten eder kärlek öfwerflöda! Låten den sträcka sig till hwarje menniskobarn! Låten dem rikligen öfwerflöda till hwarje Guds barn! Och låten härigenom alla menniskor weta hwillets lärjungar I ären, "emedan I älfen hwarandra!"

Trettiondeandra predikan.

Kyrkliga söndringar.

På det i Iesamen ingen söndring må wara.
1 Kor. 12: 25.

1. Om det finnes något ord i vårt språk så obestämdt till sin bethydelse som ordet kyrka, då är det ett som står i nära frändskap dermed, nemligen: ordet "söndring" eller "parti." Det har warit föremål för oräfneliga twister under många århundraden; och närpå oräfneliga äro de böcker, som inom kristenhetens länder blifwa författade rörande kyrkliga söndringar. En stor mängd af dem hafwa blifwit tryckta i vårt land, särskildt under sista och i början af närwarande århundradet. Personer med det skarpaste

förstånd och den mest omfattande lärdom hafwa använt all sin förmåga både i tal och skrift på denna frågas lösning. Dessa skrifter hafwa till en del frammanats af nödvändigheten, sedan den stora skiljemuren uppdrogs mellan romerska och reformerta kyrkan. Söndring och kätteri äro förebräelser, som medlemmarne af romerska kyrkan aldrig försummat att anföra mot dem, som skilt sig från henne; sådant har spsjelsjatt både tankar och penna hos de sliktligaste stridskämparne inom båda lägren. Alla hafwa i allmänhet wid stridens början varit förwissade om segren, tagande för afgjort, att kraften af deras bewis woro så stor, att ingen rätttänkande person skulle kunna motstå densamma.

2. Anmärkas måste likwäl, att högst litet godt blifwit uträttadt genom dessa strider. Högst få af de varmaste och sliktligaste skriftställare hafwa förmått öfwerthga sina motståndare. Efter allt som blifwit sagdt, äro katolikerna fortfarande katoliker och protestanterna äro protestanter. Lika liten framgång hafwa och de haft, som så hästigt twistat angående söndringen inom engelska kyrkan. De som skilde sig från henne blefwo bestylda för söndring; men lika ifrigt hafwa de förnekat anklagelsen och ingen har kunnat öfwerthga motståndaren, hwarfen från ena eller andra sidan.

3. Den förnämsta orsaken, hvarför dessa strider hafwa varit så gagnlösa, hvarför så få på hwardera sidan hafwa blifwit öfwerbewista, är den, att de sällan öfwerensstämma i sin tolkning af ordet "söndring," hvarom striden gällt, och då de icke fastställt des bethydelse förrän de börjat striden, så kunna de fortsara att strida i hela sin lifstid, utan att komma ett steg framåt, utan att förmå närma sig hwarandra.

4. Det är likwäl ett ämne af stor wigt, i annat fall skulle apostelen Paulus icke hafwa talat så omständligt derom. Det är derför högst nödwändigt att wi betrakta:

I. Söndringens bestaffenhets och

II. Det onda deruti.

I. 1. Detta är så mycket mera af nöden då bland de oräkneliga böcker, som blifwit skrifna angående ämnet både af katoliker och protestanter, det är swårt att finna någon enda, som förklarar det på skriftenligt sätt. Hela romerska kyrkan menar med söndring en skilsmessa från deras kyrka och nästan alla våra

egna författare förklara det såsom en skilsmessa från engelska kyrkan. Sålunda börjar både den ene och den andre på orätt sätt och stapplar öfver hvarandra tröskeln. Hvar och en skall klart inse detta, då han lugnt betraktar de olika texterna, i hvilka ordet *föndring* förekommer. Af hela deras innehåll framgår det, att apostelen icke dermed antyder skilsmessa från någon kyrka, hvarken allmän eller särskild, hvarken från den katolska eller någon nationalkyrka, utan en *föndring inom* någon af dem.

2. Låtom oss börja med första stället, der Paulus nyttjar ordet. Det är i 1 Kor. 1: 10. Der lyda orden: "jag förmanar eder, käre bröder, wid vår Herras Jesu Kristi namn, att I talen alla ett och att ibland eder icke må vara *föndringar*." Grundtextens ord är: (*σχίσματα*.) Kan något vara tydligare än att *föndringen*, hvarom här talas, icke var en skilsmessa ifrån, utan en delning af den Korinthiska församlingen? Förden skull följa orden: "utan att I ären fullkomnade uti ett sinne och en mening." Du ser häraf, att en "förening i sinne och mening" var hvarjans motsats till *föndringen* i Korinth. Detta var följaktligen icke en skilsmessa från kyrkan eller den kristna församlingen i Korinth, utan en delning *inom* kyrkan, en skiljaktighet i sinne och meningar (måhända äfven i erfarenheten) hade uppstått bland dem, som det oaktadt fasthöllo den yttre föreningen såsom förut.

3. Af hvad beskaffenhet denna Korinthiska *föndring* var, är ännu tydligare fastställt — om något kan vara tydligare — genom orden som omedelbart följa: "jag menar detta," — detta är den *föndring* hvarom jag talar; I ären delade i olika partier, några af eder föredraga och framhålla en predikant, andra en annan; — "hvar och en af eder säger: jag är Paulist, jag är Apollist, jag är Refist." Hvem ser icke, att *föndringen*, för hvilken apostelen här förebrår dem, är hvarken mer eller mindre än splittning i olika partier till följd af att de föredrogo den ene eller den andre predikanten? Dylika *föndringar* må hvar och en kristen inom hvarje religiös förening waksamt motarbета.

4. Det andra stället der apostelen nyttjar samma ord, är 1 Kor. 11: 18, "när I kommen tillsammans i församlingen — den kristna föreningen — hörer jag att ibland eder är *föndringar*." Här är grundtextens ord likaledes *σχίσματα*. Men af hvilken beskaffenhet woro dessa *föndringar*? Apostelen berättar

oß det i 20 v.: "när I nu kommen tillsammans," föregifwande ässigten wara att hålla Herrens nattward, "tager hwar och en sin egen måltid i förwäg," såsom om det wore en hwardaglig spisning. Af hwilken bestaffenhet war då föntringen? Den bestod deruti, att de wid deras sammankomst delade sig i små partier, hwilket uppväckte wrede och förbittring hos det ena mot det andra.¹

5. Det förtjenar war synnerliga uppmärksamhet, att apostelen i detta kapitel nyttjar ordet (parti) **kätteri**, såsom helt och hållet liktydigt med ordet **föntring**. "Jag hörer" säger han i v. 18, "att ibland eder uppstått föntringar, och till en del tror jag det." Dernäst tillägger han i v. 19, "th ibland eder måste (föntringar) **partier** wara — ett annat ord af samma mening — på det de rättssinnige måge warda uppenbara ibland eder;" såsom wille han säga: "Gud tillåter i sin wisdom ett sådant ofskick, på det de rättssinnige må blifwa uppenbara, att deras hela hjerta är rätt för honom." Begreppet **parti**, som blifwit så förwringdt och så hårdt flandradt, under många århundraden, såsom om det betecknade willfarande åsigter, åsigter som wore stridande mot den "tro som en gång helgonen öfwerlemnad war;" — hwilket har warit förewändning att förstöra fräder, döda nationer och utgjuta sjöar af ofskydigt blod — har icke den minsta hänthydan till åsigter, ware sig att de äro rätta eller orätta. Dermed menas helt enkelt: — öf-

¹ Bör man icke bemärka — för att här göra en liten afwikelse för deras skull, som plåga sig med onödigt bekymmer angående denna sak — att det syndiga förhållande, hwarför apostelen i detta kapitel bestraffar de korinthiska nattwardsgästerna, i allmänhet helt och hållet missuppfattas? Det war just detta och ingenting annat: "när de kommo tillsammans wid nattwarden höll hwar och en sin egen måltid och det på ett sådant ofskickligt sätt, att under det den ene hungrade, öfwerlastade sig den andre, v. 21. Apostelen säger att de på sådant sätt åto och drucko en dom öfwer sig — icke en förbömelsens dom, hwilket är en missuppfattning af ordet, utan en timlig dom, hwilken ofta förkortade deras lif. "Förbensskull — emedan I på detta sätt synen — äro många sjuka och swaga ibland eder." Gif här akt på twenne omständigheter! 1. Hwaruti bestod Korinthernas synd? Märk det wäl och glöm det icke! Det war, att "hwar och en tog sin egen måltid" på det ofskickliga sätt, att, under det somliga hungrade, woro andra öfwerlastade. 2. Hwad war domen? Det war lekamlig swaghet och sjukdom (se v. 30.) hwilket måste sluta med döden om de icke bättrade sig. Men hwad är detta för dig? Du kan icke begå denna synd, följaktligen kan du icke komma under denna dom.

werallt der det förekommer i skriften — söntringar eller partier inom någon kristlig församling.

6. Det tredje och enda återstående ställe i detta bref, der apostelen nyttjar ordet söntring, är 25 v. i 12 kap., der han talar om lekamen, församlingen, hwarmed han tyckes beteckna den allmänna församlingen, hela Kristi lekamen. Han anmärker: "Gud har så fogat lekamen tillhopa, att han åt de lemmar, hwilka något fattades, gifwit deß mera heder, på det i lekamen ingen söntring må wara," v. 24, 25; omedelbart derefter fastställer han meningen af sitt ord: "utan alla lemmar må, den ena för den andra, hafwa samma omsorg, och om en lem lider så lida alla lemmarna med, och om en lem warder härlig hållen, så fröjda sig alla lemmarna med." Det är lätt att inse det ordet "söntring" här betecknar bristen på en öm omsorg om hwarandra. Dermed åsyftas otwifwelaktigt en delning af känslor hos några af dem mot deras bröder, en delning af hjertan, och derifrån härleddes sig partierna, ehuru de fortfarande stodo i yttre förening med hwarandra och fortforo att wara medlemmar af samma yttre församling.

7. Men mot det påstående att parti och söntring är en och samma sak tyckes en gensägelse wara att påakta. "3 2 Petri 2: 1 tages ordet parti i en helt annan mening." Apostelens ord hafwa följande lydelse: "Så woro och ibland folket falska profeter, såsom och ibland eder skola uppstå falska lärare, hwilka skola införa förderfliga partier och förneka Herren, som dem köpt hafwer." Man kan likwäl ej finna, att apostelen Petrus inlägger i ordet "partier" någon annan betydelse än apostelen Paulus. Till några andra åsigter, ware sig goda eller onda, hänwisar icke ens detta bibelställe. Här wisas swarare, att desse "falske lärare" skulle införa, eller gifwa anledning till "förderfliga partier, hwilka förneka Herren som dem köpt hafwer;" och sådana partier öfverswämma nu den kristna werlden.

8. Jag skall blifwa tacksam mot hwar och en, som kan wisa mig något annat ställe der ordet söntring finnes. Jag påminner mig endast dessa tre, och det är tydligt för hwarje opartisk läsare, att ordet på dessa ställen icke hänthder på stilismessa från någon kyrka eller kristlig församling, hwarken med eller utan orsak; så att den möda och ihärdighet, ja, all den lärdom, som blifwit

nedlagt både af katoliker och protestanter wid nedskrifwandet af hela böcker mot söndringar, såsom en skilsmessa ware sig från den romerska eller från den engelska kyrkan, hafwa medfört högt ringa nytta. De hafwa sättat mot skuggor af sin egen inbillning; wåldsam samt fördömet en synd, som icke eger någon tillwaro annorlunda än i deras egen inbillning, som icke en gång blifwit förbjuden, nej, icke ens omnämnd hwarken i gamla eller nya testamentet.

9. Men finnes ingen synd, liktydig med den, som så många lärda och fromma skriftställare hafwa kallat söndring, och för hwilken alla medlemmar af en kristlig församling böra omsorgsfullt åtwarnas? Jag twiflar icke på att den ju finnes, kan icke heller säga, huruvida icke äfwen det i en wiß mening bör kallas söndring, då någon **utan orsak** skiljer sig ifrån en förening af **lewande kristna**. Det finnes ingen orimlighet uti att taga ordet i denna mening — ehuru det strängt taget icke är skriftenligt. Säkert är att alla medlemmar af kristna församlingar omsorgsfullt borde warnas för detta; ty huru obetydlig saken än må synas wara och huru otydlig den än må anses, söndring äfwen i denna mening är i sig sjelf ett ondt och medför skadliga följder.

10. Det är i sig sjelft ett ondt. Att skilja sig från en församling af lewande kristna, med hwilka man förut war förenad, är ett sorgligt brott mot kärlekens lag. Att förena oß tillsammans är kärlekens egenhet och bestäffenhet, och ju större kärleken är, desto innerligare är föreningen; och så länge den fortfar i sin styrka, kan ingenting åtskilja dem, hwilka kärleken har förenat. Det är endast då vår kärlek har förkolnat, som wi kunde tänka på att skiljas från våra bröder, och detta är i sanning förhållandet med hwar och en som frivilligt skiljer sig från sina bröder. De **föregifna** orsakerna till skilsmessa kunna wara oräkneliga, men saken af kärlek är alltid den **verkliga** orsaken, i annat fall skulle de fortfarande "hålla Andens enhet genom fridens band." Det är för den skull motsatsen till alla dessa Guds bud, hwaruti broderlig kärlek föreskrifwes; motsatsen till den förmaning apostelen gifwer oß i Ebr. 13: 1, "blifwen fasta i broderlig kärlek;" motsatsen till budet i 1 Joh. 4: 7, "mina käraste älskom hwarandra;" motsatsen förnämligast till vår högtlofwade Trälsares ord: Joh. 15: 12, "detta är mitt bud; ~~att~~ **om** I skolen älska eder inbördes, såsom jag hafwer älskat eder;" ja, "deras" säger han "skola alla

förstå att I ären mina lärjungar, om I hafwen kärlek inbördes." Joh. 13: 35.

11. Och liksom en sådan stilsmesa i sig sjelf är ond, warande ett brott mot den broderliga kärleken, så framalsirar den onda frukter, ja, sakentligt de skadligaste följder. Den gifwer rum för alla **kärlekslösa** sinnessyttringar, både hos oss sjelfwa och hos andra. Den framtvingar en hel här af onda misstankar, hårda och kärlekslösa omdömen om hwarandra; den gifwer anledning till förolämpningar och wrede, som uppstå så wäl hos oss sjelfwa som och hos våra bröder, hwilka, om de icke genast motarbetas, kunna uppväcka hos oss bitterhet, hämnd, och inrotadt hat, hwilket, hwarhelt det finnes, skapar ett helwete här, och är en förelöpare till de ewiga qwalen på andra sidan grafwen.

12. Men de onda följderna af detta slags söndring in-
sfränka sig icke allenast till hjertats känslor. Onda sinnessyttringar kunna icke länge stanna inom oss, förr än de utbryta i det yttre. "Hwad hjertat är fullt utaf, det talar munnen." Såsom den, hwilkens hjerta är fullt med kärlek, "öppnar sin mun med wisdom och på hans läppar är mildhetens lag," så äfwen den, hwilkens hjerta är fullt af fördomar, partisthet, wrede, misstänksamhet eller något annat owänligt i sinnelaget, han skall helt säkert öppna sin mun på ett sätt, som är öfwerensstämmande med hans sinnesriktning. Härifrån skall då utgå, om icke lögn och wrede, hwilket swärligen kan undwiskas, likwäl bittra ord, förtal, baktal och ondt tal af alla möjliga slag.

13. Från onda ord, från förtal, baktal och ondt tal, huru många onda gerningar framflyta icke naturligen derifrån? Wrede, afund, orätta sinnessyttringar af hwarje slag insfränka sig icke endast till ord, utan leda beständigt menniskan till alla slags ogudaktiga och orättwisa handlingar. En rik skörd af alla dessa mörkrets verk se wi då insamlad. Tusentals själar — icke så ibland dem wandrade en gång i Guds ansigtes ljus — blifwa slutligen bortförda från fridens väg och sist uppslukade af det ewiga föderfwet.

14. Wäl må vår högtlofswade Herre säga: "we werlden för förargelse stull; dock förargelse måste ju komma!" Ja, ett stort antal af dem måste nödwändigt uppstå, då en brytning af detta slag sker i någon kristen församling, under det de, som lemna den,

bemöda sig att rättfärdiga sig själfwa genom att döma dem, från hwilka de utgått, då dessa å andra sidan tillbakawisa anklagelsen, och bemöda sig att lägga skulden på motparten. Men huru be-
dröfwas icke Guds Heliga Ande af alla dessa brytningar! Huru hindras han icke i sina milda verkningar på själarne! Partier och förändringar i ordets skriftliga mening skola förr eller senare blifwa en följd häraf, hwarigenom kärleken i många warder för-
tolnad. Hungern och törsten efter Guds rättfärdighet — efter hans wälbehag, efter hans belätes upprättande i själen — aftager; den brinnande nitälskan, hwaraf så många förr woro uppsylda, att få befrämja Guds werk i brödernas själar, aftynar till det den, allt efter som förargelserna tillwäxa, gradwis bortdör. Och i samma mån som Andens frukter wißna och förswinna, så töttets gernin-
gar öfwerhanden, hwilka fullständigt förstöra först det kristliga lif-
wets inre kraft och dernäst det yttre form. Dessa slutledningar äro icke tomma inbillningar utan nakna verkligheter. På sådant sätt hafwa förhållandena om och om igen gestaltat sig under de sista trettio å fyratio åren, och alla dessa bittra frukter hafwa, så-
som wi öfwerallt sett, förändringarna framafstrat.

16. Och hwilken stötesten lägges icke här i wägen för dem som utantill äro; för dem, som äro främmande för kristendomens, för gudaktighetens både form och kraft! Med sorg förnimma wi huru de triumfera, huru de fröjda sig öfwer dessa en gång så brin-
nande kristna. Huru frimodigt kunna de icke då fråga: i hwilket afseende äro nu dessa bättre än wi? Huru skola de icke förhärda sina hjertan mer och mer emot sanningen och "wälsigna sig själfwe i sin ogudaktighet," från hwilken de kristnas exempel antagligen skulle hafwa återfört dem, om de beständigt hade varit ostraffbara i sitt uppförande! Sådant är den beklagansvärda stada, som åstadkom-
mes, då personer förändra sig från en kristen kyrka eller en försam-
ling af lefwande kristna. De stada således icke blott sig själfwa, utan hela församlingen och hela werlden i allmänhet.

17. Men måhända sådana personer wilja säga: wi gjorde det icke frimilligt, wi woro af våra samweten twingade att skilja oss från den eller den församlingen, emedan wi icke ansågo oss med ett godt samwete kunna qwarstå utan att syna. Det war oss icke medgifwet att qwarblifwa der utan att bryta ett Guds bud. Om detta war förhållandet, då kan man icke förebrå dig för att du

skiljt dig ifrån nämnda församling. Antag till exempel att en sådan person war en medlem af katolska kyrkan, der han ej kunde qwarstå, utan att göra sig skyldig till afgudadyrkan genom att tillbedja antingen beläten, helgon eller englar, då blef det ju hans oafwislige pligt att lemna den kyrkan, att helt och hållet skilja dig ifrån densamma. Antag att en annan icke kunde stanna qwar i engelska kyrkan utan att göra någonting, som Guds ord förbjuder, eller försumma någonting, som Guds ord tyrligt befäller; om detta wore förhållandet — men lofwad ware Gud att det icke är så — då borde ju också en sådan skilja dig från nämnda kyrka. Jag vill göra detta förhållande till mitt eget. Jag är nu, och har allt ifrån min ungdom varit en medlem och en tjenare af engelska kyrkan. Jag har icke någonsin haft någon önskan, att skilja mig ifrån den förr än min själ skiljes ifrån min kropp. Vitwål, om det icke wore tillåtet för mig att förblifwa inom densamma utan att försumma hwad Gud uppmanade mig att göra, då skulle det blifwa nödvändigt, rätt, och min oafwislige pligt, att utan uppökof skilja mig ifrån densamma. Jag vill tala tydeligare och bekänner således: jag wet att Gud har kallat mig att predika evangelium och min egen frälsning är beroende utaf, att jag lyder denna min kallelse — "we mig om jag icke predikar evangelium." Alltså, om jag icke kunde stanna qwar i kyrkan utan att försumma detta, utan att afstå från att predika evangelium, då wore det nödvändigt att skilja mig ifrån den eller också att förlora min egen själ. På samma sätt, om jag icke kunde fortsetta att wara förenad med någon mindre församling, kyrka eller kristligt samfund utan att begå synd, utan att ljuga eller skrymta, utan att för andra predika läror, hwilka jag icke själf trodde, då skulle jag wara nödtwungen att skilja mig från en sådan församling och i alla sådana fall skulle synden, att framkalla en söndring med alla dess onda följder icke hwila på mig utan på dem, som nödgade mig till detta utgående, genom att framställa sådana wilkor för mitt qwarstående, hwilka jag för samwetets skull icke kunde antaga. Men då sådant ej förefemmer, då den kyrka eller förening hwilken jag nu tillhör, icke tvingar mig att göra någonting, som Guds ord förbjuder eller förhindrar mig att göra hwad det ålägger mig, då är det min oafwislige pligt att qwarblifwa i en sådan kyrko-gemenskap. Om jag då skiljer mig ifrån den utan någon sådan nödvändighet, då drabbar answaret

rättwist mig för alla de skadliga följderna af en sådan stilsmesa, jag må hafwa förutsett dem eller icke.¹

18. Jag har talat utförligt öfwer detta ämne, emedan det blifwit så litet förstått, emedan så många af dem, hwilka bekänna sig ega mycken religion, ja, och i werkligheten åtnjuta ett mått deraf, icke hafwa det ringaste begrepp om detta ämne, samt föreställa sig att en sådan stilsmesa icke är någon synd alls, utan kunna de lemna en kristen församling med lika mycken lätthet, som de gå ur ett rum i ett annat; men skulden drabbar dem rättwist både inför Gud och menniskor, för en handling som i sig själf är ond och som medför onda följder.

19. Jag förmanar därför alla mina bröder, alla som frukta Gud och hafwa ett begär att behaga honom, alla som åstunda att hafwa ett obesmittadt samwete inför Gud och menniskor, betrakten ej detta ämne såsom wore det af mindre wigt! Tagen det i lugnt öfwerwäganande! Sliten ej hastigt de band, som förena eder med någon kristlig församling! För dig deremot, som blott är en **namnkristen**, har detta ringa betydelse. Du står icke i någon inre förening med några af Kristi lemmar. Ehuru du kallas en kristen, är du likwäl icke någon verklig medlem af någon kristlig kyrka. Men är du en lefwande lem, "lefwer du det fördolda lifwet med Kristus i Gud," afsta dig då för att "jöndra Kristi lefamen" genom att stilja dig från dina bröder! Det är en sak som i sig själf är ond och den har swåra följder. O, haf medlidssamhet med dig själf, haf medlidssamhet med dina bröder; haf medlidssamhet med den ogudaktiga werlden! Lägg icke flera stötestenar i deras väg, för hwilka Kristus lidit döden!

20. Men om du är rädd — och det icke utan orsak — för fönbringar, orätt så kallade, huru mycket mera bör du då icke bäfwa, om ditt samwete är ömt, för fönbring i desamma skriftenliga mening! O, afsta dig, jag will icke säga för att **bilda** utan för att **fortfara uti** eller **uppmuntra något parti** inom någon kristlig förening! Uppmuntra aldrig, gif ännu mindre anledning, hwarken med ord eller handling, till någon splittring derinom! Enligt

¹ Efter mogen öfwerläggning hafwa metodisterna i vårt land ändtligen bestämt sig för att utgå ur statskyrkan, men ett sådant förhållande strider ingalunda emot Wesleys åfsädningsfätt, emedan ställningen nu här i Sverige är helt annorlunda än den då war i England.

sakens beskaffenhet måste det vara söndringar (partier) ibland eder, men "håll dig själf ren." Twista ej till det du är inblandad i partiwäsendet! Undwik att deltaga i striden från början! Haf ej umgänge med dem, som gerna strida, som älska striden! Det besannas alltid: "den som älskar strid, älskar icke Gud." "Får efter frid med alla" eljest kan du icke "fara efter helgelse." "Söl" icke allenast "friden" utan "får efter honom," om den tyckes wilja fly ifrån dig, "tillåt den icke att gå!" "Låt dig icke öfwerwinna af det onda, utan öfwerwinn det onda med det goda!"

21. Lycklig är den, som blifwer en fridsstiftare i Guds församling. Swarför will du icke eftersträfw det? War icke nöjd med att icke uppväcka strid, utan gör allt hwad du kan, för att dämpa eller utsläcka själfwa den första gnistan af densamma. I sanning det är långt lättare, att förhindra flammen att utbräta än att släcka den efteråt. Viskwål war icke ens rädd för ett sådant försök! Fridens Gud är på din sida, han will gifwa dig lämpliga ord och sända dem djupt ned i åhörarnes hjertan. Noli discidere: noli discedere, säger en from man; fac quod in te est; et Deus adierit bonæ tuæ voluntati. "Rita trhggt på honom som eger all magt och som har alla hjertan i sin hand!" Gör hwad i din förmåga står och Gud will wara med dig och leda dina **wälmenta bemödanden** till en god utgång! Tröttna icke att göra godt; th i sinom tid skall du uppståra utan återwändo, så framt du icke uppgifwes! Gal. 6: 9.

Trettiondetredje predikan.

Öndskans hemlighet.

Öndskans hemlighet werkar allareban. 2
Thesf. 2: 7.

1. Utan att undersöka huruvida dessa ord hafwa afseende på något särskildt förhållande inom den kristna kyrkan — apostelen synes tydligen syfta på de förberedande anstalterna för antikrists uppträdande — will jag i denna afhandling med anledning af apo=

stiens ord framställa och beswara den wigtiga frågan: på hwilket sätt har ondskans hemlighet werkat ibland oss till det den nära på har öfvertäckt hela jorden?

2. Det wisja är, att "Gud skapade menniskan fullkomligt helig och fullkomligt lyfelig; men genom sitt uppror mot Gud förderfwade hon sig sjelf, förlorade Guds wälbehag och hans lighthet samt införde synden med alla det åtföljande lidanden öfwer sig sjelf och alla sina efterkommande. Den barmhertige Guden lernade henne litwäl icke i detta hjelp- och hopplösa tillstånd. Han hade bestämt sin Son, sin ensfödde älskade Son, som är hans harelighets sten och hans wäsendes rätta afbild, att blifwa menniskornas Frälsare, försoningen för hela werldens synder, den store läraren, hwilken genom sin allsmäktige Ande skulle hela själarnes sjukdomar och återställa dem såwäl till Guds wälbehag som till hans lighthet, i hwilken de woro skapade.

3. Denna stora gudaktighetens hemlighet fick sin första uppenbarelse just wid sjelfwa den tid, då första löftet gafs om qwinnans fäd. "Sammet," som i Guds rådslut war "slagtadt ifrån werldens begynnelse," började redan då att förnya menniskornas själar genom sin helgaude Ande. 3 Abel hafwa wi ett tydligt bewis härpå, ty "han fick vittnesbörd af Gud, att han war rättfärdig." Och redan då blefwo alla, som woro delaktiga af samma tro, äfwen delaktiga af samma frälsning; de woro icke allenast återinsatte i Guds wälbehag, utan äfwen återställda till hans lighthet.

4. Men huru högst ringa war icke antalet af dessa äfwen under den äldsta tiden! Så snart menniskorna begynte förökas på jorden, såg Gud från sin himmel, att menniskans ondskan war stor på jorden, så stor, att all hennes hjertas dikan och traktan war intet annat än ond beständigt. 1 Mosseb. 6: 1—5. På samma sätt fortkor det att wara, utan något mellanrum, till det Gud afkunnade det fruktanswärda utslaget: "menniskorna, som jag skapade, will jag förgöra utaf jorden."

5. Endast Noach fann nåd för Herren, ty han war en from och fullkomlig man och förde ett gudeligt lesverne i sin tid; för den skull bewarade Gud honom och hans hustru samt hans söner och deras hustrur från det allmänna förderfwet. Man skulle hafwa föreställt sig, att denna ringa återstod äfwen skulle hafwa blifwit fullkomlig och fört ett gudeligt lesverne i sin tid; men förhållandet

war långt ifrån sådant. Straxt efter denna owanliga befrielse finna wi en af dem, nemligen Ham, neddragen i synden och af sin fader förbannad. Och huru verkade icke ondskans hemlighet allt sedan, icke allenast bland Hams efterkommande utan äfwen bland Basets, ja, äfwen bland Sems efterkommande — Abraham och hans familj delwis undantagen.

6. Ja, huru verkade den icke äfwen bland Abrahams efterkommande, bland Guds utvalda folk! Woro icke äfwen dessa ända till Moses, till Davids, till Malafias, till Herodes den stores tid, ett trolöst och halsstarrigt släkte, en syndig nation, ett ogudaktigt folk, som ständigt öfvergaf Herren och förolämpade den Helige i Israel? Likwäl hafwa wi ingen orsak att tro, det de woro wärre än de folkslag som omgäfwro dem, hwilka i allmänhet woro nedfänkta i sedeförderf och afguberi.

7. Wid tidens fullbordan, då all slags ondskas, ogudaktighet och orättfärdighet hade spridt sig bland alla folkslag och öfvertäckt jorden såsom en flod, behagade det Gud att uppreja ett banér deremot, genom att "införa sin Förstfödde i werlden." Wäl borde man då hafwa wäntat, att gudaktighetens hemlighet skulle helt och hållet segra öfwer ondskans hemlighet, att Guds Son skulle bliwa ett ljus för hedningarne såwäl som en frälsning för sitt folk Israel. Man skulle hafwa tänkt att hela Israel, ja, och hela jorden snart skulle bliwa uppfylld med Herrens ära. Men ad, ondskans hemlighet öfwerflödade fortsarande, nära på öfwer hela jordens yta. Huru högst få woro icke de menniskor, hwilkas själar blefwo belade genom sjelfwa Israels läfare, Guds Son! "I de dagar då Petrus stod upp ibland lärjungarne war hopen af de församlade wid etthundrade och tjugo," Ap.-gern. 1: 15. Och till och med dessa woro endast till en del belade, de förnämsta af dem hade straxt förut warit så swaga i tron att, ehuru de icke lift Petrus förnekade sin mästare, öfvergåfwo de honom likwäl och flydde. Ett tydligt bewis, att "den Helige Ande war icke ännu gifwen, efter Jesus ännu icke war förhärligad." Joh. 7: 39.

8. Det war då han hade farit upp i höjden och "fört fängisset fångst," att Fadrens löfte blef uppfyllt, hwilket de hade hört af honom. Det war då han började att verka och wisade, att "honom war gifwen all magt i himmelen och på jorden." "Då Pingstdagen war inne, wardt hastigt ett dörn af himmelen, såsom

af en framfarande stark blåst och dem syntes sönderdelade tungor såsom af eld och de woro alla uppfyllda af den Helige Ande," Ap=gern. 2: 1 o. fl. Till följd deraf blefwo tretusen själar belade från sina sjukdomar, de blefwo återställda till Guds gemenskap och likhet, efter en predikan, den apostelen Petrus höll, v. 41. Och alla dessa troende woro tillsammans och hade allting gemensamt. "Uti hela hopen af dem som trodde," hwilka nu storligen hade förökats, "war ett hjerta och en själ, och ingen af dem sade något wara sitt af det han egde, utan allting war dem gemensamt." Och "stor nåd war öfwer dem alla, icke heller fans ibland dem någon behöfwande, ty så många som egde åter eller hus sålde dessa och buro wärdet för det sålda och lade det för apostlarnes fötter, och det utdelades åt hwar och en efter hans behof."

10. Men här möter oss en fråga, som sakens bestaffenhet frammanar: hwad gaf dem anledning att hafwa allting gemensamt, då de icke hade något bestämt bud att så handla? Jag svarar: det behöfdes intet yttre bud, budet war skrifwet i deras hjertan. Det härledde sig helt enkelt och nödvändigt från den grad af kärlek, hwaraf de woro besjälade. Gif att på: "de woro alla ett hjerta och en själ." **Icke en enda**, så lyda orden, sade något wara sitt af det han egde, han kunde ej föra ett sådant språk; ty hans hjerta öfverflödade af kärlek; och öfwerallt der detta förhållande eger rum skall och samma werkan sakentligt förspörjas.

11. Här syntes gryningen af evangeliis fulla dag. Här war en werfelig kristlig kyrka. Du hade rättfärdighetens sol uppgått öfwer jorden med salighet under sina wingar. Du "frälste han sitt folk från deras synder," nu "belade han alla deras sjukdomar." Han icke allenast lärde dem den Guds dyrkan, som är den rätta läkedommen för själen, utan han planterade den på jorden, han uppfylde alla troende själar med **rättfärdighet**, med tacksamhet till Gud och god wilja mot menniskorna, åtföljd af "en frid som öfvergiöf allt förstånd," i förening med "en outfäglig och härlig glädje."

12. Men huru snart begynte icke ondskans hemlighet återigen att verka, hwarigenom den härliga utsigten förbunkades? Den begynte att verka, icke uppenbart utan fördoldt hos twenne troende, nemligen Ananias och Safira. De sålde sin egendom i

likhet med de öfriga och antagligen af samma bewefelsegrund; men lemnade efteråt i sina hjertan rum för djefwulens ingiswelse, de "beskrågade sig med kött och blod," samt togo undan en del af wärdet för egen räknung. Se här de första kristna, som "ledo skeppsbrott på tron och ett godt samwete," de första som föllo tillbaka i förderfwet i stället för att fortsätta i "tro och frälsa själen!" Gif aft på att kärlek till penningen war den första smitta, som skadade troslifwet inom den kristna församlingen. Måne icke samma förhållande skall inträffa under alla tidsåldrar, då Gud förnhar samma sin Andes werk? O, låten wara eder, I som tron på Kristus! I hwilken andelig ålder I än mågen befinna eder, ware sig att I ären barn, ynglingar eller fäder i nåden, sen den för eder af själsfienden utlagda snaran; en snara som färfildt blifwer eder öfwerhängande, sedan I hafwen undgått all annan besmittelse af werlden! "Älsker icke werlden, icke heller de ting som äro i werlden!" "Den der älskar werlden, i honom är icke Fadrens kärlek," hade han än förut besunnit sig i ett bättre själstillstånd, **nu** är dock Fadrens kärlek icke i honom.

13. Denna smitta fick dock icke gripa omkring sig i den första kristna kyrkan, emedan de besmittade lemmarne genast afsturoos från kroppen. Genom Guds uppenbara dom öfwer de första afställingarne "kom stor räddhåga öfwer hela församlingen och öfwer alla dem som detta hörde," Ap.=gern. 5: 11. Så att åtminstone för det tillfället ingen wågade följa deras exempel. Under tiden woro de kristna fulla med tro och kärlek; de fröjdade sig öfwer att hafwa allting gemensamt och deras antal ökades så att hopen blef stor både af män och qwinnor, som togo wid tron.

14. Om wi fråga på hwilket sätt ondskans hemlighet, satans magt, återigen beghnte werka inom den kristna kyrkan, skulle wi finna att den werkat på ett helt annat sätt och att den antagit en helt annan skepnad. En partiiskhet insmög sig ibland dem som trodde på Kristus. De, som hade sig utdelningen af den gemensamma kassan anförtrodd, wisade sig göra afseende på personer, så att de försejde dem wäl som woro af deras eget folk, under det enfor, som till börden woro greker, blefwo förbisedda wid den dagliga utdelningen. De fingo icke af de allmänna medlen hwad som för deras dagliga behof war oundgängligt. Här wisade sig ett uppenbart brott mot den broderliga kärleken hos judarne, en

shnd lika stridande både mot rättwisa och barmhertighet, och det så mycket mera, som grekerna såväl som judarne hade sålt allt hwad de hade och burit wärdet af det sålda samt lagt det för apostlarnes fötter. Se här den andra smittan, som spredde sig inom den kristna kyrkan. — Partiffhet, anseende till personen, för mycken uppmärksamhet för ens egna och för liten för andra, ehuru lika berättigade.

15. Men det onda stannade icke här, utan ett ondt gaf upphof till mycket annat ondt. Från partiffheten hos judarne härledde sig ett knorrande hos grekerna, som gaf sig lust icke blott i owänliga tankar utan i owänliga ord, hårdt, ondt tal, ja, baktal. Och genom "denna bittra rot," som sålunda uppvärte, blefwo utan twiswel "många besmittade." Apostlarna uppfunno wiserligen snart ett medel att undanröjja all anledning till detta knorrande, liksom stannade så mycket af den onda roten qwar, att Gud fann det nödvändigt att nyttja ett kraftigare botemedel. Han släppte werlden lös på dem alla, om så lyckligt måtte wara, att de genom lidanden, genom deras egodelars försköfling, genom plågor, fängelse och sjelfwa döden, kunde på en gång både straffas och helas. Förföljelsen, Guds sista botemedel för ett affälligt folk, hade den lyckliga werkan för hwilken den war affedd. Våde partiffheten hos judarne och knorrandet hos grekerna upphörde så, att församlingen nu hade frid och uppbyggde sig i kärleken till Gud och till hwarandra inbördes samt "wandrade i Herrens fruktan och tillwänte genom den Helige Andes tröst." Ap.=gern. 9: 31.

16. Det tyckes hafwa warit någon tid härefter, som öndstans hemlighet beghnte att werka under form af partinit. Stor bedröfwelse uppstod till följd af somligas nit för omskärelsen och öfriga delar af ceremoniallagen, till dess apostlarne och de äldste gjorde ett slut på det onda, som deraf härflöt, genom det bestämda afgörandet: "det syntes den Helige Ande och oss för godt att yttermera ingen tunga lägga på eder, utan dessa nödvändiga stycken, att I afhållen eder från det, som åt afgudarne offradt är, och från blod och från det förqwasdt är och från boleti," kap. 15: 28, 29. Likväl war detta onda icke helt och hållet utrotadt. Öfta bröt det ut igen, hwilket wi se i många af Pauli bref, isynnerhet det till Galaterna.

17. Nära förenadt med detta war ett annat bebröfligt ondt, som wid samma tid uppstod i kyrkan: brist på fördragsamhet som följsaklligen alstrade wrede, twiſt, trätor, oenighet. Ett mycket anmärkningswürdt förhållande af detta slag är omnämndt här i samma kapitel.¹

18. Sjelfwa den första kristna församlingen i Rom war icke helt och hållet befriad från detta onda. Söndringar och förargelser uppstodo äfwen der (Rom. 16: 17) ehuru de kristna i allmänhet der synes hafwa wandrat i kärleken. Men huru tidigt werklade icke ondskans hemlighet och huru kraſtigt i den korinthiska kyrkan? Der woro icke endast partier, bitterhet, häftiga trätor ibland dem utan äfwen öppen synd, ja, sådant boleti som ibland hedningarne är oerhördt, 1 Kor. 5: 7. Ja, det war nödigt att påminna dem om att hwarfen horkarlar, eller tjuſwar, eller giriga, eller drinkare skola ärfwa Guds rike, kap. 6: 9, 10. I alla Pauli bref finnes bewis i öfwerflöd, att ogräs växte upp tillsammans med hwetet i alla församlingarne, och att ondskans hemlighet öfwerallt, på tusende sätt motwerklade gudaktighetens hemlighet.

19. Då Jacob skref sitt bref, särskildt affedt för och stäldt till de tolf förskingrade stammarna, de omvända judarne, hade ogräset, som der spriidt sig bland hwetet, uppväxt till ymnig skörd. Den stora pestsmittan för all sann kristendom, "tro utan gerningar," hade spriidt sig wida omkring och uppsyft kyrkan med en "wisdom nedanester, som är jordisk, sinlig och djefwulst," och som framkallade icke blott ett förhastadt dömande jemte annat ondt tal, utan som uppväckte afund, strid, oreda och allt annat ondt. En hwar, som uppmärksamt genomläser sjerde och femte kapitlet af detta bref, skall i sanning blifwa frestad att tro det ogräset äfwen i denna första tiden närpå hade förqväst hwetet och att bland de flesta af dem, till hwilka Jacob skref, ingenting mera än gudaktighetens form, om ens den, fanns qwar.

20. Petrus skrifwer wid ungefär samma tid till de kristna, som förskingrade woro i provinserna Pontus, Galatien, Kappadocien, Asien och Bethynien. Dessa woro antagligen några af de allwarligaste kristna, som då funnos i werlden. Likwäl, högst få

¹ Se prebikan "Om kärleken," sid. 17 och 18 der den här antydda misfämjan mellan Paulus och Barnabas utförligt behandlas.

äfwen bland dem woro utan fläck och skrynka! Och hwilket be-
dröfwelsjewäckande ogräs hade icke äfwen der uppväxt tillsammans
med hwetet? Somliga af dem hade infört förderfliga partier och
förnekade Herren, som dem köpt hade, och många efterföljde deras
lösaktighet, om hwilka apostelen gifwer en nedslående bekrifning:
"de wandra efter köttet i oren lusta, såsom ofskälige djur, som af
naturen dertill förde äro, att de skola fångna och slagade warda.
De äro skamfläckar och styggheter, då de gästa med eder wid kär-
leksfesterna — då öfliga inom hela kyrkan; — de hafwa ögonen
fulla af horeri, och de låta icke afhålla sig från synden; de äro
fällor utan watten och molnstigar, som af stormwädet drifwas, åt
hwilka förwaradt är det swarta mörkret till ewig tid." Och li-
kwäl buro dessa menniskor namnet af kristna och sunnos äfwen då i
kyrkans stöte! Icke heller omnämner apostelen, att denna smitta blott
förefans inom någon särskild kyrka, utan han betecknar den såsom
en allmän plåga, hwaraf alla församlingarne wid den tiden ledo.

21. Så lyder den ätta historiska berättelsen om ondskans
hemlighet, sådan den verkade i de apostoliska kyrkorna — en be-
rättelse, gifwen icke af judar och hedningar, utan af sjelfwa apost-
larne. Härtill kunde wi lägga en berättelse, öfwerlemnad åt oss,
af kyrkans stora Hufwud och grundläggare. "Han som håller de
sju stjernorna i sin högra hand, den der wandrar midt ibland de
sju gyllene ljusastakar," "det trofasta och sannfärdiga wittnet."
Wi kunna, af tillståndet inom de sju kyrkorna i mindre Asien,
göra oss en tydlig slutsats om kyrkans tillstånd i allmänhet. En
af dessa, den i Filadelfia, hade wisserligen bewarat Jesu ord och
hade icke förnekat hans namn. Uppenb. 3: 8. Kyrkan i Smyrna
war likaledes i ett blomstrande tillstånd, men alla de öfriga woro
mer eller mindre förderfwade, alldestund många af dem icke woro
bättre än kyrkorna i vårt århundrade; och Herren hotade dem
med en straffdom som längesedan gått i fullbordan: "borttagandet
af ljusastakan från dess rum."

22. Sådant war den kristna kyrkans verkliga tillstånd till
och med under första århundradet, en tid, på hwilken icke allenast
Johannes utan de fleste af apostlarna lefde och hade uppsigt öfwer
den. Men hwilken hemlighet ligger icke deri, att den allwise, nåde-
fulle och allsmäktige, tillåter att ett sådant förhållande kan få
fortfara icke allenast i en, utan så långt wi kunna förstå, i hwarje

fristen församling, endast med undantag af Smyrna och Filadelfia! Och huru kan detta förklarar? Hvarför woro dessa senast omnämnda församlingar mindre förderfwade än de andra kyrkorna i Asien, för att icke gå vidare? Det synes, som orsaken dertill skulle wara, att de hade mindre rikedomar. De kristna i Filadelfia hade bokstafligen icke tillwäxt i rikedomar såsom de i Efesus och Laodicea; och om de kristna i Smyrna hade förwärfwat mera rikedom, så hade den blifwit förskingrad genom förföljelsen. De kristna således, som hade mindre af denna werldens gods, bibehöllo mera af ewangelii renhet, enkelhet och kraft.

23. Men är icke denna skriftenliga berättelse om de äldsta kristna raka motsatsen till menniskornas wanliga uppfattning? Wi föreställa oss lätt, att de första kristna kyrkorna woro alltigenom förträffliga och fullkomligt motsvarande den kraftiga beskri- ning som Petrus citerar från Moses: "I ären det utvalda släktet, det konungsliga presterskapet, det heliga folket och det egendoms- folket." Och sådan war utan all twiswel den första kristna församlingen, som grundlades på pingstdagen. Men huru snart blef icke det fina guldet orenadt? Huru snart blef icke winet blandadt med watten? Huru kort war icke den tid, som förflöt innan denna werldens gud så långt utsträckte sitt rike, att de kristna i allmänhet woro swåra att urskilja från hedningarne, med undantag af deras åsigter och deras sätt att tillbedja Gud.

24. Om kyrkans tillstånd i sjelfwa det första århundradet war så sorgligt, så kunna wi icke antaga att tillståndet skulle wara bättre i andra århundradet, utan twiswel blef det värre och värre. Tertullianus, en af de mest allwarliga kristna i det århundradet, har gifwit oss en berättelse derom i de olika delar af sina skrifter, der wi lära att sann inwärtens kristendom war swår att finna, ja, att icke allenast de kristnas sinnesrigtning i det närmaste war lika som deras hedniska grannars; — högmob, häftighet, kärlek till werlden, regerade lika hos båda — utan deras lif och wandel lifnade äfwen hedningarnes. Hans skrifter, som äro ett troget vittnesbörd om det allmänna förderfwet bland de kristna, tyckes hafwa upp- wäckt ropet mot Montanus och mot Tertullianus sjelf, då han blef öfwerthygad om, att Montani vittnesbörd war öfwerensstämmande med sanningen. De willfarelser, för hwilka Montanus beskylldes, äro icke lätt att utfinna — jag tror hans stora willfarelse bestod

deri, att han påstod, att "utan (inre och yttre) helighet ingen skall se Herren."

25. Chyprianus, biskop i Carthago, som lefde och med välsignelse verkade i medio af tredje seklet, är i alla afseenden ett trovärdigt vittne. Han har efterlemnadt en mängd bref, i hvilka han särskildt berättar om kristendomens ståndpunkt på sin tid. Vid genomläsningen af dessa bref är man frestad tänka, att skilningen deri gifves just öfver kristendomstillståndet i vårt århundrade. En så fullständig brist på sann kristendom förspordes i allmänhet, icke blott hos menige man utan också hos prästerskapet, som beherrskades af ärelöshet, wrede, girighet och alla andra laster, så att de kristna i Afrika då alldeles lifnade de kristna i England nu för tiden.

26. Sant är att under hela denna tid, under de första tre århundradena, längre och kortare mellanrum funnos, då sann kristendom åter upplifvades. I dessa tider, då Gud i sin rättvisa och barmhertighet lössläppte hedningarne emot de kristna, blefwo många af de sednare kallade att motstå allt intill blods, och martyrernas blod blef då kyrkans utsäde. Apostlarnes ande återkom och många funnos då, som "icke höllo sina lif klara, på det de måtte fullborda sitt lopp med glädje." Många af dem bragtes ned till en hjälpsbringande fattigdom, och då de beröfwades hwad de med förkärlek fästade sig wid, ihågkommo de den andliga ståndpunkt, hvarifrån de woro affallna samt "bättrade sig och gjorde de första gerningarne."

27. Förföljelsen har aldrig och skall aldrig gifwa något får åt en sann kristendom. Men det största får den någonsin erhöill, den största skada som uppsrätit själfwa roten af den ödmjuka, milda, tåliga kärleken, hwilken är den kristna lagens fullbordan, hela väsendet af all sann kristendom, detta får tillfogades kyrkan i fjärde århundradet af kejsar Konstantin den store, då han kallade sig själf en kristen och utgöt en flod af rikedomar, ära och magt öfver de kristna, isynnerhet öfver prästerskapet. Då fullbordades i den kristna kyrkan hwad Wellesius Paterculus sade om folket i Rom: *Sublatâque imperii æmulâ, non gradu, sed præcipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia transcursum.* Just så, när nu hvarje fruktan för förföljelse war undanröjd samt rikedom och ära åtföljde den kristna beännelsen, sjönko de kristna icke gradwis, nej,

de rusade med hast ner uti alla slags laster. Ondskans hemlighet war nu icke mera förbult, utan den gick framåt midt i öppna dagsljuset. Kyrkans gyllene ålder war förswunnen, jernaldern hade beremot tagit sin början.

Nu synd och ondska brusade fram som en flod
och sopade bort allt godt, allt skönt som det stob,
och fanning, trohet och blygsel bortflydde fort,
förbannad törst efter guld förödde hvar ort.

28. Och denna epokgörande tilldragelse omnämnas med högljudd segerglädje af de flesta motståndarne till sann kristendom. Ja, somliga af dem antaga att denna omgestaltning inom kyrkan är uti uppenbarelseloken, genom det nya Jerusalem som nedkommer från himmelen, förebildad. Snarare må man säga att den kom från satan och alla hans legioner, från det bottenlösa djupet. Ifrån den tiden hade djefwulen satt upp sin tron öfwer hela jordens hta och regerar öfwer den kristna såväl som den hedniska werlden närpå utan någon inskränkning. Historiekrifware berättas öf wiserligen, och det med fullt allwar, om nationer i hwarje århundrade, som woro genom den eller den personen — helgon utan twiswel — omvända till kristendomen; men fortsarande lesde dessa så kallade omvända i all slags orenlighet, hwari de förut legat nedsänkta, och skilde sig på intet sätt, hwarken i sinnelag eller lesverne, från de nationer som fortsarande kallades hedningar. Sådant har den kristna kyrkans bedröfliga tillstånd varit allt ifrån Konstantins reformation. Ett kristligt land, en kristlig stad, i skriftenlig mening, sågs ingenstädes. Hwarje stad och land, några så enskilda kristna undantagna, lågo nedsänkta i alla slags orättfärdigheter.

29. Har förhållandet blifwit förändradt sedan reformationen? Werkar nu icke längre onskans hemlighet i kyrkan? Jo, säkerligen! Sjelfwa reformationen har icke sträckt sig längre än till en tredjedel af kyrkan i wester så att två tredjedelar af densamma fortleswa i samma tillstånd som förut. Samma förhållande eger rum inom kyrkorna i öster och norr. Hednawäsendet är inom dem lika förherrskande som någonsin; ja, man skulle kunna säga om somliga, att de leswa värre än hedningar. Och hurudant är reformerta kyrkans tillstånd? Sant är, att hon blef reformerad såväl i sina åsigter som i sättet att förrätta den yttre gudstjensten.

Men är icke detta allt? Har hennes inre, har lifwet derinom, blifwit reformeradt? Åh nej. Många af reformatörerna sjelfwa klaga, att reformationen icke utsträckt sig långt nog. Men hwilken mening inlägga de i denna klagan? Jo, de funno att de icke hade genomfört reformen med afseende på alla gudstjenliga bruk och ceremonier i kyrkan. "I blinda och galna." Grunden I då hela edert bepp på det yttre af religionen? Enarare borden I beklaga, att det wäsentliga af kristendomen icke fördes nog långt. I borden allwarligt hafwa påyrkat en fullständig förändring i menniskornas inre och yttre lif och uppmanat dem att med sin wandel ådagalägga, att de ega "det sinne iem i Kristus Jesus war," "ty den som säger sig wara i Kristus, han skall och wandra såsom Han wandrade." Utan detta, huru gagnlös war icke reformationen af meningar och yttre bruk? Låt någon öfwerfåda tillståndet i de reformerta delarna af Tyskland eller Frankrike, Sverige, Danmark, Holland, Storbritanien och Irland! Huru liten är icke skillnaden mellan dessa reformerta kristna och de hedniska nationerna. Umgås de mera med Gud, -- ingen kristendom finnes der detta saknas -- ådagalägga de mera rättwisa, barmhertighet och sanning, än innebyggarna i China? Åh nej, med sorg och blyghet måste wi erkänna, att wi stå långt under dem. Wi som med det kristna namnet äro benämnde, öfwerträffa de odöpta hedningarna i skydens bebrifwande.

30. Är icke detta det affall från Gud, som aposteln Paulus förut säger i 2 Thess. 2: 3? Jag skulle dock icke wåga säga med Georg Fox, att "detta affall war allmänt", att det icke fans någon sann kristen i werlden från apostlarnas dagar till hans tid. Men bewisligen kunna wi säga, att, hwar helst kristendomen har spridit sig, har äfwenledes affallet sträckt sig, så att, ehuru det nu finnes och alltid har funnits enskilda personer, som warit sanna kristna, kan likwäl hela werlden icke wisa och har aldrig funnat wisa ett friskt land, en fristlig stad.

31. Jag will nu wädja till omdömet hos hwarje menniska som tror på det gud=ingifna ordet, huruwida detta allmänna affall icke nödwändigt påkallar en allmän reformation. Utan att medgifwa detta, huru kunna wi på något möjligt sätt rättfärdiga Guds wisdom och kärlek? Enligt skriften är kristendomen affedd att wara ett läkemedel för alla nationer, att genom "den andre

Adam" bereda frälsning åt alla dem som blefwo synbare genom den förste. Men den har aldrig uppnått detta mål; den har aldrig fått uppenbara denna kraft — wi undantaga likwäl den forta tiden af kyrkans tillwaro i Jerusalem. — Hvad kunna wi säga annat än: har den icke, så skall den likwäl säkerligen uppnå sin bestämmeelse? Den tid skall komma, att icke allenast hela Israel skall warda saligt, utan hedningarnes fullhet skall äfwen inkomma. Den tid skall komma då wäldet icke mera skall herrska på jorden. "Man skall ingen orätt mer höra uti ditt land, ej heller skada eller förderf inom dina gränser: och de skola kalla dina murar salighet och dina portar lof; och ditt folk skola allesamman wara rättfärdiga och besitta jorden ewinnerliga, såsom de der min planterings qwist och mina händers werk äro till pris."

32. Från föregående betraktelse kunna wi hemta det fulla swaret på de otrognas högljudda inwändning mot kristendomen: nemligen **de kristnas lefwerne**. "De kristnas lefwerne" säger du? Jag twiflar på, att du någonsin kânt en kristen i hela ditt lif. Då Indianchefen Thomas Chachi wänligt frågade dem, som talade till honom såsom ansågo de honom wara en kristen: "hwar finnes kristna? I Savannah? I Frederica?" Det rätta swaret war: nej, de finnas icke der, de äro icke mera kristna der än i Sinauh. Men äro icke inwånarne i London, i Westminster kristna? Nej, icke i allmänhet, lika litet som de äro englar. Inga andra äro kristna än de som hafwa "Kristi sinne," och som "wandra såsom han wandrade." "Hwad, om endast dessa äro kristna," sade ett qwidhufwud, som åtnjöt stort anseende, "då har jag ännu aldrig sett en kristen." Jag tror det, du har aldrig och skall måhända aldrig se någon sådan, ty du skall aldrig finna dem i den stora eller den förnåma werlden. De få kristna, som äro på jorden, äro endast att finna der, hwarest du aldrig söker dem. Kom därför aldrig mera med den inwändningen mot kristendomen, att du finner hednistt finne och lif hos dem, som bekänna sig wara kristna; ty fastän de kallas kristna, innesattar namnet icke saken; de äro lika långt ifrån sann kristendom som helwetet ifrån himmelen.

33. Härifrån härleder sig affallets stora utsträckning, förderfwets förwånande spribning. Hvad! bland så många tusenden, så många millioner, ingen enda rättfärdig? Nej, icke af naturen.

Men tages Guds nåd med i beräkningen vill jag icke instämma med den hedniska poeten då han säger:

"Rari quippe boni, numero vix sunt totidem quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili."

Sedan han medgifvit, att i romerska riket kunde finnas hundra fromma menniskor, besinnade han sig bättre och påstod, att sju svårligen skulle upptäckas der. Men, säkerligen funnos der sjutusen! Så många funnos för lång tid sedan i en liten nation, då Elias antog att ingen fans alls. Men, om vi göra så undantag, äro vi berättigade att säga: "hela werlden ligger i den onda," såsom orden egentligen betydde. Hela den hedniska werlden, ja, äfwenledes hela den så kallade kristna werlden; ty hwari består skilnaden — några yttre förhållanden oberäknade? Skåda med dina egna ögon! Blicka in i det stora landet Indien! Der äro kristna och äfwenledes hedningar. Hvilka af dem öfwa mesta rättvisa, barmhertighet och sannfärdighet, de kristna eller hedningarne? Hvilka äro mest förderfwade, helwetiska, djefwulka i hjerta och lefwerne, Engelsmännen eller Hinduerna? Hvilka hafwa förstört hela länder och färgat strömmarne med de dödade kropparnes blod? O, det heliga kristna namnet, huru försmädat är det ej! Jord, jord, jord, huru må du icke sucka under dina kristna inbyggares fötter!

34. Från många af föregående omständigheter kunna vi också sluta, hwad som är rikedomens werkan, hwilket bedröfligt inslytande den i alla tidsåldrar haft på "ren och obesmittad gudsdyrkan." Sæde att penningarne i sig sjelfwa äro onda, de kunna nyttjas såväl till goda som till onda ändamål. Men icke desto mindre är det en otwifwelaktig sanning, att kärlek till penningar är "roten till allt ondt;" och äfwenledes att egandet af rikedomar sakeligt föder kärlek till dem. Fölsaktligen är den gamla anmärkningen sann:

"Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia erescit."

Allt efter som penningarne ökas, ökas kärleken till dem," och så skall det alltid tillgå, så wida icke Gud i sin nådiga sthyrelse på något underbart sätt förändrar förhållandet. Ehuru alltså andra orsaker kunde medverka, har detta likväl i alla tider varit den wäsentligaste orsaken till den sanna religionens förfall i hwarje

kriftlig förening. Så länge de kristna på något ställe woro fattiga uppoffrade de sig åt Gud. Så länge de endast hade litet af denna werlden, älskade de henne icke, men ju mera de fingo af werlden, des mer älskade de henne. Detta föranledde Gud, som älskar menniskornas själar, att wid olika tider gifwa förföljaren fria tömmar och genom att föra de troende tillbaka till sin förra fattigdom återfördes de till sin förra renhet. Men kommen fortfarande ihåg, att rikedom i alla tidsåldrar har varit kristendomens förbannelse!

35. Wi kunna för det fjerde lära, huru sorgfälligt waksamhet är af högsta nöden för dem, som åstunda att blifwa werkliga kristna. Betänk hwilket tillstånd werlden är uti, och huru fruktansvärda de motståndare äro, som ständigt omgifwa de troende. De äro desto mera farliga, emedan de allmänt framträda i fårafläder. Äfwen dessa, som icke hafwa anspråk på att vara gudfruktiga göra likwäl en wacker bekännelse om wälwilja, beredwillighet att tjena oss och måhända, om sanning och redbarhet. Men akta dig att lita på deras ord! Tro ingen menniska förr än hon fruktar Gud! Det är en stor sanning, att "den, som icke fruktar Gud, icke heller kan älska någon wän." War derför på din wakt mot hwar och en, som icke med verkligt allwar söker sin själs frälsning! Wi äro i behof af att bewara både vårt hjerta och "wår mun såsom med ett betjel, så länge wi ännu måste se den ogudaktige för oss" Ps. 39: 1. Deras umgänge, deras ande, är smittosam och smyger sig på oss oförwarandes, wi weta icke huru. Evklig är den menniska, som äfwen i denna mening alltid fruktat för att blifwa delaktig i andra menniskors synder. O! håll du dig ren! Waka och bed, på det du icke skall falla i frestelsen!

36. Wi kunna slutligen lära af det föregående, huru tacksamma de böra vara, som "hafwa undflytt det i werlden rådande förderfwet;" hwilka Gud har utwalt ur werlden att vara "heliga och obesmittade!" Hwad är det som gör dig olif andra, och hwad har du, det du icke undsjätt? Är det icke Gud allena, "som werkar i dig både wilja och gerning efter sitt goda behag?" Må då enhwar, som Gud befriat från fiendens hand, prisa hans namn! Låt oss prisa honom, som låtit oss blicka in i deras tillstånd, som rundt omkring omgifwa oss, att wi kunna se den ogudaktighet som öfversvämmar jorden och likwäl icke blifwa bortförda med strömmen!

Vi fe den allmänna, näftan öfwerallt fringspridda och förhärjande peftsmittan, och likwäl äro wi bewarade! Tackom honom, fom har "befriat och fortfarande befriar oss från en sådan döb!" Och hafwa wi icke flera anledningar till tackfamtet? Gud har gifwit oss "en ftark tröft genom hoppet" att tiden är för handen, då rättfärdigheten ftall blifwa lika allmän fom orättfärdigheten nu är. Hela "ftapelsen fudkar med oss allt härtill." Det är vår tröft, att den icke alltid ftall fudka under mennifternas synd. Gud ftall uppftå och förfwara fin egen fak och hela ftapelsen ftall då blifwa befriad både från fitt morallifka och fitt naturliga förderf. Synden med alla dess påföljder, lidanden af alla flag, ftall icke vara mer, helighet och lyckfalighet ftola betäcka jorden. Då ftall werlden fe vår Guds falighet, och hela det frälsta mennifkoflägftet ftall känna, älfka och tjena Gud famt regera med honom från ewighet till ewighet!

Trettiondefjerde predikan.

Wänfkap med werlden.

J hörkarlar och hörkonor, weten J icke, att werldens wänfkap är Guds owänfkap? Derföre, den fom will vara werldens wän, han warber Guds owän. Jacob 4: 4.

1. J Pauli epiftel till de friftna i Rom finnes en förmaning: "hållen eder icke lika med denna werlden." Många hafwa ansett denna förmaning ega famma betydelfe, fom den hwilken apostelen Jacob gifwer i de anförda orden. Dessa apostolifka förmaningar ftå likwäl icke i något närmare samband med hwarandra. Den antagna lifftämmigheten härleder fig endaft från ordet **werlden**, fom nyttjas på båda ställena. Detta har ledt många till den tanken, att Paulus med uttrycket **lifformighet med werlden** ftulle wilja fäga det famma fom Jacob, då han här talar om **wänfkap med werlden**; hwilket likwäl icke är förhållandet, fom och tydligt wifar fig af grundtexten, ty Pauli ord är: "*αἰών*" och Jacobs är: "*κοσμος*." Pauli ord innehålla en vigtig förmaning

till Guds barn; såsom om han hade sagt: håller eder icke efter den wißdom och den anderigtning som är rådande hos denna werldens barn; ware sig oomvända judar eller hedningar, bland hwilka I lefwen. I ären kallade att wißa, genom hela fortgången af edert lif och umgänge, att I ären "förnhade i eders sinnes anda, efter hans beläte som eder skapat hafwer," och att regeln för eder wandel icke är menniskors exempel, wilja eller sedwänja, utan "Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja."

2. Men det är icke förwånande, att Jacobs warning mot wänskap med werlden har blifwit så litet förstådd äfwen af de kristna. Jag har icke funnat finna, att någon författare, äldre eller nyare, har skrifwit öfwer detta ämne; nej icke mig weterligt under 16 eller 1700 år. Till och med den utmärkte författaren mr. Law, som så wäl behandlat många andra ämnen, har icke i alla sina, på det kristliga lifwet syftande afhandlingar, skrifwit något kapitel angående detta, eller sagt ett ord, som jag påminner mig, eller gifwit en warning i detta hänseende. Jag har aldrig hört en predikan deröfwer hwarken inför universitetet eller annorstädes; icke heller har jag varit i något sällskap, der samtalet en enda timma rört sig uteslutande omkring detta ämne.

3. Rikwäl äro ganska få ämnen af så djup bethdelse; eller som så nära widrörer sjelfwa kristendomens wäsende som Guds lif i själen, deß bestånd och tillwäxt eller deß astagande, ja, utsläcande. Af brist på underwisning i detta hänseende härleda sig de mest bedröfliga följder. Dessa hafwa wißerligen icke bedröfwat dem, som fortfarande äro "döda i öfwerträdelser och synder;" men de hafwa fallit tungt på många, som woro sant lefwande för Gud. De hafwa skadat många af dessa så kallade metodister isynnerhet, måhända mera än något annat folk. Genom brist på en rätt uppfattning af apostelens warning, så hoppas jag, snarare än af förakt för densamma, har den sorgliga följden blifwit, att en stor del af dem äro andeligen "sjuka och många sotswa," som en gång woro fullt wafna. Wäl wore det, om de wafnade upp på nytt innan de insomnade i den ewiga döden. Det har förefallit mig swårt att redogöra för hwad jag ofta iakttagit. Jag har sett många, hwilka woro i hög grad lefwande för Gud; hwilkas "umgängelse war i himmelen," hwilka hade sina begär rigtade "efter det som ofwantill är, icke efter det som på jorden är;" hwilka

hade Guds wilja till rättesnöre för hela ſin umgängelſe, hwilkas goda gerningar fortſarande öfwerflödade; och hwilka afhållit ſig från all känd ſynd, ja, och "ifrån allt hwad ſom ondt ſyntes," jag har ſett att ſådana lifwål gradwis och omärkbart förſwagats, liſt Jonás' kurbits, då maſſen gnagade på deſſ rot, ſå att de nu äro mindre wertſamma för Gud än de woro för tio, tjugo, eller trettio år ſedan. Orſaken till denna aſtyning upptäcker man dock ſnart, om wi gifwa akt på att i den mån deras jordiska goda förökats, har äſwen deras **wänſkap med werlden** tillwäxt; hwilket i ſanning alltid måſte blifwa förhållandet, ſå framt icke Guds mäktiga kraft får förhindra det. Men i ſamma grad ſom det timliga hos dem ſått öfwertaget, har ock Guds lif i deras ſjälur aſtagit.

4. Kan wäl detta ſorgliga förhållande wäcka vår förundran då apoſtelen ſäger: "I horkarlar och horkonor," I ſom bedrifwen boſeri med werlden, "weten I icke att wänſkap med werlden är fiendſkap emot Gud?" Hwad betydelse haſwa då deſſa ord? Låtom oß omſorgſfullt underſöka det, och må Gud öppna vårt förſtånds ögon, ſå att i trots af allt det töcken, hwarmed denna werldens wiſdom will betäcka oß, wi dock må urſkilja, "hwad Guds goda och behagliga wilja är."

5. Låtom oß förſt underſöka, hwilken betydelse apoſtelen här inlägger i uttrycket **werlden**. Han hänwiſar icke till deſſa yttre ting, i ſtriften kallade "himmel och jord," utan till jordens bebyggare, menniſkers barn, eller åtminſtone ſtörſta delen af dem. Men hwilken del? Detta är fullt betecknad både af vår Herre ſjelf och af hans lärjungar. Förſt af vår Herre ſjelf. Hans ord äro: "om werlden hatar eder, ſå weten att hon haſwer hatat mig förr än eder. Woren I af werlden, ſå älskade ju werlden det hennes wore; men eſter det I icke ären af werlden, utan jag haſwer utſkorat eder utur werlden, derföre hatar werlden eder. Kommer ihåg det ord, ſom jag haſwer ſagt eder: tjenaren är icke förmer än hans herre. Haſwa de förföljt mig, ſå ſkola de ock förfölja eder; haſwa de hållit mitt ord, ſå ſkola de ock hålla edert. Men allt detta ſkola de göra eder för mitt namns ſkull; ty de känna icke honom, ſom mig ſändt haſwer." Wi ſe här att **werlden** är ſtåld på ena ſidan och de, **hwilka "icke äro af werlden"** på den andra. De, hwilka Gud har "utſkorat utur werlden," nemligen

"genom Andens helgelse och sanningens tro," äro ställda i direkt motsats mot dem, som icke sálunda blifwit utforade. Återigen dessa som "icke kánna honom som mig sándt hafwer," säger vår Herre, hwilka icke kánna Gud, de äro **"werlden."**

6. Af liknande innehåll äro lärjungens ord: "förundren eder icke mine bröder, om werlden hatar eder; wi weta att wi hafwa öfwergått från döden till lifwet; ty wi älska bröderna." Såsom om han hade sagt: "I skolen icke wánta, att några andra skola älska eder än de, hwilka hafwa "öfwergått från döden till lifwet." Häraf följer, att de, som icke hafwa öfwergått från döden till lifwet, som icke lefwa för Gud, äro **"werlden."** Det samma kunna wi lära af orden i 5 kap. 19 v. "wi weta att wi äro af Gud och hela werlden ligger i den onda." Här menas tydligen med **"werlden"** de, som icke äro af Gud, och som följaktligen "ligga i den onda."

7. Dessa deremot äro af Gud, hwilka älska eller åtminstone "frukta Gud och hålla hans bud." Detta är det första kännetecknet på dem, som "äro af Gud," hwilka icke egentligen äro söner utan tjenare, som "wika ifrån det onda och lära göra det godt är" och wandra i hans bud, emedan de hafwa ett innerligt begär att behaga honom. Fäst i ditt hjerta denna enkla uppfattning af ordet **"werlden."** Låt ingen bedraga dig med sáfänga ord, texten innebär hwarfen mer eller mindre än dem som icke frukta Gud.

8. Men om wi inlägga denna betydelse i apostelens ord, hwilket slag af wänskap kunna wi då hafwa med werlden? Wi kunna, wi böra älska de werldsligt sinnade såsom oss sjelfwa; ty äfwen de inbegripas i ordet **nästa**; wi böra bewisa dem werklig wälwilja; lika innerligt wínlägga oss om att befrämja deras, som våra egna sjä-lars lycksalighet; ja, wi böra i en wiß mening hedra dem, af apostelen äro wi ålagde, att "wisa heder mot hwarje meniska" såsom den der är af Gud skapad, hafwande en odödlig själ och derjemte utrustad med förmåga att kánna, älska och åtnjuta honom i all ewighet. Wi skola hedra hwar och en emedan alla äro återlösta med hans blod, hwilken "smakade döden för alla," wi böra bewisa en innerlig medlid-samhet, då wi se att en sådan icke har förbarmande med sig sjelf, utan wandrar på afstånd från lifwets wäg och hastar till ewigt förderf. Wi skola icke uppsåtligt bedröfwa våra medåterlösta eller förorsaka dem något lidande,

utan twärtom bereda dem allt det nöje, wi med oförkränkt ſamwete kunna göra, ihågkommande, att hwar och en af oss ſkall "täckas ſin näſta till godo." Wi ſkola icke offentliggöra deras fel, men deremot willigt erkänna allt hwad godt ſom finnes hos dem.

9. Wi kunna och böra wid alla tillfällen tala med dem på det meſt ömna och wälwilliga ſätt. Wi böra icke tala illa om dem, då de äro frånwarande, ſå framt det icke är alldeles nödwändigt, ſåſom warande det enda medlet, hwarigenom wi kunna förhindra dem ifrån att göra ſkada; men i annat fall ſkola wi tala om dem med all den wördnad wi kunna utan att öfwerſtrida ſanningens gräns. Då de äro närwarande ſkola wi uppföra oss mot dem med all wänlighet och wiſa dem all den wördnad wi kunna utan att uppmuntra dem i ſynden. Wi ſkola göra emot dem allt godt, ſom ligger i vår förmåga, allt hwad de äro williga att mottaga af oss; häruti böra wi följa hans exempel, ſom är werldsaltets wän, "vår Fader ſom är i himmelen," hwilken, till deſs de ſamtycka att mottaga ſörre wälsignelser, gifwer dem ſådana ſom de äro williga att emottaga; "th han låter ſin ſol uppgå öfwer onda och goda och låta regna öfwer rättfärdiga och orättfärdiga."

10. Men hwilket ſlag af wänſkap är det wi icke må haſwa med werlden? Hå wi icke alls ſamtala med ogudaktiga menniſkor? Böra wi helt och hållet undwika deras ſällſkap? På intet ſätt, ett motsätt förhållande är redan angifwet och betecknad. Om wi alls icke ſkulle ſamtala med dem, "då måſte wi fly ur werlden." Då kunna wi icke bewiſa dem några af de ömhetstjenſter, hwilka redan haſwa blifwit omnämnda. Wi måſte utan twiſwel ſamtala med dem om göromålen i detta lifwets olika angelägenheter, öfwerensſtämmande med den ſtällning, hwaruti Guds förſyn har ſtällt oss, äſwensom då artigheten fordrar det, dock måſte wi wara högt ſorgfälliga deruti, ſå att wi icke låta det gå för långt; då wi haſwa något hopp om att kunna göra dem godt, böra wi äſwen ſamtala med dem. Men här fordras det å vår ſida mycken warſamhet och flitig bön, i annat fall kunde wi lätt bränna oss ſjelſwa, då wi bemöda oss att ricka andra ſom bränder ut ur elden.

11. Wi kunde lätt ſkada våra egna själar genom att glida in i för nära beröring med dem, ſom icke känna Gud. Detta är den wänſkap ſom är "fiendſkap mot Gud." Wi kunna icke wara för mycket förſigtiga och rädda om oss ſjelſwa, eljeſt faſtna wi ſå

lätt i en döblig suara, då wi ingå i en närmare förening med dem, eller lemna rum för njutningens eller välbehagets kärlek till dem. Wi stå i detta hänseende på en säker grund, då wi kunna säga med psalmisten: "de heliga, som på jorden äro och de här-
liga, till dem hafwer jag allt mitt behag." Wi kunna då icke hafwa något onyttigt umgänge med de werldsligt sinnade. Det är vår pligt, och en kristlig warsamhet fordrar det, att icke oftare eller längre vara tillsammans med dem, än hwad nödwändigheten strängt kräfwer. Wid alla dylika tillfällen böra wi ihågkomma och följa hans exempel som sade: "jag will hålla min mun till-
baka såsom med ett betfel, så länge jag ännu måste se den ogud-
aktige för mig." Wi skola icke inlåta oss med dem i något samtal, som sfrider öfwer det för stunden nödwändiga. Då Josafat för-
glömde detta och ingick förening med Ahab, hwad blef följden? Först förlorade han sina egodelar i de fardthg de hade utsändt, hwilka sönderflogos wid Eziongeber; och då han icke war nöjd med denna warning jemte den från profeten Micha utgångna, utan wille gå upp med Ahab till Rama i Geliad, war han nära att för-
lora sitt lif.

12. Framförallt böra wi bäsfa wid sjelfwa tanken på att ingå äktenstapsförbund, det innerligaste af alla, med någon person som icke älskar eller åtminstone fruktar Gud. Detta är den mest försträckliga dårskap, den mest beklaganswärda gudlöshet, som ett Guds barn möjligen kan sänka sig uti, emedan det innefattar hwarje slag af ogudaktighet, som en kristen är skyldig för samwe-
tets skull att undwika. Intet under derför att det är så tydligt förbjudet af Gud och att förbudet är så fullständigt och afgörande uttaladt: "drager icke i främmande of med de otrogna." Ingen-
ting kan wara tydligare, helst om wi med ordet **otrogna** förstå sådana som icke blott äro så långt ifrån en troendes ställning i evangelist mening, så långt ifrån att han kunde säga: "det jag nu lesfer i köttet, det lesfer jag i Guds Sons tro, den mig älsfat hafwer och gifwit sig sjelf ut för mig," utan som icke ens hafwa en tjenares tro, som icke en gång "frukta Gud och göra rättfärdighet."

13. Men af hwad orsak är wänskap med werlden i Guds ord så tydligt förbjuden? Hwarför äro wi så tydligt ålagde att afhålla oss derifrån? Af två wigtiga orsaker: först emedan det

är ſynd i ſig ſjelſt och för det andra, emedan det leder till de meſt fruktansvärda följder.

Förſt: det är i ſig ſjelſt ſynd, och i ſanning en ſynd af ingen wanlig beſtaffenhet. Enligt Guds ord är "wänſkap med werlden" ingenting mindre än **andligt** äktenſkapsbrott. Alla, ſom göra ſig ſkyldiga dertill tilltalas af den Helige Ande i följande uttryck: "I horkarlar och horkonor." Det är en tydlig öfwerträdelse af vårt förbund med Gud, i det wi älska det ſkapade mera än ſkaparen, twärt emot hans ömma uppmaning: "min ſon, gif mig ditt hjerta!"

14. Det är en ſynd af den meſt förnedrande beſtaffenhet, en ſynd ſom icke allenäſt innefattar ofunnighet om Gud och för-gäthenhet af honom eller likgiltighet för honom, utan uppenbar "fiendſkap emot honom." En uppenbar och lätt igenkänlig fiendſkap. "Weten I icke," ſäger apoſtelen, är det möjligt att I kunna vara ofunniga om denna ſå enkla, ſå onekliga ſanning: "att werldens wänſkap är Guds owänſkap?" Ja, och huru fruktans-wärd är icke den ſlutledning han drager härifrån? "Derför, den ſom will vara werldens wän — orden rätt återgifna äro: "**hwem beſt ſom åſtundar att bliſwa en wän till werlden**" — wän med de menniſkor, ſom icke känna Gud, antingen han uppnår det eller icke, han är, ipſo facto; (genom detta ſteg) gjord till en Guds fiende." Sjelfwa detta begär, antingen det är framgångsfullt eller icke, gifwer anledning till en ſådan benämning.

15. Och ſåſom det är en ſynd, en mycket ſwår ſynd i ſig ſjelf, ſå leder den till de meſt fruktansvärda följder. I allmänhet indragas menniſkorna på ſådant ſätt åter i "de ſynder, hwilka de en gång genom Jeſu Kristi kunſkap hade undflytt." De bliſwa i allmänhet "delaktiga af andra menniſkors ſynder," till och med ſådana ſom de förut icke ſjelfwa utöſwat. Genom en ſådan wänſkapsförbindelse förſwagas gradwis deras affky och fruktan för ſynden, hwarigenom de lätt bliſwa ett byte för ſjälaförderſwaren, då han anfaller dem med någon ſtarkare freſtelse. De bliſwa ſå lätt tillgängliga för de ſyndiga inſtytelſer, ſom härröra ifrån de werldſliga bekantiſkaper hwari de nu bliſwa införda. Omärkbart minſkas deras noggrannhet i enſild bön, i familjepligter, i faſta, i bewiſtandet af de offentliga gudſtjenſterna och i deltagandet af Herrens nattward. Den likgiltighet i ſådana ting ſom är råbande hos dem ſom höra till deras närmare omgifning, ſtall ſteg för

steg göra inträff på dem, äfwen om personerna med hwilka de umgås, icke säga ett ord, — hwilket dock swärligen kan antagas — för att rekommendera deras eget lefnadsjätt; ja, deras exempel talar och det ofta kraftigare än något annat språk. I ett sådant umgänge blifwa de oundwifligen förledda, att deltaga i onyttigt, ja, kärlekslöst samtal; tills de icke längre "sätta wakt för sin mun och bewara sina läppars dörr;" och då kunna de utan att känna något stygn i samwetet, inblanda sig i baktal, förtal och ondt tal, hwarmed de så ofta "bedröfwa Guds Helige Ande," att han icke längre förebrår dem i deras samwetet. Sådan är nu anden hos dem, hwilkas tal förut war "tryddadt, med salt bemängdt" och som då tjente till uppbyggelse för dem som hörde det.

36. De oswan uppräknade följderne, så fruktansvärda de än befinnas, äro likwäl icke de enda, som härflhta från ett förtroligt umgänge med oheliga personer. Det icke allenast hindrar dem ifrån att rätt waka öfwer sitt tal, utan hjertat blifwer och derigenom helt förderfwadt. Det föder och föröfkar uti oss högmöd och sjelfstroende, retlighet och otålighet; ja, hwarje oordentlig begärelse och sinnessyttring alstras af ett sådant umgänge med de otrogna. Wi blifwa derigenom fullständigt efterlättna mot oss sjelfwa, motwilliga för sjelffförfälske, motwilliga för bärandet af något kors; wi blifwa tröga och njutningslystna, förfalla till falsk blyghsel och fruktan för menniskor, och omgifwas snart af oräkneliga snaror. Wi fatta snart kärlek för werldens "däraktiga och skadliga begärelser," "ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt lefwerne," till des wi uppslukas af dem. Så att slutligen en sådan menniskas sista blifwer långt wärre än hennes första.

17. Då Guds barn förena sig med werldsligt sinnade menniskor, förfalla de snart till likställighet med dem, äfwen om de sednare icke skulle bemöda sig om att göra dem lika sig sjelfwa, — ett antagande som likwäl swärligen kan widhållas — ja, skulle de otrogna hwarfen åstunda eller sträfwa efter att neddraga de trogna från deras egen stadighet i nåden, skola de likwäl kraftigt bidraga dertill. Jag kan icke förklara det, men det är en afgjord werklighet, sjelfwa deras ande är smittosam. Så länge du är när dem inandas du deras ande, antingen de wilja det eller icke. Många läkare hafwa iakttagit, att icke allenast farliga eller hetsiga febrar, utan nästan alla sjukdomar, hwarmed menniskorna hemsökas, äro

mer eller mindre smittosamma. Med andeliga sjukdomar är förhållandet nära nog detsamma, om och i vissa fall en stor olikhet här framträder. En del smittosamma sjukdomar gripa icke så hastigt omkring som andra. Den af smittan redan angripna människan vill sannolikt icke smitta någon annan; men fastän hon det icke vill göra, så är du likväl icke dermed betryggad. Håll dig därför på afstånd, i annat fall skall du och säkert blifwa angripen deraf. Wisar icke erfarenheten att förhållandet är enahanda med själens sjukdomar? Om den högmådige, den flärdfulle, den häftige, den skämtsamme icke uppsätligt önskar skada dig med sina andliga främpor, så är det likväl rådligast för dig att du håller dig ifrån honom. Du är icke säker, om du kommer sådana patienter för nära. Du skall själf warseblifwa — wäl om det icke är för sent — att själfwa deras andedrägt är smittosam. Det har nyligen blifwit upptäckt, att hwarje menisklig kropp omgifwes af en luftkrets, som naturligen inverkar på hwar och en, som kommer inom dess gränser. Finnes det icke något härmed jemförligt med afseende på menniskoanden? Om du länge wistas inom vissa menniskors luftkrets kan du swårigen undgå att blifwa smittad af dem. Smittoämnet sprider sig från själ till själ, likawäl som från kropp till kropp, äfwen om de sjuka personerna icke wilja på dig öfwerföra det onda. Man måste likwäl antaga, och det är en allmänt erkänd sanning, att werldsligt sinnade menniskor — med högst få undantag — häftigt åstunda att göra sina umgängeswänner lifa sig själfwa. Ja, med yttersta förmåga och flit betjena de sig af hwarje medel, hwarigenom de kunna tillfredsställa denna längtan. Undsätt därför ditt lif! Lef icke med elden, utan fly förr än flammorna fatta dig!

18. Men huru många ursäkter wet man icke att framställa för att dermed bemantra sin wänfkap med werlden! Och huru många äro icke frestelserna till sådan wänfkap? Några af dessa, på en gång de farligaste och oftast förekommande, skola wi nu påpeka.

Wi börja med en, den farligaste af alla, och som derjemte icke sällan inträffar. "Jag wet," säger någon, "att den person, med hwilken jag ämnar ingå äktenfkap, icke är någon gudfruktig person. Hon gör icke heller anspråk på att wara det. Hon tänker sällan på sådana saker; men hon är en god qwinna och är des-

utom mycket älsfwärd och jag tror, att hon skall blifwa för mig en trogen maka och älsftlig följeslagarinna genom lifwet."

Detta är i sanning en snara, måhända den farligaste, i hwilken en man kan fastna. Det är en sådan frestelse, att ingen mensklig magt förmår att öfverwinna den. Ingenting mindre än Guds mäktiga kraft kan bereda utväg att undkomma densamma. Men Guds nåd kan verka en fullständig befrielse; hans nåd är tillräcklig för dig. Men derpå beror det att du själf är en medarbetare till sammans med Gud. Wilforet är, att du försakar dig själf och tager ditt kors på dig. Hwad du gör måste du göra på en gång, här kan det ej gå gradwis till wäga. Hwadhelst du gör i detta wigtiga fall måste se i ett slag. Tager du saken på allwar, så måste du med ens affsära den högra handen och fasta den ifrån dig. Här är ingen tid att rådgöra med kött och blod. Segra just nu eller ock förgås!

19. Wi wilja nu wända vår uppmärksamhet åt ett annat håll. Antag att en qwinna, som älskar Gud, erhåller ättenskapsanbud af en angenäm man, artig, liflig, wälwillig, lämplig i alla andra afseenden, ehuru icke sant gudsfuktig; hwad bör hon göra under sådana omständigheter? Hwad hon bör göra, så framt hon tror bibeln, är tillräckligt tydligt, såsom ock hwad hon kan göra. Men är icke detta prof alltför strängt för den swaga menniskonaturen? Hwem förmår underkasta sig en sådan förfälskelse? Hwem kan emotstå en sådan frestelse? Inga andra än de, som hårdt fasthålla trons sföld och innerligt ropa till den Starkare om kraft; inga andra än de som waka och bedja samt fortsätta dermed i all ståndaktighet. Om en menniska härutinnan uthärdar, skall hon inför en otrogen werld saligt wittna om, att såsom alla ting äro möjliga för Gud, så äro ock alla ting möjliga för den som tror.

20. Men någon man eller qwinna torde fråga: "om nu den person, som söker göra bekantskap med mig, är en person med godt naturligt förstånd, obladt genom en mångsibidig lärdom, kan jag icke då inhemta mycket wetande genom ett förtroligt umgänge med honom? Kan jag icke lära mycket af honom och ganska mycket föröka mitt eget kunskapsförråd?" Ötwiswelattigt kan du föröka ditt eget wetande, och du kan winna mycket kunskap; likwäl om han icke en gång fruktar Gud blifwer din förlust långt större än din winst; ty du kan swärligen förhindra att din helighet förminskas

i ſamma grad ſom din kunſkap förökas, och om du förlorar någon grad af inre eller yttre helighet, är all den kunſkap du winner, icke jemförlig med din förluſt.

21. Men hans goda och ſkarpa förſtånd, förädladt genom uppiſträn, är icke hans förnämſta förtjenit. Han har värdefullare egenſkaper än deſſa: han har, hwad man förſtildt bör bemärka, godt lynne; han har ett ömt, ödmjukt ſinneſlag och är mycket frikoſtig. Juſt ſjelſwa deſſa egenſkaper göra, att om han icke fruktar Gud, är han ſå mycket ſarligare. Om du på förtroligt ſätt umgås med en perſon af denna karaktter, ſkall du ſäkert inſupa hans ande. Det är närapå omöjligt för dig att icke ſtanna der han ſtannar. Jag har i hela mitt lif icke funnit något ſå ſwårt ſom att umgås med detta ſlags menniſkor — goda menniſkor ſom de allmänt kallas — utan att taga ſkada af dem. O, afſta dig för dem! Umgås med dem juſt ſå mycket dina göromål erfordra och ingenting mer, i annat fall, äſwen om du icke för närwarande känner någon fara, ſkola de likwäl på ett långſamt och omärkligt ſätt återigen draga dig ned i jordiska ting och förqwäſwa Guds lif i din ſjäl.

22. Det torde hända, att perſoner, ſom göra din bekantſkap, ehuru de icke haſwa någon erfarenhet af religionen, likwäl förſtå den wäl, ſå att du ofta inbergar någon ſförd af ſamtalet med dem. Om detta werkligen är förhållandet — ſåſom jag någon gång har funnit — ſå tyckes det ſom om du det oaktadt borde umgås med dem endaſt mycket ſparsamt och mycket warſamt; i annat fall ſkall du förlora mera af ditt andliga lif än all den kunſkap är wärd, ſom du må haſwa wunnit.

23. "Men ifrågawarande perſoner äro nyttiga för mig wid fullgörandet af mina timliga göromål. Ja, de äro ock wid många tillfällen nödwändiga för mig, ſå att jag icke kan wäl fullſölja mina åligganden dem förutan." Dylika omſtändigheter förekomma ofta. Detta är utan twiſwel en tillräcklig anledning att haſwa något umgänge, måhända äſwen ett alldagligt, med perſoner ſom icke frukta Gud; dock bör du icke en gång under dylika omſtändigheter ingå någon förtroligare bekantſkap med dem; ty juſt här behöfwer du wara ytterſt wakſam, på det du icke under det umgänge med dem, ſom nödwändigheten påkallar, måſte erfara att Guds nåd i din ſjäl minſkas under det de jordiska förmanerna ökas.

24. Det torde finnas ännu en annan anledning för ingåendet af ett förtroligt umgänge med en ohelig menniska. Du torde säga: "jag har varit hjälpsam mot henne; jag har bistått henne i trångmål, hwari hon besunnit sig, och detta ihågkommer hon med tacksamhet. Hon högaktar och älskar mig, ehuru hon icke älskar Gud; skulle jag då icke älska henne tillbaka? Bör jag icke löna kärlek med kärlek? Göra icke hedningarne och publikanerna det?" Jag svarar: du skall i janning löna kärlek med kärlek, men deraf följer icke, att du skall hafwa något förtroligt umgänge med henne. Det skall blifwa din själs undergång. Låt din kärlek gifwa sig lust i beständig och brinnande bön; kampa med Gud om hwarje själs frälsning! Låt derför din kärlek till henne icke föra dig så långt att du förswagar, om icke förderfwar, din egen själ!

25. "Men bör jag icke wara förtrolig med mina släktingar och det antingen de frukta Gud eller icke? Har icke Gud i sin försyn anbefalt dem åt mig?" Utan allt twiswel har han det, men det finnes en släktskap, som är närmare och mera innerlig. Den närmaste förbindelse är den, som eger rum mellan man och hustru. Såsom dessa hafwa förenats med hwarandra för att dela ondt och godt, lust och ledt, måste de ock göra allt hwad de förmå för hwarandra; då Gud har förenat dem, får intet åtskilja dem — ett äktenfapsbrott utgör dock ett undantagsfall — äfwen som om den ene eller den andres lif är i en hotande fara. Föräldrar stå ock i den innerligaste förening med sina barn. Du kan icke skilja dig wid dem så länge de äro unga, det är din pligt att med all omsorg uppfostra och handleda dem på den wäg de skola gå. Det beständiga umgänget med dem under deras uppväxt förestafwas af den kristliga föräldrapligten. Den skall ock under Guds Andes ledning angifwa, huru länge ett sådant förhållande må fortfara; såsom ock om det kan lemnas åt barnens fria wal att längre qwarstanna i föräldrahuset eller utgå derifrån. Om de icke frukta Gud, bör du i allmänhet lemna dem så snart det är möjligt. Men hwarhelt du sjelf än wistas, se till, om det står i din förmåga, att dina barn icke sakna det nödwändiga eller beqwämliga för lifwet. Med andra släktingar, bröder och systrar här inberäknade, bör du ej lefwa i något förtroligare umgänge, om de äro af werlden;

höſlig och wänſkapsfull kan du lika fullt wara mot dem, dock på ett af Guds Ande utſtadt afſtånd.

26. Då wi nu af Guds ord och friſtelig erfarenhet ſett, att "wänſkap med werlden är fiendſkap mot Gud," och ſöljaktligen att det är den koſtligſte wäg, ja, i ſanning den enda wägen till himlen, att undwika alit förtroligt umgänge med werldsligt ſinnade menniſkor, hwem har nu beſluſſamhet nog att fortgå på denna wäg? Jag frågar dem nemligen, ſom älska och frukta Gud, ty endåſt deſſa äro upptagna af frågans wigt. Några få perſoner har jag känt, hwilka äſwen i detta aſſeende woro ljus i ett mörkt land; hwilka icke wille ingå eller forſätta någon bekantſkap med perſoner, woro de än ſå förfinade, förſtåndiga, intagande och milda endåſt derför att de woro af werlden, endåſt derför att de icke leſde i Gud, ja, ehuru de woro i ſtånd att utwidga deras kunſtap eller biſtå dem i deras göromål; ja, ehuru de wiſte ſig wara beundrade och aktade af dem juſt för ſitt friſtliga liſ, hwilket deſſe icke för egen del hade erfarit, (ett förhållande ſom man närpå ſtulle tänka wara omöjligt, men hwarpå det finnes många bewis i deſſa dagar.) Förtroligt umgänge äſwen med ſådana menniſkor undweko de ſtåndigt och beſluſſamt för ſamwetets ſkull.

27. Gad du och gör ſammaledes, hwem helſt du är ſom är ett Guds barn genom tron! Koſta hwad det will, begå ej andſligt äktenſkapsbrott! Haſ ingen wänſkap med werlden; huru freſtad du än må bliſwa, än af winning, än af nöje! Ingå ej något förtroligt umgänge med werldsligt ſinnade menniſkor och om du redan har ingått ett ſådant, afbryt det utan dröjsmål! Ja, om din ogudaktige wän är dig ſå får ſom "högra ögat" eller ſå nyttig ſom "högra handen," liſwäl, "rådfråga dig icke med kött och blod," utan "riſ ut högra ögat, hugg af högra handen och kaſta den ifrån dig!" Det är ingen liſgiltig ſak. Ditt liſ ſtår på ſpel, ewigt liſ eller ewig död. Och är det icke bättre att ingå i liſwet med endåſt ett öga eller en hand, än att haſwa båda och bliſwa kaſtad i helwetets eld? Mark. 9: 43, 48. Då du icke hade klarare ljus, hade Gud tålmod med dig "i din ofunnighets tid;" men nu haſwa dina ögon bliſwit öppnade, nu har ljuset kommit, "wandra i ljuset!" Widrör icke det orena, på det du icke må bliſwa beſmittad. Under alla omſtändigheter "bewara dig ſjelf ren."

28. Men hwad helst andra göra, antingen de wilja höra eller icke, hören detta alla I, som äro kallade metodister! Huru starka frestelserna än må blifwa, underhållen icke någon wänfkap med werlden. Blicken omkring eder och sen de bedröfliga werkingarne af ett sådant förhållande hos många edra bröder! Huru många af de mäktiga hafwa icke fallit? Huru många hafwa icke lidit skeppsbrott på tron just genom wänfkap med werlden? De wille icke taga warning, de wille förtroligt umgås med werldsligt sinnade mennifcor till dess de återgingo till werlden igen. O, "gå ut ifrån dem," ut från alla oheliga mennifcor, huru menlösa de än må synas, "och skiljen eder ifrån dem," åtminstone så långt att I icke hafwen något förtroligt umgänge med dem! Såsom edert "fällskap är med Fadren och hans Son Jesus Kristus," så hafwen fällskap inbördes med dem, och endast med dem, som åtminstone upprigtigt söka Herren Jesus; då skolen I uti en färsild mening wara "Guds söner och döttrar säger, allsmäldige Herren."

Trettiondesemte predikan.

Kristnas klädedrägt.

Swilkas prydnad icke skall wara utwärtas med slätadt hår och kringhängande guld, eller kosteliga kläder; utan hjertats förborda menniska, i en saktmodig och stilla andas oförgängliga wäsende, hwilket är kosteligt för Gud. 1 Petri 3: 3, 4.

1. Till en hwar af eder, som önskar att "förfara hwad Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja är," ställer Paulus följande uppmaning: "håller eder icke lika med denna werlden, utan förwandlen eder genom edert sinnes förnyelse." Denna uppmaning flyttar wisserligen först och egentligen på denna werldens **wisdom**, hwilken innebär en motsats till "Guds goda, behagliga och fullkomliga wilja," men den affter äfwen werldens **lefnadswanor och bruk**, som stå i naturlig öfwerensstämmelse med den bildning de werldsligt sinnade inhemtat och den ande hwaraf de drifwas.

Gud har därför i sin oändliga visdom och nedlåtenhet gifwit oss tydliga bud äfwen i detta hänseende.

2. Bland dessa bud finna wi äfwen ett om de kristnas klädebrägt. Samma ämne, som widröres af Petrus i de ofwan anförda textorden, påpekas äfwen af Paulus, då han i 1 Tim. 2: 9, 10 säger: "qwinborna skola pryda sig i höfviskt klädebonad, med blygsamhet och tuktighet, icke uti flätadt hår, guld eller perlor eller dyrbara kläder, utan såsom det höfwes qwinnor, hwilka bekänna sig till gudaktighet med goda gerningar."

3. Men är det icke förwånande, säger någon, att den allwise Guden skulle nedlåta sig till sådana obetydligheter som dessa, att sätta afseende wid sådana intetsägande småsaker, som hafwa så föga eller rent af ingen betydelse? Swad wigt ligger derpå, huru wi kläda kroppen, förutsatt att wi hafwa omsorg om själen, om wi kläda oss i tiden eller säckwäfnad? Swad lida wi deraf att wi bära guld eller silfwer eller dyrbara stenar eller några andra af dessa wackra saker, hwarmed Gud så rikligen försedd oss? Kunna wi icke här tillämpa samma Pauli ord: "allt det Gud skapat hafwer är godt och intet förkastligt?" 1 Tim. 4: 4.

4. Säkert är, att många som synas hafwa allwarlig gudsfruktan i ofwannämnda ord sökt stöd och förswar för sitt flärdfulla lefnadsfatt. Dessa hafwa utan betänskande "hållit sig lifa med denna werlden" genom att så ofta tillfälle gifwits, pryda sig med guld, perlor och dyrbara kläder. De gilla icke deras åskådningsfatt som anse det wara kristnas pligt att afstå från allt sådant. De wilja äfwen inom detta område förswara den kristna friheten, och somliga hafwa gått så långt att de sökt förmå dem, som en gång bortlagt dessa prydnader att återtaga desamma, anseende det för öfwerspändhet, ja, swärmeri att i sådana saker finna något ondt. Ja, en ansedd person har till och med i tydliga ord förklaradt: "jag önskar icke att någon enda, som kläder sig enkelt, skall wara medlem af vår församling." Frågan om och huruvida någon skada härfluter deraf, att en kristen utstyrer sig med guld, juweler eller dyrbara kläder, är därför en tidsfråga som bör omsorgsfullt betraktas och grundligt beswaras?

5. Men förrän wi ingå i swaromål på denna fråga må wi erinra oss, att wårdslöshet icke ens i detta hänseende wittnar om sann kristendom, såsom också att hwarken ofwanstående bibelord eller

några andra förbjuda en anständig kläbedrägt. Långt ifrån att vara en synd är det tvärtom ett pligtbud. Renlighet står utan twifwel i nära förening med gudaktighet. I öfwerensstämmelse härmed uppmanar den fromme mr. Herbert hwarje sann kristen, att "låta den inwärtas menniskan få sätta sin prägel på den yttre personligheten, dräkten och hela det yttre uppförandet." En hwar, som icke vill, att hans inre lif skall blifwa misuppfattadt, borde hörsamma denna uppmaning.

6. Ett annat misstag angående kläbedräkten har blifwit allmänt i den kristna werlden. Några hysa den tanken, att det icke borde finnas någon stilnad med hänseende till kläder. Alla borde enligt deras tankar vara lika klädda. Men hwarken denna eller någon annan text i hela bibeln lärar något sådant, som att husbondens och matmoderns kläder icke skulle vara annorlunda än deras tjenares. Det bör onekligen finnas en lämplig stilnad häruti mellan personer af olika samhällsställning, och, om ögat wore enfaldigt, skulle detta lätt blifwa ordnad enligt den kristna försigtighetens regler.

7. Ja, det är twifwelaktigt, huruvida någon del af Guds ord förbjuder sådana, som äro beklädda med någon högre myndighet, att bära guldsmycken och kosteliga kläder eller att pryda sin närmaste omgifning och sina högre embetsmän med samma utmärketecken. Måne wi icke få tro, att vår Herre Kristus wille gilla detta bruk, då han utan det ringaste ogillande säger: "Si, de som bära kostelig klädnad äro i konungagårdarne." Luc. 7: 25.

8. Hwilken mening ligger då i textens ord? Hwad förbjuda de? De innehålla för kristna i allmänhet eller för sådana, som efter sin samhällsställning räknas till medelklassen, ett tydligt förbud, att pryda sig med guld, perlor eller dyrbara kläder. Och hwarför? Hwad stada kunde ett motsatt förhållande medföra? Saken förtjenar en grundlig undersökning. Här blifwer det af nöden att afidsätta alla fördomar och låta sig af ljusets och sanningens Gud föras under den Helige Andes handledning, på det wi i detta hänseende må leda att tänka rätt och handla rätt. Angående detta ämne fruktar jag likwäl, att många sagt såsom den berömta juden hwilken sade till en kristen: "du skall icke öfwerthga mig, ehuru du har öfwerthgat mig."

9. Frågan är: hwad skadar det om wi pryda oss med guld, perlor eller dyrbara kläder, då våra tillgångar medgifwa det och wi således icke dermed skada eller utarma vår familj? Första skadan ligger deri, att wi uppväcka vårt högmod eller öka det der det finnes. En hwar som gifwer noga att på, hwad som föregår i hans eget hjerta, skall lätt upptäcka detta. Intet är mera naturligt än att wi anse oss sjelfwa bättre just i anledning deraf att wi äro klädd i bättre kläder. Det är icke gerna möjligt för någon att bära prydliga kläder, utan att i någon grad uppskatta sig sjelf efter sina kläder. En af de gamle hedningarne war så djupt medweten derom, att när han hyste owilja till någon fattig person och ämnade göra honom någon skada, så gaf han honom en prydlig dräkt. "Eutrapelus, cuicumque nocere volebat, vestimenta dabat pretiosa." Det låg då nära till hands för en sådan att tro sig wara bättre än de honom omgifwande, emedan han war bättre klädd än någon af dem. Huru många tusenden, icke allenast adelsmän utan äfwen köpmän, tänka icke på samma sätt! I sina egna tankar mäta de wärdet af sina egna personer efter wärdet af sina kläder.

10. "Men kan icke en person, klädd i säckwäfnad, wara lika högmodig som en hwilken bär guldpnydda och kostbara kläder?" Då wi mötes af denna fråga, hwarhelst wi wända oss, och den anses wara omöjlig att utreda, förtjenar den en gång för alla att beswaras genom att wisa dess inre haltlöshet. Jag låter dig fråga om igen: "kan icke en person, klädd i säckwäfnad, wara lika högmodig som en annan klädd i guld och dyrbara kläder?" Jag svarar: säkert kan han det, jag förmodar att ingen twiflar derpå. Men hwad slutledning kan du draga derifrån? Se här ett lifnande exempel: en person som dricker ett glas stärkande win kan blifwa lika sjuk som en annan hwilken dricker gift; men bewisar detta att gift icke är mera skadligt för en människa än win? Finnes här någon ursäkt för en människa som förtär en dryck som till sin sammanfattning nödwändigt skall skada hennes helsa? Låtom oss häraf göra en tillämpning på närwarande förhållande. Prydliga kläder äro wäsentligen egnade att göra en människa sjuk af högmod, hwaremot tarfliga kläder icke hafwa denna werkan. Ehuru det är en sanning att du kan blifwa sjuk af högmod äfwen uti sådana, äro de likwäl icke efter sakens rätta bestaffenhet egnade

att uppväcka eller föröka detta onda; hvarför alla som önska att vara ifrån ödmjukhet må afstå från bruket af detta gift.

11. För det andra. Bärandet af dyrbara eller prydliga kläder skall naturligen framkalla eller föröka själfälska. Med själfälska menar jag här kärlek till och begär efter att blifwa beundrad och prisad. En hvar af eder, som älskar prydlig klädsel, har ett vittne derom i sitt eget bröst; antingen han bekänner det för menniskor eller icke, så är han inför Gud i sitt inre öfvertygad derom. Han känner i sitt hjerta en önskan att blifwa beundrad. Han skulle icke så sthå ut sig, om han wiste att inga andra än Gud och hans heliga englar sågo honom. Du mera man hängifwer sig åt dåraktiga begär, desto mera ökas de. Wi hafwa fannerligen i vår förderfwade natur nog af denna själfälska, om wi tillfredsställa den, föröka wi den derigenom på mångfaldigt sätt. Våtom oss stanna! Våtom oss i hela vårt lif sträfwa efter att behaga Gud allena, då skola alla dessa prydnader förwinna!

12. För det tredje. Prydnader med guld och dyrbara kläder uppväcka äfwen wrede och andra häftiga och förderfliga sinnesrörelser. Just i anledning häraf ställer apostelen "den yttre prydningen" i direkt motsats till "den stilla andens oförgängliga wäsende," och tillägger anmärkningswärdt: "hwilket är kosteligt inför Gud." Kosteligare

Än guld och dyrbara perlor,
mer lysande än morgonstjerner.

Den som icke själf gjort en sorglig erfarenhet härutinnan kan ej rätt begripa huru stor skillnaden är mellan den utwärtens prydningen och denna inre "saktmodiga och stilla andes oförgängliga wäsende." Du kan aldrig till fullo åtnjuta det ena så länge du har någon dragning till det andra. Det är endast så länge du är frigjord från "den utwärtens prydningen" som du förmår behålla din själ i stillhet "genom ditt tålmod." Luc. 21: 19. Endast då du bortlägger din swaghet för yttre prydnader skall "Guds frid regera i ditt hjerta."

13. För det fjerde: yttre prydnader och kostliga kläder uppväcka och upptända sinliga lustar. Jag war willrådig, om jag skulle omnämna denna låga begärelse eller för att stona ömtåliga öron, uttrycka min mening på något fint och förblommeradt språk.

Alldeles såsom domprosten mid Whitehall, då han för några år sedan sade till sina åhörare: "om I icke omvänden eder, stolen I komma till den plats, hwilken jag dock har för mycken takt att namngifwa i ett så ädelt sällskap, som det hwaruti jag nu befinner mig." Men jag tänker det wara bäst att tala rent språk. Du mera detta då stöter edra öron, desto mera bör det wäpna edra hjertan. Saken är klar och oemotsäglig, det har denna werkan både på den som bär den fina dräkten och för andra som se derpå. Betänk detta, du wälprydd, du förgiftar åfsåddaren med långt mera af denna låga begärelse än han i annat fall skulle förnimma. **Känner** du icke, att detta måste blifwa den naturliga följden af din prydliga utsträrelse? För att föra frågan hem till ditt hjerta: **önskar** du icke, är det icke din **affigt** att så göra? Och likwäl påtager du dig en ofkuldsfull min, en blick full af ofuld och dygd. Du undgår dock icke sjelf den snaran, som du utlägger för andra. Den förgiftade pilen återstudsar och du är sjelf smittad af samma gift, hwarmed du besmittar andra. Du upptänder en eld som förtärar både dig och dina beundrare på samma gång; och det är wäl, om den icke sänker både dig och dem i helwetets flammor.

14. För det femte: att bära kosteliga kläder är raka motsatsen till att wara prydd med goda gerningar. Intet kan wara tydligare än detta, ty ju mera du uppoffrar på egna kläder, desto mindre har du qwar för att kläda de nakna, föda de hungriga, herbergera främlingar, wedergwicke de sjuke eller fängslade; med ett ord för att enligt vår kallelse lindra de oräfneliga lidanden, som öfwerallt förefinnas i denna tåredalen. Och här finnes intet rum för den förut uttänkta undanslykten: "jag kan wara lika ödmjuk då jag är klädd i guld, som då jag är klädd i säckwäfnad." Om du kunde wara lika ödmjuk då du wäljer dyrbara, som då du wäljer enkla kläder — hwilket jag rent ut förnekar — så kan du likwäl icke wara lika wälgörande, lika "rik på goda gerningar." Hwarje öre du inbesparar på egen klädsel kan du bortgifwa till kläder åt de nakna och afhjelpa de olika behofwen hos de fattiga, hwilka du "alltid har när dig." Häraf följer då, att hwarje öre du onödigt offrar på din egen klädsel bortstjäl du i werkligheten från Gud och de fattiga. Och huru många dyrbara tillfällen att göra godt beröfwar du icke dig sjelf på sådant sätt? Huru ofta

har du icke blifwit urståndsatt att göra godt åt andra, genom att köpa åt dig själf, hwad du icke behöfde? Hwarför köper du dessa prydnader? För att behaga Gud? Nej, endast för att tillfredsställa din egen dårskap, eller för att vinna beundran eller beröm af sådana, som icke äro klokare än du själf. Huru mycket godt kunna de icke hafwa gjort med dessa penningar? Och hwilken oersättlig förlust har du icke lidit genom att icke göra godt efter din förmåga? Betänk att den dagen är förhånden, då "hwar och en skall få efter som han handlat hafwer." 2 Kor. 5: 10.

15. Jag beder eder, betänken detta wäl! Måhända I icke förut hafwen sett saken i detta ljus. Då I gifwen ut penningar för prydnader eller dyrbara kläder, hwilka I kunnat spara åt de fattiga, beröfwen I dem derigenom hwad Gud, egaren af allt, har anförtrött i edra händer för att utdela åt de fattiga. Då I sätten grannlåt på eder själfwa, rycken I egentligen kläderna från de nakna; liksom den köstamma och läckra föda, I själfwa förtären, gör att andra få hungra. För barmhertighetens, för medlidshetens, för Kristi kärleks skull, för evangelii skull, hållen edra händer tillbaka! Bortkastan icke dessa penningar. Läggen icke ut dem för ingenting eller för sådant som är sämre än ingenting, då I dermed kunna kläda edra nakna, skälfwande medmenniskor!

16. Då jag för många år sedan, en kall winterdag, war i Oxford, wille en af de unga flickor wi höllo i skolan tala med mig. Du ser hungrig och förfrusen ut sade jag, har du ingenting annat att betäcka dig med än den tunna bomullsklädningen? "Nej, det är allt hwad jag har," swarade hon. Jag förde min hand till bröstet, men påminde mig att jag war alldeles utan penningar, emedan jag förut utbetalt allt hwad jag hade. Ögonblickligen war det som om jag hörde frågan: skall din mästare säga: "wäl gjordt du gode och trogne tjänare!" Du har prydt dina väggar med de penningar, som kunde hafwa skyddat denna fattiga warelsen från köld. O Herre, haf barmhertighet med mig! äro icke dessa taslor den fattiga flickans blod? Se dina dyrbara kläder i samma ljus: din klädning, din hatt, din hårklädsel; allt hwad du bär på dig, som kostar mera än den kristliga anständigheten åsläger dig, är de fattigas blod! O, blif wis för den kommande tiden. Blif mera barmhertig, mera trogen mot Gud och menniskor, mera rikligt

"prydd lif (män och) qvinnor, som bekänna sig till gudaktigheten med goda gerningar."

17. I denna sak bör man dock fästa ett försildt afseende på dem, som aldrig blifwit warnade, som måhända icke weta att det i bibeln finnes ett ord, som förbjuder bruket af granna kläder. Men detta gäller ej dig, som gång på gång blifwit warnad och det på det aldra tydligaste sätt. Hvad merkan hafwa alla dessa warningar haft på dig? Kläder du dig icke fortsarande lift andra menniskor i dina lefnadsförhållanden? Är icke din klädebrägt lika prydd och lika dyrbar som deras, hwilka aldrig fått någon sådan warning? Lika dyrbar som den skulle warit, om du icke hört ett enda ord om denna sak? O, huru skall du kunna swara här för, när du och jag tillsammans komma att stå inför Kristi domstol? Ja, hafwa icke många af eder öfat utgifterna för edra kläder allt efter som edra egodelar förökats? Wittna icke de dyrbara sidenbanden, floret och de öfriga prydnaderna, fring hufwud och hals, derom? Hvad har du då wunnit genom att bära Kristi försmädelse, genom att kallas metodist? Du frågar, om du icke lika gerna kan köpa moderna som urmodiga kläder? Jag swarar: det kan du göra om blott icke den moderna dräkten gifwer dig ett stolt och oansändigt utseende, såsom de brukliga hattarne och den moderna hårklädseln onefligen gör; samt om den icke kostar mera än annan passande klädsel. Men du gemmåler: "jag har råd dertill." O, bortlägg för alltid detta eländiga och intetsägande ord! Ingen kristen har råd att bortslösa något af det Gud anförtrott honom. Huru länge skall du wistas här? Kan du icke i morgon, måhända i natt, blifwa kallad att stå upp och gå hädan för att inför domaren öfwer lefwande och döda afslägga räkenskap för denna och alla andra gäfwor?

18. Huru kommer det sig då, att du efter så många warningar likwäl fortsätter på samma dåraktiga sätt? Ja, du will ej lyda de warningar som gifwas dig; du gör dig ingen nytta af dem, kanste du skämtar och strattar åt andra, som äro williga att kläda sig såsom det anstår kristna? O, du modernt klädde föraktare, jag uppmanar dig att icke längre göra djefwulens werk! Huru du än skickar dig sjelf, förled åtminstone icke andra att förhärda sina hjertan. Och du som har bättre insigt, sök med all omsorg att undwisa dessa frestare. Om du sammanträffar med

några af dem, bed dem då tåga i detta ämne, hwarom icke bör du lemna rummet.

19. För det sjette: att klåda sig uti kosteliga klåder utgör raka motsatsen till hward apostelen kallår "hertats förbolda men-niska," det är, den inre Guda-litheten, hward wi skapades, och hwilken ånho intrådes på hward kristens hjerta; — motsatsen till "det sinne som i Kristus Jesus war;" ja, motsatsen till hela den inre helighetens beskaffenhet. Det wore wål, om under all den tid dina tankar åro upptagna med den yttre prydnaden Guds Andes werk endast stod stilla, men det är helt wißt i aftagande, ehuru wål på ett långsamt och nästan omårkbart sätt. I stället för att blifwa mera himmelfst sinnad, blifwer du mer och mer jordist sinnad. Om du förut egde "gemenskap med Fadren och med hans Son Jesus Kristus," så aftager detta gradwis, och obemårkt sjunker du djupare och djupare i werldswåsendet med des dårskaper och låga njutningar. Allt detta onda och mycket mera dertill härleder sig från din hångifwenhet åt begåret efter jordist magt och kosteliga klåder.

20. Hwardför flyr då icke en hward allwarlig kristen ifrån allt sådant, såsom från en huggorms gap? Hwardför efterfölja de troende fortssarande den dåraktiga och syndiga werlden i des manor och bruk? Hwardför föraktar den troende detta tydliga och enkla Guds bud? Han ser luset, hwardför wandrar han icke i luset åfwen i detta hånseende? Hans samwete säger honom sanningen, hwardför lyder han icke des röst?

21. Du upptager frågan och swarar: "allmänna bruket är emot mig, jag wet icke huru jag skall håmma den måttiga floden? Icke endast den ogudaktiga utan åfwen den religiösa werlden ilår hejdlöst den motsatta wågen. Blicka in, jag säger icke i theatrarne, utan i kyrkorna, ja, i samlingarna af olika kristna bekånnare — med undantag af några få allwarliga qwåfare eller de så kallade moravianerna — blicka in i församlingarne i London och på andra ställen, der predikanter, som allmånt hållås för goda evangelii tjennare, upptråda; betrakta sådane som sitta under sjelfwa predikstolen eller på sidorna om densamma. År icke detta folk, som kunde gifwa en bättre föreshyn, ett bättre exempel — jag har swårt för att icke bewisa dem heder genom att nämna deras namn, år icke

detta fölt — jag omsäger ordet — lika modernt och prydligt klädt, som uppenbara werldsmenniskor i samma lefnadswillkor?

22. Detta är en sorglig sanning. Jag blyges deröfwer, men jag wet icke huru det skall kunna hjälpas. Jag kallar i dag himmel och jord till vittnen, att det icke är mitt fel. "Trumpeten (från min mun) har icke gifwit ett owißt ljud," under de semtio sifst förslutna åren. O, Gud! Du wet att jag framburit ett klart och trofast vittnesbörd. I tryck, i predikningar, wid föreningsmöten, har jag "icke underlåtit att förkunna eder alla Guds råd." Ap.=gern. 20: 27. Jag är för den skull fri från deras blod, som icke wilja höra; det måste komma öfwer deras egna hufwuden.

23. I Guds namn och i hans närwaro warnar jag eder ännu en gång. Mängden af dem, som på detta sätt synda emot Gud, gifwer eder ingen ursäkt. Gud har tydligen sagt öf: "du skall icke följa hopen efter till det ondt är." 2 Moseb. 23: 2. En from man har sagt: "om Gud bjuder dig det, så frukta ej att såsom sällsynt god stå ensam mot en werld." Hwem af eder önskar att få en sådan ärofyll och frimodig karakter, att han kan stå emot en hel werld? Om millioner fördöma eder, skall det icke wara nog för eder att blifwa frikända af Gud och edra egna samweten?

24. "Ja," tänker jag mig någon säga: "jag skulle kunna bära en hel werlds hån och förakt; jag bryr mig icke om några andra; men mina egna släktingar och isynerhet mina närmaste inom familjen plåga mig beständigt i detta hänseende. Det är i sanning ett hårdt prof; ingen fattar det som ej genomgått det samma. Jag har icke magt att uthärda dermed." Nej, af dig sjelf har du det wisserligen icke; men det finnes en riklig kraft tillgänglig för dig. Guds nåd är tillräcklig. Herren som noga känner dina omständigheter är redo att gifwa dig kraft. Kom äfwen ihåg hans högtidliga tillkännagifwande rörande dem som mer frukta menniskor än Gud. "Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke wärd, . . . och den som icke tager sitt kors och följer mig efter, han är mig icke wärd." Matth. 10: 37, 38.

25. Men finnes icke några ibland eder som fordom afhölls eder från denna "likformighet med werlden" och i alla afseende klädde sig snuggt men enkelt, allt i enlighet med eder bekänneelse? Hwarför hafwen I afwikit från den goda vägen? Måhända gjorden I bekantskap, att ej säga det I ingingen wänstap med sådana, som

lesbe werlden list i prål och slärd? Då war det ej underligt att dessa förr eller senare skulle beweka eder, att styra edra steg efter werldens lopp. Ingenting mindre kan man besara än att en synd skulle leda till en annan. Det war en synd att ingå wänskap med dem, som icke känna Gud: "weten I icke att werldens wänskap är Guds owänskap?" Jac. 4: 4. Detta steg ledde nu till ett annat, till likhet med den werld, hwilken I en gång haden undslupit. Men hwad ämnen I nu göra? Ären I wisa så undsjätten edra lif och det utan dröjsmål, sen icke tillbaka! Undflyn utan att förlora någon tid, flyn orsaken och werkningarne på samma gång. Nu i dag innan "edert hjerta blifwer förhårdadt genom syndens bedrägelse," måsten I afbryta den syndiga wänskapen med de ogudaktiga och eder syndiga likställighet med werlden. Besluten eder i dag, uppfjuten icke till i morgon, på det icke edert uppköf skall räcka för ewigt. För Guds skull, för eder egen själs skull, för edra släktningars skull, frigören eder i dag!

26. Jag beder till sist eder alla, som hysa någon wälwilja för **mig**, wisen mig, förrän jag går hädan, att jag icke heller i detta afseende har arbetat förgäfwes under nära nog ett halft århundrade! Låten mig, förrän jag dör, få se en metodistförsamling fullt lika enkelt klädd som en brödra-församling. Allenast waren fullt öfwerensstämmande med eder sjelfwa, då I öfwergifwen werldslikställigheten i klädedrägt. Låten eder dräkt wara **billig** såwäl som **enkel**. I annat fall skänten I endast med Gud och med mig och med edra egna själar. Jag beder, må det icke finnas någon dyrbar prydnad på eder kropp af hwad slag som helst. Begagnen icke heller något af det bjäfs, dessa hattar med blommor och band, som nu är på modet, de äro skamfläckar för hederliga qwinnor! Utan waren klädde från hufwud till fot såsom personer, hwilka **bekänna** sig till **sann gudaktighet**; ja, som bekänna sig göra allting, stort och litet, med ett enfaldigt begär att behaga Gud!

27. Må ingen af eder, som äro rife i denna werlden, försöka ursäktas sig sjelf med de tomma orden: "jag har råd till det eller det." Om du har aktning för allmänt förstånd i förening med ett sundt kristligt omdöme, så låt aldrig detta tomma ord komma ur din mun! Ingen lefwande kristen har råd att föröda någon del af det Gud har öfwerlemnadt åt hans förwaltning. Ingen har råd att kasta en del af de kläder eller den mat i sjön,

som Gud lemnat i hans förwar, för att dermed kläda de nakna och mätta de hungriga; och långt värre än att bortfasta det, är det att gifwa ut något deraf för prydliga eller dyrbara kläder; ty detta är ingenting mindre än att förwandla hellosam föda till dödligt gift; det är att gifwa ut penningar för att förgifta både sig sjelf och andra. Så långt verkningarne af ditt förderfsliga exempel sprida sig, utsänder du det gift, som framalstrar högmöd, wrede, köttsliga lustar, kärlek till werlden och tusende andra "däraktiga och skadliga begärelser," hwilka twiswelsutan skola förorsaka dem många sorger, som låta sig deraf besmitta. Och finnes nu intet ondt i allt detta? Så stå upp, o Gud, och förswara sjelf din egen sak! Låt hwarken menniskor eller djeslar utstinga våra ögon för att sedan föra oss, blinda som wi då blifwit, till förderfwets djup.

28. Jag uppmanar nu inför Gud hwar och en här närwarande, hwarje man och hwarje qwinna, ung och gammal, gift och ogift, ja, hwarje barn som kan åtskilja godt och ondt, att tillämpa detta på sig sjelfwa. Må en hwar af eder lyhöna till, samt följa apostelens råd, — hindren åtminstone icke andra ifrån att göra det! Jag förmanar eder, I föräldrar, hindren icke edra barn att följa deras egen, på Guds ord grundade öfwerthgelse, äfwen om I kunde tycka, att de skulle se wackrare ut, om de woro prydde med sådan grannlåt som andra barn bära. Jag förmanar eder, I män, hindren icke edra hustrur! I hustrur! hindren icke heller edra män, hwarken med ord eller gerning, ifrån att handla just efter deras eget upphösta samwetes öfwerthgelse. Framförallt beder jag eder, I half-metodister, som i klädsel halfweren mellan oss och werlden; eder som ofta, måhända beständigt hören våra predikningar, men icke stå i någon vidare förening med oss; och eder som en gång woro i full förening med oss, men som nu icke äro det, jag beder eder alla, att icke förhindra andra ifrån att följa de råd som nu gifwits, huru I än besluten i denna sak rörande eder sjelfwa. Ännu en liten tid och så skola wi icke behöfwa någon kroppens öfwertäckeelse; ty "denna förgängliga lekamen skall ifläda sig oförgänglighet." Ännu några få dagar till, och "denna dödliga lekamen skall ifläda sig obödlighet." Må det nu under tiden wara vår enda omsorg att "afkläda oss den gamla menniskan," vår gamla natur som är förderfwad, som är helt och hållet ond, och "ifläda

oß den nya menniskan, den efter Gud skapad är i sansfylldig rättfärdighet och helighet." Ja, må wi försfildt "såsom Guds utvalda, helige och älsfelige" kläda oß "uti hjertats barmhertighet, mildhet, ödmjukhet, saktmod, långmodighet." Kol. 3: 12. Ja, för att sammanföra allt uti ett: "ifflädom oß Kristus," på det att "när han uppenbarad warder, wi må med honom uppenbarade warda i härlighet!"

Trettiondesjette predikan.

Faran af ökad rikedom.

Faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå. Ps. 62: 11.

1. Af vår dyre Frälsares tydliga förklaring: "det är lättare för en kamel att gå igenom ett nålsöga, än för en rik att ingå i Guds rike," kunna wi lätt lära, att ingen kan **hafwa** rikedomar, utan att derigenom wara utsatt för stor fara. Men, om faran af att endast **hafwa** rikedomar är så stor, huru mycket större blifwer icke faran om de **föröfkas**? Denna fara är stor äfwen för dem, åt hwilka rikedomen blifwit öfwerlemnad af deras försäder. Den är dock oändligt mycket större för dem, som erhålla den genom handel och näringsfång. Derför kan intet råd wara mera behjertanswürdt än detta: "faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå."

2. Sant är att rikedom, äfwen som des tillwäxt, är Guds gåfwa. Likwäl bör hwar och en med omsorg waka deröfwer, att hwad som är affedt att wara en wälsignelse icke förwandlas till förbannelse. För att förhindra detta är det i sin ordning att wi med uppmärksamhet betrakta: 1. Hwad som menas med rikedomar och när wi kunna säga, att de föröfkas. 2. Hwad det will säga att lägga sitt hjerta deruppå, och huru det må kunna undwiskas.

1. Betrakta först, hwad som menas med rikedom. Någon kunde tänka, att det nästan är omöjligt att misftaga sig om rätta bethdelsen af detta wanliga ord. Sant är likwäl, att det

finnes tusende, som begå detta misstag, och några af dem helt omedvetet. En förnäm person hörde för några år sedan en predikan öfwer detta ämne. Med förwåning och misnöje utbrast han högljudd: "hvarför tala om rikedomar här, der ingen rik man finnes mer än mr. L." Och det är sant; det war ingen mer än han som hade fyratiotusen punds årlig inkomst, och några millioner i reda penningar. Men en menniska kan wara rik, som icke har hundra pund om året, eller ens tusen pund i värde. Hvem helst som har föda och kläder och någonting derutöfwer, är rik. Hvem helst som har det nödvändiga och beqvämliga för sig sjelf och sin familj, och litet att meddela åt dem, som intet hafwa, är i verkligheten rik, så framt han icke är en mammonsträl, som drifwes af kärleken till penningar, och som hopsamlar, hwad han kunde och borde gifwa de fattiga, ty om så är, då är han fortfarande en eländig warelse, äfwen om han hade millioner i banken; ja, han är den fattigaste af alla menniskor, fattigare än tiggaren som är nöjd med sin ringa lott.

2. Men här bör ett undantag göras. En person må hafwa mera än det nödvändiga och beqvämliga för sig och sin familj och likväl icke wara rik, ty han kan wara skuldsatt och hans skulder kunna öfwerstiga värdet af hwad han eger. Men om detta är förhållandet då är han icke rik, huru mycket penningar eller penningars värde han än må hafwa om händer. Ja, en affärsman kan frukta för, att han befinner sig i en så swår ställning, (denna fruktan må wara besogad eller inbillad) att han icke vågar just af denna anledning wara så uppoffrande, som han gerna önskade wara, af farhåga för att till sist blifwa en bedragare. Huru många med invecklade förhållanden befinna sig icke just i en dylik belägenhet? Detta är isynnerhet fallet med dem, som drifwa handel i större skala, ty deras affärer äro ofta så inträflade, att det icke är möjligt på förhand bestämdt inse, huruvida de sjelfwa ega något eller icke. Så wi då icke göra ett undantag med afseende på dem?

3. Wi må taga oß till wara för att fälla ett hastigt om-döme angående andras förmögenhet. En persons omständigheter kunna wara sådana, att knappt någon annan än Gud känner dem. För några år sedan sade jag till en wiß man: "Min herre, jag fruktar, att Ni är girig." Han swarade: "hwad kan wara anledningen till denna eder fruktan?" Jag swarade: "för ett år sedan,

då jag upptog bidrag för bestridandet af gudstjenstens underhåll, tecknade Ni eder för fyra guineer, wid kollekten detta år deremot endast för en half guinée." Han gaf intet swar. Efter en stund frågade han mig: "hwarför lefwer Ni af potatis?" — Jag förde ock ett sådant lefnadsfätt i tre à fyra år. — Jag swarade: "det har varit för mig helsobringande i hög grad." "Jag tror det," swarade han; "men gör Ni det icke äfwen för att spara penningar?" Jag sade: "jag gör så; ty hwad jag inbesparar på min egen mat, skall mätta en annan som i annat fall intet skulle hafwa att äta." ¹ "Men, min herre," sade han, "om detta är eder be-

¹ För få år sedan, då metodisterna hade sin konferens i Brooklyn, höll dr Witt de Calmage, en af nutidens mest namnkunnige prebikanter, tillhörande presbyterianskyrkan, ett föredrag om metodisterna och metodismen, der han bland annat säger:

"År 1739 syntes kristendomen wara i förfall. Evangelii tjenare gingo bruckna till predikstolen. Lifwets elf tycktes wara isbelagd. Swifts och Steernes oansändiga uppförande tycktes ej på minsta sätt oroa deras församlingar. Det fanns likwäl några män — brödberna Wesley, Grimshaw, Rowland och Whitefield — som tröttnade på detta sakernas tillstånd, och de bläste i basunen och uppväckte en rörelse, som skakade den då kända werlden.

"Werlden såg aldrig en mera underbar man än John Wesley. Stadd på en resa upptäckte han en gång några bår wid wägfanten, steg ned af sin häst, utropande till sin restamrat: "O, huru god Gud är som gifwit oss dessa bår, just då wi woro nära att swälta ihjäl." Wesley fortfor att bedja, prebika och sjunga, och utförde hardt när underverk, ja, när han hållit fyrtiotusen predikningar och rest tvåhundraättatitotusen mil, sade han: "Jag är nu åttatitotwa år gammal, och har likwäl på elfwa år ej varit illamående ett enda ögonblick." När Wesley dog lemnade han efter sig etthundrafemtio-tusen efterföljare. Hans testamente lydde: "Jag önskar att blifwa buren till graswen af sex fattiga män och att ej blifwa swept i något annat än ylle; och må detta blifwa min graffrist: Här hwilar stoftet af John Wesley, en brand ryckt ur elden, dödd af bröstlidande, och utan att lemna efter sig tio pund, sedan begravningskostnaderna gälbats!"

"Entusiasmen hos Wesley's efterföljare gick öfwer Atlanten, och för mer än ett århundrade sedan började de sitt arbete i Amerika. De fimmade öfwer floder; de sofwu under bar himmel; de predikade Kristus till des de besegrade allt motstånd, och utgöra i dag kristenhetens starkaste samsund. ["En "sekt," som wid befrielsekrigets utbrott knappast ens hade någon organiserad tillvaro, har nu öfwerflyglat alla andra kyrkosamsund i Amerika, såwål i församlingarnes mängd som i förmögenhet; det är metodisterna, som 1784 ansågos hafwa haft omkring 80 predikanter; men år 1870 förfogade de öfwer 25,000 församlingar, mellan 21 och 22,000 kyrkobyggnader med bänkplatser för

wefelsegrund, då borde Ni spara ännu mer. Jag känner en man, som wid hwarje weckas början går till torget, der han köper en

6 1/2 millioner och en förmögenhet af 70 millioner dollars. Fem år senare hade predikanternas antal öfkat till 26,000, förmögenheten till 80 millioner." (Jorden och dess folk af F. von Hellwald. 1. sid. 185. Stockholm, E. C. Fritze's bokhandel 1877,) detta gäller endast Amerika; — metodistkyrkan har desutom utsträckt sina friska och lifswarma grenar till alla werldsdelar och räknar i sin helhet många millioner medlemmar.] Mr. Talmage fortsätter: "Metodisterna äro Guds härars flygande artilleri; och om det på denna morgon finnes några af dem i detta tabernakel, bjuder jag dem välkomna till vår stad, välkomna till våra hem och välkomna till våra hjertan.

"Bland de lärdomar wi kunna inhemta af metodisterna är den, att Jesu Kristi kyrka bör rätta sig efter omständigheterna. Metodismen i England predikar i presterlig strud, i våra östra städer i wanliga kläder, i western i blusar om årstiden tillåter det — predikar i hus eller på fältet — hwar som helst — det gör alldeles detsamma. — Den är hemma i det ståtliga St Paul, New-York och är alls icke generad i ett blodhus. Dess predikanter äro af alla grader, från den simpulerade biskop Simpson till hans motsats Peter Cartwright. Metodismen rättar sig alltid efter omständigheterna, hwaruti den befinner sig. Jag säger, att alla kristna samfund borde hemta från dem denna lärdom.

"Äter en lärdom hafwa wi att emottaga af denna kyrka: **wärdet af kristliga wäckelser.** Hwarifrån kom deras stora här? Männe de lifsom drupit in i kyrkan? Nej, de kommo in femtio och hundrade och tusende på en gång. Detta har gifwit dem öfverhanden i Amerika och England. De inkommo under mäktiga utgjutelser af den Helige Ande.

"Ännu finnes något mer att lära af denna kyrka, och det är **kraften i hjertlig sång.** Hwad David war för Israel, hwad Isaaq Watts har warit för presbyterianerna, det har Carl Wesley warit för metodistkyrkan. Han författade sextusen sånger. Några af dem woro nationalsånger, andra för bröllop, eller för begrafsningar, somliga wemobiga, andra fulla af segerfröjd. Stundom kunna wi under läsningen rad för rad lifsom höra knäppandet på hjertsträngarne. Hela kristenheten har tillegnat sig hans sånger. (De fleste af de så kallade "Sankeys sånger" som nu med förkärlek sjungas af de troende i Sverige, äro författade af Carl Wesley.) Händel, den store kompositören, tog några af Carl Wesleys sånger och komponerade till dem sin skönaste musk. Det utmärkande draget hos metodistkyrkan är, att hon warit en sjungande kyrka. De sjöngo sig wäg genom hela England och föröfvelsens tjut kunde icke nedtygta dem. De sjöngo färden öfwer Atlanten, och hafsvorlanen kunde icke bringa dem ur fattningen. De sjöngo wägen öfwer detta land (Amerika) — ty de hafwa trängt ända till San Fransisko — och windens brus i de wilda skogarne kunde icke öfwerrosta deras sång. Wi behöfwa i detta asseende inhemta något från metodistkyrkan. Det finnes intet, som kan motstå kraften af kristlig sång."

palsternacka, hwilken han kostar i watten. Palsternackor äro hans mat och watten hans dryck under hela weckan. På sådant sätt kostar hans mat och dryck honom tillsammans en pennny i weckan. Samma lefnadsordning följer han fortsarande, ehuru han bar tvåhundra pundes årlig inkomst; men dem använder han till betäckande af den skuld han åsamkade sig i sitt oomvända tillstånd." Och detta war den man, hwilken jag hade betraktat såsom girig.

4. Men det finnes sådana, som inför Gud äro medwetna om sin rikedom, till hwilkas antal somliga ibland eder otwiswelsaktigt kunna räknas. I hafwen mer af denna werldens goda än som är nödmändigt för eder och eder familj. Må då hwar och en för sig beswara frågan: ökas mina rikedomar? Förstår du icke den enkla frågan? Har du icke mera penningar eller mera af penningars värde, än du hade för tio eller tjugo år sedan? Eller wid denna tid för ett år tillbaka? Om du genomgår räkenstaperna, skall du lätt kunna inhemta det. Du borde i sanning weta det, i annat fall är du icke i detta asseende en god förwaltare af "den orättfärdiga mammon." Och hwarje menniska borde weta, antingen hon ligger i affärer eller icke, huruvida hennes förmögenhet minskas eller ökas.

5. Men många hafwa utfunnit ett sätt att undwika rikedom, om deras egodelar förökas än så mycket. Och hwilket är detta? Jo, så snart penningarne inkomma, nedslägga de dem antingen i egendom eller utwidgningen af sin rörelse. På detta sätt kan hwar och en af dem ställa så, att han alltjemt är utan penningar; han kan beständigt säga: "jag är icke rik;" ehuru han har tio, tjugo eller hundra gånger större egendom än han hade för några år tillbaka. Detta kan förtydligas genom en nyligen timad händelse. En person kom till en köpman i London för några år sedan och sade till honom: "min herre, jag önskade att Ni wille gifwa mig en guinée för en aktad familjs räknning, som är i stort bekymmer." Han swarade: "jag försäkrar eder mr. M., att jag icke kan undwara så mycket nu, men om Ni i en dylik angelägenhet kommer till mig då jag eger tio tusen pund, då vill jag gifwa eder tio guinéer." Efter någon tid kom mr. M. och påminte om löftet, emedan köpmannen nu egde tio tusen pund, han swarade: "det är mycket sant, men jag försäkrar eder, att jag icke har så lätt wid att uppoffra en guinée nu som jag hade då."

6. Det är möjligt för en menniska att wilseleda sig sjelf genom detta snillrika bedrägeri. Hon torde äfwen kunna bedraga andra menniskor; th "så länge du gör wäl mot dig sjelf, skola menniskorna tala wäl om dig." Men ack, djefwulen kan du icke bedraga. O nej, Guds förbannelse är redan öfwer dig och öfwer allt det du eger. Och i morgon, då djefwulen själar din själ, skall han säga: hwad hjälper dig all din rikeedom? Skall den åt dig förwärfwa en kudde under hufwudet i den sjön, som brinner med eld och swafwel? Eller skall du förwärfwa dig en bågare watten att lästa din tunga med, då du "pinas i lågorna?" O, följ det wisa rådet, som här gifwes dig, på det Gud icke i någon owäntad stund skall säga till dig: "du dåre."

7. Det skall icke lyckas, att med dina rikedomar bereda något skydd hwarken mot Guds wrede eller mot djefwulens magt och ondsk. Du bör redan känna dig öfwerbewisad om, att du fäster ditt hjerta wid dina rikedomar, då du anwänder allt hwad du har utöfwer lifwets beqwämlighet, för att lägga pennningar till penningar, hus till hus eller åter till åter, utan att gifwa åtminstone — enligt fariseernas rättfärdighetsmåttstock — tiondebelen af din inkomst åt de fattiga. Men på hwilket sätt dina rikedomar än förökas, antingen det sker med eller utan möda, antingen genom handel, arf eller på något annat sätt, tilltager icke din wälgörenhet i samma mån, utgifwer du icke fulla tiondebelen af alla dina egodelar, både af din ständiga och tillsälliga inkomst, då lägger du utan twiswel ditt hjerta på ditt guld, och "det skall såsom en eld förtära ditt kött." Zac. 5: 3.

8. Men ack! hwem kan öfwerthga den rike, att han i sina egodelar har sin hela skatt? Under den långa tiden af omkring ett halft århundrade har jag talat om detta ämne med all den thblighet jag kunnat, men med huru liten framgång! Jag tror ej, att det lyckats mig att under hela denna tidrymd öfwerthga femtio giriga menniskor derom, att de äro fängslade af kärleken till penningar. Fastän penningeälskaren blifwit beskriswen aldrig så thbligt och utmålad i de starkaste färger, hwem tillämpar det på sig sjelf? Till hwem får Gud och alla som känna honom säga: "du är den mannen?" Om Gud nu talar till någon här närwarande, o, må han då icke tillsluta sina öron för warningens ord! Säg snarare med Zacheus: "se Herre, hälften af mina ego-

delar gifwer jag de fattiga, och om jag bedragit någon, gifwer jag honom fhradubbelt igen!" Han menade icke, att han gjort så i den förflutna tiden, utan han beslöt sig för att göra så under den kommande. Inför Gud uppmanar jag dig, du penningeälskare, "gaf du och gör sammalunda."

9. Jag har ett budskap från Gud till dig, du rike man, antingen du vill höra det eller icke. Dina rikedomar hafwa öfats; wid din själs förlust, lägg icke ditt hjerta uppå dem! War tacksam mot Gud, som gaf dig sådana medel, en sådan förmåga att göra godt. Wåga likwäl icke att fröjdas öfwer dem utan "med fruktan och bäsman." "Cave ne inhæreas," säger den fromme Kempis, "ne capiaris et pereas." "Alta dig att du icke hänger dig fast wid dem, på det du icke må blifwa neddragen i förderfvet." Gör dem icke till ändamål för din omsorg eller till din förnämsta glädje, till din lycksalighet, din Gud! Se till att du icke väntar sällhet från penningar eller någonting, som kan köpas för dem, hwarken i tillfredsställandet af "ögonens begärelse, köttets begärelse eller ett högfärdigt lefwerne."

10. Våt oss ingå i några få enstildheter, och må hwar och en af eder se till, att han är ärlig mot sin egen själ. Om någon af eder har två, tre eller fyra gånger så mycket af egodelar nu, mot hwad han hade första gången han såg mitt ansigte, må han då pröfwa sig sjelf noggrant och se till, om han icke i något hänseende hwilar med sitt hjerta på sin rikedom, om icke direkt på penningarne eller på sjelfwa rikedomarne, likwäl på några af de egodelar, han för dem mäktat förskaffa sig, hwilket allt är jußt det samma. Allt detta innefattar apostelen Johannes under det allmänna namnet "werlden," och begäret efter dem, sökandet efter sällhet uti dem kallar han att "älska werlden." Detta tredelar han widare i "ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt lefwerne." Pröfwa dig då noga, min vän, i detta hänseende! Och först, med afseende på köttets begärelse. Söker du icke sällhet i tillfredsställandet af gomens njutning, äter du icke mera eller läckrare mat än du gjorde för tio eller tjugo år sedan? Nyttjar du icke mera nu för att släcka din törst och det af dyrbarare slag än du gjorde då? Hwilar du nu på en lika hård bädd som då, förutsatt att din helsa medgifwer det? För att widröra ännu en punkt: fastar du lika ofta nu, sedan du blifwit rik, som då du war fattig? Borde

du icke med rätta göra det ostare nu än då? Jag fruktar, att ditt eget hjerta fördömer dig, eller är du ren i detta afseende?

11. Andra delen af kärlek till werlden är: ögonens begärelse, som har en långt vidare utsträckning. Vi kunna dermed förstå sötandet efter sällhet genom att tillfredsställa inbillningskraften, hwilket hufwudsakligen sker genom synförmågans bruk, genom stora, nya eller wadra föremål. De kunde måhända alla hänföras till ett, då wi weta att hwarken stora eller sköna föremål åstadkomma tillfredsställelse, så snart nyhetens behag är borta. Men äro icke de obetydligaste småsaker behagliga, så länge de äro nya? Söker du icke i någon mån sällhet i dessa saker, i det barnsligaste af allt barnsligt, i klädedrägt? Offrar du icke flera af dina penningar eller, hwad som är det samma, mera tid eller omsorg derpå än du förut gjorde? Jag twiflar på, att detta göres för att behaga Gud, men om det icke behagar Gud, då behagar det djefwulen. Om du för några år sedan bortlade dina onödiga prydnader, krusade manschetter, fragar och mössor samt oformliga hattar, kostligt linne, dyrbara spetsar, har du icke nu, i trots af både religion och förnuft, åter tagit det igen?

12. Du säger måhända, att du nu kan underkasta dig denna utgift. Hwilket meningslöst tal! Hwem gaf dig dessa stora egobelar eller rättare lånte dig dem? För att tala ännu mera tydligt; hwem anförtrodde dem för en tid i dina händer till förvaltning? Sade han dig icke på samma gång, i hwad affigt han anförtrodde dig dem? Och kan du wåga förstöra din Herres egobelar eller nyttja dem på något annat sätt än det, hwilket han uttryckligen föreskrifwit, då du wet att du för allt skall aflägga räkenskap? Bort med detta eländiga djefwulfska tal, att "du kan underkasta dig denna utgift!" Låt det aldrig mera komma öfwer dina läppar. Detta sätt att beröfwa Gud hans tillhörighet är sjelfwa helwetets uppfinning. Wet du icke, att Gud anförtrodde dig dessa penningar att dermed framför allt köpa det nödwändiga för din familj, och dernäst att mätta de hungriga, kläda de nakna, bistå främlingar, enkor och faderlösa, ja, så widt möjligt är, afhjelpa hela menniskoslägtets behof? Huru kan du, huru wagar du bedraga din Herre genom att nyttja det för dig sjelf? Då han begåfwade dig med litet, utrustade han dig icke dermed i affigt att du skulle gifwa ut allt det lilla för att dermed göra godt? Och

då han gaf dig mera, försåg Han dig icke då med större medel för att göra mer och mer godt, emedan du då war bättre utrustad dertill? Har du mera rätt nu att förstöra ett pund, en frona, ett öre, än du hade då? Du har icke mera rätt nu att tillfredsställa köttets begärelse, eller ögonens begärelse än då du war fattig. O nej, wisa icke en sådan otacksamhet, löna icke din frukostige Herre på ett så lågt sätt! Twärtom, ju mera han anförtror dig, desto mera omsorgsfullt bör du nyttja hwarje öre, såsom han föreskrifwit och det med all flit.

13. I, Guds englar, I hans tjenare, som beständigt gören hans wilja; wår gemensamme Herre har anförtrott eder ett pund, som är långt dyrbarare än guld och silfwer, på det I måtten kunna verka hwar och en på sin plats och med edert pund tjena dem, som saligheten ärfwa skola. Nyttjen I icke allt, hwad I erhållit till de ändamål, för hwilka det blifwit eder gifwet? Och har han icke uppmanat oss "att göra sin wilja på jorden, såsom den sker i himmelen?" Bröder, hwad göra wi? Låtom oss watna, låtom oss stå upp, låtom oss efterfölja dessa lysande efterdömen! Hängiswom oss med alla kroppens och själens krafter, med allt hwad wi hafwa åt fullbordandet af Herrens wilja! Låtom oss gifwa åt Gud det Gudi tillhörer, det är allt hwad wi äro och allt hwad wi ega!

14. De flesta menniskor, som ligga med sina hjertan begrafna i de föröklade skatterna, älska dem dock för de fördelars skull de medelst penningen kunde bereda sig, då deremot andra finnas, som äro werkliga penningälskare, som älska penningen för dess egen skull, icke för hwad de med penningen kunna förskaffa sig. En sådan dårskap upptäcka wi dock icke ofta hos barn eller unga personer, utan endast eller hufwudsakligen hos äldre, hos sådana, som hafwa minst behof af penningar och minst tid att nyttja dem. Männe wi icke mången gång kunna se en Guds straffdom hwila öfwer dem just i denna deras pennigefärlek? Den menniska, som nedgräfwit sitt pund i jorden, blir ofta af Gud hängiswen åt djefwulen, hwilken då ingifwer henne en omåttlig kärlek till penningen, så att han rent af plågas af en allt jemt ökad hunger efter guld utan att kunna mättas (*auri sacra fames*). Der ligger en gripande sanning i de ord, dem en hebning nedskrifwit: *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*. "I samma mån som penningarne ökas, ökas och kärleken till dem." Sak samma

med drinkaren; ju mera han dricker, desto mera törstar han, till dess den osläckliga törsten nedsänker honom i den eld, som aldrig skall utsläckas.

15. Men finnes det något medel, hwarigenom denna sjukdom kan förekommas eller botas, då den en gång utbrutit? Det finnes ett förvaringsmedel mot densamma, hwilket likaledes är ett botemedel — jag tror, att det icke finnes något annat under himmelen — och det är följande: sedan du, med ofwan angifna war-samhet, förwärfwat allt hwad du förmått och sparat allt hwad du kunnat, hwarunder du sjelf ingenting saknat för lifwets nöd-torft, men också aldrig utgifwit en enda krona, ett enda öre för tillfredsställelandet, ware sig af köttets begärelse, ögonens begärelse eller ett högfärdigt lefwerne, så låt det wara ditt stadiga ögnamål, att med allt hwad du har söka Guds wälbehag och förhärligande! Sedan du undwitit klippan på den högra sidan, akta dig för en annan på den wenstra. **Pågg ej upp förråd!** "Samla inga skatter på jorden," utan **utgif allt hwad du kan;** det vill säga, allt hwad du har! Jag utmanar alla menniskor på jorden och alla englar i himmelen, att utfinna någon annan utwäg för att kunna undfly rikeedomarnes gift!

16. Med dunkel syn, darrande händer och stapplande fötter, står jag nu framför eder, jag gifwer eder ännu ett råd, förr än jag nedstiger i min graf, akten på apostelens ord: "de som wilja rike warda, falla (i samma ögonblick) uti frestelse och snara (hwarur intet annat än Guds nåd kan befria dem) och i många dåraktiga och skadliga begärelser, de der sänka menniskorna uti för-derf och förtappelse." I, som framför alla menniskor hafwen framgång i werlden, förgäten aldrig dessa fruktansvärda ord! Huru outhärligt slipprig är icke den wäg, på hwilken I gån, huru warligt bören I icke taga hwarje steg på densamma? Må Gud så gifwa eder ljus att se faran, och kraft att undgå den!

17. Tillåten mig komma eder närmare! Måhända jag aldrig mera skall trötta eder med detta ämne. Jag är i stort be-khimmer för eder, som ären rika i denna werlden. Gifwen I ut allt hwad I kunnen? Du, som har femhundra pundrs årlig inkomst och nyttjar endast tvåhundra, lemnar du de trehundra tillbaka åt Gud genom att gifwa dem åt de fattiga? Sker det ej, så beröfwar du Gud de trehundrade punden. Du, som har tvåhundrade och

använder deraf blott ett, gifwer du det andra hundralet åt Gud? Gör du det icke, så beröfwar du Gud juft så mycket. Du säger: "får jag då icke göra hwad jag will med **mitt eget**?" Här ligger juft grunden för ditt misstag, det är icke **ditt eget**. Det kan icke så wara, utan att du skulle wara herre öfwer himmel och jord. "Men jag måste förja för mina barn," genmäter du. Sant, men huru? Genom att göra dem rika? Du will antagligen göra dem till hedningar, såsom några af eder redan hafwa gjort. Hwad skall jag då göra? Tala du, Herre, till deras hjertan, i annat fall blifwer predikantens tal kraftlöft. Gif dina barn tillräckligt att lefwa af, men icke i syfslöshet eller öfwerflöd, utan under utöfning af en hederlig werksamhet. Och, om du inga barn har, på hwilka skriftenliga eller förnuftiga grunder kan du då lemna mera efter dig, än hwad som åtgår till din begrafning? Jag beder dig betänka: i hwad afseende blifwer du lyckligare genom att lemna förmögenhet efter dig? Hwad betyder det, antingen du lemnar efter dig tiotusen pund eller tiotusen par skor och stöflar? O, låt intet finnas qwar efter dig! Skicka allt hwad du har framför dig till den bättre werlden! Låna ut det åt Herren genom att gifwa åt de fattiga, och det skall blifwa dig återbetaldt! Bör du wäl befara, att **hans** sanning skall fela? Den står fast såsom himmelens pelare. Skynd, skynda, min broder, med den uppgörelsen, på det du icke måtte blifwa kallad härifrån, förr än du har ordnat om allt hwad du har i ditt förwar! Då detta är gjordt kan du frimodigt säga: "nu har jag ingenting annat, rörande det jordiska, att göra, än att dö! Fader i dina händer befaller jag min anda! Kom Herre Jesus, kom snart!"

Trettiondesjunde predikan.

En kallelse till affällingar.

Männe då Herren skall förkasta ewinnerliga, och ingen nåd mer bewisa? Är det då alldeles ute med hans godhet; och hafwer tillsägelsen en ända för alltid? Ps. 77: 8, 9.

1. Förmäthenhet eller andlig säkerhet är en stor djefwulens snara, i hwilken många menniskor blifwit fångade. De förlita sig på Guds barmhertighet, under det de helt och hållet förgäta hans rättfärdighet. Ehuru han i sitt ord tydligen har förklaradt att "utan helighet skall ingen se Herren," smickra de sig likwäl med den förhoppningen, att Gud ändå slutligen skall wara mindre sträng än hans ord. De inbilla sig, att de kunna lesa och dö i synden och det oaktadt undfly helwetets fördomelse.

2. Men ehuru de äro många, som gå ewigt förlorade genom sin förmäthenhet och andliga säkerhet, äro de långt flera som förgås genom förtwiflan och hopplöshet om att kunna undgå det ewiga förderfwet. Sedan de ofta hafwa kämpat mot sina andliga fiender och alltid blifwit öfwerwunna, låta de slutligen sina armar sjunka. De strida icke mer, emedan de icke hafwa något hopp om seger. Genom en bedröflig erfarenhet äro de medwetna om, att de icke hafwa någon förmåga att hjälpa sig sjelfwa; och som de icke hafwa något hopp om, att Gud will hjälpa dem, blifwa de liggande under sina bördor, de sträfwä icke längre; ty de anse det omöjligt att det skulle kunna lyckas.

3. I detta fall, såsom i tusende andra, känna deras hjertan den bitterhet och tärande sorg, som utgöra hemligheter för de oförfarne, hwilka ej kunna göra sig någon föreställning om den sorg, som de aldrig känt; ty "hwem wet hwad i menniskan är utan menniskans ande som är i henne?" Wi weta endast genom vår egen erfarenhet, hwad ett krossadt hjerta lider. Följaktligen äro de högst få, som kunna wisa deltagande med dem, som befinna sig i sådana swåra frestelser; få kunna rätt insätta sig i detta sorgliga läge; få som icke låta sig bedragas af det yttre utseendet. De se men-

nifforna fortgå i sitt syndalopp och taga för gifwet, att det utslutande sker af lifgiltighet, då likwäl den verkliga orsaken ofta är att finna i förtwiflan. Antingen hafwa de intet hopp, och så länge detta är förhållandet, sträfw de alldeles icke till något bättre, eller ock hafwa de några ljusare mellanstunder, då hoppet åter lifwar dem och då de ämbo söka tillkämpa sig seger. Men snart förlora de detta hopp och då upphöra åter deras sträfwanden, och de qwarhållas i satans fångenskap, för att lyda hans wilja.

4. Detta är ofta förhållandet med dem, som begynna att löpa wäl, men som snart tröttna på den himmelska wädjobanan, med dem ishunnerhet, som en gång sågo "Guds härlighet i Jesu Kristo ansigte" men efteråt "bedröfwade Anden" och "ledo skeppsbrott på tron." Många af dessa rusa framåt i synden, såsom wilda hästar i striden. De synda med hög hand, hwarigenom de alldeles utsläcka Guds Ande, så att han öfwerlemnar dem helt och hållet åt deras egna hjertans lustar och låter dem följa sina egna inbillningar. Och dessa som sålunda öfwerlemnna sig åt syndalifwet, blifwa helt och hållet förslöade utan att bekymra sig om eller förja öfwer sitt tillstånd, alldeles lifgiltiga och obeswårade angående Gud, himmel eller helwete. Orsaken dertill är, att denna werldens gud har förblindat deras ögon och förhärdat deras hjertan. Men denna deras sorglöshet torde ock ofta vara en följd af deras djupa förtwiflan. Grundorsaken till denna sorglöshet och slapphet är att söka i deras hopplöshet. De tro i verkligheten, att de till den grad förtörnat Gud, att han dem ingen nåd mera bewisar.

5. Och likwäl behöfwä wi icke helt och hållet uppgifwa ens dessa. Wi hafwa kint några sådana lifgiltiga personer, hwilka Gud åter igen har besökt med sin nåd och återfört till den första kärleken. Dock kunna wi hafwa mycket mera hopp om de affällingar, som icke äro sorglösa, utan som fortfarande äro oroliga, hwilka gerna wilja undslippa djefwulens snaror, men anse det vara omöjligt. De äro fullt öfwerthygade om, att de icke kunna frälsa sig sjelfwa, men de inbilla sig, att Gud icke will frälsa dem. De tro, att han har oåterkalleligen wändt sig ifrån dem med sin nådefulla hjälp. De stärkas i denna tro af en mängd förutsättningar, och så länge dessa icke på ett tydligt sätt blifwit undanröjda, finnes intet hopp om deras räddning. Det är i affigt att trösta

dessa hopplösa, hjälplösa själar jag nu med Guds bistånd vill undersöka:

I. Hvilka de förnämsta orsaker äro, som föranleda så många affällingar att bortkasta sitt hopp och antaga att Gud förgätit att wara dem nådig.

II. Sedan vill jag tydligt och fullständigt utreda dessa orsaker och gifwa swar på de af dessa förtwiflande menniskor framkastade stäl.

I. Först vill jag fråga: hvilka äro de förnämsta orsakerna, som föranleda så många affällingar att tänka det Gud förgätit att wara dem nådig? Jag nämner icke *alla*; ty de äro oräkneliga alla dessa inkast, som dels deras egna förderfwade hjertan, dels "den gamle ormen" framstjuter; men de förnämsta, de påtagligaste, de allmännaaste vill jag här framställa.

1. Den förnämligaste orsaken, som föranleder affällingar att tro det Herren förkastar ewinnerligen och ingen nåd mer bewisar, hemtas från hellska sakens natur. De säga: "Om en person gör uppror mot en jordisk furste, så måste han ju dö för detta sitt första brott, han måste betala den första öfwerträdelsen med sitt eget lif? Likväl om hans brott blifwit utöfwadt under någon mildbrande omständighet, eller om kraftig förbön göres för honom, kan hans lif möjligen återstäckas honom, gör han deremot, efter att en gång hafwa erhållit full och fri förlåtelse, uppror för andra gången, hwem vågar då att gå i förbön för honom? Han har ju då ingen widare barmhertighet att wänta? Men om någon, som gjort uppror mot en jordisk konung, sedan han en gång erhållit förlåtelse, icke kan wänta förlåtelse för andra gången, huru hopplöst måste icke då dens tillstånd wara, som, efter att hafwa erhållit förlåtelse för uppror mot himmelens och jordens store Konung, ånho gör öppror mot honom? Swad har en sådan wäl att wänta?"

II. 1. Detta bewis som är hemtadt från förnuftet, styrkes sedan med åtskilliga skriftställen. Ett af de starkaste är det som förekommer i 1 Joh. 5: 16. "Om någon ser sin broder synna någon synd icke till döds, han må bedja så skall Gud gifwa honom lif, den nemligen som syndar icke till döds. Det gifwes en synd till döds; för denna säger jag icke att någon skall bedja."

Härisfrån draga de den slutsatsen, att orden: "för denna säger jag icke att någon **skall** bedja" är liktydigt med: "för en sådan, säger jag, att ingen **får** bedja;" att apostelen anser den som har begått en synd till döds vara i ett hopplöst tillstånd; så hopplöst, att vi icke få bedja för honom, vi må icke bedja om lif för honom, och hvad kunna vi mera förståndsenligt antaga vara en synd till döds, än ett frivilligt begånget uppror af en sådan, som förut erhållit en full och fri förlåtelse?

2. Betrakta för det andra, säga de, alla uppstående ord, som förekomma i Ebreeerbrefwets sjette och tionde kap. Vi börja med de sednare: "Om vi sjelfswiljande synda, sedan vi fått hafwa fanningens kunskap, då står oss intet offer åter för synderna, utan en försträfflig domens förbidelse och eldens nit som motståndarne förtära skall. So som bröter Mose lag han måste efter tu eller tre mittnen utan barmhertighet dö, huru mycket wärre straff, menen I, skall den anses förtjena, som förtrampar och såsom orent aftar Guds Sons och testamentets blod, genom hwilket han helgad är och försmädar nådens Ande? Th wi känna den som sade: hämnanden är min, jag skall wedergälla, säger Herren, och åter: Herren skall döma sitt folk. Det är gräseligt att falla uti lefwande Guds händer." Är det icke här tydligt tillkännagifwet af den Helige Ande, att vårt tillstånd är förtwifladt? Säges det icke, att om vi, efter att hafwa erhållit fanningens kunskap, efter att genom erfarenhet hafwa känt den, sedan frivilligt synda, hwilket vi otwifwelaktigt hafwa gjort, och det upprepade gånger, då återstår oss ju intet offer för synderna, utan en försträfflig domens förbidelse och eldens nit, som motståndarne förtära skall?

3. Och är icke stället i sjette kapitlet lika tydligt som detta? "Det är omöjligt, att de som en gång upplysta äro, och smakat hafwa den himmelska gåfwan, och äro delaktige wordne af den Helige Ande — om de affalla, att de då kunna förnyas till bättring, sedan de på nytt sig sjelfswom korsfästat Guds Son och för spott hållit?"

4. Sant är, att några äro af den meningen, att orden "**det är omöjligt**" icke skulle förstås bokstafligt, såsom betecknande en fullständig omöjlighet, utan en mycket stor swårighet. Men det visar sig icke, att vi hafwa någon tillräcklig anledning att afwika från den bokstafliga meningen, emedan det hwarken innefattar någon

orimlighet eller motsäger något annat ställe i skriften. Afstår detta då icke allt hopp, säga de, så mycket mer, som wi weta, att wi otwifwelaktigt en gång hafwa smakat den himmelska gåfwan och warit delaktiga af den Helige Ande? Huru är det möjligt, att wi skulle kunna förnåas till bättring, till en fullständig förändring både i hjerta och lefwerne; då wi weta, att wi på nytt of sjelfwa korsfästat Guds Son och wanhedrat honom?

5. Ett långt fruktansvärdare ställe finnes i Matth. 12: "all synd och hädelse skall warda menniskorna förlåten; men hädelse emot Anden skall icke warda menniskorna förlåten. Och den som talar något mot menniskones Son, det warder honom förlåtet, men den som talar mot den Helige Ande, det warder honom icke förlåtet, hwarken i denna eller den tillkommande werlden." Fullt jemförligt med detta äro vår Herres ord, som återgifwas af Marcus: "jannerligen säger jag eder: alla synder skola warda menniskornas barn förlåtna och alla hädelser, med hwilka de än häda må; men den, som hädar den Helige Ande han hafwer ingen förlåtelse till ewig tid, utan är sader till ewig dom."

6. Några hafwa trott, att alla dessa skriftställen påpeka en och samma synd, och att icke allenast vår Herres ord, utan äfwen de, som förekomma hos Johannes angående synd till döds, och det som i ebreerbreswet läses angående att sig sjelfwom korsfästa Guds Son eller förtrampa Guds Son och försmåda nådens Ande; att de alla hänwisa till hädelse mot den Helige Ande, den enda synd som aldrig kan förlåtas. Hwilken betydelse wi än inlägga i dessa ord, måste wi dock medgifwa, att den hädelsten är alldeles oförlåtlig, och att följaktligen Gud icke will bewisa nåd mot dem, som göra sig skyldiga till densamma.

7. För att stadfästa dessa bewis, hemtade från förnuftet, skriften och erfarenheten, fråga nu dessa menniskor: är det icke då en bestyrkt sanning, att de, som affalla från rättfärdiggörelsenåden, som lidit skeppsbrott på tron, den tro hwarigenom frälsning här erhålles, förgås utan barmhertighet; huru mycket mindre kunna då de undfly som affalla från heliggörelsens nåd? De hafwa ju lidit skeppsbrott på den tro, hwarigenom de blifwit renade från all förtets och andens besmittelse? Har det någonsin funnits ett exempel på att den ene eller den andre af dessa återigen blifwit

förnådh till bättring? Om något exempel finnes derpå, då skulle man ju kunna hoppas, att poetens tankar icke äro öfwerdrifna:

"Åfwen Judas kämpar mot sin förtwiflan,
hoppet tyckes blomma under habes flugga."

III. Dessa äro de förnämsta bewis, hemtade från förnuftet, från skrifterna och från erfarenheten, hwarigenom affällingar bruka rättfärdiga sig sjelfwa, då de bortkasta allt hopp och påstå att Gud icke mer vill bewisa dem någon nåd, emedan han i wrede tillhäft sin barmhertighet. Jag har framställt detta i deß fulla kraft, på det wi så mycket bättre må kunna bilda oss ett omdöme angående dem och försöka, huruvida hwart och ett af dem icke kunde tydligt och fullt tillfredsställande beswaras.

1. Jag börjar med det bewis, som hemtas från sakens beskaffenhet: om en person gör uppror mot en jordisk furste, är det antagligt, att han kan få förlåtelse första gången, men om han efter en full och fri förlåtelse ånyo gör uppror, då är intet hopp om att för andra gången erhålla förlåtelse; han måste wänta att utan barmhertighet blifwa dömd till döden. Men om den, som gör uppror upprepade gånger mot en jordisk konung, icke kan wänta någon barmhertighet, huru kan då den wänta barmhertighet, som för andra gången gör uppror mot himmelens och jordens store Konung?

2. Jag swarar: detta bewis, som hemtas från jemförelsen mellan jordiska och himmelska förhållanden, låter wäl tänka sig, men är icke fullt afgörande, och det af den enkla orsak, att en jemförelse icke har något rum här. Det kan icke finnas någon jemförelse mellan en menniskas barmhertighet och Guds barmhertighet. "Wid hwem wiljen I likna mig, säger Herren?" Med hwem i himmelen eller på jorden? "Jag har sagt, I ären gudar," säger David, då han talar om de högsta embetsmän — sådan är eder wärdighet och magt, jemförd med wanliga menniskors. Men hwad äro de, jemförda med himlarnes Herre? Såsom en bubbla på watten. Hwad är deras magt jemförd med hans? Hwad är deras barmhertighet jemförd med hans? Hans eget tröstrika ord lyder sålunda: "Jag är Gud och icke menniska," "Mitt hjerta hafwer ett annat sinne; min barmhertighet är så brinnande." Osea 11: 8, 9. Dersför kan ingen draga den slutsatsen, att, om en jor-

ditt konung icke vill benåda den, som för andra gången gör uppror emot honom, den himmelske Konungen icke heller wille göra det. So, han will icke endast sju gånger utan sjuttiosju gånger. Ja, woro dina uppror så många som stjernorna på himmelen, woro de flera till antalet än håren på ditt hufwud. Iliwål will och kan Gud utöfwa barmhertighet och förlåta. "Den ogudaktige öfwergifwe sin wäg och syndaren sina tankar och omwände sig till Herren, så förbarmar han sig öfwer honom; och till vår Gud, th när honom är mycket förlåtelse."

3. Men Johannes ord? Afskära icke de allt hopp, då han talar "om en synd till döds?" Då han säger: för en sådan skall man icke bedja; är det icke som sade han: för en sådan får ingen bedja? Och innesattar detta icke, att Gud icke will höra den bönen, att han icke will gifwa honom lif, som på detta sätt syndat, nej icke en gång om en rättfärdig man beder derom?

4. Orden: "jag säger icke, att någon skall bedja" betyda helt wißt, att ingen får bedja. De innebära otwifwelaktigt att Gud icke will gifwa lif åt den som begått den omnämnda synden. Hans utslag är afkunnadt, och Gud har fastställt det, ja, det är oryggligt. Det kan icke förändras, icke en gång genom den rättfärdiges bön som för öfrigt förmår mycket, då den är allwar.

IV. Men jag frågar först: hwad menas med synd till döds, och för det andra hurudan är den död som är dermed förenad?

1. Först, hwad menas med synd till döds? För många år sedan wistades jag bland ett folk, som hade den största erfarenhet om gudomliga ting, i jemförelse med dem jag förut umgåtts, och jag frågade några af dem: hwad förstån I med en synd till döds, hwarom Johannes skrifwer i sitt första bref? De swarade: "om någon är sjuk ibland eder han falle till sig församlingens äldsta och de bedja öfwer honom och trons bön skall hjelpa den franke och Herren skall låta honom komma upp och om han begått synder warda de honom förlåtna." Men ofta händer det, att ingen af oss kan bedja Gud om hans wedersäende. Wi känna oss då uppmannade att säga honom det wi frukta, att han begått synd till döds; en synd hwilken Gud beslutat att straffa med döden. Wi kunna icke bedja, att Gud skall återgifwa honom helsan och wi hafwa ännu aldrig sett något exempel på, att en sådan person tillfrisknat."

2. Jag ser alls ingen orimlighet i denna utläggning af ordet. Det tyckes wara en mening åtminstone om uttrycket "synd till döds," en synd hwilken Gud har beslutat att straffa med syndarens död. Om du derför har begått en synd af detta slag och följden af din synd nu har drabbat uppå dig; om Gud hemfött dig med någon dödlig sjukdom, då är det förgäfwes, att bedja för ditt lif, du är oåterkalleligen dömd att dö. Men märk! detta har icke afseende på ewig död. Det innefattar på intet sätt, att du är dömd att dö den ewiga döden. Nej, det innefattar snarare motsatsen; din lifamen förstöres på det din själ må undgå helwetet. Jag har sjelf under loppet af många år sett oräkneliga exempel härpå. Jag har känt många syndare, huswudsaktligen sådana, som varit affällingar från ett högt tillstånd af helighet, och som hafwa gifwit fienderna till fristendomen en stor anledning till hädelse, hwilkas lifstråd Gud affurit förr än de genomlejt sina halfwa dagar. Dessa tyckes hafwa begått synd till döds och i följd deraf blifwit affurna, någon gång långsamt, någon gång hastigt genom ett owäntadt slag. Men i de flesta fall har jag iakttagit, att "barmhertigheten berömt sig emot domen." Och sjelfwa dessa personer hafwa varit fullt öfwerbewista om Guds godhet såwål som hans rättwisa. De hafwa erkänt, att han förstört deras kroppar i affigt att frälssa deras själar. Förr än de gingo hädan upp-rättade han dem från deras affall, så att de dogo, för att sedan lefwa för ewigt.¹

¹ En mycket anmärkningsvärd tilldragelse af detta slag egde rum för några år sedan. En ung kolgräfware i Kingswood nära Bristol war en fräck syndare och blef efteråt en troende. Men så småningom förnypade han bekantskapen med sina gamla kamrater, hwilka menligt inwerkade på honom till det han afföll från Gud och blef ett helwetets barn, dubbelt värre än han förut varit. En dag arbetade han i grufwan tillsammans med en allwarlig ung man, som hastigt stannade och utropade: "O Tommy! hwilken man war du icke en gång, huru bewekte icke dina ord och ditt exempel många till kärlek och goda gerningar! Och hwad är du nu? Hwad skulle blifwa af dig, om du doge i ditt närwarande tillstånd?" "Må Gud förbjuda det," sade Tommy; "ty då skulle jag sjunka i helwetet! O, låtom ofw bedja till Gud!" De gjorde så en stund, först den ene och så den andre, de åkallade Gud med starkt rop och tårar; de kämpade med Gud i brinnande bön. Efter en stund utropade Tommy: "Iofwad ware Gud, han har helat mitt affall. Jag känner åter igen, att min Förlössare lefwer, och att han har twagit mig från mina synder med sitt blod, jag är nu willig att gå till honom." I det samma stebbe ett ras i gruf-

3. Men hvad säger du om det andra skriftstället, nemligen tiende kapitlet i Ebreerbrefwet; gifwer det något hopp för affällingar, att de icke skola dö den ewiga döden; att de ännu kunna erhålla Guds förlåtande nåd och undslip helwetets fördömmelse? "Om wi sjelfwiljande synda, sedan wi hafwa erhållit sanningens kunskap, då står oss intet offer åter för synderna; utan en förskräcklig domens förbidelse och eldens nit, som motståndarena förtära skall. So som bröter Moise lag han måste efter två eller tre vittnen utan barmhertighet dö. Huru mycket värre straff menen I skall den anses förtjena, som förtrampar Guds Son, och testamentets blod såsom orent aktar, genom hwilket han helgad är, och försmädar nådens Ande?"

4. Och är detta icke samma sak, nemligen att det förtwiflade, oföränderliga tillståndet hos affällingar är på ett öfwerlygande sätt fullt stadfästadt af paralellspråket i sjetten kapitlet: "det är omöjligt, att de, som en gång upplyste äro, och smakat hafwa den himmelska gåfwan, och delaktige wordne äro af den Helige Ande, samt smakat hafwa det goda Guds ord och den tillkommande werldens krafter och affallna äro, det är omöjligt att de kunna igen förnyas till bättring, då de på nytt sig sjelfwom korsfästa Guds Son och för spott hålla?"

5. Dessa skriftställen tyckes wara af lika innehåll och fullt jemförliga med hwarandra, hwarför de påfalla vår djupa uppmärksamhet. För att förstå dem, är det nödwändigt att känna först, hwilka de personer äro, som här omnämnas för att sedan lära förstå beskaffenheten af den synd de hade begått och som gjorde deras tillstånd nära på, om icke helt och hållet, hopplöst.

Det synes klart för dem, som opartistiskt betrakta och jemföra dessa båda skriftställen, att personerna hwarom här talas, äro endast sådana, som hafwa blifwit rättfärdiggjorda; deras förstånds ögon hafwa blifwit öppnade och upplysta, så att de se ljuset af Guds härlighet i Jesu Kristi ansigte. Det är endast dessa som hafwa "smakat den himmelska gåfwan," syndernas förlåtelse och Guds frid. Dessa woro delaktiggjorda af den Helige Ande, både Andens vittnesbörd

---

wan, som krossade honom till döds i ett ögonblick. Swem helst du är, som har syndat "en synd till döds" lägg detta på hjertat! Rånhända Gud kräfwer din själ af dig den stund du icke förmodar det; men om så skulle wara, will Gud midt i domen tänka på barmhertighet; du skall icke dö den ewiga döden.

och frukter förefunnos hos dem. Deras andeliga tillstånd kan icke lämpligen hänföras till andra än just de rättfärdiggjordas.

Och de hafwa äfwenledes blifwit helgade åtminstone till den grad, hwari de stå, som hafwa erhållit syndernas förlåtelse. Detta synes af det andra skriftstället der det heter, att de testamentets blod såsom orent akka genom hwilket de helgade blefwo.

6. Här af följer, att dessa skriftspråk endast angå dem, som hafwa blifwit rättfärdiggjorda och åtminstone till någon del helgade. Hwarför I alla, som aldrig warit så upplysta med ljuset af Guds härlighet; I alla, som aldrig hafwa smakat den himmelska gåfwan; som aldrig erhållit edra synders förlåtelse eller blifwit delaktige af den Helige Andes vittnesbörd och deß frukter; med ett ord: att I alla, som icke blifwit helgade genom det ewiga förbundets blod, icke äro beskrifna här. Huru andra skriftställen än må döma eder, säkert är, att I icke ären dömda, hwarken af sjette eller tionde kapitlet i Ebreerbrefwet. Thå båda dessa ställen tala uteflutande om sådana, som affallit från den tro, hwilken I aldrig egt. Det är således icke möjligt, att I skullen hafwa förlorat det I aldrig hafwen åtnjutit. Dersför, hwad dom som genom dessa skriftställen än må afunnas, den är icke afunnad öfwer eder. I ären icke de här åsyftade personerna, mot hwilka dessa skriftens hotelser äro utslungade.

7. Wi fråga dernäst af hwilken bestaffenhet den synd är, hwartill de här beskrifna personerna gjort sig skyldiga. För att få insigt härutinnan måste wi ihågkomma att när helst judarna lyckades förmå en kristen till affall, uppmånades han, att thbligt och offentligt i församlingen förklara, att Jesus af Nazareth war en folkuppgiflare, som förförde folket, och att han icke undergått större lidande än hans egna brott rättwißt förtjenade. Detta är den synd, som apostelen wäsentligen kallar affall, då Guds Son förtrampas och utställes för offentlig wanära. Det är detta han kallar att akka testamentets blod såsom orent, att förtrampa Guds Son och försmåda nådens Ande. Nå wäl! hwilken af eder har på sådant sätt affallit? Hwilken af eder har sålunda på nytt sig sjelfwom korsfäst af Guds Son? Icke en enda; icke heller har någon af eder på detta sätt förtrampat honom. Om du så förkastat det enda offer som finnes för synden, då hade för dina synder intet offer återstått. Men i ett sådant fasanfullt tillstånd befinner

du dig icke. Ingen af eder har på liknande sätt förkastat det offer, genom hwilket Guds Son beredt full försoning för hela werldens synder. I ditt närvarande tillstånd bäfwar du ju för blotta tanken derpå? Dersför finnes det framburna försoningsoffret och gäller äfwen för dig. Kom då, bortkasta din onödiga fruktan, "gå trösteligen fram till nådens tron," wägen är fortsarande öppen och du skall änho "få barmhertighet och finna nåd, på den tid hjelp behöfwas!"

V. 1. Men afstänga vår Herres wälfända ord öf icke helt och hållet från allt hopp om barmhertighet? Säger han icke: "alla synder och alla hädelser skola warda menniskornas barn förlåtna; men den som hädar den Helige Ande, han hafwer ingen förlåtelse till ewig tid, utan är hemfallen under en ewig dom?" Alltså är det tydligt, att om wi hafwa gjort öf skyldiga till denna synd, då finnes intet rum för barmhertighet.

2. Huru stort är icke antalet i hwarje folkslag öfwer hela den kristna werlden, som hafwa varit mer eller mindre i bryderi angående detta skriftställe! Hwilkä staror i detta land hafwa icke varit öfwermåttan förtwiflade just till följd af detta skriftens ord? Ja, så äro de, som äro sant öfwerbewista om synd och som med allwar söka sin själs frälsning, och icke hafwa känt någon fruktan att hafwa begått eller swäfwat i fara att begå denna oförlåtlige synd. Hwad som ofta förökat deras plåga är, att de swärligen kunnat finna någon, som war i stånd att trösta dem. Bland deras bekanta, de mest gudfruktige ej undantagna, fans ingen, som i detta ämne hade större insigt än de sjelfwa; icke heller kunde de finna någon skriftställare som offentliggjort en tillfredsställande utläggning deraf. Uti mr. Russel's sju predikningar, som äro allmänt spridda ibland öf, finnes en, som särskildt behandlar detta ämne, men den kan endast gifwa liten eller ingen tillfredsställelse åt en bedröfwad ande. Han talar om det gång på gång, men gör intet utaf saken; han gör sig mycken möda, men kommer icke till målet.

3. Finnes det någonfin i werlden ett bedröfligare bewis på menniskoförståndets inskränktthet äfwen hos sådana, hwilkä äro rättssinniga inför Gud och äro angelägna om att förstå sanningen? Huru är det möjligt, att någon som läser bibeln, kan för en enda timme stanna i twiswel angående bethydelsen af detta bibelställe då

Kristus sjelf, just i de ofwan anförda orden tydligen säger oss hwad denna hädelse är? Den som hädar den Helige Ande, han hafwer ingen förlåtelse; — th de säga: "han hafwer den orene anden," vv. 29, 30. Detta och detta allena är, om wi mergifwa att vår Frälsare förstår sin egen mening, hädelse mot den Helige Ande. Att säga om Kristus: **han har den orene anden**; att säga, det Kristus utöfwade sina underverk genom den onde andens magt, eller mera direkt, att "han utdref djeslar med Beelzebub, djeslarnes öfwerste." Men aldrig har du gjort dig skyldig till detta. Har du bethgat om Kristus, att han med Beelzebub, djeslarnes öfwerste, utdrifwer djeslar? Nej, lika litet som du affsurit din nästas hals eller satt eld på hans hus. Huru förwånande, att du varit rädd, der intet är att frukta! Bortkastad din onödiga fruktan! Må, för den kommande tiden din farhåga vara förståndigare! War rädd för att hysa wrede, att hafwa kärlek till werlden och de ting som i werlden äro! War rädd för dåraktiga och skadliga begärelser, men frukta icke, att du har gjort dig skyldig till hädelse mot den Helige Ande! Du är icke mera i fara för att hafwa gjort det, än att hafwa nedtagit solen från fästet.

4. För den skull har du ingen skriftenlig anledning att befara, det Herren har förgätit att vara nådig. Bewis, hemtade härifrån, ser du nu vara betydelselösa, de äro helt och hållet ogrundade. Men äro wäl de af större wigt, som hemtas från erfarenheten?

5. Detta är ett ämne, som måste behandlas med största grundlighet. Wi fråga då: har någon affälling werkligen ånho funnit barmhertighet hos Gud? Har någon, som lidit skeppsbrott på tron och ett godt samwete, någonsin återfått hwad han förlorat? Känner du något exempel? Har du någonsin sett ett sådant förhållande, då personer, som funnit förlofning i Jesu blod och efteråt affallit, likwäl återigen blifwit upprättade — förnyade igen till bättring? Ja, i sanning — och detta icke en eller ett hundra endast, utan tusenden. På hwarje plats, der Herrens arm blifwit uppenbarad och der många syndare blifwit omvända till Gud, hafwa några funnits, som "wändt sig från det heliga budet som de annammat hade." För många af dessa "hade det varit dem bättre, att de aldrig kändt rättfärdighetens wäg." Det endast ökar deras förbömelse, om de sedan dö i sina synder. Men

andra finnas, som sett på honom, hwilken de stungit hafwa, samt ängslats och förkastat all tröst, till deß Herren förr eller sednare låtit sitt ansigtes ljus lysa öfwer dem och derigenom styrkt deras domnade händer och deras stapplande knän. Han har åter igen lärt dem säga: "min själ prisar storligen Herren och min ande fröjdar sig i Gud min Frälsare." Dräknelige äro händelserna af detta slag; oräknelige äro de, som hafwa fallit, men åter igen blifwit upprättade. Det är i sanning så långt ifrån att wara någenting owanligt för en troende att falla och blifwa upprättad, att det snarare är någonting owanligt, att finna en troende, som icke är medweten om att hafwa warit affallen från Gud i högre eller lägre mening; och det måhända mera än en gång, innan han blef stadfästad i tron.

6. Men har någon, som fallit ifrån helgelsenåden, blifwit så upprättad, att han återfått hwad han en gång förlorat? Detta är lifaledes ett erfarenhetsrön; och wi hafwa warit i tillfälle att förnha våra iafftagelser i dylika fall under många år och inom ett widsträckt område, man må säga från den ena ändan af riket till den andra.

7. Först må nämnas, att wi hafwa känt många personer inom hwarje ålder, från den tidigaste barndom till den högsta ålderdomen, hwilka hafwa afgifwit alla de bewis, som sakens be-
skaffenhet fordrar derpå, att de woro "helgade allt igenom," "renade från all föttets och andens besmittelse;" att de "älskade Herren sin Gud af allt hjerta;" att de beständigt "framburo sina själar och kroppar till ett lefwande, heligt och Gudi behagligt offer," hwarför de och "woro alltid glada, bådo utan återwändo, woro tack-
samma i all ting" och deruti består, så tro wi, skristenlig helighet.

8. Dernäst må wi erinra, att de, som äro helgade, wan-
ligtwis tro, att de ej kunna falla, de inbilla sig wara pelare i Guds tempel. Icke desto mindre hafwa wi sett, att några och det de starkaste bland dem, efter en tid hafwa fallit ifrån deras egen stadighet, någon gång hastigt men oftare långsamt och steg för steg. De hafwa gifwit efter för frestelsen till högmöd, till wrede; eller och hafwa dåraktiga begärelser åter fått tillträde till deras hjertan. Ja, någon gång hafwa de helt och hållet förlorat lifwet i Gud och synden har återfått sitt wälde öfwer dem.

9. Likväl hafwa somliga af dem, efter att hafwa erhållit en grundligare öfwerthgelse om sitt fall, stått med blygsel inför Gud och återigen blifwit fyllda med hans kärlek och icke allenast blifwit fullkomnade i kärleken utan stadfästade, styrkta och rotade i densamma. De hafwa erhållit den wälsignelse, i hwilken de förut stodo, jemte en rik tillwänt. Ja, det är anmärkningsvärdt, att många af dem, som hafwa fallit antingen från rättfärdiggörelse- eller helgelsenåden, och det så djupt att de swärligen funnat räknas ens till **Guds tjenare**, likväl blifwit upprättade; dock sällan har detta inträffat förrän de blifwit så uppsakade, som om de hängt öfwer helmetets djup. Ganska ofta hafwa de ögonblickligen blifwit införfatta i den nåd de förlorat. De hafwa på en gång erhållit både medvetande om Guds wälbehag och erfarit kraften af hans renande kärlek. I ett ögonblick erhöilo de ånyo både "syndernas förlåtelse" och "lott bland dem som helgade äro."

10. Men af denna Guds långmodighet må ingen förledas tro, att han gifwit någon enda människa frihet att synda. Må ingen wåga att fortfara i synden till följd af dessa owanliga bewis på Guds barmhertighet. Detta är den mest dåraktiga, den mest oförståndiga uppfattning af Guds ord; den leder till det yttersta förderf. Under allt hwad jag erfarit har jag icke lärt känna en enda, som tröstat sig sjelf i sitt lif i synden med den förutsättningen, att Gud till sist skulle frälsa honom, den der icke på ett bedröfligt sätt misräknat sig och dött i sina synder. Att på detta sätt draga Guds nåd till lösaktighet, är säkra wägen till det nedrsta helmetet.

11. Det är icke för dessa förderfswets barn som denna betraktelse är affedd, utan för dem som smärtsamt minnes sina synder och tröskas af deras obrägliga börda. Wi framställa för dessa hoppets dörr öppen, måtte de inträda och tacka Herren. Må de weta och erfara, att "Herren, Herren är en Gud, barmhertig och nådig, långmodig, och stor i nåd och trofast." 2 Mosseb. 34: 6. "Han handlar icke med oss efter våra synder och wedergällar oss icke efter våra misgerningar; ty så hög som himmelen öfwer jorden är, låter han sin nåd wäldig wara öfwer dem som frukta honom. Så långt som öster är ifrån wester, låter han våra öfwerträdelsor wara fjermade ifrån oss. Ps. 103: 10—12. Han träter icke till ewig tid, och wredgas icke ewinnerligen," v. 9. Allenast besluta

i ditt hjerta: jag vill gifwa allt för allt och "offret" skall för dig wara gällande. Gif honom hela ditt hjerta! Låt allt hwad som uti dig är utropa: "du är min Gud och jag vill tacka dig, min Gud och jag vill prisa dig." Denne Guden är vår Gud, alltid och ewigherliga, han är vår ledsagare intill döden."

Trettiondeåttionde predikan.

Ett enfaldigt öga etc.

Ögat är kroppens ljus. Är nu ditt öga enfaldigt så warder hela din kropp ljus. Men är ditt öga ondt, så warder hela din kropp mörk. Om nu huset som är i dig är mörker, huru stort blifwer då mörkret? Matth. 6: 22, 23.

1. "Uppriktighet och renhet," säger en from man, "äro de två wingar, som lyfta själen till himlen." Uppriktigheten har afseende på uppsåtet och renheten på böjelserna. Uppriktigheten har den fromme biskop Taylor med mycken värma påyrkat i början af sin förträffliga bok: "Reglor för ett heligt lefwerne och en helig död." Han börjar med att wisa nödwändigheten deraf såsom första steget till sann gudaktighet och ådagalägger inför hwar man, att utan uppriktighet är all vår sträfwan såfång och kraftlös. Samma sanning har den förträfflige skriftställaren mr. Law med lifaktighet framställt i sin: "Allwarliga kallelse till ett heligt lif;" en afhandling, som icke lätt skall öfwerträffas, hwarken i uttryckens skönhet, innehållets sanning och klarhet eller dess djup och tankefukedom. Och hwem kan klandra någon Jesu efterföljare, att han isfrit framhåller wigten af detta ämne, då wi gifwa aft på huru vår Frälsare sjelf betonar det i de ofwan anförda orden?

2. Rätom of uppmärksamt betrakta hela sammanhanget, sådant det bokstafligen borde öfwersättas. "Ögat är kroppens lampa:" och hwad ögat är för kroppen det är uppsåtet för själen. Wi böra gifwa aft på den gudomliga wisdom, hwarmed vår Frälsare framställer uppriktigheten såsom motsatsen till kötteliga begär och jor-

distå omsorger, hwilka hafwa till följd, att det rena uppsåtet fullkomligt utslädes. Deras följer, att "om ditt öga är ensaldigt," ensaldigt fästadt på Gud, "så warder hela din kropp," det är, hela din själ "full af ljus," upphyllt med helighet och lycksalighet. "Men om ditt öga är ondt," och således icke ensaldigt, utan riktadt på något annat föremål, då du söker någonting annat under solen än Gud, "så warder hela din kropp mörk. Om nu ljuset, som är i dig, är mörker, huru stort blifwer då mörkret;" huru långt af-lägsset, icke blott från all sann kunskap utan ock från all sann he-lighet och lycksalighet?

3. Wid betraktandet häråf må wi wäl utropa: huru stort är det icke att wara en kristen, en werkligt skristenlig kristen, en i hjerta och lefwerne med Guds wilja öfwerensstämmande kristen! Det wäcker icke min förwåning, då en den mest insigtsfulle bland dem som förneka bibelns gudomliga ursprung yttrar: "jag tror bibeln wara den bästa bok jag läst i hela mitt lif; likwäl har jag en öfwerwinnelig gensägelse att mot den framställa: **den är för god.** Den framställer en sådan lefnadsplan, ett sådant lärosystem och ett sådant lefwerne, som går wida öfwer hwad en swag, ofullkomlig menniska kan göra sig hopp om att kunna följa." Ingen kan det af egen kraft, såsom ock skriften förutsätter. Men när detta medgifwes, då förswinna alla swårigheter, ty om "all ting är möj-ligt för Gud," så är äfwen "all ting möjligt för den som tror."

4. Låtom oss börja med att betrakta, hwad vår Herre först säger: "är nu ditt öga ensaldigt så warder hela din kropp ljus." Sedan tillägger han: "men om ditt öga är ondt, så warder hela din kropp mörk;" och till sist beskriwer han deras fruktansvärda tillstånd, hwilkas öga icke är ensaldigt. "Om nu ljuset, som är i dig, är mörker, huru stort blifwer då mörkret?"

I. 1. "Är nu ditt öga ensaldigt, så warder hela din kropp ljus." Om Gud är i alla dina tankar, om du har din själs begär riktadt på den Osynlige; om ditt beständiga systemål, om hela ditt uppsåt i all ting, smått och stort, i hela ditt lefnads-lopp, går ut på att behaga Gud, att göra icke din egen utan hans wilja, som har sändt dig i werlden; om du kan säga, icke till nå- gon skapad warelse utan till honom som skapat dig: "Du Herre är målet för alla mina begär," då skall löftet helt wißt fullbordas på dig: "hela din kropp skall blifwa full af ljus," hela din själ

skall blifwa uppfylld med himmelskt ljus, med Herrens härlighet hvilande på dig. I alla dina handlingar, i hela ditt umgänge skall du icke allenast hafwa "ett godt samvetes vittnesbörd till Gud," utan äfwen wara delaktig af "Guds Ande som vittnar med din egen ande," att alla dina steg äro wälbehagliga för honom.

2. Då din själ är uppfylld af detta ljus, kan du, i enlighet med apostelens uppmaning till Tessaloniferna, "fröjda dig alltid, bedja utan återwändo och wara tacksam i allt." Th hwem kan ega en beständig förnimmelse af Guds ljuswa närvaro utan att "fröjda sig alltid?" Hwem kan hafwa sin själs öga beständigt riftadt på Gud, och icke "bedja utan återwändo?" En sådan person beder alltid till Gud och "talar med Herren i sitt hjerta," äfwen då hans röst icke höres af menniskoöron. (1 Sam. 1: 10, 13.) Hwem kan ega medvetande om, att denne älskande Fader har wälbehag till allt hwad han gör och lider, utan att manas till "tacksamhet för allt," under medvetande af att "allt tjenar dem som älska Gud till det bästa?"

3. Sålunda skall "hela din kropp blifwa full af ljus." Häruti innefattas utan twifwel kunskapens ljus, härledande sig från "smörjelsen af den Helige, som förblifwer i dig och lärar dig allt," allt som är nödwändigt för att du må kunna, i hwarje lefnadsställning, söka Guds wälbehag. Du skall ock på samma sätt få en klar kunskap om, hwad Guds wilja är i hwarje förefallande omständighet uti ditt lif. Detta ljus skall du likwäl icke erhålla omedelbart, utan genom flitigt bruk af alla de medel Gud dig der till gifwit. Och om du wandrar i detta ljus, måste du nödwändigt "tillwäxa i nåden och wår Herres Jesu Kristi kunskap" samt allt jemt winna en större grad af helighet och lycksalighet.

II. 1. Det heter widare: "men om ditt öga är ondt, så warder hela din kropp mörk." Om ditt öga är ondt, d. w. s., om det icke är enfaldigt — th det öga som icke är enfaldigt är ondt. — Säkert är, att det icke kan finnas något tillstånd mellan ett enfaldigt och ett ondt öga; th när helst wi icke söka wår lycksalighet i Gud, då söka wi den i något skapadt föremål. Detta skapade föremål må då wara hwad som helst. Afguderer är det, ware sig wi söka någon njutning för våra sinnen eller wår inbillning, ware sig wi söka menniskopris eller rikedom. Apostelen sammanför allt detta under en benämning: "kärlek till werlden."

Ögat är ondt, då vi söka något sådant af hwad namn och beskaffenhet det wara må. Så snart wi tråna efter någonting annat än Gud, skall hela vår själ och hela vår lefnadsriktning blifwa full af mörker, full af ofunnighet om oss sjelfwa och vårt janna wäl; full af ofunnighet om vårt förhållande till Gud; wi skola blifwa omhölida af ett mörker så tjockt och ogenomträngligt att wi, lifsom kunna taga på det. Och så länge våra sjäalars sträf- wanden riktas till ofwannämnda föremål, skall detta mörker fort- farande omgifwa oss, till dess wi blifwa nedfänkta i "det yttersta mörkret."

2. Huru många bewis hafwa wi icke rundt omkring oss på denna sorgliga fanning, att den hvars öga icke är enfaldigt, är helt och hållet ofunnig om den sanna kristendomens beskaffenhet! Huru många i sedligt afseende redbara, ja, religiösa menniskor, äro icke lika ofunniga om sig sjelfwa, om Gud, om sättet att "till- bedja honom i anda och fanning," som en muhamedan eller hed- ning? Och likwäl sakna de icke naturligt förstånd. Många af dem hafwa till och med sina själsförmögenheter uppoblade genom omsorgsfull uppfostran och hafwa derjemte förwärfwat sig en aft- ningswärd och mångsidig lärdom. Det oaktadt äro de alldeles ofunniga om Gud och de ting som Gudi tillhöra. De äro helt och hållet obekanta både med den osynliga och den tillkommande werlden. Och hwarför fortleswa de i denna beslaganswärda ofun- nighet? Den enkla orsaken är den: deras öga är icke enfal- digt, de söka icke Gud, han är icke i deras tankar, de hafwa ingen verklig längtan efter himlen, derför sjunka de i helwetet.

3. Af samma orsak äro de lika mycket i saknad af helighet som af himmelsk kunskap. Alltsammans härleder sig derifrån, att deras öga icke är enfaldigt, derför äro de främmande för sann kristendom i hjertat. De må wara hemmastadda i andra ämnen, de må wara än så lärda och wäl bekanta med alla grenar af werldslig litteratur, ja, de må wara än så omtänksamma, än så wälgörande, likwäl, om deras öga icke är enfaldigt riktadt på Gud, så kunna de intet känna om kristenlig kristendom. De weta icke hwad som förstås med kristlig helighet eller hwad som är första steget dertill, nemligen **nya födelsen** med dess verkningar. Tänka de wäl bättra sig och tro evangelium? Tänka de på att blifwa "förnjade i sitt sinnes anda till hans beläte, som oss skapat hafwer?"

Såsom de icke hafwa den minsta erfarenhet om detta, så sakna de också det rätta begreppet derom. Om du talar till dem om dessa ämnen, då kan du wänta att de stola säga: "du är förryckt," ditt mörkna grubbleri har förwridit ditt hufvud. Ap.-gern. 26: 24. Stor är deras blindhet i andliga saker; oaktadt all sin lärdom och bildning äro de likwäl ofunniga om den religion, som gagnar oss inför Gud.

4. Och så länge deras öga icke är ensaldigt, äro de lika långt skilda från lycksalighet som från helighet. De kunna wisserligen hafwa angenäma drömmar om magt, ära och nöjen, jemte allt annat som den förgängliga werlden kan gifwa, men intet af allt detta kan tillfredsställa den odörliga själens begär; nej, allt detta tillsammans kan icke gifwa **ro**, hwilket är den lägsta graden af lycksalighet för en odörlig ande, som Gud skapat för att åtnjuta honom själf. Den hungriga själen wandrar, lik det arbetsamma biet från blomma till blomma, men lemnar den ena efter den andra med gäckadt hopp och fellslagen förwäntan. Hwarje skapadt föremål ropar, det ena med högre, det andra med lägre röst: "lycksalighet finnes icke hos mig." Höjden och djupet förkunna för det lyfnande örat: "Skaparen har icke gifwit oss förmågan att skänka lycksalighet, hwarför du med all din möda och stidlighet icke kan finna den hos oss." Och ju mera en menniska bemödar sig att finna lycksalighet i något skapadt föremål, desto större skall hennes misräkning blifwa, desto handgripligare hennes dårskap och desto smärtsammare hennes gäckade förwäntan.

5. Men ehuru den stora massan af folket icke kan finna någon lycksalighet i det skapade, emedan den icke för dem är att finna i denna werldens tomma njutningar, kunna då icke de lärde finna den utan att hafwa ett ensaldigt öga? Nej. Twärtom har man i alla tider gjort den erfarenheten, att personer med den största lärdom warit de mest otillfredsställda af alla menniskor. Detta föranledde en man med stora kunskaper att utropa: "en dåre torde finna ett slags paradys på jorden, (hwilket likwäl är ett stort misstag) men en wis man finner intet." Dessa lärde män äro i allmänhet de mest otillfredsställda, de mest misnöjde af alla menniskor. Detta är i sanning lärdomens naturliga werkan. "Kunskapen uppblåser" säger apostelen, och der högfärden bor, der trufwes

ingen lyckfälgighet, den ena är helt och hållet oförenlig med den andra.

III. 1. Det återstår nu att betrakta vår Frälsares wigtiga fråga: "om nu ljuset som är i dig är mörker, huru stort blifwer då mörkret?" Meningen häraf är: om den upplysning, som din själ, medelst den förmåga Gud i henne nedlagt, emottagit af ljuset ofwanifrån, blifwit fördunklad genom någon ditt hjertas falskhet, så att dina affigter ej äro rena, då följaktligen icke heller dina sinnesrörelser, dina känslor, ord och handlingar blifwa af det gudomliga ljuset omstrålade och ledda i den rätta riktningen, utan denna falskheten håller dig omsluten af mörker, huru stort blifwer icke slutligen detta mörker, huru fruktansvärdt dess verkningar?

2. Låtom oss framställa några exempel härpå, tagna ur lifwet, på det wi må få så mycket klarare ljus i detta wigtiga ämne. Wi börja med ett som är af största wigt. Wi föreställa oss då en fader, som wäljer lefnadshana åt sin son. Om hans öga icke är enskildigt, om han icke i uppriktig tro endast affjer, hwad som ländet till Guds ära och själens frälsning, utan twärtom har till syftemål att för sin son finna den lefnadstställning, som säkrast kan bereda honom det största mått af jordiska skatter eller den högsta plats inom kyrkan, men sätter aldrig i fråga den högsta platsen i himmelen; då har ljuset inom honom uppenbarligen förvandlats till mörker. Och huru stort skall icke mörkret då blifwa? Det misstag han begår är icke något litet misstag, utan fasanstvärdt stort. Hwad! Skulle du då icke heldre föredraga, att din son blefwe skoflickare på jorden, om han i denna lefnadstställningen bereddes för "de heligas arfwe del i ljuset," än att han här på jorden wore en rik magnat och för hela ewigheten en fördömd ande i helwetet? Finna deremot andra affigter insteg i ditt hjerta, huru stort blifwer ej då det mörker som betäcker din själ? Hwilken dåre, hwilken galning öfwer all beskriwning är icke den, som wäljer ett palats på jorden framför en tron i himmelen? Huru grusligt mörkt är icke förståndet hos den fader, som för sin son utwäljer den ära, som kommer af menniskor, då han måhända just derigenom till sist hemfaller åt det ewiga förderfwet i djefwulens och hans englars sällskap?

3. Och huru stort är icke mörkret hos den beslaganswärda modren, ware sig att hon är rik eller fattig, som will uppwäga

sitt barns ewiga lycksalighet mot något mått af jordiskt guld och silfwer? Wi ryja wid åsynen af djur, som uppåta sina egna söster; men betar wäl den menniskan sig bättre, som genom sin egen frivilliga handling gifwer sitt barn åt "det rytande lejonet?" Så handlar dock den, som tillstyrker sin dotter att gista sig med en ogudaktig man. "Men han är rik" inwänder man, "han har tio tusen pund." Råt wara, att han har hundra tusen. Ju mer, desto farligare; desto mindre möjlighet finnes för henne att undslä helwetets fördömelse. Med hwilka blickar skall du (o moder) skåda henne, då hon i de fördömdas boningar möter dig med den anklagelsen: "du har nedsänkt mig i dessa qwalens rum; hade du låtit mig ingå äktenstap med en from om än fattig man, då torde jag nu hafwa warit i paradiset. Ack! hwad har rikedomens gjort mig, den har sänkt både dig och mig i helwetet."

4. I, som kallens metodister, hwilken barmhertighet wisen I edra barn? Söken I att gista dem wäl, såsom talesättet lyder, det är, att lemna dem till någon, som har mycket penningar men liten eller ingen gudsfruktan? Är då det ljus, som är i eder också mörker? Hafwen äfwen I mindre förtroende till Gud än till mammon? "Ären I och oförståndige?" Hafwen I icke dragit någon nytta af hwad I hafwen hört? I män och qwinnor betänken, hwad I gören! Wägen äfwen I sälja edra barn åt djefwulen? Detta gören I utan twiswel, så långt på eder ankommer, då I befordren edra barns giftermål med ogudaktiga personer, skulle de än wältra sig i högar af guld och silfwer. O, tagen emot warning medan tid är. Äkten eder för det gyllene locket! Döden och helwetet ligga förbolda derunder. Förebragen Guds nåd framför guld och dyrbara stenar; härlighet i himmelen, framför rikedomar på jorden! Om du det icke gör, så är du grimmare än det kananeiska folket, som kastade sina barn i den uppglödgade **Molocks** gap. Du kastar dina barn i "den eld som aldrig utsläcks." O, huru stort är icke det mörker, som omtöfnar din själ, då du så kan handla?

5. Rätom oss taga i störstådande ett annat förhållande, wida stilsjdt från det förra. Tänk om oss en ung man, som efter slutade studier wid universitetet, önskar att träda in i läroståndet och följaktligen begär att blifwa wigd dertill. Hwad affigt har han nu härmed? Till hwilket mål sträfwar han? Om hans öga är en-

saldbigt, då är hans enda affigt, att "frälssa sin egen själ och dem som honom höra," då önskar han att föra så många syndare som möjligt "ifrån mörkret till Guds underbara ljus." Om deremot hans öga icke är ensaldbigt, om han söker matlighet, ära, penningar eller upphöjelse, då må väl werlden falla honom en wis man, men Gud säger till honom: "du dåre!" Sedan ljuget, som är uti honom, på sådant sätt blifwit mörker, huru stort warder ej då mörkret? Hvilken annan dårskap kan väl jemföras med hans? En som på detta särffilda sätt egnat sig åt Gud och lifwål är "jordiskt sinnad!" En werldsligt sinnad prestman är en dåre öfwer alla dårar, en galning öfwer alla galningar.¹ Sådana föraktliga menniskor äro werkliga orsaken dertill att själswa fallet blifwer föraktadt. Dessa lättjesulla, njutningslystna, penningälsfande och ärellystna prestmän, äro de uslingar som bringa allmänt förakt öfwer hela kristendomen. De äro en pest för den fristna werlden, de äro stamfläckar på menskligheten, de äro en stygghelse och en

¹ Det mest beklagansvärda föremål, som kan möta vår syn, är en ordets förkunnare, som lefwer för egna intressen. Han har antagit bekännelsen om själförsätfelse men efterlefwer den icke; han har inträdt i ett heligt kall, men är själf ohelig och werldslifställig; han har åtagit sig att waka öfwer själar, som Guds Son "förwärswat med sitt eget blod," men hans mål är endast att tillgodose egna intressen och winna timliga fördelar; själf har han insomnat under det hans göromål war att hålla Kristi hjord wafen samt att uppfaska werlden ur sin sömn. Åt honom war Kristi sal anförtrödd, hwilken han förbundit sig att befrämja, men han har blifwit lifgiltig för den sammans wäl och önskar blott att ofördd så njuta af sina beqwämligheter. Hvad skall denne "late tjenaren" säga, då "Herren kommer?" Och komma skall han! Huru skall han wåga blida upp, då han ställes ansigte mot ansigte med apost-larne och apostoliska män, i hwilkas arbete han ingått och som åt honom lemnat "sin mantel" af ande och nit, hwilken han dock warit för lättjesull att upptaga? "Gud skall slå dig, du hwitmenade wägg." Uppmaningen: "gör räkenfkap för ditt sögderi," skall slutligen uppfaska honom ur hans slummer. De warningar i ordet, hwilka han förmildrat, de löften han på orätt sätt tillämpat, de själar han försunnat att wårda, de sjukbäddar han lemnat obesökta, de högtidliga pligter han lemnat ouppfyllda, allt detta skall då framstå och wittna emot honom. O, fruktansvärda dag, då "domen skall begynnas på Guds hus" och otrogna förkunnare af ordet främst af alla sfla lönas med "ewig försmädelse och blygd," då deremot de redlige "lärarena," som här warit föraktade, "sfla lysa såsom himmelens sflen, och de som många underwisa till rättfärdighet, såsom stjernor i ewighet." Dan. 12: 2, 3.

Watson's Sermons, Vol. I. sid. 322.

widrig luft inför Gud. Detta förhållande föranledde Chrysoftomus att säga: "helmetet är stenlagdt med kristna presters själar."

6. Ett annat förhållande wilja wi nu framställa. En ung qwinna i oberoende ställning får på en gång äktenstapsanbud af en förmögen man utan gudsfruktan och af en gudfruktig utan förmögenhet. Hon har här att wälja mellan en rik djefwulens tjenare och ett fattigt Guds barn. Swad skulle wi säga, om hon föredrager den rike framsför den gudfruktige mannen, förutsatt att alla andra omständigheter äro lika? Det är klart, att hennes öga icke är enfsldigt och följaktligen är hennes "dåraftiga hjerta förmörkadt." Huru stort är icke mörkret inom henne, då hon sätter större värde på guld och silfwer än på sann gudsfruktan och helighet. I detta mörker finner hon ju en oomvänd menniska med penningar älsfwärdare än ett Guds barn utan dem. Inga ord kunna fullt uttrycka den outsjägliga dårskapen i ett sådant wal. Swilket föremål skall hon ej blifwa för asgrundsandarnes hån, så framt icke bättring jeban mellankommer, då det således icke lyckats för den werldsligt sinnade maken att draga henne ned i de ewiga qwalens boning.

7. Jag wänder mig nu särskildt till eder, som kallens metodister. I den store Gudens åsyn har jag nu inemot femtio år tjenat eder, jag har warit "eder tjenare för Kristi skull." Under denna tid har jag gifwit eder många högtidliga warningar angående denna sak. Jag gifwer eder ännu en, måhända den sista. Wägar någon af eder wid walet af lefnadsställning, se efter "de ting, som på jorden äro" framsför tingen derofwan? Wid walet af lefnadsyrke eller af en medwandrare genom lifwet, blicken upp mot himmelen, nedsänken ej blicken mot jorden! Wäl måtte hedningen säga: "O curvæ in terras animæ, et celestium manes!" "O, själar, nedböjde till jorden, främmande för himmelen." Bättren, bättren eder i werldsligt sinnade! Antingen upphören att falla eder kristna eller oc föredragen, både för eder egen och edra barns del, Guds andliga nådegåfwor framsför penningar, himmelen framsför jorden! Låt åtminstone för den kommande tiden "edert öga wara enfsldigt," på det "hela eder kropp må wara full af ljus!"

Trettiondenionde predikan.

Trons olika skeden.

Utan tron är omöjligt tackas Gud. Ebr. 11: 6.

1. Men hvad är tron? Den är en gudomlig "öfwerthgelse, om det man icke ser;" om ting, som, antingen de i sig sjelfwa äro synliga eller osynliga, likväl icke synas för oss nu. Tron är isynnerhet en gudomlig öfwerthgelse eller öfwerbewisning om Gud och de gudomliga tingen. Detta är den mest omfattande bestrifning på tron, som någonsin varit gifwen eller kan gifwas; den innefattar hwarje grad af tro från den lägsta till den högsta. Bland alla den nhare tidens widlyftiga och tröttsamma afhandlingar, som blifwit offentliggjorda angående detta ämne, wet jag likväl ingen, som gifwer någon klar öfversigt öfwer trons olika uppenbarelser.

2. Det finnes fyra skeden i Guds nådeshushållning, hwilka kunna åtskiljas genom de olika graderna af ljus, som Gud meddelat åt dem, som befunnit sig under den ena eller den andra af dessa olika skeden. En ringa grad af ljus gafs åt dem, som woro under den hedniska nådeshushållningen. Dessa trodde i allmänhet, att "en Gud är, och att han lönar dem som söka honom." Men långt mera ljus war gifwet åt judiska nationen; åt den war Guds ord, ljusets stora källa, anförtrodd. Många af judarna hade för den skull klara och upphöjda åsigter om Guds wäsende och egenskaper, om sina pligter både mot Gud och menniskor; ja, äfwen om det stora löftet, som Gud hade gifwit åt våra första föräldrar och som af dem öfwerlemnades åt deras efterkommande: att "qwinnsans säd skulle söndertrampa ormens hufwud."

3. Men öfwer både hedniska och judiska nådeshushållningen stod Johannes Döparen. Ett ännu klarare ljus war gifwet åt honom; ja, han war sjelf "ett brinnande och skinande ljus." Honom war det gifwet, att "se Guds Lam, som borttager werldens synd." Ja, vår Herre sjelf vittnar om honom att "bland dem, som äro födde af qwinnor, är ingen uppkommen, som är större än Johannes Döparen;" dock likväl säger han "den, som är minst i himmelriket," det är: i den kristna nådeshushållningen, "är större än han." Med dem som äro under den kristna nådeshushållningen

menas sådana, som erhållit "barnskapets Ande," "Guds Ande, som vittnar med vår ande att vi äro Guds barn."

I affigt att något utförligare belysa detta ämne vill jag med Guds hjälp för det första bemöda mig om att påpeka de olika slagen af tro, och för det andra, draga några praktiska slutsatser derifrån.

I. Först skall jag söka framställa de olika slagen af tro. Det wore lätt att inskränka dessa antingen till ett ringa antal eller fördela dem i ett större, men ett sådant förfarande motsvarar ej det dermed afsedda ändamålet.

1. Den lägsta grad af tro, om det är någon tro alls, är den, som finnes hos en materialist; en person som lik den afslidne Lord Kames, tror att intet annat finnes i hela werldsalstet än materien. Jag säger: om det är någon tro alls, th, strängt taget, är det ingen tro. Det är icke "en öfverbewisning om det man icke ser;" nej, icke så mycket som en öfverbewisning, om Guds tillvaro; th materialisten tror icke, att någon Gud finnes, han förnekas Guds tillvaro, eller om han för anständighetens skull medgifwer, att en Gud finnes, antages det likwäl, att han blott är materiel; th en af materialisternas satser är: "Jupiter est quodcunque vides." "Swad helst du ser, är Gud." Swad du ser! En synlig Gud, förnimbar för de yttre sinnena? Förträfflig gudomlighet! Fulländad dårskap!

2. Det andra slaget af tro, om vi medgifwa att materialisten har någon sådan, är den hos deisten. Jag menar en sådan, som tror att det finnes en Gud åtskild från materien, men som icke tror bibeln. Bland dessa funna wi iakttaga två slag. Det ena slaget är endast djur i menniskofeknad, helt och hållet under de lägsta begärens wälde, med lika utbildadt jordiskt sinne, som mullwaden. Andra deister äro i många afseenden förståndiga warelser, ehuru de på ett sorgligt sätt äro uppfyllda med fördomar mot kristendomen. De flesta af dessa tro både på Guds tillvaro och egenskaper; de tro att Gud skapade och att han styr werlden samt att själen icke dör med kroppen, utan skall för ewigt fortfara i ett lyckligt eller olyckligt tillstånd.

3. Nästa slaget af tro är den hos hedningarne, med hvilka jag sammanför muhamedanerna. Jag kan dock icke annat än fördragas deras tro framför deisternas, th ehuru den närpå innefattar ett och det samma, äro dessa snarare att beklaga än klandra

för inskränktheten i sin tro; och att de icke tro hela sanningen härleder sig icke af brist på uppriktighet, men deremot af brist på ljus. Då Chicali, en gammal indianhöfding, tillfrågades: "hwarför hafwa I röda män icke lika mycken kunskap som de hwhita?" svarade han: "Emedan I hafwa det stora ordet och wi hafwa det icke."

4. Det bör icke betwiflas att denna ursäkt skall gälla för millioner af nutidens hedningar; th emedan litet är gifwet åt dem, skall äfwen litet utkräfwas; och på samma sätt förhöll det sig med forntidens hedningar, som likaledes woro i saknad af Guds ord. Ingenting mer wäntas af dem än att de handla efter det ljus de ega. Men wi hafwa anledning att hoppas, det många af hedningarne, ishunnerhet bland de bildade folkslagen, hade en helt annan uppfattning, än den deras omgifning belade. Genom Guds Andes röst i deras inre hade de lärt, hwad som wäsentligen tillhör sann religion. På samma religiösa ståndpunkt stod ock Arabiske muhamedanen, som för två sekler sedan skref: "Hai Ebn Zoldan's lif." Berättelsen tyckes wara en dikt; men den innehåller alla grundsanningar för en ren och obesmittad gudsdyrkan.

5. Men i allmänhet måste wi ställa en judes tro framom en hednings eller muhamedans. Med judiskt tro menar jag den tro, som allmänt förefans hos allwarliga och uppriktiga judar, hwilka lefde mellan lagens utgifwande och Kristi ankomst. Dessa trodde allt hwad som war skrifwet i gamla testamentet; de trodde ishunnerhet, att Messias skulle komma wid tidens fullbordan och att "då skulle öfwerträdelsen blifwa förtagen och synden betäckt och misgjerningen försonad, och den ewiga rättfärdigheten framhafd." Dan. 9: 24.

6. Det är icke lätt att fälla något omdöme om tron hos nutidens judar. Mått är det likwäl, att täckelset fortfarande hänger öfwer deras hjertan då Mose och profeterna läsas. "Denna werldens Gud förhårdar" fortfarande "deras hjertan och förblindar deras sinnen, att dem icke skall lysa ewangelii ljus af Kristi klarhet." Wi måste säga om detta folk såsom den Helige Ande sade till deras förfäder: "detta folks hjerta är förstöckadt, med öronen höra de illa och sina ögon hafwa de igenhett, på det de icke må se med ögonen och höra med öronen och förstå med hjertat och omvända sig och Jag må hela dem." Likwäl är det icke wår sak att

afsunna någon dom öfwer dem, utan lemna dem åt deras egen Herre.

7. Jag behöfwer icke uppehålla mig wid den tro som tillhörde Johannes Döparen, eller den nådeshushållning, under hwilken han stod, emedan detta war egendomligt för honom sjelf och hans tid. Förbigående honom, öfwergå wi till katolska kyrkan, som tyckes stå öfwer gamla tidens judar. Ja, de flesta af katolikerna tro för mycket, de tro mera än hwad Gud har uppenbarat. Det kan icke förnekas, att de tro allt hwad Gud har uppenbarat, såsom nödvändigt för frälsning; och i detta stycke fröjda wi oss öfwer dem. Wi äro glada, att inga af de nya artikkelarne som wid mötet i Trident tillades "den tron, som en gång helgonen öfwerlemnad war," bokstafligen motsäga eller upphäfwa hwad godt som funnos i deras äldre trosartiklar.

8. Protestanternas tro omfattar i allmänhet endast de sanningar, som äro för frälsningen nödvändiga och hwilka äro klart uppenbarade i Guds ord. Hwad som är klart tillkännagifwet i gamla och nya testamentet är föremål för deras tro. De tro hwarken mer eller mindre än hwad som tydligt innehålles i och bestyrkes af de heliga skrifterna. Guds ord är deras fötters lyfta och ett ljus på alla deras vägar. De wåga icke under någon förewändning afwika derifrån, hwarken till högra eller wenstra sidan. Det skrifna ordet är enda regeln för såwål deras tro som wandel. De tro allt hwad Gud har uppenbarat och bekänna, att de göra hwad han har befaldt. Detta är protestanternas rätta tro, derwid de wilja förblifwa.

9. Allt hittills hafwa wi betraktat tron hufwudsakligen såsom en öfwerthgelse om den eller den sanningen; och detta är hwad som än i dag menas med tro i alla delar af den kristna werlden. Men må wi under allt detta noga påakta — ty vårt ewiga we eller wäl beror deraf — att hwarken katolikernas, eller protestanternas tro, om den icke innehåller mera än detta, intet mera än den eller den sanningen, skall gagna oss lika litet inför Gud som muhamedanens, hedningens eller till och med deistens eller materialistens tro; ty kan denna tro frälsa oss? Kan en tro, som består endast i kunskap och wetande, frälsa någon enda menniska ware sig från synden eller från helwetet? Nej, lika litet som den kunde frälsa Judas Ischariot; lika litet som den kan

frälsa djefwulen och hans englar, hwilka alla äro öfwerthgade om, att allt är sanning som är uppenbaradt i den heliga skrift.

10. Men huru är den tro, om hwilken wi kunna säga att den leder till ewig frälsning för alla, som bewara den intill sin lefnads slut? Det är en sådan af Guds Ande werklad öfwerthgelse om Gud och hwad Gudi tillhör, som äfwen i deß första början iständsätter hwar och en som eger den, att "frukta Gud och göra rättfärdighet;" och hwar och en "i hwarje folk," som har en sådan tro, är enligt apostelens tillkännagifwande "Gudi tåck." I sjelfwa det ögonblick han erhåller denna tro är han i werkligheten i ett lyckligt tillstånd, han är "Gudi tåck." Dock är han för närwarande endast en Guds **tjenare**, icke egentligen ett Guds **barn**. Må det likwäl noga iakttagas, att "Guds wrede" icke längre "hwi-lar öfwer honom."

11. För nära 50 år sedan, då de predikanter, som allmänt kallas metodister, började att förkunna den stora skriftenliga läran om frälsning genom tron, woro många af dem wisserligen icke tillräckligt bekanta med skillnaden mellan en **tjenare** och ett **barn** af Gud. Alla hade icke fullt klart för sig, att äfwen "den som fruktar Gud och gör rättfärdighet är honom tåck." I följd häraf hände det lätt, att de bedröfwade deras hjertan som Gud icke bedröfwade; de stälde wanligen denna fråga till dem, som fruktade Gud: "eger du wisshet om, att dina synder äro förlåtna?" Och om härpå swarades "nej," sade de wanligen, "då är du ett djefswulens barn." Nej, det följer icke häraf; de kunde hafwa sagt, (och det är allt hwad som lämpligt kan sägas:) ännu är du endast en **tjenare**, icke ett **barn** af Gud. Du har redan stor orsak att prisa Gud, att han har kallat dig till sin ärofulla tjenst. "Frukta icke" utan fortsar att ropa till honom och "större ting än dessa skall du få se."

12. Ja, i sanning, om de, som nu äro **tjenare**, icke halta på wägen, skola de snart blifwa upptagna till barn. De skola blifwa delaktiga af Guds **barns tro**. Gud skall uppenbara sin Enfödde Son i deras hjertan, och tron hos ett Guds barn är just den gudomliga öfwerbewisningen, hwarigenom hwarje Guds barn är i stånd att wittna: "det jag nu lesrwer i köttet, det lesrwer jag i Guds Söns tro, den mig älskat hafwer och gifwit sja sjelf ut för mig." Hwar och en af dem har blifwit delaktig af "Guds Ande, som wittnar med vår ande, att wi äro Guds barn." Så

skrifwer apostelen till de troende Galaterna: "I ären alla Guds barn genom tron," och då "I nu ären söner, har Gud sändt sin Söns Ande uti edra hjertan, hwilken ropar: Abba, käre Fader:" det är, gifwit eder en barnslig förtrostan till honom i förening med tackfamma känslor för honom. Här är då det, som (om apostelen war lärđ af Gud och skref rörd af den Helige Ande) i verkligheten utgör skillnaden mellan en Guds tjenare och ett Guds barn. "Den som tror," som ett Guds barn, har "witnessbörd uti sig sjelf," detta har tjenaren icke. Må likwäl ingen göra honom modfäld utan twärtom i kärlet uppmuntra honom att hwarje ögonblick wänta detta witnessbörd!

13. Det är lätt att iakttaga, att alla de olika slag af tro, som wi kunna tänka öf, kunna hänföras till det ena eller det andra af de förut omnämnda. Men "winnläggen eder om de bättre gåf-worna," följ den "höfversta wäg!" Du har ingen anledning att wara tillfredsstäld med en materialists, en deists, en hednings, nej, i sanning icke heller med en tjenaresh tro. Gud will icke, att du skall stanna der. Om du nu erhållit en tjenaresh tro, bör du icke fasta den från dig, du bör icke på något sätt underwärdera den, utan wara tacksam för densamma. Men på samma gång bör du afstå dig att stanna här, utan fortgå till deß du erhållit "barnas-kapets Ande." Hwila icke förr än "Guds Ande" klart "witnessar med din ande, att du är ett Guds barn." Rom. 8: 15, 16.

II. Jag skall nu, för det andra, draga några slutsatser från föregående iakttagelser.

1. Och först will jag påpeka, i hwilket fruktanswärdt tillstånd materialisten besinner sig om det finnes en Gud. Han icke allenast förnekas Herren som "köpt" honom, utan afwen Herren som skapat honom. "Utan tron är omöjligt tackas Gud." Men det är icke möjligt, att materialisten kan hafwa någon tro alls; — någon öfwerthgelse om den osynliga werlden, ty han tror icke att någon sådan finnes; — icke heller kan han hafwa någon öfwerbewisning om Guds wäsende, ty en materiel gud är ingen Gud alls. Du kan omöjligen antaga, att solen eller stjärne är någon gud, lika litet som du kan föreställa dig en gud af träđ eller sten. Hwar och en som tror, att intet annat finnes än materia, måste följaktligen tro, att allting styres af nödwändigheten. Nödwändigheten, denna är lika outgrundlig som windarne, lika obarmhertig

som bergen och lika stoningslös som vågen, hwilken höjer sig mot dess fot, förande med sig den förlorade besättningen från skeppswraket. Hwem skall då hjälpa dig, du arma öfvergifna warelse, då du är som mest i behof af hjälp? Windarne, sjöarne, bergen, eller stormen? Dessa äro de bästa hjälpare materialisten har att sätta hopp till.

2. Nära på lika hopplös är den arme deistens belägenhet, huru lär'd, ja, huru moralist han än må wara. Ja, äfwen du är i verkligheten "utan Gud i werlden," fastän du måhända icke är rätt medweten derom.¹

3. Hedningar, muhamedaner och judar wilja wi för närwarande förbigå. Endast det kunna wi önska, att de som kallas kristna måtte lefwa på ett sådant sätt, att de förstnämndes wandel icke må skämma ut oss som bära detta dyrbara namn. Wi hafwa icke mycket mera att göra med medlemmarne af katolska kyrkan; men wi kunna icke betwifla, att många af dem, lik den förträfflige erkebiskop af Cambray fortsarande, trots många misstag, hafwa "den tro, som werkar genom kärleken." Och huru många af protestanterna, ware sig statskyrkans eller några af de andra församlingarnes medlemmar, ega icke äfwen samma lefwande, verk-

---

¹ Se din religion, naturlig religion, stildrad af den snillrike mr. Wollaston (som jag påminner mig hafwa sett, under min stoltid, deltaga i en offentlig gudstjänst, hålles i Charterhauskapellet.) Grundade han sin religion på Gud? Nej, intet mindre än detta. Han grundade den på sanningen, den abstrakta sanningen. Men törhända han med detta uttryck menade Gud? Nej, han uteslöt honom helt och hållet från sin lärobyggnad och uppförde ett wackert flott i luften, der intet war synligt hwarken af Gud eller hans ord. Se eder smickrande wältalare från Glasgow, en af de mest hänförande striftskällare från den tiden. Hade han mer att göra med Gud i sitt system än mr. Wollaston? Härledde han sitt "begrepp om dygden" ifrån "Fusets Fader, från hwilken all god och all fullkomlig gåfwa kommer?" Twärtom, han icke allenast uppgjorde hela sin lärobyggnad utan att taga ringaste hänsyn till Gud, utan mot slutet af sitt arbete framställer han den frågan: "huruwida en handling, som utföres i affigt att behaga Gud, derigenom höjes i värde såsom dygd?" och svarar derpå: "nej, så långt derifrån, att om en menniska wid utöfningen af en dygd, det är: en menniskowänlig handling, förenar begäret att behaga Gud, ju mera som finnes af detta begär, desto mindre dygd finnes i sjelfwa handlingen." Albrig tillförene har jag påträffat någon jude, turk eller hedning, som så fullständigt utesluter Gud, som denne kristne bekännaren.

samma tro? Vi hafwa anledning att hoppas, att ett beaktansvärdt antal, både af de förre och de sednare finnas (och lofwad ware Gud ett tillväxande antal) i alla delar af landet.

4. Vät mig ännu en gång uppmana eder, "som frukta Gud och göra rättfärdighet," I, som ären Guds **tjenare**, först, att flyh all synd, såsom en huggorms gap. Flyh, wid första ögonblicket, den minsta dragning till synd; och "gör rättfärdighet," efter all den förmåga I nu egen. Waren öfwerflödande uti gudaktighets- och barmhertighetswerk. Och för det andra: ropa beständigt till Gud, att han wille uppenbara sin Son i edra hjertan, på det I icke skolen fortsara att wara **tjenare** utan **barn** och hafwa "Guds kärlek utgjuten i edra hjertan" samt wandra i "Guds barns härliga frihet."

5. Jag förmanar eder, som redan egen Guds Ande, som wittnar med eder ande, att I ären Guds barn: följén apostelens uppmaning, att fortgå uti alla de "goda gerningar," hwartill I äro kallade. "Th wi äro hans werk, skapade i Kristo Jesu till goda gerningar, hwilka Gud förut beredt hafwer, att wi uti dem wandra skola." "Lemnen" på detta sätt "de första grunderna af Kristi lära och tagen det före, som till fullkomligheten leder." Och då I hafwen erhållit ett mått af "fullkomlig kärlek," då Gud har omsturit edra hjertan och satt eder i stånd att älska honom "af allt hjerta och af all själ," (5 Moseb. 30: 6.) tänken då icke på att stanna derwid. Det är omöjligt; du kan icke stå stilla, du måste antingen stiga eller falla; stiga högre eller sjunka djupare; derför är Guds röst till Israels och till alla Guds barn: "gån framåt!" "För-gäten det som tillrygga är och sträcken eder efter det som framsför är, jagande efter målet som föresatt är, till segerlönen som förëhållles öfwanefter af Guds kallelse i Kristo Jesu!"

Exposition de predikan.

Herrens wingård.

Hwad skulle man dock mer göra min wingård det jag honom icke gjort hafwer? Hwi hafwer han burit wilddruswor, då jag wäntade efter att han skulle burit druswor? Es. 5: 4.

Herrens wingård kan, då wi taga ordet i det widsträcktaste mening, innefatta hela werlden. Alla menniskor som finnas på jorden kunna i någon mening kallas **Guds wingård**. Ty "Gud har gjort allt menniskoflägget af ett blod, till att bo på hela jordens yta . . . att de skola söka Herren, om de tilläfwenthyrs måtte känna sig för och finna honom." Men i en inkränktare mening kan med **Guds wingård** förstås den kristna werlden; det är: alla dem som nämna Kristi namn och bekänna sig lyda hans ord. I en ännu mera inkränkt mening kunna wi härmed beteckna hwad som kallas den reformerta delen af den kristna kyrkan. Ändtliggen i den mest inkränkta mening af alla, kan någon med uttrycket **Guds wingård** mena det folk, som allmänt kallas metodister. Tillåt mig att här taga orden i denna mening, att för närvarande widröra endast den förening af unga män som bildades i Oxford år 1729, och hwilken förening består intill denna dag. Uppfattande orden i denna mening, upprepar jag den af Gud genom profeten framställda frågan: "Hwad skulle man dock mer göra min wingård, det jag honom icke gjort hafwer? Hwi hafwer han burit wilddruswor, då jag wäntade efter att han skulle burit druswor?"

Antag att **Guds** affigt war, att den skulle frambringa stora grenar och sprida sig öfwer hela jorden, hwad skulle Gud hafwa gjort mera för denna sin wingård, som han honom icke gjort hafwer?

I. Med hänsyn till läran? II. Med hänsyn till andligt bistånd? III. Med hänsyn till sthrelseform? Och IV. Med hänsyn till yttre beskydd? Sedan dessa ämnen blifwit betraktade, vill jag i korthet undersöka huru Gud, då han wäntade efter druswor, likwäl fann wilddruswor.

I. 1. Först, hvad kunde hafwa gjorts i denna vingård, som Gud icke har gjort? Hvad mer kunde hafwa blifwit gjort med hänsyn till läran? Från sjelfwa början, då fyra unge män förenades, war hwar och en af dem homo unius libri; "en man af en bok." Gud lärde dem alla att göra hans ord till "en lytta för deras fötter och ett ljus på alla deras vägar." De hade en, och endast en regel för att bedöma sina sinnesrörelser, ord och handlingar, nemligen Guds ord. De woro allesamman fast beslutna att blifwa bibelkristna. De förebråddes beständigt just för denna sak: några kallade dem på spe bibelhelgon: andra kallade dem "bibelmal," som lefde, sade de, af bibeln lifsom malen lefwa af klädet. Och intill denna dag är det i sanning deras bemödande att tänka och tala såsom Guds ord.

2. Straxt efter sedan deras förening war bildad, utgaf Dr. Trapp wiserligen en helt annan berättelse om deras uppkomst. "Då jag såg" säger han "de två böckerna "Afhandling om kristlig fullkomlighet" och "En allwarlig kallelse till ett heligt lif," tänkte jag: dessa böcker skola helt säkert åstadkomma oreda; och de wifsade sig göra det, ty straxt efter uppkom metodismen till hwilken mr. Law alltså är upphofwet." Ehuru detta icke war helt och hållet sanning, fanns likwäl någon sanning deruti. Metodisterna läste omsorgsfullt dessa böcker och hade mycken nytta deraf. Deras uppkomst härledde sig likwäl icke från dessa böcker utan från de heliga skrifterna, de äro "födde på nytt," såsom Petrus säger "genom lefwande Guds ord, det ewinnerligen blifwer."

3. En annan lärd man, biskop Warburton, försäkrar på det bestämdaste, att "de uppkommit genom mr. Law i förening med grefwe Zinzendorf." Men detta är ett ännu större misstag, ty de hade funnits till under åttifilliga år innan de hade den minsta bekantskap med grefwe Zinzendorf eller ens wiste, att han fanns till i werlden. Och ehuru de, då de lärde känna honom, i kärlek afstade honom ganska högt, wågade de likwäl icke följa honom ett enda steg längre än de woro wissa om, att han följde den heliga skrift.

4. Den bok som näst bibeln blef af största nytta för dem att stadfästa deras omdöme om det stora ämnet "rättfärdiggörelse genom tron," war boken om homiletiken. De woro icke helt öfvertygade om, att wi rättfärdiggöras genom tron allena, innan de

omsorgsfullt hade granskat den och jemfört den med de heliga skrifterna, färskildt Pauli bref till Romarne.

5. Det har ofta blifwit anmärkt att med hänsyn till såväl rättfärdiggörelsen, som helgelsen, woro på den tiden ganska få som hade klar uppfattning eller rätt omdöme. Många, som hafwa talat och skrifwit beundransvärdt wäl om rättfärdiggörelsen, hade intet klart begrepp om helgelseläran, nej, de woro helt och hållet ofunniga derom. Hwem har skrifwit bättre än Martin Luther om rättfärdiggörelsen genom tron allena? Och hwem war mer främmande för helgelseläran eller mera förvirrad i sina begrepp derom än han. För att blifwa grundligt öfwerthgade om hans fullständiga ofunnighet med hänsyn till läran om helgelsen, behöfwa wi endast fördomsfritt genomläsa hans mycket prifade utläggning öfwer galaterbrefwet. Å andra sidan hafwa många af katolska kyrkans författare — Francis Sales och Juan de Castaniza isynnerhet — skrifwit både kraftigt och skriftenligt om helgelsen, under det de likwäl wore helt och hållet ofunniga om rättfärdiggörelsens beskaffenhet; och hela kyrkans prästerkap har, såsom det wisar sig af deras Catechismus ad Parochos — den katekes som hwarje församlings pastor måste begagna wid undervisningen af sin församlings medlemmar — wid mötet i Trident alldeles sammanblandat helgelsen och rättfärdiggörelsen med hwarandra. Men det har deremot behagat Gud att gifwa metodisterna en full och klar känneedom om båda dessa läror, äfwen som den stora skilnaden dem emellan.

6. De weta i sanning, att just wid den tid en människa rättfärdiggöres, tager helgelsen sin början; ty då hon är rättfärdiggjord, är hon "född på nytt," "född ofwan ester," "född af Anden," hwilket, ehuru det icke, såsom många antaga, är hela helgelsverket, är det utan twifwel porten till detsamma. Öfwer detta har Gud likaledes gifwit dem en klar blick. De weta att nya födelsen innefattar en lifa stor själsförändring hos den, hwilken är "född af Anden" som den hwilken försiggår med lekamen då människan födes af qwinna, icke endast en yttre förändring, såsom från dryckenskap till nykterhet, från bedrägeri till redbarhet, — detta är den jemmerliga, torra, eländiga inbillningen hos dem som intet weta om sann kristendom — utan en inwärtas från oheliga till heliga sinnesyttringar från högmöd till ödmjukhet; från häftighet

till mildhet; från egensinne, wresigheit och otålighet till tålmod, undergifwenhet och förnöjsamhet; med ett ord: från ett jordiskt, sinligt och djefwulstt wäsende, till det sinne som war i Kristus Jesus.

7. Sant är, att en framstående författare ganska nyligen i sin ewanliga afhandling om nya födelsen helt och hållet hwilar på det antagande att nya födelsen med hela den gradwis fortsatta helgelsen är en och samma sak. Nej, nya födelsen är endast tröskeln till helgelsen, det första inträdet till densamma. Alldeles som wid den naturliga födelsen, menniskan födes på en gång och växer dernäst gradwis upp och blifwer större och större, så äfwen i den andliga födelsen, menniskan födes hastigt, i ett nu, och derefter tillväxer hon gradwis i andlig utveckling och kraft. Nya födelsen är därför den första början af helgelse hwilken måste fortgå mer och mer intill full dag.

8. Det är därför en stor wälsignelse, som Gud bestått åt metodisterna, att såsom de icke tänka eller tala om rättfärdiggörelsen på ett sådant sätt, att de derigenom åsidosätta helgelsen, så tänka och tala de icke om helgelsen på ett sådant sätt, att de derigenom omintetgöra rättfärdiggörelsen. De äro angelägna om att bewara båda dessa läror på deß rätta plats, och lägga lika mycken wigt på den ena som på den andra. De weta, att Gud har sammanfogat dem; och hwad Gud har tillsammanfogat skall menniskan icke åtskilja. Med samma nit och iswer förkunna de för den skull å ena sidan läran om full, fri och närwarande rättfärdiggörelse och å andra sidan förkunna de full helgelse i hjerta och lefwerne: de påyrka inre helighet lika ifrigt som någon mystiker, och yttre helighet lika allwarligt som någon farise.

9. Hwem är då en kristen enligt det ljus Gud har utgjutit öfwer detta folk? Den, som blifwit "rättfärdiggjord genom tron" och "har frid med Gud genom vår Herre Jesum Kristum;" Rom. 5: 1. och på samma gång är "född på nytt," "född af Anden;" han har undergått en inre förändring från djefwulens beläte till "hans beläte, som honom skapat hafwer;" Col. 3: 10. Den som känner med sig, att han har "Guds kärlek utgjuten i sitt hjerta genom den Helige Ande, som honom gifwen är;" och hwilken af denna kärlek drages att "älska sin nästa," hwarje menniska "såsom sig self:" den som har lärt af sin Herre att wara "mild och ödmjuk af hjertat," den som kan säga: "jag hafwer lärt, i hwad

willkor jag är, låta mig nöja;" Fil. 4: 12. Den som i hela sitt inre wäsende, i alla sina själsrörelser, är "så till sinnes som och Kristus Jesus war;" Fil. 2: 5. Den som i sina handlingar "föhr allt hwad som ondt synes" och "icke synbar med sin tunga" (Pß. 39: 2.) Den som "wanbrar i alla Herrens bud och stadgar ostraffliga;" Luc. 1: 6. Den som i hela sitt umgänge med sina medmenisfor gör mot andra såsom han will, att de skola göra mot honom, och i hela sitt lefnadslopp, "ehwad han äter eller dricker, eller hwad helst han företager, gör allt till Guds ära." 1 Kor. 10: 31.

Wäl, hwad mera kunde Gud hafwa gjort denna sin wingård, med hänsyn till läran, det han honom icke gjort hafwer? Wi fråga nu:

II. För det andra: hwad kunde warit gjort med hänsyn till andlig förkofran, som icke har blifwit gjort?

1. Låtom oss betrakta detta ämne från sjelfwa början. Twå unga prestmän, icke synnerligen framstående på något sätt, i medelåldern och utan särdeles stark helsa, började för omkring 50 år sedan att falla syndare till bättring. En lång tid gjorde de detta i många af kyrkorna i och omkring London. Men twå swårigheter uppstodo: för det första blefwo kyrkorna så öfversfyllda, att många af de besökande icke kunde rymmas: för det andra "predikade de nya läror;" dessa nemligen: **att wi frälsas genom tron och att "utan helgelse får ingen se Herren."** För den ena eller den andra af dessa orsaker fingo de icke längre predika i kyrkorna. De predikade då i Moorsfields, Kennington och på många andra offentliga platser. Frukten af deras predikan wisade sig hastigt: många syndare blefwo förändrade både till hjerta och lefwerne. Men detta kunde i sanning icke fortgå länge, hwar och en såg tydligt, att predikanterna snart skulle utarbета sig och ingen prestman wågade bistå dem; men snart började den ene efter den andre, ehuru oordinerad, att gifwa dem sitt bistånd. Gud gaf en synbar wälsignelse till deras ord; många syndare blefwo grundligt öfverbewisade om synd och många af dem blefwo sant omvända till Gud. Deras medhjelpare tillwänte både i antal och i framgången af sitt arbete. Somliga af dem woro lärda, andra åter olärda, de fleste woro unga, några få i medelåldern, somliga woro swaga, andra hade twärtom ett owanligt skarpt förstånd. Men det be-

hagade Gud att använda dem alla, så att flera och flera syndare blefwo "ryckte utur elden." (Jude bref 23 v.)

2. Det bör anmärkas att dessa prestmän under hela denna tid icke hade någon plan alls för sitt arbete. De reste endast omkring här och der hwarhelst någon utsigt visade sig för dem att "frälja själar från döden." Men då allt flera och flera började fråga: "hvad skall jag göra, att jag må bliwa salig?" uppmanades de alla att komma tillsammans. Första torsdags aftonen kommo 12, dernäst 40, snart derefter 100, och de fortforo att ökas tills för 23 eller 24 år sedan föreningen i London uppgick till omkring 2,800 personer.

3. Men huru kunde alla dessa bewaras förenade och på hvad sätt skulle det bliwa känt huruvida de wandrade värdigt sin bekännelse? Af Guds öfvervakande försyn leddes de att ordna detta, då de begynte tänka på en annan sak, nämligen att erlægga de allmänna bidragen till församlingens underhåll, att dela allt folket i små afdelningar eller klasser, lämpade efter deras boningsplatser, och utvälja en person i hwarje klass att besöka alla de öfriga en gång i veckan. Genom denna plan visade det sig snart om någon af dem lefde i någon uppenbar synd. I så fall blefwo de först warnade och då de ansågos oförbätterliga blefwo de uteslutna från föreningen.

4. Denna delning af folket, och uteslutandet af dem, som wandrade oskickligt, utan anseende till person, war ett hjälpmedel, som så andra föreningar egde. Då föreningarne tillwänte lades snart ett annat hjälpmedel härtill. Föreningsstafvarena i hwarje distrikt anmodades att på någon lämplig plats möta predikanterna en gång i qwartalet, för att afgifwa berättelse om det andliga och timliga tillståndet i de särstilda föreningarne. Nyttan af dessa qwartalsmöten visade sig snart wara ganska stor, hvarför de gradwis infördes i alla föreningarne i riket.

5. I affigt att befästa föreningsbandet mellan predikanterna och folket, inbjödos alla till att möta i London, och någon tid derefter samlades ett utwaldt mindre antal af dem. Sedan befans det wara lämpligare, att omwexlande förlägga mötena i London, Bristol och Leeds. Dessa allmänna konferenser warade några få dagar och då öfwerlades om hvad som mest kunde befrämja det allmänna goda; och följden af vår öfwerläggning meddelades genast

åt alla bröderna. Snart funno de, att det Paulus anmärkte angående hela kyrkan kunde i någon grad tillämpas på hvarje del af densamma: "hela kroppen tillhopafogad och sammanbunden led för led till inbördes hjälpräckning, efter hvar och en dels verksamhet i sitt mått, åstadkommer kroppens tillväxt till sin egen uppbyggelse i kärlek." Ef. 4: 16.

6. För att detta så mycket verksammare måtte ske hafwa de ett annat förträffligt hjälpmedel i de ständiga omblytena af predikanter. Det är hos dem en regel, att ingen predikant skall stanna på samma krets mer än tillsammans två år och några af dem icke mera än ett år. Några hafwa wiserligen varit af den tanken, att detta är ett hinder för Guds verk, men en lång erfarenhet i alla delar af riket har wisat motsatsen. Det har alltid wisat sig att folket haft mindre nytta af att en längre tid höra en och samma predikant, hwaremot åhörarna, genom ombyte af predikanter, hafwa fått nytta af alla de gäfwor Gud bestårt hwar och en af dem.

7. I förening med denna hjälp som är särskildt för deras egen förening hafwa de alla de hjälpmedel som äro gemensamma för alla medlemmarne af Englands kyrka. De hafwa i sanning ofta blifwit uppmånade att stiljas från denna och dertill hafwa de haft frestelser af alla slag. Men de kunna icke, de wåga icke, de wilja icke stilja sig från densamma, så länge de med rent samwete kunna stanna qwar. Sant är att om något slags hyndigt umgänge ålades dem, då woro de twungna att stilja sig derifrån; men då detta för närwarande icke är förhållandet fröjdas wi af att fortfara i kyrkans gemenskap.

8. Hvad mera kunde Gud då hafwa gjort för sin wingård, det han icke har gjort, med hänsyn till andlig hjälp? Han har icke delat så frifostigt åt något annat folk i den kristna werlden. Om det säges: han kunde hafwa gjort dem till ett affildt folk i likhet med de marovianska bröderna, då swarar jag: detta skulle stått i full strid mot hela affigten med deras uppresande, nemligen: att sprida fristenlig kristendom öfwer landet, bland folk af alla stånd och klasser; under det de lemna hwar och en frihet att fasthålla sina egna meningar och bibehålla sitt eget sätt att tillbedja Gud. Detta kan endast på ett verksamt sätt utföras genom att lemna allt detta såsom det war och arbeta på att genomshra hela nationen med "den tro som verkar genom kärleken."

III. Sådan är den andliga hjälp, som Gud har befkärt sin wingård och det icke med någon sparsam hand. Kyrkolagen kunde innefattas häruti men wi kunna äfwen tala om den under en särskild afdelning. Wißt är att i detta afseende äro metodisterna ett mycket gynnadt folk. Intet kan wara enklare, intet förståndigare än metodisternas disciplin (kyrkolag); den är alltigenom grundad på allmänna förståndet i det den i alla särskilda fall tillämpar skriftens allmänna regler. Hwarje person, som beslutat att söka sin själs frälsning, kan blifwa förenad med metodisterna. Det enda som fordras för att blifwa upptagen bland dem är: "ett innerligt begär efter frälsning." Men detta begär måste wisa sig genom tre künnetecken: att "undfly allt slags ondt;" "göra godt efter den förmåga Gud förläner," samt "att begagna alla Guds nådemedel." Han ställes då i en lämplig klaf, som enligt regeln bör besökas en gång i weckan. Om ingen anmärkning finnes emot honom, intages han i församlingen följande qwartal, och der må han förblifwa så länge han fortsar att möta med sina bröder och så länge hans wandel öfwerensstämmar med bekännelsen.

2. De offentliga gudstjänsterna hållas kl. 5 på morgonen och 6 eller 7 på aftonen, på det medlemmarnes timliga göromål icke må blifwa förhindrade. Det är endast om söndagen gudstjänsten begynnes kl. 9 eller 10 och slutar med Herrens Nattward. Om söndagsaftonen komma föreningens medlemmar tillsammans, men med omsorg wakas öfwer, att mötet slutas tidigt, på det hwarje familjader må komma i tillfälle att underwisa sina särskilda hushåll. En gång i qwartalet pröfwar den predikant, som har uppsyn öfwer kretsen, hwarje medlem af föreningen. Genom detta medel kan det lätt utrönas, om någon wandrar oordentligt, hwilket ofta kan inträffa bland ett så stort antal personer. Det är likwäl lätt upptäckt och antingen blifwer då förbrötytelsen eller förbröytaren undanröjd i tid.

3. När helst nödwändigheten twingar att utesluta någon oordentlig medlem från föreningen, sker det på ett ganska enkelt och oförwargligt sätt, endast genom att icke förnha hans biljett wid qwartalsmötet. Men i somliga fall, då förbrötytelsen är af swårare beskaffenhet, och det är fara för offentlig smädelse, anses det nödwändigt att tillkännagifwa, då alla medlemmarne äro närvarande: "A. B. är icke längre någon medlem af vår förening."

Swilken kyrkolag kan wara mera enkel, mera förståndig, mera skristenlig än denna; från början till slut af ingen möda, ingen utgift, intet uppskof?

IV. Men war det möjligt att allt detta kunde utföras utan häftigt motstånd? "Denna werldens gud" war icke död eller sofwande och skulle han icke strida på det hans rike icke skulle gå under? Om apostelens ord befinnes wara sanna för alla tider och alla nationer: "alla de, som gudeligen wilja lefwa i Kristo Jesu, måste lida förföljelse;" om detta är en sanning med afseende på hwarje ensild kristen, huru mycket mer med afseende på en större förening af menniskor, synligt förenade med hwarandra i den öppet angifna affigten, att öfwerwinna djeswulens rike? Och hwar som kunde föröka förföljelsen skall han icke försumma att uppväcka mot ett fattigt, försvarslöst och föraktadt folk, utan någon synlig hjälp, utan penningar, utan magt, utan wänner.

2. I sanning denna werldens gud sof icke. Icke heller war han owerksam, han kämpade och det med all sin magt för att upprätthålla sitt wälde. Han framförde alla sina härar till strids. Först uppväckte han den lägsta klassen bland folket och de röto som lejon, de omringade de få och försvarslösa medlemmarne på alla sidor. Stormen reste sig högre och högre tills befrielsen kom på ett sätt som ingen hade wäntat. Gud uppväckte vår gamle gode regents hjerta att gifwa sådana förordningar åt sina embetsmän och magistratspersoner, som, om de blifwit åtlhydda, werksamt skulle hafwa förhindrat folkets dårskap. Det war wid samma tid en stor man personligen wände sig till hans majestät med anhållan om att han wille hindra dessa kringstrifwande predikanter. Konungen blickade stadigt på honom och swarade som en konung: "jag säger dig att så länge jag sitter på tronen skall ingen menniska förföljas derför att hon tillbeder Gud efter sitt samvetes föreskrifter."

3. Trots detta hafwa några, som gått konungens ärenden, under lagens ften förföljt de troende, åberopande sig på en så kallad "konventikel-handling." I Kent arresterades för några år sedan en af predikanterna och åtskilliga af hans åhörare. Men dessa ansågo det som sin pligt att wädja till konungens råd. Domen utföll till förmån för de klagande, som sedan des hast tillåtelse att tillbedja Gud enligt deras egna samveten.

3. Jag tror detta är en sak helt och hållet utan motsäcke. Jag har icke funnit något härmed jemförligt under något kyrkans tidehvarf, från pingstdagen ända till denna dag. Hvarje åsigt, vare sig den varit rätt eller orätt, har i alla tider och nationer funnat fördragas. Hvarje sätt att dyrka Gud, huru widstepligt och oförståndigt det än varit, har man fördragit. Men jag wet aldrig att sann, skriftenlig gudsfruktan någonsin förut fördragits. I detta fall hafwa de så kallade metodisterna stor anledning att prisa Gud. Till deras förmån har Gud åstadkommit något nytt på jorden, han har stillat fienden och den hämndgirige. Äran härför måste de tillskrifwa Gud, som är upphofwet till all deras såväl inre som yttre frid.

V. 1. Hvad kunde Gud hafwa gjort mera för denna sin wingård, det han honom icke gjort hafwer? Sedan wi utförligt wist detta fortgå wi nu till den frastiga och ömma förebråelsen: borde icke Gud, efter allt som blifwit gjort, hafwa wäntat de förträffligaste drufwor; hwi hafwer den burit wilddrufwor? Borde Gud icke hafwa wäntat en allmän tillwärt af tro och kärlek, af rättfärdighet och sann helighet, ja, och af dessa Andens frukter: "fröjd, frid, längmodighet, mildhet, godhet, trohet, saktmodighet och återhållsamhet?" Borde icke Gud med skäl hafwa wäntat att dessa frukter skulle hafwa spridit sig öfwer hela kyrkan? I sanning, då jag såg hwad Gud hade gjort bland sitt folk under en tid af mellan 40 och 50 år, då jag såg med hwilken värma de i sin första kärlek förhålligade Herren och fröjdande sig i Gud deras Frälsare, wäntade jag ingenting mindre, än att alla dessa skulle hafwa lefwat såsom englar här nere, att de skulle hafwa wandrat i en beständig trosåstådning af den Döynlige, och haft en nära och ständig "gemenskap med Fadren och med hans Son Jesus Kristus," att de skulle lefwat och wandrat för ewigheten. Jag wäntade att se "ett utwaldt släkte, ett konungsligt presterskap, ett heligt folk," som i hela fortgången och sammanfattningen af sitt lefnadslopp bemödade sig "att fungöra hans fullkomligheter som dem kallat hade utur mörkret till sitt underbara ljus."

2. Men i stället för detta frambragte wingården wilddrufwor, frukt af en alldeles motsatt beskaffenhet. Den alstrade willfarelser i tiotusende stegnader och härigenom fördes många af de ensaldiga bort från vägen. Den frambragte swärmeri, inbillningar om inspiration,

härledande från den allwise Guden alla sina wilda, orimliga och motsägande drömmar och hedniska inbillningar. Den frambragte högmod, hwarigenom all god gästwas gifware beröfwades den ära, som tillkommer hans namn. Den frambragte fördomar, onda aningar, mistänksamhet, tadeljsjuka, inbördes dömande och fördömande, alltsammans fullständigt motwerkande och förstörande den broderliga kärleken, som är sjelfwa sammanknätningsbandet mellan kristna bekännare och utan hwilken hwarje lefwande menniska anses som död inför Gud. Den frambragte wrede, hat, afund, allahanda onda ord och werk, alla gräsliga frukter icke härledande sig från den Helige Ande, utan från den bottenlösa asgrunden. Den frambragte äfwen hos många, isynnerhet bland dem som sågo sina egobelar förskade, det själsdödande giftet "kärlek till werlden" och det i alla dess olika grenar.

3. O, I som ären i besittning af rikedomar, hören ännu en gång Herrens ord! I som ären rike i denna werlden, som hafwen föda att äta och kläder att kläda eder med och någonting mera, ären I fria från den förbannelse, som hwilar öfwer alla hwilka "älska werlden?" Är du medveten om din fara? Är du djupt öfwerthgad om, att för en rik är swårt att ingå i Guds himmelska rike? Matth. 19: 23. Är du fri från kärlek till werlden? Är du ren från "föttets begärelse, ögonens begärelse och ett högfärdigt lefwerne?" Sätter du "en knif för din strupe, om du för stark är i matlust," (Ordspr. 23: 2.) på det ditt bord icke skall blifwa dig en snara? Är icke husen din gud? (Jil. 3: 19.) Är icke ätande eller drickande eller någon annan sinlig njutning det största nöje du eftersträfwar? Söker du icke njutning i kläder, möbler, målningar, trädgårdar eller någonting annat som behagar ögat? Tillwäger du icke i beqwämlighet och maklighet så att du icke nu är i stånd att uthärda köld, hetta, storm och regn, såsom då du war fattig? Tilltaga icke dina rikedomar, lägger du dig icke upp skatter på jorden, i stället för att, genom att gifwa de fattiga, återställa till Gud, icke så eller så mycket, utan allt hwad du kan afstå ifrån? I sanning: "det är lättare att en kamel går genom ett nålsöga än en rik går in i Guds rike!"

4. Men hwarför will du fortsara att bära wildbruswor? Hwad ursäkt har du att anföra? Har du icke blifwit född med "ordets oförfalskade mjölk?" Har icke allt Guds ord blifwit

lemnadt åt dig utan någon blandning af willfarelse? Woro icke grundlärorna: fri, full och närwarande rättfärdiggörelse öfwerlemnad åt dig såwäl som helgelse, både den gradwisa och ögonblickliga? War icke hwarje gren af inre och yttre helgelse tydligt framhållen och kraftigt tillämpad och det af predikanter af alla möjliga slag, unga och gamla, lärda och olärda? Men det är wäl om icke många af eder förakta den hjälp Gud har beredt åt eder. Måhända du icke will höra några andra än prestmän eller åtminstone inga andra än lärda män. Will du då icke tillåta Gud, att wälja sina egna budoörare? Får ej Gud sända hwem han will? Måhända denna wisdom nedanefter är en utaf orsakerna till att du bär wilddruswor!

5. Är icke en annan orsak den, att du föraktar den förträffliga hjälpen att wara förenad med en Kristen församling? Har du icke läst: "huru kan en ensam blifwa warm;" och "we honom som är allena; faller han, så är ingen annan för handen, som honom upphjelper?" (Ordspr. 4: 11, 10.) Men I hafwen sällskap nog, måhända mera än nog, mera än hwad som är gagneligt för edra själar. Men hafwen I nog af sådana, som törsta efter Gud och som arbeta på att hos eder uppwäcka samma törst? Har du sällskap nog, som wakar öfwer din själ, "såsom de der räkenkap göra skola;" (Ebr. 13: 17) och som friwilligt och trofast warnar dig om du tager ett felaktigt steg eller är i fara att göra det? Sag fruktar att du har få af dessa medwandrare, ty om du hade det, då skulle du frambringa bättre frukt.

6. Om du är en medlem af församlingen, gör du fullt bruk af dina förmåner? Försammar du aldrig att möta din klaf, och det icke af wana, utan i wäntan att, då du i Herrens namn möter dina bröder, så möta Gud midt ibland dem? Är du sant tacksam för den förwånande samwetsfriheten, som är dig och dina bröder förlänad, en sådan som icke förut åtnjutits af personer i edra omständigheter? Ären I tacksamma mot all god gästwas gifware för den allmänna spridningen af sann kristendom? I kunnen i sanning icke nog prisa Gud för alla dessa wälsignelser, som han så rikligen låtit utströmma öfwer eder, förr än I prisen honom i förening med englar och erkeenglar och hela himmelens här.

Hyrationdeförsta predikan.

Skapelsens allmänna frigörelse.

Skapelsens trängtan bibar efter Guds barns uppenbarelse. Ty skapelsen är wansfligheten underkastad, icke med sin wilja, utan för hans skull, som henne underkastat hafwer, på en förhoppning, att och sjelfwa skapelsen skall warba frigjord ifrån förgänglighetens trälldom till Guds barns härliga frihet. Ty wi weta, att hela skapelsen suckar och wändas med oss allt intill nu. Rom. 8: 19—22.

1. Intet är wissare än att såsom "Herren älskar hwarje menniska," så "förbarmar han sig" äfwen "öfwer alla sina werk," öfwer allt det som har känsel, allt som eger förmåga att känna nöje eller lidande, lycksalighet eller elände. I följd häraf "upplåter han sin milda hand och uppfyller allt det som lefwer med behag." "Han låter gräs wäxa för bostapen och säd till människornas nytta, att han skall låta komma bröd af jorden." Han bär omsorg om foglarna i lusten. Han "bereder korpen des fångst, när hans ungar ropa till Gud, irrande efter föda." Job. 39: 3. "De unga lejon ryta efter rof och gå att söka af Gud sin föda." "Han låter källor uppvälla i dällderna, så att de emellan bergen flyta, att alla djur på marken må dricka," och att äfwen "wild-åsnorna sin törst släcka." Och i öfwerensstämmelse härmed uppmärksammar han oss, att wara ömma äfwen om de lägsta warelserna, att wisa barmhertighet mot dem. "Du skall icke binda munnen till på oren som tröstar;" en sed, som iakttages i österlandet ännu i denna dag. Och detta motsäges på intet sätt af Pauli fråga: "månne Gud har omsorg om oxar?" Utan twiswel har han det, wi kunna icke förneka det, utan att motsäga hans ord. Apostelens enkla mening är denna: är detta allt som innefattas i texten? Har den icke en widsträcktare mening? Vär den oss icke, att wi skola förse dem med lekamligt underhåll, hwilka genom oss äro kallade att föda våra själar med lifsens bröd? Men wi återgå till ämnet: Gud "låter gräs wäxa för bostapen" såwäl som "säd till människornas nytta." Ps. 104: 14.

2. Men huru låta dessa skriftställen förlika sig med tingens närvarande tillstånd? Huru kan det förenas med hwad wi dagligen se rundt omkring oss i hwarje del af skapelsen? Om Skaparen och Fadren till hwarje lefwande warelse är rik i sin barmhertighet mot alla; om han icke förbiser eller föraktar något enda af sina egna händers werk, om han will att äfwen de ringaste af dem skola åtnjuta fjällhet i den mån de äro mottagliga deraf, hwaraf kommer det då att så mycket ondt trycker, ja, öfwerwäldigar hela skapelsen? Hwarför elände af alla slag på hela jordens yta? Detta är en fråga, som de wisaste filosofer i alla tidsåldrar icke funnat beswara, och ingen kan det utan att hafwa tillgång till Guds ord. Med ledning af detta skriftställe fråga wi:

I. Huru dan war djurwerldens ursprungliga tillstånd?

II. I hwilket tillstånd befinner den sig för närvarande?

III. I hwilket tillstånd skall den försättas wid Guds barns uppenbarelse?

I. 1. Huru dan war djurwerldens ursprungliga tillstånd? Kunna wi icke inhemta detta genom att betrakta den plats, som war den anvisad, nemligen lustgården Eden? Alla fjältets djur och lustens foglar woro med Adam i paradiset. Deras tillstånd war otwifelaktigt öfwerensstämmande med deras wistelseort; de woro fullkomligt lyckliga. Menniskans och djurens tillstånd egde fäktert mycken likhet. Genom att i forthet taga det ena i betraktande, kunna wi följaktligen äfwen lära känna det andra. Nu weta wi, att menniskan skapades till Guds beläte. Gud är en ande, menniskan är äfwen en ande; dock denna ande, som war ämnad att bo på jorden, inneslöts i en jordisk kropp. Såsom sådan hade hon en friwillig rörelseförmåga. En sådan förmåga thödes hwarje ande i werldsaltet hafwa; detta är den rätta skilnaden mellan ande och materia. Materien är fullständigt passiv och owerksam, såsom tusende rön hafwa wisat. Menniskan, skapad efter Guds beläte, war begåfwad med förstånd, med förmåga att uppfatta hwarje henne omgifwande föremål, samt fälla sitt omdöme deröfwer. Hon war begåfwad med en wilja, som uttrade sig i olika känslor och sinnesrörelser, samt med walfrihet, hwarförutan allt det öfriga hade warit ofullkomligt. Hon skulle i annat fall lika litet funnat tjena sin skapare, som ett stycke jord eller marmor; hon hade warit lika oförmögen att utöfwa dygd eller last,

som hwarje annan del af den liflösa skapelsen. I dessa egenskaper, förmåga af själfbestämmande, förstånd, wilja och frihet, bestod grundlaget till Guds-lifheten.

2. Huru långt hennes förmåga af frivillig rörelse då sträckte sig, är omöjligt för oss att fatta. Det är troligt, att hon egde en långt högre grad både af wighet och styrka, än någon af hennes efterkommande egt, för att icke tala om de lägre warelserna. Wigt är, att hon egde en sådan kraft i förståndet, som ingen menniska sedan haft. Hennes förstånd war fullkomligt i sitt slag. Genom detsamma kunde hon klart uppfatta och säkert bedöma allt i öfwerensstämmelse med sanningen, och det utan fara för mistag. Hennes wilja hade inga orätta riktningar af något slag; alla hennes sinnesrörelser och känslor woro regelbundna, samt alltid och fullständigt underordnade hennes klart lysande förstånd, och endast riktade på det goda. Hennes frihet war i allt sthord af hennes förstånd, hon walde eller förkastade enligt förståndets ledning. Framför allt — detta war hennes högsta förträfflighet — af wida högre wärde än alla de andra medskapade egenskaperna tillsammanlagda — hon kunde känna, älska och lyda sin Gud och Skapare. I werkligheten kände hon också Gud, hon älskade honom fullkomligt och wistade honom en alltomfattande lydnad. Att beständigt skåda, älska och lyda Gud war menniskans högsta fullkomlighet. Från detta rätta tillstånd och rätta bruk af hennes förmögenheter måste hennes lycksalighet nödwändigt härfluta. Häruti bestod wäsentligen hennes lycksalighet, men den förökades genom allt som omgaf henne. Med outhärligt nöje såg hon all den ordning, skönhet och öfwerensstämmelse, som fanns hos alla warelser i hela djurwerlden och i hela den materiella skapelsen. Med säll förnöjelse såg hon på den blåa himmelen, den härliga solen i dess glans, på jorden i dess sköna omwexlande skrud, på träden, frukterna och blommorna, äfwen som på de forlande strömmarne. Denna förnöjelse grundades icke af något slags ondt. Hon war ej beswärad af sorg och lidande, hwarken till kropp eller själ. Ty så länge hon war ofstydig, war hon otillgänglig för hwarje lidande. Intet kunde uppblanda denna hennes rena glädje. Kronan på allt war dock hennes obödlighet.

3. Till denna warelse, begäfwad med dessa förträffliga egenskaper och fullt utrustad för denna sin höga kallelse, sade Gud:

"råder öfwer fiskarna i hafwet, och öfwer foglarna under himmelen, och öfwer alla djur som kräla på jorden." "Du gjorde menniskan till en herre öfwer dina händers werk; all ting hafwer du under hans fötter lagt: får och få, alltsammans; wilddjuren också dertill; foglarna under himmelen och fiskarna i hafwet, och hwad i hafwet går." Sålunda war menniskan Guds ställföreträdare på jorden, konungen och styresmannen öfwer denna lägre werld, och genom henne flödade alla Guds wälsignelser till de lägre warelserna. Hon war föreningsbandet mellan sin skapare och hela djurwerlden.

4. Men hwilka woro de wälsignelser, som då genom menniskan meddelades åt de lägre warelserna? Hurubant war djurwerldens ursprungliga tillstånd, då den först skapades? Detta ämne förtjenar en mera uppmärksam betraktelse, än den som i allmänhet blifwit egnad deråt. Säkert är, att dessa såväl som menniskan egde förmågan af frivillig rörelse och det åtminstone i lika hög grad som nu. De woro äfwenledes begåfwade med någon grad af förstånd, icke mindre än hwad de nu ega. De hade äfwen en wilja, tillkännagifwen på olika sätt, hwilken ännu förefinnes hos dem. Och de egde walfrihet, hwaraf ännu finnes spår hos hwarje lefwande warelse. Wi kunna icke heller twifla på, att deras förstånd i början äfwen war fullkomligt i sitt slag. Deras böjelser woro regelmässiga, och deras wal styrdes alltid af deras förstånd.

5. Hwaruti består då stilknaden mellan menniskan och djuren? Hwar den gränslinie, som skiljer dem från hwarandra? Menniskan är begåfwad med **förnuft**. Djuren, säger man of, deremot, ega endast "instinkt." Men wi lemna detta twetydiga uttryck (reason) och sätta i dess ställe ordet **förstånd**, och hwem kan då förneka, att djuren hafwa förstånd? Wi må lika gerna förneka, att de hafwa syn eller hörsel. Men häri består den stora stilknaden: menniskan har förmåga att känna Gud; djuren deremot sakna den. Här ligger det stora swalget mellan menniskan och djuren, hwilket de sednare icke kunna öfwerstiga. Och såsom en kärleksfull lydnad mot Gud är menniskans fullkomlighet, så war en kärleksfull lydnad mot menniskan djurens fullkomlighet. Så länge de fortforo i detta tillstånd, woro de lyckliga på sitt sätt, lyckliga i det rätta tillståndet och rätta bruket af sina olika förmögenheter. Ja, och så egde de jemförelsewis någon inre godhet; ty de wisade tacksamhet mot menniskan för erhållna wälsignelser och de sågo upp till henne

med en sorts wördnad. De bemötte äfwen hwarandra med en slags wälwilja, hwilken ej led af motsatta böjelser. Huru sköna många af dem woro, kunna wi sluta af hwad som ännu deraf återstår och det icke endast hos de ädlare bland djuren, utan äfwen hos dem, som tillhörde den lägre ordningen. Och de woro alla omgifna icke endast af riklig föda, utan af allt som kunde bereda dem nöje; nöje utan lidande; ty lidandet fanns ännu icke till, det hade ännu icke wunnit inträde i paradiset. De woro äfwenledes obödliga, ty "Gud har icke skapat döden, icke heller har han behag till någon lefwande warelles förberf."

6. Hrutinnan besannas och orden: "Gud såg på allt det han gjort hade, och si, det war allt gansta godt." Huru långt är icke deras närwarande tillstånd ifrån att wara godt? I hwilket beklagansvärdt tillstånd befinner sig icke nu hela djurwerlden, för att icke här säga något om den liflösa skapelsen, der alla elementerna tyckas wara i oordning, liksom för att strida mot menniskan. I hwilket tillstånd är icke hela djurwerlden nu, sedan menniskan gjort uppror mot sin skapare! Wäl må apostelen säga om den: "hela skapelsen suckar och wändas med oss allt intill nu." Detta spstas helt och hållet på djurwerlden. I hwilket tillstånd den för närwarande är, skola wi nu betrakta.

II. 1. När alla Guds wälsignelser i paradiset tillflöto den lägre skapelsen genom menniskan, och hon war den stora kanal, genom hwilken skaparen meddelade allt godt åt hela djurwerlden, så följer deraf, att då menniskan gjorde sig oförmögen att öfwerföra dessa wälsignelser, war föreningsbandet med nödwändighet affsuret. Mellanlänken mellan Gud och den lägre skapelsen afbröts, och wälsignelserna kunde ej längre tillflyta dem. Det war då skapelsen, hwarje lefwande warelse, kom under "förgänglighetens trældom," blef föremål för sorg, lidande och allt slags ondt; misserligen "icke med sin wilja," icke genom deras eget wal, icke genom någon deras egen handling, utan "för hans skull som henne underkastat hafwer," genom Guds wisa tillåtelse, emedan han beslutade att draga ewigt godt ur detta tillfälliga onda.

2. Men i hwilket asseende blef "skapelsen," hwarje lefwande warelse, då "wanfligheten underkastad?" Hwad förlorade djuren, då menniskan affallit från Gud? Det är antagligt, att de ledo mycken förlust, äfwen till sina lägre förmögenheter, i sin werksam-

betsförmåga, kraft och wighet. Men utan twiswel ledo de långt mera till sitt förstånd, mera än wi kunna begripa. Måhända insekter och maskar då egde lika mycket förstånd, som de mest förståndiga djuren nu hafwa; hwaremot millioner warelser för närwarande hafwa föga mera förstånd än jorden, på hwilken de kräla. De förlorade långt mera af sin wilja och sina passioner, hwilka då blefwo på flera sätt förstörda, så att de nu äro i strid mot den ringa grad af förstånd, som de hafwa qwar. Deras frihet blef lifaledes i hög grad inkränkt; ja, i många fall alldeles förstörd. De äro nu alldeles förslawade under oförnuftiga begärelser, hwilka hafwa fullt wälde öfwer dem. Sjelfwa naturens grundwäsende är hos dem i oordning, allt är upp och nedvändt. Såsom menniskan nu har förlorat sin fullkomlighet, sin kärleksfulla lydnad mot Gud; så äro djuren beröfwade sin fullkomlighet, sin tillgifwenhet och lydnad mot menniskan. Många af dem fly för menniskan och söka undwika hennes fruktade närvaro; största delen af de öfriga göra henne öppet motstånd; ja, döda henne, om det står i deras magt. Endast några få, dem wi allmänt kalla husdjur, hafwa bibehållit mer eller mindre af sitt ursprungliga tillstånd. Genom Guds barmhertighet älska de ännu menniskan och wisa henne lydnad.

3. Med undantag af dessa få, hafwa de öfriga djuren föga af hwad man kan kalla godhet, tacksamhet, wälwilja eller rättfinthet. Twärtom, hwilket wildt hat, hwilken otyglad grymhet finner man icke beständigt hos tusentals bland djuren, ja, såsom ofstijlaktigt från deras natur! Är det endast lejonet, tigern eller ulfwen bland sfogens inwånare; hajen och några få mera rofgriga widunder bland wattenets inwånare, eller örnen bland foglarne, som förtär köttet, utsluger blodet och krossar benen på sina hjälplösa medskapade warelser? Nej, den ofskadliga flugan, den arbetssamma myran, den prydliga fjärilen behandlas på samma obarmhertiga sätt till och med af den ofskyldige sångaren i lunden, som desutom förtär oräkneliga släkten af andra wärnlösa insekter. Och då det endast är ett jemförelsewis litet antal rofbjur på jorden, så är det helt annorlunda i det flytande elementet. Det är endast få af wattenets inwånare, ware sig i hafwet eller floberna, hwilka icke uppåta hwad helst de kunna öfwerwinna; ja, de öfwergå huri

alla skogens djur och alla roffåglar, ty inga af dessa hafwa wi ännu fett uppäta sitt eget slägte:

"Sævis inter se convenit ursis,"

Äfwen de wilba björnarne uppäta ej hwarandra.

Men wadtnets wilbar uppsluka allt, äfwen deras eget slägte, sådana som äro mindre och swagare än de sjelfwa. Ja, sådant är werldens bedröfliga tillstånd för närwarande; åt en sådan förgängelse är den nu hemfallen, att ett helt ringa antal af djuren, måhända ett mot en million, icke på annat sätt kan bewara sitt eget lif än genom att döda sina medskapade waresjer.

4. Och är icke sjelfwa det yttre utseendet hos många djur lika färowäckande som deras tillstånd? Swar är den skönhet, som inträffes på dem, då de först erhöillo tillwaro? Det finnes icke det minsta drag qwar deraf, de äro twärtom affskwärda att se. Ja, de äro icke allenast fruktanswärda och gräsliga att skåda, utan i högsta grad oformliga. Deras skapnad, widrig som den är, då de befinna sig som bäst, är ofta mera oformlig än wanligt, då de wanställas af lidanden, hwilka de lifa litet som de arma menniskorna kunna undwika. Lidanden af olika slag, oräneliga swagheter och sjuksdomar beswära dem. Dessa lidanden härfluta måhända från årstidernas inwerkkan, dels från eld, hagel, snö eller storm, dels från tusende andra anledningar, hwilka de icke kunna förutse eller förhindra.

5. Alltså, "såsom genom en menniska synden är kommen i werlden och genom synden döden och är så döden kommen öfwer alla menniskor," och icke endast öfwer menniskan, utan äfwen öfwer dessa waresjer, "som icke hade syndat med sådan öfwerträdelse som Adam." Döden kom icke allenast öfwer djuren, utan många plågor och tusende lidanden som föregå döden. Icke detta allenast, utan dertill komma alla dessa obändiga passioner, alla dessa hästiga begärelser, hwilka hos menniskan benämnas synder, men hos djuren förorsaka elände; allt detta onda kom öfwer alla jordens inwånare och qwarblifwer hos alla, Guds barn undantagna.

6. Under denna tid af förgänglighet blifwa icke allenast de swagare djuren beständigt dödade af de starkare, icke endast de starkare dödade af dem, som äro dem jemulika i kraft, utan både de förra och de senare äro utsatta för wåld och grymhet af deras

allmänna fiende menniskan. Och om hennes wighet och styrka icke är jemlik med deras, är likwäl hennes list mera än tillräcklig att ersätta denna brist. Genom denna öfwerwinner hon all deras kraft, huru stor den än må wara; genom denna öfwerwinner hon all deras wighet; trots deras olika sätt att uppsöka skyddande tillflyktsorter, uppträder hon alla deras gömställen. Hon förföljer dem öfwer de widsträcktaste fält och genom de tjockaste skogar. Hon hinner upp dem i lustrymden och finner dem i de djupaste sjöar. Icke heller äro de milda och wänliga djur, som fortfarande skänka henne sin tjenst och willigt utföra hennes bud, derigenom skyddade för hennes djuriska wåldsamhet, för misshandling och grymhet af olika slag. Är den ädle, modige hästen, som tjenar sin husbonde till nytta och nöje med oföränderlig wälwilja, är den trogne hunden, som rättar sig efter en rörelse af sin herres hand och gifwer akt på hans ögonkast, äro wäl de alltid skonade från en omild behandling? Swilken wedergällning få mången gång dessa arma wareser för sin långa och trogna tjenst? Swilken fruktanswärd skilnad är det icke mellan hwad de lida af de andra djuren och hwad de lida af den tyrannen menniskan? Rejonet, tigern eller hagen förorsaka dem lidande mera af nödwändighet, ty de behöfwa dem för att uppehålla sina egna lif, och förlorta deras plågor; men den hagen, menniskan, plågar dem utan någon sådan nödwändighet och förlänger måhända deras plågor, till des döden efter månader eller år befriar dem utur hennes händer.

III. 1. Men skall "skapelsen," skall djurwerlden alltid förblifwa i detta tillstånd? Gud förbjude, att wi skulle säga det eller hysa sådana tankar! Under det hela skapelsen suckar och wändas, antingen menniskan gifwer akt derpå eller icke, förswinner ej denna suckan i den tomma rymden, utan ingår i hans öra, som skapade den. Under det "hans skapade wareser wändas under allt detta intill nu," känner han alla deras plågor och förer dem närmare den förnyelse, som i sin tid skall ega rum. Han ser den "skapelsens trängtan," hwarmed hela djurwerlden bidar den slutliga uppenbarelsen af Guds barn, då den också skall wara frigjord, (icke genom tillintetgörrelse; ty tillintetgörrelse är icke befrielse) från förgänglighetens närwarande tråldomsok till Guds barns härliga frihet.

2. Intet kan wara mera tydligt utsagdt än detta. Bort med fördomarna; lemna rum åt Guds tydliga ord! Hela djur-

werlden skall blifwa befriad från förgänglighetens trälldom och hwar och en efter det mottaglighet blifwa införsett i Guds barns härliga frihet.

En allmän öfwerfigt häraf gifwes oss i Uppenb. 21 kap. Då han, som satt på tronen, hade förklaradt: "si, jag gör allting nytt;" då hans ord blifwit fullbordadt: "Si, Guds tabernakel ibland menniskorna; och de skola wara hans folk, och sjelfwa Gud med dem skall wara deras Gud;" då skola följande wälsignelser blifwa meddelade, icke endast åt menniskors barn, — det finnes icke någon sådan inskränkning i texten, — utan äfwen åt hwarje warelse enligt det mottaglighet: "Gud skall astorka alla tårar af deras ögon, och ingen död skall sedan wara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon wärk warder mera; ty det första är förgånget."

3. Låtom oss nu ingå i några få enskildheter! Hela djurwerlden skall utan twifwel då blifwa återställd, icke endast till den styrka och wighet, som den hade, då den skapades, utan till en långt högre grad, än hwad den någonsin åtnjutit. Djuren skola blifwa återställda icke endast till det mått af förstånd, som de hade i paradiset, utan till en mycket högre grad, såsom förståndet hos en elefant är högre än det hos en mask. Och all den rörelseförmåga de egde i Guds lustgård, skall i förökadt mått blifwa återställd, och de skola blifwa upphöjda och renade på ett sätt, som wi nu icke kunna uppfatta. Den frihet de då hade skola de fullständigt återfå, och de skola blifwa fria i alla sina rörelser. De skola blifwa befriade från alla obändiga begärelser, alla otyglade passioner, från all benägenhet till det som antingen är ondt i sig sjelf, eller som har någon riftning till det onda. Intet raseri skall då finnas bland djuren, ingen grymhet eller blodtörst. Då skola "ulswar bo tillsammans med lam och parder ligga ibland tid; kalfwar och unga lejon skola warda tillhopa och en liten pilt skall leda dem. Kor och björnar skola gå i bet och deras ungar tillhopa ligga och lejonerna skola äta halm såsom oxar. Man skall ingen farga eller förderfwa på hela mitt helga berg," Es. 11: 6 o. fl.

4. Sålunda skall på den dagen all förgänglighet, hwilken de nu oundwifligen äro underkastade, blifwa upphäfd, de skola icke mer lida hwarfen inwärtas eller utwärtas; deras dagar af suckande äro då ändade. Wid samma tid — derom kan icke grundadt

twiswel uppstå — skall allt det obehagliga i deras utseende och all oformlighet försvinna och de skola blifwa förvandlade till deras ursprungliga skönhet. Och jemte deras skönhet skall deras sällhet återwända, för hwilken det icke mera skall blifwa något hinder. Såsom det icke skall wara något inom, så skall det icke heller finnas något utom dem, som kan förorsaka någon ängslan, icke hetta eller köld, icke storm eller omäder, utan en beständig vår. På den nya jorden, och i de nya himlarne, skall icke finnas något som förorsakar lidande, utan allt hwad som Guds wisdom och godhet kan meddela för att bereda lycksalighet åt hela sin skapelse. Såsom en ersättning för hwad djuren lidit under förgänglighetens trældom, skola de, då Gud förnyat jordens yta och deras förgängliga kropp har iflädtt sig oförgänglighet, åtnjuta en sådan sällhet, som är lämplig för deras tillstånd, utan inifränkning, utan afbrott och utan slut.

5. Men ehuru jag icke betwislar, att "alltets" Skapare och Fader har en synnerlig omsorg äfwen om sina lägre warelser, och att han i följd deraf will bereda dem rik ersättning för allt hwad de lidit under den närwarande trældomstiden, vågar jag likwäl icke försäkra, att han har lika omsorg om dem som om menniskorna. Jag tror icke, att

"Med lika sinne ser vår Herre öfwer alla
en hjelte stupa och en sparf till jorden falla."

Nej, wißt icke. Detta antagande låter wisserligen wackert, men det är alldeles falskt, th ehuru:

"Mildhet, fanning, ewig nåd
i Guds skapelse regera,
will dock Gud uti sitt råd
menniskan upphöja mera."

Gud har omsorg om sina lägre warelser, men större är dock den omsorg hwarmed han omfattar menniskan. Hon är äfwen i detta fall honom närmare än sparfwen och djuren af högsta ordningen. "Huru mycket mer ären I än foglarna" säger derför Jesus i Luc. 12: 24. Denna sällsamma fråga gifwer oss fullt ljus öfwer rätta uppfattningen af Guds omsorg om de warelser han skapat. Det är således tillräckligt att weta det Gud drager omsorg om alla ska-

pade warelser, hwar och en efter deß ordning och i förhållande till det mått af sitt eget beläte han på dem inträffat.¹

6. Men hwad gagnar det att uppehålla oss wid betraktelsen af djurwerldens blifwande tillstånd då wi likwäl måste medgifwa att det är ett ämne, som wi så ofullkomligt förstå? Att betrakta så mycket wi förstå, så mycket det behagat Gud att uppenbara för oss, kan lända till stor nytta. Det kan belösa den Guds barmhertighet, som är öfwer alla hans verk; och detta kan i hög grad stadfästa vår tro, att han mycket mera älskar hwarje menniska. Ty huru mycket nytta kunna wi då icke inhemta af vår Herres ord: "ären I icke mycket bättre än de?" Om Gud har en sådan omsorg om foglarne i luften och djuren på marken, skulle han då icke mycket mera hafwa omsorg om eder, warelser af ett ädlare slag? Om Herren, såsom de inspirerade skriftställare försäkra oss, will bereda frälsning åt både menniskor och djur, efter deras olika grader af mottaglighet, då bör i sanning "menniskors barn hafwa sin tröst under hans wingars skugga."

7. Det kan äfwen motswara ett annat ändamål: nemligen, att gifwa oss ett swar på en inwändning som möjligen kunde göras emot Guds rättvisa i att låta oräfneliga warelser, som aldrig hafwa syndat, blifwa så swårt straffade? De kunde icke synda, ty de woro icke

---

¹ Må det tillåtas mig att uttala ännu en förhoppning angående djurwerlden? Tänk, om det skulle behaga den allwise, den nådesulle skaparen att upphöja dessa warelser i en högre ordning? Tänk, om det skulle behaga honom, då han gör oss "lika englarne," att göra dem såsom wi nu äro — warelser med förmåga att lära känna Gud, att känna älska och åtnjuta deras wäsendes upphof? Om det skulle blifwa så, skulle vårt öga då vara ondt, derför att han är god? Huru detta än må blifwa, will han säkert göra, hwad som mest länker till hans egen ära.

Och om nu mot allt detta inwändes (såsom troligen kommer att ske): "till hwad nytta skulle dessa djur vara i det kommande tillståndet?" Så swarar jag med en annan fråga: Till hwad nytta äro de nu? Om det, såsom allmänt antages, finnes åtta tusen arter af insekter, hwem kan säga oss till hwad nytta sju tusen af dem äro? Om det nu finnes fyra tusen slag af fiskar, hwem kan säga oss till hwad nytta mera än tre tusen äro? Om det finnes sex tusen sorters foglar, hwem kan säga oss till hwad nytta fem tusen slag äro? Om det finnes fyra hundra sorters wilde djur, till hwad nytta äro de tre hundra? Betrakta detta, betänk huru litet wi känna äfwen af Guds närwarande affigter, och det skall då icke förundra dig, att wi känna ännu mindre hwad han ämnar göra i de nya himlarne och den nya jorden.

moraliskt ansvariga warelser. Huru swårt måste de likwäl icke lida, ja många af dem, lastdjuren isynnerhet, nära hela den tid de röra sig på jorden; wi finna häraf, att de icke hafwa någon belöning här nere. Men invändningen försvinner, om wi betänka, att någonting bättre återstår efter döden äfwen för dessa arma warelser, att äfwen dessa en dag skola blifwa "befriade från förgänglighetens trälldom" och skola då erhålla en rik wedergällning för alla sina närwarande lidanden.

8. Ett ännu förträffligare ändamål kan otwifwelaktigt uppnås genom föregående betraktelser. Det borde uppmuntra oss att lifna honom, hwilkens barmhertighet sträcker sig öfwer alla hans verk. Det borde förmildra våra hjertan mot den lägre skapelsen, då wi weta att Herren har omsorg för dem. Det borde utwidga våra hjertan mot dessa arma warelser, när wi betänka att under det de synas så ringa för våra ögon, är ingen af dem förgäten af vår Fader, som är i himmelen. Under all den wanflighet och förgänglighet, de nu äro underkastade, böre wi betänka hwad Gud har beredt för dem. Ja, låtom oss wänja oss att blicka framåt, bortom denna närwarande trälldom, till den lyckliga tid, då de skola blifwa befriade derifrån, till Guds barns härliga frihet.

9. Från hwad som blifwit sagdt är jag berättigad draga en slutsats, hwilken ingen förnuftig menniska kan förneka; nemligen: om det är detta som skiljer menniskan från djuren, att hon är en warelse med förmåga att lära känna Gud, med förmåga att känna, älska och lyda honom, då följer deraf, att hwar och en, som är utan Gud i werlden, hwar och en, som icke känner, älskar eller har sin lust i Gud, och icke är angelägen att söka honom, förnekar i werkligheten menniskonaturen och förnedrar sig sjelf till ett djur. Må sådana skänka någon liten uppmärksamhet åt Salomo's ord: "dessa menniskobarn äro såsom djur, ty det går menniskan på samma sätt som djuret, jag sade i mitt hjerta: för menniskornas skull ster det, på det att Gud må pröfwa dem, och på det de skola lära inse, att de för sig äro djur," Pred. 3: 18. Dessa menniskors barn äro otwifwelaktigt djur, och det genom deras egen handling, ty friwilligt assäga de sig hela menniskonaturen. Sant är, att de hafwa någon grad af förstånd, de hafwa talsförmåga och gå upprätt, men de hafwa icke kännetecknet, det enda märket, som fullständigt skiljer menniskan från djurwerlden. Det går menniskan

på samma sätt som djuret v. 13. De äro lika mycket "utan Gud i werlden," så att en människa af det slaget gör intet bruk af det företräde hon har framför djuren.

10. Må alla, som äro af ett ädlare sinne, så mycket mer uppfatta den sårstilda wärdigheten af sin natur! Må alla, som äro i besittning af ett mera wärdigt sinnelag, känna och bewara sin ställning i warelsernas werld. Hwila icke förr än du åtnjuter mensflighetens förmåner att känna och älska Gud. Upplýsten edra hufwuden I warelser med förmåga att känna Gud! Upplýsten edra hjertan till edra wäsens källa! Gifwen edra hjertan åt honom, som jemte tio tusende wälsignelser har gifwit eder sin Son, sin ende Son! Låten edert beständiga sällskap wara med Fadren och hans Son Jesus Kristus! Låten Gud wara i alla edra tankar, och då skolen I i werkligheten wara **människor**. Låten honom wara eder Gud, edert allt — edra ögons lust, edra hjertans fröjd, eder del för tid och ewighet!

Fyrarationdeandra predikan.

Skapelsens förnyelse.

Si, jag gör allting nytt. Uppenb. 21: 5.

1. En förwånande skådeplats, fjerran från all vår medfödda uppfattningsförmåga, upprullar sig här för våra blickar. Icke en skymt af hwad som här uppenbaras har någonsin varit känd i den hedniska werlden. De nyare obildade hedningarne hafwa icke haft den minsta aning om detta och det har varit lika okänt för de bildade hedningarne i gamla Grekland och Rom. Det är närapå lika litet påaktadt eller förstådt af de flesta kristna; jag menar icke endast dem, som så benämnas, som "hafwa gudaktighetens form men icke dess kraft," utan äfwen dem, som i någon mån "frukta Gud" och bemöda sig att "göra rättfärdighet."

2. Det måste medgifwas att, oaktadt alla de forskningar wi kunna göra, vår kunskap om den stora sanningen, som denna text innehåller, fortfarande skall blifwa högst ringa och ofullkomlig. Wi

kunna helt swagt och ofullkomligt uppfatta detta ämne, emedan det endast tillhör uppenbarelsen och för den skull ligger utom området för vår menliga forskningsförmåga. Men det måste vara en uppmuntran för dem, som i någon mån "hafwa smakat den tillkommande werldens kraft," att intränga i ämnet så långt de kunna, genom att utlägga skrift med skrift, enligt trons analogi.

3. Johannes föres af Anden in uti gudomliga syner och säger oß v. 1.: "jag såg en ny himmel och en ny jord" samt tillägger i femte versen: "han som satt på tronen sade: si, jag gör allting nytt."

4. Många bibeltolkare hylla den sällsamma meningen, att löftet om en ny himmel och en ny jord endast har afseende på tingens närwarande tillstånd, och de säga oß helt allwarligt, att orden skola hänföras till kyrkans blomstrande tillstånd wid slutet af de hedniska förföljelserna. Ja, några hafwa uttydt dem så, att allt hwad apostelen talar angående "en ny himmel och en ny jord," gick i fullbordan då Konstantin den store öfwerhopade de kristne med rikedomar och ära. Swilket jemmerligt sätt att omintetgöra hela Guds råd rörande de stora händelserna i hans kyrka, ja, rörande hela menniskoslägtets historia från den tid Johannes war på ön Patmos allt intill werldens ände! Nej, tråden i denna profetia räcker ännu längre, den slutar icke med den närwarande werlden, utan visar oß hwad som skall hända, då denna werlden har upphört att vara till. *Th*

5. Så säger werldsaltets skapare och styresman: "si, jag gör allting nytt;" nemligen allt, som innefattas i apostelens uttryck: "en ny himmel och en ny jord." En **ny himmel!** det ebreiska ordet i 1 Moseb. står i pluralis och detta är i sanning skriftens beständiga bruk; icke **himmel** utan **himlar**. I öfwerensstämmelse härmed räknade de gamle judiske författarne tre himlar och det är äfwen i öfwerensstämmelse härmed som apostelen talar om att vara "uppryckt till tredje himlen." Det är denna "tredje himmel," som allmänt antages vara Guds omedelbara wistelseort, så widt någon särskild wistelseort kan tillskrifwas hans allestädes närwarande Ande, som genomgår och uppfyller hela werldsaltet. Det är här, om wi "tala efter menniskofätt," som Herren sitter på sin tron, omgifwen af englar och erkeenglar och af alla sina sfinande tjenare.

6. Wi kunna icke antaga, att denna himmel lika litet som de härliga inwånare skall undergå någon förändring. S terligen skall detta, den Abrah g tes palats, wara detsamma från ewighet till ewighet. Endast de lägre himlarne, de allmänt kallade stjernhimlarne, skola undergå förändring. Apostelen Petrus försäkrar oss, att "de skola åt elden förwaras till domedag, då de ogudaktiga menniskorna skola förtappade wara." På den dag, "som i elden uppenbar warer," "skola himlarne glödande uppl sas," det  r: "de skola försmälta af hetta;" och "med stort d n förgås;" och slutligen skola de "fly för hans ansigte som sitter på tronen, och dem warer intet rum funnit."

7. W d samma tid "skola stjernorna falla af himmelen," i det de hemliga banden br tas, som från werldens grundläggning hållit dem i deras olika banor. Under tiden skall den lägre eller lufthimlen jemte de andra elementerna, eller de grundämnen hwaraf de bestå, "uppl sas af hetta," under det "jorden med alla de werk, som deruppå äro, skola förbrännas." Detta  r inledningen till ett långt härligare tingens tillstånd, sådant, att det ännu ej af någon menniska kunnat begripas, nemligen den fullständiga  terst llelsen, som skall efterfölja werldsaltets förändring. Ty "en ny himmel och en ny jord wänta wi," säger apostelen, "uti hwilka rättfärdighet bor." 2 Petri 3: 7 o. fl.

8. En wäsentlig förändring skall utan twiswel försiggå i stjernhimmelen, då den skapas på nytt; der skall då troligen icke finnas någon komet. Huruwida dessa storartade flot äro halfbildade planeter i oordnad stöd, eller sådana, som hafwa undergått allmän werldsbrand, säkert är, att de icke skola hafwa något rum i den nye himlen, der allt skall wara fullkomlig ordning och  fwerensst mmelse. Der torde för öfrigt blifwa många andra olikheter mellan den himmel som nu  r och den som komma skall efter f rn elsen. Men detta öfwergår wårt förstånd, wi måste lemna åt ewigheten att förklara det.

9. Wi kunna med mera l tt het fatta den förändring, som skall försiggå i den lägre himlen, i luftrymden. Der skola icke finnas några orkaner mer, inga w ldsamma stormar, intet förödande ow der; icke heller skola några stadliga eller str ckingifwande meteoror hafwa någon plats der. Wi skola icke mer hafwa anledning att säga:

Rif en trumpet din äfsta gör
 vårt land, vår stad försträckt,
 i bligtens eld, som går framför,
 är hela rymden täckt.

Nej, allt skall då wara ljus, lugn och stillhet; en lefwande målning af ewig dag.

10. Alla elementerna, för att taga ordet i des allmänna betydelse, såsom de grundämnen, hwaraf alla naturens ting äro sammansatta, skola blifwa i grunden förnjade, helt och hållet förändrade till deras egenskaper, ehuru icke till deras natur. Elden är för närwarande den allmänne förstöraren af alla materiella ting under solen. Den förtär all ting, som kommer inom området för des werksamhet, och förwandlar allt till des ursprungliga grundämne; men så snart den har fullgjort sitt sista stora uppdrag att försmälta himlarna och jorden, ware sig att wi dermed mena ett enda solsystem eller hela werldsaltet; — det är ingen skillnad mellan en eller en million werldar, inför den store skaparen — när, säger jag, detta är gjordt, skall eldens förhärjelser wara slutade. Då skall den intet vidare förstöra eller förtära; den skall förlora sin förmåga att brinna, hwilken den endast eger under tingens närwarande tillstånd, den skall blifwa så ofstadlig i den nya himlen och jorden, som den nu är i menniskors och djurs kroppar, i träd och i växter, i hwilka alla, såsom sednaste upptäckter wisa, eterisk eld i stor myckenhet är förwarad; ja, den utgör en wäsentlig del af allt materielt under solen. Dock skall den sannolikt bibehålla sin förmåga att lysa, ehuru den icke mera har förmåga att förstöra.

11. Det har redan blifwit anmärkt att den stilla lusten icke mera skall blifwa upprörd af stormar och orkaner. Der skall icke mera finnas några meteoror med sitt fruktansvärda sten, som försträcker oss arma menniskobarn. Kunna wi icke tillägga att, ehuru det till en början kan låta orimligt, det då icke skall komma något regn? Det bör märkas, att det icke fans något sådant i paradiset; en omständighet, som Mose särskildt omnämner i 1 Moseb. 2: 5, 6. "Herren hade ännu icke låtit regna på jorden," hwilken då betäckte de stora djupen; "men en dimma gick upp af jorden och wattnade all marken," och fuktade den tillräckligt för alla växtrikets behof. Antagligen skall förhållandet blifwa det samma, då

paradiset är återställt. Till följd häraf skall det icke finnas några moln, utan en oasbrutet klar, ofördunklad dag. Ännu mindre skall någon pestartad ånga eller några smittosamma vindar finnas; icke heller någon Sirocco i Italien, inga torra och qwäswande vindar i Arabien; ingen skarp nordöstlig wind i det land wi nu bebo, "stakande de yswiga lockarne på våra wackra trån," utan endast en angenäm, helsosom, lindrig wind, "omfamnande jorden med sina af wälluft doftande wingar."

12. Men hwilken förändring skall ej wattenet undergå, då alla ting blifwit nya! Det skall i hwarje del af werlden blifwa klart och genomskinligt, samt renadt från all oangenäm och ohelsosam blandning, upprinnande här och der från kristallfällor, för att förfriska och försköna jorden under sitt flytande lopp i jorlande strömmar. Ty otwifwelaktigt skall det lifsom i paradisets finnas talrika strömmar, sakta flytande genom sälten till nytta och behag både för menniskor och djur. Deremot har den inspirerade författaren tydligt förklaradt, att "hafwet är icke mer." Då Gud, wid werldens begynnelse, sade: "församla sig wattenet som är under himlen uti särskildt rum, att det torra må synas," sträckte det torra landet sig troligen öfwer wattenytan och öfvertäckte den på alla sidor. Och så tyckes det hafwa warit ända till dess den allmänna floden, hwilken Gud hade bestämt att plötsligt låta komma öfwer jorden, "alla de stora djupens källor utbrusto och himmelens fönster öppnade sig." Wid jordens förnyelse skall hafwet draga sig tillbaka inom sina första gränser och icke mera synas på jordens yta. Något haf skall icke heller behöfwas; ty antingen skall, såsom poeten förmodar, "Omnis feret omnia tellus;" — hwarje del af jorden frambringa allt, hwad dess inbyggare behöfwa, — eller också skall hela menniskoslägtet erhålla hwad jorden erbjuder på ett mycket lättare och beqwämare sätt än som nu är förhållandet. Ja, alla den nya jordens menfliga inbyggare skola då, såsom Herren säger oss, blifwa *ισαγγελοι*, — **lika englarne** i lätthet, snabbhet och kraft, så att de, allt efter önskan, med tankens hastighet kunna flytta sig från den ena sidan af jordklotet till den andra.

12. Men det synes som om en större förändring skall ske med jorden än den som kommer att ega rum i luften och wattenet.¹

¹ Jag kan dock icke tro den underbara framställningen af Jacob Böhme, hwilken många så ifrigt förswara, nemligen att sjelfwa jorden med hwad som

Låtom oss försöka att öfverskåda de förändringar, som wi förnufts- enligt antaga skola komma att ega rum på jorden. Den skall icke mera blifwa föremål för dystra hemjökelse af bitande köld eller tryckande värme, utan en sådan temperatur skall wara rådande, som mest befrämjar dess fruktbarehet. Om, enligt skalbens förmodan, Gud i forutiden, för att straffa dess inbyggare

"Bjöd sina englar wrida på sned det aflånga klotet,"

och derigenom åstadkomma häftig köld på ena delen och stark hetta på den andra, så skall han otvifvelaktigt då besälla dem återbringa det i dess ursprungliga läge, så att det å ena sidan skall blifwa för alltid slut på den brinnande hettan, som nu gör vissa delar af jorden obeboeliga, och å andra sidan skall icke "Arktas med sin ewigt swåra köld" wara mer.

13. Ej heller skall jorden då innesluta några jäfande eller förderfliga grundämnena inom sitt eget stöt. Den skall icke mera hafwa några af dessa wäldsamma frampaktiga ryckningar uti sitt inre. Den skall icke skatas eller söndersprängas af jordbäfningar; hwarför Besurius, Etna och hwarje annat eldsprutande berg, som afleder jordbäfningar, då skola blifwa öfversködiga. Der skall icke finnas otillgängliga och häpnadswäckande bråddjup, icke heller wildda öknar, ofruktbara sandfält, ofarbara träsk och ödsliga moras, som uppsluka den owarjamme wandraren. Djernheter på jordytan

derpå finnes jemte dess inbyggare, då skola blifwa genomskinliga såsom glas. Det tydes icke finnas någon grund för detta antagande, hwarken i skriften eller i förnufstet. I den heliga skrift finnes den icke; jag känner icke ett enda ställe hwarken i gamla eller nya testamentet, som bekräftar detta. Wi kunna icke stöbja ett sådant antagande på Uppenb. 4: 6. "Och framför tronen war såsom ett glashaf likt kristall." Och, om jag icke misstager mig, är detta likväl det förnämsta, om icke det enda skriftställe, som man sökt göra gällande till förmån för den åsigten. Icke heller kan jag inse, att det öfwerensstämmer med förnufstet. Man har påstått, att alla ting skola wara mycket skönare, om de woro genomskinliga; men jag kan icke förstå detta. Det synes mig som om ett motsatt förhållande skulle derigenom inträda. Föreställom oss att hwarje del af en menlig lekamen wore genomskinlig som kristallen, skulle den derigenom wara wädrare än den nu är? Nej, snarare skulle den wäcka anstöt. Kroppens yttre, isynnerhet den gudfruktigas ansigte, är otvifvelaktigt ett af de skönaste föremål, som finnes under himmelen; men om du unde genomskåda den blomstrande kinden eller den hwälfda pannan och det höga bröstet och tydligt såge allt hwad som ligger derinom, då skulle du wända dig bort med affsty.

skola utan twiswel blifwa till prydnader, i stället för att wanställa henne; och ehuru jag icke med skalben will påstå, att

"Vår jord har denna mångfald ifrån himlen
med säkring både uti berg och dal;"

kan jag likwäl icke tänka mig, att leende bergshöjder, hwilka redan i vår tid anses såsom prydnader, skola saknas på den nya jorden. Utan twiswel skola wi äfwen då få anledning att säga:

"Så underbart han allt har pryd!
Se fälten stå i högtidsstrub!
Och tusen örter — allt är nytt —
och tusen blommor prisa Gud."

14. Hurudana skola jordens allmänna alster wara? Icke törne eller tistel, icke onyttigt eller stadligt ogräs, icke giftiga eller oangenäma växter, utan sådana, som på något sätt kunna tjena antingen till vår nytta eller förnöjelse; och det långt utöfwer hwad den lifligaste inbillningskraften nu förmår att uppfatta! Wi skola icke mera begråta förlusten af det första paradiset eller klaga med vår store skalb:

"Då paradiset berg af wägens magt
skall föras från sitt rum längs wäldig ström,
och all dess gröna strub skall klädas af
och träden skola drifwas wind för wäg
utför den stora floden mot dess branta fall
och fastna på en ö bestående af salt."

Hela jorden skall då blifwa ett långt skönare paradis än det i hwilket våra stamförlädrar wistades.

15. Detta om tillståndet på den nya jorden med hänsyn till de lägre delarne af densamma. Stor som denna förändring skall blifwa, är den dock som ett intet i jemförelse med hwad som då skall ega rum i hela den med lif begäfwade skapelsen. Inom det området finner man nu de sorgligaste verkningar af Adams syndafall. Hela den lefwande skapelsen, allt hwad som lif hafwer på jorden, från Leviaten till den minsta mask, blef genom Adams fall föremål för en sådan förgänglighet, som den liflösa skapelsen icke kunde blifwa. De blifwa underkastade döden, besegraren af allt som andas. De hemföllö under dödens förelöpare, lidanden i tio tusen former, fastän "Gud hafwer icke gjort döden, och hafwer icke lust till de lefwandes förderf." Huru många millioner äro ej de

leswande warelser i hafwet, i luften och på hwarje del af jorden, som icke på annat sätt kunna uppehålla sitt lif än genom att taga lifwet af sina arma, oskyldiga och hjälplösa medskapade warelser. En bedröflig lott för en så oräknelig mängd, hwilka, obethdliga som de synas, likwäl äro alster af en och samma Fader, skapade af samma kärlekens Gud. Det är antagligt, att icke endast två tredjedelar af den leswande skapelsen, utan nittionio delar af hundra hafwa af nöden, att döda andra för att bibehålla sina egna lif. Men det skall icke alltid wara så. Han, som sitter på tronen, skall snart förändra allt detta och gifwa oemotståndliga bewis för alla sina skapade warelser, "att han förbarmar sig öfwer alla sina verk." Det fäsansfulla tingens tillstånd, som för närwarande eger rum, skall snart nå sitt slut. På den nya jorden skall ingen skapad warelse döda, skada eller förorsaka den andra lidande. Skorpionen skall icke kunna tillfoga något giftigtbett; huggormen icke hafwa någon giftig tand; lejonet skall icke hafwa några flor att sönderriswa lammet eller känder att sönderkrossa dess kött och ben. Nej, intet djur, ingen fogel eller fisk skall hafwa någon instinktmesig åstundan att skada någon annan; ty grymhet skall wara wida af lägsnad, wildhet och rosgirighet icke mera finnas. Wäldsamhet skall icke ens nämnas; skada eller förderf icke mera förefinnas på hela jordens yta. "Ulfwar skola bo tillsammans med lam" — orden kunna förstås så wäl bokstafligt som bildligt, — "och pantern skall ligga ibland fä; de skola ingen skada eller förderfwa" ifrån solens uppgång allt intill dess nedergång.

16. Men det härligaste af allt skall blifwa den förändring, som då skall ega rum hos de fattiga, de arma, syndiga, eländiga menniskobarnen. Dessa hade fallit i många afseenden; de hade fallit från en större höjd, hwarför de äfwen sjunkit i ett hemskare djup än någon annan del af skapelsen. Men de skola "höra en stor röst af himmelen säga: si, Guds tabernakel ibland menniskorna, och han skall bo med dem och de skola wara hans folk och sjelfwa Gud med dem skall wara deras Gud." Uppenb. 21: 3, 4. Härifrån skall härleda sig ett fulländadt tillstånd af helighet och lycksalighet, wida öfwerträffande det Adam åtnjöt i paradiset. Detta är på ett härligt sätt beskifwet af Johanne: "Gud skall astorfa alla tårar af deras ögon, och ingen dödd skall sedan wara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon verk warder mer;

ty det första är förgånget." Då nu icke mer lidande, sjukdom och böd ifrågakomma; då icke någon sorg till följd af skilsmessan från wänner kan ega rum, så skall der icke heller blifwa någon gråt eller något rop. Nej! det skall blifwa en ännu större befrielse än allt detta; ty någon synd skall der icke finnas. Och som kronan på det hela skall det blifwa en djup, en innerlig, en ostörd förening med Gud, ett beständigt umgänge med Fadren och hans Son Jesus Kristus genom Anden, ett beständigt, lycksaligt ståndande af den treenige Guden och af hela hans lycksaliga skapelse! ¹

¹ Då skola vår Herres ord i en högre mening blifwa fullbordade: "Salige äro de saktmodige; ty de skola besitta jorden," "den nya jorden" "uti hwilken rättfärdighet bor." De som i saktmod följt vår högtlofwade Mästares förböne och genom trons kraft uthärdat intill ändan i ödmjuk, mild, tålig kärlek och äro hädangångna i tron på hans heliga namn, skola då genom Kristi förtjenst, tillsammans med de troende, "som lefwa och igenblifwa till Herrens tillkommelse," intaga sitt arf på den nya jorden. Det är om dem Johannes säger: "de lefde och regerade med Kristus i de tusen åren: men de andra böde wordo icke lefwande, till dess de tusen åren skola warda fullkomnade. Detta är den första uppkändelsen. Salig och helig är den som del hafwer i den första uppkändelsen; öfwer dem hafwer den andra döden ingen magt, utan de skola wara Guds och Kristi prester och skola regera med honom i tusen år." Uppenb. 20: 4—6. "Men wi, de lefwande som igenblifwa till Herrens tillkommelse, skola icke förekomma de afkomnade; ty sjelfwer Herren skall stiga ned af himmelen wid härstri, wid öfwerengels röst och wid Guds basun och de böde i Kristo skola först uppkå; derefter skola wi, de lefwande som igenblifwa, warda tillika med dem borttrydda i skyar till Herrens möte i lusten; och så skole wi blifwa när Herranom all tid. Så tröster eder nu med dessa orden inbördes" 1 Thess. 4: 15—18.

"Den som öfwerwinner, han skall detta allt få ärfwa, och Jag skall wara honom hans Gud, och han skall wara min son!"

Slut på senare delen.

Förre delens innehåll.

Första predikan.

Ändamålet med Kristi ankomst.

För den skull uppenbarades Guds Son, att han skulle nederslå djef- wulens gerningar. 1 Joh. 3: 8.	Sid. 3.

Andra predikan.

Om Kärleken.

Om jag talade med menniskors och englars tungor och hade icke kärleken, så wore jag en ljudande malm eller en klingande bjellra, etc. 1 Kor. 13: 1—3.	14.

Tredje predikan.

Om det rätta nitet.

Rätt gören I om I nitälsken för hwad godt är alltid. Gal. 4: 18. .	27.

Fjerde predikan.

Den wiktiga frågan.

Hwad hjälper det en menniska, om hon wunne hela werlden, men toge skada till sin själ? Matth. 16: 26.	38.

Femte predikan.

Söker eder frälsning.

Staffer med fruktan och bäsman eder salighet; ty Gud är den som werkar i eder både wilja och gerning efter sitt goda behag. Fil. 2: 12, 13.	52.

Sjette predikan.

Om frestelser.

Eder hafwer ingen frestelse påkommit, utan den menstlig är; men Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga; etc.	Sid.
1 Kor. 10: 13.	60.

Sjunde predikan.

Om förströelse.

Blifwen wid Herren utan allt hinder. 1 Kor. 7: 35.	70.

Åttonde predikan.

Rikedomens faror.

Men de, som wilja rike warba, falla uti frestelser och snara och i många dåraktiga och skadliga begärelser, etc. 1 Tim. 6: 9.	79.

Nionde predikan.

Guds kärlek till fallna menniskor.

Dot hafwer det sig icke så med nådegåfwan, som med öfwerträdelsen. Rom. 5: 15.	94.

Tionde predikan.

Menniskohjertats bedräglighet.

Ett argt illfundigt ting öfwer allt ting är hjertat; ho kan utransaka det? Jer. 17: 9.	105.

Elfste predikan.

Om Rikedomar.

Det är lättare att en kamel går genom ett nålsöga, än att en rik går in i Guds rike. Matth. 19: 24.	114.

Tolfste predikan.

Om Guds fria nåd.

Hvilken od icke hafwer skonat sin egen Son, utan gifwit honom ut för oss alla; huru skulle han icke oss gifwa oss allting med honom. Rom. 8: 32.	123.

Trettonde predikan.

Om ewigheten.

Af ewighet till ewighet är du, Gud. Ps. 90: 2. . . . . Sid.
138.

Fjortonde predikan.

Skilnaden mellan åskådning och tro.

Vi wandra i tro och icke i åskådning. 2 Kor. 5: 7. . . . . 148.

Femtonde predikan.

Gålamodets werk.

Men gålamodet hafwe ett fullkomligt werk, på det I mågen wara full-
komliga och hela och intet eder fattas. Jacob. 1: 4. . . . . 157.

Sextonde predikan.

Kärlekens natur och kännetecken.

Om jag utstiftade alla mina egodelar, och öfwerantwardade min lefa-
men att brännas, och hade icke kärleken, så wore det mig intet
nyttigt. 1 Kor. 13: 3. . . . . 166.

Sjuttonde predikan.

Kristlig fullkomlighet.

Derför wilja wi . . . taga det före som till fullkomlighet leder. Ebr.
6: 1. . . . . 175.

Adertonde predikan.

Bröllopskläderna.

Huru kom du härin och hafwer icke bröllopskläder? Matth. 22: 12. . 191.

Nittonde predikan.

Helwetet.

Der deras maff icke bör och elden icke utslädes. Marc. 9: 48. . . . 199.

Tjugonde predikan.

Rike mannen och Lazarus.

Höra de icke Mose och profeterna, så skola de icke heller låta sig öfwer-
tyga, om någon af de döda uppstode. Luc. 16: 31. . . . . Sid. 210.

Tjugondeförsta predikan.

De dödas uppståndelse.

Men någon torde säga: huru uppstå de döda? Och med hurudan le-
famen komma de? 1 Kor. 15: 35. . . . . 223.

Tjugondeandra predikan.

De rättfärdigas belöning.

Kommer, I min Faders välsignade, och besitter det riket som eder är
tillredt ifrån werldens begynnelse. Matth. 25: 34. . . . . 235.

Rättelse.

Sid. 95, fjerde raden nedifrån, står: att det icke är en sanning af djupa-
pafte wigt — bör wara: att det icke är ett ämne för nyfikenheten allenast
utan en sanning af djupaste wigt.

Senare delens innehåll.

Tjugondetredje predikan.

Menskliga lifwet en dröm.

Såsom en dröm, när en uppvaknar; så gör du Herre deras beläte i
staden föraktadt. Ps. 73: 20. . . . . Sid. 251.

Tjugondesjerde predikan.

Köper tiden.

Sorgfälligt köpande tiden Es. 5: 16. . . . . 260.

Tjugondesfemte predikan.

Sjukas besökande.

Jag war sjuk och I besökt mig. Matth. 25: 36. . . . . 270.

Tjugondesfjette predikan.

Nästans bestraffande.

Du skall icke hata din broder i ditt hjerta, men du skall straffa din nästa,
på det du icke skall bära skuld för hans skull. 3 Mos. 19: 17. . . 282.

Tjugondesjunde predikan.

Pligten att tackas vår nästa.

Swär och en af oss skide sig så att han må tackas sin nästa till godo,
till uppbyggelse. Rom. 15: 2. . . . . 290.

Tjugondeåttonde predikan.

Familjreligion.

Jag och mitt hus wilja tjena Herren. Jos. 24: 15. . . . . Sid.
299.

Tjugondenionde predikan.

Barns uppföstran.

Såsom man vänjer ett barn, så låter det icke af då det gammalt war-
der. Ordspr. 22: 6. . . . . 310.

Trettionde predikan.

Barns lydnad mot föräldrar.

I barn warer edra föräldrar lydbige i allt. Kol. 3: 20. . . . . 324.

Trettiondeförsta predikan.

Kristi kyrka.

Så förmanar jag nu eder, jag fången i Herranom, att I wandren
värdigt den fallelse, hwaruti I kallade ären, med all ödmjukhet
och saktmodighet, med tålmod fördragande hwarandra i kärleken,
etc. Ef. 4: 1-6. . . . . 335.

Trettiondeandra predikan.

Kyrkliga söndringar.

På det i lekamen ingen söndring må wara. 1 Kor. 12: 25. . . . . 344.

Trettiondetredje predikan.

Ondskans hemlighet.

Ondskans hemlighet verkar allaredan. 2 Thess. 2: 7. . . . . 354.

Trettiondesjerde predikan.

Wänskap med werlden.

I horkarlar och horkonor, meten I icke, att werldens wänskap är Guds
owänskap? Derför, den som will wara werldens vän, han war-
der Guds owän. Jacob 4: 4. . . . . 369.

Trettiondefemte predikan.

Kristnas klädedrägt.

Sviltas prödnig icke skall vara utvärtes med slätadt hår och fring-
hängande guld eller kosteliga kläder; utan hjertats förbolda menniska,
i en saktmodig och stilla andas oförgångliga wäsende, hwilket är
kosteligt för Gud. 1 Petri 3: 3, 4. . . . . 382.

Sib.

Trettiondesjette predikan.

Saran af ökad rikedom.

Faller eder rikedom till, så lägger icke hjertat deruppå. Ps. 62: 11. . 394.

Trettiondesjunde predikan.

En kallelse till affällingar.

Männe då Herren skall förkasta ewinnerliga, och ingen nåd mer be-
wisa? Är det då alldeles ute med hans godhet; och hafwer till-
sägelsen en ända för alltid? Ps. 77: 8, 9. . . . . 405.

Trettiondeåttonde predikan.

Ett ensaldigt öga etc.

Ögat är kroppens ljus. Är nu ditt öga ensaldigt så warder hela din
kropp ljus. Men är ditt öga ondt, så warder hela din kropp mörk.
Om nu ljuset som är i dig är mörker, huru stort blifwer då
mörkret? Matth. 6: 22, 23. . . . . 419.

Trettiondenionde predikan.

Trons olika skeden.

Utan tron är omöjligt täckas Gud. Ebr. 11: 6. . . . . 428.

Fyrationde predikan.

Herrens wingård.

Swad skulle man dock mer göra min wingård det jag honom icke gjort
hafwer? Swi hafwer han burit wilddruswor, då jag wäntade efter
att han skulle burit druswor? Es. 5: 4. . . . . 436.

Tyrationsförsta predikan.

Skapelsens allmänna frigörelse.

Sib.

Skapelsens trängtan bidar efter Guds barns uppenbarelse. Du skapelsen är wanfligheten underkastad, icke med sin vilja utan för hans skull, som henne underkastat hafwer, etc. Rom. 8: 19—22. . . . 448.

Tyrationsandra predikan.

Skapelsens förnyelse.

Si, jag gör allting nytt. Uppenb. 21: 5. . . . . 460.

Noterna sid. 292, 347, 412, 434, 458 och 464 äro tagna ur författarens eget arbete, hwaremot de öfriga äro anförda af utgifwaren.

Predikan om Barns uppfostran har i många år legat öfversatt och har som manuskript ofta varit utlånt. Sedan jag efter dess tryckning kom att jemföra den med originalet upptäckte jag att ett och annat ord blifwit kurfiveradt i öfversättningen, som icke är kurfiveradt i originalet. Angående i fråga warande predikan hör för öfrigt förutfattas att författaren har hänsyn till barn som ega helsen.

Från flera håll har jag blifwit uppmånad att utan afbrott fortsätta med utgifwandet af tredje samlingen af John Wesleys predikningar. Den glädje och tacksamhet som i enskilda bref till mig blifwit uttalad öfwer den nu utkomna samlingen, har varit mig en stor uppmuntran under arbetet. Om jag eller någon annan skall utgifwa tredje samlingen och tiden när det skall ske, vill jag lemna åt Gud att bestämman.

Lund den 15 juni 1880.

J. P.

BX Wesley, John, 1703-1791.
8333 Fyratiotvå predikningar. Andra samlingen.
W418 Öfversatta och utgifna af J. Pedersen.
S42185 Förradelen. Lund, Utgifwarens förlag, 1880
1880 468, iv, ivp. 22cm.

1. Methodist Church--Sermons. I. Pedersen.
J., ed. and tr.

A3372
v.3

5

